

# 7

## REVUE PRO PRÁVO A TECHNOLOGIE

Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity



### Diskuze

Hana Šošolíková – „*The Right to Be Forgotten*“ jako řešení problému permanence informací  
Robert Kutíš – **Digitální správa práv** jako příklad možností regulace kyberprostoru  
Tomáš Kubeša – **Elektronické důkazy** v právu hospodářské soutěže  
Alžběta Krausová – **Patentové právo** a jeho strategické využití

### Anotace

Miloslav Hrdlička – **Distanční spotřebitelská smlouva** – oferta a akceptace  
Robert Kotzian – **Anotace dvou rozhodnutí** k solární energetice  
Filip Horák – **Patentovatelnost lidské DNA**

### Téma

Viktor Szabo – **Vlastnictví energetických zařízení**  
Milan Trávníček – **Uspokojení oprávněného prostřednictvím doménového jména**  
Tereza Kyselovská – **Mezinárodní příslušnost soudů** ve sporech z online B2B smluv  
Pavel Dvořák – **Úprava právních dokumentů pomocí značkových jazyků**



# MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA ÚSTAV PRÁVA A TECHNOLOGIÍ

si Vás dovoluje pozvat na V. českou konferenci věnovanou právu  
informačních a komunikačních technologií a právní informatice

## ČESKÉ PRÁVO A INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

Plenární diskuse se zaměří na:

- Elektronický obchod a nový občanský zákoník
- Změny v ochraně soukromí a osobních údajů

Abstrakty Vašich příspěvků do workshopů

- Revize registračních pravidel pro doménová jména .cz
- eFinance
- Open Data
- On-line publikace judikatury
- Dokazování v případech počítačové kriminality
- Aktuality české právní informatiky

Ize odevzdávat prostřednictvím konferenčního webu do **2. 9. 2013**. Plné texty příspěvků, které je třeba nahrát do systému přihlášek na konferenčním webu do **31. 10. 2013**, budou po posouzení v anonymním recenzním řízení publikovány v časopise Revue pro právo a technologie. Pokyny ke zpracování příspěvků, jakož i detailní informace o konferenci, jsou dostupné na konferenčním webu. Registrace na konferenci je otevřena do **10. 9. 2013** včetně.

Datum a čas konání: 19. – 20. září 2013  
Místo konání: Hotel Atlantis, Rozdrojovice 177, Brno-venkov  
Konferenční web: [www.cpit.law.muni.cz](http://www.cpit.law.muni.cz)



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

# Revue pro právo a technologie

## Revue pro právo a technologie

odborný recenzovaný časopis pro technologické obory práva a právní vědy

### Web časopisu

www.revue.law.muni.cz

Vychází dvakrát ročně  
ISSN 1804-5383 (Print)  
ISSN 1805-2797 (Online)  
Ev. č. MK ČR E 19707  
Semlé číslo vyšlo 30. 6. 2013.

### Vydává

Masarykova univerzita  
Žerotínovo nám. 9  
601 77 Brno, ČR  
IČ 00216224

### Šéfredaktor

doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

### Zástupce šéfredaktora a kontaktní osoba

JUDr. Matěj Myška  
Ústav práva a technologií Právnické fakulty MU  
Veveří 70  
611 80 Brno, ČR  
tel: +420 549 494 751  
fax: +420 541 210 604  
e-mail: revue@law.muni.cz

### Redakce

Mgr. Michal Koščík, Ph.D.  
Mgr. Václav Stupka  
JUDr. Bc. Jaromír Šavelka

### Tajemník redakce

Martin Černý

### Redakční rada

JUDr. Zuzana Adamová, Ph.D.  
prof. JUDr. Michael Bogdan  
JUDr. Marie Brejchová, LL.M.  
JUDr. Jiří Čermák  
JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.  
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.  
Mgr. Zbyněk Loeb, LL.M.  
JUDr. Ján Matejka, Ph.D.  
prof. RNDr. Václav Matyáš, M.Sc., Ph.D.  
Mgr. Antonín Panák  
JUDr. Radim Polčák, Ph.D.  
Mgr. Bc. Adam Ptašník, Ph.D.  
JUDr. Danuše Spáčilová  
JUDr. Eduard Szattler, Ph.D.  
JUDr. Tomáš Ščerba, Ph.D.

### Grafická úprava

JUDr. Matěj Myška  
Bc. Petr Šavelka

### Tisk

Tribun EU s.r.o., Cejl 892/23, 602 00 Brno

Vydání časopisu Revue pro právo a technologie bylo financováno z projektu „Právo a technologie“ MÚNI/A/0864/2012.

© Masarykova univerzita, 2013



## Diskuze

„The Right to Be Forgotten“ jako řešení problému permanence informací	3
Digitální správa práv jako příklad možností regulácie kyberpriestoru	12
Elektronické důkazy v právu hospodářské soutěže	24
Patentové právo a jeho strategické využití	27

## Anotace

Přehled aktuální judikatury	32
Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ve věcech spotřebitelských smluv	33
Distanční spotřebitelská smlouva – oferta a akceptace	34
Solární energetika v české judikatuře	36
Patentovatelnost lidské DNA	41
Odkaz není zločin? Embedding, užití díla a trestný čin porušování autorského práva	42

## Recenze

Súkromnoprávne aspekty protimonopolného práva	46
E-government v České republice: právní a technologické aspekty	47
Elektronické řešení sporů v aktuální literatuře	48

## Téma

Vlastnictví energetických zařízení	52
Uspokojení oprávněného prostřednictvím doménového jména	112
Mezinárodní příslušnost soudů ve sporech z online B2B smluv	132
Úprava právních dokumentů pomocí značkovacích jazyků	146

## Pokyny pro autory

Revue pro právo a technologie je recenzovaný vědecký časopis. Rukopisy jsou anonymně posuzovány nezávislými recenzenty a konečné rozhodnutí o publikaci je v kompetenci redakční rady. Bližší informace podá na požádání redakce na e-mailu [revue@law.muni.cz](mailto:revue@law.muni.cz).

Příspěvky do Revue pro právo a technologie zasílejte na adresu [revue@law.muni.cz](mailto:revue@law.muni.cz) v běžných textových formátech (.doc, .docx, .rtf, .odt). Jiný formát prosím konzultujte s redakcí na výše uvedené e-mailové adrese. V příspěvku by mělo být použito maximálně dvou úrovní a formátů nadpisů.

### Struktura příspěvku do sekce DISKUZE

Název příspěvku v češtině a v angličtině, jméno autora, informace o autorovi (profesní působení autora), stručný abstrakt v češtině a angličtině (1 odstavec), klíčová slova v češtině a angličtině, text. Doporučený rozsah příspěvku: 5–20 normostran

### Struktura příspěvku do sekce TÉMA

Název příspěvku v češtině a angličtině, jméno autora, informace o autorovi (profesní působení autora), fotografie autora, stručný profesní životopis autora v rozsahu jednoho odstavce, abstrakt v češtině a angličtině, klíčová slova v češtině a angličtině, obsah příspěvku (seznam podkapitol), text, seznam použitých pramenů. Doporučený rozsah příspěvku: 30–80 normostran

### Struktura RECENZE publikace

Název publikace, jméno autora, název vydavatele, rok vydání, jméno recenzenta. Doporučený rozsah recenze: 1–5 normostran

### Struktura ANOTACE judikatury

Označení soudu, datum vydání, číslo jednací, dostupnost (např. vydáno ve Sbírce, na stránkách soudu, publikováno apod.), právní věta, text anotace, event. komentované vybrané pasáže z rozhodnutí, jméno autora anotace. Doporučený rozsah anotace: 2–10 normostran

### Formát citací

Citace se řídí primárně Směrnicí děkana PrF MU č. 4/2012 (dostupná z <http://is.muni.cz/do/law/ud/predp/smer/S-04-2012.pdf>), podpůrně pak normou ČSN ISO 690, 3. vydání publikované v březnu 2011. Na jednotlivé prameny se odkazuje v textu číslem poznámky psané horním indexem. Samotná citace pramene se uvádí v poznámce pod čarou.

### Struktura citace

PRIMÁRNÍ AUTORSKÉ ÚDAJE. *Název: podnázev informačního pramene.* Sekundární autorské údaje. Vydání. Místo vydání: Nakladatelství, rok. Fyzický popis.

### Příklad citace knižního díla (s uvedením konkrétní strany)

NEUMAN, Pavel. *Firemní právo*. 2. vyd. Brno: Nakladatelství ARON, 2009. 670 s. ISBN 8071796646. S. 591.

### Příklad citace článku v časopise

NOVOTNÝ, Josef. Akceptace směnky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 385-389. ISSN 1210-9126.

### Příklad citace článku ve sborníku

OVESNÝ, Pavel. Finanční správa - součást realizace finančního práva. NECKÁŘ, Jan et al. (eds.). *Dny práva – 2008 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 227-234. ISBN 9788021047334.

### Příklad citace internetového zdroje (publikace v tzv. online pokračujícím zdroji)

RADVAN, Michal. Je berní právo samostatným odvětvím práva? In: NECKÁŘ, Jan et al. (eds.). *Dny práva – 2008 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2008 [cit. 4. 5. 2009]. ISBN 9788021047334. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/radvan.pdf>

### Příklad citace článku z online zdroje na webu

KREČ, Luboš. Vláda omezí anonymní akcie. Jejich majitelé se budou muset registrovat. *IHNED.cz* [online]. *Economia*, 2011 [cit. 29. 4. 2012]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-53187630-vlada-omezi-anonymni-akcie-jejich-majitele-se-budoumuset-Zaregistrovat>

### Termíny pro dodání příspěvků

Do letního čísla: 30. 4.  
Do zimního čísla: 30. 10.

Autor zasláním příspěvku uděluje souhlas k užití svého příspěvku v elektronických databázích společnosti Wolters Kluwer ČR, a. s., Nakladatelství C.H. BECK, s. r. o. a ATLAS consulting spol. s r. o., potažmo v jimi provozovaných právních informačních systémech ASPI, Beck-online a CODEXIS. Časopis je též volně dostupný na webových stránkách Právnické fakulty Masarykovy univerzity [www.law.muni.cz](http://www.law.muni.cz).

## „The Right to Be Forgotten“ jako řešení problému permanence informací

Hana Šošolíková\*

### Abstrakt

Cílem tohoto článku je zamyslet se nad návrhem nového právního instrumentu „práva být zapomenut“, který je součástí návrhu nařízení Evropské komise o obecné ochraně údajů.<sup>1</sup> Dnešní realita online prostředí otevírá zcela nové možnosti pro porušování práva na soukromí. Účelem „práva být zapomenut“ je tedy výrazně posílit možnosti jedince, jak se domáhat ochrany svého soukromí v prostředí internetu. Stěžejní částí článku bude analýza „práva být zapomenut“, a to jeho významu, koncepcí a předpovědi budoucího vývoje.

### Klíčová slova

právo být zapomenut, soukromí, osobní údaje, ochrana osobních údajů, nařízení o obecné ochraně údajů

### Abstract

The aim of this article is to introduce the proposed new legal instrument of “the right to be forgotten” that is a part of the European Commission’s proposed General Data Protection Regulation. Today’s reality of the online world offers completely new possibilities for violation of data protection. The purpose of “the right to be forgotten” is to considerably strengthen one’s options how to effectively enforce data protection in the online world. The crucial part of this article will include an analysis of “the right to be forgotten”, namely its point and conception and it will also predict the future trend of this legal instrument.

### Key words

right to be forgotten, privacy, personal data, data protection, General Data Protection Regulation

## 1. Úvod

Vnímání práva na soukromí, jakožto jednoho ze základních lidských práv, prošlo s nástupem dnešní internetové doby značnými změnami. Jedním z následků je prudký nárůst veřejně dostupných informací. Tato skutečnost ve spojení s permanentí těchto informací má za následek prakticky znemožnění tyto informace zapomenout. Lidská vlastnost zapomínat je ale přirozená. Mozek není kapacitně přizpůsoben k tomu, aby reprodukoval

všechny informace, zkušenosti a zážitky. S procesem zapomínání je totiž pevně spojena schopnost odpouštět, a ta je nezbytnou komponentou života.<sup>2</sup> Odpouštění v mezilidských vztazích předchází konfliktům a umění odpustit sám sobě pomůže člověku zbavit se viny. Právě zapomínání je to, co člověku umožní odpustit a jít v životě dál. Odpouštění je tématem, které má význam již od nepaměti, což potvrzuje i to, že své místo mělo v křesťanství: „*A odpusť nám naše viny, jako jsme i my odpustili těm, kdo se provinili proti nám.*“<sup>3</sup> Jedním z největších společenských problémů, které internet do dnešní doby přináší, je tedy právě to, že nám neumožňuje (případně výrazně ztěžuje) možnost informace smazat a zapomenout. Velice výstižně je tento problém vystihnout v citátu „*God forgives and forgets but the Web never does*“.

Dříve byla informace vázána na své fyzické zachycení, a tak ji její vlastník mohl suverénně kontrolovat (tj. i definitivně zničit) a měl tak nad ní právně i fakticky kontrolu (*ius possidendi*). Polčák uvádí, že ke skutečné ochraně vlastnictví informace je nutný charakter absolutního práva tuto informaci mít, z čehož se pak odvíjí oprávnění s informací disponovat nebo ji zničit. Ovšem nyní, v okamžiku, kdy osoba publikuje svou fotografii či jiný osobní údaj veřejně na celosvětové informační síti, tak nad tímto svým údajem fakticky ztrácí kontrolu. Dochází zde k rozporu právního a faktického stavu. Dle Polčáka z právního hlediska osoba stále tu informaci *vlastní*, ale fakticky nad ní nemá moc - nemůže ji kontrolovat. Dochází tedy k výraznému oslabení *ius possidendi* vlastníka.<sup>4</sup> Následná možnost neomezeného kopírování a umísťování informace potom napomáhá její permanenci.<sup>5</sup> Časová ztrátovost informací se tedy výrazně stáhla, ale lidstvo neprošlo dostatečným evolučním vývojem, aby se stihlo této změně adaptovat. Když člověk nemůže zapomínat, ztrácí se mu časová linka. Evropská unie má nyní ambice tento stav regulovat právem s názvem „*right to be forgotten*“,<sup>6</sup> které má výrazně posílit možnosti jedince, jak se domáhat ochrany svého soukromí v prostředí internetu. Obsahem práva „*the right to be forgotten*“ je povinnost správce vymazat osobní údaje subjektu a zdržet se jejich dalšího rozšiřování v případě existence konkrétních taxativně vymezených

2 Souvislost zapomínání a odpouštění zmiňuje i Polčák. Uvádí, že restriktivní aspekt soukromí se váže k přirozené lidské vlastnosti zapomínání, která potom souvisí s další přirozenou lidskou vlastností - postupnou bagatelizací negativních zkušeností, tj. odpouštěním. Zmiňuje také skutečnost, že angličtina dokonce oba pojmy lexikologicky spojuje - *forgiving a forgetting*. Viz POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 9788087284223. S. 335.

3 *Evangelium podle Matouše*. Kapitola 6, verš 12. [online]. [cit. 30. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.bible.net.cz/>

4 Existují i odlišné názory na tuto problematiku podporující tezi, že informace nemůže být předmětem vlastnictví.

5 Viz POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 9788087284223. S. 306.

6 V tomto článku je „*right to be forgotten*“ překládáno do češtiny jako „*právo být zapomenut*“. Z pohledu autora se ale nejedná o příliš výstižný výraz z pohledu českého jazyka, avšak tento překlad je použit v oficiálním českém překladu návrhu nařízení. Je možné, že v budoucnu při faktickém používání tohoto práva bude používán překlad jiný, vhodnější, například *právo na výmaz* nebo *právo na odstranění či likvidaci údajů*.

\* Mgr. Hana Šošolíková je absolventkou Právnické fakulty MU. Ve svém studiu se zaměřovala především na problematiku práva na soukromí, ochrany osobních údajů a práva informačních a komunikačních technologií.

1 Tento návrh byl již blíže představen v Revue pro právo a technologie č. 5/2012 v článku Alžběty Krausové s názvem Evropská reforma ochrany osobních údajů.



situací nebo podmínek.<sup>7</sup> Dle Evropské komise se jedná pouze o mírné rozšíření stávajícího právního konceptu, ale není možné popřít, že se jedná o jednu z největších hrozeb pro budoucí vývoj svobody projevu na internetu.<sup>8</sup>

## 2. Význam zapomínání jako sociologického jevu

Internet zcela změnil podobu, kterou vnímáme lidské jednání, a naprosto proměnil dopady lidského jednání v průběhu času. Uvědomme si, že nyní, ve dvacátém prvním století, může například zaměstnavatel pár minut před začátkem pohovoru zadat do internetového vyhledávače jméno uchazeče a zjistit během jednoho okamžiku o něm takové množství informací, které by před patnácti lety bylo možné objevit pouze za pomoci služeb soukromého detektiva. Soudce Zdeněk Kühn v jedné ze svých statí trefně nazývá tuto skutečnost jako „nesnesitelnou lehkost zjišťování informací“.<sup>9</sup> Stále rostoucí rozsah informační stopy člověka<sup>10</sup> je to, co má za následek problém permanence informací a s tím spojené ztížení přirozené lidské vlastnosti zapomínat a odpouštět. Právo být zapomenut má pomoci toto vyrovnávat tím, že internet bude mazat, tedy „zapomínat“, určité informace. Informace, které by v „době předinternetové“ upadly po nějakém čase v zapomnění. A nyní kvůli své – můžeme říci „nesmrtelnosti“ tvoří trvalou překážku sociální interakce.<sup>11</sup>

Zapomínání je přirozená vlastnost člověka, která ovlivňuje percepci informací ve společnosti. Zapomínání v určité časové linii umožňuje člověku odpouštět, což je vlastně pro lidstvo přirozená postupná bagatelizace negativních zkušeností. Právo být zapomenut má být právní reakcí na tento sociologický jev. Má umožnit člověku, aby prostřednictvím státní moci mohl fakticky kontrolovat svou osobní informační stopu.<sup>12</sup> Evropský původ práva být zapomenut je možné hledat ve francouzském právu. Ve francouzské legislativě existuje tzv. „*le droit à l'oubli*“, možno přeložit jako „právo zapomnění“. Toto francouzské právo umožňuje odsouzeným po vykonání trestu a po jejich reintegraci do společnosti,

aby se ohrazovali proti veřejnému publikování informací týkající se jejich odsouzení.<sup>13</sup>

V souvislosti s důležitostí zapomínání a odpouštění je nutné zmínit instrument českého právního řádu, který je svým smyslem blízký právu být zapomenut. Obecný pojem rehabilitace v právním smyslu znamená: „navrácení cti, bezúhonnosti, dobré pověsti nebo práv ospravedlněním.“<sup>14</sup> Jedním z projevů rehabilitační zásady v trestním právu je institut *zahlázení odsouzení*,<sup>15</sup> jehož důsledkem je, že se při splnění určitých podmínek na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, a informace o jeho odsouzení je dokonce vymazána v evidenci rejstříku trestů. Tato možnost pro pachatele nastává, pokud ukončil výkon trestu a následně vedl řádný život po určitý počet let (délka se odvíjí od závažnosti trestného činu). Základní myšlenkou tohoto institutu je skutečnost, že když pachatel vykoná trest, ke kterému byl odsouzen, neměl by potom už nést ve svém životě negativní důsledky s tímto trestem spojené. Dá se tedy říci, že by mu mělo být společností odpuštěno a jeho trestný čin by měl být zapomenut. Jedná se nejen o formální bezúhonnost dle rejstříku trestů, nelze ale opomíjet především jakési společenské stigma, které člověk, který vyjde z vězení, beze sporu ve společnosti má a nese si ho s sebou do budoucna, a tudíž mu značně ztěžuje začlenění do společnosti a také rozvoj osobního života. Je možné říci, že jedním z hlavních cílů zahlázení odsouzení je respektování práva na soukromí prostřednictvím jakéhosi *zapomenutí, příp. smazání minulosti*. Právo být zapomenut není institutem trestního práva ani nijak přímo nesouvisí se zahlázením odsouzení, nelze však popřít jisté koncepční spojitosti.

## 3. Právo být zapomenut jako právní institut

V listopadu roku 2010 Evropská komise zveřejnila zprávu o ochraně osobních údajů,<sup>16</sup> ve které poprvé uvedla informace o úmyslu právně zakotvit právo být zapomenut. O dva roky později, v lednu 2012, evropská komisařka Viviane Reding veřejně oznámila záměr Evropské komise kodifikovat nové osobnostní právo „právo být zapomenut“ jako součást návrhu nového nařízení.<sup>17</sup>

7 K problematice viz AUSLOOS, Jef. *The „Right to Be Forgotten“ – Worth Remembering?* [online]. Computer Law & Security Review, 2012 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupný z: <http://ssrn.com/abstract=1970392>

8 ROSEN, Jeffrey. *The Privacy Paradox: Privacy and Its Conflicting Values. The Right to Be Forgotten*. [online]. Stanford Law Review, 2012 [cit. 30. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox/right-to-be-forgotten>

9 Viz KÜHN, Zdeněk. *Ochrana soukromí v internetové době*. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. 212 s. ISBN 8021054492110. S. 119.

10 Informační stopou se zabývá také AMBROSE, Meg Leta. *It's About Time: Privacy, Information Lifecycles, and the Right to Be Forgotten*, 2012. Stanford Technology Law Review, Vol. 16, 2012 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupný z: <http://ssrn.com/abstract=2154374>.

11 POLČÁK 2012 op. cit., s. 335.

12 K drastickým proměnám soukromí, především rychlostem změn ve faktické realizaci soukromí, na které společnost není schopna reagovat, se vyjadřuje SOLOVE, Daniel J. *The Digital Person. Technology and Privacy in the Technology Age*. New York and London: New York University Press, 2004. 283 s. ISBN 0814798462.

13 ROSEN, Jeffrey. *The Privacy Paradox: Privacy and Its Conflicting Values. The Right to Be Forgotten*. [online]. Stanford Law Review, 2012 [cit. 30. 3. 2012]. S. 88. Dostupné z: <http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox/right-to-be-forgotten>

14 HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*, 2. vyd. 2003. C. H. Beck, 2001.

15 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. [cit. 30. 3. 2013]. § 105 a násl.

16 A Comprehensive Approach on Personal Data Protection in the European Union [online]. 2010 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/justice/news/consulting\\_public/0006/com\\_2010\\_609\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0006/com_2010_609_en.pdf)

17 Viz Press Release. *Commission proposes a comprehensive form of data protection rules to increase users' control of their data and to cut costs for businesses* [online]. [cit. 30. 3. 2013] Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-12-46\\_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-46_en.htm?locale=en)

### 3.1 Článek 17 Nařízení

Návrh nařízení věnuje právu být zapomenut článek 17, ve kterém jej vymezuje následovně: „*Subjekt údajů má právo požadovat od správce výmaz osobních údajů, které se jej týkají, a zdržení se dalšího šíření těchto údajů, zejména v souvislosti s osobními údaji, které subjekt údajů zpřístupnil v dětském věku.*“<sup>18</sup> Dále následuje výčet důvodů, kterými toto právo podmiňuje. Mezi tyto důvody jsou zařazeny situace, kdy údaje už nejsou potřebné pro účely, pro které byly shromážděny nebo jinak zpracovány. Dále situace, kdy subjekt údajů odvolá svůj souhlas, na jehož základě byly údaje zpracovány nebo pokud vypršela lhůta pro uchování údajů, pro niž byl dán souhlas, a pokud neexistuje žádný další právní důvod pro zpracování údajů. Dalším důvodem může být námitka subjektu údajů proti zpracování údajů z titulu ochrany životního zájmu subjektu, případně neslučitelnost s nařízením z jiných důvodů. Pokud by tedy například uživatel Facebooku odvolal svůj souhlas, na jehož základě je Facebook jako správce zpracovává, Facebook by byl nucen smazat všechny osobní údaje daného uživatele, a to především ze všech svých databází a statistik. Následně by je tedy nemohl poskytovat pro komerční účely, a to ani v anonymní podobě. Z výše uvedeného odstavce je zřejmá snaha ochránit především děti a mladistvé, když implikuje vyšší míru ochrany pro děti, přičemž dle nařízení je dítětem *každá osoba mladší 18 let.*<sup>19</sup> Zcela aktuálně byl Výborem pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci vypracován a předložen návrh legislativního usnesení, který přináší pozměňovací návrhy, které mají explicitně vyjádřit, že dítě nepoživá vyšší míru ochrany než dospělý. Důvodem pro tuto změnu je fakt, že rozumová vyspělost dětí, které jsou schopny mít uživatelský profil na sociální síti, zcela odpovídá rozumovému uvědomění si odpovědnosti za uveřejňování svých údajů a potenciálních důsledků. Z recitálu č. 59 má být zcela odstraněna věta: „*Toto právo je obzvláště důležité v případech, kdy subjekt údajů dal svůj souhlas v dětském věku, aniž by si byl v plném rozsahu vědom rizik spojených se zpracováním údajů, a později chce tyto osobní údaje zejména na internetu odstranit.*“<sup>20</sup> Přičemž je to odůvodněno tím, že požadavek, aby dětem byla věnována „zvláštní“ pozornost má pouze malou specifickou hodnotu. Původní znění mohlo vést k domněnce, že dospělým osobám je přiznávána menší ochrana.<sup>21</sup> Dále také pozměňovací návrh přidává do recitálu větu „*Žádná zmínka o ochraně dětí v tomto nařízení by neměla být považována za nepřímý vyjádřený pokyn, aby se k ochraně osobních údajů dospělých osob přistupovalo s menší obezřetností než v případě, kdyby toto nařízení žádnou zmínku neobsahovalo.*“ Dle odůvodnění si děti zaslouží

zvláštní ochranu, což však neznamená, že si dospělé osoby zaslouží menší ochranu.<sup>22</sup>

Druhý odstavec zakládá povinnost správci poté, co údaje zveřejnil, a subjekt údajů následně požaduje jejich vymazání. V takovém případě správce musí informovat třetí strany, které tyto údaje zpracovávají, že *subjekt údajů od nich požaduje vymazání všech odkazů na tyto osobní údaje či kopii a replikaci.*<sup>23</sup> Právě na toto ustanovení se vyskytuje nejvíce kritiky ze strany internetových poskytovatelů. Může docházet k takovým situacím, kdy osoba A zveřejní určitou nelichotivou informaci (může se jednat o text, fotografii aj.) o sobě na sociální síti a zpřístupní ji dobrovolně veřejnosti. Osoba B tuto informaci zkopíruje a zveřejní na svých webových stránkách. Osoba A po nějaké době informaci, kterou publikovala, smaže, a následně ji najde na webových stránkách osoby B. Podle tohoto článku bude osoba A moci shledávat odpovědnými za zneužití svých osobních údajů sociální síť a požadovat po ní smazání všech odkazů s touto informací. Je poněkud paradoxní, aby sociální síť zasažovala do webu osoby B a mazala z něj příslušnou informaci.<sup>24</sup> Jakým způsobem by měly být podobné situace řešeny, je poměrně diskutabilní. Osoba, která svůj osobní údaj veřejně publikuje na celosvětové informační síti, si totiž musí být vědoma možnosti velmi rychlého šíření této informace. Měla by zde platit jakási obecná prevenční povinnost, každý by si v zásadě měl počínat tak, aby veřejně nepublikoval osobní údaje, které nechce, aby byly dále šířeny. Právo na soukromí nemůže být jen garancí států, ale sám jedinec se musí chovat tak, aby zásahům do svého soukromí předcházel.

Třetí odstavec stanoví výjimky, za kterých správce nemusí osobní údaje smazat. Jedná se o situace, kdy je uchování osobních údajů nezbytné pro výkon práva *na svobodu projevu, z důvodu veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví, pro účely historiografického, statistického a vědeckého výzkumu.* Tyto výjimky jsou stanoveny poměrně široce. Posuzování, zda jsou naplněny, bude náležet Úřadu na ochranu osobních údajů a následně při soudním přezkumu se vždy soud bude nucen vypořádat s testem proporcionality a zvážit v každém případě jeho individualitu.

Následně se článek dostává do spojitosti s „*data retention*“, když uvádí další situaci, při které správce nemusí údaje mazat, a to v případě, kdy jejich uchování je nezbytné *pro splnění právní povinnosti správce uchovávat osobní údaje, které správce podléhá na základě práva Unie nebo práva členského státu.*<sup>25</sup> Jedná se zde vlastně o zákonem stanovenou výjimku, kdy může být omezeno právo na soukromí v rámci veřejného zájmu společnosti, například při vyšetřování trestných činů. Na tyto případy se tedy právo být zapomenut aplikovat nebude.

18 Nařízení čl. 17, odst. 1.

19 Nařízení čl. 4, odst. 18.

20 REDING, Viviane. *The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the Standard Setter for Modern Data Protection Rules in the Digital Age* [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_SPEECH-12-26\\_en.pdf](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_en.pdf)

21 *Návrh zprávy k návrhu nařízení* [online]. 2012 [cit. 30. 3. 2013].

Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009\\_2014/documents/libe/pr/922/922387/922387cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/pr/922/922387/922387cs.pdf)

22 Tamtéž.

23 Nařízení čl. 17, odst. 2.

24 Problematikou se zabývá také AMBROSE, Meg Leta a Jef AUSLOOS [online]. *The Right to Be Forgotten Across the Pond*. 2012 [cit. 30. 3. 2013].

Dostupný z: <http://papers.ssrn.com/>

25 Nařízení čl. 17 odst. 3.

### 3.2 Evropské a americké pojetí vnímání soukromí

Právo být zapomenut bude v praxi dostávat do kolize právo na soukromí a svobody projevu, respektive právo na svobodný přístup k informacím. Tato základní práva musí být šetřena v maximální možné míře, proto budou v každém případě vystavena testu proporcionality, dle něž bude vždy individuálně rozhodnuto, které je v konkrétním případě významnější a zasluhuje si tak větší míru ochrany. Vnímání práva na soukromí v evropské a americké právní kultuře se značně liší. Obecně je možno uvést, že Evropa se hodně zaměřuje na ochranu soukromí, zatímco USA považuje za významnější svobodu projevu, která tam má hluboké kořeny. V ústavě USA není právo na soukromí vůbec výslovně zakotveno a neobjevuje se ani v jejích dodatcích. Avšak „*freedom of speech*“ jakožto svoboda projevu je výslovně deklarována v tzv. Prvním dodatku k ústavě USA.<sup>26</sup> Srovnávání koncepcí tradičních pojetí práv na ochranu soukromí v Evropě a v USA se věnuje mnoho odborníků práva na soukromí. Podle mého názoru nejvýstižněji to vysvětluje ve své odborné práci Robert Kirk Walker.<sup>27</sup> Uvádí, že v americké právní kultuře je pojímáno soukromí zejména jako aspekt osobní svobody („*aspect of personal liberty*“), zatímco v evropské spíše jako jedna ze složek důstojnosti jedince („*component of personal dignity*“). V americkém pojetí je tedy ochrana soukromí orientována primárně na hodnotu svobody a je zaměřena na ochranu občanů před nedovolenými zásahy státu (typická americká „domovní svoboda“). Zatímco evropské pojetí ochrany soukromí má primárně zajišťovat a chránit důstojnost jednotlivců a jejich veřejný obraz a pověst.<sup>28</sup> Právo má tedy člověka chránit před nechtěným veřejným odhalením jeho intimní sféry. K historii evropského vnímání soukromí se vyjadřuje dále Whitman a uvádí, že podle něj evropské zatížení na respekt a úctu k člověku je reakcí na evropskou historii, a to především ponižení, které lidé zažili ve spojení s nacismem.<sup>29</sup> Uvádí, že pro Evropu je vlastní důstojnost tak důležitá právě kvůli tomu nedůstojnému zacházení, které prožila před sedmdesáti lety („*dignity because of former indignities*“).

Z výše uvedeného je zřejmé, že odlišnosti ve vnímání soukromí jsou nezanedbatelné. Důkazem je i to, že v roce 1995 při řešení aktuálně platné směrnice týkající se ochrany osobních údajů 95/46/ES byla reakce ze strany USA více než kritická. Tato směrnice vyprovokovala kvůli ochraně údajů spotřebitelů řadu právních a obchodních konfliktů, což vyústilo v roce

2000 k uzavření tzv. *Safe Harbor Agreement*.<sup>30</sup> Tuto dohodu uzavřely mezi sebou Evropská unie a americké ministerstvo obchodu.<sup>31</sup> Striktní pravidla pro zacházení s osobními údaji spotřebitelů, která zaváděla směrnice 95/46/ES, se značně lišila od tradičních amerických procedur se zacházením s údaji. To byl velký problém pro americké společnosti, které obchodovaly s Evropou. *Safe Harbor Agreement* byl tedy kompromisem.<sup>32</sup> Je možné očekávat podobné snahy ze strany USA o vytvoření jisté dohody i nyní.

### 4. Právo být zapomenut a sociální sítě

Jeffrey Rosen, americký učitel práv,<sup>33</sup> publikoval článek s výstižným názvem: „*The Web Means the End of Forgetting*“. Uvádí v něm, že v současnosti se lidé musí naučit žít s tím, že v dnešní době internet nahrává a uchovává veškeré informace a nezapomíná žádné z nich. Jakýkoli post na Facebooku či Twitteru může být uchován na věky a poškodit uživatele měsíce či roky po jeho zveřejnění. Současná společnost si tuto skutečnost ale zatím není schopná reálně uvědomit. Příkladem těchto služeb jsou sociální sítě, které jsou postaveny na uživatelsky vytvořeném obsahu, tzv. UGC (*user-generated content*). Jejich obsah je specifický tím, že je veřejně publikovaný na webu prakticky okamžitě a nepodléhá nutnosti schválení administrátorem. Největší hrozbou z pohledu ochrany osobních údajů je skutečnost, že lidé využívají tyto sociální sítě k umístování dokumentů (fotografi, videí aj.), a to často i velmi intimní povahy. Uživatelé nedomyšlí důsledky a neuvědomují si, že i zveřejnění nevinně vypadající informace jim může v budoucnu přinést mnoho problémů. Nezajímají se o to, jakými způsoby je s jejich daty zacházeno, že jsou uchovávány a následně zpracovávány pro komerční účely.<sup>34</sup> Přestože si uživatelé myslí, že tyto služby jsou pro ně zdarma, tak ve skutečnosti si jejich provozovatelé berou jako protiplnění právě obsah, který uživatelé vytváří. Zjednodušeně řečeno je možné uvést, že uživatelům je umožněn přístup ke službě výměnou za práva k informacím, v praxi tedy za poskytnutí údajů o svém soukromí.<sup>35</sup> Poskytovatelé služby mají následně díky těmto údajům možnost co nejlépe působit na konkrétní cílovou skupinu, a tím zvýšit efektivnost reklamy, jejíž inzerce jim zajišťuje peníze.<sup>36</sup> Velice zajímavým dokumentem jsou podmínky

30 WHITMAN op. cit., s. 1156.

31 K *Safe Harbor Agreement* se v kontextu práva na soukromí vyjadřuje SCHWARTZ, Paul M. *The E. U. – US Privacy Collision: A Turn to Institutions and Producers* [online]. Harvard Law Review, 2012 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.harvardlawreview.org/symposium/papers2012/schwartz.pdf>

32 K *Safe Harbor Agreement* se vyjadřují také: SOLOVE, Daniel a Marc ROTENBERG. *Information Privacy Law*. Aspen Publishers, 2003. S. 734 a násl.

33 ROSEN, Jeffrey. *The Web Means the End of Forgetting* [online]. New York Times [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: [http://www.nytimes.com/2010/07/25/magazine/25privacy-t2.html?\\_r=0](http://www.nytimes.com/2010/07/25/magazine/25privacy-t2.html?_r=0)

34 Zajímavé informace ohledně fungování reklamy a spolupráce s inzertny, včetně využívání údajů uživatele, uvádí Facebook zde: viz <http://www.facebook.com/about/privacy/advertising>

35 POLČÁK op. cit., s. 333.

36 Facebook v současné době řeší soudní spor týkající se soukromí, viz BOWMAN, Michele. *Facebook Users' Privacy Is Worth \$ 10 Each* [online]. Lawyers.com [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://blogs.lawyers.com/2012/12/>

26 Dodatek I. ústavy USA stanoví výslovný zákaz, aby Kongres vydával zákony, které by omezovaly svobodu slova nebo tisku.

27 WALKER, Robert Kirk. *The Right to Be Forgotten*. [online]. Social Science Research Network, 2012 [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2017967](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2017967)

28 Což dokazuje i Evropská úmluva ve svém čl. 8, kde je zakotveno právo každého na *respektování svého soukromého a rodinného života*.

29 K tématu se podrobně vyjadřuje ve své práci WHITMAN, James Q. *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity Versus Liberty* [online]. Yale Law School. [cit. 30. 3. 2013] Dostupné z: [http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1647&context=fs\\_papers](http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1647&context=fs_papers) S. 1156.



ochrany soukromí společnosti Facebook.<sup>37</sup> Málokterý uživatel si je před založením svého profilu přečte. Kdyby tak učinil, a četl by opravdu velmi podrobně, zjistil by, že Facebook uchovává a využívá ke statistikám a následným reklamám veškeré údaje, a některé údaje nejsou z databází Facebooku smazány ani po deaktivaci a odstranění uživatelského profilu. Množství údajů, které Facebook uchovává, se stalo inspirací pro rakouského studenta práv Maxe Schremse, který založil iniciativu „Europe vs. Facebook.“<sup>38</sup> Dle Schremse je masové shromažďování osobních údajů Facebooku v rozporu s unijní legislativou, protože porušuje a nedodrжуje ochranu osobních údajů. Schrems z tisícistránkového spisu svých osobních údajů zjistil, že Facebook shromažďuje prakticky veškeré možné údaje. A to i po tom, co je uživatel smaže, například smazané posty, smazané zprávy poslané prostřednictvím chatu a mnohé další. Facebook také vede statistiky přihlašování uživatele ke svému profilu, a to včetně údajů o IP adresách nebo lokacích dle GPS v telefonu. Internetový portál *forbes.com*<sup>39</sup> uvedl, že součástí osobních údajů, které Facebook o svých uživateli uchovává, jsou také informace o všech počítačích, ze kterých se uživatel přihlašoval ke svému účtu, jak často, a také seznam všech dalších uživatelů, kteří se z tohoto počítače také přihlašovali.

Peter Fleischer, odborník na ochranu soukromí pracující pro Google, uveřejnil na svém blogu myšlenky týkající se práva být zapomenut a co bude znamenat v budoucnu pro ochranu soukromí na sociálních sítích.<sup>40</sup> Zamýšlí se nad situací, při které osoba sama zveřejní na internetu určité informace o své osobě. Má právo tyto informace definitivně zničit? Tyto případy zahrnují především Facebook a další sociální síť, kde uživatel má nad svými údaji údajně kontrolu a má možnost je upravovat, případně mazat. Jenomže se jedná výhradně o dispozici s online vzhledem profilu. Uživatel už neví, zda informace, které sám smaže, dále zůstávají v archívech sociálních sítí. Právo být zapomenut, tak jak jej navrhuje evropské nařízení, umožní uživatelům, aby měli přístup do těchto archivů a mohli si ověřit, zda informace byly skutečně smazány.

Sankce za porušení práva být zapomenut jsou dle nařízení velice vysoké. Orgán dozoru smí uložit pokutu až do výše 500 000 EUR, nebo v případě podniků až do výše 1 % jejich ročního celosvětového obrátu.<sup>41</sup> Což

by pro Facebook, který měl za rok 2012 obrát 5 miliard dolarů,<sup>42</sup> znamenalo poměrně znatelnou výši pokuty. Nutno také dodat, že roční obrát Facebooku má rok od roku výrazně rostoucí tendenci. Domnívám se, že je tedy poněkud zřejmé, proč má Facebook výrazně kritický postoj k evropské reformě ochrany osobních údajů, jak uvádí internetový portál *techcrunch.com*.<sup>43</sup> Facebook nazývá nařízení absurdním a nerealistickým. V případě, že nařízení vstoupí v platnost ve svém současném znění, Facebook bude nucen učinit zásadní změny v uchování osobních údajů svých uživatelů.

Z výše uvedeného je zřejmé, proč se Facebook tak obzvláště kriticky vyjadřuje k právu být zapomenut. Na jedné z tiskových konferencí ředitelka oddělení veřejného zájmu pro Facebook uvedla, že Facebook má výhrady především k právu být zapomenut,<sup>44</sup> a to z toho důvodu, že by tato právní úprava omezovala „*people's right to remember*“. Co si však pod tímto pojmem konkrétně představit, je poněkud diskutabilní.

## 5. Možnosti kontroly nad informacemi

V současné době český právní řád neposkytuje dostatečně účinné právní instituty, které by umožnily dotčeným osobám vymáhat nárok na odstranění konkrétní informace z internetu. Právní úprava je rozříštěna do více předpisů. Jednou z možností je žaloba na ochranu osobnosti dle OZ. Zde ovšem nastává problém, pokud je zásah do osobnosti způsoben anonymním uživatelem internetu. Žalobu v civilním řízení je totiž možné podat pouze na konkrétní osobu. Pouze pokud jednání dosahuje intenzity trestného činu, přichází v úvahu podat trestní oznámení na neznámého pachatele. Trestní zákoník vymezuje skutkové podstaty trestných činů proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství v ustanovení § 180 až § 184. V § 180 je trestný čin neoprávněné nakládání s osobními údaji, kde v odst. 3 písm. b) je výslovně uvedena možnost spáchání tohoto činu mj. i veřejně přístupnou počítačovou sítí. Dále je pro ochranu soukromí stěžejní § 184, který upravuje pomluvu. Základním pojmovým znakem trestného činu pomluvy je ovšem skutečnost, že se musí jednat o nepravdivý údaj. Pokud tedy určitá informace je nelichotivá až vulgární, ale pravdivá, skutková podstata trestného činu pomluvy není naplněna.

Zákon o ochraně osobních údajů poskytuje subjektu údajů možnost podat žádost na odstranění závadného

facebook-privacy-worth-10/

37 Všeobecné podmínky ohledně osobních údajů uvádí Facebook zde: [http://www.facebook.com/full\\_data\\_use\\_policy#howweuse](http://www.facebook.com/full_data_use_policy#howweuse)

38 FARIVAL, Cyrus. *How one law student is making Facebook get serious about privacy* [online]. Arstechnica.com [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://arstechnica.com/tech-policy/2012/11/how-one-law-student-is-making-facebook-get-serious-about-privacy/>

39 HILL, Kashmir. *Facebook Keeps A History Of Everyone Who Has Ever Poked You, Along With A Lot Of Other Data* [online]. Forbec.com [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2011/09/27/facebook-keeps-a-history-of-everyone-who-has-ever-poked-you-along-with-a-lot-of-other-data/>

40 FLEISCHER, Petr. *Foggy thinking about the Right to Oblivion* [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://peterfleischer.blogspot.cz/2011/03/foggy-thinking-about-right-to-oblivion.html>

41 Viz nařízení čl. 79 odst. 5 písm. c) „Orgán dozoru uloží pokutu až do výše 500 000 EUR, nebo v případě podniků až do výše 1 % jejich ročního celosvětového obrátu, každému, kdo úmyslně či z nedbalosti: nedodrží právo být zapomenut nebo

právo na výmaz, nebo kdo nezavede mechanismy, kterými by zajistil dodržování lhůt, nebo kdo nepodnikne všechny potřebné kroky k informování třetích stran o tom, že subjekt údajů požaduje vymazání veškerých odkazů na své osobní údaje či veškerých kopií či replikací svých osobních údajů, podle článku 17.“

42 Informace o číselném údaji viz <http://www.marketwatch.com/investing/stock/fb/financials>.

43 LOMAS, Natasha. *Facebook Lobbying Europe On "Unreasonable And Unrealistic" Privacy Law Reform — But EC Commissioner Doesn't Sound Like She's For Turning* [online]. Techcrunch.com [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://techcrunch.com/2012/11/09/facebook-lobbying-europe-on-unreasonable-and-unrealistic-privacy-law-reform-but-ec-commissioner-doesnt-sound-like-shes-for-turning/>

44 BREWSTER, Tom. *Facebook Lobbies Brussels In Earnest On EU Data Privacy Proposals* [online]. Tech Week Europe [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.techweekeurope.co.uk/news/facebook-lobbying-eu-data-privacy-98645>

stavu. Tato zásada práva na opravu a výmaz („*principle of the right of rectification and erasure*“) je promítnuta do směrnice 95/46/ES, která stanoví povinnost členských států zaručit každému subjektu údajů právo získat od správce *výmaz nebo blokování údajů*, jejichž zpracování není v souladu se směrnicí.<sup>45</sup> V české právní úpravě této povinnosti odpovídá právo subjektu údajů stanovené v § 21 ZoOÚ.<sup>46</sup> To se vztahuje na situace, kdy subjekt zjistí, že správce provádí zpracování údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života nebo se zákonem. V takových případech může subjekt údajů po správci požadovat, aby odstranil takto vzniklý stav. Zákon výslovně uvádí, že odstranění závadného stavu může spočívat v *blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů*. Přičemž je pouze na volbě subjektu, kterou z možností si zvolí.<sup>47</sup> Takto konstruovaná právní úprava působí, že poskytuje subjektům poměrně vysokou ochranu. Pro ochranu ovšem realita až tak příznivá není. Jak je uvedeno v komentáři k ZoOÚ, tak správce není obsahem žádosti vázán a při vyřizování žádosti je tedy sám oprávněn posoudit, zda zpracování probíhá v souladu se zákonem či ne.<sup>48</sup> Dle mého názoru je tedy poměrně naivní očekávat, že ve sporných případech správce sám rozhodne o svém nezákonném zpracování. V praxi se tak děje pouze ve zcela zřejmých případech, při kterých evidentně došlo k pochybení ze strany správce. Také volba konkrétních způsobů, které správce k odstranění závadného stavu použije, záleží na jeho rozhodnutí. Jak bylo uvedeno, subjekt si může ve své žádosti zvolit, kterou možnost požaduje, ovšem pokud správce shledá jinou možnost vhodnější, tak ji může použít. Správce tedy ve skutečnosti není vůbec vázán žádostí, která by byla ze strany subjektu dle tohoto ustanovení podána. Správce má jedinou povinnost, a to *uvést zpracování údajů do souladu s požadavky ZoOÚ*.<sup>49</sup> Ve většině případů správce při hodnocení svého způsobu zpracování dojde k závěru, že je v souladu se zákonem a žádost subjektu tak nevyhodnotí k jeho spokojenosti. V praxi má subjekt dále možnost se se svým podnětem obrátit na ÚOOÚ.<sup>50</sup> Zde je ovšem důležité uvést, že se nejedná o orgán kompetentní k rozhodnutí sporu mezi subjektem a správcem. V případě rozporu se subjekt musí obrátit na soud a uplatňovat u něj svá práva na nápravu závadného stavu. V této souvislosti je nutné zmínit novelizaci ZoOÚ, která nabyla účinnosti k 1. 1. 2012. Před touto novelou, pokud správce nevyhověl subjektu v jeho požadavku odstranit závadný stav, tak měl subjekt údajů právo obrátit se na Úřad a požadovat po něm zhodnocení a rozhodnutí sporného případu. Ovšem dle právního názoru, který byl vyjádřen v důvodové zprávě novely,<sup>51</sup> je Úřad ústředním správním úřadem a je

oprávněn pouze k dozorové činnosti a ostatní případy musí být výlučně v působnosti soudů. Dříve nebyla právní úprava zcela jednoznačná a docházelo k nejistotám ohledně kompetence Úřadu. Od roku 2012 je už rozhodování při uplatňování nároků subjektu údajů svěřeno výhradně soudům.

Domnívám se, že současná právní úprava je v praxi pro běžného člověka složitá a úspěšnost vymahatelnosti v praxi není příliš vysoká. Česká právní úprava nereaguje dostatečně na zvýšený počet zneužívání osobních údajů, především v oblasti internetu. Úřad se v jednom ze svých stanovisek vyjadřoval ke své působnosti a uvedl, že jsou mimo jeho působnost *informace z blogů, zájmových webových stránek, nejrůznějších diskuzí anebo sociálních sítí*.<sup>52</sup> A uvádí, že v takových případech zneužití osobních údajů by se osoby měly obrátit na soud.

Mít informaci pod kontrolou znamená moci rozhodovat o jejím výskytu, a domáhat se odstranění údajů, jejich dalšího zpracování apod.<sup>53</sup> Ovšem žádná právní úprava neřeší skutečnost, že právní nárok na odstranění údaje z internetu není fakticky příliš účinný. Přestože mohou být snímky na žádost dotčené osoby staženy, kdokoli si do té doby může pořídit jejich kopii a dále je šířit. Tuto skutečnost potvrdil i ESLP ve svém rozhodnutí ohledně mediálně známé kauzy prezidenta Mezinárodní automobilové federace Maxe Mosleyho.<sup>54</sup> Toto rozhodnutí dokazuje, že právo se svými restriktivními nároky nestačí reagovat na přirozenost informační sítě. Max Mosley byl v roce 2008 tajně natočen při erotických hrátkách s prostitutkami, při kterých byl oblečen do nacistické uniformy. Toto video zveřejnily bulvární noviny na svých internetových stránkách s poněkud vulgárním titulkem „*F1 boss has sick nazi orgy with 5 hookers*“. Mosley se žalobou domáhal finančního zado- stiučinění a odstranění videa z webu. Anglický soud ve svém rozhodnutí stanovil bulvárním novinám povinnost uhradit Mosleymu finanční kompenzaci. Avšak požadavku na povinnost novin odstranit toto video z webu nevyhověl. Odůvodnil to tím, že video je už tak široce rozšířeno po celé informační síti, že odstranění z webových stránek bulvárních novin by nevedlo k nápravě. Soud uvedl, že *i přestože je video protiprávní a ponižující, a není žádný legitimní veřejný zájem na jeho dalším zveřejnění, by příkaz k odstranění bylo zbytečné gesto*.<sup>55</sup> Nelze než s tímto rozhodnutím souhlasit, protože video bylo tak živelně rozšířeno, že jeho odstranění z jedné webové stránky by ničemu nepomohlo. Mosley se však s rozhodnutím nespokojil a obrátil se na ESLP. Argumentoval zde proti absenci institutu, na

souvisajících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. [cit. 30. 3. 2013].

52 Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 13/2012 [online]. Úřad pro ochranu osobních údajů. [cit. 30. 3. 2013] Dostupné z: [http://www.uouu.cz/files/stanovisko\\_2012\\_13.pdf](http://www.uouu.cz/files/stanovisko_2012_13.pdf)

53 POLČÁK 2012 op. cit., s. 331.

54 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 5. 2011, věc 48009/08. Mosley v. The United Kingdom. In: HUDOC [právní informační systém] Council of Europe, European Court of Human Rights. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-104712>

55 K případu Mosley se vyjadřuje i POLČÁK op. cit., s. 334.

45 Směrnice 95/46/ES. Čl. 12 odstavec b).

46 MATES, Pavel a Eva JANEČKOVÁ. *Ochrana osobních údajů*. Praha: Leges, 2012. 206 s. ISBN 8087576128. S. 25.

47 KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011., 536 s. S. 279.

48 KUČEROVÁ, op. cit., s. 281.

49 KUČEROVÁ op. cit., s. 281.

50 ZoOÚ § 29 odst. 1 písm. c). „*Úřad přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů.*“

51 Důvodová zpráva zákona č. 468/2011 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých

jehož základě by v podobných případech měly internetové weby povinnost upozornit dotčenou osobu ještě před zveřejněním kompromitujícího materiálu, že tak hodlají učinit. ESLP to však zamítl. Hlavní precedenční význam tohoto rozhodnutí spočívá ve vyjádření zamítavého postoje k zavedení jakési prevenční oznamovací povinnosti v podobných případech. Rozhodnutí také potvrdilo, že právní řád nedokáže efektivně reagovat na permanenci informací v celosvětové informační síti. Dokladem je skutečnost, že předmětné video je stále na internetu k dispozici. Takže i když zcela nepochybně soud potvrdil, že se jednalo o závažné porušení Mosleyho práva na soukromí, tak pořád, i pět let po zveřejnění tohoto videa, si kdokoli může velice jednoduše přes internetový vyhledávač najít předmětné video a podívat se na něj. Dle mého názoru tento fakt Mosleymu nemůže nahradit ani ta nejvyšší finanční kompenzace.

Někteří lidé v USA se smířili s neschopností práva mít moc nad internetovou sítí a rozhodli se bránit proti negativním informacím na internetu jiným způsobem než prostřednictvím veřejné moci. Posledních pár let existuje soukromá společnost *Reputation Defender*.<sup>56</sup> Ta se specializuje na údržbu a vylepšování online reputací, respektive všech informací, které je možné o konkrétní osobě na internetu nalézt. Roční ceny těchto služeb se pohybují od \$ 3000 až po \$ 15000. Tato finanční částka je tak vysoká nejen z důvodu jedinečnosti této společnosti, ale také pro případy, kdy je nutné si smazání informace tzv. *koupit*. V případě negativních údajů totiž společnost ihned vyzve poskytovatele webu, aby byly informace smazány, a poskytovatel ne vždy vyhoví. V takových případech společnost neváhá domluvit se na finanční kompenzaci pro poskytovatele spočívající v náročnosti, kterou mu odstranění informací přineslo. Společnost také na žádost klienta uveřejňuje pozitivní údaje napříč různými weby, případně je i vytváří, a umí zařídit, aby se tyto konkrétní webové stránky umísťovaly na předních příčkách vyhledávačů. Popularita a expanze této společnosti je jen dalším důkazem, že státní moc je v oblasti celosvětové informační sítě naprosto nedostatečná. Tato společnost těží také ze skutečnosti, že soudní spory často soukromí dotčené osoby mnohem více zmedializují a celé soudní řízení má opačný efekt (tento jev je nazýván „*Streisand effect*“ a bude podrobněji vysvětlen později).

## 6. Právo na soukromí vs. svoboda projevu

Při vymáhání práva být zapomenut se právo na soukromí bude vždy dostávat do testu proporcionality se svobodou projevu. Příkladem je mediálně známá americká kauza<sup>57</sup> „*Drunken Pirate*“.<sup>58</sup> Mladá americká učitelka, která na

svůj osobní profil na stránce MySpace zveřejnila fotografii, na které drží v ruce kelímek, na hlavě má pirátský šátek, evidentně se nachází na party a umístila tam komentář: „*Drunken Pirate*“ (opilý pirát). Součástí tohoto postu byl i odstavec, kde žena uvedla, že „si je vědoma toho, že někteří její studenti vědí o tomto jejím profilu a že nemá co schovávat“. Následně s ní byl na základě této fotografie ukončen pracovní poměr, jelikož údajně „vybízela své nezletilé studenty k pití alkoholu“. Na základě této skutečnosti jí nebylo umožněno získat na univerzitě pedagogický titul,<sup>59</sup> jelikož předpokladem byl určitý počet odučených hodin, což nesplnila právě kvůli nedobrovolnému ukončení pracovního poměru. Tato mladá učitelka se rozhodla žalovat školu pro porušení jejího práva na svobodu projevu. Soud ovšem rozhodl ve prospěch univerzity, a to opakovaně. Ve svém závěrečném rozhodnutí<sup>60</sup> soud definitivně zamítl její požadavky na přiznání titulu, který by jí umožnil v budoucnu vykonávat povolání učitelky. Žena se snažila zpochybnit názor, že fotografie má spojitost s pitím alkoholu. Během soudního řízení argumentovala mj. tím, že fotografie i post, který u ní byl uveden, má zcela osobní význam a byly určeny výhradně jejím nejlepším přátelům. Je nutné dodat, že předmětný post měl poměrně dvojsmyslný význam a ostatní učitelé z univerzity vypověděli, že podle nich v něm nepřímou útočí na svou nadřízenou. Žena ale tvrdila, že fotografie včetně komentáře i dalšího postu jsou chráněny svobodou projevu, tudíž děkan univerzity porušil zákon, když se při výpovědi opíral o tuto fotografii. Soud ale výslovně uvedl, že se nejednalo o porušení těchto práv. A to především kvůli tomu, že se post týkal výhradně jejich osobních záležitostí, jak sama uvedla, a nedotýkal se veřejného zájmu.<sup>61</sup> Z rozhodnutí tedy vyplývá, že jelikož předmětná fotografie nezahrnovala informace, na kterých by byl veřejný zájem společnosti, tak zde není možné aplikovat první dodatek ústavy a svobodu projevu.<sup>62</sup>

Evropská komise si je vědoma potenciálních zásahů do svobody projevu, které vyšší míra ochrany soukromí přinese. Návrh nařízení ve svém článku 80<sup>63</sup> totiž uvádí

59 KREBS, Brian. *Court Rules Against Teacher in MySpace 'Drunken Pirate' Case* [online]. The Washington Post [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: [http://voices.washingtonpost.com/securityfix/2008/12/court\\_rules\\_against\\_teacher\\_in.html](http://voices.washingtonpost.com/securityfix/2008/12/court_rules_against_teacher_in.html)

60 The United States District Court For The Eastern District Of Pennsylvania. Case 2:07-cv-01660-PD. [online]. Dostupné z: <http://voices.washingtonpost.com/securityfix/Decision%202008.12.03.pdf>

61 Rozhodnutí: „*So long as employees are speaking as citizens about matters of public concern, they must face only those speech restrictions that are necessary for their employers to operate efficiently and effectively*“. Dostupné z: The United States District Court For The Eastern District Of Pennsylvania. Case 2:07-cv-01660-PD. [online]. Dostupné z: <http://voices.washingtonpost.com/securityfix/Decision%202008.12.03.pdf>

62 V této souvislosti je nutné připomenout rozsudek českého Ústavního soudu, který se týkal informací ohledně členství soudců v KSČ a soud rozhodl, že informace takového rázu je pro společnost natolik veřejným zájmem, že převažuje nad právem na soukromí soudece. Viz Nález Ústavního soudu ze dne I. ÚS 517/10 ze dne 15. 11. 2010 [online]. Dostupné z: [nalus.usoud.cz](http://nalus.usoud.cz)

63 Nařízení čl. 80: „Aby se uvedlo právo na ochranu osobních údajů do souladu s předpisy upravujícími *svobodu projevu*, členské státy stanoví *odchytky a výjimky* z ustanovení o obecných zásadách v kapitole II, o právech subjektů údajů v kapitole III, o správci a zpracovateli v kapitole IV, o předávání osobních údajů do třetích zemí a mezinárodním organizacím v kapitole V, o nezávislých orgánech dozoru v kapitole VI a o spolupráci a jednotnosti v kapitole VII

56 Reputation Defender [online]. Dostupné z: [www.reputation.com](http://www.reputation.com)

57 The United States District Court For The Eastern District Of Pennsylvania. Case 2:07-cv-01660-PD. [online]. Dostupné z: <http://voices.washingtonpost.com/securityfix/Decision%202008.12.03.pdf>

58 Případu „Drunken Pirate“ věnuje celou první kapitolu MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor. *Delete - The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Press Princeton and Oxford, 2009. ISBN 9780691138619.



dodatečná pravidla *pro právo na ochranu osobních údajů tak, aby se vvedlo do souladu s předpisy upravující svobodu projevu*. Zde dovoluje členským státům stanovit jisté odchylky a pravidla z určitých ustanovení, a to z důvodů pro zpracovávání osobních údajů prováděné *vylučně pro účely žurnalistiky nebo uměleckého či literárního projevu*. Domnívám se, že tyto výjimky by právě sociální sítě mohly v takových situacích využívat. Je tedy možné si představit situaci, kdy Facebook nesmaže fotografii, jelikož bude tvrdit, že se jedná o umělecký projev.

## 7. Praktická vynutitelnost a „Streisand effect“

V souvislosti s praktickou realizací a vynutitelností práva být zapomenut je nutné se ještě zmínit a zamyslet nad následky, které soudní řízení v podobných případech může přinést. Přínos soudních sporů je totiž poměrně diskutabilní. Dochází k jistému paradoxu, který je nazýván jako tzv. „*Streisand effect*“. Tento název se do praxe vžil podle mediálně velmi známého soudního sporu, jehož žalobkyní byla právě americká zpěvačka Barbra Streisand.<sup>64</sup> *Streisand effect* lze vysvětlit jako skutečnost, ke které dochází v případech soudních sporů, jejichž předmětem je narušení soukromí prostřednictvím určité snadno přenositelné informace. Typicky se jedná o fotografii nebo video, které jsou získány bez souhlasu a mnohdy i vědomí osoby, které se týkají. Dotčená osoba se následně snaží soudně domáhat svého práva na soukromí, přičemž její slavné jméno společně s dopady celosvětové informační sítě mají za důsledek medializaci případu, a tedy v konečném důsledku daleko větší míru narušení soukromí. Soudní spor americké zpěvačky Barbry Streisand se odehrál před deseti lety a jedná se o jeden z prvních případů týkající se narušení soukromí prostřednictvím osobního údaje zveřejněného na internetu. Její dům v Californii byl vyfotografován společností, která pořizovala snímky kalifornského pobřeží a následně je zveřejňovala na svých internetových stránkách. Jednalo se o letecké snímky, ovšem poměrně z blízké vzdálenosti, takže celé rozlehlé sídlo bylo podrobně zachyceno. Společnost tvrdila, že se jedná o historický a vědecký projekt mající za cíl vytvořit databázi pro účely výzkumu životního prostředí.<sup>65</sup> Dům byl ale na stránkách nejen publikován, ale i přesně identifikován, byla tam uvedena adresa a jméno Barbry Streisand. Streisand zveřejnění fotografie svého domu na internetu považovala jako výrazný zásah do svého práva na soukromí. Nejprve poslala společnosti dopis ve formě předžalobní výzvy. Tvrdila, že předmětná fotografie zveřejněná na internetových stránkách porušuje její *právo na soukromí, jedná se o pokus mít zisk z jejího jména, a ohrožuje její bezpečnost a požadovala, aby okamžitě*

*bylo zastaveno a upuštěno od fotografování, zobrazování a identifikování fotografií domu na webu, a také zveřejnění polohy jejího domu*.<sup>66</sup> Společnost ovšem fotografii ze svého webu neodstranila, tak Streisand přistoupila k žalobě, ve které adresovala tři žalované, jak fotografa (jako fyzickou osobu), tak dva internetové poskytovatele projektu. Ve svých žalobních nárocích Streisand požadovala finanční odškodnění v celkové výši 50 milionu dolarů a domáhala se soudního rozsudku, který *přikáže všem žalovaným, aby upustili od dalšího porušování práva na soukromí žalobkyně včetně dalšího zpřístupňování, rozšiřování nebo zneužívání polohy majetku a rezidence a jejich fotografií*. Soud žalobu zamítl a ve svém rozhodnutí uvedl, že *ochrana kalifornského pobřeží je záležitostí veřejného zájmu*.<sup>67</sup> Dále se zabýval mírou narušení soukromí, která nastala zveřejněním této fotografie. Soud se vyjádřil, že *fotografie více zachycuje kalifornské pobřeží než soukromí žalobkyně. Je zobrazen pouze náhled do zahrady domu, lze vidět bazén a tenisový kurt žalobkyně, ale jedná se o věci, které jsou v této oblasti naprosto běžnou součástí domů. Tudíž nestojí za více než letmý pohled*.<sup>68</sup> Ke zveřejnění svého jména u fotografie domu, na které si Streisand rovněž stěžovala, se soud vyjádřil, že tato identifikace domu je součástí její popularity. Zde se jedná o podobný argument, se kterým často pracují české soudy při rozhodování o žalobách na ochranu osobnosti, a to že slavná osoba musí snést vyšší míru zásahů do svého soukromí než běžný člověk. Celý soudní spor byl silně medializován a následkem bylo, že předmětnou fotografii jejího domu, kterou tak chtěla ochránit před veřejností, vidělo mnohem více lidí, než kdyby se do soudního sporu vůbec nepouštěla. Před začátkem soudního sporu měl web nízkou návštěvnost a předmětná fotografie byla údajně z webu stažena pouze šestkrát, zatímco po začátku soudního líčení stránku navštívilo 420 tisíc uživatelů během jednoho měsíce.<sup>69</sup> Fotografie také otiskla spousta novin a internetových serverů po celém světě.

Zveřejnění fotografie nebylo soudem zhodnoceno jako porušení práva na soukromí. Kdyby ale soud Streisand v jejím žalobním nároku vyhověl, naskytuje se mnoho dalších otázek. Např. jakou mírou by rozdělil finanční kompenzaci mezi žalované, tj. fotografa a internetového providera, kdo z nich by platil vyšší náhradu škody, nebo zda jsou odpovědní stejnou mírou. A mohla by Streisand požadovat finanční kompenzaci i po všech dalších internetových novinách, které v souvislosti se soudním sporem zveřejnily tuto fotografii? Dále se nabízí otázka, jak by soud rozhodl, kdyby se nejednalo o populární zpěvačku, ale o běžnou osobu, a jakým způsobem je vůbec „měřena“ popularita, a tedy její vliv na posouzení

66 Celé znění předžalobní výzvy viz California Coastline [online]. Dostupné z: <http://www.californiacoastline.org/streisand/threat.pdf>

67 Rozsudek soudu viz California Coastline [online]. Dostupné z: <http://www.californiacoastline.org/streisand/slapp-ruling.pdf>

68 Volný překlad autorky práce. Rozsudek soudu viz California Coastline [online]. Dostupné z: <http://www.californiacoastline.org/streisand/slapp-ruling.pdf>

69 Viz Streisand Effect [online]. Forbes, 2007. [citováno 30. 3. 2013]. Dostupný z: [http://www.forbes.com/2007/05/10/streisand-digg-web-tech-cx\\_ag\\_0511streisand.html](http://www.forbes.com/2007/05/10/streisand-digg-web-tech-cx_ag_0511streisand.html)

pro zpracovávání osobních údajů prováděné *vylučně pro účely žurnalistiky nebo uměleckého či literárního projevu*.”

64 Rozhodnutí California Superior Court, ze dne 31. 12. 2003, případ číslo SC077257, ve věci Streisand v. Adelman et al.

65 Nutno zmínit, že společnost na svém webu zveřejnila více než tisíc leteckým snímek celého kalifornského pobřeží. Uváděla, že má za cíl dokumentovat pobřeží v různých časových intervalech a sledovat jeho geografické změny.



případu. Ještě více zajímavou oblastí je ovšem myšlenka, jak by se soud v roce 2003 vypořádal s kontrolou internetové sítě. Podobné případy se zcela jistě budou objevovat v Evropě po přijetí nařízení. Kdyby se podobný případ jako případ Barbry Streisand odehrával v Evropské unii po přijetí nařízení, zcela jistě by žalovaný mohl argumentovat čl. 17 odst. 3 nařízení, který stanoví, že správce není povinen údaje smazat v případech, kdy je uchování nezbytné pro výkon práva na svobodu projevu, z důvodu veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví, pro účely historografického, statistického a vědeckého výzkumu, pod což je možný výzkum mořského pobřeží prostřednictvím jeho fotografií podřadit. Domnívám se, že tento článek poskytuje poměrně široký okruh možností, proč určitou informaci uchovat, a je možné, že bude v budoucnu nadměrně využíván. Opět se zde nabízí otázka, zda státní moc a neustálá snaha o právní reformy na základě rozvoji informačních technologií mají vůbec šanci efektivní aplikace na současnou informační síť.

## Závěr

Cílem tohoto článku bylo především zamyslet se nad právem být zapomenut a možnostmi jeho praktické realizace. S ohledem na rozsah tohoto článku nebylo možné zaměřit se do hloubky na všechny problémy, které vyvstávají v oblasti s právem být zapomenut. Zásadní otázkou, která vyvstává v tomto kontextu, je to, zda právo na soukromí při vstupu do proporcionality s veřejným zájmem na tom, aby se nezapomnělo, má předpoklady pro to vyjít z tohoto souboje jako vítěz. Při faktické realizaci práva být zapomenut by nastala situace, kdy bychom my, jakožto společnost, ztratili spoustu důležitých informací. Podle mého názoru ve většině případů by byl spíše dominantní zájem společnosti na informaci. Během své práce mě stále více napadala myšlenka, zda je vůbec efektivní, že se legislativa snaží „zprovoznit“ zapominání tím, že bude legislativně upravena povinnost smazat informace z webu. Myslím, že bojovat s realitou permanence informací je boj s větrnými mlýny. Lidé se budou muset s postupem času naučit odpouštět bez přirozeného zapomenutí myšlenky, jako tomu bylo dosud. Je nutné, aby nastal tento sociologický jev a lidé si rozvinuli tuto schopnost. Zkrátka společně s technologickým vývojem musí dojít k sociologickému vývoji a lidé musí začít vnímat soukromí jiným způsobem. Podstata je, aby se společnost naučila, že existují instituce, které nám to zapominání ztěžují, a brala to v potaz při hodnocení ostatních lidí.

Současné znění článku 17 nařízení, které upravuje právo být zapomenut, bude s nejvyšší pravděpodobností změněno. Dle nejnovějších zpráv ze 7. března 2013 internetového zpravodajského portálu *Guardian*<sup>70</sup> nejsou některé členské státy nakloněny stávající úpravě práva být zapomenut a požadují jeho změnu. Po USA se přidaly i státy Evropské unie, a to především Velká Británie, Německo, Švédsko a Belgie. Je jisté, že vývoj práva být zapomenut ještě není ani zdaleka u konce.

<sup>70</sup> ARTHUR, Charles. *UK joins US in lobbying Brussels over data protection rules* [online]. The Guardian [cit. 9. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/technology/2013/mar/07/uk-us-eu-data-protection-rules>

## Přehled použité literatury

### Monografie, publikace, sborníky, odborné články

AUSLOOS, Jef. *The „Right to Be Forgotten“ – Worth Remembering?* Computer Law & Security Review, 2012. Dostupný z: <http://ssrn.com/abstract=1970392>

AMBROSE, Meg Leta. *It's About Time: Privacy, Information Lifecycles, and the Right to Be Forgotten*, 2012. Stanford Technology Law Review, Vol. 16, 2012. Dostupný z: <http://ssrn.com/abstract=2154374>

AMBROSE, Meg Leta a Jef AUSLOOS. *The Right to Be Forgotten Across the Pond*. 2012. Dostupný z: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2032325](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2032325)

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*, 2. vyd. 2003. C. H. Beck, 2001.

KÜHN, Zdeněk. *Ochrana soukromí v internetové době*. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. 212 s. ISBN 8021054492.

MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor. *Delete – The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Press Princeton and Oxford, 2009. ISBN 9780691138619.

POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 9788087284223.

ROSEN, Jeffrey. *The Privacy Paradox: Privacy and Its Conflicting Values. The Right to Be Forgotten*. Stanford Law Review, 2012. S. 88. Dostupný z: <http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox/right-to-be-forgotten>

SCHWARTZ, Paul M. *The E. U. – US Privacy Collision: A Turn to Institutions and Producers*. Harvard Law Review, 2012. Dostupný z: <http://www.harvardlawreview.org/symposium/papers2012/schwartz.pdf>

SOLOVE, Daniel J. a Marc ROTENBERG. *Information Privacy Law*. Aspen Publishers, 2003.

SOLOVE, Daniel J. *The Digital Person. Technology and Privacy in Technology Age*. New York and London: New York University Press, 2004. 283 s. ISBN 0814798462.

WALKER, Robert Kirk. *The Right to Be Forgotten..* Social Science Research Network, 2012. Dostupné z: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2017967](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2017967)

WHITMAN, James Q. *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity Versus Liberty*. Yale Law School. Dostupné z: <http://law.yale.edu/>

### Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí California Superior Court, ze dne 31. 12. 2003, případ číslo SC077257, ve věci Streisand v. Adelman et al.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 5. 2011, věc 48009/08. Mosley v. The United Kingdom.

### Elektronické prameny

*Arstechnica.com* [online]. Dostupné z: <http://www.arstechnica.com>

*European Commission* [online]. Dostupný z: <http://ec.europa.eu/>

*European Journal of Law and Technology* [online]. Dostupný z: <http://ejlt.org/>

*European Union* [online]. Dostupné z: <http://europa.eu/>

*Forbes.com* [online]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/>

*Harvard Law Review* [online]. Dostupné z: <http://www.harvardlawreview.org>

*Lawyers.com* [online]. Dostupné z: <http://www.lawyers.com/>

*Official Journal of the European Union*. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>

*The Guardian* [online]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk>

*The New York Times* [online]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/>

*Stanford Law Review* [online]. Dostupné z: <http://www.stanfordlawreview.org/>

*Techcrunch.com* [online]. Dostupné z: <http://www.techcrunch.com/>

*Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. Dostupné z: <http://www.uoou.cz/>

*TechWeek Europe* [online.] Dostupné z: <http://www.techweekurope.co.uk/>

*The Washington Post* [online]. Dostupné z: <http://voices.washingtonpost.com/>

## Digitálna správa práv ako príklad možností regulácie kyberpriestoru

Robert Kutíš\*

### Abstrakt

Článok sa zaoberá právno-teoretickými aspektmi regulácie vzťahov v kyberpriestore. Základným cieľom článku je na základe poznatkov o vývoji v oblasti systémov digitálnej správy práv dôjsť k všeobecným záverom o možnostiach regulácie spoločenských vzťahov v kyberpriestore prostredníctvom technológií, či spolupôsobenia viacerých modalít regulácie a identifikovať partikulárne problémy, ktorých regulácia za pomoci technológií v praxi prináša.

### Kľúčové slová

regulácia kyberpriestoru, digitálna správa práv, modality regulácie, systémy regulácie

### Abstract

This paper deals with legal-theoretical aspects of cyberspace regulation. The fundamental objective of the paper is to, with regard to the development in the area of digital rights management systems, assess the regulatory options of cyberspace regulation through technology, or interaction between multiple modalities of regulation and to identify particular problems which regulation through technology deliver in practice.

### Key words

cyberspace regulation, Digital Rights Management, modalities of regulation, regulatory systems

\* Mgr. Robert Kutíš, LL.M. je absolventom Právnickej fakulty Trnavskej univerzity, ako i programu Law and Technology univerzity v Tilburgu. Od septembra 2012 je interným doktorandom na Katedre teórie práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity. Do jeho oblasti záujmov patrí regulácie nových technológií, ochrana súkromia a osobných údajov a vybrané aspekty IP v ICT. Kontaktný e-mail: [kutis.robert@gmail.com](mailto:kutis.robert@gmail.com)

## 1. Úvod

V prostredí, v ktorom dochádza k výraznej interakcii medzi technológiami, politikou a právom nadobúda diskusia o pozícii práva, štátnych zásahoch, politikách regulácie a celkovo o možnostiach samotnej regulácie nesmiernu dôležitosť. Osobitne to platí pre oblasť kyberpriestoru, ktorý svojou podstatou a neustálym vývojom nepretržite formuje pohľad na oblasť regulácie správania ľudí vo virtuálnom prostredí ako i na technológie samotné.

Hoci myšlienka vyzdvihujúca potrebu brať pri regulácii ohľad na nové technológie nie je nová a teda špecificky nereflektuje na digitálne komunikačné technológie, resp. Internet<sup>1</sup> v spojení s nie tak dávno započatým vývojom práve v oblasti kyberpriestoru nadobúda nové rozmery. Neuplynie deň, kedy by v súvislosti s týmto neprestajne sa meniacim priestorom nenarastal spoločenský dopyt po regulácii, či úprave novovzniknutých druhov a foriem vzťahov alebo dôsledkov jeho technologického vývoja. Prírodzene, naplnenie tohto dopytu vyžaduje značnú mieru invencie pri konštruovaní dizajnu regulácie kyberpriestoru, v rámci ktorého väčší význam nadobúdajú samotné technológie.

Ďalší text sa z toho dôvodu zameriava práve na jednu z foriem technológií a jej vývoj vo vzťahu k regulácii správania, konkrétne na systémy digitálnej správy práv a ich vývin v súvislosti s ochranou obsahu chráneného právami duševného vlastníctva, predovšetkým autorským právom a práv s nim súvisiacimi. Cieľom tohto textu je na základe poznatkov o vývoji v oblasti systémov digitálnej správy práv dôjsť k všeobecným záverom o možnostiach regulácie spoločenských vzťahov v kyberpriestore tak prostredníctvom technológií, ako i na základe spolupôsobenia viacerých modalít regulácie a identifikovať partikulárne problémy, ktoré regulácia za pomoci technológií v praxi prináša.

Z pohľadu takto určeného cieľa je potom možno text rozčleniť na dve hlavné časti. Kým prvá predkladá základné informácie o modalitách regulácie, systémoch digitálnej správy práv a predovšetkým mapuje vývoj používania jednotlivých modalít v oblasti ochrany obsahu v prostredí Internetu, druhá hodnotí tak pôsobenie týchto modalít v rámci skúmanej oblasti ako i všeobecné možnosti ich vzájomného spolupôsobenia – to na základe poznatkov získaných výskumom v oblasti vývoja digitálnej správy práv. Záverom text ponúka zhrnutie získaných poznatkov i nové teoretické východiská, ktoré volajú nielen po nadväzujúcom výskume, ale zároveň i po špecifikovaní hodnotového rámca pre nadchádzajúce systémy regulácie v prostredí kyberpriestoru.

## 2. Modality regulácie a systémy digitálnej správy práv

Vychádzajúc z delenia metód, prostredníctvom ktorých možno usmerňovať ľudské správanie, tak ako ich opísal

1 Pozri: LEVIN, H., J. *New Technology and the Old Regulation in Radio Spectrum Management*. The American Economic Review. 56(1/2). 1966. pp. 339–349.

Lawrence Lessig možno vymedziť štyri modality regulácie – právo, spoločenské normy (vrátane samoregulácie), trh a architektúru, resp. v prípade kyberpriestoru kód<sup>2</sup>. Práve systémy digitálnej správy práv možno označiť ako druhový názov pre širokú škálu architektonických metód regulácie v software-i a hardware-i, ktoré umožňujú kontrolovať distribúciu a prístup k nimi chránenému obsahu, monitorovať jeho použitie a znemožniť neautorizované spôsoby použitia chráneného obsahu alebo jeho použitie na neautorizovaných zariadeniach.<sup>3</sup> Hoci sú systémy digitálnej správy práv často definované ako technológie, ktoré limitujú spôsoby použitia digitálneho obsahu takáto definícia neberie do úvahy aj druhý aspekt systémov digitálnej správy práv, a to, že ich účelom je tiež poskytovať užívateľom informácie o povolených spôsoboch použitia obsahu a zariadení a taktiež o existencii autorského práva, či zjednodušovať a sprehľadňovať napĺňanie práv oboch strán.<sup>4</sup>

Systémy digitálnej správy práv tak predstavujú v prostredí kyberpriestoru modalitu regulácie v podobe kódu, nakoľko ich kód určuje správanie jednotlivcov vo vzťahu k nim chránenému obsahu. Keďže prvú modalitu regulácie správania jednotlivcov vo vzťahu k chránenému obsahu prirodzene predstavujú právne normy v podobe práv duševného vlastníctva, systémy digitálnej správy práv sa stali druhým stupňom regulácie až v dôsledku vývoja technológií a s nimi prichádzajúcich úspechov a pádov systému práv duševného vlastníctva.

## 2.1 Od analógového k digitálnemu svetu ochrany práv

### 2.1.1. Digitalizácia a zmeny v dôsledku rozšírenia Internetu

K evolúcii a nárastu miery využívania systémov digitálnej správy práv prispeli najväčšou mierou dva faktory – digitalizácia obsahu a rozvoj Internetu.

Pred digitalizáciou bol obsah viac-menej úspešne chránený výlučne prostredníctvom schémy autorského práva.<sup>5</sup> Označenie „viac-menej“ je použité z toho dôvodu, že úspech schémy založenej na autorskom práve bol zo značnej časti závislý od praktickej neuskutočiteľnosti

určitých úkonov neprofesionálmi (ako napríklad opakovateľná reprodukcia obsahu vo vysokej kvalite a jeho rýchla distribúcia) a čiastočne i od nedostupnosti technológií nevyhnutných na uskutočnenie takýchto úkonov.<sup>6</sup> Z dôvodu tejto technologickej bariéry ako i akvizickej bariéry predstavovali kópie vytvorené neprofesionálmi pre originálne reprodukcie diel minimálnu konkurenciu a tvorcovia chráneného obsahu, či nositelia práv nepotrebovali iné spôsoby kontroly a ochrany predmetného obsahu – dostatočná miera ochrany a kontroly pramenila priamo zo samotnej podstaty nedigitalizovaných diel. Napriek tomu si niektorí hráči z prostredia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom<sup>7</sup> už uvedomovali hrozby spojené s technologickým progresom a snažili sa i do budúcnosti chrániť svoje záujmy na súdoch prostredníctvom civilných žalôb.<sup>8</sup>

Akokoľvek bola časť schémy založenej na autorskom práve závislá na vyššie uvedenej praktickej neuskutočiteľnosti určitých úkonov neprofesionálmi skúšaná a narúšaná novými technológiami, nič ju neučinilo zraniteľnejšou ako digitalizácia obsahu. Po tom, ako je chránený obsah digitalizovaný, problémy s jeho reprodukciou viac neexistujú a obsah možno lacno, rýchlo a jednoducho kopírovať bez akejkoľvek straty na kvalite. Hoci digitalizácia vážne oslabila schému ochrany obsahu prostredníctvom autorského práva ohrozením umelovytvoreného nedostatku ponúkaného obsahu,<sup>9</sup> stále neprestavovala rozhodujúci úder pre tradičnú schému regulácie prostredníctvom práva z dôvodu izolácie držiteľov takto vyrobených kópií chráneného obsahu.<sup>10</sup> Kým bolo jednoduché vytvoriť kópiu a uložiť ju na pevný disk svojho počítača, bolo nemožné takúto kópiu distribuovať iným bez potreby použitia fyzického nosiča a teda bola potenciálna distribúcia takto reprodukováného obsahu stále limitovaná fyzickými hranicami. *Globálne rozšírenie dostupnosti Internetu*<sup>11</sup> tak predsta-

6 Táto nedostupnosť bola väčšinou spojená s akvizíciou bariérou spôsobenou vysokou cenou predmetných technológií

7 Pojem „priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom“ je na tomto mieste i v ďalšom texte používaný ako slovenský ekvivalent anglického pojmu „content industry“ zahŕňajúceho tak tvorcov obsahu chráneného právami duševného vlastníctva a jeho distribútorov ako i nositeľov práv a iné osoby majúce záujem na ochrane takéhoto obsahu.

8 Jedno z najdôležitejších rozhodnutí v predmetnej oblasti predstavuje to v spore *Sony Corporation of America et al. v. Universal City Studios, Inc., et al.*, ktorým Najvyšší súd Spojených štátov vytvoril „bezpečnú zónu“ pre výrobcov rôznych novátorských, no pre záujmy priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom potenciálne nebezpečných technológií, ktoré tak mohli byť vyvíjané a uvedené na trh bez hrozby súdnych sporov iniciovaných priemyslom zaoberajúcim sa tvorbou a distribúciou chráneného obsahu.

Pozri: *Sony Corporation of America et al. v. Universal City Studios, Inc., et al.*, 464 U.S. 417 (1984), Dostupné na: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=464&cinvol=417> (24.10.2012)

Pozri aj: VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006. s. 36

9 Pozri aj: HESMONDHALGH, D. *Digitalisation, Music and Copyright*. CRESC Working Paper Series. Working Paper n.30. Milton Keynes, UK: CRESC, Open University. 2007. s. 4

10 Pozri: PAKONSTANTINOVA, V. *Legal Issues for DRM: The Future in TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPANATHANAKIS, T. Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s. 315

11 Od júla 1991 do júla 1997 narástol počet krajín s prístupom k internet z menej ako 40 na viac ako 160.

2 Pozri LESSIG, L. *Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach*. Harvard Law Review Vol. 113:501. 12.03.1999. s. 506 a nasl.

LESSIG, L. *Code and Other Laws of Cyberspace, version 2.0*. New York: Basic Books. 2006.

3 Pozri: OECD. *Piracy of Digital Content*, Paris: OECD Publishing. 2009. s. 57

WESTBROOK, S. *Composition and Copyright, Perspectives on Teaching, Text-making and Fair Use*. State University of New York Press, Albany: NY. 2009. s. 57

Pozri aj: BECKER, E.; BUHSE, W.; GUNNEWIG, D.; RUMP, N. *Digital Rights Management, Technological, Economic, Legal and Political Aspects*. Berlin: Springer – Verlag Berlin Heidelberg. 2003. s. 4

4 OECD. *Piracy of Digital Content*, Paris: OECD Publishing. 2009. s. 57

5 Pozri: PAPANATHANAKIS, V. *Legal Issues for DRM: The Future in TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPANATHANAKIS, T. Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s. 314

Pod „schémou autorského práva“ sa rozumie súbor všetkých medzinárodných a národných právnych dokumentov vzťahujúcich sa na autorské právo a práva s ním súvisiace.



vovalo posledný faktor dotvárajúci koláž zmien, ktoré vytvorili potrebu dodatočných prostriedkov regulácie správania jednotlivcov a ochrany a kontroly nad chráneným obsahom – jednoducho a relatívne nenákladne reprodukované diela totiž delilo od ich distribúcie len pár kliknutí myšou.

Navyše, novovznikajúce peer-to-peer siete (alebo P2P siete) uľahčili prenos obsahu medzi ich užívateľmi po celom svete do miery, ktorá vydesila priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom podobne ako technologický rozvoj domácich videorekordérov s pred niekoľko desaťročí. Úspech tejto technológie bol enormný, čo dokazuje i 52 miliónov užívateľov používajúcich službu Napster, ktorých táto služba získala v priebehu len osemnástich mesiacov.<sup>12</sup> Hoci Napster nebol prvou službou využívajúcou P2P technológiu, dokonca nebol ani čistou P2P technológiou nakoľko používal centralizovaný server,<sup>13</sup> z hľadiska peer-to-peer technológií mu patrí výsadné miesto na nakoľko práve táto služba dosiahla prvý výrazný úspech a svojim osudom determinovala smerovanie ďalších P2P sietí. Spor *A&M Records, Inc. v. Napster, Inc.* bol prvým veľkým prípadom v ktorom bola schéma regulácie prostredníctvom autorského práva aplikovaná na P2P siete a spoločnosť Napster bola uznaná zodpovednou za porušenia autorského práva<sup>14</sup> žalobcov<sup>15</sup>. V ďalšom spore *Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al. v. Grokster, Ltd., et al.* Najvyšší súd Spojených štátov rozhodol, že odporcovia môžu byť uznaní zodpovednými za navádzanie k porušovaniu autorského práva a tak byť nepriamo zodpovední za tieto porušenia autorského práva<sup>16</sup>. Najvyšší súd Spojených štátov teda na základe kvalitatívnych a kvantitatívnych kritérií upravil rozhodnutie z prípadu *Sony-Betamax*<sup>17</sup> a vo veľkej miere ovplyvnil po celom svete<sup>18</sup> chápanie a vnímanie P2P sietí ako takých.<sup>19</sup> Stovky žalôb podaných i proti súkromným osobám používajúcim P2P siete pre sťahovanie akéhokoľvek,

nielen chráneného obsahu navyše spôsobili „katastrofu v styku s verejnosťou“.<sup>20</sup>

Odpoveď zo strany priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom a tvorcov obsahu tak bola na jednej strane vsutku dôrazná, no v mnohých ohľadoch zároveň ťažkopádna. Namiesto využitia množstva výhod nového monumentálneho distribučného kanálu, ktorý Internet spolu s P2P sieťami ponúkol sa tvorcovia obsahu rozhodli poraziť P2P siete jednu po druhej prostredníctvom žalôb a súdnych sporov, čo v prostredí Internetu neznamenal nič iné, než riešenie typu „whack-a-mole“ arkády. Po ukončení činnosti Napsteru v jeho pôvodnej podobe totiž vzniklo množstvo nových peer-to-peer technológií využívajúcich služby,<sup>21</sup> ktoré nielenže predstavovali novú generáciu technológií s väčšou mierou decentralizácie indexovania služieb, ale boli i právne životaschopné - predovšetkým z hľadiska ochrany proti žalobám zo strany priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom<sup>22</sup>.

Priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom, plne si uvedomujúc, že vyhráva bitky na súdnej pôde no rozhodne nie vojnu, na svoje čiastkové úspechy pred súdmi nadviazal masívnou informačno-reklamnou kampaňou<sup>23</sup> a predovšetkým vývojom a masovým užívaním robustných systémov digitálnej správy práv. Napriek problémom s adresnosťou týchto kampaní<sup>24</sup>, či otázkam ich reálnej efektivity<sup>25</sup> tieto priniesli priemyslu zaoberajúcemu sa chráneným obsahom i pozitívne

20 HESMONDHALGH, D. *Digitalisation, Music and Copyright*. CRESC Working Paper Series. Working Paper n.30. Milton Keynes, UK: CRESC, Open University. 2007. s. 3

21 Ako príklad možno uviesť Grokster, Xolox, Morpheus, KaZaa, či Fast-Track.

22 Napríklad situovaním v jurisdikciách priaznivých pre peer-to-peer technológiu.

23 Najznámejším príkladom je „Piracy. It's a crime“ video kampaň Motion Picture Association of America. Pozri: <http://www.youtube.com/watch?v=iqNW4vUARxc> (04.11.2012)

24 Hoci kampaň z informačnej stránky splnila svoj cieľ a poskytla informácie ohľadom práv duševného vlastníctva priamo konzumentom chráneného obsahu na vsutku rôznorodých miestach - ich domovy nevynímajúc, pirátske kópie obsahu doplnené takýmto informatívnym zdedením však boli týchto informatívno-reklamných častí zbavené a teda kampaň sa nedostala k ľuďom tieto pirátske kópie používajúcim. Celá informatívna kampaň tak mala efekt predovšetkým na už uvedomelých konzumentov, zatiaľ čo „nepoctiví“ užívatelia pirátskych kópií s ňou nikdy neprišli do styku.

25 Viaceré štúdie dokazujú, že podobné kampane nie sú efektívne ani v tej miere, aby udržali „čestných“ konzumentov obsahu „čestnými“ i naďalej - podľa prieskumu uskutočnenom v roku 2010 v Dánsku 23% respondentov v porovnaní s 20% respondentov prieskumu uskutočnenému v roku 2009 uviedli, že dokážu nájsť a stiahnuť z Internetu pre svoju potrebu autorským právom chránený obsah a 27% respondentov v porovnaní s 24% respondentov oslovených prieskumom v roku 2009 uviedlo, že nelegálne sťahuje hudbu z Internetu. Pozri: *Skræmmekampagner preller af på film- og musikpirater Flere danske downloader ulovlig musik eller film i dag end for et år siden*. [online] Politiken. dk. 25.08.2010. Dostupné na: <http://politiken.dk/tjek/digitalt/internet/article1043619.ece> (05.11.2012)

*Anti-Piracy Campaigns Fail, People Keep Downloading*. [online] Torrent Freak. 25.08.2010. Dostupné na: <http://torrentfreak.com/anti-piracy-campaigns-fail-peopl-keep-downloading-100825/> (05.10.2012)

Dôvodom podobných výsledkov môže byť i fakt, že kampane boli často uskutočňované agresívnym spôsobom, ktorý tak negatívne skreslil vnímanie kampane verejnosťou.

Pozri: FISHER, K. *MPAA equates pirated DVDs to "drugs on the street"* [online] ArsTechnica.com. 2006. Dostupné na: <http://arstechnica.com/old/content/2005/11/5580.ars> (05.10.2012)

Pozri: *Hobbe's Internet timeline*. [online] 2003. Dostupné na: <http://www.zakon.org/robert/internet/timeline/> (28.10.2012)

12 DOCTOROW, C. *Content, Selected Essays on Technology, Creativity, Copyright, and the Future of the Future*. San Francisco: Tachyon Publications. 2008. s.45-46

13 SHIRKY, C. *What P2P is and what isn't*. [online] O'Reilly Media, Inc. . 2000. Dostupné na: <http://www.openP2P.com/pub/a/P2P/2000/11/24/shirky1-whatisp2p.html> (24.11.2012)

14 Pozri: *A&M RECORDS, Inc. v. NAPSTER, INC.*, 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001), Dostupné na: [http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239\\_F3d\\_1004.htm](http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm) (28.10.2012)

15 Medzi ktorými boli spoločnosti ako Sony Music Entertainment, BMG Music, Universal Records, Warner Bros. Records, Virgin Records of America a iní.

16 Pozri: *Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al. v. Grokster, Ltd., et al.*, 545 U.S. 913 (2005) Dostupné na: [http://w2.eff.org/IP/P2P/MGM\\_v\\_Grokster/04-480.pdf](http://w2.eff.org/IP/P2P/MGM_v_Grokster/04-480.pdf) (28.10.2012)

17 Sony Corporation of America et al. v. Universal City Studios, Inc., et al., 464 U.S. 417 (1984), Dostupné na: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=464&invol=417> (24.10.2012)

18 Priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom nelimitoval uplatňovanie svojich nárokov na územie USA, ale vo svetle prvých úspešných žalôb sa obrátil i na súdy mimo USA, napríklad v Holandsku.

19 Pozri: PÁPAKONSTANTINO, V. *Legal Issues for DRM: The Future in TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPAHEODOROU, T. Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s. 316



výsledky. Vďaka nim a aplikácii systémov digitálnej správy práv, spolu s množstvom súdnych sporov si verejnosť začala, hoci v mnohých prípadoch mylne, uvedomovať fakt, že sťahovanie chráneného obsahu z Internetu predstavuje porušenie platného práva a jednotlivci nechceli byť vnímaní ako „systematickí porušovatelia zákona“.<sup>26</sup> S ohľadom na túto skutočnosť boli konzumenti viac naklonení využívaniu legálnych, na Internete fungujúcich náprotivkov žalobami porazených peer-to-peer služieb umožňujúcich zdieľanie obsahu.<sup>27</sup>

### 2.1.2. Nahrádzanie P2P služieb za pomoci technológií digitálnej správy práv

Ako už bolo uvedené vyššie, peer-to-peer siete disponovali množstvom potenciálnych výhod využiteľných i výrobcami obsahu, spočiatku predovšetkým hudobným priemyslom.<sup>28</sup> Predstavovali totiž lacný, avšak enormne výkonný distribučný kanál, ktorý bol spôsobilý zvýšiť počet potenciálnych zákazníkov za súčasného zredukovania výdavkov na výrobu a dopravu chráneného obsahu v porovnaní s fyzickou distribúciou hmotných nosičov.<sup>29</sup> Takisto ponúkal značnú mieru flexibility tým, že umožňoval predaj jednotlivých skladieb namiesto celého CD albumu, či jednej epizódy televíznej show namiesto DVD nosiča s celou sezónou. Potenciál peer-to-peer sietí pôsobiť ako silný marketingový nástroj, či tester trhu s predmetným chráneným obsahom v tejto súvislosti taktiež nemožno prehliadať.<sup>30</sup>

Avšak ani napriek týmto kladom P2P technológií priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom nevyužil nimi ponúkané možnosti ponúkané ihneď od začiatku. Až v dôsledku uznania P2P sietí, ako napríklad spomínaný Napster, zodpovednými za porušovanie autorských práv, a teda ich faktického odstránenia z trhu v ich pôvodnej podobe, rastúceho počtu žalôb voči súkromným osobám, ako i v dôsledku masívnej informačnej kampane sa verejnosť začala zaujímať o platené služby založené na online distribúcii.<sup>31</sup> Priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom sa tak rozhodol

vyplniť diery na trhu a s pomocou mohutne konštruovaných systémov digitálnej správy práv nahradil nelegálne peer-to-peer služby vlastnými online službami. Hlavnou brzdou pre vývoj týchto služieb bola samotná podstata kombinácie internetovej distribúcie s digitálnym obsahom – nenáročnosť reprodukcie chráneného obsahu a možnosť efektívneho transportu týchto reprodukcii predstavovali pre priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom jedinou významnú nevýhodu takéhoto spôsobu distribúcie<sup>32</sup>, avšak potenciálne tak katastrofálnu, že jeho predstavitelia nechceli využívať online služby pokiaľ nebude nimi ponúkaný obsah chránený do takej miery, že práva a záujmy priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom budú zabezpečené pred akýmkoľvek ohrozením.<sup>33</sup> Nebezpečenstvo obrovského rozšírenia digitálneho pirátstva a potreba posilnenia dôvery tvorcov obsahu v tento nový typ distribúcie ich chráneného obsahu tak predstavovali hlavné stimuly k vývoju systémov digitálnej správy práv.<sup>34</sup>

Treba však podotknúť, že hoci sa predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom rozhodli vyplniť pomyselnú diery na trhu po zdecimovaných P2P sieťach, neboli na to reálne pripravení a online služby nimi ponúkané mali toľko nedostatkov, že neboli schopné konkurovať svojim nelegálnym náprotivkom po veľmi dlhú dobu. Napriek tomu, že tvorcovia nových legálnych online služieb argumentovali *v tej dobe frázou, že nemôžu súperiť s nelegálnymi P2P sieťami*, pretože neponúkajú chránený obsah zadarmo, čas preukázal ich omyl.<sup>35</sup> V skutočnosti dôvod ich nekonkurencieschopnosti predstavovala mohutnosť používaných systémov digitálnej správy práv<sup>36</sup> - charakteristika, ktorá na jednej strane podporila dôveru v nový systém distribúcie obsahu a umožnila tak jeho samotnú existenciu, no na druhej strane reprezentovala jednu z hlavných väd konštrukcie týchto nových systémov. Konzumenti, ktorí boli ochotní nahradiť P2P siete legálnymi online službami ako napríklad PressPlay alebo MusicNet okúsili prísne obmedzenia použitia chráneného obsahu a následne na tieto unáhlene vytvorené služby na dlhú dobu zanevrelí.<sup>37</sup> Neprimeraná miera ochrany obsahu

26 PAPAKONSTANTINOVA, V. *Legal Issues for DRM: The Future in TSO-LIS, D.; SOUTAS, S.; PAPTHEODOROU, T. Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s.317

27 Ako napríklad eDonkey 2000 alebo BearShare.

28 Najmä z dôvodu vhodnej veľkosti hudobných skladieb a priemernej rýchlosti internetového pripojenia ktorá bola vo vhodnom pomere k rýchlosti potrebnej relatívne rýchly prenos hudobných súborov.

29 PETRICK, P. *Why DRM Should Be Cause for Concern: An Economic and Legal Analysis of the Effect of Digital Technology on the Music Industry*. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. Research Publication No. 2004-09. 2004. s. 7

30 Pozri: PETRICK, P. *Why DRM Should Be Cause for Concern: An Economic and Legal Analysis of the Effect of Digital Technology on the Music Industry*. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. Research Publication No. 2004-09. 2004. s. 7

31 Podľa viacerých štúdií by značná časť užívateľov P2P sietí ako napríklad Napster bola ochotná platiť poplatky za tieto služby. A to už i v čase, keď boli podané žaloby na tieto siete.  
Pozri: *Half of Napster fans would pay fees*. [online] BBC NEWS. 02.03.2001. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1197418.stm> (07.11.2012)  
GWENDOLYN, M. *Study: College students would pay for Napster*. [online] CNET News. 10.04.2001 Dostupné na: <http://news.cnet.com/2100-1023-255610.html> ( 07.11.2011)

32 Pozri tiež: PETRICK, P. *Why DRM Should Be Cause for Concern: An Economic and Legal Analysis of the Effect of Digital Technology on the Music Industry*. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. Research Publication No. 2004-09. 2004. s. 7

33 Pozri: PAPTHEODOROU, V. *Legal Issues for DRM: The Future in TSO-LIS, D.; SOUTAS, S.; PAPTHEODOROU, T. Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s. 317

34 VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006. s. 20

35 Pozri tiež: SLATER, D. *The Digital Media Store*. [online]. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. 07.04.2004. Dostupné na: <http://cyber.law.harvard.edu/digitalmedia/Slater-The%20Digital%20Media%20Store.htm> (08.11.2012)

36 Pozri: VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006. s. 20

Pozri aj: HESMONDHALGH, D. *Digitalisation, Music and Copyright*. CRESC Working Paper Series. Working Paper n.30. Milton Keynes, UK: CRESC, Open University. 2007. s. 6

37 Cory Doctorow opísal vzniknutú situáciu trefným prehlásením, že so zákazníkmi novovzniknutých online služieb bolo zaobchádzané „ako s podvodníkmi namiesto ako sa zákazníkmi“ a magazín PC World uviedol PressPlay a MusicNet na zoznam „25 najhorších technologických produktov všetkých

zabezpečená použitím robustných systémov digitálnej správy práv nebola jediným dôvodom počiatočného neúspechu nových online služieb – ďalšie nedostatky spočívali v relatívne vysokých cenách, zložitom použití a v neposlednom rade z obmedzeného výberu chráneného obsahu sprístupneného týmito službami v dôsledku strachu priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom z masívneho kopírovania najvýnosnejších produktov.<sup>38</sup> Konzumenti začali preferovať legálne náprotivky peer-to-peer sietí až vtedy, keď im tieto ponúkli lepšie služby, za dostupné ceny a s „prijateľnou“ mierou obmedzení vyplývajúcich pre nich z použitých systémov digitálnej správy práv.

## 2.2 Od robustných systémov digitálnej správy práv k sofistikovanejším

Po tom, čo si predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom uvedomili, že je potrebná zmena v dizajne systémov digitálnej správy práv, prestala byť ich robustnosť obvyklou a systémy sa stávali čoraz sofistikovanejšími. Dôvody pre zmenu zamerania z mohutnej technologickej ochrany na omnoho prepracovanejšie systémy správy práv boli závažné – množstvo produktov zlyhalo na trhu práve pre drakonické systémy digitálnej správy práv<sup>39</sup> a ich ne-interoperabilitu<sup>40</sup>, niektoré štúdie dokonca naznačujú, že mohutná konštrukcia systémov digitálnej správy práv môže pôsobiť ako pozitívny faktor prispievajúci priamo k digitálnemu pirátstvu.<sup>41</sup>

Naviac, žiaden so systémov digitálnej správy práv nie je neprelomiteľný – bez ohľadu na to ako robustná je technologická ochrana. Podľa dostupných informácií z roku 2007, bol každý existujúci systém digitálnej správy práv prelomený<sup>42</sup> a v tomto ohľade sa dodnes nič nezmenilo.<sup>43</sup> Jednoduché systémy DRM možno zložiť

v priebehu sekúnd primitívnymi prostriedkami, ako napríklad držaním klávesy „shift“ pri vkladaní CD nosiča do CD mechaniky,<sup>44</sup> zložitejšie bývajú prelomené v priebehu týždňov, veľmi zriedka v priebehu mesiacov.<sup>45</sup>

Hoci sa tak aplikácia robustných systémov digitálnej správy práv môže zdať márnou, podľa mnohých autorov ich použitie na ochranu obsahu márnym nie je.<sup>46</sup> Podľa týchto autorov nie je účelom systémov digitálnej správy práv nepreniknuteľne zabezpečiť chránený obsah, ale snaha urobiť samotné prelomenie značne náročným pre väčšinu užívateľov.

Po rozpoznaní problémov spočívajúcich v robustnosti používaných systémov digitálnej správy práv predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom definitívne upustili od myšlienky, že masívne systémy digitálnej správy práv predstavujú nový všeliak na digitálne pirátstvo a uvedomili si, že nie vývoj robustných technologických ochranných opatrení, ale tvorba biznis modelu konkurencieschopného P2P sieťam predstavuje správnu odpoveď.

To viedlo k rozkvetu online služieb ako Amazon.com, iTunes Store od Apple, Rhapsody, platenej verzie siete Napster, Movielink alebo CinemaNow, z ktorých mnohé fungujú dodnes a zaznamenávajú čoraz väčší komerčný úspech. Hoci zmena vo vývoji a dizajne systémov digitálnej správy práv zabezpečujúcich tieto online služby priniesla určitú mieru flexibility a v mnohých smeroch umožnila uvoľnenejšie používanie chráneného obsahu, nezbavila ich všetkých nástrah. Nielen, že niektoré problémy pretrvávali v menšej miere i naďalej,<sup>47</sup> zmena dizajnu systémov digitálnej správy práv priniesla i nové. Priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom rozpoznal dovtedy nepoznané možnosti kontroly použitia obsahu, metódy spoplatňovania zabezpečujúce väčšie príjmy, či prostriedky hĺbkovej analýzy dát, ktoré mu ponúkala nová generácia systémov digitálnej správy práv a bez váhania investoval do ich ďalšieho vývoja a masívneho využívania.<sup>48</sup> Vo svetle použitia novo nadizajnovaných systémov digi-

čas“

TYNAN, D. *The 25 Worst Tech Products of All Time*. [online] PC World. 26.05.2006. Dostupné na: [http://www.pcworld.com/article/125772-3/the\\_25\\_worst\\_tech\\_products\\_of\\_all\\_time.html](http://www.pcworld.com/article/125772-3/the_25_worst_tech_products_of_all_time.html) (08.11.2012)

38 Pozri: SLATER, D. *The Digital Media Store*. 07.04.2004. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. Dostupné na: <http://cyber.law.harvard.edu/digitalmedia/Slater-The%20Digital%20Media%20Store.htm> (08.11.2012)

DOCTOROW, C. *Content, Selected Essays on Technology, Creativity, Copyright, and the Future of the Future*. San Francisco: Tachyon Publications. 2008. s.46

39 VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006. s. 213-214

40 Napríklad prenosný prehrávač od firmy Sony – Music Clip nebol schopný prehrať čo i len skladby v bežnom MP3 formáte kvôli extrémne robustnej technológii chrániacej obsah pred skopírovaním. I v súčasnosti je interoperabilita taktiež často minimálna, avšak nie z dôvodu robustnosti, či inflexibility systémov digitálnej správy práv ale z dôvodu obchodnej stratégie zabezpečujúcej vyššie zisky viazaním interoperability na vopred vymedzené produkty.

Pozri: DOCTOROW, C. *Content, Selected Essays on Technology, Creativity, Copyright, and the Future of the Future*. San Francisco: Tachyon Publications. 2008. s. 47

41 OECD. *Piracy of Digital Content*. Paris: OECD Publishing. 2009. s. 58

42 WOLFE, A. *DRM Scorecard: Hackers Batting 1000, Industry Zero*. [online] InformationWeek. 01.08.2007. Dostupné na: [http://www.informationweek.com/blog/main/archives/2007/08/drm\\_scorecard\\_h.html](http://www.informationweek.com/blog/main/archives/2007/08/drm_scorecard_h.html) (03.11.2012)

43 To i napriek stále aktuálnej snahe niektorých spoločností, predovšetkým z oblasti herného priemyslu, vyvinúť robustnejšie konštruované systémy digitálnej správy práv, ktoré nebude možné prelomiť – avšak stále neúspešne. Príkladom môže byť digitálna ochrana počítačových hier vyvinutá spoločnosťou Ubisoft založená na online autentifikácii hráča serverom spoločnosti počas

hrania hry, ktorá mala predstavovať „neporaziteľný“ systém digitálnej správy práv, no bola prelomená krátko po vydaní prvej hry ňou chránenou

LOWENSON, J. *Ubisoft's controversial 'always on' PC DRM backed*. [online] cnet News. 21.04.2010. Dostupné na: [http://news.cnet.com/8301-27076\\_3-20003120-248.html](http://news.cnet.com/8301-27076_3-20003120-248.html) (03.11.2012)

Viac o tomto systéme digitálnej správy práv v O'CONNOR, A. *Ubisoft Unveils New PC DRM Requiring Online Connection To Play*. [online] Shack News. 26.01.2010. Dostupné na: <http://www.shacknews.com/article/62098/ubisoft-unveils-new-pc-drm> (03.11.2012)

44 Viac v analýze J. A. Haldermana z Princeton University, dostupnej na: <http://www.cse.umich.edu/~jhalderm/pub/cd3/> (08.11.2012)

Pozri aj: DEANE. *DRM defeated by exotic hack: The Shift key*. [online] Gadgetopia. 08.10.2003. Dostupné na: <http://gadgetopia.com/post/1233> (15.11.2012)

45 DOCTOROW, C. *Content, Selected Essays on Technology, Creativity, Copyright, and the Future of the Future*. San Francisco: Tachyon Publications. 2008. s.7

46 HINDUJA, S. *Music Piracy and Crime Theory*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 2006. s. 144

47 Napríklad problémy s uskutočňovaním činností povolených pre súkromné použitie a výnimiek z ochrany autorským právom.

48 Pozri aj: ODLYZKO, A. *Digital rights management: Desirable, inevitable, and almost irrelevant*. Digital Technology Center, University of Minnesota. 2007. s. 1 Dostupné na: <http://www.dtc.umn.edu/~odlyzko/doc/drm2007.pdf> (12.11.2012)

tálnej správy práv sa tak stali aktuálnymi otázky ochrany súkromia a ochrany spotrebiteľa.

Predovšetkým ochrana súkromia je dnes spojená s presadzovaním dodržiavania autorských práv v miere, aká bola doteraz nepoznaná. Nové, sofistikované systémy digitálnej správy práv často v rámci svojho fungovania zahŕňajú i kolekciu a spracovanie obrovského množstva osobných údajov a umožňujú osobám využívajúcim systémy digitálnej správy práv na ochranu chráneného obsahu nielen sledovať použitie digitálneho obsahu, ale tiež správanie užívateľov.<sup>49</sup> *Súčasný systémy digitálnej správy práv tak často predstavujú okrem nástroja ochrany chráneného obsahu i prostriedky umožňujúce nepretržité sledovanie toho, čo ľudia na svojich digitálnych zariadeniach robia, čo si prezerajú, počúvajú, čítajú a môžu nepriaznivo zasahovať i do záujmov súvisiacich so súkromím užívateľov – a teda samostatnosti, integrity, či ľudskej dôstojnosti.*<sup>50</sup> Osobné údaje spracovávané systémami digitálnej správy práv sú potom využívané nielen na legitímne ciele zamerané na boj proti digitálnemu pirátstvu, zlepšenie a personalizáciu služieb, či vyladenie ich infraštruktúry.<sup>51</sup> Údaje získavané a spracúvané systémami digitálnej správy práv sú predávané tretím stranám, či využívané na limitovanie prístupu k obsahu vo vzťahu ku konkrétnym užívateľom a na takmer dokonalú formu cenovej diskriminácie.<sup>52</sup>

Nakoľko bližší rozbor vplyvu novej konštrukcie systémov digitálnej správy práv na súkromie ich užívateľov presahuje rozsah i účel tohto textu, na tomto mieste čitateľa odkazujem na štúdiu University of California z roku 2003,<sup>53</sup> kanadskú štúdiu z roku 2007,<sup>54</sup>

ako i na informácie o konkrétnych prípadoch narušenia súkromia systémami digitálnej správy práv súvisiacich so spoločnosťou SONY a ich systémami MediaMax<sup>55</sup>, či XCP<sup>56</sup>, spoločnosťou Amazon a ich zariadeniami Kindle<sup>57</sup>, spoločnosťou Apple a ich oknu Ministore<sup>58</sup> alebo na nový systém digitálnej správy práv spoločnosti Ubisoft,<sup>59</sup> či systém digitálnej správy práv s názvom SecuROM<sup>60</sup>.

### 2.3 Právna ochrana systémov digitálnej správy práv - keď nepostačuje dvojité ochrana

Systémy digitálnej správy práv boli vyvinuté ako druhá modalita ochrany obsahu po tom, ako prvá forma ochrany, založená na práve v podobe autorských práv, nezabezpečila obsah dostatočne. Avšak ani táto technologická ochrana neprinesla úspech zodpovedajúci množstvu času a finančných prostriedkov použitých na jej vývoj a zavedenie. Ako bolo už uvedené vyššie, systémy digitálnej správy práv nie sú neprelomiteľné. Bez právnej ochrany poskytovanej i samotnej vrstve technologickej ochrany obsahu, systémy digitálnej správy predstavujú len malý, no pridrahý<sup>61</sup> spomaľovací prah na digitálnej dialnici vedúcej k chránenému obsahu.

Z toho dôvodu nebolo vôbec prekvapujúce, že predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom lobovali za právnu ochranu systémov digitálnej správy práv rovnako úspešne, ako už predtým v súvislosti s *právnou ochranou technológií kódovania káblového a satelitného televízneho vysielania.*<sup>62</sup> Hoci otázka právnej ochrany systémov digitálnej správy práv proti ich poru-

49 Najčastejšie spracúvanými údajmi sú v tejto súvislosti mená a priezviská, čísla kreditných kariet, vek, adresy, e-mailové adresy, ale i hardware, či softwarové používané užívateľom, užívateľove návyky a preferencie, či vzory správania.

Pozri aj: TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPTATHEODOROU, T. *Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s.351

50 Pozri: BECKER, E.; BUHSE, W.; GUNNEWIG, D.; RUMP, N.

*Digital Rights Management, Technological, Economic, Legal and Political Aspects*. Berlin:Springer – Verlag Berlin Heidelberg. 2003. s. 422

51 Pozri: TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPTATHEODOROU, T. *Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009. s. 326-328

52 AKESTER, P., AKESTER, R. *Digital Rights Management in the 21st Century*. E.I.P.R. 2006. 28(3). p. 159-168. s.6

Pozri aj: ODLYZKO, A. *Digital rights management: Desirable, inevitable, and almost irrelevant*. Digital Technology Center, University of Minnesota. 2007. Dostupné na: <http://www.dtc.umn.edu/~odlyzko/doc/drm2007.pdf> (12.11.2012)

53 Štúdia skúmala služby založené na systémoch digitálnej správy práv ponúkajúcich distribúciu audio a video súborov, napríklad iTunes, PressPlay, Rhapsody, MusicNet, MusicNow, Liquid Audio, MovieLink and CinemaNow. BURSTEIN, A. J.; HAN, J.; MULLIGAN, D. *How DRM-Based Content Delivery Systems Disrupt Expectations of "Personal Use"*. Proceedings of the 2003 ACM Workshop on Digital Rights Management. Washington, DC. 2004. s.7 Dostupné na: [http://www.law.berkeley.edu/files/DRM\\_personal\\_use.pdf](http://www.law.berkeley.edu/files/DRM_personal_use.pdf) (18.11.2012)

54 Kanadská Internet Policy and Public Interest Clinic skúmala systémy digitálnej správy práv používaných v súvislosti s rôznorodými produktmi a službami ako napríklad Apple iTunes Music Store, Apple iTunes Video Store, Microsoft Office Visio, Napster, Quick Tax, DVD Piráti z Karibiku, digitálnu audio knihu OverDrive, Norton SystemWorks 2006, počítačovú hru Half-Life 2, či elektronickú knihu Da Vinciho kód.

Bližšie pozri: The Canadian Internet Policy and Public Interest Clinic. *Digital Rights Management and consumer privacy* [online] 2007. Dostupné na: <http://www.ifap.ru/library/book217.pdf> (18.11.2012)

55 Pozri: HALDERMAN, A. *MediaMax Permanently Installs and Runs Unwanted Software, Even If User Declines EULA*. [online] Alex's Halderman Blog. 28.11.2005. Dostupné na: <https://freedom-to-tinker.com/blog/jhalderman/mediamax-permanently-installs-and-runs-unwanted-software-even-if-user-declines-eula>, (09.11.2012)

Pozri aj: JOHNS, A. *Piracy, The Intellectual wars from Guttenberg to Gates*. Chicago: The University of Chicago Press. 2009. s.507

56 Pozri: RUSSINOVICH, M. *Sony, Rootkits and Digital Rights Management Gone Too Far*. [online] Sysinternals Blog. 31.10.2005. Dostupné na: <http://blogs.technet.com/b/markrussinovich/archive/2005/10/31/sony-rootkits-and-digital-rights-management-gone-too-far.aspx> (09.11.2012)

Pozri aj: VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006. s.240

57 Pozri: STONE, B. *Amazon Erases Orwell Books From Kindle Devices*. [online] The New York Times. 17.07.2009. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2009/07/18/technology/companies/18amazon.html> (09.11.2012).

Pozri aj: POGUE, D. *Some E-Books Are More Equal Than Others*. [online] The New York Times. 17.07.2009. Dostupné na: <http://pogue.blogs.nytimes.com/2009/07/17/some-e-books-are-more-equal-than-others/> (09.10.2011)

58 *iTunes update spies on your listening and sends it to Apple?* [online] Boing-Boing. 11.01.2006. Dostupné na: <http://boingboing.net/2006/01/11/itunes-update-spies.html> (18.11.2012)

59 KUTCHERA, B. *Official explanation of controversial Assassin's Creed 2 DRM*. [online] ArsTechnica. 18.02.2010. Dostupné na: <http://arstechnica.com/gaming/news/2010/02/ubisoft-details-drm.ars> (18.11.2012)

60 Pozri: *SecuROM Product Activation Licence Information*. [online] Dostupné na: [https://support.securrom.com/faq\\_pa.html#2.2](https://support.securrom.com/faq_pa.html#2.2) (18.11.2012)

CHALK, A. *Mass Effect, Spore to use recurring validation*. [online] The Escapist Magazine. 07.05.2008. Dostupné na: <http://www.escapistmagazine.com/news/view/83689-Mass-Effect-Spore-To-Use-Recurring-Validation> (18.11.2012)

61 Pozri aj: BECKER, E.; BUHSE, W.; GUNNEWIG, D.; RUMP, N. *Digital Rights Management, Technological, Economic, Legal and Political Aspects*. Berlin:Springer – Verlag Berlin Heidelberg. 2003. s. 22

62 ESLEER, B.W. *Technological Self-Help: Its Status under European Law and Implications for U.K. Law*. 17th BILETA Conference. 2002. s.5



šení spôsobila veľké váhanie a nehody medzi delegátmi na konferencii Svetovej organizácie duševného vlastníctva konanej v Ženeve, snahy predstaviteľov priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom boli úspešné a pridanie článkov 11 a 12 do zmluvy Svetovej organizácie duševného vlastníctva o autorskom práve a článkov 18 a 19 do zmluvy Svetovej organizácie duševného vlastníctva o umeleckých výkonoch a zvukových záznamoch bolo odsúhlasené.<sup>63</sup> Predmetné články potom podnietili vznik národných a regionálnych legislatív po celom svete, medzi inými i Smernice Európskeho parlamentu a rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o harmonizácii niektorých aspektov autorského práva a súvisiacich práv v informačnej spoločnosti. Vďaka intenzívnemu tlaku, predovšetkým zo strany USA, kde sídli väčšina najvplyvnejších predstaviteľov priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom<sup>64</sup> sa tak i napriek hlasom volajúcich po opatrnosti pripojila k vznikajúcej legislatíve zameranej proti porušovaniu systémov digitálnej správy práv i Európska únia.

### 3. Architektúra, kód, ich plasticita a právo

Vývoj v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva v sebe inherentne nesie i poznatky o vplyve architektúry prostredia, v ktorom pôsobia jednotlivé modalít regulácie na možnosti usmerňovania správania jednotlivcov v ňom. Hoci ani v čase, kedy toto prostredie predstavoval reálny svet s fyzikálnymi obmedzeniami, práva duševného vlastníctva nedokázali plniť svoju funkciu absolútne úspešne, predsa len, ich porušenia v malom rozsahu mali zväčša neekonomický charakter a porušeniam práv duševného vlastníctva vo veľkom rozsahu sa s väčším, či menším úspechom darilo zabraňovať za pomoci orgánov jednotlivých štátov vrátane polície a súdnictva.<sup>65</sup> Akonáhle sa však reálny svet „rozšíril“ o digitálne prostredie a jeho vlastnú architektúru umožňujúcu takmer okamžitý transfer informácií a dát, ich efektívnosť klesla na nové dno. Nakoľko charakter regulovaného prostredia evidentne určuje okrem iného predovšetkým uskutočniteľnosť, či náročnosť „obídenia“ tejto regulácie, možno ho označiť za významný determinant úspešnosti snahy o samotnú reguláciu. Avšak nielen charakter prostredia, ale i možnosti jeho zmeny predstavujú relevantný faktor určujúci osud zamýšľanej regulácie. Kým architektúra sveta, v ktorom žijeme je v mnohých prípadoch do značnej miery nemenná, resp. možnosti jej zmeny so sebou prinášajú vysoké nároky na čas a prostriedky potrebné na uskutočnenie tejto zmeny, v prípade architektúry digitálneho priestoru v podobe kódu toto neplatí. Možnosti zmeny samotného kódu

nemajú svoje hranice nikde inde ako v schopnostiach a fantázii jeho tvorcov.<sup>66</sup> Charakteristika a možnosti zmeny architektúry regulovaného priestoru potom neovplyvňujú len efektívnosť regulácie prostredníctvom iných modalít regulácie v podobe právnych a sociálnych noriem, či trhu, ale vyzdvihujú do popredia i možnosti regulácie správania jednotlivcov v predmetnom priestore prostredníctvom architektúry samotnej. Práve systémy digitálnej správy práv možno označiť za zosobnenie možností ponúkaných kyberpriestorom a jeho architektúrou. Predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom v reakcii na digitálne pirátstvo a úspech peer-to-peer služieb svoje produkty opatrili systémami digitálnej správy práv a snažili sa tak vytvárať architektúru kyberpriestoru do takej podoby, ktorá by v sebe niesla obmedzenia podobné tým v reálnom svete. Avšak rovnako ako plasticita kódu kyberpriestoru umožňuje vytváranie umelých prekážok, dáva jednotlivcom s potrebnými schopnosťami možnosť tieto prekážky i odstraňovať. Regulácia správania jednotlivcov v kyberpriestore je tak neuskutočniteľná výlučne prostredníctvom úpravy kódu. V rámci vývoja v skúmanej oblasti sa z toho dôvodu vytvoril špecifický trojstupňový systém regulácie zahŕňajúci primárne reguláciu prostredníctvom právnych noriem posilnenú reguláciou pomocou úpravy kódu, ktorá je následne chránená proti porušovaniu právnymi normami vytvárajúcimi právnu ochranu voči obchádzaniu technických opatrení slúžiacich k ochrane práv duševného vlastníctva.

Okrem (ne)funkčnosti takto navrhnutého systému, prináša so sebou trojstupňová ochrana i ďalšie závažné problémy. Naskytuje sa totiž otázka, či takéto legislatívne schválenie regulácie prostredníctvom kódu možno interpretovať ako snahu o posilnenie prvej vrstvy regulácie jej doplnením o ochranu technických opatrení, ktoré prostredníctvom kódu v digitálnom priestore priamo vykonávajú tieto právne normy, alebo azda ako snahu túto primárnu vrstvu ochrany oslabiť v prospech regulácie prostredníctvom kódu. Ak by platilo prvé spomenuté, zameranie regulácie a hodnoty stojace v jeho pozadí by zostali rovnaké, rozšírili by sa len metódy regulácie. V prípade neskôr uvedeného by však došlo k významnej zmene nielen z pohľadu metód regulácie ale i jej samotného zamerania. Presun možnosti určovať obsah a rozsah regulácie zo spoločnosti ako celku, resp. z predstaviteľov moci na predstaviteľov priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom s takmer určitou so sebou nevyhnutie nesie i zmeny v hodnotovom zameraní regulácie. V skúmanom prípade konkrétne minimalizáciu verejného rozmeru práv duševného vlastníctva a naopak – maximalizáciu takzvaných „profit-based“ opatrení.<sup>67</sup> Súčasná prax v danej oblasti naznačuje, že predstavitelia priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom obsahu interpretujú legislatívu ochraňujúcu systémy digitálnej správy práv pred obchá-

63 ESLER, B.W. *Technological Self-Help: Its Status under European Law and Implications for U.K. Law*. 17th BILETA Conference. 2002. s.7

64 Pozri: HUGENHOLTZ P., B. *Why the Copyright Directive is Unimportant, and Possibly Invalid*. *European Intellectual Property Review*. 2000-11. s.501—502 Dostupné na: <http://www.ivir.nl/publications/hughenoltz/opinion-EIPR.html> (18.11.2012)

65 BIDDLE, P., ENGLAND, P., PEINADO, M., WILLMAN, B. *The Darknet and the Future of Content Distribution*. In FEIGENBAUM, J. (Ed.): *Security and Privacy in Digital Rights Management*. ACM CCS-9 Workshop. Washington, DC, USA. November 18, 2002. Lecture Notes in Computer Science 2696. Springer. 2003

66 Nakoľko tvorcom kódu môže byť akákoľvek osoba vybavená potrebnými znalosťami, možno s určitou mierou nadsázky povedať, že teda možnosti zmeny kódu nemajú hranice nikde inde ako v schopnostiach a fantázii samého ľudstva.

67 Napríklad zámerná konštrukcia systémov digitálnej správy práv spôsobujúca minimálnu možnosť interoperability medzi chráneným obsahom a technickými prostriedkami slúžiacimi na jeho užívanie. Pozri kapitolu 2.2. tohto textu.



dzaním práve v druhom zmysle a často prostredníctvom kódu v podobe systémov digitálnej správy práv realizujú práva duševného vlastníctva v rozsahu omnoho širšom ako je určený príslušnými právnymi normami.<sup>68</sup> Niektorí autori dokonca označujú systémy digitálnej správy práv ako jednostranne konštruované technické prostriedky nahrádzajúce pri definovaní hraníc práv a povinností jednotlivých strán zmluvy - to až do takej miery, že používanie systémov digitálnej správy práv prirovnávajú k budovaniu plotov vlastníckmi pozemkov mimo územia ich pozemkov a rozmiestňovaním samostrelou na ochranu „dobyťého územia“.<sup>69</sup>

Ďalší problém takto konštruovaného systému regulácie predstavujú otázky legitimacy systémov digitálnej správy práv, predovšetkým v prípadoch keď sú predstaviteľmi priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom nastavené na zabezpečenie ich práv v extenzívnejšom rozsahu ako stanovujú právne normy.<sup>70</sup> Vo svetle multidimenzionálneho normatívneho konceptu legitimacy, ktorý vyhovuje jej posudzovaniu vo vzťahu k systémom digitálnej správy práv azda najviac, je legitimita otázkou súladu s normami, odôvodnenia vo vzťahu k morálnym normám a hodnotám a súhlasu tých ktorí sú dotknutí, resp. ich zástupcov.<sup>71</sup> V prípadoch, v ktorých dochádza prostredníctvom systémov digitálnej správy práv k rozširovaniu obmedzení použitia predmetného chráneného obsahu nad rámec práv duševného vlastníctva tak prvý ako i druhý aspekt legitimacy nie je naplnený, resp. naplnenie všetkých je značne otázne.

Napriek uvedenému však nemožno konštatovať, že by takto navrhnutý systém regulácie správania jednotlivcov v kyberpriestore, postavený na spoločnom pôsobení regulácie prostredníctvom právnych noriem a kódu, musel podobné praktické problémy nevyhnutne vytvárať. Nejedná sa totiž o problémy vyplývajúce výhradne zo súčasného spolupôsobenia dvoch regulačných modalít v troch vrstvách regulácie, ale o problémy spojené s nedostatočnou systémovosťou ich vzájomného prepojenia v tomto konkrétnom prípade. Kým zabezpečenie chráneného obsahu prostredníctvom kódu v podobe systémov digitálnej správy práv bolo vzhľadom na efektivitu práv duševného vlastníctva v kyberpriestore krokom plne logickým a pôsobenie právnych noriem systematicky vhodne doplňujúcim, zavedenie ich právnej ochrany prostredníctvom ďalšej vrstvy právnych noriem už takým nebolo. Podoba tejto právnej ochrany vznikla totiž výsledkom lobingu priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom a nereagovala na technický vývoj v danej oblasti a i vzhľadom k tomu tak so sebou priniesla množstvo právnych i praktických problémov,<sup>72</sup>

no na efektivitu celkového systému regulácie mala len minimálny vplyv, nakoľko sa dve v praxi čiastočne fungujúce modalities regulácie doplnili ďalšou, ktorá vo svojej podstate predstavovala návrat k prvej modalite regulácie – právnym normám.

Konštrukcia systému, kde kód vykonáva právne normy a tie nesystémovo ochraňujú kód vytvára cyklický mechanizmus, ktorý možno azda najlepšie vystihnúť jej hypotetickým prenesením do reálneho sveta. Jedná sa totiž o podobnú situáciu ako keď majetok jednotlivca chráni právne normy prostredníctvom existencie skutkovej podstaty trestného činu krádeže, pričom tento majetok proti takémuto trestnému činu chráni i sám jednotlivec použitím architektúry reálneho sveta – jeho uzamknutím v miestnosti. Zavedenie ochrany tejto architektúry, v rovnakej podobe v akej je právnymi normami chránený kód stelesnený systémami digitálnej správy práv by potom v reálnom svete znamenalo vytvorenie ďalších právnych noriem, ktoré pod hrozbou omnoho menej závažnejšej sankcie ako v prípade krádeže majú poskytovať všetkým „architektonickým prekážkam“ ako zámky, či uzamykateľné dvere zvláštnu ochranu. Je pritom viac než pravdepodobné, že osoba, ktorá riskuje podstatne tvrdšiu sankciu za samotnú krádež na takúto ochranu zámok a uzamykateľných dverí nebude vôbec prihliadať a krádeže sa dopustí i napriek existencii tejto špecifickej právnej úpravy. Neefektivnosť však nepredstavuje najväčší problém takto nesystematicky prepojených modalít regulácie. Ten nastane až v prípade, ak jednotlivec chrániaci si svoj majetok začne túto svoju ochranu pomocou architektúry vykonávať extenzívne – napríklad v záujme ochrany svojej knihy, ktorú má uloženú v rovnakej budove v akej sídli mestská knižnica, túto zabezpečí tak, že na jediné vchodové dvere tejto budovy pripevní zámok a uzamkne ju. Nakoľko hypotetická právna úprava postihujúca porušovanie zámok a uzamykateľných dverí odzrkadľujúca reálnu právnu úpravu, prostredníctvom ktorej sú chránené systémy digitálnej správy práv na takúto situáciu síce myslí, no prezumuje skôr jej ojedinelý výskyt, jej riešenie je nejasné a pre obe strany organizačne náročné.<sup>73</sup> Nesystémovo prijatá právna úprava tak prináša minimálny efekt zamýšľanej ochrany za cenu množstva právnych a praktických problémov.

V reálnom svete podobnú „tretiu vrstvu ochrany“ týmto „architektonickým prekážkam“ zákonodarca v istej miere taktiež poskytol, avšak oproti právnej úprave ochrany systémov digitálnej správy práv omnoho účelnejšie a systémovjšie. Namiesto vytvárania paralelnej, minimálne efektívnej právnej ochrany prinášajúcej viac škody ako osohu, akoby zohľadnil ochranu týchto „architektonických prekážok“ v kvalifikovanej skutkovej podstate trestného činu krádeže.<sup>74</sup>

68 Ako príklad možno uviesť použitie systémov digitálnej správy práv zne-možňujúcich kopírovanie obsahu ku ktorému už netrvalujú majetkové práva, či zavádzanie systémov digitálnej správy práv neumožňujúcich výkon obmedzení autorského práva.

69 RADIN, M. J. *Regulation by contract, regulation by machine*. Stanford: Stanford Public Law and Legal Theory Working Paper Series. Research Paper No. 92. 2004. s.12

70 Napríklad nerešpektujúci výnimky z copyrightu

71 VEDDER, A. *NGO Involvement in International Governance and Policy: Sources of Legitimacy*. Leiden: Brill / Martinus Nijhoff. Nijhoff Law Specials 72. 2007. s.7

72 Napr. pre archívy a verejné knižnice.

Pozri: AKESTER P., *Technological accommodation of conflicts between freedom of expression and DRM: the first empirical assessment*. Centre for Intellectual Property and Information Law, Faculty of Law, University of Cambridge. 2009

73 Porovnaj napríklad znenie článku 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

74 Porovnaj napríklad § 212 ods. (2), písm. a) zákona číslo 300/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Hoci môže konkrétne skúmaná oblasť systémov digitálnej správy práv zväzdať k záverom, že spoločné pôsobenie právnych noriem a kódu sa v praxi javí ako značne problematické, bližší pohľad preukazuje, že tieto nie sú nevyhnutne pravdivé. Možným je nielen spoločné pôsobenie kódu a právnych noriem v kyberpriestore, ale i dokonca „trojvrstvová štruktúra“ v ktorej na prvej a poslednej vrstve vystupujú právne normy – samozrejme za predpokladu systémovosti právnej ochrany architektúry v podobe kódu a jej nadväznosti na prvé dve modalít regulácie.

Systémovosť možno dosiahnuť predovšetkým vyvážaním sa základných chýb pri posudzovaní charakteru regulovaného prostredia a možností jednotlivých modalít v tomto priestore úspešne pôsobiť a následným prispôbením metód regulácie regulovanému prostrediu. Týmto základnými chybami pri navrhovaní systému regulácie určitých vzťahov v tak komplexnom prostredí ako je kyberpriestor, či v predmetnom prípade konkrétnejšie Internet, sú predovšetkým:

- chápanie regulovaného prostredia ako akéhosi monolitického celku regulovaných subjektov, nerozoznávajúc existenciu skupín subjektov v rámci tohto prostredia spôsobilých pôsobiť i ako regulátor
- opomenutie internej dynamiky medzi jednotlivými skupinami subjektov v rámci regulovaného prostredia
- deterministické chápanie regulácie prostredníctvom technológií
- opakovanie vyššie uvedených chýb pri budovaní ďalších stupňov regulácie vo viacstupňových systémoch

Častým problémom mnohých regulačných systémov je predstava existencie jedného regulujúceho subjektu stojaceho oproti množstvu regulovaných subjektov pôsobiacich v rámci regulovaného prostredia, ignorujúca internú dynamiku v rámci tohto prostredia. Táto interná dynamika regulovaného prostredia spočíva predovšetkým v existencii skupín subjektov spôsobilých pôsobiť v danom prostredí nielen ako regulovaný subjekt, ale i ako regulátor a ovplyvňovať tak systém regulácie zvnútra tohto prostredia. V prípade regulácie v skúmanej oblasti bolo síce v rámci regulačného systému rozpoznané, že v regulovanom prostredí pôsobia i subjekty schopné vystupovať ako regulátor<sup>75</sup>, avšak inak bola táto interná dynamika značne podceňovaná. I v dôsledku toho zaznamenal odpor používateľov chráneného obsahu voči systémom digitálnej správy úspech, kedy jednak prostredníctvom trhu, ako i aktívneho pôsobenia, napr. vo forme tvorby „crack-ov“, títo odsúdili systémy digitálnej správy práv<sup>76</sup> k neúspechu – aspoň čo sa týka primárne stanovených cieľov.

Každá z týchto skupín pôsobiacich v rámci regulovaného prostredia teda reaguje na reguláciu inak, a inak ju i interpretuje v dôsledku čoho všetky subjekty v regulovanom prostredí dokážu pôsobiť ako regulovaný

subjekt i ako regulátor zároveň.<sup>77</sup> Táto ambivalencia subjektov v rámci regulovaného prostredia, ako i interná dynamika medzi nimi pôsobiaca tak výrazne vplyva na úspech, či neúspech regulácie samotnej a voľba prístupu ich nerozoznávajúceho, či rozoznávajúceho ich len čiastočne tak s takmer určitostou predstavuje krok k neefektívnej regulácii – tak ako tomu bolo v skúmanej oblasti.

Rovnaký efekt má i deterministické chápanie regulácie prostredníctvom technológií nakoľko každá z modalít regulácie i skupín subjektov pôsobiacich v rámci regulačného rámca môže technológie použité za účelom regulácie chápať vo svojom význame a ovplyvniť tak jej ďalšie smerovanie ako i konečný efekt. Technológia vždy predpokladá interpretáciu zo strany človeka a nakoľko sa táto interpretácia v rámci skupín z regulovaného prostredia môže líšiť a v dôsledku vzájomného pôsobenia rozdielnych pohľadov na technológiu použitú k regulácii i rozdielne využívať, nemožno deterministicky chápať ani konečný efekt použitia technológií v rámci regulačného systému<sup>78</sup>.

Systémovosť regulácie tak možno zabezpečiť tvorbou regulačného rámca postupom, ktorý predmetné závery berie do úvahy a poskytuje tak možnosť prípadnú internú dynamiku mapovať a vhodne na ňu reagovať. Z tohto hľadiska sa tak azda ako najlepší postup ponúka vytvorenie dynamického modelu regulovaného prostredia zahŕňajúceho všetky relevantné subjekty a skupiny subjektov, ako i existujúce vzťahy medzi nimi navzájom, k čomu možno využiť napríklad i prístup „system dynamics“<sup>79</sup>, ktorý pri tvorbe regulácie používa napríklad i americká Environmental Protection Agency, či Department of Energy<sup>80</sup>. Takýto model potom ponúka regulujúcemu subjektu možnosť posúdiť vplyv internej dynamiky regulovaného prostredia na zamýšľanú reguláciu a kontinuálne prispôbovať celý systém regulácie nepredpokladaným výsledkom tejto dynamiky. Prírodzene sledovanie toku informácií prebiehajúceho medzi všetkými subjektmi, či skupinami subjektov v rámci regulovaného prostredia a vyhodnocovanie ich vplyvu na samotnú reguláciu v komplexných prostrediach akým je kyberpriestor predstavuje pravdepodobne nenaplniteľnú požiadavku a z toho dôvodu je

77 Pozri aj: MURRAY, A.D. *Conceptualising the Post-Regulatory (Cyber) state*. in BROWNSWORD, R.; YEUNG, K. (eds): *Regulating Technologies : Legal Futures, Regulatory Frames and Technological Fixes*. Oxford, UK: Hart Publishing. 2008.

78 Pozri aj: HOSEIN, I.; TSIAVOS, P.; WHITLEY, E. *Regulating architecture and Architectures of Regulation: Contributions from Information Systems*. International review of law, computers & technology, 17 (1). 2003. pp. 85-97.

79 „System dynamics“ je prístup vyvinutý profesorom J. Forresterom zaoberajúci sa informačnou dynamikou v rámci skúmaného systému, a ktorý sa na základe skúmania tokov informácií vyskytujúcich sa vo vnútri skúmaného systému a chodu tohto systému, ako výsledku takýchto tokov, snaží o porozumenie fungovania komplexných systémov.

Pozri: FORRESTER, J. *Industrial Dynamics: A Major Breakthrough for Decision Makers*. Harvard Business Review, Vol. 36, No. 4. 1958. pp. 37-66

Pozri aj: FORRESTER, J. *The Beginning of System Dynamics*. *Banquet Talk at the international meeting of the System Dynamics Society*. Stuttgart, 13.07.1989. Dostupné na: [http://leml.asu.edu/jingle/Web\\_Pages/EcoMod\\_Website/Readings/SD+STELLA/Forrester-Begin%27g-SD\\_1989.pdf](http://leml.asu.edu/jingle/Web_Pages/EcoMod_Website/Readings/SD+STELLA/Forrester-Begin%27g-SD_1989.pdf) (17.03.2013)

80 Pozri aj: MURRAY, A.D. *Conceptualising the Post-Regulatory (Cyber) state*. in BROWNSWORD, R.; YEUNG, K. (eds): *Regulating Technologies : Legal Futures, Regulatory Frames and Technological Fixes*. Oxford, UK: Hart Publishing. 2008.

75 Prevádzkovatelia systémov digitálnej správy práv.

76 Predovšetkým v ich robustnej podobe.

postačujúce, ak regulujúci subjekt sleduje hlavné skupiny subjektov v rámci vzájomnej komunikácie ktorých existuje pravdepodobnosť vzniku významných rozporov a tlakov<sup>81</sup>. Prispôbením prvotnej regulácie, alebo i zamýšľanej druhej, či ďalšej vrstvy regulácie v súlade s internou dynamikou tak možno dosiahnuť systémovosť a efektívnosť systému regulácie a vyhnúť sa prehlbovaniu nesystémovosti lipnutím na zvolenom riešení a jeho neefektívnym rozširovaním o ďalšie vrstvy regulácie, tak ako tým bolo v prípade skúmanej oblasti. Kým zavedenie systémov digitálnej správy práv možno považovať za systémové riešenie neodporujúce stavu v čase jeho uskutočňovania, právnu ochranu systémov digitálnej správy práv takým už vidieť nemožno, nakoľko nezodpovedá internej dynamike a celkovej odozve na samotné systémy digitálnej správy práv – práve naopak, umelo sa snaží túto dynamiku neutralizovať prostredníctvom právnej ochrany ich tehďajšieho, značne nestabilného, postavenia.

#### 4. Trh a spoločenské normy

Okrem opísaného trojstupňového systému regulácie založenom na spolupôsobení architektúry kyberpriestoru a právnych noriem zohrali vo vývoji v oblasti ochrany obsahu prostredníctvom systémov digitálnej správy práv dôležitú úlohu i zvyšné modalities regulácie – trh a spoločenské normy.

Bol to predovšetkým trh, ktorý ovplyvnil úpravu i ďalšie smerovanie kódu do podoby systémov digitálnej správy práv. Snaha konkurovať peer-to-peer sieťam novými modelmi distribúcie so sebou priniesla potrebu vzniku systémov digitálnej správy práv ako akýchsi technických garantov toho, že legálnou online distribúciou nebude chránený obsah vydaný napospas digitálnym pirátom. Technická neuskutočniteľnosť pôvodných cieľov, za ktorými boli systémy digitálnej správy práv vytvorené ako i odpor konzumentov voči nim na trhu potom ďalej determinovala i ich ďalší vývoj a posun od robustných systémov digitálnej správy práv k sofistikovanejším. Tento pritom naznačil, že jednotliviec nie je iba „patetickou bodkou“ uprostred prelínajúcich sa a konkurujúcich si regulačných modalít ako tvrdil Lessig,<sup>82</sup> ale súčasťou komunity, ktorá v prípade nesúhlasu s reguláciou jej dokáže i úspešne oponovať<sup>83</sup>.

Rovnako však tento vývoj poukázal na regulačné limity trhu, predovšetkým v prípadoch keď problémy vyplývajúce pre užívateľov obsahu chráneného systémami digitálnej správy práv nie sú najmä pre technicky menej

zdatných jednotlivcov evidentné. Pokiaľ boli ťažkosti s užívaním systémov digitálnej správy práv zrejme pre všetkých užívateľov<sup>84</sup> dokázali spotrebiteľia vytvárať dostatočný tlak na ich prevádzkovateľov a ovplyvniť tak ich dizajn. Odkedy však systémy digitálnej správy práv prešli významnými zmenami a ochrana obsahu sa stala len špičkou ľadovca predstavujúceho účely a spôsoby ich využívania, ako celku neviditeľného pre priemerne technicky vzdelaného jednotlivca, tlak užívateľov takto chráneného obsahu viac nedosahuje dostatočnú intenzitu aby smerovanie technických prostriedkov ochrany vo významnejšej miere determinoval. Príklad zo skúmanej oblasti tak síce môže slúžiť ako dôkaz o možnom vplyve trhu na podobu zvoleného systému regulácie, avšak rovnako tak preukazuje limity jeho pôsobenia v rámci tohto systému.

Na druhej strane, tvorcovia obsahu a prevádzkovatelia systémov digitálnej správy práv sa snažili riešiť problém digitálneho pirátstva a zároveň neutralizovať tlaky smerujúce voči technickým prostriedkom ochrany i apelovaním na spoločenské normy a morálny záväzok rešpektovať platné a účinné právne normy. Prostredníctvom informatívno-vzdelávacích kampaní sa snažili ich adresátom zrozumiteľne podať informáciu, že digitálnym pirátstvom dochádza k porušovaniu právnych i spoločenských noriem. Okrem problému s adresnosťou kampaní,<sup>85</sup> tieto spolu s mediálne vysoko sledovanými súdnymi spormi napomohli sociálnej konštrukcii chápania peer-to-peer technológií ponúkajúcich obsah bez systémov digitálnej správy práv ako akýchsi „oáz bez kontroly“ a v očiach niektorých skupín obyvateľstva vytvorili z nelegálnych šíriteľov obsahu nevyužívajúcich systémy digitálnej správy práv ikony boja za slobodné využívanie zdieľaného obsahu.<sup>86</sup> Vzhľadom na vývoj v skúmanej oblasti pritom možno poukázať i na to, že samotné spoločenské normy v kyberpriestore akoby presne neodzrkadľovali spoločenské normy „fyzického“ sveta alebo prinajmenšom nepôsobili v ňom rovnako účinne. Kým prenos spoločenských noriem, ako i napríklad požiadavky rešpektovať platné právo, do kyberpriestoru sa zdal jednoduchou záležitosťou, vývoj v posledných rokoch i v rámci skúmanej oblasti preukázal, že tomu tak nie je a preto možno čoraz vážnejšie uvažovať o možnostiach vzniku, existencie a vývoja spoločenských „kybernoríem“ ktoré, hoci sú závislé od spoločenských noriem existujúcich mimo kyberpriestor, môžu sa od nich v niektorých bodoch značne líšiť, či dokonca od určitých spoločenských noriem úplne upustiť.<sup>87</sup>

#### 5. Záver

Príbeh snahy o zabezpečenie obsahu chráneného právami duševného vlastníctva pred ich porušovaním

81 K danému názoru pozri aj: MURRAY, A.D. *Conceptualising the Post-Regulatory (Cyber)state*. in BROWNSWORD, R.; YEUNG, K. (eds): *Regulating Technologies : Legal Futures, Regulatory Frames and Technological Fixes*. Oxford, UK: Hart Publishing, 2008.

82 LESSIG, L. *Code and Other Laws of Cyberspace, version 2.0*. New York: Basic Books, 2006. s. 122-124

83 Odpor užívateľov mal v prevažnej miere podobu vytvárania crack-ov (ako programov slúžiacich na prelomenie kódu chrániaceho obsah) a v niektorých prípadoch dokonca viedol i k legislatívnemu zásahu ako v prípade francúzskeho Loi relative au Droit d'Auteur et aux Droits Voisins dans la Société de l'Information. V dôsledku takehoto nesúhlasu konzumentov s DRM s došlo napríklad k rozhodnutiu značného počtu nahrávacích spoločností ponúkať hudobné produkty bez DRM systémov.

84 Napr. nedostatok interoperability, či obmedzenia možnosti používania chráneného obsahu, rozporné s legitímnymi očakávaniami užívateľov.

85 Viď pozn. pod čiarou č. 24

86 Pozri: HOSEIN, I.; TSIAYOS, P.; WHITLEY, E. *Regulating architecture and Architectures of Regulation: Contributions from Information Systems*. International review of law, computers & technology, 17 (1). 2003. pp. 85-97.

87 Pozri: MARA BARTON, A. *Norm Origin and Development in Cyberspace: Models of Cybenorm Evolution*. Washington University Law Quarterly. Vol 78:59. 2000. pp. 59-111



v prostredí kyberpriestoru predstavuje cenný zdroj informácií o fungovaní jednotlivých modalít regulácie, ako i o možnostiach koncipovania a životaschopnosti systému regulácie založenom na spolupôsobení týchto modalít v kyberpriestore. Počas toho ako priemysel zaoberajúci sa chráneným obsahom oplakával vymožitelnosť práv duševného vlastníctva v prostredí Internetu, zároveň v podobe systémov digitálnej správy práv zhmotnil Lessigovu myšlienku o „tvárnosti“ kódu<sup>88</sup> a jeho efektívite z pohľadu regulácie správania jednotlivcov – to všetko aby ich použitie, azda ako ospravedlnenie za svoje prvotné zlyhanie, konečne posvätili poskytnutím im svojej ochrany samotné právne normy.

Hoci predmetný systém regulácie v rámci vývoja odhalil svoje mnohé slabé miesta a v praxi narazil na problémy ktorých riešenie predstavuje výzvu i v súčasnosti, nemožno povedať, že by podobne navrhnutý systém regulácie správania jednotlivcov v kyberpriestore, postavený na spoločnom pôsobení regulácie prostredníctvom právnych noriem a kódu, musel nevyhnutne čeliť podobnému osudu. I v tak komplexnom prostredí akým je kyberpriestor možno dosiahnuť úspešnosť podobne navrhnutého systému regulácie prostredníctvom jeho dynamickosti spočívajúcej v konštruovaní siete regulácie tak, aby bolo možné po implementácii systému regulácie sledovať odozvu na túto reguláciu zo strany všetkých alebo aspoň čo najväčšieho počtu druhov subjektov v regulovanom prostredí a na základe ohlasu na reguláciu ju adekvátne prispôbiť.<sup>89</sup> V skúmanej oblasti systémov digitálnej správy práv sa prejavila nedostatočná dynamika ktorej insuficiencia spočívala predovšetkým v nevyhovujúcom prispôbení sa odozve od regulovaných subjektov. Kým zabezpečenie chráneného obsahu prostredníctvom kódu v podobe systémov digitálnej správy práv bolo vzhľadom na efektívnosť práv duševného vlastníctva v kyberpriestore plne odôvodniteľným krokom, zavedenie právnej ochrany pred ich porušovaním prostredníctvom ďalšej vrstvy právnych noriem už takým nebolo nakoľko podoba tejto tretej vrstvy vznikla skôr ako výsledok lobingu predstaviteľov priemyslu zaoberajúceho sa chráneným obsahom než v dôsledku fungovania dynamiky v dovtedy vytvorenom systéme regulácie.

Z hľadiska možností inkorporovania pôsobenia spoločenských noriem a modality trhu do novovytváraných modelov regulácie správania jednotlivcov v kyberpriestore sa tieto ukázali ako vhodné, avšak vzhľadom na ich limitácie len v podobe doplnkových modalít ovplyvňujúcich modality práva a kódu. Kým miera transparentnosti limituje trh, spoločenské normy sú limitované špecifickým charakterom kyberpriestoru, ktorý ich účinnosť, či platnosť v ňom výrazne ovplyvňuje.

Ďalší výskum je tak na základe zhodnotenia fungovania trojvrstvého systému ochrany chráneného obsahu systémami digitálnej správy práv ako i pozadia

jeho formovania potrebné smerovať k možnostiam zmiernenia, či odstránenia týchto limitácií a formám a metódam zabezpečenia dynamiky v rámci novovznikajúcich systémov regulácie kyberpriestoru. Zároveň však nemožno opomenúť potrebu špecifikovať hodnotový rámec každého podobného nadchádzajúceho regulačného systému, nakoľko, ako príklad z oblasti digitálnej správy práv dokazuje<sup>90</sup>, pri systémoch s čo i len menšou mierou dynamiky je hrozba posunu hodnotového zamerania jednotlivých vrstiev, či modalít regulácie nezanedbateľná, s potenciálnymi dopadmi na stabilitu, legitimitu a v konečnom dôsledku i efektívnosť celého regulačného rámca.

## 6. Zoznam použitej literatúry

### Knižné publikácie

BECKER, E.; BUHSE, W.; GUNNEWIG, D.; RUMP, N. *Digital Rights Management, Technological, Economic, Legal and Political Aspects*. Berlin: Springer – Verlag Berlin Heidelberg. 2003.

BROWNSWORD, R.; YEUNG, K. (eds): *Regulating Technologies : Legal Futures, Regulatory Frames and Technological Fixes*. Oxford, UK: Hart Publishing. 2008.

DOCTOROW, C. *Content, Selected Essays on Technology, Creativity, Copyright, and the Future of the Future*. San Francisco: Tachyon Publications. 2008.

HINDUJA, S. *Music Piracy and Crime Theory*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 2006.

HOFMAN, J. *Introducing Copyright, A plain language guide to copyright in the 21st century*. Vancouver: Commonwealth of Learning. 2009.

JOHNS, A. *Piracy, The Intellectual wars from Gutenberg to Gates*. Chicago: The University of Chicago Press. 2009.

OECD. *Piracy of Digital Content*, Paris: OECD Publishing. 2009.

LESSIG, L. *Code and Other Laws of Cyberspace, version 2.0*. New York: Basic Books. 2006.

LESSIG, L. *Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach*. Harvard Law Review Vol. 113:501. 12.03.1999.

LESSIG, L. *The future of ideas: the fate of the commons in a connected world*. New York: Random House Inc. 2001.

LEVIN, H., J. *New Technology and the Old Regulation in Radio Spectrum Management*. The American Economic Review. 56(1/2). 1966.

TSOLIS, D.; SIOUTAS, S.; PAPTAEODOROU, T. *Digital Rights Management for E-Commerce Systems*. Hershey, PA: Information Science Reference. 2009.

VAN TASSEL, J. *Digital Rights Management, Protecting and Monetizing content*. Burlington, MA: Focal press. 2006.

WESTBROOK, S. *Composition and Copyright, Perspectives on Teaching, Text-making and Fair Use*. State University of New York Press, Albany: NY. 2009.

88 LESSIG, L. *Code : and other laws of cyberspace*. New York: Basic Books. 1999. s.91

89 MURRAY, A.D. *Conceptualising the Post-Regulatory (Cyber)state*. in BROWNSWORD, R.; YEUNG, K. (eds): *Regulating Technologies : Legal Futures, Regulatory Frames and Technological Fixes*. Oxford, UK: Hart Publishing. 2008.

90 Napr. prípady porušovania súkromia užívateľov obsahu chráneného systémami digitálnej správy práv, či využívania systémov digitálnej správy práv na získavanie marketingovo a obchodne relevantných údajov namiesto ochrany obsahu.

## Časopisecké zdroje

- AKESTER, P., AKESTER, R. *Digital Rights Management in the 21st Century*. E.I.P.R. 2006. 28(3). p. 159-168.
- BURSTEIN, A. J.; HAN, J.; MULLIGAN, D. *How DRM-Based Content Delivery Systems Disrupt Expectations of "Personal Use"*. Proceedings of the 2003 ACM Workshop on Digital Rights Management. Washington, DC. 2004.
- ESLER, B.W. *Technological Self-Help: Its Status under European Law and Implications for U.K. Law*. 17th BILETA Conference. 2002.
- FEIGENBAUM, J.(Ed.): *Security and Privacy in Digital Rights Management*. ACM CCS-9 Workshop. Washington, DC, USA. November 18, 2002. Lecture Notes in Computer Science 2696. Springer. 2003
- FORRESTER, J. *Industrial Dynamics: A Major Breakthrough for Decision Makers*. Harvard Business Review, Vol. 36, No. 4. 1958. pp. 37-66
- HESMONDHALGH, D. *Digitalisation, Music and Copyright*. CRESC Working Paper Series. Working Paper n.30. Milton Keynes, UK: CRESC, Open University. 2007.
- HOSEIN, I.; TSIAVOS, P.; WHITLEY, E. *Regulating architecture and Architectures of Regulation: Contributions from Information Systems*. International review of law, computers & technology, 17 (1). 2003. pp. 85-97.
- HUGENHOLTZ P., B. *Why the Copyright Directive is Unimportant, and Possibly Invalid*. European Intellectual Property Review . 2000-11. s.501—502
- MARA BARTON, A. *Norm Origin and Development in Cyberspace: Models of Cybernorm Evolution*. Washington University Law Quarterly. Vol 78:59. 2000. pp. 59-111
- ODLYZKO, A. *Digital rights management: Desirable, inevitable, and almost irrelevant*. Digital Technology Center, University of Minnesota. 2007.
- PETRICK, P. *Why DRM Should Be Cause for Concern: An Economic and Legal Analysis of the Effect of Digital Technology on the Music Industry*. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. Research Publication No. 2004-09. 2004.
- RADIN, M. J. *Regulation by contract, regulation by machine*. Stanford: Stanford Public Law and Legal Theory Working Paper Series. Research Paper No. 92. 2004.
- VEDDER, A. *NGO Involvement in International Governance and Policy: Sources of Legitimacy*. Leiden: Brill / Martinus Nijhoff. Nijhoff Law Specials 72. 2007.

## Judikatura a právne predpisy

- A&M RECORDS, Inc. v. NAPSTER, INC., 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001), Dostupné na: [http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239\\_F3d\\_1004.htm](http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm) ( 28.10.2012)
- Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al. v. Grokster, Ltd., et al., 545 U.S. 913 (2005) Dostupné na: [http://w2.eff.org/IP/P2P/MGM\\_v\\_Grokster/04-480.pdf](http://w2.eff.org/IP/P2P/MGM_v_Grokster/04-480.pdf) (28.10.2012)
- Sony Corporation of America et al. v. Universal City Studios, Inc., et al., 464 U.S. 417 (1984), Dostupné na: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=464&invol=417> (24.10.2012)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

Zákon číslo 300/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov

## Elektronické zdroje:

- Anti-Piracy Campaigns Fail, People Keep Downloading*. [online] Torrent Freak. 25.08.2010. Dostupné na: <http://torrentfreak.com/anti-piracy-campaigns-fail-peopl-keep-downloading-100825/> (05.10.2012)
- DEANE. *DRM defeated by exotic hack: The Shift key*. [online] Gadgetopia. 08.10.2003. Dostupné na: <http://gadgetopia.com/post/1233> (15.11.2012)
- FELTEN, E. *Why Unbreakable Codes Don't Make Unbreakable DRM*. [online] Freedom to Tinker - Princeton's Center for Information Technology Policy. 03.12.2002. Dostupné na: <https://freedom-to-tinker.com/blog/felten/why-unbreakable-codes-dont-make-unbreakable-drm> (03.11.2012)
- FISHER, K. *MPIA equates pirated DVDs to "drugs on the street"* [online] ArsTechnica.com. 2006, Dostupné na: <http://arstechnica.com/old/content/2005/11/5580.ars> (05.10.2012)
- FORRESTER, J. *The Beginning of System Dynamics. Banquet Talk at the international meeting of the System Dynamics Society*. Stuttgart, 13.07.1989. Dostupné na: [http://leml.asu.edu/jingle/Web\\_Pages/EcoMod\\_Website/Readings/SD+S-TELLA/Forrester-Begin%27g-SD\\_1989.pdf](http://leml.asu.edu/jingle/Web_Pages/EcoMod_Website/Readings/SD+S-TELLA/Forrester-Begin%27g-SD_1989.pdf) (17.03.2013)
- GWENDOLYN, M. *Study: College students would pay for Napster*. [online] CNET News. 10.04.2001 Dostupné na: <http://news.cnet.com/2100-1023-255610.html> (07.11.2011)
- HALDERMAN, A. *Analysis of the MediaMax CD3 Copy-Prevention System*. [online] Department of Computer Science, Princeton University. Dostupné na: <http://www.cse.umich.edu/~jhalderm/pub/cd3/> (08.11.2012)
- HALDERMAN, A. *MediaMax Permanently Installs and Runs Unwanted Software, Even If User Declines EULA*. [online] Alex's Halderman Blog. 28.11.2005. Dostupné na: <https://freedom-to-tinker.com/blog/jhalderm/mediamax-permanently-installs-and-runs-unwanted-software-even-if-user-declines-eula> , (09.11.2012)
- Half of Napster fans would pay fees*. [online] BBC NEWS. 02.03.2001. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1197418.stm> (07.11.2012)
- Hobbe's Internet timeline*. [online] 2003. Dostupné na: <http://www.zakon.org/robert/internet/timeline/> (28.10.2012)
- CHALK, A. *Mass Effect, Spore to use recurring validation*. [online] The Escapist Magazine. 07.05.2008. Dostupné na: <http://www.escapistmagazine.com/news/view/83689-Mass-Effect-Spore-To-Use-Recurring-Validation> (18.11.2012)
- iTunes update spies on your listening and sends it to Apple?* [online] BoingBoing. 11.01.2006. Dostupné na: <http://boingboing.net/2006/01/11/itunes-update-spies.html> (18.11.2012)
- KUTCHERA, B. *Official explanation of controversial Assassin's Creed 2 DRM*. [online] ArsTechnica. 18.02.2010. Dostupné na: <http://arstechnica.com/gaming/news/2010/02/ubisoft-details-drm.ars> (18.11.2012)
- LOWENSON, J. *Ubisoft's controversial 'always on' PC DRM backed*. [online] cnet News. 21.04.2010. Dostupné na: [http://news.cnet.com/8301-27076\\_3-20003120-248.html](http://news.cnet.com/8301-27076_3-20003120-248.html) (03.11.2012)
- O'CONNOR, A. *Ubisoft Unveils New PC DRM Requiring Online Connection To Play*. [online] Shack News. 26.01.2010. Dostupné na: <http://www.shacknews.com/article/62098/ubisoft-unveils-new-pc-drm> (03.11.2012)

*Piracy. It's a crime.* [online] Motion Picture Association of America. Dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=iqNW4vUARxc> (04.11.2012)

POGUE, D. *Some E-Books Are More Equal Than Others.* [online] The New York Times. 17.07.2009. Dostupné na: <http://pogue.blogs.nytimes.com/2009/07/17/some-e-books-are-more-equal-than-others/> (09.10.2011)

RUSSINOVICH, M. *Sony, Rootkits and Digital Rights Management Gone Too Far.* [online] Sysinternals Blog. 31.10.2005. Dostupné na: <http://blogs.technet.com/b/markrussinovich/archive/2005/10/31/sony-rootkits-and-digital-rights-management-gone-too-far.aspx> (09.11.2012)

*SecuROM Product Activation Licence Information.* [online] Dostupné na: [https://support.securom.com/faq\\_pa.html#2.2](https://support.securom.com/faq_pa.html#2.2) (18.11.2012)

SHIRKY, C. *What P2P is and what isn't.* [online] O'Reilly Media, Inc. . 2000. Dostupné na: <http://www.openP2P.com/pub/a/P2P/2000/11/24/shirky1-what-is-P2P.html> (24.11.2012)

SLATER, D. *The Digital Media Store.* [online]. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School. 07.04.2004. Dostupné na: <http://cyber.law.harvard.edu/digitalmedia/Slater-The%20Digital%20Media%20Store.htm> (08.11.2012)

*Skræmmekampagner preller af på film- og musikpirater Flere danskere downloader ulovlig musik eller film i dag end for et år siden.* [online] Politiken.dk. 25.08.2010. Dostupné na: <http://politiken.dk/tjek/digitalt/internet/article1043619.ece> (05.11.2012)

STONE, B. *Amazon Erases Orwell Books From Kindle Devices.* [online] The New York Times. 17.07.2009. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2009/07/18/technology/companies/18amazon.html> (09.11.2012).

TYNAN, D. *The 25 Worst Tech Products of All Time.* [online] PC World. 26.05.2006. Dostupné na: [http://www.pcworld.com/article/125772-3/the\\_25\\_worst\\_tech\\_products\\_of\\_all\\_time.html](http://www.pcworld.com/article/125772-3/the_25_worst_tech_products_of_all_time.html) (08.11.2012)

WOLFE, A. *DRM Scorecard: Hackers Batting 1000, Industry Zero.* [online] InformationWeek. 01.08.2007. Dostupné na: [http://www.informationweek.com/blog/main/archives/2007/08/drm\\_scorecard\\_h.html](http://www.informationweek.com/blog/main/archives/2007/08/drm_scorecard_h.html) (03.11.2012)

## Elektronické důkazy v právu hospodářské soutěže

Tomáš Kubeša\*

### Abstrakt

Soutěžní úřady jsou při využívání elektronických důkazů omezeny hned několika instituty, které mají za cíl zajistit ochranu oprávněných zájmů účastníků řízení i třetích stran. Mezi tyto instituty je vhodné zařadit ochranu professional legal privilege, zákaz fishing expeditions a důraz na přesné vymezení účastníků i předmětu řízení. Některé z těchto institutů byly v nedávné době výrazně upřesněny rozhodovací činností Evropské komise i soudů a zaslouží si tak bližší posouzení.

\* Tomáš Kubeša je doktorským studentem Katedry občanského práva MU. Ve své vědecké i profesní činnosti se zaměřuje na vztah práva duševního vlastnictví a práva hospodářské soutěže. Článek představuje osobní názory autora. Kontakt na autora: tomas.kubesa@mail.muni.cz

### Klíčová slova

Soutěžní právo, hospodářská soutěž, elektronické důkazy, místní šetření, advokátní tajemství, vymezení předmětu řízení, fishing expedition, professional legal privilege

### Abstract

Competition authorities are limited in their use of electronic evidence by a number of factors and competitors rights. These limitations are to ensure the protection of legal interests of involved competitors. Such limitations include the protection of professional legal privilege and the prohibition of fishing expeditions. Some of these limitations were recently a topic decided on by European courts and therefore require new assessment.

### Key words

Competition law, competition, electronic evidence, dawn raid, professional legal privilege, fishing expedition.

## 1. Úvod

Tento příspěvek se zabývá poněkud specifickým přístupem k elektronickým důkazům a dokazování v právu hospodářské soutěže v rámci České republiky i Evropské unie. Vzhledem k celé řadě faktorů<sup>1</sup> nazírá právo hospodářské soutěže na některé oblasti práva sobě vlastním, specifickým způsobem. Mezi tyto oblasti patří právě elektronické dokazování a celkový přístup k elektronickým důkazům a dokumentům všeobecně. Právě těmito specifiky se budu v rámci svého příspěvku zabývat.

## 2. Hospodářská soutěž a její ochrana

Hospodářskou soutěží obvykle rozumíme kontinuální proces stěhování nabídky a poptávky, který je s to zajistit nejlepší uspokojení poptávky za nejlepších podmínek pro nabídku v rámci dané tržní situace. Výhody, které pro trh přináší dobře fungující hospodářská soutěž, je možné dnes již považovat za notoricky známé. Netroufám si tedy znovu se jimi na svěřeném prostoru zabírat.

Stejně tak i nevýhody, které jsou spojeny se soutěží, která funguje špatně nebo vůbec, jsou vcelku známé. Dochází k neefektivnímu přerozdělování zdrojů, snižování celkové výkonnosti ekonomiky i ztrátě konkurenceschopnosti.

Zásadní narušení hospodářské soutěže lze přičítat kartelovým dohodám. Kartel v základním pojetí jako dohoda dvou a více konkurentů na téže úrovni trhu míří přímo proti základům, na kterých fungování hospodářské soutěže stojí. Dohoda, ať už o cenách, rozdělení zákazníků, či jiná dle zákonného vymezení<sup>2</sup> je způsobilá výrazně omezit nebo z hospodářského styku na daném

1 Např. silný společenský zájem, vysoká úroveň právních zástupců v řízeních před soutěžními úřady a z ní plynoucí vysoké požadavky na vedená správní řízení apod.

2 § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže



relevantním trhu<sup>3</sup> dokonce zcela vyřadit právě zásadní element soutěže.

Z výše uvedeného je zřejmé, že společenský zájem na fungující hospodářské soutěži je enormní. Snadno uchopitelnou podobu tento zájem nabývá v pohledu na výši pokut, udělovaných Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže v kartelových věcech. Tyto pokuty se pohybují zcela běžně v řádu stamilionů<sup>4</sup> a mohou se blížit i miliardě Kč<sup>5</sup>. V celoevropském kontextu rozhodovací činnosti Evropské komise je potom výše pokut ještě o několik řádů vyšší<sup>6</sup>. Vedlejším důsledkem potenciálního i reálného udělování takto vysokých sankcí je enormní úsilí soutěžitelů<sup>7</sup> vyhnout se jim. Toto úsilí nabývá obrysů vysoce kvalitní obhajoby a následných reakcí na ni, které jsou způsobilé rozhodovací činností v daném odvětví poněkud odchýlit od praxe, obvyklé před jinými správními orgány.

Právě společenský zájem ovšem vedl i ke skutečnosti, že Úřad je vybaven velmi silným souborem pravomocí. Mezi ty nejsilnější patří právo provádět neohlášená místní šetření v obchodních prostorách<sup>8</sup> a vyžadovat téměř libovolné informace od téměř libovolného subjektu<sup>9</sup>. Vzhledem k neoddiskutovatelné roli IT techniky v moderním životě byl střet obou uvedených pravomocí a elektronických dokumentů nevyhnutelný.

### 3. Místní šetření v elektronických záznamech

Neohlášené místní šetření v obchodních prostorách soutěžitele, často označované výrazně kratším a uživatelsky přívětivějším anglickým pojmem „dawn raid“<sup>10</sup> je bezpochyby nejsilnější pravomocí Úřadu. Při jeho nařizování si Úřad vystačí sám, nepotřebuje přivolení soudu. Sám si také definuje předmět řízení, v jehož rámci šetření provádí i souhrn subjektů, které mu podrobí.

Tento procesní úkon lze považovat za neopakovatelný, když je velmi nepravděpodobné, že důkazy o protisoutěžním jednání soutěžitele, které nebudou zajištěny na první pokus, budou nalezeny při jeho případném opakování. Ani výrazně negativní následky<sup>11</sup> spojené s odporem při místnímu šetření nelze považovat za nástroj, schopný za každých okolností zajistit aktivní spolupráci soutěžitelů. Elektronické dokumenty, ze své podstaty snadno pozměnitelné i zcela odstranitelné, jsou podobným nesouladným chováním ohroženy výrazně

3 Relevantním trhem rozumí zákon č. 143/2001 Sb. v § 2 odst. 2 trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristik, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné (produktový relevantní trh) a území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území (geografický relevantní trh).

4 Například pokuty souhrnně uložené ÚOHS ve věci S72/01 „Benziny“ v rozhodnutí č.j. S 72/01-1810/04-ORP ze dne 29. 3. 2004

5 Například pokuty souhrnně uložené ÚOHS ve věci S222/06 „PISU/GISU“ v rozhodnutí č.j. S222/06-3113/2007/710 ze dne 9. 2. 2007

6 Například pokuty, souhrnně uložené výrobcům autoskel ve výši téměř 1,4 miliardy EUR, viz. [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-08-1685\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1685_en.htm) citováno dne 24. 4. 2013

7 § 2 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže

8 Upraveno v § 21f zákona č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže

9 Upraveno v § 21e zákona č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže

10 V doslovném překladu dobrodružně znějící „nájezd za úsvitu“

11 Upraveno v §22c zákona č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže

více, než dokumenty písemné, a to jak na samotné existenci, tak i spolehlivosti.

V průběhu místního šetření je Úřad oprávněn nahlížet do všech záznamů, které objeví v obchodních prostorách soutěžitele. Mezi tyto záznamy tak nepochybně patří i záznamy, uložené v elektronické podobě. Snadno si lze představit, že právě elektronická forma je v dnešní době v drtivé většině soutěžitelů dominantní, nikoli však stále jedinou, formou záznamu jakýchkoli informací. Takové záznamy lze, při využití vhodných nástrojů a softwarového vybavení<sup>12</sup>, velmi důkladně prohledávat a odhalovat indicie, ukazující na protisoutěžní jednání. Je ovšem zřejmé, že množství obchodních záznamů k takovému prozkoumání bude značné, řádově lze počítat se stovkami GB dat i u malých soutěžitelů. U velkých soutěžitelů s rozsáhlou klientskou bází, množstvím obchodních partnerů a rychloobrátkovým zbožím lze předpokládat i mnoho TB dat.

Soutěžní úřad je při prohledávání tak ohromného množství dat omezen několika instituty, které silné pravomoci, spojené s místním šetřením, výrazně omezují. Nejvýraznějšími je zákaz tzv. „fishing expeditions“ a ochrana professional legal privilege.

### 4. Omezení kladená soutěžnímu úřadu Fishing expedition

Než se budu zabývat samotnými omezeními, vyplývajícími ze zákazu fishing expeditions, musím se věnovat mechanismu přípravy místního šetření. Místní šetření není jen úkonem neopakovatelným, ale velmi často v dané věci také prvním. Vzhledem k výše popsanému je nezbytnou podmínkou jeho úspěchu přísné utajení příprav. Lze tak snadno vyvodit, že soutěžní úřad má často při přípravě místního šetření jen velmi hrubé a nepřesné informace<sup>13</sup> o rozsahu protisoutěžního jednání, kterého se soutěžitel měl dopustit. Za této situace však musí velmi přesně vymezit toto jednání jak pro účely zahájení řízení, tak i pověření k místnímu šetření. Soutěžní úřad je tak povinen poměrně detailně popsat soutěžitele, dotčený trh, domněle protisoutěžní jednání i časové období, kdy se mělo protisoutěžní jednání odehrávat, aniž by měl dostatek informací nebo dokonce jen možností je získat a neohrozit přitom účel řízení.

Za této situace je soutěžní úřad omezen právě zákazem fishing expedition, tedy místních šetření, konaných bez právního důvodu s oporou v dříve zjištěných informacích. Je samozřejmé, že soutěžní úřad nemůže konat místní šetření bez jakéhokoli právního důvodu. Ve věci Nexans<sup>14</sup> však bylo dovozeno, že i neurčité, nepřesné vymezení je vadou se závažnými následky. Lze dovodit, že místní šetření lze vést a důkazy zajišťovat jen tam, kde má soutěžní úřad již možnost vytvořit si jakýsi předběžný závěr o protisoutěžním jednání soutěžitele. Jakékoli důkazy nebo dokonce celé

12 Tzv. forenzní software, například EnCase, Forensic toolkit a řada dalších

13 Výjimkou jsou situace, kdy Úřad informace získá z podnětu, případně z Leniency žádosti.

14 Nexans France v Commission C-37/13P

místní šetření nad tento rámec jsou však problematické. Praktickým důsledkem tak je, že pokud soutěžní úřad objeví při místním šetření jasný a spolehlivý důkaz<sup>15</sup> o koluzním jednání soutěžitelů, není oprávněn jej zajistit, pokud nespadá přesně do vymezení správního řízení i pověření k místnímu šetření. O takový důkaz samozřejmě nesmí opřít své rozhodování. Z výše uvedeného lze vyvodit, že takové jednání může velmi snadno zůstat nepotrestáno.

Není ovšem příliš obtížné vyvodit, že zákaz zajistit důkaz mimo vymezení a zákaz opřít o informace mimo vymezení své rozhodování i další postup stojí poněkud v cestě postupu, obvyklému v trestních věcech, totiž zhotovení forenzní kopie celého paměťového média<sup>16</sup> a jeho následné studie. Zatímco policejní orgány s přivolením soudu forenzní kopie zhotovovat mohou, soutěžním úřadům zákaz fishing expeditions ve stejném postupu situaci výrazně komplikuje. Jen velmi obtížně by se soutěžní úřad mohl vypořádávat s tím, že své rozhodování neopřel o informace, obsažené v množství GB, případně TB dat na forenzních kopiích paměťových médií, která stojí mimo uvedená vymezení.

## 5. Professional legal privilege

Poněkud tvrdší ve svých důsledcích je ochrana professional legal privilege, které odpovídá ochrana u nás označovaná jako advokátní tajemství. V režimu této ochrany je zahrnuta veškerá komunikace s externím právním poradcem. Vzhledem k jisté závislosti na osudu soutěžitele této ochraně nepodléhá komunikace s interním právníkem nebo právním oddělením<sup>17</sup>. Komunikace s externím právním poradcem, nejčastěji advokátem, je však chráněna velmi intenzivně, obzvláště pokud obsahuje informace o obhajobě v soutěžní věci. Tato ochrana je dokonce tak silná, že koliduje s jinak nezpochybňovaným právem soutěžního úřadu na nahlédnutí<sup>18</sup> do dokumentu bez ohledu na jeho povahu, tzn. i do dokumentu neobchodní povahy<sup>19</sup>. Pokud přes jasné a silné znění této ochrany dojde k situaci, kdy je obsah takto chráněné komunikace sdělen osobám, provádějícím místní šetření, je považováno za nezbytné řádně se se situací vypořádat v samotném rozhodnutí ve věci. Zde platí ve zvýšené míře to, co bylo uvedeno v předchozí kapitole – vzhledem k množství zpracovávaných dat i potenciálním objemu chráněné komunikace je pro soutěžní úřad účelnější intenzivně předcházet situacím, kdy by k popsanému mohlo dojít. Opět je zde jasné patrné, že forenzní kopie paměťových médií<sup>20</sup> je reálně nepředstavitelná a mohla by ohrozit výsledek řízení.

Nutno podotknout, že dva výše uvedené instituty nejsou v žádném případě jedinými omezeními, na která soutěžní úřad při místním šetření naráží. Jako

další nelze nezmínit například obchodní tajemství ve spojení s právem účastníka řízení nahlížet do spisu. Tyto dva instituty jsou, při velkém objemu dat velmi náročné co do jejich vzájemného vyvážení. Bohužel však tento příspěvek nenabízí dostatek prostoru k úvaze, byť povrchní, na toto téma.

## 6. Dopady na elektronické dokazování

Dopady těchto omezení na způsoby práce s elektronickými důkazy jsou značné.

Jak už jsem popsal, postup zahrnující zhotovení forenzní kopie paměťového média, vytvoření unikátních hash tagů<sup>21</sup> a další práce s důkazem přímo v elektronické podobě není vždy prakticky přijatelná.

Zajištění jednotlivých datových souborů přímo v zařízeních soutěžitele s využitím prostředků soutěžního úřadu nelze považovat za zcela bezproblémové vzhledem k riziku kontaminace cizími daty. Tento postup je sice doporučován Evropskou komisí<sup>22</sup>, avšak je nutné připomenout, že ta vychází z poněkud jiného právního i faktického rámce.

Vzhledem k obrovskému objemu dat je možné označit využití znaleckého posudku jako metody dokazování za krajně nepoužitelné. Důkladná analýza množství citlivých obchodních dat s využitím dostupných nástrojů<sup>23</sup> a následné zpracování výsledků je velmi náročné po stránce nároků na čas i jejich zabezpečení.

Zbývající způsob v podobě tisku dokumentů sice přináší rizika v hrozbě silných námitek účastníků, směřovaných do spolehlivosti tohoto důkazního prostředku, avšak je, v porovnání s výše uvedenými způsoby, nejméně problematický. Jisté nedostatky tohoto způsobu lze omezit jejich doplněním, a to vzájemným i jinými důkazy v jiné než elektronické podobě.

## 7. Výhled do budoucna

Cestu z této nepřilíh pozitivní situace lze spatřovat jednoznačně v kombinaci správněprávního i trestněprávního postihu kartelistů. Právě tato kombinace by v soutěžních věcech spojila know-how soutěžního úřadu v hmotněprávní oblasti s procesními zkušenostmi a oprávněními policejních orgánů. Důkazy ve věci by pak byly zajišťovány ve vyšším, trestněprávním, standardu a soutěžnímu úřadu předávány do správního řízení. Tento navržený model spolupráce by výrazně změnil situaci v přístupu k elektronickým důkazům v soutěžních věcech. Zároveň není tak nemožná, jak se na první pohled zdá. Už nedávná novela trestního zákoníku<sup>24</sup> provedla jisté propojení správních institutů v soutěžním právu s trestním právem<sup>25</sup>.

15 V soutěžním právu označován opět dobrodružně znejícím výrazem „smoking gun“.

16 Nejčastěji HDD fyzicky přítomného v PC, ale i dat na serveru, paměťových karet nebo CD a DVD disků.

17 Tématem se zabývala Komise například ve věci Akzo Nobel – C(2006) 1766 z 3. května 2006.

18 V soutěžním právu označováno také jako „cursory look“

19 Například do soukromé korespondence zaměstnanců soutěžitele apod.

20 Obzvláště kopie záloh mailserveru apod.

21 Pro účely tohoto článku se jeví postačujícím vysvětlení z [http://cs.wikipedia.org/wiki/Ha%C5%A1ovac%C3%AD\\_funkce](http://cs.wikipedia.org/wiki/Ha%C5%A1ovac%C3%AD_funkce) citováno dne 24. 4. 2013

22 Explanatory note EK ze dne 18. 3. 2013 dostupná na [http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory\\_note.pdf](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory_note.pdf) citováno dne 24. 4. 2013

23 Např. software EnCase

24 Novela č. 360/2012 Sb., účinná od 1. 12. 2012

25 Toto propojení je patrné z nového § 248 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku, který odkazuje na Leniency program.

Druhou cestou je ještě užší sepětí s činností Evropské komise, která zvládá pracovat s elektronickými důkazy v soudních věcech na vysoké úrovni, aniž by výše uvedené instituty činily výraznější problém. Nutno podotknout, že podobné sepětí je nezbytné na všech úrovních, zahrnující i orgány, rozhodující o opravných prostředcích proti rozhodnutím soudního úřadu.

## 8. Literatura

Rozhodnutí ÚOHS č.j. S 72/01-1810/04-ORP ze dne 29. 3. 2004 „Benziny“

Rozhodnutí ÚOHS č.j. S222/06-3113/2007/710 ze dne 9. 2. 2007 „PISU/GISU“

Věc Nexans France v Commission C-37/13P, vedená před Evropskou komisí

Rozhodnutí EK Akzo Nobel – C(2006) 1766 z 3. května 2006

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Leniency program ÚOHS, momentálně přepracováván v souvislosti s novelou ZOHS účinnou od 1. 12. 2012

Explanatory note EK ze dne 18. 3. 2013, dostupná na [http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory\\_note.pdf](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory_note.pdf) citováno dne 24. 4. 2013

innovation. Initially, patent law and its basic concepts will be introduced as such. This chapter will be followed by analysis of limitations that patent owners have to face and deal with. Further, strategies of various subjects on the patent market will be examined. Finally, the article will briefly review discussion about the future of patent law.

## Key words

patent, intellectual property, patent claims, patent strategy, patent pools, patent licensing

## 1. Úvod

Technická inovace, výzkum a vývoj představují v současnosti základní hybatele národních ekonomik států na celém světě. Tzv. inteligentní růst („smart growth“) orientující se na podporu znalostí, inovací, vzdělávání a digitální společnosti tvoří jeden z pilířů ekonomické strategie EU pro období do roku 2020 (Europe 2020 Strategy).<sup>1</sup> V souvislosti s orientací společnosti na technické inovace roste rovněž význam a úloha práva duševního vlastnictví. Zejména se však jedná o patentové právo, jehož význam spočívá především v poskytnutí podnětů a záruk investorům do nových technologií. Toto odvětví práva poskytuje vynálezům a investorům vlastním patent specifický aparát pro dosahování vlastních cílů na trhu s novými technologiemi.

Cílem tohoto článku je představit strategické způsoby využívání současného patentového práva obchodními společnostmi. Patenty v současné době neslouží pouze jedinému účelu, tj. jako potvrzení o výlučném právu k vlastnímu vynálezu, ale jsou využívány v rámci nejrůznějších obchodních strategií. Při budování patentového portfolia by být měla každá společnost s těmito strategiemi obeznána a zároveň by si měla být vědoma omezení, která s patenty souvisejí a vycházejí ze samotné podstaty a konstrukce systému patentového práva. Rovněž je nutno znát alternativy k patentové ochraně a hranice při strategickém využívání monopolu, který právo udělením patentu garantuje. V určitých případech se totiž tyto strategie dostávají do rozporu s jiným odvětvím práva, a to s právem na ochranu hospodářské soutěže.

Tento článek by měl čtenáři poskytnout základní přehled o výše zmiňovaných problémech. Nejprve představí základní principy patentového práva, dále se bude věnovat omezením, se kterými se potýkají přihlašovatelé a vlastníci patentů a následně budou představeny jednotlivé strategie, které mohou vlastníci patentů využít. Pozornost bude v této souvislosti věnována i kolizi těchto strategií s právem na ochranu hospodářské soutěže, a to zejména v případech uzavírání tzv. patentových dohod (angl. „patent pools“). V závěru bude stručně nastíněna budoucnost patentového práva a trendy, jejichž prosazování patentové právo nyní čelí.

## Patentové právo a jeho strategické využití

Alžběta Krausová\*

### Abstrakt

Cílem tohoto článku je představit strategickou roli, kterou hraje patentové právo při rozvoji ekonomiky, která je v současné době zaměřena především na výzkum, vývoj a technické inovace. Úvodem bude představeno patentové právo a jeho základní koncepty jako takové. Následně bude pozornost věnována omezením, se kterými se vlastníci patentů potýkají. Dále budou představeny strategie, které využívají různé subjekty na trhu s patenty. V závěru se článek stručně zaměří na diskusi o budoucnosti patentového práva.

### Klíčová slova

patent, duševní vlastnictví, patentové nároky, patentové strategie, patentové dohody, licencování patentů

### Abstract

The aim of this article is to introduce strategic role of patent law in the development of economics that is currently focused especially on R&D and technical

\* Mgr. Alžběta Krausová vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity (2007). Během studia pracovala v advokátní kanceláři JUDr. Klára Veselá-Samková (2005-2007). Po jeho skončení byla zaměstnána jako vědecko-výzkumný pracovník pro Interdisciplinární centrum pro právo a technologie Katolické univerzity v Leuvenu v Belgii (2007-2008), kde se podílela na projektu SERENITY (System Engineering for Security and Dependability). Od září 2009 je doktorkou studentkou na PrF MU. Od září 2010 pracuje jako externí lektorka pro Fakultu Informatiky ČVUT. Od ledna 2012 studuje patentové právo v Haifě v Izraeli. Email.: betty.krausova@seznam.cz

1 EUROPA – PRESS RELEASES: Press Release – Europe 2020: Commission proposes new economic strategy in Europe [online]. 2010 [cit. 8. 12. 2012]. Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-10-225\\_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-225_en.htm?locale=en).



## 2. Obecně o patentovém právu

Patentové právo je, obecně řečeno, právním prostředkem ochrany investic jedinců a společností do výzkumu a vývoje nových přístrojů, postupů a metod. Jako takové tedy přispívá nejenom samotným vynálezům, ale celé společnosti, která následně těží z výsledků jejich práce. Patentové právo hraje významnou roli při šíření znalostí a transferu a komercializaci nových technologií.<sup>2</sup>

Aby poskytlo podnět vynálezům hledat konkrétní aplikace nových myšlenek či originální řešení technických problémů, poskytuje právo vynálezům možnost chránit svůj vynález na základě jeho registrace. Obecně je ve světě ochrana poskytována pomocí právně vynutitelné možnosti vyloučit ostatní z užívání jimi nalezeného řešení, a to po přesně stanovenou dobu 20 let.<sup>3</sup> V USA představuje možnost vyloučit ostatní z užívání patentové technologie jediný skutečný právní titul (35 U.S.C. § 154, odst. 1). Toto právo má negativní povahu. Zahrnuje možnost zamezit ostatním subjektům ve vyrábění, importování, prodávání a jiném využívání patentovaného vynálezu, ovšem nedává svému majiteli automaticky právo vlastní vynález použít. Důvodem je zejména ochrana před používáním vynálezů, jejichž využití je zakázáno právními předpisy.

V České republice je právní úprava odlišná. Majiteli patentu zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích<sup>4</sup> výslovně uděluje právo „využívat vynález, poskytnout souhlas k využívání vynálezu jiným osobám, nebo na ně patent převést“ (§ 11, odst. 1). Dále zákon majitele chrání výslovným zákazem přímého a nepřímého využívání patentu bez souhlasu jeho majitele (§ 13 a § 13a). Přímým využíváním patentu je v tomto případě např. vyrábění a dodávání samotného předmětu patentu, zatímco nepřímým využíváním je umožnění výroby předmětu patentu jinou osobou dodáním podstatných a specifických částí pro takovouto výrobu. Práva majitele patentu jsou však na druhou stranu omezena vůči osobám, které využívají vynález uvedený na trh v ČR s jeho souhlasem (§ 13b). V takovémto případě totiž dochází k tzv. vyčerpání práv. Práva majitele patentu jsou však omezena ještě dále, a to v případech vyjmenovaných v § 18 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích. V této souvislosti je zajímavé zmínit alespoň dva případy omezení: prvním je omezení práv majitele patentu k takové činnosti, při níž je vynález používán k neobchodním účelům (toto omezení by teoreticky mohlo vést k výraznému poškození ekonomických zájmů majitele patentu např. v případech, kdy by patent využívala nezisková organizace a poskytovala určitý produkt zdarma); druhým případem je omezení práv majitele v případě, kdy je patentovaná metoda nebo substance využita „při individuální přípravě léku

v lékárně na základě lékařského předpisu včetně nakládání s lékem takto připraveným.“<sup>5</sup> Důvodem pro toto omezení je zřejmě nadřazenost ochrany zdraví a života nad ochranou ekonomických zájmů.

Co se týče ochrany před využíváním patentovaných vynálezů způsobem zakázaným právními předpisy, zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích nepodává žádné výslovné vodítko. Pouze stanoví, že zákaz patentování vynálezu z důvodů rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy nelze vyvodit z toho, že využití vynálezu zakazují právní předpisy.<sup>6</sup> S ohledem na povahu českého právního řádu tak lze předpokládat, že obecné právo majitele patentu využívat svůj vynález je omezeno specifickými předpisy.

Pro udělení patentu musí vynález splňovat několik podmínek. Na území Evropy jsou tyto podmínky regulovány jednotně, a to na základě multilaterální mezinárodní Evropské patentové úmluvy.<sup>7</sup> Tuto úmluvu uzavřelo v Mnichově v roce 1973 pouze několik evropských států. Postupně však k úmluvě přistoupily další země a v současné době pokrývá úmluva prakticky celé území Evropy. Česká republika je členským státem od 1. července 2002.<sup>8</sup>

Aby byl vynález patentovaný v České republice, musí splnit tři kritéria: vynález musí být nový (tj. není součástí stavu techniky, kterým je vše, co bylo zveřejněno nebo veřejně používáno a známo až do okamžiku podání přihlášky patentu), musí být výsledkem vynálezové činnosti (tj. odborník v dané oblasti by nechápal přihlašované řešení jako samozřejmé řešení existujícího problému s ohledem na stav techniky nebo poznání) a vynález musí být průmyslově využitelný (tj. předmět vynálezu může „být vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství nebo jiných oblastech hospodářství“).<sup>9</sup> Patentovat nelze určité typy výsledků duševní činnosti vyjmenované v § 3, odst. 2 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Konkrétně se jedná o objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvořky, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů a podávání informací. Dále jsou z patentovatelnosti vyloučeny vynálezy, které jinak splňují všechny náležitosti, ale přiči se veřejnému pořádku nebo dobrým mravům. Patenty se neudělují ani „na odrůdy rostlin a plemena zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat.“<sup>10</sup> Za průmyslově využitelné a tedy patentovatelné se nepovažují „způsoby chirurgického nebo terapeutického

5 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 18, písm. c).

6 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 4, písm. a).

7 Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva) z 5. října 1973 revidovaná aktem revidujícím článek 63 EPÚ ze 17. prosince 1991 a Revizním aktem EPÚ z 29. listopadu 2000. In: *Úřad průmyslového vlastnictví* [webové stránky]. Úřad průmyslového vlastnictví [cit. 11. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/evropska-patentova-umluva-%28epc%29.html>.

(angl. European Patent Convention)

8 *EPO: Member states of the European Patent Office* [online]. 2011 [cit. 8. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>

9 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 7.

10 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 4, písm. b).

2 LANGINIER, C., MOSCHINI, G. C. The Economics of Patents: An Overview [online]. 2002 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFfiles/02wp293.pdf>

3 Určitými strategiemi je možno ochranu vynálezu fakticky výrazně prodloužit. Zejména se jedná o udržování patentové přihlášky tzv. „naživu“ pomocí doplňujících podání před samotným udělením patentu

4 Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy* [právní informační systém]. Portál veřejné správy [cit. 11. 12. 2012]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan>

ošetřování lidského nebo zvířecího těla a diagnostické metody používané na lidském nebo zvířecím těle.<sup>11</sup>

Patentové právo jako takové má kromě předpokládaných pozitivních účinků stimulace inovace a rozvoje<sup>12</sup> však i negativní dopady na společnost. Studie Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (angl. OECD) týkající se patentů a inovací a jejich vlivu na tvoření legislativy<sup>13</sup> uvádí, že často dochází k udělování patentů, které se vyznačují buď velmi nízkou úrovní novosti, nebo přehnaně širokým zněním patentových nároků. Takovéto patenty pak umožňují svým majitelům žádat nepřiměřeně vysoké licenční poplatky či prodej produktů spotřebitelům za nepřiměřeně vysoké ceny. Dalším důsledkem pro společnost je nemožnost provádět v mnoha zemích výzkum s pomocí patentovaných základních technologií a výzkumných metod. V České republice lze toto omezení překonat pomocí výjimky užití patentu pro neobchodní účely.

Přestože se s ohledem na předchozí text může zdát, že žádost o vydání patentu je poměrně snadnou záležitostí řídicí se základními pravidly o patentovatelnosti, jedná se ve skutečnosti o velmi složitý proces, při kterém žadatelé narážejí na specifická omezení. Už ve fázi žádání o patent je třeba uvažovat strategicky a vzít v potaz obchodní cíle společnosti. Podání žádosti je velmi nákladnou záležitostí, a proto je třeba nejprve se seznámit s omezeními provázejícími patenty tak, aby žadatel co nejdříve eliminoval případný neúspěch či ztrátu.

### 3. Patenty a jejich omezení

Praktická realizace myšlenky ochrany investice do produkce nových vynálezů pomocí práva naráží na přirozenou bariéru danou fungováním práva. Ochrana vynálezce tedy není v žádném případě absolutní a kromě omezení práv vynálezce samotným zákonem v zájmu ochrany společnosti, se vynálezce a jeho patentový zástupce potýkají s požadavkem samostatně si stanovit, na co si vynálezce klade nárok. Při podávání žádosti o patent je nutno pečlivě zvážit formulaci patentových nároků, které definují, co přesně se rozumí patentovaným vynálezem a kam až tedy sahá ochrana. V případě nepřesně, příliš úzce nebo naopak příliš široce formulovaných patentových nároků (angl. patent claims), tj. popisu nezbytných prvků vynálezu, se žadatel nejprve vystavuje riziku zamítnutí žádosti úřadem a následně, v případě udělení patentu, možnosti soutěžitelů buď zneplatnit patent nebo tzv. „designing around“. V druhém případě

se jedná o takové jednání, kdy konkurenční společnost zkopíruje patentovaný produkt či metodu, ovšem učiní tak způsobem, při němž změní alespoň jednu charakteristiku vynálezu a s ohledem na vydaný patent tak neporušuje nárok majitele patentu původního vynálezu. Špatně formulované patentové nároky tak mohou znehodnotit celý patent a proměnit investovaný kapitál do výzkumu, vývoje a žádosti o patent v absolutní ztrátu. Praktická formulace patentových nároků je složitý a náročný proces, při kterém patentový zástupce ve spolupráci s vynálezcem hledají nejmenší společný jmenovatel, který bude pokrývat vynález, zamezí konkurenci kopírovat vynález změnou některé z charakteristik a zároveň bude ilustrovat novost a bude dostatečně jasný pro osobu, která o udělení patentu rozhodne.

Dalším problémem, se kterým se žadatel o patent potýká, je omezení, které je zakotveno v samotném systému patentového práva. Žadatel může získat patent pouze na vynález, který je nový, tj. není součástí stavu techniky. V systému patentového práva však bohužel existuje období, kdy není jasné, co je stavem techniky. Po podání žádosti o patent je přihláška neveřejná a až po nějaké době publikována. Po udělení patentu se daný vynález stává součástí techniky zpětně k datu podání přihlášky. V případě, že vynálezce žádá o vydání patentu na vlastní vynález, který je ovšem shodný s vynálezem, na nějž již byla podána přihláška, může se setkat se zamítnutím s odkazem na nedostatek novosti vynálezu. Tento vynálezce přitom mohl investovat do předběžného průzkumu o existenci patentu na podobnou technologii či metodu, ale vzhledem k faktu, že patentová žádost nebyla zveřejněna okamžitě, ale až se zpětným účinkem, tak tento vynálezce bohužel marně vynaložil finanční prostředky.

Dalším aspektem, který musí žadatel zvážit, je geografická působnost patentu. Patenty se zatím vydávají pro každý stát odděleně. Patentová ochrana se tedy poskytuje jen ve státech, v nichž vynálezce o vydání patentu požádal. Ve fázi podávání přihlášky musí tedy vynálezce zvážit své obchodní cíle a strategie expanze na zahraniční trhy. V případě, že požádá o patent pouze v jednom státě, mohou po vydání patentu ostatní zahraniční subjekty daný vynález zkopírovat a vyrábět či dodávat do zemí, ve kterých vynález patentován není. Dalším problémem je fakt, že po vydání patentu na vynález v jednom státě již není možné požádat o další patent v jiném státě, protože vynález postrádá novost. Byl již publikován a stal se tak součástí celosvětového stavu techniky. Fakt, že je patent vydán v jiném jazyce, na celé záležitosti nic nemění.

Publikace o technologii v jiném jazyce a jiné zemi také představuje jednu z komplikací při žádání o patent. Při určení stavu techniky se bere v potaz celosvětový stav. Na druhou stranu je samozřejmé, že osoba rozhodující o vydání patentu nemůže být fakticky informována o každé jednotlivé publikaci. Po vydání patentu se může stát, že některý ze soutěžitelů, který bude chtít využívat danou technologii bez placení licenčních poplatků, se bude snažit o zneplatnění patentu tím, že vyhledá publikaci v jiném jazyce a zpochybní tak původní vydání

11 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 3, odst. 4.

12 Přes tento obecně přijímaný předpoklad některé studie uvádějí, že patentové právo nehráje při rozhodování o uskutečnění investic do výzkumu a vývoje žádnou nebo jen velmi nepatrnou roli a že ekonomický rozvoj nemá vliv na formování patentového práva. Viz např. MOSER, Petra. How Do Patent Laws Influence Innovation? Evidence from Nineteenth Century World Fairs [online]. 2003 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4132712>; nebo CULLIS, Roger. *Patents, Inventions and the Dynamics of Innovation. A Multidisciplinary Study*. Glos : Edward Elgar Publishing Limited, 2007. 333 s. ISBN 978 1 84542 958 4. str. 164.

13 OECD. Patents and Innovation: Trends and Policy Challenges [online]. 2004 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/science/scienceand-technologypolicy/24508541.pdf>. s. 8.

patentu. Zejména v USA se jedná o běžnou praxi a nástroj pro poškození konkurence. Této situaci však bohužel není možno zcela předejít.

Z výše uvedeného je zřejmé, že patentové právo se potýká s řadou problémů a žadatelé o patent a následně i majitelé patentů často čelí nejisté situaci. Na druhou stranu, právo jim poskytuje mnoho možností, jak strategicky využít vlastních patentů. Následující kapitola popíše některé z těchto způsobů.

#### 4. Strategie ve využívání patentů

Obchodní strategie společnosti ovlivňuje, jakým způsobem její management využívá vlastní duševní vlastnictví a nehmotné statky. Tradiční pojetí podnikání, kdy společnost vyrábí a dále prodává určitý hmotný produkt, se v současnosti stalo pouze jedním z mnoha obchodních modelů. Alternativní obchodní modely stále častěji začínají využívat duševního vlastnictví jako hlavního zdroje příjmů. Při tomto druhu podnikání by měla obchodní společnost věnovat speciální pozornost tzv. strategickému managementu aktiv duševního vlastnictví a zajistit, aby dosáhla alespoň jednoho z následujících cílů:<sup>14</sup> 1) ochrany produktů společnosti, vlastního druhu obchodní činnosti a příjmu pomocí potlačení soutěžitelů a zajištěním ochrany před zásahem do vlastních práv, 2) zajištění příjmu hotovosti prostřednictvím udělení práv k patentu nebo licencování patentů, 3) získání legitimního monopolu na určitou technologii, 4) ochrany vlastních investic do výzkumu a vývoje, a/nebo 5) vytvoření portfolia zajišťujícího výhodnou vyjednávací obchodní pozici.

Zajištění tvorby příjmu ve formě hotovosti představuje základní cíl každé obchodní společnosti. Kromě výroby vlastních produktů však daného cíle může společnost dosáhnout licencováním vlastních patentů, případně celého portfolia. Při licencování je však nutno zvážit, za jakým účelem je licence poskytována. Majitel patentu by měl zajistit, aby licencováním nevhodnému subjektu nebo za nevhodných podmínek nedošlo ke zhoršení jeho vlastní finanční situace nebo pozice na trhu. Takováto rizika nemusí být okamžitě zjevná, a proto je potřeba vždy zvážit dlouhodobou strategii podniku. Existují různé důvody, proč licencovat své duševní vlastnictví a literatura uvádí následující důvody:<sup>15</sup> zajištění dalšího zdroje příjmů, vytvoření nových produktů a obchodních příležitostí, vlastní specializace pouze na rozvoj technologie a využití financí z komercializace produktů nabyvatelem licence, zdržení vstupu nových soutěžitelů na trh, získání přístupu k patentovým portfoliím jiných podniků na základě vzájemného licencování (angl. cross-licensing), vytvoření nového standardu v technologické oblasti, anebo k realizaci vzdělávacího efektu.

S ohledem na vlastní strategické cíle podniky zvažují získání licence z následujících důvodů:<sup>16</sup> udržení

tempa s konkurencí, dosažení technologické diverzifikace a případné zajištění nových obchodních příležitostí, získání přístupu k nezbytným patentům (např. těm, které tvoří standard v určité oblasti), anebo pro rozšíření možností vlastní inovace.

Uvedené důvody pro udělení nebo získání licence naznačují, že se v oblasti patentů otevírá velké hrací pole. Za zmínku zde stojí především několik strategií, které mohou výrazně ovlivnit ekonomický úspěch soutěžitelů v určité technologické oblasti.

První strategií, která výrazně ovlivňuje hospodářskou soutěž, je uzavírání strategických partnerství a vzájemné licencování patentů. Podniky, které si mezi sebou poskytnou přístup k patentovým portfoliím za výhodných podmínek, ale odmítnou tento přístup ostatním, ve skutečnosti vytváří právní bariéru ostatním podnikům, které by chtěly vstoupit na trh. Zvláštním případem strategických partnerství jsou tzv. patentové dohody (angl. patent pools). V podstatě se jedná o uskupení podniků, které vlastní klíčové patenty nutné pro využívání nebo vývoj určitých technologií. Účelem těchto patentových dohod je však usnadnit produkci určitých výrobků skládajících se z různých patentovaných komponent. Podnik, který chce například vyrábět bezpečnostní dveře obsahující nejrůznější prvky, by tak musel kontaktovat mnoho majitelů patentů a získat velké množství licencí, aby tyto dveře mohl vůbec vyrábět. Patentové dohody tak snižují administrativní náklady tím, že nabyvateli poskytnou balíček licencí nutný pro výrobu jeho produktu.

Přestože se toto řešení může zdát na první pohled ideální, je ovšem z hlediska hospodářské soutěže také zneužitelné. Velké podniky, které vlastní potřebné, ovšem vzájemně nesoupeřící patenty mohou vytvořit takovou patentovou dohodu, vybrat si partnery patentové dohody a poskytnout balíček licencí za velmi nízkou cenu. Fakticky tím však vylučují z hospodářské soutěže společnosti, které poskytují konkurenční technologii k některým patentům obsaženým v patentové dohodě, protože nabyvatelé licenčního balíčku ztrácejí motivaci získat licenci na jednotlivou konkurenční technologii od jiného majitele patentu. Tito majitelé vyloučení z patentové dohody pak ekonomicky trpí nedostatečným zájmem potenciálních zájemců o licenci. V této situaci však vyloučení majitelé patentů nejsou bezbranní. Mohou požádat Úřad na ochranu hospodářské soutěže o přezkoumání takové dohody. V České republice není praxe patentových dohod výrazně využita. V USA byl však již vyvinut systém pro posuzování podobných dohod a jejich vlivu na hospodářskou soutěž. Mezi kritéria legálnosti dohody patří například otevřenost či uzavřenost dohody (možnost stát se smluvní stranou), vstupní kritéria, nebo vnitřní struktura dohody, kdy se posuzuje, zda dohoda obsahuje komplementární technologie týkající se všech prvků nutných pro vytvoření koncového produktu, nebo zda je některý majitel patentu pro určitou technologii neoprávněně zvýhodněn.

Další významnou strategií pro využití vlastních patentů je jejich prosazení jako povinných standardů v určité technologické oblasti. Majitel patentu určeného

14 GLAZIER, Stephen C. *Patent Strategies for Business*. 2. vyd. Rochester : Euromoney Publications PLC, 1995. 174 s. ISBN 1 85564 461 4.

15 MUNARI, F., ORIANI, R. *The Economic Valuation of Patent Methods and Applications*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2011. 371 s. ISBN 978-1-84844-548-2. s. 90.

16 Tamtéž, s. 96.



za standard se pak nachází ve velmi výhodné pozici, kdy si může diktovat vyšší licenčních poplatků a de facto tak určovat, které podniky smí vstoupit na trh. Vzhledem k minulým případům, kdy jednotlivé podniky zatajovaly vlastnictví patentu až do přijetí standardu, se rozvinula praxe, že majitel patentu, který jeho existenci nezveřejní a přitom se podílí na procesu vytváření standardu, není oprávněn požadovat licenční poplatky za využívání dané technologie.

Závěrem je ještě nutno zmínit zvláštní strategii subjektů, které samy nevyvíjejí nové technologie, ani nežadají o patenty, ale skupují patenty a následně je licencují. Jedná se o tzv. patentové trolly. Tyto subjekty často vyhledávají klíčové patenty od krachujících společností, kdy mohou vynaložit pouze malou počáteční investici a následně ji zhodnotit licencováním. Patentová trollové mohou své pozice zneužít a jednat proti hospodářské soutěži. V případech, kdy však jejich jednání hospodářskou soutěž neohrožuje, je tento způsob podnikání naprosto legální a dá se říci, že poskytuje alespoň určité finanční zadostiučinění podnikům, které nebyly schopny svých patentů využít.

V souvislosti se strategickým využíváním patentů je na závěr ještě nutno zmínit, že ochrana vlastního vynálezu pomocí patentu nemusí být z hlediska dlouhodobých cílů podniku tím nejlepším řešením. Alternativou k tomuto způsobu ochrany je ochrana vynálezu pomocí obchodního tajemství, tedy pomocí nesdělení principu fungování vynálezu veřejnosti a tím pádem zamezení možnosti jeho kopírování. Taková ochrana je sice mnohem křehčí, dá se využít jen pro některé vynálezy a může být velmi složité ji zajistit, na druhou stranu však poskytuje ochranu po neomezeně dlouhou dobu a nevyžaduje složitý a nákladný proces žádosti o patent a jeho následného udržování.

S ohledem na uvedené strategie a jejich případné budoucí využití je nyní vhodné zmínit se alespoň stručně o budoucím vývoji patentového práva a nastítnit tak další možnosti při rozhodování o žádosti o udělení patentu.

## 5. Budoucnost patentového práva

Patentové právo se vyvíjí jako každé další právní odvětví. Přestože zatím neexistují studie jasně prokazující vztah závislosti vývoje patentového práva na ekonomickém vývoji, lze z posledních událostí usuzovat, že jedním z výsledků nedávné celosvětové finanční krize a pokračující finanční krize některých států v Evropské unii byla právě změna patentového práva pro celou EU. S platností od 20. ledna 2013 a účinností od 1. ledna 2014 se zavádí nové nařízení o jednotných pravidlech pro udělení patentů v Evropské unii.<sup>17</sup> Toto nařízení by mělo usnadnit žádost o vydání patentu ve všech státech EU a zároveň toto řízení podstatně zlevnit. Evropský patent by tak měl v budoucnu stát 4.275 euro v porovnání se současnými náklady ve výši kolem 36.000 euro za patentové žádosti ve všech členských státech. Účelem přijetí

uvedeného nařízení je zejména podpořit konkurenceschopnost malých a středních podniků v Evropě a pravděpodobně i ochránit trh před americkými, čínskými a japonskými producenty, kteří by mohli zaplavit trhy v určitých státech EU produkty, jež jsou chráněny patentem jen v některých členských státech. Určitým subjektům budou při žádosti o EU patent prostřednictvím Evropského patentového úřadu navraceny poplatky za oficiální překlad a dále se sníží poplatky za udržování patentu. S účinností od 1. ledna 2014 by také měl být zřízen jednotný patentový soud, a to na základě mezinárodní dohody, kterou musí ratifikovat minimálně 13 států, mezi nimiž musí být Německo, Francie a Velká Británie.

Teprve v budoucnu se ukáže, jaký dopad bude mít přijetí uvedeného nařízení na ekonomiku EU a zda bude tento konstrukt udržitelný. V současné době se však tento krok jeví jako velmi příznivý a mající potenciál skutečně zlepšit podmínky podnikání zaměřeného na vývoj a inovace.

## 6. Závěr

Patentové právo je především nástrojem, který slouží ke strategické ochraně nejenom vlastních investic, ale především budoucích zdrojů příjmů. Jako takové poskytuje vlastníku patentu zejména právo vyloučit ostatní z užívání vlastních inovativních postupů a výsledků, které mu zajišťují konkurenční výhodu. Patentové právo však nepředstavuje jedinou možnost ochrany vlastního vynálezu. Alternativou k ochraně pomocí patentů je v určitých případech využití možnosti chránit duševní vlastnictví pomocí obchodního tajemství. Tato ochrana může být v mnoha případech mnohem účinnější než ochrana pomocí patentu, který je ze svojí povahy veřejný a poskytuje ochranu pouze po předem stanovenou omezenou dobu.

Při podávání žádosti o patent čelí vynálezce a jeho patentový zástupce několika omezením, z nichž nejzávažnějším je nejistota o stavu techniky a o podaných ale zatím nezveřejněných žádostech o udělení patentu. Při samotné tvorbě žádosti je už v této fázi vzít v úvahu strategické cíle budoucího majitele a možnosti využití patentované technologie pro různé účely a například licencování v různých odvětvích. Znalost jednotlivých strategií v patentovém právu může zachránit podnik, který je neúspěšný v produkci samotných výrobků, ale dokáže vyvíjet nové technologie a následně je vhodně strategicky licencovat. Některé společnosti využívají schopnosti strategicky udělovat licence k patentům pro různá odvětví a různé geografické zóny jako hlavní nebo i jediný zdroj příjmu.

Tak jako však představuje patentové právo vynikající nástroj pro dosahování vlastních obchodních cílů, je zároveň i zdrojem určitých omezení a hrozeb, které mohou přijít od ostatních soutěžitelů využívajících stejné strategie.

<sup>17</sup> European Parliament. *Parliament approves EU unitary patent rules* [online]. 2012 [cit. 12. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/content/20121210IPR04506/html/Parliament-approves-EU-unitary-patent-rules>

## Přehled aktuální judikatury

Jakub Harašta, Matěj Myška

### Geneticky modifikované rostliny a vyčerpání práv

Soud	Supreme Court of the United States
Sp. zn.	11-796
Datum	13. 5. 2013
Dostupnost	<a href="http://www.supremecourt.gov/">http://www.supremecourt.gov/</a>

Dne 13. května 2013 vydal Supreme Court of the United States očekávané rozhodnutí ve věci *Bowman v. Monsanto* a další. Závěr soudu konstatoval nemožnost farmářů používat sklizené geneticky modifikované rostliny jako osivo pro další rok bez povolení držitele patentu. Soud interpretoval doktrínu vyčerpání práv způsobem, který nezpochybil možnost kupujícího libovolně zcizovat zakoupenou plodinu či osivo, nicméně zdůraznil nemožnost kupujícího vytvářet podle patentovaného produktu kopie. Osivo pocházející ze sklizně tak dle soudu představuje právě kopii a nakládat s ním je tak možné pouze se svolením držitele patentu.

Farmář *Bowman* v tomto případě nakupoval pro první sklizeň přímo od držitele patentu, společnosti *Monsanto*, potažmo od jimi autorizovaných subjektů. Druhou sklizeň nicméně považoval za příliš riskantní pro nakoupení osiva stejným způsobem a nakupoval osivo ze sojových bobů určených pro lidskou či zvířecí spotřebu. Vzhledem k promísení nebylo možné identifikovat, zda-li se jedná pouze o rostliny geneticky modifikované společností *Monsanto* či nikoli. Dalo se tak však, s přihlédnutím ke značné míře používání geneticky modifikovaných rostlin společností *Monsanto* v okolí, usuzovat.

Soud tak přihlédl zejména k důvodu existence patentu, tedy ochraně vynálezu a zajištění ekonomického profitu z něj po určitou dobu. Pokud by soud přistoupil na *Bowmanovu* argumentaci, zpochybil by ekonomický monopol držitele patentu, který by reálně mohl profitovat pouze z prodeje první dávky osiva. Vzhledem k masivní multiplikaci po sklizni (přirozenou autoreplikací růstem) by trh mohl být zaplaven osivem, u kterého by tak bylo konstatováno vyčerpání práv a držitel patentu by tak přišel o svoji ekonomickou výhodu z patentu plynoucí. Na závěr nutno podotknout, že toto rozhodnutí bylo přijato jednohlasně.

### Vyčerpání práv distribucí v zahraničí

Soud	Supreme Court of the United States
Sp. zn.	11-697
Datum	19. 3. 2013
Dostupnost	<a href="http://www.supremecourt.gov/">http://www.supremecourt.gov/</a>

V tomto rozhodnutí byl student matematiky z Thajska žalován společností *John Wiley & Sons*. Žalovaný si u rodiny v Thajsku objednával knihy vydané žalobcem, které byly určeny pro trh mimo USA, nechával si je posílat na území USA, kde byl schopen je, kvůli nižším

cenám v Thajsku, schopen prodávat se ziskem. Nutno podotknout, že běžnou strategií nejenom žalobce je vydávání totožných knih s klauzulí, která zakazuje dovoz vydání určených pro trh mimo USA do USA. Žalovaný se bránil poukazem na legální koupi knih a vyčerpání práv tímto prvním autorizovaným prodejem. Přestože na podobné téma existuje prejudikatura (např. *Omega S. A. v. Costco Wholesale Corp.*, 541 F. 3d 982, 986 (CA9 2008) a *Sebastian Int'l, Inc. v. Consumer Contacts (PTY) Ltd.*, 847 F. 2d 1093, 1098, n. 1 (CA3 1988)), přistoupil soud vzhledem k nejednoznačnosti přístupů k rozhodnutí o věci.

V této věci rozhodl soud až překvapivě liberálně, kdy přistoupil na argumentaci žalovaného. Konstatoval tedy vyčerpání práv již při autorizované koupi mimo území USA a zásadně tím zpochybil běžnou praxi držitelů autorských práv. Navázal tak na postupné uvolňování praxe, které začalo již rozhodnutím *Quality King Distributors, Inc. v. Lanza Research Int'l, Inc.*, 523 U. S. 135 (1998). V rámci staršího rozhodnutí se soud vyjadřoval k výrobě na území USA, jeho distribuci mimo území USA a poté importu zpět. V anotovaném rozhodnutí byla tato eroze first-sale doktríny rozšířena na publikaci vydavatelem mimo USA a importu do USA při existenci totožného titulu stejného vydavatele publikovaného na území USA.

### Live streaming jako sdělování veřejnosti

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C-607/11
Datum	7. 3. 2013
Dostupnost	<a href="http://eur-lex.europa.eu/">http://eur-lex.europa.eu/</a>

Očekávaný, nicméně rozhodně ne překvapivý, byl rozsudek Čtvrtého senátu SDEU ze dne 7. 3. 2013, kterým soud rozhodl o předběžné otázce zda-li je live streaming sdělováním veřejnosti podle unijních předpisů či nikoli. Předběžná otázka byla i dle vyjádření předkladatele položena spíše z důvodu dosažení absolutní jistoty, než reálného očekávání opačného názoru.

Soud zvolil teleologickou argumentaci, kdy poukázal zejména na účel Směrnice 2001/29/ES při zavádění vysoké úrovně ochrany autorů. V důsledku je pak tedy nutné vykládat pojem „sdělování veřejnosti“ dle Směrnice extenzivně a tedy jako zahrnující i live streaming. Soud jako jeden z argumentů konstatoval odlišnost technologie přenosu přes internet za technologii odlišnou od televizního vysílání. Takový přenos tedy podléhá dalšímu udělení souhlasu autorů přenášených děl. Specifické technologické podmínky, za nichž k přenosu dochází, tak vyžadují dvojí souhlas autorů pro oba druhy přenosu. Soud zároveň vyloučil, že by konkurenční postavení poskytovatele televizního vysílání a live streamingu ovlivňovalo definici pojmu „sdělování veřejnosti“ pro tento účel. Stejně tak vyloučil samotnou povahu na zisk orientovaného live streamingu doprovázeného reklamou jako pojmový znak při definici „sdělování veřejnosti“.

## Odpovědnost Google za dokončování vyhledávacích dotazů

Soud	Bundesgerichtshof
Sp. zn.	VI ZR 269/12
Datum	14. 5. 2013
Dostupnost	<a href="http://juris.bundesgerichtshof.de">http://juris.bundesgerichtshof.de</a>

Spor se týkal automatického dokončování vyhledávacích dotazů v rámci vyhledávače Google. Konkrétně se jednalo o situaci, kdy při vyplnění jména šéfa společnosti PM-International Rolfa Sorga nabídl vyhledávač dokončení „scientologie“ a „podvod“, čímž mělo dojít k zásahu do osobnostních práv. Soud poněkud překvapivě přistoupil k návrhům v rámci automatického dokončování jako k vlastnímu obsahu. Konstatoval sice, že není nutné je aktivně vyhledávat, ale v případě poukázání na jejich protiprávní povahu musí Google zajistit jejich odstranění. Limitace odpovědnosti ISP tedy nepřicházejí v úvahu a automatické dokončování podléhá notice-and-takedown politice. Soud však zároveň připustil, že vzhledem k závislosti softwaru, který vytváří automatická dokončení, na chování a vyhledávání jednotlivých uživatelů, nemůže být Google odpovědný plně, ale jeho jednání představuje pouze opomenutí. Hranice pro rozlišování, kdy se ještě jedná o obsah vlastní a kdy již nikoli, se tak opět posunula. Za vlastní obsah byla soudem považována i informace získaná na základě algoritmu vytvořeného společností, který ale zpracovává data poskytnutá třetími osobami.

## Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ve věcech spotřebitelských smluv

Tereza Kyselovská

Soud	Soudní dvůr Evropské Unie (čtvrtý senát)
Sp. zn.	Věc C-190/11
Datum	6. září 2012
Dostupnost	<a href="http://eur-lex.europa.eu/">http://eur-lex.europa.eu/</a>

### Právní věta

Článek 15 odst. 1 písm. c) nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku

### Anotace

Rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-190/11 *Daniela Mühlleitner proti Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi* se týkalo interpretace článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.9.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

a bodů 86 a 87 rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Pammer, Alpenhof*<sup>2</sup>.

Dle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I: „Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a článek 5 bod 5) ... v [...] případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoliv způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.“

V původním řízení si paní Mühlleitner s bydlištěm v Rakousku vyhlédla na stránkách německého vyhledávače ojetý automobil, který nabízela německé maloobchodní sdružení. Na základě informací a telefonního čísla s mezinárodní předvolbou, které bylo uvedeno na stránkách, kontaktovala prodejce. Na základě nabídky následně vycestovala do Německa, kde podepsala kupní smlouvu a automobil převzala. Po návratu do Rakouska zjistila, že automobil má podstatné vady. Žalovaní odmítli automobil opravit, a proto žalobkyně podala žalobu na zrušení kupní smlouvy u soudu v Německu podle místa jejího bydliště, o které tvrdila, že ji uzavřela coby spotřebitelka s podnikem, který svou profesionální nebo podnikatelskou činnost zaměřuje na Rakousko, tedy v situaci, na kterou se vztahuje hypotéza ustanovení čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I. Žalovaní zpochybnili postavení paní Mühlleitner jako „spotřebitelky“ i mezinárodní příslušnost rakouských soudů a domnívají se, že spor mají projednávat příslušné německé soudy. Tvrdili také, že svou činnost nezaměřovali na Rakousko a že žalobkyně uzavřela smlouvu v sídle jejich podniku v Německu.

Řízení se dostalo až před rakouský Oberster Gerichtshof, který potvrdil, že žalovaní zaměřovali svou profesionální nebo podnikatelskou činnost na Rakousko a že žalobkyně je v postavení „spotřebitele“. Nicméně přerušil řízení a Soudnímu dvoru **položil předběžnou otázku, zda z bodů 86 a 87 rozhodnutí ve věci Pammer a Hotel Alpenhof neplyne, že čl. 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I se vztahuje pouze na smlouvy uzavřené na dálku.**

Rozhodnutí ve věci *Pammer a Hotel Alpenhof* bylo prvním rozhodnutím, ve kterém se Soudní dvůr zabýval interpretací pojmu „zaměřování činnosti“ ve spotřebitelských smlouvách uzavřených online prostřednictvím webových stránek.<sup>3</sup>

Soudní dvůr v rozhodnutí zopakoval, že článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I představuje odchylku

<sup>2</sup> Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010, *Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller*, spojené věci C-585/08 a C-144/09. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10.1.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

<sup>3</sup> K anotaci a podrobnější analýze tohoto rozhodnutí srov. KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221–226. ISSN 1210-9126.



jak z obecného pravidla příslušnosti stanoveného v čl. 2 odst. 1 Nařízení Brusel I, které stanoví příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště, tak z pravidla o alternativní příslušnosti pro smlouvy v čl. 5 bodě 1 Nařízení, podle kterého je příslušný soud místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn. Tato odchylka musí být vykládána restriktivně.

Soudní dvůr dále uvedl, že pojmy použité v Nařízení Brusel I musí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematice a cílům Nařízení za účelem zajištění jednotného použití Nařízení Brusel I ve všech členských státech. Cílem článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I je ochrana spotřebitele jakožto slabší smluvní strany v kontraktačním procesu. Tato ochrana však není a nesmí být absolutní.

V odpovědi na položenou předběžnou otázku vyšel Soudní dvůr z textu předmětného ustanovení, historie jeho vzniku a jeho teleologického výkladu. Sám text článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I neobsahuje požadavek, že smlouvy pod něj spadající musí být uzavřené na dálku. Toto ustanovení cíleně obsahuje obecněji nastavené podmínky tak, aby byla zajištěna lepší ochrana spotřebitele s ohledem na nové komunikační prostředky a vývoj elektronického obchodu. Článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I se vztahuje na všechny smlouvy bez ohledu na to, co je jejich předmětem, které uzavřel spotřebitel s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti, v rámci těchto činností.

Text článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I obsahuje pouze podmínky, které se vztahují pouze na podnikatele (podnikatel vykonává podnikatelskou činnost v zemi bydliště spotřebitele nebo se na tuto zemi zaměřuje). Nezáleží tedy, kde spotřebitel jedná nebo kde je smlouva uzavřena. To může být i v jiné zemi, než kde je bydliště spotřebitele. Pokud by bylo na základě tohoto ustanovení nutné, aby byla spotřebitelská smlouva uzavřena na dálku, bylo by to v rozporu s jeho cílem a smyslem. Navíc by tím došlo k omezení množství situací, a tím zúžení možností spotřebitelů žalovat v souladu s tímto ustanovením. Pro elektronický obchod je typické, že na jedné straně stojí podnikatel, který inzeruje na internetu a který se prostřednictvím svých webových stránek zaměřuje na určitý trh, a na druhé straně spotřebitel, který získává informace a rozhoduje se pro uzavření smlouvy na základě reklamy shlédnuté na síti. Bylo by v rozporu s cíli Nařízení Brusel I, pokud by spotřebitel mohl pozbýt ochrany v rámci speciální příslušnosti pro spotřebitelské smlouvy jen proto, že se za účelem uzavření smlouvy a převzetí zboží či čerpání služeb přemístil do jiného státu.

Soudní dvůr proto rozhodl, že **článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.**

## Distanční spotřebitelská smlouva – oferta a akceptace

Miloslav Hrdlička

Soud	Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích
Sp. zn.	22 Co 533/2011
Datum	7. 2. 2012
Dostupnost	ASPI

### Právní věta

Ust. § 53 obč. zák. upravující tzv. distanční spotřebitelskou smlouvu umožňuje uzavření smlouvy nejen na základě projevu vůle (oferty) určeného individuálně určeným osobám, ale též na základě projevu vůle adresovaného neurčitému okruhu osob. Vznik kupní smlouvy zákon spojuje s dohodou o předmětu koupě a kupní ceně a nelze jej vázat až na okamžik převzetí objednaného zboží a zaplacení kupní ceny. Ujednání o odstoupení prodávajícího od kupní smlouvy (včetně smluvního důvodu týkajícího se výrazné změny ceny zboží) nemusí být v rozporu s § 55 a § 56 obč. zák.

### Anotace

Judikatura českých soudů zabývající se blíže problematikou distančních elektronických smluv je stále poněkud nepočtená. Proto je podle mého názoru vhodné zabývat se každým takovým soudním rozhodnutím. Tento požadavek je o to naléhavější, když se argumentace provedená soudem dotýká základní otázky identifikace oferty a akceptace a následně tedy i určení okamžiku uzavření distanční smlouvy, což jsou otázky podle mého názoru ne zcela uspokojivě a ustáleně vyřešené. Oběma uvedenými otázkami se zabývá níže komentované rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích.<sup>1</sup>

Na úvod je nutné poznamenat, že se v tomto rozhodnutí Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) vyjadřuje k výše uvedeným otázkám odlišně, než jak byly již judikaturou prezentovány (konkrétně v jednom z mála soudních rozhodnutí k dané problematice – tedy rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3210/2007 ze dne 30.10.2009).

Základní otázkou u této problematiky je, jaký úkon subjektu je možné považovat za ofertu a co je akceptací. Jejím vyřešením vlastně dospějeme i k závěru, kdy vzniká distanční smlouva.

Obecně převládá názor, že distanční smlouvy nejsou žádným novým smluvním typem, ale jedná se o běžné smluvní typy, při jejichž uzavírání byly použity prostředky komunikace na dálku<sup>2</sup>. S tímto závěrem se

1 Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.2.2012, sp.zn. 22 Co 533/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 14. 5. 2013]. Rozhodnutí se zabývá i další problematikou (zejména platností ujednání o možnosti prodávajícího odstoupit od smlouvy), ale vzhledem k zaměření anotace budou blíže zmíněny pouze otázky týkající se určení okamžiku vzniku distanční smlouvy.

2 K vymezení pojmu srovnej např.: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří,

ztotožňují, ale myslím, že právě na specifika použitých prostředků komunikace je nutné klást důraz.

Z výše uvedeného tedy plyne, že i na distanční smlouvy se budou vztahovat např. obecná ustanovení o vzniku smlouvy dle § 43a a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Ostatně toto potvrzuje i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí<sup>3</sup>, kde dovozuje, že vystavený formulář na webových stránkách není možné považovat za ofertu, protože (kromě dalších tam uvedených důvodů specifických pro cestovní smlouvu<sup>4</sup>) nenaplnuje požadavek § 43a občanského zákoníku - adresnosti oferty konkrétní osobě (osobám). V souladu s výše uvedeným by tedy bylo možné dovozovat, že v případě distančních smluv je až jednání kupujícího (vyplnění formuláře a jeho odeslání prodávajícímu - toto je běžný způsob distanční elektronické kontraktace obecně - tedy by tento závěr měl podle mého názoru obecnou použitelnost pro distanční smlouvy uzavírané např. za pomoci internetu) je ofertou, která musí být přijata ze strany prodávajícího.

Výše citované rozhodnutí krajského soudu se k dané problematice ale staví jinak, neboť dovozuje, že ustanovení § 53 (konkrétně zejména odstavec 3.) občanského zákoníku umožňuje uzavřít distanční smlouvu i návrhem určeným neurčitému okruhu osob. Z odůvodnění se podává, že krajský soud považuje § 53 občanského zákoníku za výjimku (tedy speciální právní úpravu) z obecného pravidla formulovaného v § 43a občanského zákoníku<sup>5</sup>.

Otázkou je, zda současné pozitivní právo výše uvedený závěr krajského soudu umožňuje, protože je s ním podle mého názoru možné obecně souhlasit (je pro distanční smlouvy vhodnější, než výše uvedený názor Nejvyššího soudu). Je vhodnější i pro spotřebitele a zabezpečuje vyšší míru jeho ochrany tím, že spotřebitel může přesně určit okamžik, kdy je distanční smlouva uzavřena. Je ovšem nutné poznamenat, že ani v tomto případě by nemělo být dosaženo (z mého pohledu správného) cíle za použití nepřiměřeně širokého výkladu textu právního předpisu.

Podle mého názoru totiž ustanovení § 53 občanského zákoníku neobsahuje speciální úpravu k § 43a a násl. občanského zákoníku. Ustanovení § 53 občanského zákoníku sice zakotvuje vybrané aspekty distančních smluv, ale domnívám se, že text tohoto ustanovení neumožňuje bez dalšího výklad zpochybňující pevně usazený přístup (jednoznačně vycházející i přímo z textu

občanského zákoníku), kdy nabídka je jednostranným adresovaným právním úkonem. Na tomto závěru nic nemění ani to, že se jedná o přístup pro distanční smlouvy nepříhodný. Nabízí se ale i vhodnější řešení těchto problémů (než překonávání všech nedostatků výkladem), které spatřuji v přijetí nové právní úpravy, která by reflektovala plně specifika distanční kontraktace.

Úvahy o dané problematice by jistě nebyly kompletní bez objasnění, zda přinese zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) nějaké pozitivní změny pro oblast distančních smluv. NOZ v obecných ustanoveních o uzavření smlouvy (§ 1731 a násl. NOZ) opouští (v souladu se záměry uvedenými v důvodové zprávě) od požadavku určení nabídky konkrétnímu subjektu (subjektům). U problematiky distančních smluv pak bude zřejmě vhodné vycházet zejména z ustanovení § 1732 odst. 2 jehož výkladem by bylo podle mého názoru vhodné dovozovat, že i na distanční elektronické smlouvy bude toto ustanovení dopadat a tedy již návrh prodávajícího dodat vystavené zboží za určenou cenu (např. umístěný na internetových stránkách) bude nabídkou, která může být akceptována kupujícím, což je jednoznačně krokem správným směrem.

Výše uvedené rozhodnutí krajského soudu dospívá podle mého názoru správně k obecnému závěru, že v případech distančních smluv by to měl být právě prodávající, kdo činí návrh na uzavření smlouvy. Ovšem velmi diskutabilní je způsob, jakým k němu krajský soud dospívá. Je totiž nutné zabývat se tím, zda je takovýto přístup dosažitelný výkladem ustanovení současného občanského zákoníku. V podstatě z jednoho použití slova „návrh“ v § 53 odst. 3 občanského zákoníku (i toto použití je značně nejasné, což vlastně v citovaném rozhodnutí uvádí i krajský soud, který zde v podstatě vychází z odborné literatury) není možné podle mého názoru dovodit, že je tímto vyloučeno základní pravidlo pro kontraktační proces, které stanovuje, že nabídka musí být činěna konkrétní osobě. Takový výklad současné právo neumožňuje, přestože přijaté řešení je správné. Poněkud jiná bude situace v NOZ, který již (správně) umožní pojímat jednání prodávajícího za nabídku k uzavření smlouvy přímo na základě ustanovení právního předpisu (zejména za použití výkladu § 1732 odst. 2 NOZ).

#### Vybrané části rozhodnutí:

„Z hmotněprávního hlediska dopadá na projednávanou věc úprava kupní smlouvy, která za situace, kdy jednou ze stran – prodávající, je osoba jednající v rámci své obchodní činnosti (žalovaný), má povahu spotřebitelské smlouvy. Do daného smluvního vztahu se tak promítají nejen obecná ustanovení o kupní smlouvě (§ 588 a násl. ObčZ), nýbrž i řada ustanovení hlavy páté občanského zákoníku (ve znění účinném od 1.8.2010) o spotřebitelských smlouvách (§ 52 a násl.). V projednávané věci se nepochybně jednalo o případ uzavření smlouvy na dálku, takzvanou distanční smlouvu (§ 53 ObčZ), neboť daná smlouva byla uzavírána bez současné fyzické přítomnosti smluvních stran, za pomoci

ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník I – Komentář*. 2.vyd. Praha: C.H.BECK, 2009. 1394 s. ISBN 9788074001086. S. 478-479.

3 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10. 2009, sp. zn. 33 Cdo 3210/2007. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 29. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

4 Zejména: 1) Podle § 852a občanského zákoníku musí podat návrh na uzavření smlouvy cestovní kancelář.

2) Podle ustanovení § 852b občanského zákoníku musí být cestovní smlouva uzavřena v písemné formě.

5 Tento názor je prezentovaný i částí odborné literatury – srovnej např. ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan.

*Občanský zákoník I – Komentář*. 2.vyd. Praha: C.H.BECK, 2009. 1394 s. ISBN 9788074001086. S. 479-480.

prostředků komunikace na dálku, jimiž byla konkrétně veřejná komunikační síť – internet (srov. § 53 odst. 1 ObčZ). Z ust. § 53 ObčZ není zcela zřejmé, zda zákon měl touto úpravou na mysli pouze rozšíření prostředků komunikace, kterými lze učinit právní úkon, avšak jinak při zachování stávajících podmínek pro návrh na uzavření smlouvy a jeho přijetí ve smyslu § 43a ObčZ (zejména při zachování podmínky, že projev vůle směřující k uzavření smlouvy je návrhem na uzavření smlouvy, jestliže je určen jedné nebo více určitým osobám – § 43a odst. 1 ObčZ), nebo zda tato úprava umožňuje uzavřít spotřebitelskou smlouvu i návrhem neadresovaným určité osobě, nebo-li zda takovýto neadresovaný úkon je již návrhem na uzavření smlouvy nebo pouhou výzvou spotřebitelům k podávání návrhů na uzavření smlouvy. Z dikce ust. § 53 odst. 3 ObčZ však plyne, že by to měl být v zásadě dodavatel (prodávající), kdo činí návrh. Posuzované ustanovení tak představuje odchylku (výjimku) z obecného principu, že návrhem na uzavření smlouvy může být pouze projev vůle určený individuálně určitým osobám, neboť v oblasti spotřebitelských smluv umožňuje uzavření smlouvy i na základě projevu vůle adresovaného neurčitému okruhu osob. Tím je implicitně modifikována úprava přijetí návrhu v § 43c odst. 1 ObčZ, kdy přijetím návrhu je včasné prohlášení učiněné jak osobou, které byl návrh určen, tak i osobou na základě neadresovaného návrhu ve smyslu § 53 odst. 1 ObčZ. Byť je shora vyslovená přípustnost veřejných návrhů dodavatele, ještě to neznamená, že by sdělení dodavatele vždy muselo mít charakter veřejného návrhu. Vždy je nutné zkoumat vůli dodavatele být návrhem vázán. V úvahu tedy přichází i to, že neadresovaný úkon dodavatele učiněný prostřednictvím veřejné telekomunikační sítě může být výzvou spotřebitelům k podávání návrhu na uzavření smlouvy.

....

Na základě shora podaného výkladu tedy odvolací soud na rozdíl od okresního soudu dospívá k závěru, že v projednávané věci vznikla platně mezi účastníky kupní smlouva, na čemž nevidí důvod nic měnit ani s ohledem na to, že se žalovaný v řízení před okresním soudem dovolával relativní neplatnosti tohoto právního úkonu ve smyslu § 49a ObčZ. Aplikace citovaného ustanovení není namístě nejen proto, že žalobce žádný omyl pojmově nemohl vyvolat (za obsah veřejného návrhu či výzvy k podávání návrhu na uzavření smlouvy odpovídal pouze a jediné on, případně jeho pracovníci), nýbrž i proto, že zde nejsou žádná skutková zjištění ve směru toho, že by o takovém omylu žalobce musel vědět (na to nelze usuzovat jen z pouhého faktu, že se jednalo pro kupujícího o lukrativní cenovou nabídku). Konečně zcela neúplná, nedostatečná a neprůkazná zůstala i ta obrana žalovaného spočívající v absenci vážnosti jeho vůle stran uzavření dané kupní smlouvy, kterou zmínil až v průběhu odvolacího řízení.“

## Solární energetika v české judikatuře

Robert Kotzian

### I. Rozsudek NSS ČR sp. zn. 1 As 28/2012 ze dne 15. 8. 2012

Nejvyšší správní soud ČR vydal dne 15. 8. 2012 rozsudek sp. zn. 1 As 28/2012, kde jako žalobkyně vystupovala společnost COFELY REN, a.s. a jako žalovaný Energetický regulační úřad (ERÚ).

ERÚ, tj. žalovaný, svým rozhodnutím<sup>1</sup> zamítl návrh žalobkyně, která se domáhala, aby uložil společnosti ČEZ Distribuce, a.s. povinnost vykupovat elektrickou energii vyrobenou ve fotovoltaické elektrárně (FVE) žalobkyně a to za výkupní ceny stanovené zákonem a cenovým rozhodnutím ERÚ pro fotovoltaické výrobní s instalovaným výkonem nad 30 kW uvedené do provozu v roce 2010. V rozkladovém řízení předseda ERÚ podaný rozklad zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil.

S ohledem na vývoj v oblasti výstavby nových FVE, kdy jejich počet výrazně rostl, byly v roce 2010 schváleny tři novely zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře využívání obnovitelných zdrojů<sup>2</sup> – zákony č. 137/2010 Sb., č. 330/2010 Sb. a č. 402/2010 Sb. Těmito novelami byly zavedeny následující úpravy ve finančněprávní regulaci provozování FVE<sup>3</sup>:

- výkupní ceny, resp. tzv. zelený bonus, určuje ERÚ cenovým rozhodnutím na základě zákona č. 180/2005 Sb. vždy v listopadu pro následující kalendářní rok s tím, že se tyto částky mohou meziročně snížit nejvýše o 5%. Novela č. 137/2010 Sb. umožňovala, aby ERÚ tyto částky snížil více, avšak pouze, pokud bylo v případě dané FVE dosaženo návratnosti investice kratší než 11 let.
- novelou č. 330/2010 Sb. byl do zákona č. 180/2005 Sb. s účinností od 1. 3. 2011 doplněn do § 3 nový odst. 5, kterým byla v případě slunečních elektráren podpora omezena pouze na elektrinu vyrobenou ve výrobní elektrárně s instalovaným výkonem výrobní do 30 kWp, která je umístěna na střešní konstrukci nebo na obvodové zdi jedné budovy spojené se zemí pevným základem evidované v katastru.
- byl zaveden tzv. odvod za elektrinu ze slunečního záření (novela č. 402/2010 Sb.). „Předmětem tohoto odvodu má být elektrina vyrobená ze slunečního záření v období od 1. ledna 2011 do 31. prosince 2013 a to pouze v zařízeních uvedených do provozu v období od 1. ledna 2009 do 31. prosince 2010.“<sup>43</sup>.

1 Rozhodnutí Energetického regulačního úřadu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. ÚP-00620/2011-ERÚ. Získáno na základě žádosti podané dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

2 Ke dni zpracování této anotace je tento předpis již zrušen (k 1. 1. 2013) a nahrazen zákonem č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů.

3 JANČOVÁ, Kateřina. *Finančněprávní regulace fotovoltaických elektráren* [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2013]. Studentská vědecká odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/5/5/120.pdf>



### 1. Skutkový stav před soudním sporem (z odůvodnění správního rozhodnutí a rozkladu)

Žalobkyně vstoupila (dodatkem k dále uvedené smlouvě o smlouvě budoucí) ke dni 2. 2. 2010 do práv a povinností fyzické osoby, která tentýž den uzavřela se společností ČEZ Distribuce, a.s. smlouvu o smlouvě budoucí o připojení FVE k distribuční soustavě. Žalobkyně se tak stala smluvní stranou této smlouvy o smlouvě budoucí, kdy společnost ČEZ Distribuce, a.s. byla druhou smluvní stranou. Prvním dnem následujícího měsíce, tj. dnem 1. 3. 2010, začala běžet lhůta 12 měsíců, sjednaná stranami v této smlouvě o smlouvě budoucí, pro splnění smluvní povinnosti ČEZ Distribuce, a.s. provést úpravy své distribuční soustavy, jejichž provedení podmiňuje připojení FVE žalobkyně. Na splnění této povinnosti ČEZ Distribuce, a.s. navazovala další povinnost této společnosti připojit FVE žalobkyně a to patrně v téže lhůtě. FVE žalobkyně byla připojena do distribuční soustavy až 17. 2. 2011. To sice bylo až na samém konci sjednané lhůty, avšak nikoliv po jejím uplynutí. Předmětem sporu mezi žalobkyní a společností ČEZ Distribuce, a.s., který byl řešen před ERÚ, byla otázka, zda FVE žalobkyně byla uvedena do provozu ještě v roce 2010 anebo nikoli. Od toho se totiž pak odvíjí právo žalobkyně na podporu výroby elektřiny, resp. cenová úroveň podpory. K připojení však došlo až 17. 2. 2011. Žalobkyně k tomu v řízení před ERÚ namítala, že ještě v roce 2010 (byť až 31. 12. 2010) zajistila provedení provozní zkoušky a protokol o měření odbornými subjekty a tím de iure zajistila dodávku elektřiny do elektrizační soustavy. ERÚ však v odůvodnění svého správního rozhodnutí daného sporu uvádí, že dodávka elektrické energie žalobkyní zajištěna nebyla, protože FVE žalobkyně nebyla do konce roku 2010 galvanicky připojena k distribuční soustavě. V rozkladu<sup>4</sup> k tomu předseda ERÚ poznamenává, že fyzické připojení výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů je základní věcnou podmínkou přiznání podpory podle příslušného zákona, neboť „...podstatou podpory výroby elektřiny ve formě uplatnění práva na povinný výkup vyrobené elektřiny za stanovené výkupní ceny je to, že povinný subjekt (v tomto případě odpůrce jako provozovatel regionální distribuční soustavy) je povinen uzavřít smlouvu o výkupu (dodávce) elektřiny a takovou elektřinu (skutečně – pozn. aut. anotace) odebrat. Nejedná se tedy o nějaký fiktivní či virtuální výkup...“ K provedení zkoušky a měření předseda ERÚ v rozkladu dále uvedl, že „...nemohly v žádném případě nahradit úkon provozovatele distribuční soustavy připojení výroby elektřiny k distribuční soustavě.“ V důsledku toho, že k připojení došlo až v únoru 2011, žalobkyni nevzniklo právo na podporu výroby elektřiny z její FVE<sup>5</sup> v cenách pro FVE uvedené do provozu do konce roku 2010, ale musela se spokojit s jinou, nižší cenovou úrovní pro FVE její výkonové kategorie uvedené do provozu v roce 2011. Od 1. 3. 2011, tj. poměrně záhy po připojení, by již neměla nárok na žádnou podporu (od tohoto data se

<sup>4</sup> Rozhodnutí předsedy Energetického regulačního úřadu o rozkladu ze dne 1. 7. 2011, č. j. 00620-20/2011-ERÚ. Získáno na základě žádosti podané dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

<sup>5</sup> Instalovaný výkon FVE žalobkyně byl 3960 kW.

totiž stal účinným § 3 odst. 5 zákona č. 180/2005 Sb. zavedený novelou č. 330/2010 Sb.).

### 2. Stanovisko žalobkyně

Proti rozhodnutí předsedy ERÚ podala žalobkyně správní žalobu u příslušného krajského soudu, který však žalobu odmítl podle § 46 odst. 2 ve spojení s § 68 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (SRS), tedy proto, že šlo o rozhodnutí správního orgánu v soukromoprávní věci (žalobkyně měla postupovat podle části páté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád – OSŘ).

Rozhodnutí krajského soudu napadla žalobkyně kasační stížností u Nejvyššího správního soudu ČR (NSS ČR). Důvodem kasační stížnosti byl nesouhlas se závěrem krajského soudu o soukromoprávní povaze napadeného správního rozhodnutí. Protože základem celé věci byl spor o výši ceny určené na základě zákona č. 180/2005 Sb., měla žalobkyně za to, že šlo o spor s veřejnoprávním prvkem a to proto, že tento zákon představuje, dle žalobkyně, normu veřejného práva. Žalobkyně dále uvedla, že podpora výroby elektřiny z tzv. obnovitelných zdrojů je poskytována na základě § 6a zákona č. 180/2005 Sb. z veřejných prostředků, které buď pocházejí ze státního rozpočtu anebo jsou složkou ceny za distribuci elektrické energie. Tím podle žalobkyně provozovatelé distribučních soustav v podstatě vykonávají veřejnou správu na úseku výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů. Žalobkyně tvrdila, že předmětem případu je spor o výši podpory podle zákona č. 180/2005 Sb. částečně hrazené ze státního rozpočtu. Tím má spor mít veřejnoprávní základ a k jeho přezkumu mají být povolány soudy ve správním soudnictví. V kasační stížnosti proto žalobkyně navrhl, aby NSS ČR usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

### 3. Stanovisko ERÚ (žalovaný)

ERÚ trval na svém stanovisku a uvedl, že v daném správním řízení šlo o spor žalobkyně a společnosti ČEZ Distribuce, a.s. (provozovatel distribuční soustavy) na základě § 17 odst. 5<sup>6</sup> písm. d) zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon – EZ). Správní řízení bylo vedeno na základě § 141 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (SŘ), kdy správní orgán (ERÚ) řeší mj. spory v případech stanovených zvláštními zákony a spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných nebo obchodních vztahů. Zvláštním zákonem v tomto smyslu je i EZ. „Spor o výkup elektřiny z obnovitelných zdrojů je podle žalovaného soukromoprávním sporem vyplývajícím z obchodněprávního vztahu mezi stěžovatelkou a provozovatelem distribuční soustavy, o němž je oprávněn rozhodovat ve správním řízení sporném žalovaný.“<sup>7</sup>

ERÚ rovněž nesouhlasil s tvrzením, že provozovatel distribuční soustavy vyplácí výrobcům elektřiny podporu

<sup>6</sup> Ve znění zákona ke dni zpracování anotace je tato úprava obsažena v odst. 7, kam byla přesunuta novelou EZ – zákonem č. 211/2011 Sb.

<sup>7</sup> Citace z odůvodnění anotovaného rozhodnutí.

z veřejných prostředků. Pokud jde o dotaci ze státního rozpočtu, pak jejím účelem bylo částečně provozovateli kompenzovat povinnost vyplácet podporu podle zákona č. 180/2005 Sb. Avšak provozovatel s dotačními prostředky podle stanoviska ERÚ nenakládal.

Nelze podle ERÚ ani hovořit o tom, že by provozovatel distribuční soustavy vykonával veřejnou správu, jak tvrdila žalobkyně. Zákon č. 180/2005 Sb. „...sice provozovateli ukládá některé povinnosti a zužuje tak sféru jeho dispoziční autonomie, nicméně nesvěřuje mu pravomoc rozhodovat o právech a povinnostech výrobců energie.“<sup>8</sup> Jak výrobce elektřiny, tak i provozovatel distribuční soustavy jsou ve vzájemně rovném postavení a žádný z nich nemůže druhému vrchnostensky udělovat práva či ukládat povinnosti. Teprve v případě, kdy mezi nimi nedojde k dohodě, je k rozhodnutí povolán ERÚ.

ERÚ navrhl, aby kasační stížnost byla zamítnuta jako nedůvodná.

#### 4. Závěry NSS ČR

Krajský soud žalobu odmítl a věci samou se nezabýval. Proto se věci samou nezabýval ani NSS ČR, ale pouze přezkoumával, zda krajský soud správně posoudil podmínky pro odmítnutí žaloby. NSS ČR tedy zkoumal, zda napadené správní rozhodnutí je rozhodnutím v soukromoprávní věci.

Kompetenční otázku, kterou nutně dilema povahy sporu řešeného ERÚ v předmětném správním řízení vyvolává, již jako kompetenční spor řešil zvláštní senát NSS ČR<sup>9</sup>. V dané věci šlo o záporný kompetenční spor mezi soudem I. stupně v občanskoprávním řízení (okresní soud) a příslušným soudem ve správním řízení (krajský soud). V dřívější judikatuře NSS ČR<sup>10</sup> bylo k povaze EZ uzavřeno, že jde dílem o předpis veřejnoprávní (tam, kde upravuje výkon státní správy) a dílem o předpis soukromoprávní (tam, kde upravuje podmínky podnikání). „Proto je třeba se v každém konkrétním případě zabývat povahou posuzovaného právního vztahu či sporu.“<sup>11</sup> Klíčové tedy je, jaká je v daném případě metoda úpravy, tj. zda jsou vztahy v daném případě postaveny na vzájemné rovnosti účastníků anebo zda jsou v daném případě vrchnostensky ukládány povinnosti jednomu účastníku druhým účastníkem. Pokud tedy ERÚ posuzoval smluvní podmínky v právním vztahu založeném na vzájemné rovnosti stran, pak přestože jednal jakožto správní orgán a přestože výkupní cena elektřiny je výsledkem „ingerence subvenční povahy“<sup>12</sup>, rozhodoval ERÚ o sporu soukromoprávního charakteru. Zvláštní senát NSS ČR na základě toho kompetenční spor uzavřel tak, že příslušným je soud příslušný v občanskoprávním řízení, tj. okresní soud. NSS ČR se v odůvodnění rozsudku s citovaným usnesením svého zvláštního

senátu ztotožnil a na své další předchozí judikatuře ukázal, že již dříve v tomto smyslu rozhodnul.

Argumenty stran proti závěru o soukromoprávní povaze úpravy povinné uzavírané smlouvy se v citovaných judikátech opírají o, daným předpisem, omezenou smluvní volnost přinejmenším jedné ze stran takové smlouvy. K tomu NSS ČR v dřívějším judikátu<sup>10</sup> uvádí, že EZ „...na mnoha místech stanoví povinnosti jednotlivým účastníkům trhu s elektřinou, jimiž jejich smluvní volnost vymezuje (limituje), ale nevylučuje, což ale nic nemění základní charakteristice vztahu.“ Jestliže by limitace smluvní volnosti měla být argumentem ve prospěch veřejnoprávnosti dané úpravy, mělo by takovou optikou být posuzováno každé kogentní ustanovení v předpisech soukromého práva.

Pokud je na tomto místě možno užít analogie, lze na podporu nutnosti individuálně posuzovat metodu úpravy situaci přirovnat například k nakládání s obecním majetkem, kdy předpisy povinnosti obcí (korporací sice veřejnoprávních, ale od státu přesto oddělených) jsou upraveny právním předpisem veřejnoprávního charakteru, včetně cenových podmínek, ale ve výsledném právním vztahu obec vystupuje jako právnická osoba a tento vztah má nade všechnu pochybnost soukromoprávní charakter.

NSS ČR v anotovaném rozhodnutí konstatuje, že právní regulace smluvních a cenových podmínek výroby a distribuce elektrické energie z tzv. obnovitelných zdrojů je zdůrazněním skutečnosti, že přenos a distribuce elektřiny se dějí ve veřejném zájmu. To však, pokračuje soud, bez dalšího nic nemění na charakteru právního vztahu mezi výrobcem elektřiny a provozovatelem distribuční soustavy.

NSS ČR kasační stížnost pro nedůvodnost zamítl. Důvodem pro tento závěr NSS ČR jsou patrné z výše uvedeného. Jejich základem je charakter předmětu sporu v řízení vedeném ERÚ (coby žalovaným). Jak je uvedeno, šlo o spor o výkupní cenu vyráběné elektřiny v rámci smluvního vztahu, ve kterém žádná ze stran není vůči té druhé v postavení nadřízenosti či podřízenosti.

## II. Rozsudek NSS ČR sp. zn. 7 Afs 9/2013 ze dne 13. 3. 2013

Druhým anotovaným rozsudkem je znovu rozhodnutí NSS ČR. Anotovaný rozsudek tento soud vydal dne 13. 3. 2013 se sp. zn. 7 Afs 9/2013. V postavení žalobkyně vystupovala společnost Sun Ship 03, s.r.o. a jako žalovaný tentokrát Odvolací finanční ředitelství.

Žalobkyně si stěžovala na postup plátce daně – společnosti E.ON Distribuce, a.s. – u místně příslušného finančního úřadu, který však stížnost zamítnul. Proti rozhodnutí o zamítnutí své stížnosti podala žalobkyně odvolání u příslušného finančního ředitelství<sup>11</sup>. I odvolání bylo zamítnuto. Proto podala žalobkyně žalobu u krajského soudu, která byla zamítnuta. Na zamítnutí žaloby reagovala žalobkyně kasační stížností, kterou projednával Nejvyšší správní soud ČR (NSS ČR).

Podstatou sporu byla zákonnost rozhodnutí žalo-

8 Citace z odůvodnění anotovaného rozhodnutí.

9 Usnesení zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 20. 3. 2012, sp. zn. Konf 93/2011. In: *Judikatura správních soudů* [systém online vyhledávání rozhodnutí správních soudů ČR]. Nejvyšší správní soud ČR [cit. 14. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz>

10 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 7 As 58/2003. In: *Judikatura správních soudů* [systém online vyhledávání rozhodnutí správních soudů ČR]. Nejvyšší správní soud ČR [cit. 15. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz>

11 Finanční ředitelství bylo zákonem č. 456/2011 Sb., o Finanční správě ČR k l. 1. 2013 nahrazeno Odvolacím finančním ředitelstvím se sídlem v Brně.

vaného ve věci odvodu z elektrické energie vyrobené ze slunečního záření. Žalobkyně namítala nezákonnost rozhodnutí proto, že se opírá o, dle jejího tvrzení, neústavní znění § 7a zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře využívání obnovitelných zdrojů<sup>12</sup> ve znění zákona č. 402/2010 Sb. Uvedená novela zákona č. 180/2005 Sb., totiž zákon č. 402/2010 Sb., přidala do zákona §§ 7a až 7i, kterými byl zaveden tzv. odvod za elektrinu ze slunečního záření<sup>13</sup> (dále též „odvod“). Předmětem odvodu je elektrická energie vyrobená ze slunečního záření v období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2013 v zařízení uvedeném do provozu v období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2010. Ustanovení §§ 7a až 7i napadla u Ústavního soudu ČR skupina senátorů Parlamentu ČR, avšak neúspěšně<sup>14</sup>. Ústavní soud zkoumal retroaktivitu ustanovení § 7a zákona č. 180/2005 Sb. ve znění zákona č. 402/2010 Sb. a konstatoval, že „...ustanovení § 7a až 7i napadeného zákona působí v zásadě účinky nepravé retroaktivity, neboť v jejich důsledku do budoucna dochází právě o částku představovanou výší odvodu ke snížení podpory výrobcům...“. Ústavní soud ČR však neshledal v daném případě nepřipustnost nepravé retroaktivity a konstatoval ústavní konformitu všech napadených ustanovení zákona č. 185/2005 Sb. ve znění zákona č. 402/2010 Sb. Stížnost jako celek byla zamítnuta. „Ústavní soud musel... posoudit, zda na straně... provozovatelů FVE<sup>15</sup> není dán takový ústavně relevantní zájem na zachování dosavadní zákonem stanovené ceny za elektrinu z obnovitelných zdrojů a zelených bonusů bez jejího dalšího krácení odvodem, jenž by při vzájemném poměrování převážil nad veřejným zájmem na jejím snížení. Takovýto zájem provozovatelů FVE v dané věci Ústavní soud z níže uvedených důvodů neshledal.“

### 5. Stanovisko krajského soudu

Krajský soud, jak bylo uvedeno, žalobu žalobkyně zamítnul. Ve své argumentaci proti tvrzené neústavnosti §§ 7a až 7i zákona č. 180/2005 Sb. se opřel o shora uvedený náleze Ústavního soudu ČR. K námitce žalobkyně, že nebyla dodržena smlouva mezi ní a společností E.ON Distribuce, a.s. krajský soud uvedl, že §§ 7a až 7i jsou ustanovení zákona veřejnoprávní povahy a společnost E.ON Distribuce, a.s. byla povinna je respektovat. Žalobkyně namítla doplnit dokazování o rdousícím efektu odvodu, což ale krajský soud z procesních důvodů odmítnul. Pojem rdousícího působení zavedla jako kritérium posuzování ústavní konformity povinných odvodů státu judikatura Ústavního soudu ČR. V jednom z nálezů Ústavní soud ČR uvedl, že „...zákonodárce může v daňové oblasti činit i neracionální kroky,

což ovšem ještě není důvod k zásahu Ústavního soudu. Ten zasáhne až tehdy, dojde-li k omezení vlastnického práva v intenzitě tzv. rdousícího efektu...“<sup>16</sup>, tj. dojde-li k situaci, kdy „...hranice veřejnoprávního povinného peněžitého plnění jednotlivcem státu vůči majetkovému substrátu jednotlivce nabývá škrtícího (rdousícího) působení; jinými slovy vyjádřeno, má-li posuzovaná daň, poplatek, příp. peněžní sankce ve svých důsledcích konfiskační dopady ve vztahu k majetkové podstatě jednotlivce.“<sup>17</sup> Krajský soud konstatoval, že žalobkyně měla námitku rdousícího působení odvodu za elektrinu ze slunečního záření namítat již ve správním řízení před finančními orgány. Pokud jde o spotřebitele, nebude mít zavedení odvodu „...důsledky pro cenu elektriny pro jejího konečného spotřebitele, neboť výrobce nemůže zvýšit distributorovi prodejní cenu, která stále zůstane vyšší než tržní.“<sup>18</sup>

### 6. Stanovisko žalobkyně

Žalobkyně v kasační stížnosti namítala, že krajský soud se nedostatečně a chybně vypořádal s návrhem na provedení dokazování rdousícího působení odvodu. Žalobkyně před krajským soudem navrhovala provedení tohoto dokazování znaleckým posudkem, což však krajský soud odmítnul, aniž by to, dle žalobkyně, náležitě odůvodnil. Tím se měl krajský soud dopustit svévole. Dále krajský soud dle tvrzení žalobkyně:

- nepřihlédl k individuálním okolnostem projednávané věci, zejména způsob financování stavby sluneční elektrárny žalobkyně,
- nevyvodil odpovídající závěry z postupu společnosti E.ON Distribuce, a.s., která postupovala v rozporu se smlouvou o dodávce elektriny,
- nezkoumal, zda je odvod ústavně konformní (slučitelný se zásadami demokratického státu) a to navzdory nálezu Ústavního soudu ČR k ústavnosti §§ 7a až 7i zákona č. 180/2005 Sb. (viz výše), neboť právě zde měl být zvolen Ústavním soudem předvídaný individuální přístup. Žalobkyně tuto argumentaci opírala o tvrzení, že výstavbu elektrárny ze 100% financovala z cizích zdrojů a zavedení odvodu zrušilo garanci návratnosti její investice.

Žalobkyně z výše uvedených důvodů namítla (s výjimkou těch, kterými opodstatňuje ústavní rozpornost) nepřezkoumatelnost rozsudku krajského soudu. K pojmu nepřezkoumatelnosti se ve své judikatuře vyjádřil Nejvyšší soud ČR: „Nepřezkoumatelný je rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů,

12 Ke dni zpracování této anotace je tento předpis již zrušen (k 1. 1. 2013) a nahrazen zákonem č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů.

13 JANČOVÁ, Kateřina. *Finančněprávní regulace fotovoltaických elektráren* [online]. 2012 [cit. 19. 4. 2013]. Studentská vědecká odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/5/5/120.pdf>

14 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 17/2011. In: *NALUS* [systém online vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu ČR]. Ústavní soud ČR [cit. 20. 4. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

15 Fotovoltaických elektráren.

16 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/08. In: *NALUS* [systém online vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu ČR]. Ústavní soud ČR [cit. 21. 4. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

17 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 7/03. In: *NALUS* [systém online vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu ČR]. Ústavní soud ČR [cit. 21. 4. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

18 KOUBA, Stanislav. Zdanění výroby elektriny ze solárních elektráren. In: DÁVID, Radovan, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva – 2010 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2010 [cit. 24. 4. 2013]. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny\\_prava\\_2010/files/sbornik.html](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html)



aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi.<sup>19</sup> NSS ČR anotovaném rozsudku připomíná svůj dřívější judikát, ve kterém v demonstrativním výčtu uvedl, že nepřezkoumatelná jsou především rozhodnutí „...postrádající základní zákonné náležitosti, rozhodnutí, z něhož nelze seznat o jaké věci bylo rozhodováno, či jak bylo o věci rozhodnuto, rozhodnutí zkoumající správní úkon z jiných než žalobních důvodů (pokud by se nejednalo o případ zákonem předpokládaného přezkumu mimo rámec žalobních námitek), rozhodnutí, jehož výrok je v rozporu s odůvodněním, rozhodnutí neobsahující vůbec právní závěry vyplývající z rozhodnutých skutkových okolností nebo jehož důvody nejsou ve vztahu k výroku jednoznačné, atd.“<sup>20</sup>

### 7. Stanovisko žalovaného

Odvolační finanční ředitelství<sup>21</sup> uvedlo, že nemá kompetence k tomu, aby rozhodovalo o ústavnosti kteréhokoliv právního předpisu. Jakožto článek výkonné moci žalovaný považuje za svou povinnost řídit platnou zákonnou úpravou.

### 8. Stanovisko NSS ČR

Nejprve se NSS ČR zabýval otázkou nepřezkoumatelnosti rozhodnutí krajského soudu a to proto, že bylo-li by dané rozhodnutí skutečně nepřezkoumatelné, pak by nemělo význam zabývat se přezkumem věci samé. NSS ČR neshledal žádný důvod k závěru o nepřezkoumatelnosti napadaného rozhodnutí krajského soudu, byť připustil v určitém momentu jistou kusost jeho vyjádření.

Následně NSS ČR konstatoval věcnou správnost rozhodnutí krajského soudu. NSS ČR uzavřel, že krajský soud, když nepřipustil doplnění dokazování, postupoval v souladu se zákonem. Rdousící působení odvodu měla žalobkyně namítat již v daňovém řízení.

NSS ČR dále konstatoval přípustnost (nepravé) retroaktivity u zákona veřejnoprávní povahy, kterým je zákon č. 180/2005 Sb. Pro tuto povahu zákona č. 180/2005 Sb. musela společnost E.ON Distribuce, a.s. respektovat i jeho retroaktivní ustanovení a uplatnit vůči žalobkyni odvod. Podle tehdy platného ustanovení § 7b uvedeného zákona je výrobce elektřiny ze slunečního záření (v našem případě žalobkyně) poplatníkem odvodu a jeho plátcem je provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatel regionální distribuční soustavy (v našem případě společnost E.ON Distribuce, a.s.). NSS ČR dodal, že žalobkyně „...musí počítat s tím, že odpovídající regulace bude (a musí) být uplatňována zejména

tam, kde jde o veřejný či smíšený statek.“ Z uvedených důvodů nelze namítat nedodržení smlouvy.

K námitce nepřehlédnutí k individuálním okolnostem NSS ČR uvedl, že ji žalobkyně měla uplatnit již ve správním řízení. Krajský soud, jehož rozhodnutí NSS ČR přezkoumával, se však řídil principem kasačním, tedy měl posuzovat právní správnost u něj napadených správních rozhodnutí. To krajský soud dle NSS ČR splnil. NSS ČR uzavírá, že námitka žalobkyně, že se krajský soud nezabýval rdousícím efektem odvodu ve vztahu ke způsobu financování její sluneční elektrárny, je proto lichá. Tato námitka, pokud by byla žalobkyní vznesena v daňovém řízení, mohla by mít za následek individuální přístup finančního orgánu spočívající v posečkáni se zaplacením odvodu, popřípadě v rozložení zaplacení odvodu do splátek. Neměla by však v žádném případě za následek, a v tomto NSS ČR konstatuje omyl žalobkyně, nevyměření odvodu žalobkyni nebo jeho zrušení pro žalobkyni. Takové hypotetické rozhodnutí finančního orgánu by bylo nepřípustné a v rozporu s ústavním principem rovnosti.

Poukaz žalobkyně, že zavedením odvodu za elektřinu ze slunečního záření jí bylo zamezeno v návratnosti garantované investice do výstavby předmětné solární elektrárny, označil NSS ČR za „lichý a bezpředmětný“.

### 3. K oběma rozsudkům závěrem

Energetický zákon je dílem právním předpisem práva veřejného a dílem práva soukromého. Proto je třeba se povahou posuzovaného právního vztahu či sporu zabývat v každém konkrétním případě zvlášť. Rozhodujícím kritériem pro rozlišení, o jaký vztah se jedná, je metoda úpravy, tedy, zda jde o úpravu vztahů postavených na rovnosti nebo o vztahy ryze vrchnostenského charakteru. Není možné dovést, že veřejný zájem na přenosu elektřiny a způsob tvorby její ceny modifikuje bez dalšího charakter právního vztahu mezi výrobcem elektřiny a provozovatelem distribuční soustavy na vztah veřejnoprávní. Důvodů pro opačný závěr mnoho není. Je nicméně otázkou, s jakým závěrem bychom se setkali, pokud by žalobkyně postupovala podle části páté OSŘ?

Odvod za elektřinu ze slunečního záření dle zákona č. 180/2005 Sb. byl dle judikatury českých soudů ústavně konformní. Je-li retroaktivním ustanovením zákona veřejnoprávní povahy zavedena povinnost stran soukromoprávního vztahu, i když by její zavedení jinak vyžadovalo sjednání změny obsahu tohoto vztahu, jsou strany povinny ji bez dalšího respektovat.

Uvedení soustavy FVE do provozu je, dle výkladu ERÚ, podmíněno galvanickým připojením FVE k distribuční soustavě.

Nahlíženo z mimoprávního hlediska, je s ohledem na okolnosti, které provázely vytvoření podmínek FVE a jejich vliv na cenu pro koncového zákazníka, závěr soudů zcela v pořádku. Nicméně je zřejmé, že investice do FVE byly, přinejmenším většina z nich, v letech, které postihuje odvod, prováděny právě s ohledem na podmínky, které stát cestou právní úpravy tehdy nastavil. Protože návratnost investice byla garantována a riziko spojené s takovou investicí tedy nulové, nebyla riziko-

19 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 30 Cdo 3947/2007. In: *Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu* [systém online vyhledávání rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR]. Nejvyšší soud ČR [cit. 21. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nsooud.cz>

20 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 12. 2003, sp. zn. 2 Azs 47/2003. In: *Judikatura správních soudů* [systém online vyhledávání rozhodnutí správních soudů ČR]. Nejvyšší správní soud ČR [cit. 21. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz>

21 Které je právním nástupcem původně žalovaného (krajského) finančního ředitelství.

vostí návratnosti těchto podnikatelských záměrů měřena míra rizika, kterou věřitelé i dlužníci podstupují, pokud na realizaci FVE získávají finanční prostředky formou úvěrů. Jinými slovy, jak věřitelé, tak i dlužníci (coby investoři FVE) mohli podstupovat větší míru rizika, než je obvyklé. Retroaktivní zásah zákonodárce v podobě následného a v době úvěrování investice nepředvídatelného zavedení odvodu pak mohl provozovatelům FVE působit velké obtíže a zejména další výdaje spojené s dluhovou službou, pokud patřili k těm, kteří financovali výstavbu FVE z cizích zdrojů. To je i případ žalobkyně ve druhém rozsudku.

## Patentovatelnost lidské DNA

Filip Horák

Soud	Supreme Court of the United States
Sp. zn.	ASSOCIATION FOR MOLECULAR PATHOLOGY ET AL. v. MYRIAD GENETICS, INC., ET AL 569 U. S. _ (2013)
Datum	13. 6. 2013
Dostupnost	<a href="http://www.supremecourt.gov/opinions/12pdf/12-398_1b7d.pdf">http://www.supremecourt.gov/opinions/12pdf/12-398_1b7d.pdf</a>

### Právní věta

A naturally occurring DNA segment is a product of nature and not patent eligible merely because it has been isolated, but cDNA is patent eligible because it is not naturally occurring.

Přirozeně se vyskytující část DNA je dílo přírody a není patentovatelná jen proto, že byla izolována. cDNA ale patentována být může, jelikož není přírodního původu.

### Anotace

Nejvyšší soud USA vydal 13. června 2013 průlomové rozhodnutí ve věci patentovatelnosti lidské DNA. Společnost Myriad Genetics v rámci výzkumu dokázala identifikovat a separovat geny, výrazně zvyšující riziko zhoubného nádorového onemocnění (BRCA1 a BRCA2), u amerického Patentového a známkového úřadu si pak nechala zaregistrovat celkem sedm patentů. Tři z nich se staly předmětem soudního přezkoumávání, District Court v prvostupňovém rozhodnutí tyto patenty prohlásil za neplatné, Federal Circuit Court naopak dovedl, že patenty nejsou v rozporu se zákonem a spor se tak dostal až k vrcholu soudní soustavy v USA.

Nejvyšší soud pak jednomyslně rozhodl, že DNA získaná z lidského těla nemůže být předmětem patentu, jelikož se jedná o přírodní výtvar, na jehož povaze pouhá laboratorní separace nic nemění. Na druhou stranu soud přímo ve výroku uznal, že uměle vytvořenou DNA (tzv. cDNA) patentovat lze, protože se nejedná o v přírodě běžně se vyskytující látku. Co se týče zákazu patentování lidské DNA, opřel soud svou argumentaci o výjimku v § 101 Patentového zákona, která stanoví, že „přírodní zákony a jevy a abstraktní nápady jsou základní prostředky vědecké práce“ („*laws of nature, natural phenomena, and abstract ideas are basic tools of scientific and technological*

*work*“), a tudíž nemohou být patentovány. Nicméně ani tento zákaz není neomezený a patent lze udělit v případě „nové a užitečné skladby věcí“ („*new and useful composition of matter*“), což byl hlavní argument společnosti Myriad Genetics.

Soud shledal, že výše uvedený argument Myriad Genetics v této záležitosti neobstojí, protože ačkoliv se jedná o objev důležitý a užitečný, společnost nevytvořila ani nezměnila genetické informace genech BRCA1 a BRCA2 a tak se nemůže jednat o novou skladbu věcí. Poslední argument Myriad Genetics poukazoval na dosavadní praxi Patentového a známkového úřadu, který patenty týkající se genů běžně uděloval.

Co se týče patentovatelnosti cDNA (complementary DNA), soud rozhodl, že ač se složením jedná o identickou látku jako DNA, v procesu jejího vytváření výzkumník z genu odstraňuje určitou látku, vytváří tak látku novou, v přírodě běžně se nevyskytující. Tento ve své podstatě rozpor vedl soudce Scaliu k připojení krátkého concurring opinion, ve kterém prohlásil, že s rozsudkem nemůže souhlasit v části, kde se detailně popisují procesy molekulární biologie (část I A), neb mu jeho znalosti tento popis nedovolují potvrdit a vyjadřuje názor, že lepší volbou by bylo tuto pasáž nahradit strohou formulací, obsaženou ve výroku. Soud pak v posledním bodě výroku zdůraznil, že tímto rozsudkem není dotčena možnost patentování dalších vyplývajících postupů plynoucích z objevů výše uvedených genů, stejně jako DNA, ve jejímž složení bylo změněn např. uspořádání nukleotidů.

Jak bylo již naznačeno, soud se v části I A poměrně detailně věnuje popisu technické stránky věci, tedy popisuje složení a fungování DNA, rovněž zmiňuje proces tvorby cDNA a už zde upozorňuje na to, že metody a postupy užití Myriad Genetics jsou ve výzkumu všeobecně známé a běžně používané („*Scientists can, however, extract DNA from cells using well known laboratory methods.*“ str. 3 rozhodnutí) Zatímco tato část je obecně popisná, v části I B konkretizuje soud výzkumný postup a výsledky dosažené společností Myriad Genetics, včetně hrubého popisu udělených sporných patentů. Následně I C je věnována právním důsledkům, kde soud upozorňuje že žalovaná společnost bránila na základě patentů právě běžně prováděnému genetickému testování („*But isolation is necessary to conduct genetic testing, and Myriad was not the only entity to offer BRCA testing after it discovered the genes.*“ str. 7 rozhodnutí) Právě tento postup vedl později k vyvolání soudního sporu, který je v této kapitole rovněž rekapitulován.

Část II A a následující jsou věnovány právnímu posouzení věci, které jsme nastínili již výše. Soud zdůraznil, že hranice, kdy patent podporuje tvořivost, vynálezy a objevy, a kdy brání výměně informací, je velmi tenká. Soud však opakuje, že v tomto případě nedošlo k vytvoření něčeho neznámého či nového a odmítá tak poukaz Myriad Genetics na předchozí rozhodnutí, sporné patenty tak prohlašuje za neplatné. („*In this case, by contrast, Myriad did not create anything. To be sure, it found an important and useful gene, but separating that*

*gene from its surrounding genetic material is not an act of invention.*“ str. 12 rozhodnutí.) Soud pak nepřisvědčil námitce žalobců („*They nevertheless argue that cDNA is not patent eligible because “[t]he nucleotide sequence of cDNA is dictated by nature, not by the lab technician.” Id., at 51. That may be so, but the lab technician unquestionably creates something new when cDNA is made.*“ strana 17 rozhodnutí) a potvrdil možnost udělení patentu pro cDNA. V části III pak soud považoval za důležité výslovně zmínit, jaké důsledky toto rozhodnutí nemá.

Dá se říci, že pro biotechnologický průmysl přináší rozsudek důležitou zprávu, že v budoucnu je lepší pracovat s cDNA, což se ale v praxi už nějakou dobu i děje. Z tohoto pohledu se pro velké hráče na poli biotechnologií nic zásadního nemění, jelikož postupy, které byly předmětem přezkumu, se týkají spíše menších společností a patentů před vypršením doby ochrany. Nicméně se jedná o další zajímavý příspěvek do debaty, ve které se promítá více normativních prvků, než pouze právo, v tomto ohledu můžeme odkázat třeba na rozsudek SDEU C-34/10 ve věci průmyslového a komerčního využití lidského embrya.

## Odkaz není zločin? Embedding, užití díla a trestný čin porušování autorského práva

Matěj Myška

Soud	Nejvyšší soud ČR
Sp. zn.	8 Tdo 137/2013
Datum	27. 2. 2013
Dostupnost	www.nsoud.cz

### Právní věta

Nejvyšší soud se z uvedených důvodů plně ztotožnil se závěrem odvolacího soudu vycházejícím z uvedeného odborného názoru, že i v projednávané věci se jednalo o zásah do výlučného autorského práva ve výroku uvedených nositelů těchto práv, neboť mladistvý využitím povahy a funkce tzv. „linku“, umožnil komukoli, kdo si otevřel tyto jeho WWW stránky, aby měl k uvedeným autorským dílům přístup na místě a v čase podle vlastní volby (ve smyslu § 18 odst. 2 aut. zák.), a to zcela nezávisle na vlastnictví či užívání rozmnoženiny díla, kterou tak zpřístupnil tzv. embedded linkem. veřejnosti konkrétně u 2470 jmenovaných filmových děl. Takový způsob užití díla je jeho užitím, ke kterému je zásadně nutný souhlas majitele autorského práva k zpřístupnění dílu.

### Anotace

Ve svém usnesení se Nejvyšší soud zabýval v mediálně známé „kauze libereckého piráta“ otázkou trestní odpovědnosti za neoprávněné užití díla jeho „embeddování“ na webovou stránku.

Mladistvý provozoval pod dobu deseti měsíců rok webové stránky, na kterých shromažďoval a zveřejňoval

tzv. „embedded linky“, které umožňovaly návštěvníkům jím provozovaných stránek shlédnout nejméně 2470 audiovizuálních děl a to bez souhlasu nositelů majitelů autorských práv. Mladistvý byl na nelegálnost svého jednání upozorněn zájmovým sdružením – Českou protipirátskou unií. Následně ukončil činnost původní webové stránky a založil stránku novou, fungující na obdobném principu. Za toto jednání byl v následném trestním řízení Okresním soudem v Liberci v Liberci (7 Tm 13/2011) uznán vinným spácháním provinění porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a právem k databázi dle § 270 trestního zákoníku (dále jen „TrZ“). Proti odsuzujícímu rozsudku podal mladistvý odvolání ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem-pobočka v Liberci (31 Tmo 5/2012) (dále jen „KS“). Tento se ovšem ztotožnil se závěry soudu první instance. Včasné podaným dovoláním pak mladistvý brojil proti rozsudku odvolacího soudu s tím, že se jednání, kterému bylo kladeno za vinu, nedopustil, a tedy nenaplnil znaky skutkové podstaty tohoto provinění. Jednání mladistvého tak zejména dle mladistvého nenaplněvalo pojem „sdělování díla“ ve smyslu § 18 autorského zákona (dále jen „AutZ“) a tím pádem nebyl naplněn znak trestného činu dle blanketního § 270 TrZ. Na provozované stránky totiž mladistvý neumístil audiovizuální dílo jako takové, ale pouze odkaz na něj, což nepředstavuje užití díla v autorskoprávním slova smyslu. Mladistvý dále uvedl, že opačný názor by mohl vést k absurdním analogickým závěrům typu, že sdělení třetí osobě o tom, že je večer promítáno audiovizuální dílo, je taktéž užití díla a tedy jednání vyžadující souhlas držitele autorských práv. Tuto argumentaci ovšem Nejvyšší soud odmítl a odkázal se na názory soudu první a druhé instance. Inline linking, nebo také embedded linking, tak umožňuje blíže neurčenému okruhu osob shlédnout konkrétní autorské dílo, aniž by konkrétní uživatel musel vůbec navštívit (resp. přecházet) na původní stránku, kde je samotné dílo umístěno.) Embeddingem tak mladistvý ve smyslu § 18 odst. 2 AutZ zpřístupnil vyjmenovaná audiovizuální díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby, což je jednání, ke kterému je třeba souhlas držitele autorských práv. Tímto mladistvý nedisponoval a díla tak užil neoprávněně a naplnil tak znak „neoprávněně zasáhl do zákonem chráněných práv k autorskému právu“ skutkové podstaty přečinu dle § 270 TrZ. Poměrně nejasná a diskutabilní je v této části usnesení použitá formulace Nejvyššího soudu, že „*protiprávní činnost mladistvého spočívala v tom, že neoprávněně umožnil užití konkrétních filmů* (rozuměj zhlédnutí)...“ Otázkou zůstává, jestli tento názor chápat tak, že je nutno samotnou konzumaci díla považovat za jeho užití v autorskoprávním smyslu.

Naplněn pak byl, dle názoru Nejvyššího soudu, i znak „nikoliv nepatrného“ zásahu, a to zejména z důvodu déletrvajícího a opakovaného zásahu a velkého počtu zásahů (ve smyslu zásady autorskoprávní neodvislosti užití autorského díla). Rozsah porušených práv pak ani nebyl ovlivněn faktem, že se jednalo o mladistvého, kterému bylo v době ukončení činu 16 let. Nízký věk



nijak nesnižoval škodlivost jednání – pachatel byl technický zdatný a počítače byly jeho koníčkem. I v tomto ohledu tedy neshledal s naplněním znaků skutkové podstaty žádný problém.

Další námitka mladistvého směřovala k tomu, že v řízení nebyl prokázán jeho **úmysl**. Situaci ohledně protiprávnosti odkazování na audiovizuální díla si před spuštěním webových stránek ověřoval, ovšem ani odborná literatura mu nenabídla jednotnou odpověď – jeho jednání je tak nutno posoudit jako nevědomou nedbalost. Konečně, dopis od České protipirátské unie pak nepovažoval za objektivní a vyvážený výklad autorského práva, neboť se jedná o účelové a jednostranně zaměřené zájmové sdružení právnických osob. Nejvyšší soud tyto námitky opět odmítl. Jak bylo zjištěno z dokazování v řízení před soudem první instance, mladistvý znal podstatu fungování jím provozovaných stránek a sám ovlivňoval, co zde bude nabízeno a vybíral předmětná audiovizuální díla s úmyslem tyto zveřejnit. Jak Nejvyšší soud připomenul, úmysl se musí vztahovat též na pachatelovo vědomí, že nakládá s autorským dílem. Není předpokládána detailní znalost autorskoprávní problematiky, ale pouhé vědomí o tom, že pachatel nakládá s chráněným statkem. I toto nebylo v projednávaném případě problematické, a to zejména vzhledem k tomu, že byl mladistvý v dopisu od České protipirátské unie upozorněn na závadnost a potenciální trestnost svého jednání, jakož i detailně seznámen s případnými následky.

Ze stejných důvodů odmítl i námitky ohledně omluvitelného **právního omylu**. Navíc, mladistvý na výzvu de facto reagoval, když zrušil původní stránky a vytvořil jiné, fungující však na obdobném principu. Mladistvý si tak byl plně vědom toho, co činí a že je toto jeho jednání způsobitelné zasáhnout do autorských práv a práv s autorským právem souvisejících příslušných držitelů.

Konečně, mladistvý se v dovolání domáhal též toho, aby byl jeho čin zkoumán z hlediska **subsidiarity trestní represe** ve smyslu § 12 odst. 2 TrZ a nálezu Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 69/06, tedy v jeho případě postačuje uplatnění odpovědnosti podle jiných právních předpisů. Nejvyšší soud konstatoval, že společenská škodlivost provinění má jen podpůrnou funkci pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe. V tomto konkrétním případě ale nelze uvažovat o jejím ponížení, právě naopak a to vzhledem k době provozování stránky a počtu audiovizuálních děl, která byla jednáním ohrožena. Nejvyšší soud tak shledal, že napadená rozhodnutí netrpí vytykanými vadami a jeho jednání bylo správně kvalifikováno. Dovolání tak odmítnul jako neopodstatněné.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu tak poměrně nekompromisně vyvrací slogan Pirátské strany „Odkaz není zločin!“ neboť konstatuje přesně opak (s nutnou terminologickou opravou tj. „Odkaz je přečin“). Rozhodnutí tak určitě přivítají všichni držitelé autorských práv, méně pak logicky Pirátská strana.

Kriticky je ovšem možno poznamenat, že rozhodnutí je možná až příliš hrubozrné. Nejvyšší soud nevyužil možnosti vyjádřit se ke kontroverzním, avšak zásadním

otázkám právní kvalifikace „linkování“. Jak by se např. vyjádřil k otázce hodnocení „prostého“ linku nabízející „pouze“ stažení díla, či otevření externí aplikace? A jak by pak posoudil odkaz na linkovací stránku? Přidržel by se i v této otázce doktrinárního výkladu? Tedy, že zpřístupnění „jiného materiálu“ nedochází ke zpřístupnění díla veřejnosti? (srov. Telec, I. Tůma, P., Autorský zákon. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 227).

V souvislosti právní aspektů linkování je pak třeba zmínit i případ C-466/12 Svensson, který je aktuálně projednáván Soudním dvorem Evropské unie. Švédský soud Svea hovrätt, zde položil otázku, která se obsahově v podstatě překrývá s věcným rozsahem případu libereckého piráta. Mimo jiné se ptá i na to, zda je třeba pro účely posouzení, zda se u hyperlinkingu jedná o sdělování díla veřejnosti, „*činit rozdíl mezi případem, kdy je dílo poté, co uživatel kliknul na odkaz, zobrazeno na jiné internetové stránce, a případem, kdy je dílo poté, co uživatel kliknul na odkaz, zobrazeno tak, že vzniká dojem, že se zobrazuje na stejné internetové stránce?*“ European Copyright Society, sdružující evropské špičky z oboru (členy jsou mj. Thomas Dreier, Axel Metzger, Christophe Geiger či Bernt Hugenholtz), vydala, vzhledem k naprosto zásadní roli hyperlinku pro fungování internetu jako takového a poměrně divergentní rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie,<sup>1</sup> své stanovisko k tomuto případu.<sup>2</sup> Na rozdíl od českého Nejvyššího soudu v něm tvrdí, že odkazování, a to ani na neoprávněnou rozmnoženinu, není možno chápat jako aktivitu, která by spadala pod rozsah čl. 3 směrnice 2001/29/ES (bod 6 stanoviska), tedy práva na sdělování díla veřejnosti. Odkaz, dle názoru European Copyright Society, totiž nepředstavuje transmisi (přenos) díla. Tato transmise je ovšem předcházejícím krokem sdělování díla. Odkazem též není veřejnosti sdělováno dílo. A konečně, i pokud by se v případě jednalo o sdělování díla, nejedná se o sdělování díla „nové veřejnosti“, ale pouhé odkázání na již zpřístupněné dílo – kdokoli se měl možnost již s dílem seznámit a to na místě, na kterém je odkazováno. Nejedná se tak o jednání, které by muselo být autorizováno ze strany držitele práv (bod 55 stanoviska). Z těchto tvrzení ovšem přímo nevyplývá, jak je naznačeno v bodu 7 stanoviska, že by linkování nezakládalo jakoukoliv odpovědnost, právě naopak – vzniknout tak může odpovědnost za nekalosoutěžní jednání, zásah do osobnostních práv či zásah do autorských práv obcházení technických prostředků autorských práv. Své stanovisko European Copyright Society pak uzavírá apelem demonstrujícím závažnost budoucího rozhodnutí: „*Pokud se bude hyperlinking chápat jako sdělování díla veřejnosti, veškeré hyperlinky bude potřeba výslovně licencovat.*“ (bod 68).

Zohlednit toto stanovisko a názory bude mít možnost Ústavní soud, neboť vůči anotovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu byla podána ústavní stížnost. Soudcem zpravodajem je nově jmenovaný soudce prof. Filip a řízení je vedeno pod sp. zn. III. ÚS 1768/2013.

1 Srovnej např. případy C-135/10 a C-162/10.

2 Dostupné z: [http://www.ivir.nl/news/European\\_Copyright\\_Society\\_Opinion\\_on\\_Svensson.pdf](http://www.ivir.nl/news/European_Copyright_Society_Opinion_on_Svensson.pdf)

**Vybrané pasáže z rozhodnutí:**

...v prostředí Internetu dochází k porušování autorských práv právě za využití různých Internetových služeb, při nichž dochází k šíření díla, a to i způsobem, jenž odporuje pravidlům stanoveným autorským zákonem. Zejména lze zmínit ustanovení § 12 aut. zák., které upravuje podmínky, za nichž může autor dílo užít, a v odstavci 4 písm. f) § 12 cit. zák. stanoví jako právo autorů díla či nositelů těchto práv dílo užít, mezi něž patří i právo na sdělování díla veřejnosti ve smyslu § 18 aut. zák. K takovému právu se řadí i právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla podle § 19 a 20 aut. zák. Podle § 18 odst. 2 aut. zák. je sdělováním díla veřejnosti také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.

Jestliže mladistvý v projednávané věci v prostoru vyhrazeném pro své stránky umístil a ponechal odkazy (tzv. embedded linky) umožňující přístup k neoprávněným rozmnoženinám filmových a televizních děl umístěných na externích serverech tak, že kdokoli k nim mohl mít prostřednictvím k tomu účelu založené stránky přístup, aniž by k tomu měl souhlas nositelů autorských práv, a využil k tomu tzv. hostingu s možností uložení dat na serveru, jednalo se o neoprávněnou činnost, neboť využíval hypertextových odkazů umístěných na svých WWW stránkách sloužících pro interaktivní komunikaci mezi udělovatelem a příjemcem (tzv. linking) [srov. Telec, I. Tůma, P., Autorský zákon. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 227]. Mladistvý uvedeným postupem umístil „link“ umožňující přístup k rozmnoženině díla, a to jako osoba odlišná od osoby, která je vlastníkem této rozmnoženiny, což je činnost, již je nutné považovat za porušení autorskoprávní neodvislosti jednotlivých aktů užití díla. Každý akt sdělení díla veřejnosti je samostatným způsobem užití díla a uživatel k takovému užití potřebuje souhlas majitele autorského práva.

...

V obecné rovině je potřebné uvést, že neoprávněný zásah do zákonem chráněných práv může být proveden celou řadou různých forem jednání, a nelze proto stanovit definici, která by ho vymezovala, a ani jednoznačně určila, jak lze takový neoprávněný zásah provést (jedná se tak např. o přivlastnění si autorství k dílu, jakékoli zveřejnění díla bez souhlasu autora anebo sice s jeho souhlasem, ale s nedovoleným provedením změn v díle, s nimiž autor neprojevil souhlas, použití díla způsobem snižujícím jeho uměleckou hodnotu, neoprávněné zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla, jakož i sdělování díla veřejnosti, u nichž byly elektronické informace o identifikaci práv k dílu odstraněny nebo pozměněny, bez svolení autora, atd.). Podstatné však pro tuto neoprávněnost zásahu do autorských práv zákonem chráněných je to, že pachatel s dílem, které požívá zákonné ochrany, nakládá v rozporu s vůlí jeho autora a činí tak v rozporu se zákonem, který práva autora nebo nositele těchto práv chrání.

...

V projednávané věci protiprávní činnost mladistvého spočívala v tom, že neoprávněně umožnil užití konkrétních filmů, prostřednictvím webové stránky, kterou provozoval, a to využitím tzv. hostingu s možností uložení dat na serveru, kde v prostoru vyhrazeném pro své stránky umístil a ponechal odkazy, tzv. embedded linky, čímž zajistil těm, kteří měli zájem vidět filmy, přístup k těmto neoprávněným rozmnoženinám filmových a televizních děl umístěných na externích serverech, na nichž, pokud by tito zájemci film vidět chtěli, by museli uhradit poplatky autorům děl nebo nositelům těchto autorských práv, zatímco způsobem, jakým tuto možnost mladistvý zprostředkoval, tak neučinili. Tuto činnost mladistvý praktikoval bez souhlasu nositelů těchto autorských práv a v rozporu s jejich zájmy.

...

Společenská škodlivost provinění mladistvého není významně ponížena ani s ohledem na jeho osobu, neboť mladistvý se vyznal v dané problematice a má v ní vysoké odborné znalosti. Z uvedeného je zřejmé, že byl dostatečně rozumově vybaven k tomu, aby při znalosti počítačové problematiky věděl, že autorská práva uvedeným způsobem porušuje. Bohužel svých schopností a dovedností v této oblasti užil zákonem zakázaným způsobem, a proto je nutné v této jeho činnosti spatřovat provinění, jehož formální znaky i po subjektivní stránce naplnil. Ze všech uvedených důvodů se jedná o kriminální čin, na nějž je nezbytné použít prostředky trestního práva, včetně trestní represe, jak bylo napadenými rozhodnutími správně a zcela v souladu se zákonem rozhodnuto. Rovněž je třeba zmínit množství konkrétních děl (2470), která byla činem mladistvého ohrožena, což je však počet, který mohl být podstatně vyšší, kdyby nebyla trestná činnost mladistvého odhalena.



# České centrum excelence pro kybernetickou kriminalitu

České centrum excelence pro kybernetickou kriminalitu vzniká na Masarykově univerzitě díky projektu „Czech CyberCrime Centre of Excellence“ (C4E) podpořeného v rámci programu ISEC (DG HOME AFFAIRS). Centrum má za úkol spojit úsilí širokého spektra specialistů v oblasti prevence, odhalování, vyšetřování a potírání kybernetické kriminality. Realizátory projektu jsou především Národní bezpečnostní úřad, Policie ČR - Policejní prezídium ČR, Kriminologický ústav Praha, Justiční akademie ČR, RAC, s.r.o., zahraniční odborná pracoviště a Masarykova univerzita jako hlavní koordinátor.

Společným úsilím všech realizátorů je vytvoření vzdělávacího a vývojového centra pro systematické zvyšování kvalifikace všech stran, Policie ČR, soudců, státních zástupců a dalších odpovědných odborníků i v oblasti privátní sféry s cílem obecného zvýšení vědomostní úrovně v oblasti informační a kybernetické kriminality. Za tímto účelem bude centrum vytvářet schválené a ověřené školicí kurzy pro cílové subjekty, které budou koncepčním základem pro vysokoškolský vzdělávací program pro specialisty pro boj s kybernetickou kriminalitou. Centrum bude také vytvářet odborné a technické zázemí pro vývoj nástrojů pro efektivní sběr, analýzu a interpretaci elektronických důkazních prostředků.

Centrum se již nyní aktivně podílí na mezinárodní spolupráci s existujícími obdobnými národními centry a dotváří tak síť, která umožňuje efektivní mezinárodní sdílení know-how. Na mezinárodní úrovni se podílí na vzniku standardů v oblasti práce s elektronickými důkazními prostředky a doporučených postupů pro potírání kybernetické kriminality. Centrum se aktivně podílí na implementaci těchto nástrojů v praxi a napomáhá tak k efektivnější mezinárodní spolupráci a překonávání technických, organizačních, personálních a legislativních rozdílů v rámci EU a i v případech nutnosti celosvětové spolupráce při prevenci, odhalování, vyšetřování a potírání kybernetické kriminality.

Více informací o projektu naleznete na jeho webových stránkách [www.c4e.cz](http://www.c4e.cz).



## Súkromnoprávne aspekty protimonopolného práva

Silvia Lattová

KRÁLIČKOVÁ, Barbora. *Súkromnoprávne aspekty protimonopolného práva*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2012, 193 strán, ISBN 978-80-224-1271-1

Súťažné právo je právnym odvetvím, ktoré má nepochybne svoje pevné miesto v systéme práva a ktoré je, rovnako ako mnohé iné právne odvetvia, predmetom vedeckého bádania. Pri pojme „súťažné právo“ sa môžeme, v širších súvislostiach, zamyslieť nad hospodárskou súťažou, dominantným postavením (a jeho prípadným zneužívaním), reklamou, konkurenciou a podobne. Súťažné právo nie je odvetvím, ktoré by bolo osamotené, práve naopak, je vzájomne prepojené s inými odvetviami práva, pričom vzťahy, ktoré z takéhoto prepojenia vznikajú, nie sú vždy harmonické a bez komplikácií, dalo by sa povedať, že práve naopak.

A práve vzájomné pôsobenie súťažného práva a iných právnych odvetví je predmetom komplexného výskumu, výsledky ktorého nám autorka vo svojej publikácii ponúka. Ako autorka sama uvádza „*predkladaná publikácia sa venuje súhrnnému pohľadu na súkromnoprávny charakter súťažného práva, pričom je zámerom ponúknuť ucelenú analýzu prieniku súťažného práva s inými súkromnoprávnymi odvetviami, predovšetkým s právom duševného vlastníctva a pracovným právom.*“

Systematicky a precízne spracovaná téma, ktorá má nepochybne široký záber a značné interdisciplinárne prieniky, prináša množstvo zaujímavých a podnetných myšlienok, ktoré tvoria skvelú východiskovú platformu pre ďalší možný výskum v tejto oblasti. Skutočne treba oceniť základnú (a veľmi originálnu) myšlienku autorky (od ktorej sa odvíja celá publikácia), že napriek zjavne prevažujúcej verejnoprávnej povahe súťažného práva, ako aj ochrane verejnoprávných záujmov, je nepochybne žiaduce nezanedbávať ochranu súkromnoprávných subjektov a dôsledne sledovať pôsobenie súťažného práva v súkromnej oblasti.

Aktuálna téma súťažného práva a jeho súkromnoprávneho charakteru, ktorá je diskutovanou nie len na území Slovenskej republiky, ale ktorá má celoeurópsky a celosvetový dopad, je podrobne spracovaná v piatich kapitolách, z ktorých každá tvorí relatívne samostatný, široko rozvetvený celok.

Nosnou témou, ktorá sa prelína celou publikáciou a ktorá v rôznych súvislostiach analyzuje vzájomné vzťahy jednotlivých skúmaných právnych odvetví, by sme mohli označiť vzťah a vzájomné pôsobenie súťažného práva a práva duševného vlastníctva, ale aj (pracovného či európskeho práva a porovnanie s úpravou v českom právnom poriadku).

Autorka vo svojej publikácii analyzuje rôzne súkromnoprávne záujmy „previazané“ s právom duševného vlastníctva, rovnako ako aj s pracovným právom (napríklad v súvislosti s fúziou či spájaním podnikov).

V súvislosti so vzájomným pôsobením súťažného práva a práva duševného vlastníctva autorka v druhej kapitole prezentuje rôzne teórie týkajúce sa tohto vzájomného vzťahu, ako aj rozbor cieľov oboch odvetví práva, ktoré, napriek na prvý pohľad odlišným cieľom, ktoré sa snažia dosiahnuť, môžu paradoxne (a po podrobnejšom zamyslení aj vcelku logicky) smerovať k spoločnému cieľu.

Práve kapitola nazvaná „*Právo duševného vlastníctva v. súťažné právo – konflikt alebo zblížovanie?*“ je nesmierne zaujímavou analýzou jednotlivých prostriedkov tak súťažného práva, ako aj práva duševného vlastníctva, prostredníctvom ktorých sa každé z uvedených odvetví snaží dosiahnuť svoje vlastné ciele. Otázkou, ktorá sa prelína nielen touto kapitolou je, na koľko sú tieto ciele (z dôvodu možného konfliktu či konfliktov) vzdialené, resp. či vo vzájomnej interakcii súťažného práva a práva duševného vlastníctva dokážeme identifikovať spoločné ciele. Ako uvádza sama autorka „*Zjednodušene možno prísť k záveru, že PDV a súťažné právo sú dve časti toho istého právneho poriadku, a preto je nutné ich interpretovať konzistentným spôsobom.*“

V ďalšej kapitole nazvanej „*Vzájomný vzťah práva duševného vlastníctva a súťažného práva z hľadiska európskeho práva*“ autorka približuje problematiku ochrany hospodárskej súťaže, ako aj jej právnu úpravu, v rámci Európskej únie. V tejto kapitole sa dozvieme, optikou európskeho práva, o vzájomnom prenikaní, vplyve, ale aj odlišnostiach vzťahu práva duševného vlastníctva a súťažného práva. Veľmi prínosným je rozbor judikatúry Súdneho dvora Európskej únie a rozhodnutí Európskej komisie, na ktorých je možné sledovať aplikáciu jednotlivých ustanovení európskeho práva v praxi.

Z hľadiska vzájomnej spolupráce českých a slovenských odborníkov z oblasti práva duševného vlastníctva, ako aj blízkosti a príbuznosti úpravy v právnych predpisoch regulujúcich túto oblasť, je nesporne veľmi zaujímavou štvrtá kapitola tejto publikácie, ktorá sa venuje porovnaniu vzájomného vzťahu práva duševného vlastníctva a súťažného práva v slovenskom a českom právnom poriadku. Autorka nás v tejto kapitole zoznámuje s vývojom súťažného práva do roku 1989, ako aj s vývojom tohto právneho odvetvia po obnovení trhového prostredia. Z množstva zaujímavých tém, ktorým sa autorka v tejto kapitole venuje, spomeniem aspoň tému legality podmienok licenčnej zmluvy na predmety duševného vlastníctva (kapitola 4.1.3.1) alebo zneužívanie dominantného postavenia a právo duševného vlastníctva (kapitola 4.1.4).

V celej publikácii sa stretávame s otázkou vzájomného dopĺňania sa (alebo vzájomnej koexistencie) práva duševného vlastníctva a súťažného práva, resp. ich vzájomného konfliktu či rozporu. Otázkou, ktorú si čitateľ tejto zaujímavej publikácie bude klásť je, či právna úprava reflektuje vzájomné pôsobenie a „prerastanie“ práva duševného vlastníctva a súťažného práva a či dostatočne reaguje na aktuálny vývoj týchto dvoch oblastí. V tejto súvislosti autorka uvádza „*Záver, ktorý môžeme v tejto súvislosti vysloviť, je, že vzťah súťažného práva a práva duševného vlastníctva možno považovať za*

*navzájom sa dopĺňajúci. Oba systémy právnej ochrany totiž sledujú, aj keď každý inými prostriedkami, rovnaký cieľ, ktorým je podpora inovácie, ekonomického rastu, súťaživosti a v dôsledku toho zlepšenie blahobytu konečného spotrebiteľa.“*

Publikácia je vyváženým celkom prinášajúcim analýzu rôznych oblastí vzťahu súťažného práva a práva duševného vlastníctva. Čitateľ z výsledku, ktorý mu táto publikácia ponúkne, nebude sklamaný; okrem množstva informácií a bibliografických odkazov totiž prináša aj analýzu aktuálnych problémov, či praktických riešení a ponúka tak priestor pre vlastné vedecké bádanie čitateľa.

## E-government v České republice: právní a technologické aspekty

Václav Stupka

MATES, Pavel a Vladimír SMEJKAL. *E-government v České republice: právní a technologické aspekty*. 2. podstatně přeprac. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2012, 464 s. ISBN 9788087576366.

Rapidní rozvoj informačních a komunikačních technologií (ICT) v poslední etapě měl za následek vznik velmi významného technologického potenciálu. Příležitosti využití tohoto potenciálu se velmi dynamicky chopily soukromé společnosti, které velmi brzy začaly nabízet tradiční služby ve virtuálním světě. Dnešní moderní informační společnost považuje za naprosto samozřejmé, že lze nakupovat, aniž bychom se fyzicky vydali do obchodu, nakládat s finančními prostředky na účtu, aniž bychom museli navštívit banku, či odeslat zprávu na druhý konec světa, aniž bychom museli hledat poštu. Tyto dnešní samozřejmosti byly ještě v době nedávné považované za sci-fi. Výše zmíněný technologický potenciál však tímto zdaleka není vyčerpán, technologie se dále rozvíjejí a nabízejí nové možnosti a denně jsou představovány nové služby poskytované jejich prostřednictvím.

Poněkud pomaleji na tento trend reagovala veřejná sféra; počítače sice postupně nahradily psací stroje a e-mail nahradil pro neformální komunikaci listinnou poštu, výrazný vliv ICT na veřejnou správu je však patrný až v posledních několika letech.

Po celém světě jsou představovány nové inovativní projekty, jejichž cílem je za pomoci ICT zajistit větší efektivitu, rychlost, transparentnost a dostupnost veřejných služeb. Pro tento jev, díky kterému se také dříve nepředstavitelné stává realitou, se ustálil pojem e-Government.

Ani Česká republika nezůstává pozadu a uvědomuje si, že bez rozšiřování veřejných služeb poskytovaných prostřednictvím ICT nebude schopna naplnit očekávání dnešní moderní společnosti. V poslední dekádě bylo představeno velké množství různých projektů, které utvářejí český e-Government a které s většími či menšími úspěchy realizují české veřejnoprávní instituce. Mezi dílčími projekty tohoto typu lze identifikovat ty

klíčové, které elektronizaci veřejné správy zásadním způsobem ovlivňují a definují trend dalšího vývoje.

V předložené knize e-Government v České republice se autoři zaměřují na hlavní projekty, které přestávají fundament pro další budování českého e-Governmentu, zejména Czech POINT, Datové schránky a Základní registry. Tyto systémy velmi podrobně popisují a vysvětlují tak jejich zásadní význam.

Úvodní kapitoly seznamují čtenáře se základními pojmy, jejichž znalost je kriticky důležitá pro pochopení probírané materie a obecně představují pojem e-Government a jeho význam. Další text se již zaměřuje konkrétněji na český e-Government a jeho jednotlivé součásti, kterými jsou zejména informační systémy veřejné správy (ISVS). Autoři čtenáře seznamují podstatou tohoto pojmu a definují, které systémy pod něj dle zákona o informačních systémech veřejné správy zahrnujeme. Zajímavé jsou pro čtenáře také praktické informace o tom, jak je realizována státní správa ISVS a jak je zajišťována kvalita a interoperabilita těchto systémů.

Rozsáhlá kapitola je věnována novince v českém e-Governmentu - zákonu o základních registrech veřejné správy. Tento zákon a jeho praktická realizace má zajistit vznik ucelených registrů, které budou sdružovat některé informace, jež byly doposud roztrženy mezi jednotlivými ISVS. K informacím z registrů osob, obyvatel, územní identifikace adres a nemovitostí a z registru práv a povinností pak budou orgány veřejné správy, ale i soukromoprávní subjekty přistupovat přes univerzální bránu v podobě informačního systému základních registrů. Tento ambiciózní projekt je v běhu zatím krátkou dobu na to, aby se dala posoudit jeho úspěšnost, lze nicméně říci, že jeho přínos pro český e-Government by mohl být zásadní.

Jako důležitou součást projektu elektronizace státní správy zmiňují autoři průběžně rozšiřovaný projekt e-Justice, jehož cílem je do poměrně rigidní české justice zavádět moderní prostředky ICT za účelem zvýšení její výkonnosti, efektivnosti a dostupnosti. Nutno říci, že je projekt zatím ve fázi hrubé rozpracovanosti a ústřední prvek e-Justice, za nějž se považuje univerzální elektronický soudní spis, je zatím hudbou vzdálené budoucnosti. Autoři nicméně popisují součásti e-Justice, které již fungují a podporují jak vnitřní činnost soudů, tak dostupnost justice široké veřejnosti.

Značná pozornost je v knize věnována ústředním otázkám celé problematiky e-Governmentu, tedy komunikaci veřejné správy s jejími adresáty a práci s elektronickými dokumenty. Komunikaci mezi orgány veřejné moci a fyzickými či právníky osobami lze v rámci e-Governmentu realizovat prostřednictvím systému takzvaných datových schránek. Přestože start tohoto projektu byl poměrně rozpačitý a do dnešního dne nejsou dořešené některé zásadní otázky jeho fungování, jednoznačně prokázal, že komunikace soukromého a veřejného sektoru prostřednictvím ICT není utopie a může velmi úspěšně konkurovat tradičním způsobům komunikace.

Práci s elektronickými dokumenty se věnují dvě rozsáhlé kapitoly. První s názvem *Listiny a elektronické*

*dokumenty* se obecně věnuje specifikům vzniku a nakládání s elektronickými dokumenty a zejména prostředkům k zajištění jejich důvěryhodnosti, původnosti a integrity – tedy elektronickým podpisům. Tato problematika je v knize popsána detailně, a to jak z právního, tak i z technického hlediska. Problematikou elektronických dokumentů se dále zabývá kapitola s názvem *Dokazování v prostředí elektronických dokumentů*, ve které autoři hodnotí, jak se s možností dokazování pomocí elektronických dokumentů vyrovnávají předpisy upravující občanské soudní řízení, správní řízení, trestní řízení či daňové řízení.

V závěru knihy věnují autoři pozornost bezpečnosti informačních systémů veřejné správy a způsobům jejího zajišťování. Jelikož fungování těchto systémů je už dnes kriticky důležité pro fungování státu a informace v nich mají značnou hodnotu, lze otázku jejich zabezpečení považovat za klíčovou. I v této kapitole prokázali autoři, že se v problematice odborně orientují jak z právního, tak i z technického hlediska, a že dokáží její materií vysvětlit způsobem srozumitelným i laikovi přestože jde o téma mimořádně odborné.

Knihy je sice poměrně rozsáhlá, je však strukturována přehledně, postupuje od obecného ke zvláštnímu a neklade na čtenářovy technické či právní znalosti přehnané požadavky. Proto ji lze doporučit nejen odborníkům a nadšencům pro oblast e-Governmentu, ale také laické veřejnosti, která má o téma zájem a chce se seznámit s aktuální situací v ČR. Jednoznačně lze ocenit, že ač se autoři tématu věnují komplexně a respektují jeho multioborový charakter, přesto jej dokáží zpracovat srozumitelně a čtivě. Autoři monografie také dokázali zúročit svoji zainteresovanost na realizaci projektu e-Governmentu a nabídnout tak kromě teoretických poznatků rovněž náhled do praktického fungování jeho součástí. K tématu navíc nepřístupují nekriticky a nezdráhají se poukázat na neduhy, které se v jednotlivých oblastech objevují (viz např. kap. *Datové schránky*).

## Elektronické řešení sporů v aktuální literatuře

Tomáš Hülle

Literatura k oblasti řešení sporů patří mezi nejvyhledávanější, protože poskytuje vhled do mnoha rozdílných právních oblastí. Spory se řeší v odvětví práva korporátního, nemovitostního, insolvenčního, ale s jistou nadsázkou třeba i často dokonce ústavního či správního. Oblast řešení sporů tak s ohledem na svou šíři a drobné odlišnosti v závislosti na jednotlivých oblastech nabízí obrovské množství prostoru pro další zkoumání.

Součástí této množiny jsou následně alternativní způsoby řešení sporů, které jsou založeny na vůli stran neřešit spor před soudem, ale využít místo toho kupříkladu mediátora či rozhodce k vyřešení sporu. Ještě specifičtější následně zůstává řešení sporů elektronické, kde může tyto pozice zastávat i počítač nebo jsou alespoň

do značné míry procesy elektronizované. Jeho využití se předpokládá zejména v online obchodování.

Literatura k elektronickému řešení sporů je již vysoce specializovaná a knih se zde objevilo za celou dobu existence elektronických soudišť méně než 10. V posledních letech na trh ale vstoupily dvě nové knihy, které v následující dvourecenzi hodnotím a zejména oceňuji jejich aktuálnost a odbornou erudici.

LODDER, Arno R.; ZELEZNIKOW, J.: *Enhanced Dispute Resolution Through the Use of Information Technology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 203 s. ISBN 978-0-521-51542-9.

V celém tomto století pozorujeme, jak technika postupně vytlačuje člověka z úloh a řemesel, která mu byla po celá staletí vlastní. Určitá povolání postupně zanikají a není jich již více třeba. Zatímco dříve byla nahrazována klasickými nástroji, které musejí být většinou obsluhovány člověkem, v posledních dvaceti letech dochází k obrovskému nástupu informačních technologií a zejména počítačů. Naprostou revolucí se stal potom zejména internet, který spojil celý svět do provázané sítě, jež má jen v některých místech vlivem blokáce služeb drobné nedostatky.

Jako si dříve nikdo nedokázal představit neexistenci cestáře či koželuha, dnes už většina lidí ani netuší, co tato povolání vykonávala. Podobný osud by mohl stihnout v nadcházejícím století i další z mnoha povolání, zmizet mohou lékaři, ekonomové, psychologové a pro některé i nepředstavitelné v podobě zmizení právníků.

Každé z těchto povolání je svým způsobem nahraditelné a to minimálně z pohledu určitých činností, které vykonávají. V případě některých dalších samozřejmě nikoli. Není složité to odhalit zejména ve vztahu k právníkům. Napovědět může kniha publikovaná již před několika lety od Richarda Susskinda *The End of Lawyers*, kde se podrobněji věnuje svým vlastním predikcím budoucnosti právníckého řemesla.

Co jsou však v Susskindově knize pouze domněnky se celosvětově stává realitou například u sporné agendy, kde se vše elektronizuje. Stačí se podívat na projekt e-governmentu české vlády. Existují elektronické státní rejstříky, elektronizují se soudy a jejich rozhodovací činnost a dokonce i veškerý kontakt státní správy s podnikateli v podobě datových schránek. Jedna z mála oblastí s menší mírou elektronizace byla alespoň v Česku agenda rozhodovací činnosti, kde soudy sice výpočetní techniky a informačních technologií využívaly, ale samotné rozhodování stále spočívalo na lidském uvážení a stále bylo nutné ve většině případů absolvovat líčení u soudu.

Taková není ale realita všude na světě, což se snaží ve své knize popsat i Australan John Zeleznikow, který se soustředí zejména na procesy v jeho domovině. V knize nazvané *Řešení sporů prostřednictvím využití informačních technologií* se snaží vysvětlit, jak se dají také efektivně řešit spory. Čerpá přitom z vlastních zkušeností. Při jeho přednáškové činnosti v Evropě často navštěvoval i svého kolegu Arno R. Loddera a na základě jejich diskuze vznikla recenzovaná kniha. Hned úvodem



je třeba říci, že vezmou-li se v potaz životopisy obou autorů, tak by leckoho překvapilo, jak je jejich výsledná kniha připravena. Oba jsou právníci, ale publikace je hned v několika pasážích určena převážně pro matematiky či ještě více informatiky. Je nesmírně technická a doslova poskytuje mnohým návod, jak ODR systém připravit a jaké rozhodovací modely jsou nevhodnější pro obsažení.

Publikace patří rozsahem mezi typická díla z řady Cambridge University Press, jelikož se jedná o stručnou a tématicky velice úzce zaměřenou knihu. Celkem má pouze 203 stran textu, z čehož je téměř pětina investována do slovníku pojmů či seznamu literatury.

Její cílem není vysvětlení podstaty elektronického řešení sporů, ale spíše praktický návod a popis zkušeností z jurisdikcí, kde jsou již podobné způsoby zavedeny. Je určena do rukou spíše praktikům, ale její obsah ocení dozajista i teoretici pohybující se v této oblasti. Musí být jen připraveni na to, že v ní nejsou obsaženy hutné teorie, ale spíše praktická doporučení.

Celá kniha se dá rozčlenit do dvou základních částí. První část je více právní, druhá spíše technologická. Logicky na sebe obě části navazují. Zatímco v první je představeno elektronické řešení sporů na systémech, které v současnosti pracují. V druhé části se již autoři propracovávají k dalším nepopsaným systémům a podrobně je analyzují. V tomto případě se jedná zejména o systémy operující v Austrálii.

Odborníci v oblasti elektronického řešení sporů zřejmě mohou přeskočit první část, jelikož do značné míry opakuje již mnohokrát popsané. Na druhou stranu však obsahuje spoustu zajímavých paralel, přirovnání a přidružených myšlenek, které na jednu stranu nehovoří přímo k řešení sporů, ale současně nabízejí často zajímavé podněty k dalšímu zamyšlení.

Hned na úvod právní části knihy je shrnuta legislativa k alternativnímu řešení sporů, které se často odráží i v elektronickém řešení sporů. Negativem publikace je, že byla dokončena až na sklonku roku 2010 a schází zde tak nová směrnice a nařízení Evropské unie týkající se právě elektronického a alternativního řešení sporů. Pozoruhodné na výčtu systémů je, že autoři rezignovali kupříkladu na právo Spojených států a řeší převážně úpravu evropskou. Mediace a alternativní způsoby řešení sporů jsou původem ale právě ze Spojených států a i dnes se tam stále těší zřejmě největší oblibě.

Když bylo v úvodu upozorněno, že kniha neobsahuje zobecnění, tak jedinou výjimku představuje třetí kapitola, kde jsou shrnuty nesmírně stručně základní principy obklopující elektronické řešení sporů. Po přečtení je dokonce možná si potvrdit, že se do značné míry překrývají s principy alternativního řešení sporů s tím, že výjimkou je většinou pouhé zapojení elektronické platformy a v některých případech částečná rezignace na dodržování všech principů běžného řešení sporů důkladně.

Kromě principů právních jsou ale obsaženy v knize i principy rozhodovací a například teorie her. V kapitole věnované vývoji nového systému se tak kniha současně i lomí a přechází do druhé části, která je nesmírně tech-

nická. Zde konkrétně na teorii her a principech vyjednávání ukazuje na zájmy jednotlivých stran a na to, jak nastavit systém a jaké hodnoty by měly hrát roli. Kromě samotného nastavení systému se autoři snaží i nastínit jednotlivé modely rozhodování a pomoci tak s vysvětlením budoucích procesů jednotlivých účastníků řízení za situace, kdy dojde ke vzniku sporu. Zajímavé je to následně ukázáno na praktických příkladech pocházejících právě z Austrálie. Na několika stranách je to ukázáno na případu z oblasti rodinného práva. Ten je poměrně dobře zvolen, kritickou připomínkou by snad jen mohla být skutečnost, že natolik racionálně jako v příkladu by zřejmě rozhodování v praxi neprobíhalo. Současně je ale nutno podotknout, že podobná kritika by se mohla snést na většinu analýz založených na lidském chování.

V poslední třetí části knihy přechází autoři do podrobného popisu, jak systém pro řešení sporů připravit. Nejdříve se soustřeďují na popis využití umělé inteligence a její zapojení do systémů, aby následně naznačili způsoby využití technologie v tradičním ODR tříkrokovém schématu. Tato poslední část je již psána nesmírně odborně a vyplatí se pro člověka, který se rozhodnul vytvořit nový systém pro řešení sporů. Pakliže jej člověk netvoří, tak spíše připomíná přednášku na rozhodování na fakultě sociologie, kdy jsou modelovány situace a počítány možné předpoklady a dovozována přednostní využití určitých řešení. Zde je navíc tento proces provázán s konkrétními systémy. Za jeden z největších problémů této části a vlastně celé knihy však považují, že se autoři po většinu času věnují především elektronickým systémům, které existují v Austrálii, ale ignorují fungující systémy z dalších částí světa. Systémy pro řešení doménových sporů, eBay nebo spotřebitelských přitom již nyní výborně fungují a svou historií a důležitostí převyšují lokální australské. Za příklady uvádí ve své knize například Family Mediator systém, The Asset Driver systém nebo systém pro řešení sporů s telefonními operátory.

Celá kniha je psána nesmírně zajímavě, ale oproti dalším publikacím v oblasti elektronického řešení sporů je unikátní svým jazykem a úzkým zaměřením. V době přípravy původního znění této recenze na sklonku roku 2010 významně narostla literatura publikovaná k problematice online řešení sporů. To může být ostatně i důsledkem vytvoření speciální III. pracovní skupiny při Komisi OSN pro mezinárodní obchodní právo, která se věnuje výlučně této oblasti a tvoří rovněž systém obsahující tři základní kroky. Oproti ostatním knihám se recenzovaná zaměřuje na odlišné problémy a je spíše praktickým návodem než teoretickou rozpravou. Je to poněkud překvapivé právě od Cambridge University Press, ale rozhodně by neměla být kvůli tomuto kritizována. Jen je třeba důkladně zvážit, zda-li bude vhodná investice do této nebo některé z dalších více obecných a teoretických knih věnujících se problematice. Právě tímto zaměřením se ostatně publikace liší i od druhé recenzované, která vznikla o dva roky později ze strany akademiků věnujících se problematice ODR komplexněji z pohledu širě záběru.

WAHAB, Mohamed S. Abdel; KATSCH, Ethan; RAINEY, Daniel (eds.): *Online Dispute Resolution: Theory and Practice – a treatise on technology and dispute resolution*. Eleven, 2012, 571 s. ISBN 978-94-90947-25-5.

Po poměrně stručné publikaci Cambridge University Press recenzované výše v tomto textu, byla vydána v květnu 2012 další kniha k této stále více a více proklamované oblasti práva informačních technologií (IT). Oproti dřívější je však mnohem rozsáhlejší a je složená z autorského kolektivu čítajícího čtyři desítky odborníků a mající mnohem ambicióznější cíle. Jejich cílem není pouze znovu obohatit teorii o další z definic a opakovat již vyřčené, ale zejména dokázat poukázat na hlavní aktuální problémy a dokázat je vysvětlit ve světle vývoje posledních let a nově vzniklých systémů pro řešení sporů.

Provedeme-li srovnání s výše uvedenou publikací, tak právě recenzovaná kniha se vyznačuje zejména mnohem širším záběrem. Současně s tím je koncipována jako sborník nezávislých textů, nikoli autorské dílo jednotlivce či malého kolektivu autorů a je tak možné na ni klást i požadavek dostatečné detailnosti jednotlivých částí, který se jí daří bezzbytku i plnit. Jednotlivé části mají délku standardního akademického odborného textu, tedy většinou několik desítek stran. Jejich vnitřní forma není na jednu stranu jednotná, ale díky vynikajícímu výběru autorů to nepůsobí nikterak rušivým dojmem.

Publikace mající téměř šest stovek stran je složena celkem z 24 tematických bloků, které byly autorům rozděleny nejspíše ještě před započítáním práce, aby došlo ke komplexnímu pokrytí zkoumané látky. Celá publikace tak působí nesmírně uceleným dojmem a po jejím přečtení není vyžadováno její doplnění větším množstvím další dodatečné literatury. Jediným negativem by v tomto ohledu mohlo být složení autorského kolektivu, který se v podstatě překrývá s nejnámennější skupinou odborníků na ODR na světě, kteří se oboru věnují již několik let společně. Tuto oblast práva tak i společně intenzivně diskutují ve formě jak klasické, tak i elektronické formou velkého množství seminářů a konferencí. Někdo by tak mohl namítat absenci názorové pestrosti, kterou však s ohledem na metodu zvolené práce v podobě tematicky zcela rozdílných kapitol stejně není možné příliš vnímat. Autoři navíc dokáží překvapit i velice užitečnými přídávky celé publikace, typicky se může jednat například o seznam existujících ODR platformů obsažený na straně xvii. Tento seznam se stal sice díky vývoji neaktuálním již v momentě publikace knihy, ale stejně je mimořádně užitečnou pomůckou.

Texty obsažené v knize se vyznačují typickými znaky textů z řad právníků věnujících se IT právu – aktualností, rozsáhlým poznámkovým aparátem složeným ve velké míře z online dostupných zdrojů, snahou o uvádění příkladů a současně snahou dokázat nové jevy příslušně klasifikovat, multioborovostí, ale současně i v některých případech přílišnou obecností. Jen obtížně se dá vyjadřovat ke konkrétním částem jednotlivých autorů, ale s ohledem na řazení se dá učinit vzhledem k publikaci alespoň několik dílčích závěrů.

Z pohledu obsahu se dá kniha rozřadit do šesti základních částí – Nejdříve se věnuje historii a závěrům, které se z ní dají učinit (kapitola 1-3), následně přechází ke své progresivní části v podobě IT vizionářů s nejvíce novátorskými nápady v podobě umělé inteligence a mobilních zařízení (kapitola 4-5). Poté se vrací zpět k současnému stavu prostředí v podobě nejčastěji regulované oblasti B2C vztahů a hodnocení eCommerce v tomto prostředí (kapitoly 6-9). Po této části následují poměrně nesystematicky oblasti průřezů s dalšími separátními oblastmi činnosti elektronických platform – kulturou, důvěrou, vládou nebo třeba soudy (kapitoly 10-15). Poměrně logicky je následně celá kniha uzavřena kapitolami věnujícími se základnímu členění – nejdříve dle jednotlivých fází řízení (kapitoly 16-18) a v závěru regionálně podle působnosti či alespoň geografické příslušnosti systémů (kapitoly 19-24).

Ze všech kapitol je třeba upozornit kvalitou přinejmenším na dvě kapitoly. První je část připravená Vikki Rogers k řešení sporů vyplývajících z mezinárodní koupě zboží. Tato kapitola je zejména zajímavá velkým přehledem nad současným děním a myšlenkami o zapojení prostředníků, tedy třetích osob do řešení sporů. Rogers ukazuje možnosti systému například na úspěšném projektu Chargeback, který nabízejí poskytovatelé bankovních karet pro chybně provedené transakce. Pozoruhodné jsou ale zejména rovněž její spekulace nad volbou správných metod na jednáních III. pracovní skupiny pro ODR při Komisi pro mezinárodní obchodní právo, zejména potom v otázce jurisdikce a k jejímu konzervativnímu pojetí ve vztahu k jednotlivým diskutovaným bodům v pracovní skupině.

Vedle tohoto textu stojí rovněž za upozornění s ohledem na lokální české podmínky kapitola 18, jejíž autorem je jeden z editorů, Mohamed S. Abdel Wahab. Ten se věnuje arbitráži, která je typickou součástí ODR procesů vedle mediace a vyjednávání. Ve své kapitole upozorňuje na prakticky všechny oblasti, kde se v současné době nedaří najít odborníkům kompromis nad provedením ODR systémů do praxe. Hovoří tak nejenom o jurisdikci či vynutitelnosti, ale vedle toho i například o elektronické identifikaci, umělé inteligenci nebo dokazování. Velice stručně se mu daří vždy na jedné či dvou stranách vystihnout hlavní podstatu problému a seznámit tak třeba i zkušené odborníky v oblasti rozhodčího řízení se stěžejními konfliktními body, kterými se odlišuje jejich práce od elektronického prostředí. Pro Česko je tato kapitola zejména významná s ohledem na množství sporů, které se řeší prostřednictvím rozhodčího řízení. Podle statistik Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR se jedná jen u tohoto soudu o několik tisíc sporů každým rokem.<sup>1</sup> Elektronická sudiště však mohou narazit na některé mezinárodně akceptované standardy.

Od zbytku kapitol obsažených v knize lze očekávat unikátní rozsah vždy přibližně 30 stran. Jedním z dalších jednotlivých prvků celé publikace je snaha o využití

1 Statistika obsažená na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR online zdroj [citováno dne 30. 4. 2013]. Dostupné ke stažení z: [http://www.soud.cz/downloads/Statistika\\_sporu\\_web\\_20120930.pdf](http://www.soud.cz/downloads/Statistika_sporu_web_20120930.pdf)

grafických prvků v podobě schémat, grafů, statistik či členění do jednotlivých kategorií. Tato metoda práce vypomáhá při zpětném nalezení klíčových informací.

Recenzovaná kniha představuje významný počín zejména pro právníky, kteří se věnují problematice řešení sporů a to jak klasickým způsobem, tak i elektronicky. Svým obsáhnutím veškeré legislativy a systémů zejména přispěje při hledání argumentů, judikatury či obecného pojednání o současné aktivitě v této oblasti ve světě. Vedle praktiků by však měla kniha zajímat i teoretiky, kteří se věnují průnikům řešené problematiky s klasickými odvětvími, jakými jsou mediace či rozhodčí řízení. Budoucnost klade stále větší požadavky na efektivitu v jednotlivých procesech a dá se tak očekávat, že stále více procesů bude využívat moderních technologií. Kniha by v takových případech měla dopomoci zejména svou závěrečnou částí, kde jsou přehledně popsány všechny existující systémy a ukázáno na jejich výhody či naopak nedostatky. A to jak s ohledem na limity v řešené

problematice, tak i třeba v obtížné či nepraktické formě vynucení výsledku řízení.

Závěrem je třeba zejména ocenit snahu autorů zprostředkovat celou publikaci i široké veřejnosti. Na stránkách systému pro řešení sporů Modria<sup>2</sup>, spoluvlastněného některými z autorů, došlo k publikaci knihy pod volnou licencí a zpřístupnění tak i pro širokou veřejnost bez nutnosti platit její plnou cenu vydavatelství. Kniha se tak dostala k veřejnosti zdarma pouze po půl roce od jejího prvního zveřejnění, což mimo jiné rovněž svědčí o posunu v oblasti publikací podobných výstupů a zejména dobré vůli autorů. Přáním autora této recenze je mít v budoucnosti více podobně smýšlejících tvůrců, kteří se nebudou obávat sdílet své myšlenky s širokou veřejností bez omezení vznikajícího vysokou cenou papírově vydaných publikací.

<sup>2</sup> Modria online zdroj [citováno dne 30. 4. 2013]. Dostupné ke stažení z: [http://www.ombuds.org/odrbook/Table\\_of\\_Contents.htm](http://www.ombuds.org/odrbook/Table_of_Contents.htm)

## VEŘEJNÉ LICENCE V ČESKÉ REPUBLICĚ



Nová publikace autorského kolektivu Ústavu práva a technologií se věnuje právním aspektům veřejných licencí v českém právním řádu. Po obecném úvodu do autorského práva je pozornost věnována způsobu uzavírání veřejných licencí a licencím Creative Commons. Ve zvláštní části jsou pak představeny veřejné licence v akademické praxi, v oblasti distribuce software a konečně aplikace veřejných licencí při využívání informací veřejné správy.

Publikace byla díky „Projektu integrace veřejných licencí“ reg. číslo P408/12/2210 podpořené z Grantové agentury ČR uvolněna k volnému stažení na [www.flip.law.muni.cz](http://www.flip.law.muni.cz)

Autoři ocení komentáře a náměty, které můžete připojit v diskusi níže nebo zaslat e-mailem [flip@law.muni.cz](mailto:flip@law.muni.cz).



## Vlastnictví energetických zařízení

*Viktor Szabo*

<b>A. Úvod.....</b>	<b>54</b>
<b>B. Obecné otázky vlastnictví energetických zařízení .....</b>	<b>55</b>
1. Vlastnictví a jeho význam v dějinném vývoji společnosti .....	55
2. Ochrana vlastnictví a možnosti jejího omezení podle Evropské úmluvy a Listiny	56
3. Energetické zařízení a specifika jeho věcněprávního statusu.....	60
<b>C. Věcněprávní a vlastnický režim energetických zařízení .....</b>	<b>62</b>
1. Povaha energetického zařízení jako součásti jiné věci .....	62
2. Povaha energetického zařízení jako samostatné věci .....	66
3. Vlastnictví energetických zařízení na územích určených k zajišťování obraný státu.....	77
4. Věcněprávní a vlastnický režim energetické soustavy .....	83
5. Právní úprava v novém občanském zákoníku .....	90
6. Konkretizace závěrů o věcněprávní povaze energetických zařízení pro jednotlivá energetická odvětví .....	94
<b>D. Závěr .....</b>	<b>100</b>
<b>E. Summary .....</b>	<b>101</b>
<b>F. Seznam použitých pramenů .....</b>	<b>102</b>
<b>G. Příloha.....</b>	<b>108</b>

## Vlastnictví energetických zařízení

### Abstrakt

Tento článek se zabývá problematikou vlastnických práv k věcem, které jsou prvky energetických soustav. Článek lze koncepčně členit na část věnující se obecným otázkám vlastnictví energetických zařízení a část zaměřenou na jejich konkrétní věcněprávní a vlastnický režim. Úvodní kapitoly se věnují výkladu pojmu vlastnictví v platném právním řádu České republiky obecně, možnostem jeho ústavní a mezinárodní ochrany a specifickým rysům energetických zařízení jako prvků energetických soustav. Materiální jádro pojednání tvoří analýza a diskuse o povaze energetického zařízení jako součásti jiné věci, nebo jako věci samostatné. Tyto obecnější úvahy jsou obohaceny o specifické otázky spojené s problematikou bytových domů, území určených k zajišťování obrany státu a věcněprávního statusu energetických soustav. Následně se zabývám právní úpravou nastíněných otázek v novém občanském zákoníku. Poslední kapitola shrnuje předchozí závěry samostatně pro praktické potřeby jednotlivých energetických odvětví.

### Klíčová slova

bytový dům, energetická soustava, energetické zařízení, nový občanský zákoník, samostatná věc, součást věci, vlastnictví, vojenský újezd

### Abstract

This article focuses on the proprietary rights to energy facilities, which constitute the elements of energy networks. The structure of the paper consists of two parts. The first part is devoted to general questions of ownership of energy facilities. The second one focuses on specific problems of their real rights – status and proprietary title to them. The beginning of the article provides the explanation of concept of ownership in the Czech Republic, constitutional and international guarantees of its protection and specific features of energy facilities as the elements of energy networks. The core of the article constitutes the analysis and discussion of energy facility's character either as a component of a thing or as an individual thing. This is to be answered in relation to specific problems related to ownership of block of flats, army areas and proprietary status of energy networks. As the new Civil Code is to come in force in 2014 in the Czech Republic, its provisions relating to proprietary rights to energy facilities are analysed in a separate chapter. The last chapter of the paper provides basic “instruction manual” for interpretation of the status of energy facilities in law practice.

### Key words

army area, block of flats, component of a thing, energy facility, energy network, individual thing, new Civil Code, ownership

## Mgr. Viktor Szabo



[szabo.v@gmail.com](mailto:szabo.v@gmail.com)

Mgr. Viktor Szabo je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2013). Absolvoval roční studijní pobyt na Rijksuniversiteit Groningen, Nizozemí, se zaměřením na evropské a energetické právo. V průběhu studijní praxe získal zkušenosti zejména v oblasti teplárenství, věcných břemen v energetice a IPPC. I nadále by se chtěl profesně orientovat na oblast energetiky, zejména v oblasti regulace síťových odvětví.

## A. Úvod

Vlastnictví je fundamentálním pojmem každého právního řádu. Všechny hodnotové vztahy společnosti jsou založeny na vlastnictví a tyto vztahy podmiňují realizaci dalších společenských aktivit. Vlastnictvím se míní přímé právní panství nad věcí, které každému, kromě vlastníka samotného, ukládá povinnost zdržet se zásahu do něj. Nedostane-li subjekt od vlastníka k tomu zásadně svolení, nemůže tento jiný subjekt vlastníkovu věc užívat, brát z ní plody, držet ji, nakládat s ní nebo ji zničit. Společenské vztahy se bez užívání věcí, náležejících vlastnický jiným osobám, prakticky neobejdou. Vlastnictví představuje jádro realizace společenských vztahů mezi lidmi.

V centru pozornosti tohoto pojednání stojí energetické zařízení. S jeho postavením jako prvku určité energetické soustavy bezprostředně souvisejí otázky, komu energetické zařízení vlastnický náleží. Není-li otázka vlastnictví dostatečně zodpovězena, nastupuje právní nejistota. Ta ale není faktorem, který by napomáhal rozvoji právních vztahů – právě naopak. K právním vztahům, jejichž nepřímým předmětem jsou právě energetická zařízení, dochází zejména v závazkových vztazích dodávky a odběru energií a právních vztazích, které jejich technickou realizaci podmiňují.<sup>1</sup> Citlivost transakcí často umocňuje ekonomická náročnost počáteční investice. Je-li tato ohrožena, ekonomická aktivita se utlumuje. Cílem tohoto článku je proto zodpovědět otázku věcněprávního a vlastnického režimu energetického zařízení, které je prvkem energetické soustavy. Jinými slovy, účelem tohoto článku je posoudit situaci, kdy poskytovatel energetické služby připojí svého smluvního partnera k energetické soustavě za účelem dodávky a odběru energie. Toto připojení zrealizuje připojením energetické soustavy a objektu smluvního partnera pomocí energetických zařízení. Cíl tohoto pojednání se ale neomezuje jen na posouzení věcněprávního statusu energetických zařízení ke konci této soustavy, ale zahrnuje celou energetickou soustavu – od její počátku až po její konec – včetně náhledu na věcněprávní a vlastnický režim jí samotné. Za tímto účelem kriticky analyzuji zejména relevantní judikaturu Nejvyššího soudu České republiky v jejím historickém vývoji a vyvozují z toho závěry pro právní praxi v energetice. Již na tomto místě lze uvést, že vůči rozhodování Nejvyššího soudu mám nejednou výhrady. Je-li tomu tak, nabízím současně jiná vhodná řešení, která podle mého názoru lépe odpovídají jak teorii věcných práv, tak oprávněným zájmům subjektů právních vztahů v energetických odvětvích a v neposlední řadě i jejich ústavní ochraně. Ze studia judikatury Nejvyššího soudu také dospívám k názoru, že v interpretaci věcněprávního statusu energetických zařízení chybí v České republice ucelenější koncepce výkladu předpisů občanského práva. Právě ona ucelenost koncepce může podle mého mínění sloužit také jako podstatný faktor přesvědčivosti předkládané argumentace. Proto se v nezbytné míře věnuji

také věcněprávní povaze jiných energetických zařízení, která nejsou prvkem energetické soustavy, ale s jejím fungováním bezprostředně souvisí. Z důvodu komplexnosti posouzení věcněprávního režimu energetických zařízení doplňuji výklad také o specifické případy jejich umístění v bytových domech nebo na územích určených k zajišťování obrany státu. Detailní analýzu obecných i zvláštních případů vlastnictví energetických zařízení završuje pojednání o těchto otázkách také ve vztahu k energetické soustavě jako takové.

Metodologie se v tomto pojednání o vlastnictví energetických zařízení pohybuje ve dvou základních rovinách. V obecné rovině postupují od všeobecného ke zvláštnímu. Obecná část seznamuje čtenáře s problematikou vlastnictví a s možnostmi jeho ústavní a mezinárodní ochrany. V závěru obecné části se věnují pojmu energetického zařízení a vymezují zde specifika vlastnictví energetických zařízení oproti jiným strojně technologickým zařízením. Do pojmu energetického zařízení abstrahují společné znaky strojně technologických zařízení používaných při poskytování energetických služeb v elektroenergetice, plynárenství a teplárenství. Byť je z této snahy zřejmé, že usilují o vystihnutí společné podstaty těchto zařízení ve všech vyjmenovaných oblastech, v dalším textu navazující zvláštní části nelze, než se v nevyhnutelné míře vracet ke konkrétnostem jednotlivých odvětví. Jednotlivé kapitoly zvláštní části jsou členěny pragmaticky podle názorových proudů Nejvyššího soudu a předmětu zaměření zkoumaného objektu. V prvních dvou kapitolách se věnují kritické analýze judikatury Nejvyššího soudu a metodou indukce srozumitelnou formou zobecňují její závěry pro právní praxi v energetických odvětvích. Za pomoci sjednocujících pojmů zprostředkovávám platnost určení věcněprávního statusu energetického zařízení jako prvku energetické soustavy pro všechna odvětví energetiky. Třetí kapitola představuje pojednání o specifických vlivu výhradního vlastnictví státu na území vojenských újezdů ve vztahu k plnění povinností osob oprávněných k podnikání v energetických odvětvích. Na dosavadní analýzu věcněprávního a vlastnického režimu energetických zařízení navazuje kapitola čtvrtá, v níž se věnují těmto otázkám ve vztahu k energetické soustavě jako celku. Předposlední kapitola je, vzhledem k datu svého vzniku, zasvěcena analýze relevantní právní úpravy nového občanského zákoníku a její komparaci se stávající občanskoprávní úpravou. Až do tohoto místa se, pokud možno, držím pojmů energetického zařízení a energetické soustavy jako termínů se znaky společnými pro odvětví elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství. Užívání tohoto pojmového aparátu mělo až dosud za účel podpořit závěry o možnosti aplikace navrhované koncepce výkladu pro všechna energetická odvětví. Byl-li tento účel naplněn, je podle mého mínění vhodné poskytnout právní praxi podrobnější návod pro aplikaci obecně platných závěrů v jednotlivých energetických odvětvích. Kapitola šestá proto poskytuje čtenáři bez ambice podrobnější analýzy aplikačně praktický popis soustav jednotlivých energetických odvětví s přesným určením jednotlivých bodů úsečky, na níž platí podle

<sup>1</sup> Jedná se například o dodávky energetických zařízení pro poskytovatele energetických služeb.



mého názoru navržená koncepce výkladu věcněprávního a vlastnického statusu energetických zařízení.

## B. Obecné otázky vlastnictví energetických zařízení

Tato část načrtává obecné otázky pojetí pojmu vlastnictví v jeho historických a sociálních souvislostech. Na vymezení jednoho z klíčových pojmů tohoto článku navazuje pojednání o ochraně vlastnictví na ústavní úrovni České republiky a v rámci Evropské úmluvy. V poslední, třetí, kapitole se zabývám pojmem energetického zařízení a specifiky jeho vlastnictví oproti jiným strojně technologickým zařízením.

### 1. Vlastnictví a jeho význam v dějinném vývoji společnosti

„Vlastnická problematika už tradičně přitahovala pozornost filosofů, právníků a politiků.“<sup>2</sup> Vlastnictvím zdůvodňoval John Locke vznik společenské smlouvy, resp. státu. Jean-Jacques Rousseau v něm viděl původ nerovnosti mezi lidmi, Deklarace práv člověka a občana ho prohlašovala za nedotknutelné a významnou roli sehrálo také v materialistickém myšlení a pojetí dějin.<sup>3</sup> „Ačkoli jsou výše uvedené názory vytrženy ze souvislosti, ilustrativně dokládají význam a současně i různá hodnocení této tradiční a důležité instituce.“<sup>4</sup> Vlastnictví a způsob přivlastňování jsou neodmyslitelně spjata s moderní lidskou společností – zvláště pak s moderním kapitalismem západní civilizace, jejíž jsme součástí. Bobek<sup>5</sup> z dnešního pohledu říká, že vlastníkem není ani kmen, ani panovník, a ani všichni, tedy stát – vlastníkem je jednotlivec, který si hodnotu v podobě věci přisvojil v důsledku své práce nebo společenského úspěchu. Bylo tomu ale vždy tak? Veškeré úvahy o kulturně-historickém vývoji lidstva byly od dob Dikaearcha z Messenie (320 před Kristem) až do konce 18. století ovládnuty naukou o třech po sobě jdoucích stupních vývoje lidské kultury. Zlatý věk lidstva byl vystřídán dobou, kdy se na dějinné scéně objevili lovci a pastýři, objevil se majetek a s ním i zášť a válka, lovce a pastýře vystřídali zemědělci se svými strastmi i slastmi. Byť by se mohly pojmy jako moje, tvoje, či naše zdát samozřejmými, B. Spencer ve svém díle z počátku minulého století<sup>6</sup> ukazuje, že u australských domorodců je pocit osobního majetku rozvinut jen nevýznamně. Obdržel-li domorodec mzdu nebo dar, rozdělil se o to s určitou příbuzenskou skupinou nebo dokonce s jinými lidmi. Individualizace vlastnictví lidstva je tak, zdá se, data velmi mladého. Prvním striktně osobním vlastnic-

tím bylo původně tělo člověka, jeho maso a kosti, a dále vše, co je na něm – osobní mobilia jako šaty, zbraně, náradí, nebo dům, ve kterém bydlel. Toto vlastnictví bylo legitimizováno představou dotykového kouzla, podle něhož věci, které byly jednou ve spojení, působí na sebe, i když jejich fyzický dotyk už dávno ustal. Dotýká-li se někdo majetku majitele, dotýká se také majitele samotného. Tato představa odůvodňuje také zvyky některých kultur pohřbívat zesnulého se vším jeho majetkem. Snad i proto římský Lex Atinia zakazoval usucapio věci kradené, když na ukradené věci i nadále lpěla pečeť původního majitele. A bylo to také římské právo, které vnímalo vlastnictví jako nejsvrchovanější právní moc nad věcí. Mocenský přístup k chápání vlastnictví vystřídal feudální náhled na vlastnictví jako na soubor oprávnění, který lze dělit. V současné společnosti západní civilizace, včetně té české, ovšem opětovně vítězí mocenské pojetí římské.

Pojmenování onoho neomezeného právního panství nad věcí je v české terminologii překvapivě mladého data. Vlastnictví bylo ve středoevropském prostoru ve středověku označováno latinskými pojmy *proprietas* a *dominium*, nebo německými *Eigenschaft* a *Eigentum*. Moderní termín „vlastnictví“ byl vytvořen až Josefem Jungmannem.<sup>7</sup> Generace obrozenců se pokusila rozlišovat mezi vlastnictvím v objektivním smyslu, tj. ve vztahu k majetku, a ve vztahu k osobě vlastníka jako vlastnictví v subjektivním smyslu. Česká právní tradice rozdíl mezi vlastnickým právem a vlastnictvím také odráží.<sup>8</sup> ObčZ oba pojmy používá, třebaže jejich rozdílnost stírá, a nejčastěji je používá synonymicky.<sup>9</sup> Navazuje tak na OZO, jenž vychází z pojetí, že vlastnictví v objektivním smyslu je dáno tím, k čemu vlastník může mít vlastnické právo, tj. odpovídá na otázku, co může být předmětem vlastnictví.<sup>10</sup> Na rozdíl od tohoto objektivního náhledu je vlastnictví v subjektivním smyslu pojato se zřetelem k vlastníkovi. Z tohoto pohledu je vlastnické právo posuzováno jako oprávnění vlastníka nakládat s podstatou a užitky věci podle libosti a vyloučit z toho každého druhého.<sup>11</sup> Byť nelze tomuto pojetí upřít logiku, v dalším textu jsou pojmy vlastnické právo a vlastnictví používány podobně jako českým zákonodárcem, tj. promiskuitně.<sup>12</sup>

Novější odborná literatura rozlišuje také mezi vlastnictvím ve smyslu ekonomické kategorie jako společenské formy přivlastňování statků a kategorií právní ve významu vlastnického práva. Lze odlišit rovněž vlastnické právo v objektivním smyslu jako soubor právních norem toto upravujících a ve smyslu subjektivním jako

2 Viz HORÁK, Ondřej. *Jaromír Sedláček a problematika vlastnictví*. In: SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnictví a vlastnické právo: kritický pokus*. Reprint původního vydání. Brno: Wolters Kluwer ČR, 2012. 58 s. s. VII.

3 Blíže viz dílo K. Marxe a B. Engelse.

4 Viz HORÁK 2012 op cit., s. VII.

5 Viz BOBEK, Michal. In: KMEC, Jiří et al. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3. s. 1245.

6 SPENCER, Baldwin. *Native Tribes of the northern Territory of Australia*. London: Macmillan, 1914. 516 s. s. 36.

7 Viz JUNGSMANN, Josef. *Slovník česko-německý (1834 – 1839)*. 5. díl. Praha: U vydavatele v Praze na Novém Městě, Široké ulici, Nr. 749, 1839. 990 s. s. 128.

8 Blíže viz ELIÁŠ, Karel et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek*. Praha: Linde Praha, 2008. 1391 s. ISBN 978-80-7400-004-1. s. 513 a násl.; FIALA, Josef et al. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2002. 436 s. ISBN 80-210-2793-2. s. 105.

9 Viz ELIÁŠ 2008 op. cit., s. 513.

10 Blíže viz § 353 OZO.

11 Blíže viz § 354 OZO.

12 Naopak, analýzou čl. 11 Listiny lze dospět k závěru, že ústavodárce obojí pojmově rozlišuje (ELIÁŠ, Karel. *Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušebními kamenem kontinentální právní kultury. Právní rozhledy*. 2005, ročník 13. s. 807 – 812. ISSN 1210-6410. s. 808.).

soubor oprávnění chovat se právní normou vymezeným způsobem.

Pojem vlastnictví neboli vlastnické právo je v legislativě i odborné literatuře hojně používán. Systematicky ho nauka tradičně zařazuje k právům věcným. Jde tedy o právo absolutní (*erga omnes*). Působí vůči každému a každý je povinen vůči osobě, které náleží vlastnický titul k věci, zdržet se především zásahů do tohoto věcného práva nebo strpět jeho výkon. Tradiční římsko-právní pojetí pojímá vlastnictví jako všeobecné právní panství nad věcí. Toto právní panství je všeobecné, přímé, výlučné a jeho předmětem je věc.<sup>13</sup> Právní věda na druhou stranu ale jedním dechem dodává, že tyto znaky jsou dány jen pojmově. Naproti tomu lze chápat vlastnictví jako společenský vztah podrobený právní regulaci. Jde tedy o společenský vztah více subjektů, které mají navzájem subjektivní práva a subjektivní povinnosti, čili o vztah právní.<sup>14</sup> Tvoří ho tři výstavbové prvky – subjekty, objekt a obsah. Článek 11 odst. 1 věta první Listiny stanoví, že „[k]aždý má právo vlastnit majetek.“ Subjektem vlastnického práva tak může být každý, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti (fyzická osoba, právnická osoba i stát). Podle § 123 ObčZ je vlastník oprávněn nakládat s předmětem svého vlastnictví. Z § 118 ObčZ vyplývá, že předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci a, pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty. Předmětem občanskoprávních vztahů mohou být podle ObčZ také byty nebo nebytové prostory. Z ustanovení ObčZ, jež se zabývají vlastnickým právem a jeho nabyváním, se všechna<sup>15</sup> věnují vlastnictví věci. Z toho právní nauka vyvozuje, že předmětem vlastnictví mohou být jenom věci. Obdobně, jako je tomu v případě vlastnického práva, i v případě pojmu věci přenechává platný právní řád její vymezení právní vědě. Právní teorie pojem věci vykládá v podstatě shodně s již zrušeným zákoníkem mezinárodního obchodu.<sup>16</sup> Za věci tak považujeme hmotné předměty (*res corporales*)<sup>17</sup> a ovladatelné přírodní síly.<sup>18</sup> Někteří autoři (např. A. Randa) spojují s vymezením věci v právním slova smyslu také *res extra commercium*; jiní, jako např. F. Rouček, považují *res extra commercium* za věc v právním smyslu, ale z právního obchodu v určitém směru vyloučenou. Nakládání s věcí mohlo být vyloučeno buď zcela (absolutní extrakomercialita) z důvodů přirozených (*res omnium communes*: tekoucí voda, vzduch, mraky)

nebo přirozenoprávních (tělo zemřelého člověka), nebo vyloučeno jen částečně (veřejné věci určené k obecnému užívání). Obsah vlastnického práva je dán jednotlivými vlastnickými oprávněními, jež tvoří jednotu (nikoli souhrn) všech možných oprávnění k věci.<sup>19</sup> Obsah vlastnického práva charakterizuje jeho pozitivní a negativní stránka.<sup>20</sup> Pozitivní stránka vlastnictví je projevem vlastnické svobody. Vlastník má tak v zásadě zejména právo věc užívat (*ius utendi*), právo brát plody z vlastní věci (*ius fruendi*), právo vlastní věc držet (*ius possidendi*), právo s touto věcí nakládat (*ius disponendi*), právo vlastní věc zničit (*ius abutendi*) a právo věc opustit (*ius delinquendi*). Tuto stránku vlastnictví vyjadřuje v účinné právní úpravě § 123 ObčZ. Negativní stránka obsahu právního vztahu vlastnictví sleduje věcněprávní povahu vlastnického práva jako práva absolutního. „*Naproti vlastníkovvi jest všem ostatním – leč by byl někdo zvláště vyňat – zakázáno, aby ani nebránili onomu, nakládá-li s věcí v kterémkoli vztahu jejím, ani sami nepůsobili proti jeho vůli nijakým způsobem na věc.*“<sup>21</sup> Ochrana před neoprávněným zasahováním do výkonu vlastnického práva zajišťuje § 126 odst. 1 ObčZ. Na straně druhé umožňuje právní řád<sup>22</sup> vlastnické právo omezit.<sup>23</sup> Podrobnější výklad o možnostech omezení vlastnického práva podle Listiny i Úmluvy podává následující kapitola.

## 2. Ochrana vlastnictví a možnosti jejího omezení podle Evropské úmluvy a Listiny

„*Vlastnictví je předpokladem svobody, rozvoje jednotlivce a základem jeho soukromé iniciativy.*“<sup>24</sup> Tomu odpovídá také úroveň ochrany, jež je vlastnickému právu v České republice poskytována. V ústavní rovině deklaruje právo každého vlastnit majetek čl. 11 odst. 1 Listiny a následně ho upevňuje úprava jednoduchého práva. Z pohledu mezinárodních závazků státu poskytuje v Evropě jeho významnou úroveň ochrany čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 1 k Evropské úmluvě. Upravuje-li stejný předmět právní regulace vícero nástrojů ochrany, lze předpokládat, že každý z autorů jednotlivého rámce ochrany může vnímat nutnost ochrany chráněných práv či zájmů v různém rozsahu i intenzitě. Nabízí se proto otázka, jaký je aplikační vztah Listiny i Úmluvy.

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod. Již v období federace se stát přihlásil k potřebě dodržování mezinárodní ochrany lidských práv garantovaných v Evropské úmluvě a po

13 Viz KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: 1995, C. H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1. s. 153;

V literatuře jsou bližší charakteristiky vlastnického práva dále vyjadřovány adjektivy jako jednotné, úplné, neomezené, trvalé, pružné, přičemž obsahové naplnění těchto přívlastků vlastnického práva se u jednotlivých autorů liší.

14 Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1. s. 202.

15 To platí s výjimkou § 123 ObčZ.

16 Srov. zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu). In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

17 Dnešní účinná právní úprava na rozdíl od OZO existenci nehmotných věcí (*res incorporales*), jimiž se rozuměla práva, nepřipouští.

18 Někdy se lze setkat také s požadavkem užitečnosti. K tomu bližší viz FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 866 s. ISBN 978-80-7357-395-9. s. 344.; ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 637.

19 Viz REBRO, Karol; BLAHO, Peter. *Římské právo*. 4. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010. 522 s. ISBN 978-80-8078-352-5. s. 220 – 223, 254.; SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1946. 356 s. s. 190.

20 Bližší viz § 1012 NOBčZ.

21 HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl I*. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1910. 311 s. s. 180.; *Duorum in solidum esse non potest* (Vlastnictví nesnáší konkurence).

22 Právní řád je myšlen jako právo veřejné i soukromé.

23 Čl. 11 Listiny zajišťuje v odstavci 1 ochranu vlastnického práva. Všechna další jeho ustanovení zakotvují možnost omezení vlastnických práv. Viz také § 123 odst. 1 ObčZ – „v mezích zákona.“

24 Viz ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. In: WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6. s. 300.

1. lednu 1993 vyjádřila tuto vůli Česká republika opětovně.<sup>25</sup> Podle původního znění čl. 10 Ústavy tak byla Úmluva v České republice bezprostředně závazná a byla jí přiznána přednost před zákonem. Ústavní rámec státu vycházel také z institucionálního zajištění ochrany lidských práv a základních svobod soudní ochranou poskytovanou Ústavním soudem. Ústava<sup>26</sup> mu svěřovala rozhodování o zrušení zákonů, jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním zákonem, zákonem nebo také mezinárodní smlouvou podle čl. 10. Byť tedy Úmluva nebyla prohlášená za součást ústavního pořádku státu, stala se podkladem pro zrušování jiných právních předpisů, které s ní byly v rozporu. V souvislosti s integrací České republiky do Evropské unie došlo k přijetí tzv. euronovy Ústavy,<sup>27</sup> která odstranila kategorii smluv o lidských právech a základních svobodách. Nová dikce čl. 10 Ústavy tak mluví již jenom o všech ratifikovaných a vyhlášených smlouvách bez jejich rozlišování podle obsahu. Také z čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy byl odstraněn odkaz na mezinárodní smlouvy jakéhokoliv typu a zdálo se, že Ústavní soud může napříště posuzovat soulad zákonů a jiných právních předpisů pouze s ústavním pořádkem. Ústavní soud se ale s takovýmto výkladem práva neztotožnil a do rámce ústavního pořádku zahrnuje také vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách.<sup>28</sup> Ústavní soud tak Úmluvu de facto konstitucionalizoval. Podle Bobka<sup>29</sup> by tak v případě jejího rozporu s Listinou měla mít jako lex posterior přednost Úmluva. Z povahy tohoto mezinárodního závazku i jeho nezahrnutí do textu samotné Úmluvy lze ovšem mít za to, že ochrana vlastnictví zaručená Protokolem č. 1 k Úmluvě má zaručovat jakýsi minimální standard společný smluvním státům, jehož nadstavbu může zakotvit právě domácí (ústavně)právní úprava. V návaznosti na toto pojetí bude v dalším textu věnován výklad nejprve Úmluvě a až následně provedu porovnání poskytované míry její ochrany s vnitrostátním rámcem Listiny.

Protokol obsahuje tři pravidla: (i) pokojné užívání majetku, (ii) zbavení majetku a (iii) úpravu užívání majetku. Evropský soud pro lidská práva (dále v této kapitole jen „Soud“ v příslušném gramatickém tvaru) při posuzování toho, o jaký typ zásahu do práva se jedná, postupuje od specifického k obecnému. Nejprve se tak zabývá otázkou, zda došlo k zbavení majetku

(2. pravidlo), poté existencí zásahu do úpravy jeho užívání (3. pravidlo) a na závěr zbytkovou kategorií pokojného užívání majetku (1. pravidlo). České překlady čl. 1 Protokolu mluví většinou o ochraně vlastnictví. Samotná dikce ustanovení v českém překladu nicméně ve všech svých větách mluví o majetku a další zmatení přináší také porovnání autentických verzí Protokolu, z nichž každá obsahuje pojem širší či užší. Z judikatury Soudu ale vyplývá, že čl. 1 Protokolu poskytuje ochranu jakékoliv dostatečně určité majetkové hodnotě či majetkovému zájmu. Ochrana poskytovaná Úmluvou zahrnuje veškeré movitosti i nemovitosti a práva k nim, včetně ochrany pronajímatelů, předměty práva duševního vlastnictví a jiné nehmotné statky a práva či zájmy<sup>30</sup> majetkové povahy. Článek 1 Protokolu platí jenom pro existující majetek. Naději na uznání vlastnického práva, které dotyčná osoba nemá možnost reálně vykonávat, ani podmíněná pohledávka pojem majetku podle Soudu nenaplnují. Úmluva nechrání výhled na získání majetku ani důvěru v budoucí získání majetku.<sup>31</sup> Za jistých okolností se ale ochrana může vztahovat také na legitimní očekávání.<sup>32</sup> Tuto ochranu přiznává jako jediné ustanovení Úmluvy nejenom fyzickým, ale také právníckým osobám. Ochrana práva na majetek těchto osob se přitom neomezuje jen proti zásahům samotného státu. Stát, který je smluvní stranou Úmluvy, je povinen také chránit majetek proti zásahům ze strany třetích osob<sup>33</sup> a povinen chránit majetek v případech, kdy mu hrozí důvodné a jasně rozpoznatelné nebezpečí z vnějších příčin na lidské vůli značně nezávislých, typicky přírodních podmínek (prevenční povinnost).<sup>34</sup> Ochrana poskytovaná čl. 1 Protokolu je ve vztahu k ostatním ustanovením Úmluvy ve vztahu komplementarity. Typickou kombinací vytváří právo na majetek s právem na spravedlivý proces (čl. 6), právem na ochranu soukromí nebo v případě zásahu směřujícího proti církvím a náboženským společnostem může být namítáno porušení svobody svědomí, myšlení a náboženského vyznání (čl. 9). Možnosti široké aplikace nabízí také zákaz diskriminace při užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou (čl. 14).

Ochrana vlastnického práva patří podle ustálené judikatury SDEU k základním principům práva Evropské unie. Článek 6 SEU upravuje trojí garanci lidských práv: (i) Listinu základních práv EU, (ii) Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a (iii) ústavní tradice společné členskými státy v oblasti základních práv. Inkorporační ustanovení čl. 6(1) SEU zařazuje Listinu EU do primárního práva. Její ustanovení jsou určena orgánům EU a členskými státy, pokud uplatňují právo EU. Věcná působnost Listiny EU

25 Blíže viz KMEC, Jiří. In: KMEC, Jiří et al. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3, s. 143 – 146.

26 Viz čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy ve znění do novely ústavním zákonem č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-10].

27 Viz ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-10].

28 Viz tzv. konkursní nálezy: nálezy Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS. 36/01.; dále viz nálezy Ústavního soudu ze dne 24. června 2003, sp. zn. Pl. ÚS. 44/02.; nálezy Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. I. ÚS 752/02.; nálezy Ústavního soudu ze dne 5. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 44/03.

29 Viz BOBEK 2012 op. cit., s. 151.

30 Například žádost o registraci ochranné známky je podle Soudu majetkem podle čl. 1 Protokolu (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci 11. ledna 2007, č. 73049/01.).

31 Viz např. rozhodnutí velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Gratziner a Gratzingerová proti České republice* ze dne 10. července 2002, č. 39794/98.

32 Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Glaser proti České republice* ze dne 14. února 2008, č. 55179/00.

33 Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Blumberga proti Lotyšsku* ze dne 14. října 2008, č. 70930/01.

34 Viz např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Öneryıldız proti Turecku* ze dne 30. listopadu 2004, č. 48939/99.



je vymezena rozsahem právního řádu Unie. Ochranu vlastnického práva zajišťuje na jeho úrovni čl. 17 Listiny EU. Z jeho dikce je ovšem patrné, že vychází z textu Úmluvy a bere ohled na judikaturu Soudu.<sup>35</sup> Na rozdíl od Úmluvy je v ní ale výslovně zahrnuto také právo dědit a ochrana duševního vlastnictví. Je proto otázkou, zda smysl a rozsah takto zaručeného práva odpovídá ochraně zaručené Evropskou úmluvou, nebo může být vykládán odlišně. Pro prvou z možností mluví čl. 52(3) Listiny EU,<sup>36</sup> podle něhož, pokud Listina EU obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Evropskou úmluvou, jsou smysl a rozsah *stejně*. Na druhou stranu si lze klást otázku, zda odlišnosti formulace Listiny EU od svého původního zdroje neotevívají také cestu pro rozdílnou interpretaci.<sup>37</sup> V souladu s čl. 52(3) ale tato ochrana nemůže být nižší než ta poskytovaná Evropskou úmluvou. Judikatorní vývoj obsahu práv obsažených v Listině EU je však omezen povinností soudů aplikujících právo EU přihlížet k vysvětlením vypracovaným k Listině EU.<sup>38</sup> Jaké účinky bude mít ale toto ustanovení v praxi je nejasné, neboť sama Vysvětlení o obsahu vymezených práv až pozoruhodně mlčí.<sup>39</sup> Z pohledu dlouhodobější aplikace Listiny EU ale spíš hrozí, že výklad SDEU se může více ohlížet do minulosti, než přihlížet na potřeby neustálého společenského vývoje.<sup>40</sup> Aplikační otázky vyvolává také ustanovení čl. 52(4), dle něhož je třeba v případě uznání základních práv vyplývajících z tradice společných členským státům, vykládat uvedená práva v souladu s těmito tradicemi. Listina EU ale nevytváří žádnou hierarchii základních práv. Upřednostnění některého v kolizi stojícího práva naopak vyplývá z posouzení konkrétní situace. Výklad Listiny EU tak musí respektovat národní ústavy členských států, Evropskou úmluvu a další mezinárodní smlouvy. Není jasné, jakou úroveň ochrany poskytuje unijní úprava v případě jejich kolize. V souladu s tím, co bylo uvedeno výše, lze proto pouze uzavřít, že Evropská úmluva představuje standard ochrany těchto práv včetně práva vlastnického, pod který nelze sestoupit.

Ochrana v ústavněprávní rovině čl. 11 Listiny následuje širokou ochranu poskytovanou Úmluvou. Ochrana tak požívají věci hmotné i nehmotné a také další hodnoty jako předměty průmyslového a jiného duševního vlastnictví, zaknihované cenné papíry, akcie, investiční nástroje a pohledávky. Článek 11 Listiny chrání také legitimní očekávání a na rozdíl od Úmluvy výslovně zmiňuje rovněž zajištění práva na dědění.<sup>41</sup> Článek 11 Listiny, podobně jako Úmluva, poskytuje ochranu před

zásahy veřejné moci a rovněž nárok na určité pozitivní plnění, zejména ochranu, ze strany státu.<sup>42</sup>

Úmluva, Listina EU i Listina poskytují majetku ochranu před neoprávněnými zásahy. Podle čl. 1 Protokolu může mít takovýto zásah podobu zbavení majetku, úpravy jeho užívání nebo jiné formy zásahu do jeho pokojného užívání.<sup>43</sup> Soud dokonce akceptuje, že k zásahu může dojít i v případě, kdy osobě oprávněné nevznikne žádná újma. „*John Locke ale ve svém Druhém pojednání o vládě odvozuje lidské právo na vlastnictví z toho, že Bůh učinil člověka správcem všeho, co se na zemi [sic] vyskytuje; aby mohl svůj úkol náležitě plnit, využíval k tomu své vlastnické právo.*“<sup>44</sup> Toto právo tak není absolutním panstvím nad věcí, nýbrž představuje i odpovědnostní závazek vůči Bohu, že člověk bude o svěřené vlastnictví náležitě pečovat. I podle Protokolu lze proto zásah do práva na majetek ospravedlnit. První věta čl. 1 Protokolu výslovně žádnou možnost omezení nestanoví. Druhá věta podmiňuje možnost omezení práva existencí široce koncipovaného veřejného zájmu, dodržáním legality zásahu a zdůrazňuje nutnost dodržet obecné zásady mezinárodního práva. Na rozdíl od podmínek podle věty třetí ale nezmiňuje podmínku nezbytnosti. Široce pojatý legitimní cíl označuje věta třetí odlišně od předchozí věty, a to jako „obecný“ a nikoliv „veřejný“ zájem. Soud však ve své judikatuře opakovaně zdůraznil vzájemnou provázanost všech tří vět/pravidel<sup>45</sup> a pro ospravedlnění používá společný test, jímž lze ospravedlnit zásah do práva na majetek podle Úmluvy v každé z tří forem.<sup>46</sup> Zásah do práva na majetek podle Úmluvy je tak oprávněný: (i) pokud k němu došlo na základě zákona, resp. práva<sup>47</sup> (princip legality); (ii) pokud sledoval legitimní cíl v podobě veřejného/obecného (princip legitimacy); a (iii) pokud bylo při realizaci zásahu dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi zájmem na ochranu majetku jednotlivce a širšími společenskými zájmy. K ospravedlnění zásahu je nutno splnit všechny tři podmínky zároveň.

Princip právního státu je podle Soudu jeden ze základů každé demokratické společnosti a prostupuje všechny články Úmluvy. Používá-li kontext čl. 1 Protokolu slovo „zákon“, zahrnuje zákony (právní předpisy), ale také judikaturu vnitrostátních soudů. Její integrální součástí je také požadavek, aby vnitrostátní právo poskytovalo prostředek právní ochrany proti svévolným zásahům ze strany orgánů veřejné moci do práva chráněného Úmluvou. V souvislosti s podmínkou legitimacy zásahu je Soud připraven v souladu se zásadou *margin of appreciation* akceptovat „[v] podstatě jakýkoliv minimálně smysluplný zájem uváděný státem, který má alespoň

35 Blíže viz vysvětlení k Listině základních práv (2007/C 303/02). In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

36 K tomu viz čl. 52(7) a 53 Listiny EU.

37 Viz CHALMERS, Damian et al. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 1235 s. ISBN-10 0-521-82041-3. s. 255.

38 Viz čl. 52(7) Listiny EU.

39 Viz CHALMERS 2006 op. cit., s. 258.

40 Ibid.

41 K problematice dědění v judikatuře Soudu viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Marckx proti Belgii* ze dne 13. června 1979, č. 6833/74 a další.

42 Viz náleze Ústavního soudu ze dne 21. října 2008, sp. zn. IV. ÚS 1735/07.

43 K jednotlivým způsobům zásahu do práva na majetek blíže viz BOBEK 2012 op. cit., s. 1264 – 1270.

44 Viz ŠIMÁČKOVÁ 2012 op. cit., s. 311.

45 Viz rozsudek velkého senátu ve věci *Hutten-Czapka proti Polsku* ze dne 19. června 2006, č. 35014/97.

46 Viz rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku* ze dne 23. září 1982, č. 7151/75 a 7152/75. Pro úplnost lze dodat, že od závazku podle čl. 1 Protokolu lze podle čl. 15 Úmluvy odstoupit v případě války nebo jakéhokoli jiného veřejného ohrožení státní existence.

47 Viz rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku* ze dne 14. září 2010, č. 38224/03.

*nějakou racionální souvislost s napadaným opatřením.*<sup>48</sup> Státy tak mají při identifikaci legitimního zájmu široký prostor pro vlastní uvážení. Poslední podmínkou, kterou musí stát splnit pro ospravedlnění zásahu, je existence spravedlivé rovnováhy v konkrétním případě. Kromě jakéhosi minimalistického testu proporcionality, který ovšem nedosahuje plného třístupňového testu proporcionality, se posuzují také další skutkové a právní okolnosti konkrétního případu. Státy mají při hledání spravedlivé rovnováhy široký prostor pro vlastní uvážení a přezkum Soudu se zpravidla omezuje jen na absenci zjevné nepřiměřenosti. Soudu nepřisluší zvolené řešení zpochybňovat, a to ani v případech, kdy by bylo možné přijmout mírnější řešení.<sup>49</sup> Rovnováha je zpravidla dosažena v případě, kdy je náhrada vyplacená vyvlastněnému v rozumném poměru k tržní hodnotě majetku v době, kdy k jeho odnětí došlo. Mezi obecným zájmem a právem na ochranu majetku existuje ale podle Soudu nepřímá úměra a čím naléhavější zájem stát uplatňuje, tím menší náhrada může být za vyvlastněný majetek poskytnuta. Za zcela výjimečných okolností, jako například zásadních systémových změn fungování státu, je Soud ochoten akceptovat i zbavení majetku bez poskytnutí jakékoliv náhrady.<sup>50</sup> Výpočet výše náhrady ale musí být obecně individualizovaný s ohledem na situaci osoby, jejíž právo je omezeno. Náhradu je třeba poskytnout v přiměřené lhůtě a v případě prodlení s úroky odpovídajícími míře inflace.

Z pohledu ochrany základních práv a svobod na úrovni EU upravuje obecné možnosti jejich omezení čl. 52(1) Listiny EU. Přijaté řešení tak nepřevzalo koncepci Úmluvy, jež stanoví možnosti a rozsah omezení u každého zaručeného práva zvlášť.<sup>51</sup> V rámci ochrany poskytované Listinou EU lze v zásadě rozlišit tři druhy omezení: (i) tzv. autonomní omezení podle čl. 52(1) Listiny EU, (ii) omezení vyplývající z ustanovení Smluv,<sup>52</sup> a (iii) omezení vyplývající z Evropské úmluvy.<sup>53</sup> Takovéto omezení může být stanoveno pouze zákonem, přičemž musí respektovat podstatu zasaženého práva nebo svobody. V případě zbavení majetku stanoví čl. 17(1) Listiny EU, vedle obecného požadavku zákonnosti, podmínku existence (i) veřejného zájmu a (ii) poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. Užívání majetku lze podle Listiny EU upravit zákonem, je-li to nezbytné z hlediska *obecného zájmu*. To vše je možné pouze při dodržení obecné zásady proporcionality. V souladu s ustálenou rozhodovací praxí SDEU

vyžaduje princip proporcionality dodržení požadavku (i) vhodnosti a (ii) nezbytnosti. V případě, že existuje výběr mezi vícero vhodnými opatřeními, musí být zvoleno řešení nejméně zatěžující a nevýhody nesmí být nepřiměřené sledovaným cílům.<sup>54</sup> Pozice SDEU je přitom při aplikaci testu proporcionality z důvodu absence subsidiarity (mezinárodního) přezkumu ve srovnání s ESLP odlišná. Garantem lidskoprávní ochrany je v tomto případě samotná Unie, nikoliv její členské státy. Při posuzování souladu právní úpravy s unijní úpravou lidských práv a svobod proto SDEU, na rozdíl od ESLP, neaplikuje doktrínu *margin of appreciation*. Lze proto dospět k závěru, že pozice SDEU je při posuzování existence potenciálního porušení Listiny EU silnější než je tomu u štrasburského Soudu.

Česká Listina také nechápe vlastnictví ryze individualisticky a na rozdíl od čl. 1 Protokolu ve svém odstavci třetím akcentuje jeho sociální aspekt. Článek 11 odst. 3 Listiny proto výslovně stanoví, že vlastnictví nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí také poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Při omezení vlastnického práva přitom musí být šetřeno jeho podstaty a smyslu, a to pouze tehdy, když je to nezbytné. Další možností omezení nebo zbavení vlastnického práva připouští Listina v čl. 11 odst. 4. Vyvlastnit lze v případě existence (i) veřejného zájmu,<sup>55</sup> (ii) na základě zákona (z konkrétního zákonného důvodu a zákonnou procedurou), (iii) za spravedlivou nebo přiměřenou náhradu<sup>56</sup>, a (iv) důvody vyvlastnění, jeho obsah a rozsah, musí naplňovat kritérium přiměřenosti účelu, pro který se vyvlastňuje. Rozhodnutí o vyvlastnění musí podléhat soudnímu přezkumu.<sup>57</sup> Splnění podmínek pro vyvlastnění je v rámci soudního přezkumu ověřováno testem proporcionality, který se stal v judikatuře Ústavního soudu nejdůležitějším instrumentem pro hledání

54 Blíže viz rozsudek SDEU ve věci *Afton Chemical*, odstavec 45 [Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. července 2010, věc C 343/09. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>], a rozsudek SDEU ve spojených věcech C 581/10 a C 629/10 *Nelson and Others*, odstavec 71 [Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. října 2012, spojené věci C-581/10 a C-629/10. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>]; "Where several rights and fundamental freedoms protected by the European Union legal order are at issue, the assessment of the possible disproportionate nature of a provision of European Union law must be carried out with a view to reconciling the requirements of the protection of those different rights and freedoms and a fair balance between them" [Sky Österreich GmbH v Österreichischer Rundfunk; Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. ledna 2013, věc C 283/11. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>].

55 Veřejný zájem chápe Ústavní soud jako zájem, který by bylo možno označit za obecný či obecně prospěšný zájem (Nález Ústavního soudu ze dne 28. března 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95.).

56 Přiměřená není podle Ústavního soudu náhrada vycházející ze zjištění ceny podle vyhlášky, ale musí jít o náhradu, která by představovala tržní cenu vyvlastňované věci (Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 1994, sp. zn. III. ÚS 102/94.). V případě regulovaného nájemného Ústavní soud také judikoval, že výše nároku na náhradu za nucené omezení vlastnického práva nemusí být identická s rozdílem mezi obvyklým a regulovaným nájemným (Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2009, sp. zn. I. ÚS 2220/08.).

57 Viz čl. 36 odst. 2 Listiny.

48 Viz BOBEK 2012 op. cit., s. 1277.

49 Srov. např. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Českomoravská myslivecká jednota proti České republice* ze dne 23. března 1999, č. 33091/96.

50 Viz rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Jahn a další proti Německu* ze dne 30. června 2005, č. 46720/99, 72203/01 a 72552/01.

51 U Wagnerové vyvolává přijatý koncept obavy z možnosti širšího omezení práv a svobod, interpretovaných v souladu s Evropskou úmluvou a ústavními tradicemi členských států (WAGNEROVÁ, Eliška. *Charta základních práv a svobod Evropské unie*. ročník 2004, č. 1, s. 23, 24 [online] [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: [http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id\\_do\\_c=50544&cid\\_var=42931](http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_do_c=50544&cid_var=42931)).

52 Viz čl. 52(2) Listiny EU.

53 Viz 52(3) Listiny EU.

skutečné, na rozdíl od čl. 4 odst. 4 Listiny však nikoliv minimální, materiální meze přípustného omezení základního práva. „*Funkcí hledání proporcionality je úsilí o spravedlnost v tom pojetí, v němž nelze upozadovat perspektivu jednotlivců a jejich práv.*“<sup>58</sup> Princip proporcionality v judikatuře Ústavního soudu lze diferencovat do tří dílčích příkazů:<sup>59</sup> (i) vhodnost prostředku pro dosažení určitého cíle, (ii) potřebnost (nutnost) použití právě a jenom zákonodárcem vybraného prostředku a (iii) přípustnost zákonodárcem vybraného prostředku v relaci k dotčenému základnímu právu (proporcionalita v užším smyslu). Soudy tak v rámci testu proporcionality zpravidla přezkoumávají, zda opatření není zcela, nebo zásadně nevhodné. Požadavkem kritéria vhodnosti v rámci druhého příkazu testu proporcionality je intervenční minimum, tj. stav kdy právě použitý a přezkoumávaný prostředek vyvolává nejmenší možné následky v podobě zásahu do základního práva. Aplikace nejobtížnější je ale třetí krok testu, v němž je třeba odpovědět na otázku, zda se zvolený prostředek nevyvíká z relace k zamýšlenému účelu, dle něhož musí prostředek zůstat v přiměřeném poměru k zamýšlenému účelu. Z tohoto stručného vymezení testu proporcionality používaného českým Ústavním soudem ve srovnání s minimalistickým testem proporcionality Evropského soudu pro lidská práva plyne, že aplikace testu proporcionality ve vnitrostátním prostředí klade na zákonodávce vzhledem k absenci aplikace doktríny *margin of appreciation* mnohem větší nároky a nositeli práv přináší vyšší míru jejich ochrany. Uvádím-li tedy v úvodu, že Evropská úmluva přináší jen jakýsi minimální standard společný smluvním státům, bližší pohled na možnosti omezení základních práv subsidiaritu této ochrany zpětně jen potvrzuje.

### 3. Energetické zařízení a specifika jeho věcněprávního statusu

Navzdory skutečnosti, že platný právní řád České republiky pojem energetické zařízení používá,<sup>60</sup> jeho vymezení se více nevěnuje. Energetickým zařízením pro účely tohoto článku rozumíme samostatné funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení na přeměnu, transformaci, připojení, přenos, přepravu, rozvod, distribuci nebo dodávku energie, které je prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení provozovaného poskytovatelem energetických služeb. Uvedené vymezení zahrnuje oblast elektroenergetiky, plynárenství a tepelné energetiky. Jako příklady energetických zařízení lze uvést výměňkovou stanici tepla

a její jednotlivé složky (výměník tepla, čerpadlo, měřicí zařízení, pojistný ventil apod.) nebo transformátor. Obecně jde o věc movitou, nezuživatelnou a nezastupitelnou. Její právní povaha je v průběhu jejího života předmětem detailní právní analýzy v následujících kapitolách.

Z vymezení energetických zařízení nevyplývá, čím se jejich vlastnický režim odlišuje od jiných věcí v právním smyslu. Z účelové definice energetického zařízení, jak je tento pojem používán v tomto článku, vyplývá, že se za energetické zařízení nepovažuje takové samostatné funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení, které se nachází za energetickou soustavou<sup>61</sup> (konec energetické soustavy<sup>62</sup>).<sup>63</sup> Je tomu tak z důvodu striktního rozlišování specifík vzniku a trvání vlastnického práva k energetickým zařízením a strojům jako k jiným strojně technologickým zařízením. Jednotlivým znakem pro obě jmenované skupiny je, že jde o věci strojně technologické povahy. Vzhledem k jejich ekonomické hodnotě se strany, které vstupují do právních vztahů, jejichž nepřímým plněním je strojně technologické zařízení,<sup>64</sup> anebo jiné vzájemné plnění, k jehož poskytnutí takovéto zařízení bezpodmínečně slouží, snaží postavit najisto vlastnické vztahy k tomuto klíčovému prostředku realizace těchto právních vztahů. Jednou z možností, kterou právní úprava ObčZ i ObchZ poskytuje, je výhrada vlastnického práva.<sup>65</sup> Její právní účinky jsou ale v režimu platného českého práva jen *inter partes*. Zejména proto nabývá pro smluvní strany na významu důslednost kogentní právní úpravy ObčZ a především pak její aplikace ve prospěch realizace právních vztahů. Z pohledu zániku vlastnického práva k věci<sup>66</sup> je v případě energetických zařízení

61 Tento pojem nelze s ohledem na vymezení energetického zařízení bez dalšího ztotožnit s elektrizační soustavou, plynárenskou soustavou a rozvodným tepelným zařízením.

62 Pojem konec energetické soustavy představuje bod, za nímž jiná energetická zařízení již nejsou prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení.

63 K názoru zařazujícímu oblast spotřeby do energetické (elektrizační) soustavy viz MÁŠLO, Karel; ŠVEJNAR, Pavel. Stabilita elektrizační soustavy. *Vesmír*. 2007, ročník 86, s. 30, 31.; BLÁŽEK, Vladimír; SKALA, Petr. *Distribuce elektrické energie*. Elektronický učební text Fakulty elektrotechniky a komunikačních technologií VUT v Brně. 2008. 135 s. ISBN neuvedeno. s. 10.; ŠOLC, Pavel. *Elektrina jako komodita a její specifické vlastnosti*. In: BENČEK, Karel et al. *Trh s elektrinou. Úvod do liberalizované energetiky*. Asociace energetických manažerů: Praha, 2011. 422 s. ISBN neuvedeno. s. 1, 2, 9 – 51, 209 – 221.

64 Jak vyplývá z předchozího textu, strojně technologickým zařízením je také energetické zařízení.

65 Blíže viz ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. (§§ 859 až 1089)*. Praha: V. Linhart, 1936. 866 s. s. 776. I v případě absence ustanovení § 601 ObčZ nebo § 445 ObchZ lze mít za to, že výhrada vlastnického práva k movité věci (třeba i rozšířenou) si lze na základě dispozitivního § 133 odst. 1 ObčZ smluvně ujednat za podmínek nerozpornosti s kogentními ustanoveními právního řádu. To platí obdobně také při jiných kontraktech, které jsou titulem pro převod vlastnického práva, jako je kupní smlouva podle ObčZ nebo ObchZ [viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2010, sp. zn. 29 Cdo 3863/2009. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-21]]. K tomuto závěru dospěla na základě zásady smluvní svobody rovněž judikatura k OZO (Gl. U. 1908, 7917, 8980, 10.841, 12.477, Gl. U. n. ř. 195, 713, 783, Vážný č. 7704, 8993, 10.005, 10.590 a další).

66 Jde o zánik vlastnického práva k věci jednoho subjektu a současný vznik takového práva k téže věci jiného subjektu.

58 Viz WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6. s. 26.

59 Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, nebo nález Ústavního soudu ze dne 13. srpna 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02.

60 O energetickém zařízení mluví např. EnerZ v celé řadě svých ustanovení [§ 4 odst. 4, § 5 odst. 3, § 7 odst. 4 písm. e), § 10 odst. 7 a 8, atd.]; § 3 písm. d) zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů; § 41 odst. 1 písm. c) zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů; § 132 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, mluví o zařízeních energetických.



a strojů nebo jiných zařízení, které mají být upevněny k jiné věci, významně nabytí od nevlastníka v dobré víře (§ 446 ObchZ) a zánik vlastnického práva k věci jejím zpracováním (§ 135b ObčZ). Rozhodné kritérium, proč se zabývat problematikou vzniku a trvání vlastnického práva k energetickým zařízením odděleně od jiných věcí strojně technologické povahy, spočívá v technicky rozdílných podmínkách právní možnosti zániku samostatnosti takovýchto věcí právní skutečností nastalou jejich zpracováním (specificatio; § 135b ObčZ). Energetická zařízení, tak jak jsou vymezena pro účely tohoto pojednání, jsou prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení. Takové samostatné funkční zařízení, nebo funkční celek individuálních energetických zařízení, které se nachází před energetickou soustavou nebo za jejím koncem, není prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení. Není proto mezi takovýmito zařízeními a strojem, jako jiným strojně technologickým zařízením, žádného rozdílu. Předmětem bližšího posouzení bude v tomto článku také, zda přiznat, z pohledu režimu vlastnického práva, samostatnému funkčnímu zařízení nebo funkčnímu celku individuálních energetických zařízení, které je provozované poskytovatelem energetických služeb, obdobné postavení jako u energetického zařízení, byť toto zařízení není prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení.<sup>67</sup>

Pro vznik, trvání a naopak zánik vlastnického práva nabývá na významu zejména § 135b odst. 2 ObčZ, jenž stanoví, že „[z]pracuje-li někdo cizí věc, ač je mu známo, že mu nepatří, může vlastník věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Není-li navrácení do předešlého stavu možné nebo účelné, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkově nebo zpracovateli, nedojde-li mezi nimi k dohodě.“ Takto zpracovaná věc se stává součástí věci hlavní,<sup>68</sup> náleží-li k ní podle její povahy, a nemůže být oddělena, aniž by se tím věc znehodnotila (§ 120 ObčZ). Pro posouzení naplnění podmínek, jež pro součást věci stanoví ObčZ, je podstatný konkrétní faktický stav v každém jednotlivém případě.<sup>69</sup> Tato skutečnost způsobuje nejistotu

67 Jde např. o kotelnu vybudovanou dodavatelem tepelné energie pro přímou dodávku tepla pro jediného odběratele zpravidla bez použití rozvodného tepelného zařízení.

68 Používám-li v tomto článku pojem součást věci hlavní a nevyplývá-li ze všech okolností něco jiného, představuje ona věc hlavní věc, se kterou byla součást této věci spojena tak, že nabyla tuto povahu. Z povahy právní úpravy součástí věci nelze proto tvrdit, že tato součást je věci vedlejší k věci hlavní, neboť tato součást není samostatnou věcí a sdílí právní osud s věcí, s níž byla takto spojena.

69 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2007, sp. zn. 30 Cdo 3034/2006. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]: „Problematikou součástí věci se Nejvyšší soud zabýval např. v rozsudcích ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 25 Cdo 770/98, ze dne 27. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98, či ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 30 Odo 351/2002, v nichž uvedl, že právní institut součástí věci (§ 120 odst. 1 obč. zák.) je zákonným vyjádřením skutečnosti, že existují věci, jakožto hmotné předměty, které lze z hlediska právní teorie charakterizovat jako věci složené, tedy věci, které jsou vnitřně strukturovány a tvořeny relativně samostatnými částmi více či méně vzájemně spojenými. Zákon staví samostatnost věci ve vztahu k věci jiné na dvou kritériích: 1) na vzájemné sounáležitosti věcí a 2) na míře jejich oddělitelnosti. První kritérium představuje spíše subjektivní rovinu, neboť „to, co k věci podle její povahy náleží“, se určuje do značné míry podle lidských zvyklostí, zkušeností a norem vztahujících se ke

zejména s ohledem na vlastnická práva fyzických a právnických osob, které poskytují energetické služby podle EnerZ. Stejná nejistota nastává i v případě osob, jež si v právních vztazích s poskytovatelem energetických služeb nebo i jinými subjekty v režimu ObčZ anebo ObchZ vyhradily vlastnické právo k energetickým zařízením, které osoby poskytující energetické služby využívají při své podnikatelské činnosti. Ekonomická hodnota věcí v případech, kdy ten, jemuž vlastnický titul k těmto věcem náležel nebo by alespoň podle jeho mínění náležet měl, má pozici nejistou, vnímání této otázky jenom umocňuje.

Hlavní problém vzniká při posouzení otázky, zda současně s upevněním energetického zařízení k jiné věci dochází k zániku vlastnického práva vlastníka upevněvaného zařízení, či nikoliv. Je-li takovéto energetické zařízení upevněno k jiné věci (např. výměňková stanice k budově, elektrický transformátor k budově), nabízí se úvaha, že toto energetické zařízení se stává součástí této jiné věci, neboť „součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila.“<sup>70</sup> Mechanické spojení určitého fyzického objektu s jiným objektem ale samo o sobě nevypovídá nic o jeho věcném statusu z hlediska právní kvalifikace.<sup>71</sup> Jsou-li ovšem splněny podmínky § 120 odst. 1 ObčZ, že takto spojená věc s věcí jinou k této jiné věci podle povahy této jiné věci náleží a nemůže být od ní oddělena, aniž by se tím tato jiná věc znehodnotila, vlastnické právo jiného subjektu k věci spojené s jinou věcí podle § 135b ObčZ zaniká jejím zpracováním (specificatio).<sup>72</sup> Na straně druhé se nabízí řešení, podle něhož vlastnictví k energetickému zařízení upevněnému k jiné věci nezaniká, ponechává si svou individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů. Tento závěr nachází oporu ve specifickém charakteru poskytování energetických služeb jako služeb v rámci síťových odvětví.<sup>73</sup> Jednotlivá energetická zařízení plní svoji funkci jedine v komplexní soustavě energetických zařízení, která jako celek zabezpečuje poskytování energetické služby. Hospodářsky tedy takovéto jednotlivé energetické zařízení slouží jak k naplňování podnikatelského záměru osoby, jež tyto energetické služby poskytuje, tak osobě, jíž se tato služba poskytuje. Slouží-li předmět alespoň dvěma věcem, které lze jednoduše mechanicky oddělit a nahradit jiným obdobným objektem, nenáleží tato

konkrétní věci. Míra sounáležitosti se pak posuzuje prostřednictvím povahy té věci, která je považována za věc podstatnější, určující a tedy ve vztahu více věcí za věc tzv. hlavní. Zákonný text touto obecnou úpravou dává prostor k individuálnímu posouzení, jaké vlastnosti věc hlavní vykazuje, aby odtud bylo možno odvíjet úvahy, zda jiná relativně samostatná věc k ní „patří“ natolik neodmyslitelně, že nemůže již být považována za věc odlišnou. Druhé kritérium je více objektivní a sleduje spojení věcí především ve smyslu fyzickém.“

70 Srov. § 120 odst. 1 ObčZ.; Z tohoto názoru vychází například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2002, sp. zn. 28 Cdo 990/2002. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

71 Viz ELIÁŠ, Karel. Výměňková stanice tepla jako složka podniku distributora tepelné energie a otázka jejího vlastnictví. *Obchodněprávní revue*. 2010, ročník 2, č. 1, s. 18 – 21. ISSN 1803-6554. s. 19.

72 Ibid.

73 Viz důvodovou zprávu k návrhu energetického zákona. Obecná část. Zásady a účel. Poslanecká sněmovna, tisk 535/0, ze dne 9. února 2000 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>

věc ani jedné z věcí, kterým takto slouží.<sup>74</sup> Vlastnické právo k jednotlivému energetickému zařízení je v tomto případě zachováno. Za tuto variantu řešení se přimlouvá i úprava v EnerZ. Řešení tohoto názorového střetu se detailně věnuji v dalším textu.

## C. Věcněprávní a vlastnický režim energetických zařízení

Úvodní kapitoly této části článku poskytují pohled na věcněprávní povahu energetického zařízení ovlivňující jeho vlastnický režim. V rámci tohoto pojednání je věnována pozornost také jejich režimu v případě vlastnictví bytů a nebytových prostor. Na tyto úvahy s obecnější platností navazuje kapitola o zvláštních aspektech vlastnictví energetických zařízení na územích určených k zajišťování obrany státu. Závěry předchozích úvah nabízejí otázky o věcněprávním a vlastnickém režimu samotných energetických soustav, jimž je věnována samostatná kapitola. Platnost tvrzení vyplývajících z dosavadní analýzy ověřuji také v rámci právní úpravy nového občanského zákoníku. Poslední kapitola této části poskytuje návod k aplikaci závěrů o věcněprávním a vlastnickém režimu energetických zařízení v praxi.

### 1. Povaha energetického zařízení jako součásti jiné věci

Je-li energetické zařízení spojeno s jinou věcí, nabízí se úvaha o právním charakteru tohoto spojení. Jedním z názorů je, že zařízení se stává součástí této jiné věci, pokud k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. Tato kapitola je věnována vymezení pojmu součást věci a analýze judikatury Nejvyššího soudu, která se k této variantě přiklání.

#### 1.1 Součást věci

Občanský zákoník se pojmu věci v právním slova smyslu detailněji nevěnuje. Z § 118 odst. 1 ObčZ vyplývá jenom to, že jde o předmět občanskoprávních vztahů. Občanskoprávní teorie a praxe vymezují věci tradičně jako ovladatelné hmotné předměty (res corporales) a ovladatelné přírodní síly. Někdy se setkáváme i s podmínkou, že takto vymezené předměty musí sloužit potřebám lidí, tj. mají užitečnou hodnotu.

Podle § 120 odst. 1 ObčZ je součástí věci vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. Jestliže něco k věci

74 Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]: „Pokud věc je spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci (může jít nanejvýš o věc složenou – universitas rerum cohaerentium [sic] – ve které každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů). Má-li spojením původně samostatných věcí vzniknout věc nová (popřípadě má-li jedna z těchto věcí zaniknout jako přídrupek druhé věci), je třeba, aby původní věci byly nadále ve vztazích k okolí jako jediný celek; tomuto požadavku odporuje stav, kdy původní věci si zachovávají samostatné funkce a vnější vztahy.“

náleží a nemůže být od ní odděleno, pak to zpravidla předpokládá určité fyzické spojení s věcí.<sup>75</sup> „Zákonnou podmínkou vymezující součást věci tedy je spojení s věcí, a to spojení takového druhu, že při oddělení předmětu, který má být součástí, dojde ke znehodnocení věci. Tato zákonná podmínka ovšem neznamená fyzickou nedělitelnost, ale jen to, že v případě oddělení dojde ke znehodnocení věci.“<sup>76</sup> Nedělitelnost ovšem není jen fyzická či technická, nýbrž i funkční. Důraz je přitom kladen na znehodnocení věci hlavní, nikoliv její oddělené části. Znehodnocení může být funkční, cenové, nebo i estetické, pokud se nějak projeví v hodnotě věci.<sup>77</sup>

Paragraf 120 odst. 2 ObčZ výslovně stanoví, že stavba<sup>78</sup> není součástí pozemku.<sup>79</sup> Součástí pozemku jsou ale takové výsledky stavebních prací, které představují jeho pouhou povrchovou úpravu. Nejsou proto samostatnou věcí v právním smyslu. Judikatura dospěla k závěru, že součástí pozemku jsou podzemní stavby, jako např. meliorační zařízení,<sup>80</sup> stavby<sup>81</sup> a stavební prvky, jako jsou chodníky v zahradách, zahradní bazénky a nádrže, pergoly,<sup>82</sup> ploty, dlažby, opěrné zdi, obruby, květinová jezírka a zahradní schody,<sup>83</sup> parkoviště, lomy.<sup>84</sup> Stavba tak není součástí pozemku, jde-li o stavbu nemovitou, která má povahu stavby hlavní, nebo o stavbu movitou. Můžeme-li tedy kvalifikovat určité energetické zařízení jako stavbu podle ObčZ, ať již movitou, nebo nemovitou, je tato samostatnou věcí v právním smyslu. V praxi tak nevytváří aplikace § 120 odst. 2 ObčZ v případě energetických zařízení výraznější potíže. Právnímu režimu staveb k pozemkům se proto detailněji zabývám až v kapitole věnované NOBčZ, jenž se vrací k obecné římskoprávní zásadě superficies solo cedit.

Součást věci není samostatnou věcí v právním smyslu a nemůže být proto samostatným předmětem občanskoprávních vztahů. Hlavní věc a její součást tvoří jedinou věc v právním smyslu, podrobenou jedinému právnímu režimu. Právní úkony a jimi založená práva a povinnosti, jejichž předmětem je takováto věc, se

75 Viz FIALA 2009 op. cit., s. 352.

76 Ibid.

77 Viz FIALA 2009 op. cit., s. 352.

78 Podle ustálené soudní praxe nelze při vymezení obecného pojmu stavba podle ObčZ vycházet z veřejnoprávních předpisů. Stavba podle ObčZ představuje výsledek stavební činnosti a za skutečnost rozhodnou pro její vznik jako samostatné věci se považuje okolnost, že je vybudována minimálně do takového stádia, od něhož počínají již všechny další stavební práce k dokončení této věci.

79 Pozemkem se rozumí individualizovaná část zemského povrchu, ale i prostor nad zemským povrchem a hlubinný prostor pod ním (Rozhodnutí zveřejněné pod č. 7/1999 Sbíry soudních rozhodnutí a stanovisek). Pozemek je nemovitostí (§ 119 odst. 2 ObčZ).

80 Blíže viz náleží Ústavního soudu ze dne 24. května 1994, sp. zn. Pl. ÚS 16/93. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

81 Jde o stavby ve veřejnoprávním, nikoli v soukromoprávním smyslu, neboť stavba v soukromoprávním smyslu je vždy samostatnou věcí (§ 119 odst. 2 ObčZ v spojení s jeho odst. 1).

82 Nejsou-li součástí jiné stavby.

83 Blíže viz rozhodnutí č. 4/1992 Sbíry soudních rozhodnutí.

84 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2003, sp. zn. 22 Cdo 1221/2002. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]. FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 867-1618 s. ISBN 978-80-7357-395-9. s. 353.

vztahují i na všechny její součásti.<sup>85</sup> Součást hlavní věci proto přechází na nabyvatele věci bez dalšího, aniž by součást věci musela být identifikována. Součást věci tak sdílí právní osud věci hlavní.<sup>86</sup>

## 1.2 Lze subsumovat energetické zařízení pod pojem součást věci?

Z povahy poskytování energetických služeb jako síťového odvětví vyplývá, že samostatné energetické zařízení bývá spojeno s jinými prvky energetické soustavy, aby tak umožnilo naplnění účelu této soustavy jako jistého vzájemně propojeného funkčního celku. „*Mechanické spojení určitého fyzického předmětu s jiným samo o sobě nevyvolává nic o jeho věcném statusu z hlediska právní kvalifikace.*“<sup>87</sup> Není pochyb o tom, že energetické zařízení je jako výrobek samostatnou věcí v právním smyslu. Otázky vyvolává až situace, kdy je energetické zařízení spojeno s jinou věcí. Stane se proto výměňková stanice,<sup>88</sup> napojená na další části rozvodného tepelného zařízení, součástí budovy, která je dálkově vytápěná? Anebo, stane se transformátor součástí budovy, do níž je prostřednictvím elektrizační soustavy dodávána elektrická energie? Co když je na transformátor napojeno vícero budov? Tyto otázky se zaměřují na právní povahu energetického zařízení v těsné souvislosti s dodávkou energie odběrateli/zákazníky v odběrném místě.<sup>89</sup> Jaká bude právní povaha energetického zařízení, jež je spojeno s energetickou soustavou ve větší vzdálenosti od konce energetické soustavy?<sup>90</sup>

V těchto situacích se nabízí jednoduchá varianta § 120 odst. 1 ObčZ, že takovéto energetické zařízení se stává součástí jiné věci, protože k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc zne-

hodnotila. Vlastníku věci, se kterou bylo takovéto energetické zařízení spojeno, proto jako její přírůstek náleží i předmětné energetické zařízení. Byla-li proto ujednána výhrada vlastnického práva k energetickému zařízení, jež bylo takto spojeno, vlastnické právo toho, kdo si toto vlastnické právo k energetickému zařízení vyhradil, zaniká zpracováním.<sup>91</sup> Z tohoto pohledu částečně vychází i vnitřně rozporná judikatura NS, což bude demonstrováno níže.

V pořadí druhé<sup>92</sup> rozhodnutí Nejvyššího soudu, zabývající se posouzením otázky, zda jde o součást věci, nebo samostatnou věc v právním smyslu, představuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98.<sup>93</sup> Tato právní otázka se objevila v souvislosti s posouzením platnosti smlouvy o převodu budovy, která měla být podle smlouvy převedena bez výměňkové stanice tepla. Nejvyšší soud dospěl ve svém rozsudku k názoru, že výměňková stanice je součástí předmětné budovy, neboť podle své povahy k této nemovitosti náleží a nemůže být oddělena, aniž by se věc (dům služeb) znehodnotila.<sup>94</sup> Nejvyšší soud vyšel přitom ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, že v daném případě výměňková stanice slouží pro vytápění budovy, jež měla být na základě napadené smlouvy převedena. Bez této výměňkové stanice by budova nemohla existovat a nemohly by tak fungovat ani bytové jednotky, které jsou na výměňník napojeny. Toto rozhodnutí, i když se týkalo skutkově jiné právní situace, než řešil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98,<sup>95</sup> je počátkem rozporů v judikatuře Nejvyššího soudu ve věci vlastnictví energetických zařízení.

Vlastnické právo k výměňkové stanici bylo předmětem rozhodování Nejvyššího soudu také v rozsudku ze dne 25. července 2002, sp. zn. 28 Cdo 990/2002.<sup>96</sup> Dovolatel se v tomto případě na základě kupní smlouvy stal vlastníkem bloku panelových domů, v jejichž prvním nadzemním podlaží byla umístěna výměňková stanice. Žalovaná byla provozovatelem výměňkové stanice a tvrdila, že vlastní její technologické zařízení. Bylo sporné, zda zabudovaná výměňková stanice není součástí nemovitosti a jestli tedy dovolatel není jejím vlastníkem. Nejvyšší soud tady odkázal na svůj rozsudek

85 Viz ŠVESTKA 2009 op. cit., s. 658.

86 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 4. července 1985, sp. zn. 4 Cz 25/85, publikovaný pod č. 7/1987 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

87 Viz ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 19.

88 „[V]ýměňková stanice jako taková (jako výrobek) má povahu movité věci. Jde o technologické zařízení, které se na místě určení napojuje na rozvody sloužící k dodávce a odběru tepla nebo teplé vody i na rozvody energií zajišťující provoz stanice. Technicky se skládá z dílčích komponent [výměňník tepla, čerpadlo, měřicí (sic) zařízení, (tlakoměr, teploměr), pojistný ventil, uzavírací a vypouštěcí uzavěry, elektrické a řídicí (sic) zařízení apod.]. [...] Výměňková stanice může sloužit k rozvodu tepelné energie do jedné budovy nebo i do několika stavebních objektů“ (ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 18.). [Poznámka: Výměňníky se používají také například ve výrobnách energie, při zpracování ropy nebo v automobilech. Pojem výměňníku proto nelze obecně redukovat pouze pro oblast rozvodu tepla.] Pro srovnání viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]: „Výměňková stanice je prostorem, kde je umístěno strojní nebo technologické zařízení, kterým se převádí teplota určitého média na teplotu, která je použitelná pro ústřední vytápění určených objektů. Zařízení, které slouží k těmto účelům, se nazývá výměňník. Pojmy výměňníková stanice a výměňník tedy nejsou totožné. Výměňníková stanice je prostorem nebo stavbou, kde se nachází výměňník, prostory pro obsluhu, sociální zařízení, apod.“ K pojmu trafostanice viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 1238/2004.

89 Odběrné místo se ale nemusí shodovat s místem, kde se energetická soustava končí. Odběrné místo se v elektroenergetice a plynárenství zpravidla nachází za koncem energetické soustavy. Z pohledu určení věcného statusu energetického zařízení je proto rozhodný právě onen konec energetické soustavy a nikoliv místo odběru energie.

90 Pojem vzdálenost je použitý vzhledem k funkci energetického zařízení, kterou plní pro odběratele/zákazníka.

91 Srov. R 81/2004.

92 O prvním rozhodnutí viz následující kapitola.

93 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

94 Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu: „Že podle své povahy k dotčené nemovitosti náleží, vyplývá z toho, že podle zjištění soudu je v daném případě výměňková stanice prostorem, kde je umístěno příslušné strojní, resp. technologické zařízení. Konstrukce stavby přitom neumožňuje oddělení výměňkové stanice od ostatních částí stavby. Stejný závěr by bylo v posuzovaném případě nutno učinit i tehdy, pokud by se za výměňkovou stanici považovalo pouze vlastní technologické zařízení. Toto technologické zařízení bylo totiž spojeno se stavebními konstrukcemi, které byly vybudovány speciálně pro potřeby této technologie. Skutečnost, že výměňková stanice nemůže být oddělena, aniž by se věc (dům služeb) znehodnotila, pak vyplývá z toho, že z hlediska stavebního neumožňuje konstrukce stavby její oddělení. I pokud by se za výměňkovou stanici považovalo pouze příslušné technologické zařízení, znamenalo by její oddělení znehodnocení domu služeb, neboť ten je vytápěn z této výměňkové stanice.“

95 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

96 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].



ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98,<sup>97</sup> že výměníkovou stanicí je nutno považovat za součást budovy, neboť podle své povahy k této nemovitosti náleží a nemůže být oddělena, aniž by se budova neznehodnotila. Výměníkovou stanicí tedy opět považoval za součást nemovitosti.<sup>98</sup> I když Nejvyšší soud vnímá výměníkovou stanicí jako prostor, v němž je relevantní zařízení,<sup>99</sup> ke kterému žalovaná uplatňovala své vlastnické právo, tj. odlišně od vnímání výměníkové stanice v tomto článku,<sup>100</sup> vzhledem k názoru Nejvyššího soudu vysloveného jako obiter dictum v jeho rozsudku ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98, tato skutečnost na věci materiálně nic nemění.

Dalším z případů, v němž Nejvyšší soud pokračoval v chápání energetického zařízení jako součásti věci, je jeho usnesení ze dne 30. října 2007, sp. zn. 30 Cdo 3034/2006.<sup>101</sup> V daném případě bylo posuzováno, zda může dojít k převodu přístavby k rodinnému domu, tj. zda může být přístavba posuzována jako samostatná věc, nebo zda jde o součást rodinného domu. Dovolatelka argumentovala, že přístavbu nelze oddělit, jelikož jenom k ní a nikoliv k přístavbě je napojena přípojka inter alia elektriny a plynu. Bylo shledáno, že přístavba je samostatnou stavbou a mohla být od rodinného domu platně oddělena. Nejvyšší soud konstatoval, že podmínkou, aby věc mohla být považována za součást stavby, je, že jejím oddělením od věci hlavní by byla věc hlavní, v dané věci rodinný dům, znehodnocena. Naproti tomu není podstatné, zda dojde ke znehodnocení věci oddělované. I když se k otázce vlastnictví elektrické a plynové přípojky Nejvyšší soud nevyjádřil *expressis verbis*, z jeho argumentace je zřejmé, že tyto považuje za součást<sup>102</sup> rodinného domu.<sup>103</sup>

97 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

98 Ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší soud také ve svém usnesení ze dne 28. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 1055/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

99 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]: „*Konstrukce stavby přitom neumožňuje oddělení výměníkové stanice od ostatních částí stavby. Stejný závěr by bylo v posuzovaném případě nutno učinit i tehdy, pokud by se za výměníkovou stanicí považovalo pouze vlastní technologické zařízení. Toto technologické zařízení bylo totiž spojeno se stavebními konstrukcemi, které byly vybudovány speciálně pro potřeby této technologie. Skutečnost, že výměníková stanice nemůže být oddělena, aniž by se věc (dům služeb) znehodnotila, pak vyplývá z toho, že z hlediska stavebního neumožňuje konstrukce stavby její oddělení. I pokud by se za výměníkovou stanicí považovalo pouze příslušné technologické zařízení, znamenalo by její oddělení znehodnocení domu služeb, neboť ten je vytažen z této výměníkové stanice.*“

100 Blíže viz poznámka pod čarou č. 88 (ELIÁŠ, K.).

101 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

102 Podobně na Slovensku podle rozhodnutí Krajského úřadu v Prešově tvoří vysokonapěťová přípojka malé vodní elektrárny součástí její strojovny [obsah rozhodnutí citován v SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 3 Obdo 37/2009. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-22]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>].

103 Na tomto místě je třeba dle mého mínění také upozornit, že žalovaná odkázala Nejvyšší soud na § 45 odst. 4 a 8 EnerZ upravující elektrickou přípojku. Nejvyšší soud správně uzavřel, že tento odkaz na EnerZ je nepřipadný, neboť EnerZ nabyl účinnosti až dne 01. 01. 2001, tedy po vzniku titulu převodu vlastnického práva k dané nemovitosti. Měl mu být ale upozorněním, že neposoudí-li vlastnické právo k elektrické přípojce podle § 16 odst. 9 zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetice

Výše prezentované právní závěry Nejvyššího soudu mají za následek, že byt je k energetickému zařízení vyhrazeno vlastnické právo jeho výrobcem nebo poskytovatelem energetických služeb, spojením tohoto energetického zařízení toto vlastnické právo zpracováním (specificatio) zaniká. Tyto závěry jsou z pohledu právních i faktických vztahů v energetice podle mého názoru zcela absurdní.<sup>104</sup> S výchoiskem, podle něhož je ener-

kých odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů, In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], účinného v rozhodné době, jenž stanovil, že „[v]lastníkem přípojky je ten, kdo uhradil náklady na její zřízení“ a § 24 odst. 3 téhož zákona, jenž stanovil „[v]lastníkem plynovodní přípojky je ten, kdo uhradil náklady na její zřízení,“ nesprávně aplikuje zákon. O citovaných ustanoveních není v předmětném usnesení Nejvyššího soudu ani zmínky. Pro úplnost je třeba dodat, že těmito závěry učiněnými v přímém rozporu s právními předpisy se necítil být vázán 32. senát Nejvyššího soudu ve svém rozsudku ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 32 Odo 308/2005. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], jenž judikoval, že skutečnost, kdo je vlastníkem inter alia elektrické přípojky určuje speciální právní předpis (v daném případě zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů). Z tohoto důvodu je třeba jejich vlastnictví posuzovat nejen podle zjištění, kdo je vybudoval, ale i podle tehdy platných předpisů. K vlastnictví elektrické přípojky se opětovně vyjádřil 22. senát Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 7. ledna 2010, sp. zn. 22 Cdo 4420/2009. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], když posuzoval vlastnictví elektrické přípojky vybudované v roce 1972. Neúspěšný účastník řízení se v dovolání domáhal určení, že elektrická přípojka není samostatnou věcí, neboť se jedná o podzemní vedení, které tvoří součást pozemku. Byl je z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu již zřejmé, že tento byt věc posoudil podle tehdy platného práva, ustanovení § 242 odst. 3 OSŘ mu to společně s uplatněným dovolacím důvodem neumožnilo. Tradiční floskule, konstatovaná v citovaném rozhodnutí, že „*rozhodnutí odvolacího soudu je správné,*“ pak ale působí v daném případě minimálně zvláště.

104 Kromě zániku práv vlastníka k energetickému zařízení, což může významně ovlivnit možnosti plnění jeho povinností jako poskytovatele energetických služeb podle EnerZ, se promítají tyto důsledky i v daňové rovině. Postupné snižování hodnoty majetku obchodní společnosti peněžně vyjadřují odpisy (§ 26 a násl. ZDP) a umožňují tak těmto subjektům shromáždit peněžní prostředky k nahrazení opotřebovaného investičního majetku. Vytvářejí finanční zdroje obchodní společnosti v závislosti na životnosti a míře opotřebování majetku. Hmotný majetek se podle své životnosti odepisuje v šesti odpisových skupinách s různými dobami odpisování. Hmotný majetek vymezuje § 26 odst. 2 ZDP a rozumějí se jím kromě jiného samostatné movité věci. Na zánik samostatného věcněprávního statusu věci specifikaci reaguje § 26 odst. 2 ustanovení, že „[z]a samostatné movité věci se považují také výrobní zařízení, jakož i zařízení a předměty sloužící k provozování služeb (výkonů) a účelová zařízení a předměty, která s budovou nebo se stavbou netvoří jeden funkční celek, i když jsou s ní pevně spojeny.“ Za takovéto samostatné věci se považují podle pokynu GFR č. D-6 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, například zařízení vytopen – kotelna a výměníkových stanic pro průmyslovou výrobu tepla a strojní zařízení transformoven [k jinému vymezení extenze § 26 odst. ZDP viz v praxi kritizovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. září 2010, sp. zn. 5 AfS 3/2010 – 144 (opačně viz komparativně SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2009, sp. zn. 3 Sžf 101/2008.)). I když se tato strojní technologická zařízení považují pro daňové účely za samostatné věci, může je odepisovat jen jejich vlastník (podle § 28 odst. 1 ZDP), kterým poskytovatel energetické služby, alespoň podle Nejvyššího soudu, ve výše uvedených případech být nemusí. Může proto nastat situace, kdy zařízení nemá kdo odepisovat (např. výměník pro bytový dům) a účel odepisování spočívající v zajištění shromáždění kapitálu k nahrazení opotřebovaného majetku je se všemi důsledky zmařen. Navzdory uvedeným problémům je mi známo, že k odepisování energetických zařízení, jež by vzhledem k citované judikatuře Nejvyššího soudu nebyly ve vlastnictví poskytovatele energetických služeb, v praxi dochází. Vymezení účetního a daňového režimu těchto prvků ale nemá zpětně vliv na určení jejich věcněprávního a vlastnického statusu (Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. prosince 2004, sp. zn. 5 AfS 130/2004.).

getické zařízení součástí, se nelze, podle mého mínění, i z tohoto důvodu ztotožnit. Rozhodovací činnost Nejvyššího soudu k otázce kvalifikace věcněprávního statusu energetického zařízení se ale výše uvedenými rozhodnutími nevyčerpává. Jiný pohled na posouzení věcněprávního statusu energetického zařízení je podroben detailní analýze v následující kapitole. Otázka následování dosud citované judikatury v budoucnu ale zůstává z mého pohledu i navzdory její sporadičnosti<sup>105</sup> nejistá. Z pohledu skutkového vymezení je citovaným věcem společné, že energetické zařízení, o jehož věcněprávní povaze se rozhodovalo, sloužilo k zásobování energií pouze jedné věci. V kapitole druhé<sup>106</sup> jsou na rozdíl od těchto případů podrobeny analýze zejména případy, kdy energetické zařízení zabezpečovalo dodávky energií více věcem. Na tomto místě možno předeslat, že soudy dospívají v těchto případech zpravidla k jinému řešení. Poslední z těchto rozhodnutí<sup>107</sup> se ale opět vrací k nazírání na energetické zařízení jako na součást věci. Odpověď na otázku, do jaké míry bude judikatura, jejíž analýze jsem se na tomto místě věnoval, soudy následována, tak zůstává otevřena.

### 1.3 Ochrana majetkových práv vlastníka zpracovaného energetického zařízení

Zanikne-li vlastnické právo k energetickému zařízení zpracováním,<sup>108</sup> stává se vlastníkem tohoto zařízení vlastník věci, k níž bylo energetické zařízení upevněno (§ 135b ObčZ). Jelikož tento předmět občanskoprávních vztahů jako samostatná věc zanikl, ten, jehož vlastnické právo takto zaniklo, se nemůže bránit reivindikační žalobou podle § 123 a 126 ObčZ. Na tuto situaci se aplikuje § 135b ObčZ. Jeho první odstavce dopadá na situace, kdy byl zpracovatel věci v dobré víře. Je-li k věci vyhrazeno vlastnické právo, lze s přihlédnutím k praxi v daném odvětví konstatovat, že pravidlo v něm obsažené má pro tyto situace minimální význam. Zpracuje-li ovšem někdo cizí věc, ač je mu známo, že mu nepatří, může vlastník věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Není-li navrácení do předešlého stavu možné nebo účelné, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkovu nebo zpracovateli, nedojde-li mezi nimi k dohodě.<sup>109</sup> Podmínkou aplikace ustanovení tohoto odstavce je, že došlo ke zpracování cizí věci někým, komu je známo, že mu věc vlastnický nepatří. V takovém případě může někdejší vlastník zpracované věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Navrácení do původního stavu ale musí být možné a účelné. Není-li tomu tak, přednost má dohoda zpracovatele a vlastníka o tom, kdo je vlastníkem věci. Nedojde-li k dohodě, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkovu nebo zpracovateli. V případě

zpracování energetického zařízení dochází k mechanickému splynutí věci hlavní a vedlejší (zpravidla energetické zařízení), přičemž vzniká věc složitá (universitas rerum cohaerentium), tedy taková, kterou lze bez značné hospodářské újmy rozdělit na prvotní a druhotné součástky.<sup>110</sup> Tyto součástky si i ve spojení zachovávají svoji podstatu, vlastnictví k nim ale i tak zaniká a stávají se součástí věci hlavní. Nejde ale o zánik vlastnictví trvalý, což vyjadřuje § 135b odst. 2 ObčZ. Jde o kombinaci římskoprávní žaloby na rozdělení (actio ad exhibendum) a po oddělení součástí žaloby reivindikační.<sup>111</sup> To ovšem znamená, že v okamžiku podání žaloby nemůže být žalobce vlastníkem věci, byť byl bezprostředně předcházejícím vlastníkem věci, jež zpracováním zanikla, a nemůže uplatnit vlastnické právo přímo reivindikační žalobou podle § 126 odst. 1 ObčZ. Ten, jehož věc byla takto zpracována, ale může žalovat o vydání bezdůvodného obohacení (§ 451 a násl. ObčZ) nebo požadovat náhradu škody (§ 420 ObčZ). Také v případě výkonu rozhodnutí by nebylo možné uplatnit excindikační žalobu podle § 267 odst. 1 OSŘ nebo § 68 odst. 1 EŘ. V daném případě totiž nejde o právo k majetku (§ 267 odst. 1 OSŘ) ani právo k věci (§ 68 odst. 1 EŘ); majetkové právo vzniká až „konstitutivním rozhodnutím“ soudu ve složce žaloby actio ad exhibendum.<sup>112</sup> Nejde proto o vlastnické právo, ale o prosté právo majetkové, jež se promlčuje v obecné tříleté promlčecí době (§ 100 odst. 1 a 2 ObčZ). Z konstrukce § 110 odst. 2, věty druhé ObčZ lze mít také za to, že promlčecí dobu nelze prodloužit.<sup>113</sup> Rovněž nelze požadovat vrácení věci od dlužníka v insolvenční věci podle § 260 odst. 2 IZ, neboť vlastnické právo k energetickému zařízení zpracováním zaniklo a do konstitutivního rozhodnutí soudu ve složce žaloby actio ad exhibendum toto nevzniklo.<sup>114</sup> Na základě uvedeného výkladu si lze oprávněně klást otázku, zda platný právní řád poskytuje vlastníkovu, jehož vlastnické právo k jakékoliv věci (včetně energetického zařízení) zaniklo specifikací, ochranu tohoto vlastnického práva v souladu s čl. 11 Listiny, čl. 1 Protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 17 Listiny základních práv EU a čl. 17 Všeobecné deklarace lidských práv.<sup>115</sup> Je také otázkou, zda minulá

110 Viz ŠVESTKA 2009 op. cit., s. 787. Naplnění podmínky § 135b odst. 2 ObčZ, že navrácení do předešlého stavu musí být možné a účelné se proto nejeví jako problematické.

111 Blíže viz ŠVESTKA 2009 op. cit., s. 787.

112 Viz ELIÁŠ, 2008 op. cit., s. 610.

113 Ibid., s. 438, 439.; Argument „co do důvodu i výše“ naznačuje, že se může jednat jen o smluvní závazky.

114 Viz ŠVESTKA 2009 op. cit., s. 787.

115 K úvaze o tom přímo nabádá otázka vyslovená v dovolání ve věci sp. zn. 22 Cdo 944/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]. Dovolatel kladl Nejvyššímu soudu otázku, zda lze rozhodnutím, že určitá stavba je součástí stavby jiné, způsobit důsledky vyvlastnění určitého majetku ve prospěch jiného subjektu, a to dokonce bez náhrady. Nejvyšší soud správně uvedl, že určovací rozhodnutí soudů opírající se o § 80 písm. c) OSŘ mají jen deklaratorní charakter. Soudní rozhodnutí v daném případě tak nezakládají účastníkům nová práva a povinnosti do té doby neexistující, ale pouze konstatují, jaká práva a povinnosti účastníci mají, přičemž důvodem jejich vzniku byla jiná právní skutečnost než akt soudní rozhodnutí. Otázka efektivní ochrany vlastnického práva subjektu, který byl původně vlastníkem specifikované věci, tím ale zůstává nedořešena. K vyvlastnění dochází na základě individuálního právního aktu, kterým je rozhodnutí, a to podle Nejvyššího soudu jenom konstitutivní. Podle mého mínění lze ale

105 Viz ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 19.

106 Viz podkapitoly 2.1 a 2.2 této části článku.

107 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 2958/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]. V tomto článku blíže viz část C, podkapitola 2.2.

108 Blíže viz Rc 81/04.

109 Srov. § 135b odst. 2 ObčZ.

právní úprava neposkytovala v těchto situacích vlastníku věci specifickovanou příznivější ochranu.<sup>116</sup>

#### 1.4 Shrnutí dílčích závěrů

Jak již bylo řečeno výše, součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. V pojetí občanskoprávní teorie nepředstavuje součást věci samostatnou věc v právním smyslu a nemůže být proto samostatným předmětem právních vztahů. Z povahy energetických zařízení vyplývá, že jsou spojena s jinými prvky energetické soustavy. Výše citovaná judikatura Nejvyššího soudu je považuje za součást některé z věcí, s nimiž jsou spojena. Bylo-li proto energetické zařízení spojeno s jinou věcí ve vlastnictví odlišného subjektu, vlastnické právo původního vlastníka energetického zařízení zaniká. Právní řád České republiky přitom přiznává původnímu vlastníku energetického zařízení, jež se stalo součástí jiné věci, pouze majetkoprávní, nikoliv věcněprávní ochranu. Uvedené závěry Nejvyššího soudu způsobují v energetické praxi problémy. O možnostech jiného výkladu věcněprávního statusu energetického zařízení bude proto pojednáno v následujících kapitolách.

## 2. Povaha energetického zařízení jako samostatné věci

Předchozí kapitola pojednávala o energetickém zařízení jako o součásti věci. Na straně druhé, z pouhého mechanického spojení dvou věcí samo o sobě nevyplývá, že jedna se stává součástí druhé. Speciálně u energetických zařízení nelze přehlížet, že takovéto zařízení slouží také jinému zařízení v energetické soustavě před tímto zařízením, resp. podniku poskytovatele energetických služeb, a za tímto zařízením, resp. věci samotného zákaz-

uvažovat také o tom, že k porušení Ústavou, Listinou, Listinou základních práv EU a mezinárodními dokumenty garantovaného práva na majetek může dojít také na základě deklaratorního rozhodnutí založeného na nesprávné aplikaci hmotného práva. To má totiž účinky obdobné konstitutivnímu rozhodnutí o vylastnění. V případě deklaratorního rozhodnutí založeného na nesprávné aplikaci hmotného práva také dochází k účinkům obdobným odnětí vlastnického práva. V takovém případě nebude zásadně splněna žádná z podmínek pro vylastnění podle čl. 11 odst. 4 Listiny (byť taďy o vylastnění formálně nejde).<sup>116</sup> Podle mého mínění řešil OZO otázku (ústavní) ochrany vlastnického práva k zpracované věci i v obecné rovině lépe. Podle § 414 OZO: „[k]do cizí věci zpracuje; je se svými sloučí, spojí nebo smísí, nenabude tím ještě nároku na cizí vlastnictví.“ § 415 OZO: „Mobou-li se takové zpracované věci v jejich předěšlý stav uvést; věci sloučené, spojené nebo smíšené zase oddělit; tedy se každému vlastníkov, což jeho jest, navrátí a tomu, komu náleží, škoda nahradí. Není-li uvedení v předěšlý stav aneb oddělení možným, jest věc podílníkům společna; tomu ovšem, s jehož věcí jiný zavinením spojení věc způsobil, zůstává se volba, chce-li celou věc podržeti, a, oť jest lepší, nahraditi, aneb ji druhému rovněž za náhradu postoupiti. K tomu, kdo jest vinen, jest se zachovati podle tobo, byl-li úmysl jeho poctivý nebo nepoctivý. Nemoblo-li by se ovšem žádné straně zavinením přičítati, zůstává se volba tomu, čí podíl stojí za věc.“ Pozitivní změnu přináší oproti stávající úpravě ObčZ úprava NOBčZ, jenž preferuje obnovení předěšlého stavu. V případě energetického zařízení jsou významná zejména ustanovení upravující zpracování nikoli v dobré víře. Vlastníku věci, kterou zpracovatel nezpracoval v novou věc v dobré víře, a to bez zřetele k tomu, jak se jeho věc hodnotově podílela na hodnotě vzniklého celku, ponechává § 1075 odst. 1 NOBčZ na vůli, zda si přisvojí novou věc a nahradí druhému, co on pozbyl, nebo zda mu věc za náhradu ponechá. K volbě pro vlastníka zpracované věci výhodnějšího řešení přitom stanoví lhůtu jednoho měsíce ode dne, kdy se vlastník o zpracování věci dozvěděl (odst. 2).

níka/odběratele. V této kapitole se zabývám posouzením energetického zařízení jako samostatné věci, která je prvkem složité a komplexní energetické soustavy. Kriticky přitom analyzuji judikaturu Nejvyššího soudu, která se k tomuto názorovému proudu přiklání.

### 2.1 Důvody odmítnutí pojetí energetického zařízení jako součásti jiné věci

Energetický zákon upravuje kromě jiného také podmínky podnikání, výkon státní správy a regulaci v energetických odvětvích, kterými jsou elektroenergetika, plynárenství a teplárenství, jakož i práva a povinnosti fyzických a právnických osob s tím spojených.<sup>117</sup> Představuje zvláštní právní úpravu v energetice, jež ovšem na otázku vlastnictví energetických zařízení úplnou odpověď neposkytuje. Na straně druhé, EnerZ poskytuje určitá dílčí vodítka, k nimž je při hledání řešení nutno přihlížet.

Paragraf 2 odst. 2 písm. a) bodu 4 EnerZ chápe elektrizační soustavu jako „vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přenos, transformaci a distribuci elektřiny, včetně elektrických přípojek, přímých vedení, a systémy měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky, a to na území České republiky.“ Podle § 2 odst. 2 písm. b) bodu 7 EnerZ představuje plynárenská soustava „vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladnění plynu, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, které slouží k provozování těchto zařízení.“ Dále § 2 odst. 2 písm. c) bodu 11 EnerZ rozumí rozvodným tepelným zařízením „zařízení pro dopravu tepelné energie tvořené tepelnými soustavami a předávacími stanicemi; odběrné tepelné zařízení není součástí rozvodného tepelného zařízení.“ Jednotlivým prvkem těchto soustav, specifických pro jednotlivé energetické odvětví, je, zjednodušeně řečeno, že jde o určitý komplexní soubor zařízení, která společně slouží k zabezpečení dodávky a odběru energie, resp. primárního energetického zdroje. Vlastnické vztahy k elektrizační soustavě, plynárenské soustavě a rozvodnému tepelnému zařízení již ale EnerZ komplexně neřeší.<sup>118</sup> Ze zákonné úpravy ale nevyplývá, že celá distribuční soustava elektřiny, distribuční soustava plynu nebo rozvodné tepelné zařízení musí podléhat jednotnému vlastnickému režimu. Lze se proto domnívat, že jednotlivá zařízení, která byla použita k výstavbě takovéto soustavy, si mohou zachovávat samostatný vlastnický režim. Jinými slovy, například držitel licence na distribuci elektřiny nebo plynu,<sup>119</sup> nebo rozvod tepelné energie<sup>120</sup> může některá zařízení distri-

<sup>117</sup> Srov. § 1 EnerZ.

<sup>118</sup> Například z § 2 odst. 2 písm. b) bodu 1 EnerZ vyplývá, že distribuční soustavu tvoří inter alia plynovodní přípojky ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy. V § 2 odst. 2 písm. c) bodu 1 EnerZ stanoví, že distributorem tepelné energie je vlastník nebo nájemce rozvodného tepelného zařízení, kterým se tepelná energie dopravuje nebo transformuje a dodává k dalšímu využití jiné fyzické či právnické osobě. Dále pak EnerZ výslovně upravuje vlastnictví k elektrické přípojce (§ 45 odst. 4 EnerZ) a plynovodní přípojce (§ 66 odst. 2 EnerZ).

<sup>119</sup> Srov. § 4 odst. 1 písm. e) a f) EnerZ.

<sup>120</sup> Srov. § 4 odst. 1 písm. i) EnerZ.



buční soustavy<sup>121</sup> nebo rozvodného tepelného zařízení vlastnit a jiná zařízení ve vlastnictví jiných osob může užívat na základě nájemní smlouvy. Zastánci této myšlenkové linie mají za to, že energetické zařízení, které je prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení, je samostatnou věcí ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ.

K myšlence, že energetické zařízení si může zachovat povahu samostatné věci, se přiklonil i Nejvyšší soud ve svém historicky prvním rozsudku ve věci vlastnického práva k energetickým zařízením.<sup>122</sup> V této věci se jednalo o posouzení vlastnického práva k transformátoru, který sloužil k zabezpečování dodávek elektrické energie do domu č. 1 a domu č. 2, které byly propojeny přístavbami a tvořily provozně technická spojení. Každý z těchto domů byl samostatnou věcí podle § 118 odst. 1 ObčZ. Žalobce tvrdil, že transformátor je součástí jednoho z domů. Nejvyšší soud tento názor odmítl a vyslovil názor, že za dané situace je pojmově vyloučeno, aby transformátor, který slouží k napájení vícero objektů, s nimiž je propojen kabely, byl součástí kteréhokoliv z těchto objektů. Musel by být součástí každého objektu, se kterým je spojen sítí, a to je v rozporu se samotným pojmem součást věci. Jde proto podle Nejvyššího soudu o samostatnou věc, která je hospodářsky využívána pro více objektů. Na tom by nic neměnila ani skutečnost, že provoz některých budov mohl být na provozu tohoto transformátoru více závislý než provoz budov jiných. Z odůvodnění rozsudku tedy vyplývá, že Nejvyšší soud dovodil, že v případě transformátoru, který slouží k dodávkám elektrické energie do více než jednoho domu (resp. budovy), nemůže jít o součást některého z domů (budov), k jejichž zásobování<sup>123</sup> elektrickou energií slouží. Argumentem, proč je tomu tak, má být právě mnohost věcí, k jejichž zásobování elektrickou energií transformátor slouží. Výklad, jež Nejvyšší soud k věci zaujal, je, dle mého názoru na problém, věcně správný. Nelze totiž přehlédnout skutečnost, že takových transformátorů, již slouží k dodávce/odběru elektrické energie, je v elektrizační soustavě několik, ne jenom ten, jenž je k objektu zákazníka elektrické energie prostorově i funkčně nejbližší. Ke stejným závěrům dospěl Nejvyšší soud i v případě trafostanice umístěné uvnitř domu, nákupního střediska.<sup>124</sup> Předmětná trafostanice byla tzv. zokruhovanou trafostanicí, která měla distribuční charakter a v případě nutnosti bylo možné dodávat jejím prostřednictvím elektrickou energii i jiným zákazníkům než vlastníkovům nákupního centra. Nejvyšší soud ve svém rozsudku odkázal na svůj právní názor vyslovený v předchozím rozhodnutí. Nad rámec svého prvního rozsudku ve věci transformátorů ale doplnil, že ke stejnému závěru je nutno dojít také

tehdy, lze-li v případě potřeby z transformátoru dodávat elektrickou energii i jiným zákazníkům. Oproti svému předchozímu rozhodnutí již ale nemluví Nejvyšší soud o možnosti zabezpečení dodávek stejným energetickým zařízením pro více věcí, nýbrž o možnosti zabezpečení dodávek stejným zařízením také pro jiné *zákazníky/odběratele*.<sup>125</sup> Není-li tedy k transformátoru, za jehož pomoci je technicky možné dodávat elektrickou energii také jiným zákazníkům, byť se tak prozatím neděje, připojen jiný zákazník, nemůže se takovýto transformátor stát součástí věci, k jejímuž zásobování od počátku výlučně slouží. Začne-li tedy transformátor sloužit k dodávkám elektrické energie více zákazníkům, nemění se jeho věcná povaha ze součásti věci, k jejímuž zásobování původně výlučně sloužil, na samostatný objekt práv. Podle mého mínění se tak transformátor zásadně nemůže stát součástí jiné věci (hlavní), neboť i když je jeho kapacita dimenzována jenom pro potřebu dodávek jednoho zákazníka, tato potřeba se může kdykoliv dlouhodobě snížit a transformátor může začít sloužit k zabezpečování dodávek elektrické energie pro dalšího zákazníka. Rozsudky v obou uvedených věcech vycházejí z obecně formulovaného právního názoru Nejvyššího soudu, podle něhož,

*„[p]okud věc je spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci (může jít nanejvýš o věc složenou – universitas rerum cohaerentium – ve které každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů). Má-li spojením původně samostatných věcí vzniknout věc nová (popřípadě má-li jedna z těchto věcí zaniknout jako přírůstek druhé věci), je třeba, aby původní věci byly nadále ve vztazích k okolí jako jediný celek; tomuto požadavku odporuje stav, kdy původní věci si zachovávají samostatné funkce a vnější vztahy.“<sup>126</sup>*

Na jedné straně lze souhlasit s tím, že Nejvyšší soud dospěl v této obecné právní formulaci v dané právní věci ke správnému právnímu názoru. Rozsudek je ale podle mého mínění obsahově zmatečný a nesprávně odůvodněný. Nejvyšší soud vyslovil svůj právní názor ve výše citovaném rozsudku sp. zn. 2548/98, v němž se jednalo o posouzení vlastnického práva k transformátoru, jenž slouží k zabezpečování dodávek elektrické energie do domu č. 1 a domu č. 2, které byly propojeny přístavbami a tvořily provozně technická spojení. Aplikujeme-li uvedené právní věty na daný skutkový stav, lze je přeložit následovně: jelikož transformátor slouží k zabezpečení

121 Rozumí se distribuční soustava v elektroenergetice i plynárenství.

122 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

123 Zásobováním se rozumí zajištění dodávky a odběru elektrické energie, plynu nebo tepla.

124 Blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 1118/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

125 Je však otázkou zda je tato formulace zamýšlena, nebo odmítavé usnesení Nejvyššího soudu pouze mechanicky přebírá konstrukci odvolacího soudu.

Podle toho se totiž „jedná o zokruhovanou trafostanicí mající distribuční charakter a v případě nutnosti z ní lze dodávat elektrickou energii i jiným odběratelům než žalobci. Jedná se z pohledu soukromoprávních předpisů o samostatnou věc, která je hospodářsky využívána pro více objektů.“ Rozdíl mezi situací, kdy stejné energetické zařízení slouží k zajištění dodávek energií pro více věcí nebo více zákazníků/odběratelů je přitom patrný zejména v situaci, kdy se v jednom domě (věci) nachází více odběrných míst pro více subjektů.

126 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

dodávek elektrické energie do domu č. 1, ale současně slouží k zabezpečení dodávek elektrické energie do domu č. 2, aniž by k zabezpečení těchto dodávek do domu č. 2 bylo zapotřebí domu č. 1 [což technicky není], nemůže být transformátor součástí domu č. 1 [opačně také domu č. 2]. Pokud by měla spojením domu č. 1 a transformátoru vzniknout nová věc, která je samostatně předmětem právních vztahů (popřípadě pokud měl transformátor zaniknout jako přírůstek domu č. 1), je třeba, aby takto vzniklá samostatná věc z domu č. 1 a transformátoru byla nadále ve vztahu k okolí jako jediný celek. Tomuto požadavku ale odporuje stav, kdy si dům č. 1 a zejména transformátor, zachovávají původní funkce ve vztahu k dodávkám elektrické energie do domu č. 2 a vnější vztahy. Nejvyšší soud ve své obecné formulaci tvrdí, že pokud je věc spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci. Může jít nanejvýš o věc složenou, neboli universitas rerum cohaerentium, ve které si každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů. Tvrzení Nejvyššího soudu má na tomto místě za následek, že vytváří autonomní definici věci složené/složitě, neboli universitas rerum cohaerentium, když jí dává obsah, jenž je v rozporu s obecným chápáním věci složené/složitě v římském právu<sup>127</sup> a následně i v OZO.<sup>128</sup> Učebnice římského práva<sup>129</sup> pojednává o universitas rerum cohaerentium v části zabývající se součástkami věci. Součástky věci nejsou věcmi právními, předmětem práv je jenom těleso tvořící jednotný celek. Takovouto věcí je i universitas rerum cohaerentium, již učebnice označuje jako věc složitou [na rozdíl od Nejvyššího soudu, který ji označuje jako věc složenou<sup>130</sup> (corpus, quod ex contingentibus, hoc est pluribus inter se cohaerentium constat)]. Jde o celek vzniklý mechanickým spojením součástí samostatných, jež si i po spojení zachovávají svou podstatu. Předmětem věcného práva je ovšem jenom universitas rerum cohaerentium, nikoliv její součásti.<sup>131</sup> Uchovala-li si tedy spojením původní věc svou funkci a tato původně samostatná věc jenom slouží k naplnění funkce věci druhé, vlastnictví k této původní věci zaniká, byť ne nenávratně. Jejím splynutím s věcí hlavní vzniká věc složená (universitas rerum cohaerentium). Římské právo poskytovalo v uvedených případech vlastníku takto spojené věci actio ad exhibendum a po oddělení žalobu reivindikační. Synergii těchto římskoprávních žalob dnes před-

stavuje § 135b ObčZ.<sup>132</sup> Před oddělením věci v „části žaloby ad exhibendum“ tedy nelze věc vindikovat a do okamžiku „pravomocného konstitutivního rozhodnutí soudu o takto žalovaném nároku“ v rámci žaloby podle § 135b ObčZ, věc, která spojením zanikla, nemá samostatnou právní existenci.<sup>133</sup> Nejvyšší soud zastává názor, že pokud je věc spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci, ale každá z původních věcí si zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů.<sup>134</sup> Nejvyšší soud proto nemůže současně tvrdit, že jde o věc složenou, neboť je to v přímém rozporu s jejím vymezením. Nejde tedy o věc složenou, universitas rerum cohaerentium, jak se domnívá Nejvyšší soud.<sup>135</sup>

## 2.2 Objekt, jenž slouží funkčně alespoň dvěma věcem, není součástí žádné věci

K rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98,<sup>136</sup> a usnesení ze dne 25. července 2002, sp. zn. 28 Cdo 990/2002,<sup>137</sup> se vrací Eliáš<sup>138</sup> a aplikuje na ně závěry vyslovené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo

127 Blíže viz část C, podkapitola 1.3.

128 Viz ŠVESTKA 2009 op. cit., s. 787.

129 „Autonomní definice“ universitas rerum cohaerentium jakoby kombinuje definici římskoprávní universitas rerum cohaerentium v jejím obecně chápaném smyslu s věcí hromadnou (universitas rerum distantium). Věci hromadnou se přitom rozumí případ, kde jednotlivé samostatné věci, aniž by byly spojeny hmotně, jsou sdruženy k společnému účelu. Samotná věc hromadná, vzniklá sdružením těchto jednotlivých věcí, nebyla podle římského práva věcí v právním smyslu, byť se hospodářská jednota věcí souborných projevuje při možnosti vindikace [Dnes je věc hromadná považována za předmět občanskoprávních vztahů; stejně viz § 501 NOBčZ.]. Definice Nejvyššího soudu se od obecně platné definice universitas rerum cohaerentium odlišuje v tom, že jednotlivé její součástky nejsou samostatnými objekty práv a od věci hromadné tím, že k sdružení jednotlivých energetických zařízení k společnému účelu dochází až jejich hmotným spojením. Podle § 302 OZO přitom musí být pánem věcí, které v úhrnu tvoří věc hromadnou, ten stejný subjekt, což je podle mého názoru (viz dále) v rozporu s tím, co předpokládá EnerZ. Pokud je tedy věc spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci, ale může jít o situaci, ve které si každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů. Takový závěr by potom mohl odpovídat tomu, že jde o soubor samostatných věcí v rámci určité jejich soustavy, jak naznačuje např. § 2 odst. 2 písm. a) bod 1 EnerZ (definice distribuční soustavy elektriny) a § 2 odst. 2 písm. b) bod 1 EnerZ (definice distribuční soustavy plynu).

130 Naopak k podpoře označení jako věci složené/složitě HEYROVSKÝ 1910 op. cit., s. 169. a REBRO, BLAHO 2010. op. cit. s. 221.

131 Podle OZO jde také o součást věci, a to oddělitelnou, jež „není věcí a proto není v právním obchodu. Proto snáší osudy věci, k níž patří, a právo k věci (vlastnictví, služebnost, zástavní právo) se vztahuje i na součásti (viz též §§ 414 a násl.). A proto také součást nemůže být na jiné převezena, zastavena a pod. (tudíž při převodu věci není možná výhrada vlastnictví k součásti a byla-li smlouvena, znamená jen obligační závazek, aby byla zpět převezena součást po jejím oddělení). Ovšem možný jest obligační závazek k oddělení součásti...“ [ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II. (§§ 285 až 530)*. Praha: V. Linhart, 1935. 970 s. s. 31.].

132 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], se dále nekriticky opakuje např. v usnesení Ústavního soudu ze dne 18. října 2007, sp. zn. II. ÚS 167/06 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-10]; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 1118/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 2958/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], nebo také v tvrzeních dovolatelů v jiných věcech (např. ve věci vedené na Nejvyšším soudě pod sp. zn. 22 Cdo 1964/2003).

136 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

137 Ibid.

138 Viz ELIÁŠ 2010 op. cit.

2548/98.<sup>139</sup> V prvních dvou rozhodnutích Nejvyšší soud vyslovil názor, že výměňkové stanice tepla se v daných případech staly součástí jiné věci. Třetí z uvedených rozhodnutí deklarovalo, že pokud je tedy věc spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci, ale může jít o situaci, ve které si každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů.

Eliáš připomíná, že právo hledí na některé věci jako na jedinou věc, třebaže spolu nejsou mechanicky spojeny (např. pár bot) a na některé nahlíží, přes jejich mechanické spojení, jako na součást věci (např. autorádio v motorovém vozidle).

*„Na samostatnost věci se hledí se zvláštním zřetelem k její funkci. Funkce výměňkové stanice [sic] jako technického zařízení sloužícího k přeměně parametrů tepelné energie v teplonosné látce [sic] je v tom, že umožňuje dodavateli dodat teplo. To je technicky zajištěno mechanickým propojením rozvodného tepelného zařízení dodavatele s odběrným tepelným zařízením odběratele.“<sup>140</sup>*

Mechanické spojení energetického zařízení samo o sobě nevyovídá nic o jeho věcném statusu jako samostatné věci nebo součásti věci jiné.<sup>141</sup>

Eliáš vychází ze závěrů, ke kterým dospěl Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98,<sup>142</sup> že pokud je věc spojena s jinou věcí, má ovšem vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci, nemůže být součástí této jiné věci, ale může jít o situaci, ve které si každá z původních věcí zachovává svoji individualitu a je samostatným předmětem právních vztahů. Tyto právní závěry aplikuje na, ve své podstatě podobný, případ jako v prvních dvou kritizovaných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Postupoval-li by Nejvyšší soud ve smyslu svých závěrů tak, jak byly formulovány v jeho rozhodnutí ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98,<sup>143</sup> mohl dospět k závěru, že pokud slouží výměňková stanice budově<sup>144</sup> a bytovým jednotkám v jedné z nich, slouží více předmětům právních vztahů.<sup>145</sup> Aplikace judika-

tury, již jsem se až dosud dovolával, by ale byla při svém způsobu odůvodnění až do usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 1118/2007,<sup>146</sup> bezzubá. Citované usnesení deklarovalo, že energetické zařízení, transformátor, se nestane součástí jiné věci ani tehdy, *je-li možné*, aby sloužilo toto energetické zařízení k zabezpečování dodávek energie i jiné věci než věci odběratele,<sup>147</sup> již do té doby výhradně sloužilo. Eliáš v obecně nastíněné situaci, z níž není zjevné, zda výměňková stanice slouží jednomu nebo vícero odběratelům, orientuje závislost posouzení věcného statusu výměňkové stanice na obě strany energetické soustavy. Výměňková stanice totiž funkčně slouží jak odběrateli, tak dodavateli a její oddělení by současně způsobilo znehodnocení věci odběratele (budovy) i věci tvořící podnik dodavatele a podnik samotný.<sup>148</sup> Svou oboustrannou orientací na stranu před energetickým zařízením směrem k poskytovateli energetických služeb a na stranu směrem k zákazníkovi/odběrateli energie je tak uvedenou argumentací podle mého mínění možno použít i v případě určení věcného statusu energetických zařízení před energetickým zařízením předcházejícím konci energetické soustavy. Také na základě uvedeného lze zpochybňovat koncepční správnost argumentace Nejvyššího soudu prakticky ve všech jeho rozhodnutích ve věcech energetických zařízení. Lze to dobře demonstrovat na příkladě výměňku. Výměňk (předávací stanice) není zpravidla místem rozvodného tepelného zařízení, které by představovalo konec této energetické soustavy. Za výměňkem směrem k odběrateli zpravidla pokračuje rozvodné tepelné zařízení tzv. sekundárním rozvodným zařízením (nebo přesněji řečeno sekundární částí rozvodného tepelného zařízení),<sup>149</sup> na něž se napojuje tepelná přípojka, za kterou následuje odběrné tepelné zařízení, které již není součástí rozvodného tepelného zařízení.<sup>150</sup> Z toho vyplývá, že za výměňkovou stanicí se nachází další zařízení, které neslouží jenom jednomu odběrateli (tzv. sekundární část rozvodného tepelného zařízení může například sloužit k zajištění dodávky tepla pro celé sídliště). Výměňková stanice tak v případech sp. zn. 29 Cdo 2452/98 a sp. zn. 28 Cdo 990/2002 slouží dalším věcem za posuzovanou věcí, a to ve směru dodávky tepla (minimálně prvkům rozvodného tepelného zařízení od výměňkové stanice k odběrnému místu).

139 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

140 ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 19.

141 Eliáš hovoří o tom, že upevněním věci k jiné věci se zpravidla jejich věcný status nemění a věc se může stát příslušenstvím věci, k níž byla upevněna.

142 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

143 Ibid.

144 V tomto případě se jednalo o budovu pavilonu A1 a přistavenou stavbu pavilonu A2. Stavba pavilonu A2 byla posouzena jako součást pavilonu A1.

145 Ve smyslu § 118 ObčZ nejsou byty a nebytové prostory věcmi v právním slova smyslu. Představují ale předmět občanskoprávních vztahů. Při aplikaci závěrů citovaného rozhodnutí by proto nebylo možné postupovat striktně podle jeho doslovného znění. Na druhé straně, jak bude v tomto článku podrobněji rozebráno dále, vyplývá úsilí Nejvyššího soudu o kvalifikaci energetického zařízení jako součástí věci z domnělé potřeby soukromoprávní ochrany zákazníka/odběratele. V případě bytů je z pohledu níže kritizované judikatury Nejvyššího soudu energetické zařízení (typicky výměňk) společnou částí bytového domu. To ovšem platí pouze v režimu ZOVb. Mohou se ale vyskytovat také případy bytů nebo nebytových prostor, na které ZOVb nedopadá. Majitel bytu se tak může z pohledu Nejvyššího soudu dostat do situace, kdy je vlastníkem energetického zařízení vlastníkem budovy, v níž je jeho byt situován. Ochrany implicitně zamýšlené Nejvyšším soudem se tak majiteli bytu nedostává. Chtěl-li proto

Nejvyšší soud při koncepci vymezení v rozhodnutí ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], setrvat, měl ho analogicky aplikovat také na byty a nebytové prostory. K povaze (bytové) jednotky jako věci v NObčZ viz jeho § 1159 ve spojení s § 1158 odst. 2 NObčZ.

146 Ibid.

147 Správně by mělo být v rozhodnutí uvedeno „zákazníka“ [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 17 EnerZ].

148 Podle § 5 odst. 2 ObčZ je podnik věc hromadná a na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu.

149 Sekundární částí rozvodního tepelného zařízení se rozumí část soustavy tepelných zařízení mezi výstupními armaturami odevzdávací stanice a vstupními armaturami odběrného místa.

150 Uvedené platí pro tzv. čtyřtrubkový systém; v případě dvoutrubkového systému je výměňk zpravidla umístěn v objektu, k jehož zásobování teplem slouží (domovní předávací stanice). K popisu jednotlivých systémů viz SCHRÖTTNER, Josef. *Solární soustavy pro velké spotřebitele* [online]. [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: [http://www.veronica.cz/energie/solar/schroetter\\_velke\\_solarly.pdf](http://www.veronica.cz/energie/solar/schroetter_velke_solarly.pdf)



Analogicky lze argumentovat rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007,<sup>151</sup> v němž Nejvyšší soud dovodil samostatnost jednotlivých prvků vodovodu. Právní vztahy vznikající při rozvoji, výstavbě a provozu vodovodů upravuje ZOVK.<sup>152</sup> Vodovod je podle § 2 odst. 1 ZOVK „*provozně samostatný soubor staveb a zařízení zahrnující vodovodní řady a vodárenské objekty, jimiž jsou zejména stavby pro jímání a odběr povrchové nebo podzemní vody, její úpravu a shromažďování. Vodovod je vodním dílem.*“ Provozování vodovodů<sup>153</sup> se řadí vedle výkonu činností v energetice podle EnerZ mezi výkon činností v rámci síťových odvětví. Z tohoto důvodu se domnívám, že závěry, které vyslovil v označeném rozsudku Nejvyšší soud, podporují můj názor ohledně vlastnictví energetických zařízení v rámci elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení. Soudy ve výše citované věci posuzovaly otázku věcného statusu přípojky vysokého napětí, trafostanice, vodohospodářských objektů sestávajících ze stavby vodovodního řadu od vodojemu z bodu A do bodu B, stavby vodojemu č. 1 včetně oplocení, stavby vodojemu č. 2 včetně oplocení, stavby čerpací stanice, stavby odpadu z této čerpací stanice, dechlorace v označené čerpací stanici, vrtu včetně jednoho čerpadla, armatury a přívodního potrubí. Soud prvního stupně konstatoval, že vyjmenované prvky jsou, kromě stavby přípojky vysokého napětí a trafostanice, vodními díly, jejichž právní režim upravuje ZOVK, a trafostanice a přípojka vysokého napětí jsou zařízeními, jejichž režim je podroben EnerZ. Žádný z uvedených předpisů ovšem není speciálním zákonem, který by komplexně upravoval vlastnické právo k těmto věcem.<sup>154</sup> Nejvyšší soud v dovolacím řízení dovodil, že jednotlivé prvky tvořící vodovod si zachovávají status samostatných věcí. Svůj právní názor odůvodnil Nejvyšší soud tím, že vodovod se skládá z vodovodního řadu a vodárenských objektů a ZOVK *zjevně předpokládá, že jejich vlastníky mohou být subjekty odlišné, neboť odlišuje vlastníka vodovodního řadu a vlastníka vodárenských objektů. Jestliže ZOVK počítá s tím, že vlastníky vodovodního řadu a vodárenských objektů mohou být odlišné subjekty, vyplývá z toho podle Nejvyššího soudu závěr, že vodovodní řad je samostatnou stavbou ve smyslu občanského práva a samostatnými stavbami jsou i vodárenské objekty. Proto samotná okolnost, že na vodovodní řad jsou připojeny vodárenské objekty, nečiní z těchto věcí věc jedinou v právním režimu hlavní věci a její součástí potud, že vodovodní řad by představoval věc hlavní a vodárenské objekty jeho součást, a to bez*

*ohledu na funkční propojenost.*<sup>155</sup> Nejvyšší soud založil svoji argumentaci právě na funkčním kritériu, jež zdůrazňoval v této věci již soud prvního stupně. Ten ve svém odůvodnění uvedl, že prvky nemohou být od sebe odděleny, neboť by došlo nejen ke znehodnocení funkce veřejného vodovodu, ale i k porušení jeho funkce a snížení jeho hodnoty. Vodovod, který byl předmětem sporu, nebylo podle soudu možné provozovat jako samostatný funkční celek, protože tato část vodovodu neměla rozvodnou síť.

Funkční kritérium orientované na obě strany energetické soustavy již ale Nejvyšší soud vůbec nezohlednil v jeho zatím posledním rozhodnutí ve věci energetických zařízení.<sup>156</sup> Žalobce se v tomto případě domáhal určení jeho vlastnického práva k součástem budovy kotelny, k součástem budovy předávací stanice na výrobu teplé užitkové vody – propojovacího potrubí, armatur a elektrických armatur, k součástem budovy kotelny základní školy a součástem předávací stanice umístěné v samostatné stavbě. K instalaci označených zařízení došlo při rekonstrukci tepelných zdrojů žalobce (města), když obchodní společnost s majetkovou účastí žalobce uzavřela jako nájemce se žalovanou jako pronajímatelem v roce 1998 smlouvy o nájmu a koupi označených věcí. Ve smlouvě bylo ujednáno, že zařízení jsou a pro všechny časy zůstanou movitým majetkem. Lze se ztotožnit se soudem prvního stupně, že technologická zařízení nejsou součástí výše uvedených nemovitostí ve vlastnictví žalobce podle § 120 odst. 1 ObčZ, inter alia proto, že technologie umístěná v nemovitosti slouží primárně k výrobě tepla, teplé vody a elektřiny, tedy k obsluze jiných nemovitostí než těch, jejichž součástí mají podle tvrzení žalobce být. Předmětná energetická zařízení tak podle soudu prvního stupně jsou ve funkčním vztahu s jinými nemovitostmi. Rozsudkem soudu prvního stupně se ale aplikace funkčního kritéria na dvě strany v tomto řízení končí. Krajský soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil žalobce vlastníkem označené předávací stanice tepla, ve zbývajícím rozsahu rozsudek zrušil a věc vrátil uvedenému soudu k dalšímu

155 Nejvyšší soud ale také uvedl, že vodovod ve smyslu ZOVK představuje hromadnou věc. S tímto závěrem se ovšem nelze z mého pohledu ztotožnit.

Platná právní úprava pojem věci hromadné nevymezuje. Je proto třeba vycházet z obecné teorie občanského práva. Věc hromadnou definoval § 302 OZO:

„*Úbrn několika věcí jednotlivých, který se za věc jednu považuje a bývá označován společným jménem, tvoří věc hromadnou a pokládá se za celek.*“ K tomu, aby bylo možno věc považovat za věc hromadnou, musí tato splňovat několik podmínek.

„*Prvou podmínkou jest, že jde o „úbrn několika věcí jednotlivých“ (§ 302 in pr.), tedy nikoliv o úbrn pouhých součástí. Při tom jednotlivé věci musí býti ve vlastnictví toho, kdo je pánem věci hromadné. Druhou podmínkou jest, že „ony věci se za věc jednu považují“ (§ 302, střed) a to podle názorů obchodu (nikoli jednotlivce), při čemž jde o souvinnost věcí. Třetí podmínkou jest, že popsané spojení souvinných věcí jest tak obyčejlé, že jest pro ně i v řeči zvláštní název, t. j. že takové věci, bývají označovány společným jménem“ (§ 302, in fine).*“ [ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k o. z. o. Hromadná věc (universitas rerum)*. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]]. Počítá-li tedy podle samotného tvrzení Nejvyššího soudu ZOVK s tím, že vlastníky vodovodního řadu a vodárenských objektů mohou být odlišné subjekty, nesplňuje potom vodovod podmínku, že jednotlivé věci musí být ve vlastnictví toho, kdo je pánem věci hromadné. Tento nesprávný závěr Nejvyššího soudu o tom, že vodovod je věcí hromadnou ale nemá vliv na meritorní správnost jeho ostatních závěrů.

156 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 2958/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

151 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

152 Blíže viz § 1 odst. 1 ZOVK.

153 Provozování vodovodů se rozumí souhrn činností, kterými se zajišťuje dodávka pitné vody (§ 2 odst. 3 ZOVK).

154 Například § 3 odst. 3 ZOVK se zabývá vlastnictvím vodovodní přípojky. Paragraf 3 odst. 1 ZOVK definuje vodovodní přípojku jako „*samostatnou stavbou tvořenou úsekem potrubí od odbočení z vodovodního řadu k vodoměru, a není-li vodoměr, pak k vnitřnímu uzávěru připojeného pozemku nebo stavby. Odbočení s uzávěrem je součástí vodovodu. Vodovodní přípojka není vodním dílem.*“ Paragraf 3 odst. 3 ZOVK pak stanoví, že vlastníkem vodovodní přípojky, popřípadě jejich částí zřízených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, je vlastník pozemku nebo stavby připojené na vodovod, neprokáže-li se opak.

řízení. Podle odvolacího soudu je třeba posuzovaný případ hodnotit z hlediska tří možných situací:

- a) energetické zařízení je umístěno v samostatné stavbě, jejímž jediným účelem je chránit technologii před vnějšími vlivy (technologie zde neslouží stavbě, ale naopak stavba slouží účelově energetickému zařízení),
- b) energetické zařízení je umístěno ve stavbě, jejímž potřebám jako jediné svého druhu slouží, a
- c) energetické zařízení je umístěno ve stavbě, jejímž potřebám slouží, ale zároveň slouží i potřebám dalších budov.

Na základě uvedené distinkce krajský soud dovedl, že v prvním případě je technologie samostatnou věcí, protože neslouží stavbě, v níž je umístěna, ale slouží potřebám jiných věcí (staveb).<sup>157</sup> S uvedeným závěrem lze s odkazem na výše uvedené úvahy souhlasit.<sup>158</sup> V druhém případě je energetické zařízení podle soudu součástí stavby, protože je v ní umístěné a slouží jenom jejím potřebám a nikoli další věci, do níž by dodávku energie zajišťovalo. Součástí stavby by bylo podle soudu energetické zařízení i ve třetím případě, kdy toto slouží potřebám budovy, v níž je umístěno, a současně potřebám dalších budov. Rozhodl tak s odůvodněním, že energetické zařízení nemůže být odděleno od budovy, v níž je umístěno a jejímž potřebám slouží, neboť by se tím budova znehodnotila. Dovolací soud jeho rozhodnutí jako věcně správné potvrdil a dovolání zamítl. Nejvyšší soud tak rozhodl s odůvodněním, že odstraněním technologie předávací stanice by došlo k znehodnocení nemovitosti, v níž je tato umístěna a jejímž potřebám slouží. Odkázal přitom na svůj rozsudek ze dne 14. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008, který se týkal posouzení věcněprávního statusu kotle k bytové jednotce. Nejvyšší soud v tomto případě judikoval s odkazem na § 11 odst. 3 vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, ve znění pozdějších předpisů,<sup>159</sup> že kotel musí být považován za součást věci ve smyslu § 120 odst. 1 ObčZ. Byť lze souhlasit, že k zajištění podmínek podle citovaného ustanovení předávací stanice tepla nepochybně slouží, nelze závěry tohoto rozhodnutí aplikovat v souzené věci. V rozsudku, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008, totiž Nejvyšší soud posuzoval věcněprávní status kotle, jenž nebyl prvkem rozvodného tepelného zařízení, tj. energetické soustavy, což v posuzovaném případě neplatí. Použití metody distinkce zde ale Nejvyšší soud bez dalšího odmítá.<sup>160</sup>

157 Podle soudu se přitom nelze zabývat tím, zda jsou z právního hlediska odlišné situace, kdy budova je stavěna za účelem zajištění ochrany technologie, nebo v již postavené budově sloužící určitému účelu se později instaluje modernější technologie.

158 Nutno ale podotknout, že k nim dospěl, jak vyplývá z jeho argumentace k případu ad c), z jiných důvodů než sám v tomto článku zastávám.

159 Podle tohoto ustanovení „[o]bytné místnosti musí mít zajištěno dostatečné větrání čistým vzduchem a vytápění s možností regulace tepla.“

160 „Jestliže bylo zjištěno, že technologie slouží toliko potřebám budovy, v níž je umístěna, je nerozhodné, zda teplo, které upravuje a dále předává, je přiváděno z vnějšího teplovodního vedení, na něž je předávací stanice napojena.“ S poukazem dovolatelky na § 2 odst. 2 písm. c) bod 10 EnerZ (v tehdy účinném znění), čímž chtěla prokázat, že předávací stanice není součástí odběrného tepelného zařízení, se Nejvyšší soud vypořádal s odůvodněním, že tato námitka je nedů-

### 2.3 Věcněprávní status energetického zařízení umístěného v nemovitosti

Při posuzování věcného statusu prvků elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení zastávám názor, že každé energetické zařízení, které představuje takovýto prvek, je samostatnou věcí v právním smyslu. S tím souvisí otázka, jaký je věcněprávní status energetického zařízení, které je umístěné v budově. Jejím řešením se zabýval Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 17. března 2010, sp. zn. 22 Cdo 2925/2008.<sup>161</sup> V tomto případě byl posuzován věcněprávní vztah zařízení trafostanice ve vztahu k budově transformátoru. Nejvyšší soud judikoval, že jde o součást věci. „Zařízení trafostanice je s budovou transformátoru jednoznačně spojeno. Jeho oddělení by znamenalo podstatné znehodnocení budovy, která by tím přestala sloužit účelu, pro který byla postavena, a k jinému účelu by budova bez významných stavebně technických úprav sloužit nemohla.“<sup>162</sup> Ani s tímto názorem Nejvyššího soudu se bohužel podle mého názoru nelze ztožnit. Souvisí to také s mým pojmáním energetického zařízení jako věci movité, na rozdíl od nazírání Nejvyššího soudu jako na prostor nebo stavbu.<sup>163</sup> V elektrizační soustavě neplní rozhodující funkci budova, v níž je transformátor umístěn. Věc s hlavní funkcí, ve funkčním pojetí ve vztahu k zajištění jakékoliv činnosti elektrizační soustavy, je transformátor, nikoliv budova, v níž je transformátor umístěn. Zařízení trafostanice se může, bude-li k tomu technicky předem uzpůsobeno, bez budovy obejít, aniž by tím jakýmkoliv způsobem ovlivnilo funkci elektrizační soustavy. Zařízení trafostanice proto nemůže být součástí budovy. A ani naopak, budova trafostanice nemůže být součástí transformátoru, který plní funkci hlavní. Těžko si lze totiž představit, že součástí věci movité (transformátoru) by byla nemovitost (budova transformátoru). Vlastní-li budovu transformátoru subjekt totožný s tím, jemuž vlastnický náleží transformátor, budova transformátoru může být příslušenstvím transformátoru. Nenáleží-li budova transformátoru vlastnický též osobě jako transformátor, není samostatnou věcí, která je příslušenstvím transformátoru, ale již jenom samostatnou věcí. Obdobný případ s určením věcného statusu kotle ve vztahu ke

vodná, neboť k realizaci rekonstrukce rozvodů tepla včetně předávacích stanic došlo v roce 1998, tedy v době účinnosti zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů, který vymezení pojmu rozvodné tepelné zařízení, jehož součástí by měla být i předávací stanice, neobsahoval. K tomu lze dodat, že ani EnerZ, ani předchozí právní úprava vlastnictví jednotlivých energetických zařízení v zásadě neurčovala a ponechávala řešení této otázky ObčZ. To ale nic nemění na věci, že takovéto zařízení fyzicky v roce 1998 existovalo a rozhodně nebylo věcí bez vlastníka. Argument dovolatelky ustanovením EnerZ měl mít jenom podpůrný charakter.

161 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

162 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2010, sp. zn. 22 Cdo 2925/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

163 Kromě, na tomto místě analyzovaného, usnesení viz také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

kotelně řešil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. listopadu 2008, sp. zn. 22 Cdo 3510/2007.<sup>164</sup> Žalobkyně se domáhala vydání kotle umístěného v kotelně žalované. Žalobkyně dovozovala vznik svého vlastnického práva ke kotli z kupní smlouvy uzavřené společností č. 1. Ta měla vlastnické právo ke kotli nabýt od společnosti č. 2, která ho měla nabýt od žalované. Žalobkyně dále dovozovala své vlastnické právo ke kotli ze skutečnosti, že původní kotel po uzavření předmětné kupní smlouvy vyměnila za nový. Na žalované byl prohlášen konkurz a do konkurzní podstaty byl zahrnut objekt kotelny s jejím technologickým zařízením. Soud prvního stupně dovedl, že s předmětným kotlem bylo vždy nakládáno jako se součástí nemovitosti, tj. kotelnou. Jednalo se o její technologickou část a nikoli o samostatnou věc. Soud druhého stupně toto rozhodnutí potvrdil.<sup>165</sup> Nejvyšší soud dovolání pro nepřipustnost odmítl. V uvedeném případě byl objekt vykuřován teplem ze zdroje (kotle) umístěného v jeho prostorách a podle názoru soudů České republiky tvořil jeho součást. V případě zásobování teplem stejného objektu z centrálního zdroje tepla by se na místě kotle nacházela předávací (výměňková) stanice tepla. Podle názoru Nejvyššího soudu vyjádřeného v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 2452/98 by tato rovněž představovala součást vykuřovaného objektu. Je-li v tomto článku podobný náhled soudů na věc podrobován systematické kritice, lze v případě předávacích stanic tepla se zadostiučiněním konstatovat, že tato kritika byla zákonodárcem vyslyšena. Ve smyslu § 2 odst. 2 písm. c) bod 10 EnerZ je předávací stanice od účinnosti novely zákona č. 165/2012 Sb.,<sup>166</sup> *samostatnou věcí a není součástí budovy, ve které je umístěna*. Pokud je tedy v případě vykuřování objektu z domovní kotelny situace funkčně obdobná, nezůstává Nejvyššímu soudu do budoucna, také pod tíhou projevu zákonodávce, podle mého názoru, než své dosavadní názory přehodnotit.

#### 2.4 Věcněprávní status jiných energetických zařízení, jež nejsou prvkem energetické soustavy

Energetickým zařízením se pro účely tohoto článku rozumí samostatné funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení na přeměnu,

164 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

165 Nejvyšší soud tak učinil s poněkud nenáležitým odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp. zn. 25 Cdo 770/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07] a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07]. První z uvedených rozsudků se týká posouzení skutečnosti, zda je zařízení malé vodné elektrárny součástí malé vodné elektrárny jako stavby, resp. její stavební části. Nelze přitom podle mého názoru srovnávat výrobu tepla v kotli umístěném v kotelně a výrobu elektriny v malé vodní elektrárně. Kotel není na budově funkčně závislý a teplo vyrobí nezávisle na ní; malá vodní elektrárna ale elektřinu bez funkčního spojení její stavební a technologické části nikoliv. Odkaz na druhý z rozsudků je také nepřipadný, neboť v něm jde o posouzení vlastnického práva k transformátoru, který slouží k zabezpečení dodávek elektrické energie do domu č. 1 a domu č. 2, které byly propojeny přístavbami a tvořily provozně technická spojení, a nikoli posouzení otázky zda je zařízení transformátoru součástí stavby, v níž je umístěn.

166 Uvedená změna byla přijata jako pozměňovací návrh poslance Jana Bureše.

transformaci, připojení, přenos, přepravu, rozvod, distribuci nebo dodávku energie, které je prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení provozovaného poskytovatelem energetických služeb. Toto vymezení nezahrnuje výrobu energie, včetně těžby plynu.<sup>167</sup> Činí tak z toho důvodu, že pak by bylo možné klást si otázku, zda funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení na výrobu energie (dále jen „jiné energetické zařízení“ v příslušném gramatickém tvaru), jež je upevněno ve výrobně, plní funkce ve vztahu k věcem náležejícím k podniku výrobce energie a jeho smluvnímu partnerovi. Kladná odpověď na tuto otázku by znamenala, že jiné energetické zařízení by bylo samostatnou věcí v právním smyslu. Tím, že je výroba energie z pojetí energetického zařízení vyloučena, ponechává se ve stejném režimu posuzování jako u jiných strojně technologických zařízení v ostatních výrobnách. Stejně tak, jako jsou z pojmu energetického zařízení vyloučena jiná strojně technologická zařízení, jež se nachází za koncem energetické soustavy, tak pod něj nespádají zařízení před místem připojení do elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení. Tato zařízení již slouží jenom jednomu subjektu – výrobcí nebo zákazníkovi/odběrateli.<sup>168</sup> Pokud bychom totiž uplatnili funkční kritérium pro určení, zda se jedná o součást věci nebo samostatnou věc na prvky, jež slouží k výrobě energie nebo její spotřebě, prakticky bychom popřeli použití součástí věci jako právního institutu v reálném světě. Jinak by bylo možné dospět k absurdnímu závěru, že stroj použitý na výrobu vodovodního potrubí slouží potenciálnímu odběrateli pitné vody a nemůže být tedy za žádných okolností součástí továrny, a rovněž totéž vodovodní potrubí se nestane součástí bytového domu, protože slouží subjektu, který například upravuje pitnou vodu.

Pro úplnost řešení lze zmínit také případy, kdy dodavatel tepla<sup>169</sup> uzavře smlouvu s jiným subjektem, jemuž má dodávat teplo, aniž by přitom zpravidla bylo použito rozvodné tepelné zařízení. Tyto situace nastávají, když má být teplo dodáváno z kotelny umístěné například přímo v objektu takového odběratele (tzv. domovní kotelna). Kotelna, jejímž investorem bývá zpravidla dodavatel tepla, není napojena na rozvodné tepelné zařízení a nelze proto bez jakéhokoli bližšího zdůvodnění použít pro určení věcného statusu kotelny zmíněné funkční kritérium.<sup>170</sup> Podle mého mínění je ale třeba aplikovat funkční kritérium i v tomto případě. Kotelna slouží podniku smluvního dodavatele tepla

167 Energií se pro tyto účely rozumí také plyn, byť plyn jinak za energii považovat nelze (jde o primární palivo, z něhož se energie vyrábí). V případě plynárenství se výrobnou plynu rozumí podle § 2 odst. 2 písm. b) bodu 27 EnerZ také těžba plynu, což je dáno specifíkem tohoto energetického odvětví. V elektroenergetice a teplárenství je předmětem dodávky energie vyrobená z primárního paliva (např. plynu, ropy, uhlí apod.). V plynárenství je předmětem dodávky samotný plyn jako primární palivo.

168 Respektive jejich věcem.

169 Podle § 3 odst. 3, věty druhé EnerZ nemusí jít o držitele licence podle § 4 EnerZ.

170 V případě centrálního zásobování teplem není zdroj tepla prvkem rozvodného tepelného zařízení také. Zdroj tepla naopak patří do části výroby tepla. Situace, kterou zde nastiňuji je ale specifická.



i odběrateli tohoto tepla a nemůže být oddělena, aniž by se podnik smluvního dodavatele nebo stavba, v níž je kotelná umístěna, znehodnotily. Vzhledem k umístění domovní kotelny zpravidla v objektu, k jehož vytápění slouží, nelze tuto situaci srovnávat se systémem centrálního zásobování teplem nebo blokovou (okrskovou) kotelnou. Domovní kotelná je specifická tím, že se nachází v bodě, v němž by v předchozích dvou situacích končilo rozvodné tepelné zařízení. V případě centrálního zásobování teplem a blokové kotelny jsou tyto, vzhledem k dovozené samostatnosti energetických zařízení energetické soustavy jako samostatných věcí, také samostatnými věcmi. Nelze proto podle mého mínění tvrdit, že se jedná o vztah, při aplikaci kterého by použití funkčního kritéria znamenalo ad absurdum téměř vyloučení použití institutu součástí věci, jak bylo demonstrováno výše. Klade-li se tedy otázka, komu kotelná vlastnický patří, je třeba odpovědět tak, že jejím vlastníkem je ten, komu k ní jako samostatné věci svědčí vlastnický titul. Je-li jejím vlastníkem vlastník budovy, k vytápění které tato výlučně slouží, může být jejím příslušenstvím. Naopak, nic nevylučuje, aby vlastníkem kotelny byl dodavatel tepla nebo jakákoliv třetí osoba.<sup>171</sup> Nejvyšší soud ale nastíněnou situaci ve své judikatuře zatím výslovně neřešil. Navzdory této skutečnosti lze, zejména z judikatury Nejvyššího soudu, týkající se věcněprávního statusu výměňkových stanic tepla, předpokládat, že by takovéto kotelny postihl stejně nešťastný osud. K právnímu poměru kotelny k bytu se ale Nejvyšší soud vyjádřil v rozsudku ze dne 14. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008. Odkázal přitom na § 11 odst. 3 vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, ve znění pozdějších předpisů,<sup>172</sup> podle něhož „[o] bytné místnosti musí mít zajištěno dostatečné větrání čistým vzduchem a vytápění s možností regulace tepla.“ Zařízení sloužící k vytápění obytných místností jsou tak dle soudu nezbytnou součástí obytných domů:

*„Obytné místnosti tedy musí být vybaveny zařízením zajišťujícím dostatečné vytápění s možností regulace tepla. Mezi tato zařízení patří samozřejmě kotle, přičemž plynové a elektrické jsou napojeny na zabudované rozvody plynu nebo elektriny. Jejich odstraněním z domu bez jejich náhrady jiným zdrojem vytápění se*

171 Tento závěr nepochybně ani § 2 písm. g) ZOVB, který demonstračním výčtem stanovuje, že společnými částmi domu části domu určené pro společné užívání jsou také kotelny. Je třeba zdůraznit, že ZOVB používá pojem „část domu“, nikoli součást. Část domu přitom není nevyhnutelně jeho součástí. „Výrazu „část“ přitom používá zákonná díkce často v případech, kdy nechce jednoznačně stanovit věcněprávní konkrétní“ (ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 20.). K výměňkovému jako společné části domu před novelou ZOVB zákonem č. 103/2000 Sb. viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. listopadu 2003, sp. zn. 28 Cdo 1788/2003. Vzhledem k podobné dikci slovenského zákona o vlastnictví bytů a nebytových prostor (zákon č. 182/1993 Z.z., o vlastnictví bytů a nebytových prostorov, ve znění pozdějších předpisů) lze poukázat na nesprávné tvrzení Krajského soudu v Žilině o povaze plynových kotlů jako součástí stavby [Rozsudek tohoto soudu ze dne 16. září 2008, sp. zn. 21S/3/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-02-07]], nepochybně ani rozsudkem Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 23. dubna 2009, sp. zn. 3 Sžf 101/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-02-07].

172 Viz vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

*z hlediska dlouhodobého (celoročního) užívání zne-  
možňuje užívání bytů a znehodnocuje stavba sama –  
významně klesá její užžitná hodnota i její cena. Z uve-  
dených skutečností je pak zřejmé, že zabudovaný (na  
rozvod plynu připojený) kotelná je v zásadě součástí stavby  
ve smyslu § 120 odst. 1 obč. zák.“*

Když výše tvrdím, že situace domovní kotelny a výměňkové stanice tepla je ve své podstatě podobná, byť z domovní kotelny se zpravidla nedopravuje teplo rozvodným tepelným zařízením, argumentace Nejvyššího soudu § 11 odst. 3 citované vyhlášky můj názor zpětně potvrzuje. Není totiž pochyb o tom, že výměňková stanice podmínky uvedeného ustanovení naplňuje.<sup>173</sup> Výměňková stanice slouží k zabezpečování dodávky tepla odběrateli tepelné energie v případě realizace této dodávky v systému centrálního zásobování teplem. Odběrateli je teplo dodáváno z tepelného zdroje, jenž již není součástí jeho věci (zpravidla nemovitosti) a ani v jeho vlastnictví.<sup>174</sup> Měla-li by tedy argumentace Nejvyššího soudu § 11 odst. 3 citované vyhlášky jeho závěry o věcněprávním statusu některých energetických zařízení podpořit, jediné co činí je, že poukazuje na jejich absurdnost. Vlastnictví výměňkové stanice nezajistí odběrateli dodávku tepelné energie.<sup>175</sup> Dodávky energií zajišťuje odběratelům tepla a zákazníkům<sup>176</sup> právě veřejnoprávní regulace EnerZ<sup>177</sup> – v odvětví elektroenergetiky § 25 odst. 10 EnerZ; v odvětví plynárenství § 59 odst. 8 EnerZ a v odvětví teplárenství § 76 odst. 1 EnerZ. Zabezpečení plnění těchto úkolů ve veřejném zájmu nemá a ani nemůže plnit soukromoprávní úprava vlastnického práva v ObčZ. Namítneme-li, že v uvedeném případě domovní kotelny tento účel plní, postrádá tato argumentace v kontextu EnerZ systematicku regulace na trhu s energií. Závěrem lze doplnit, že by bylo v souvislosti se zastávanou názorovou linií Nejvyššího soudu ve věcech energetických zařízení nepochybně zajímavé, jak by odůvodnil existenci případů, kdy jsou například domovní kotelná nebo i transformátor umístěny v samostatné nemovitosti, zapsané také na listě vlastnictví, a jsou tak samostatnými věcmi, přičemž každé z těchto zařízení slouží právě jedné věci (nemovitosti). Tato situace není v energetické praxi vůbec vyloučena.<sup>178</sup>

173 Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 2958/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

174 Právo slouží k realizaci společenských vztahů. „Právním vztahem je společenský vztah více subjektů, kteří [sic] mají navzájem subjektivní práva a subjektivní povinnosti“ (KNAPP 1995 op. cit., s. 202.). Právní vztah dodávky a odběru energií, jehož stranou na straně dodávky energie i její odběru je subjekt totožný, je právně nemožný (*confusio*; § 584 ObčZ).

175 Stejně vlastnictví transformátoru nezajistí zákazníkovi dodávku elektrické energie.

176 Obdobně platí také v případě dodávek elektriny a plynu.

177 To ale neznamená, že by samotná dodávka energie mezi dodavatelem a zákazníkem/odběratelem neměla smluvní povahu.

178 Naznačuje to také § 3 odst. 3 věta druhá EnerZ: „Licence podle tohoto zákona se nevztahuje na obchod, výrobu, distribuci a uskladňování svitiplynu, koksárenského plynu čistého, degazačního a generátorového plynu, bioplynu, propanu, butanu a jejich směsí, pokud se nejedná o distribuci potrubními systémy, k nimž je připojeno více než 50 odběrných míst, a na výrobu tepelné energie určené pro dodávku konečným spotřebitelům jedním odběrným tepelným zařízením ze zdroje tepelné energie umístěného v témže objektu nebo mimo objekt v případě, že slouží ke stejnému účelu.“

## 2.5 Vlastnictví energetických zařízení v bytových domech

Výklad předchozích podkapitol tohoto pojednání se soustředil na problematiku posouzení věcněprávního statusu energetického zařízení. Odpověď na takto vymezenou otázku přímo ovlivňuje možnosti existence vlastnického práva k energetickému zařízení jako k samostatně existujícímu předmětu právních vztahů. Dosavadní pojednání tak podává v obecné rovině odpověď na otázku, kdo bude vlastníkem energetického zařízení, jež je prvkem energetické soustavy. Specifické aspekty vlastnického práva k energetickým zařízením se ale objevují směrem ke konci energetické soustavy v prostředí regulace otázek spojených s vlastnictvím bytů a nebytových prostor v bytových domech.<sup>179</sup> Na tomto místě se proto nabízí otázka, jakým způsobem tato zvláštní právní úprava ovlivňuje závěry předchozích kapitol tohoto článku.

Předmětem občanskoprávních vztahů mohou být podle § 118 odst. 2 ObčZ též byty nebo nebytové prostory.<sup>180</sup> Právní aspekty společenských vztahů k nim upravuje ZOVV.<sup>181</sup> Současná regulace bytového vlastnictví v České republice je založena na pluralitě předmětů. Předmětem vlastnického práva jsou vždy jednotlivé byty nebo nebytové prostory a spoluvlastnictví společných částí budovy, v níž se tyto prostorově vymezené části budovy nachází.<sup>182</sup> Předměty bytového vlastnictví přitom vlastnický zpravidla náleží odlišným subjektům. Uvedená skutečnost nevyhnutelně ovlivňuje také jejich právní režim. Pojmovým znakem bytového vlastnictví je proto pluralita předmětů a pluralita subjektů, jež existuje zásadně<sup>183</sup> po celou dobu trvání bytového vlastnictví.<sup>184</sup> Samostatným předmětem vlastnického práva je podle ZOVV (bytový) dům, v němž se nachází alespoň dvě bytové, nebo nebytové jednotky.<sup>185</sup> Ze specifické koncepce plurality předmětů vlastnického práva k bytovým domům, ovlivněné v účinné právní

úpravě dualistickou teorií,<sup>186</sup> vyplývá, že samostatným objektem vlastnického práva je nikoliv jenom budova, ale také byt a nebytový prostor. Vlastnictví bytu nebo nebytového prostoru je podle současného pojetí vlastnictví bytů založeno na vlastnictví bytu nebo nebytového prostoru a s tím spojeným spoluvlastnictvím na společných částech domu. Naznačené právní řešení tak, zdá se, umožňuje, aby jednotlivě prostorově vymezené části reálně jedné samostatné věci – bytového domu – vlastnický náležely odlišným subjektům.

Možnost vymezení prostorových jednotek v bytových domech jako samostatných předmětů práv nezůstala v reakci na judikaturu ve věci věcněprávního statusu energetických zařízení v praxi nepovšimnuta. Vzhledem ke zpravidla lokálnímu provozování jednotlivých zdrojů tepla se o využití uvedené právní úpravy pokoušeli zejména dodavatelé tepelné energie.<sup>187</sup> Otázkou platnosti vymezení prostoru kotelny a regulační stanice tepla jako nebytových prostor v bytovém domě se zabýval Ústavní soud v usnesení ze dne 8. prosince 2004, sp. zn. III. ÚS 23/04.<sup>188</sup> Stěžovatel jako vlastník vytvořil prohlášením podle ZOVV ke dvěma navzájem propojeným komplexům domů právně dvě budovy. V jedné z nich se nacházela regulační stanice tepla a ve druhé kotelna, které sloužili k zásobování teplem i jiným spotřebitelům než vlastníků bytových a nebytových jednotek v budově, v níž se každé ze zařízení nacházelo. Stěžovatel vyčlenil každou z nich jako nebytový prostor. Soudy všech stupňů, spolu s Ústavním soudem, posoudily jeho právní úkon jako neplatný podle § 39 ObčZ pro rozpor v s vymezením společných částí domu podle ZOVV.<sup>189</sup> Ústavní soud se ztotožnil s názorem obecných soudů, že vymezení společných částí domů v § 2 písm. g) ZOVV nemůže být rozhodnutím vlastníka změněno, neboť tyto slouží společnému užívání domu a jsou k stanovenému užívání určeny. Ústavní soud se také nezotožnil s námitkou stěžovatele, že společné části domu nemohou sloužit jiným osobám než obyvatelům tohoto domu. V usnesení Ústavní soud odkazuje také na závěr odvolacího soudu, že není rozhodné, zda společné prostory slouží i osobám mimo dům, ale že slouží především obyvatelům příslušného domu. Ústavní soud

179 Tato kapitola je primárně zaměřena na posouzení věcněprávního statusu energetického zařízení, tj. nikoliv jenom na výsledek v podobě přímého určení vlastnického práva k němu. Níže uvedené pojednání vlastnictví energetických zařízení v režimu ZOVV, ve své podstatě části se věnuje problémům analogické povahy. Z tohoto důvodu je uváděna podkapitola systematicky zařazena na toto místo.

180 Z kontextu § 118 ObčZ pak vyplývá, že předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, jejichž povaha to připouští, byty a nebytové prostory. Argumentem a *contrario* také dospějeme k závěru, že byt nebo nebytový prostor není podle ObčZ věcí v právním smyslu. NOBčZ již ale přiznává bytu i nebytovému prostoru svým širokým vymezením pojmu věci (§ 489 NOBčZ) její vlastnosti (§ 1159 ve spojení s § 1158 odst. 2 NOBčZ).

181 Viz § 125 odst. 1 ObčZ. Navzdory skutečnosti, že byty a nebytové prostory nejsou podle ObčZ věcmi, § 125 odst. 1 ObčZ tento terminologický rozdíl opomíjí. Byť předmětem vlastnického práva může být jenom věc v právním smyslu, jeho dílce mluví o vlastnictví bytů a nebytových prostor.

182 Základem úpravy ZOVV je preference spoluvlastnické koncepce, kde hlavním předmětem je budova v spoluvlastnictví vlastníků všech jednotek, ke kterému přistupuje vlastnictví bytu nebo nebytového prostoru (srov. FIALA, J. In: FIALA, J. a kol. *Zákon o vlastnictví bytů. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 594 s. ISBN 80-7179-337-X. s. 9.).

183 Viz § 5 odst. 1 ZOVV.

184 Viz NOVOTNÝ, Marek. *Zákon o vlastnictví bytů: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 575 s. ISBN 978-80-7400-363-9. s. 3.

185 Blíže viz § 1 odst. 4 a § 2 písm. h) ZOVV.

186 Blíže viz NOVOTNÝ 2011 op. cit., 3 a násl.

187 Z pohledu plánů společnosti ČEZ, a.s., na investice do výstavby malých zdrojů na výrobu elektřiny a tepla formou kogenerace o jmenovitém výkonu 50 kW až 1 MWe lze takovéto snahy do budoucna spojovat také se zdroji na společnou výrobu elektřiny a tepla [*Nový pilíř – lokální výroba* [online] [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: <http://futuremotion.cz/cs/futuremotion/lokalni-vyroba.html>].

188 In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28]. K této problematice viz také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2012, sp. zn. 29 Cdo 2616/2010. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-05].

189 Viz § 2 písm. g) ZOVV: „společnými částmi domu části domu určené pro společné užívání, zejména základy, střecha, hlavní svíselé a vodorovné konstrukce, vchody, schodiště, chodby, balkóny, terasy, prádelny, sušárny, kočárkárny, kotelny, komíny, výměníky tepla, rozvody tepla, rozvody teplé a studené vody, kanalizace, plynu, elektřiny, vzduchotechniky, vytáby, bromosvody, společné antény, a to i když jsou umístěny mimo dům; dále se za společné části domu považují příslušenství 1a) domu (například drobné stavby) a společná zařízení domu (například vybavení společné prádelny)“ Podle § 2 písm. c) ZOVV „nebytovým prostorem místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k jiným účelům než k bydlení; nebytovými prostory nejsou příslušenství bytu1) nebo příslušenství nebytového prostoru ani společné části domu.“

tak dal za polemikou stěžovatele i odborné literatury o kogentní nebo dispozitivní povaze<sup>190</sup> vymezení společných částí domu definitivní tečku. Není na tomto místě mým úmyslem polemizovat se závěry Ústavního soudu i větší části občanskoprávní teorie o povaze předmětné právní úpravy. Zastávám totiž názor, že příklonem ke každému z uvedených řešení lze dospět k závěrům, které realizaci právních vztahů v energetice umožňují.<sup>191</sup> Úvodem je třeba zdůraznit, že ZOVB používá pojem „část domu“, nikoli součást ve smyslu ObčZ. Část domu přitom není nevyhnutelně jeho součástí.<sup>192</sup> Argumentace dvojstranným funkčním kritériem, jež je nutno aplikovat v případě určení věcněprávního statusu energetického zařízení se ale na tomto místě použije podle mého mínění obdobně. Důsledkem kvalifikace Ústavního soudu i obecných soudů energetického zařízení, v tomto případě předávací stanice tepla a kotelny, jako společných částí bytového domu je, že tato zařízení jsou ve spoluvlastnictví všech vlastníků bytových a nebytových jednotek v domě. Ve svém výsledku je tak vlastnický režim těchto energetických zařízení obdobný výroku o jejich právní povaze součástí k věci hlavní.<sup>193</sup> Na argumentaci dvoustranným funkčním kritériem se ve svých podáních odvolával v předmětné věci také stěžovatel, který poukazoval na dobrozdání doc. JUDr. J. F., CSc.,<sup>194</sup> dle kterého společné části domu mají sloužit jen spoluvlastníkům tohoto domu a pokud by měly sloužit i jiným osobám, byl by překročen logický smysl ustanovení o společných částech domu. Dle mého názoru se lze ztotožnit se závěry soudů o neplatnosti vymezení například prostor vchodů nebo schodišť jako nebytových prostor. To ale neplatí v případě energetických zařízení, jež jsou prvkem energetických soustav.<sup>195</sup> U společné části domu je třeba ve smyslu výše uvedeného trvat na podmínce určení společné části domu pro společné užívání výhradně vlastníky jednotek bytového domu, jehož mají být společnou částí. Lze si totiž jen stěží představit situaci, kdy by vchod nebo schodiště mohli sloužit více než jedné věci – bytovému domu, v němž se nachází. V případě energetického zařízení toto zařízení vždy nevyhnutelně slouží více zařízením nacházejícím se jak směrem k výrobě, tak i směrem ke spotřebě dodávané energie.

Podle mého mínění nelze na požadavku vlastnictví energetických zařízení, jež slouží bytovému domu, vlastníky bytových a nebytových jednotek v tomto domě trvat také pro ničím neodůvodněné rozdílné zacházení

s vlastníky jiných nemovitostí. Nachází-li se totiž výměníková stanice v bytovém domě, přičemž slouží k zabezpečení dodávek tepla také pro vlastníky jednotek v jiném bytovém domě, je podle usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 23/04 ve spoluvlastnictví vlastníků jednotek bytového domu, v němž se nachází. Je-li ve stejném případě výměníková stanice umístěna v nemovitosti, která není bytovým domem podle ZOVB, není ve smyslu výše citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2452/98 ze samé podstaty věci jeho součástí a vznik vlastnického práva k ní se řídí obecným občanskoprávním režimem. Vlastnické právo všech vlastníků má přitom podle čl. 11 odst. 1 věty druhé Listiny stejný zákonný obsah a ochranu.

Pro podporu této argumentace lze také komparativně uvést, že podle § 2 odst. 5 slovenského zákona o vlastnictví bytů<sup>196</sup> jsou společnými zařízeními domu zařízení, jež jsou určena pro společné užívání, a to i v případě, že jsou umístěna mimo dům. Nad rámec § 2 písm. g) ZOVB ale slovenský zákon o vlastnictví bytů také explicitně vyžaduje, aby společná zařízení domu sloužila *výhradně* tomuto domu. Pokud tedy mohly obecné soudy i Ústavní soud ve výše uvedené věci svůj právní názor odůvodnit prostým tvrzením, že § 2 písm. g) takovou podmínku neobsahuje, pro jejich slovenské kolegy je tento požadavek stanoven výslovně.<sup>197</sup>

196 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 182/1993 Z.z., o vlastnictví bytov a nebytových priestorov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28].

197 Komparativně lze také poukázat na rozdíly v systematice právní úpravy těch prvků, jež jsou podle ZOVB společnou částí domu, s právní úpravou slovenského zákona o vlastnictví bytů [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 182/1993 Z.z., o vlastnictví bytov a nebytových priestorov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28]].

Společné části bytového domu lze podle § 2 písm. g) ZOVB rozdělit do tří skupin:

- a) části domu určené pro společné užívání, a to i když jsou umístěny mimo dům,
- b) příslušenství domu, a
- c) společná zařízení domu.

Podle § 2 slovenského zákona o vlastnictví bytů tvoří společné části domu jenom části domu nezbytné pro jeho podstatu a bezpečnost, zejména základy domu, střechy, chodby, obvodové zdi, průčelí, vchody, schodiště, společné terasy, podkrovní, půdy domu, vodorovné nosné a izolační konstrukce a svislé nosné konstrukce. Příslušenství domu slovenský zákon o vlastnictví bytů samostatně nevymezuje, ale stanoví, že společnými částmi domu a příslušenstvím domu, které jsou určeny na společné užívání a slouží výlučně tomuto domu a současně nejsou stavební součástí domu, se pro účely daného zákona rozumějí oplocené zahrady a stavby, zejména oplocení, přístřešky a oplocené nádvoří, jenž se nachází na pozemku patřícím k domu. Takto vymezené společné části domu a příslušenství domu se souhrnně označují legislativní zkratkou „příslušenství.“ Společným zařízením domu jsou taková zařízení, jenž jsou určena pro společné užívání domu, a to i tehdy pokud jsou umístěny mimo dům. V souladu s jejich funkcí ale slovenský zákonodárce výslovně stanovil, že jsou nimi jenom tehdy, když slouží *vylučně* tomuto domu. *Z této konstrukce vyplývá, že příslušenství ani společná zařízení domu podle slovenské úpravy zákona o vlastnictví bytů nejsou společnou částí bytového domu.*

Každá z porovnávaných právních úprav obsahuje určitý příkladný výčet prvků, jež spadají podle zákonodárce pod definici daného legislativního pojmu. Ze systematického hlediska lze mít podle mého názoru za to, že příkladné výčty každé z úprav jsou zmatečné. Jelikož je tento článek publikován v českém právním prostředí, zaměřil se následující výklad zejména na vymezení postoje k české právní úpravě. Z tohoto hlediska jsou společnými částmi domu jenom takové části domu, jež tvoří jeho esenciální stavební prvky nebo prostory, které jsou ze své povahy (např. chodby nebo vchody) určeny pro společné užívání

190 K tomuto menšinovému názoru viz NOVOTNÝ 2011 op. cit., s. 24 a násl.

191 Na druhé straně nelze z mého pohledu opomenout nepochybný přínos právního stavu, kdy právní úprava poskytuje svým adresátům (účastníkům právních vztahů) možnost úpravy právních vztahů ad hoc podle konkrétních okolností.

192 Viz ELIÁŠ 2010 op. cit., s. 20.

193 Tento závěr v konkrétním případě nevylučuje možnost, že společnou částí bytového domu může být věc právně samotná. Naopak, zastávám v tomto článku názor, že i v uvedeném případě by se jednalo existenci samostatných věcí v právním smyslu.

194 Celým jménem zřejmě doc. (od r. 2006 prof.) JUDr. Josef Fiala, CSc.

195 K povaze domovní kotelny umístěné v bytovém domě provozované dodavatelem tepla jako společné části bytového domu se uplatní argumentace obdobně.



Tato skutečnost ale, dle mého mínění, nic nemění na skutečnosti, že požadavek, aby společné zařízení domu jako jeho společná část, sloužilo výlučně tomu bytovému domu, jehož má být společnou částí, vyplývá se smyslu a účelu § 2 písm. g) ZOVb. V této souvislosti zbývá jenom jak obecným soudům, tak samotnému orgánu ochrany ústavnosti připomenout, že

*„[s]oud [...] není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jenž mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovým celku.“<sup>198</sup>*

Jazykový výklad představuje podle Ústavního soudu samotného také

*„[...] pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně nebo v důsledku nevdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.“<sup>199</sup>*

Úsilí dodavatelů tepla o řešení právně nejisté situace věcněprávního statusu předávací stanice tepla nebo kotelny ve smyslu vymezení prostoru, kde se tato zařízení nacházejí, jako nebytové jednotky, nebylo ve světle výše rozebraných úvah soudů úspěšné. Z předchozího textu je zjevné, že se z mého pohledu nelze se soudním výkladem v dané věci ztotožnit. Na straně druhé je ale nutno doplnit, že připuštění možnosti vymezení prostoru, v němž je umístěno energetické zařízení, jako nebytové jednotky není podle mě řešením potíží s judikaturou Nejvyššího soudu. Z pozitivního vymezení nebytového

vlastníků jednotek. Příslušenstvím domu jsou v souladu s § 121 ObčZ samostatné věci, které vlastnický náležejí společně všem spoluvlastníkům částí domu určených pro společné užívání jako věci hlavní a jsou jimi určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány. Společná zařízení domu ZOVb blíže nevymezuje. Jeho slovenský protějšek ale v souladu s vymezením částí domu určených pro společné užívání podle českého ZOVb stanoví, že jsou taková zařízení, jež jsou určena pro společné užívání domu, a to i tehdy pokud jsou umístěny mimo domu. Z analýzy usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 23/04 také vyplývá, že pro společná zařízení domu použil soud tutéž definici, jakou jsou vymezeny části domu určené pro společné užívání. Na základě uvedeného mám za to, že systematická slovenského zákona o vlastnictví bytů, podle níž společné části bytového domu tvoří jenom části domu určené pro společné užívání, přičemž příslušenství a společná zařízení domu představují samostatné pojmové kategorie, je postavena na pevnějších základech znalosti věci. V případě částí domu určených pro společné užívání totiž, na rozdíl od společných zařízení domu, zákon podmínku výlučnosti účelového určení nestanoví. Základy nebo nosná konstrukce domu totiž s výjimkou jiného věcného práva (např. v podobě věcného břemena) jiné věci sloužit nemůže. Energetické zařízení jako společné zařízení domu přitom vždy slouží více věcem ve směru k výrobě i spotřebě energie.

198 Viz náleží Ústavního soudu ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96.

In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28]; k vázanosti Ústavního soudu svou vlastní judikaturou viz náleží Ústavního soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-09].

199 Viz náleží Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS Pl. ÚS 33/97. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28].

prostoru plyne, že jde o místnost nebo soubor místností, tj. že jde o určitý prostor vně bytového domu. Nebytový prostor je samostatným předmětem právních vztahů i vlastnictví. Nebytový prostor se nachází v bytovém domě, jehož esenciálními prvky jsou inter alia základy, střecha, hlavní svíslé a vodorovné konstrukce, které jsou podle ZOVb společnou částí domu. Podle § 120 odst. 1 ObčZ jsou tyto stavební prvky také součástí domu a nepředstavují proto samostatný objekt práv. Jakékoliv energetické zařízení, jež je umístěno v bytovém prostoru, je nevyhnutelně upevněno k některé ze stěn, k podlaze, nebo ke stropu nebytového prostoru. Jde tedy o případ, kdy je energetické zařízení podle Nejvyššího soudu upevněno k jiné věci, a neslouží-li také jiné věci, je její součástí. Neúčelnost uvedeného schématu řešení problémů s judikaturou Nejvyššího soudu je podporována také platnou koncepcí úpravy bytového vlastnictví, jež vychází z reálné nedělitelnosti bytového domu.<sup>200</sup>

Závěrem této podkapitoly lze doplnit, že úpravu více odpovídající potřebě realizace společenských vztahů přinese podle mého názoru až úprava NObčZ. Podle NObčZ budou obdobně kritériu ZOVb společné jenom ty části nemovitosti, které podle své povahy mají sloužit vlastníkům jednotek společně.<sup>201</sup> Druhý odstavec kogentně vymezuje, které části jsou vždy společné. Z jejich výčtu přitom obecně plyne, že jde o části důležité pro samu podstatu domu. Narozdíl od ZOVb, nová občanskoprávní úprava o společných částech nestanoví jako lex specialis, že tyto jsou ve spoluvlastnictví vlastníků jednotek. Naopak, společnou částí jsou podle Důvodové zprávy<sup>202</sup> jen takové objekty vlastnického práva, k nimž mají spoluvlastníci vlastnický titul. O těchto věcech platí ustanovení § 1223 a násl. NObčZ o přídatném spoluvlastnictví.

## 2.6 Shrnutí dílčích závěrů

V této kapitole jsem argumentoval ve prospěch kvalifikace energetického zařízení, jež je prvkem energetické soustavy, jako samostatného objektu právních vztahů. K uvedenému závěru lze dospět také podle názoru Nejvyššího soudu, ale pouze pokud je energetické zařízení spojeno s jinou věcí a má současně vazby k dalším věcem, aniž by k těmto vazbám bylo zapotřebí existence této jiné věci. V této situaci nemůže být ani podle Nejvyššího soudu energetické zařízení součástí této jiné věci. Aplikace uvedeného pravidla ve vztahu ke kvalifikaci energetického zařízení jako součástí jiné věci je ovšem nekonzistentní a nelze se na něj v praxi spoléhat. Podle mého mínění je třeba energetické zařízení považovat za samostatnou věc v právním smyslu vždy. Energetické zařízení totiž vždy slouží jinému energetickému zařízení ve směru k místu dodávky nebo výroby energie. V této souvislosti zdůrazňuji aplikaci tzv. dvoustran-

200 Názor francouzské literatury, podle níž se mezi vlastníky bytových jednotek rozdělovali i základové zdi domu, a to způsobem, že se přičleňovali v té části, v níž spadali průřezy té které jednotky, odmítla v našem prostředí již starší literatura [LUBY, Štefan. Vlastnictví bytov. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971, 518 s. s. 277].

201 Viz § 1160 odst. 1 NObčZ.

202 Viz s. 880.

ného funkčního kritéria. Energetické zařízení bude podle předložené argumentace proti názoru Nejvyššího soudu samostatnou věcí také ve vztahu k budově, v níž je umístěno. Rozhodující funkci plní totiž energetické zařízení, nikoliv budova. Ze systematického pohledu na právní regulaci v energetice je třeba stejný věcněprávní status přiznat také tzv. jinému energetickému zařízení, jež není prvkem energetické soustavy. Ve smyslu uvedeného bude energetické zařízení umístěné v budově samostatnou věcí, jejímž vlastníkem bude ten, komu svědčí vlastnický titul. V případě, že se ale bude nacházet takovéto zařízení v bytovém domě, bude podle Nejvyššího i Ústavního soudu jako společná část domu ve spoluvlastnictví vlastníků bytových a nebytových jednotek. Z mého pohledu je ale nutno trvat na analogické aplikaci dvoustranného funkčního kritéria i v tomto případě. Aby se určitý prvek stal, jako společná část bytového domu, objektem vlastnického práva vlastníků bytových a nebytových jednotek, je třeba, aby sloužil potřebám tohoto bytového domu výlučně. V případě energetického zařízení k takovému závěru nelze na základě provedené analýzy dospět, neboť energetické zařízení slouží současně každému dalšímu energetickému zařízení energetické soustavy ve směru k výrobě energie.

### 3. Vlastnictví energetických zařízení na územích určených k zajišťování obrany státu

Článek 11 odst. 1 Listiny deklaruje právo každého vlastnit majetek. Odstavec 2 stejného článku ale vytváří zákonodárci prostor pro to, aby stanovil, který majetek smí být výlučně ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob. Soudobá ústava České republiky nezná institut výlučného majetku státu. Na druhé straně český ústavodárce v čl. 11 odst. 2 Listiny ukládá moci zákonodárné imperativ takovéto majetek stanovit. Uvedený požadavek Listiny přejímá ve vztahu k věcem také § 125 odst. 2 ObčZ. Zvláštní zákon, který by tuto problematiku komplexně upravoval, dosud vydán nebyl. V sektoru energetiky zasluhuje v tomto kontextu pozornost právní úprava zákona o zajišťování obrany České republiky,<sup>203</sup> a to ve vztahu k územím vojenských újezdů. V následující kapitole proto provedu analýzu vlivu výhradního vlastnictví státu na územích vojenských újezdů ve vztahu k plnění povinností osob oprávněných k podnikání v energetických odvětvích. Rozbor bude doplněn o srovnání se slovenskou právní úpravou.

#### 3.1 Věcný rozsah státního vlastnictví na územích určených k zajišťování obrany státu

Imanentní funkcí, již je stát povinen zabezpečit vůči svému obyvatelstvu, je požadavek zajištění obrany před vnějším napadením.<sup>204</sup> V souladu s plněním tohoto závazku byl přijat ZOČR. Významnou roli pro zajištění

obranu státu mají vojenské újezdy. Jedná se o vymezené části území České republiky určené k zajišťování obrany státu a zejména k výcviku ozbrojených sil<sup>205</sup> v polních podmínkách.<sup>206</sup> Újezd tvoří územní správní jednotku státu.<sup>207</sup> V současnosti se v České republice nachází pět vojenských újezdů s celkovou rozlohou 1 296 km<sup>2</sup>.<sup>208</sup> Tvoří tak podíl přibližně 1,64%<sup>209</sup> na celkové rozloze území České republiky. Z hlediska jejich plochy ve vztahu k území státu jako celku tak představují jeho zanedbatelnou část. Budeme-li vycházet z teoretického předpokladu, že energetická infrastruktura je rozmístěná po území České republiky rovnoměrně, konstatování bude obdobné. Při plánování výstavby energetické infrastruktury je ale třeba zohlednit mnoho faktorů.<sup>210</sup> Při bližším pohledu, zejména na mapu elektrizační a plynárenské soustavy, lze proto dospět k názoru, že předpoklad rovnoměrného rozmístění prvků energetických soustav neplatí.<sup>211</sup> Představuje-li také energetická soustava vzájemně propojený funkční celek jednotlivých energetických zařízení, podmiňuje její funkčnost jako celku každé jednotlivé zařízení. Podle § 5 odst. 3 EnerZ je proto osoba žádající o udělení licence pro podnikání v energetických odvětvích povinna doložit vlastnické, nebo užívací právo k energetickému zařízení, které má sloužit k výkonu licencované činnosti. Splnění podmínky pro udělení licence tak vyžaduje prokázání vlastnického, nebo užívacího práva ke každému jednotlivému zařízení, jež má k podnikání v energetice sloužit. Z těchto důvodů je nutno, podle mého názoru, věnovat pozornost také specifickým vlastnictví těchto zařízení na území vojenských újezdů.

Paragraf 31 odst. 1 ZOČR stanoví, že veškerý majetek na území újezdu, s výjimkou vneseného majetku, smí být jen ve vlastnictví státu. Majetek tvoří podle občanskoprávní teorie věci, byty a nebytové prostory, práva a jiné majetkové hodnoty vyhovující výměru § 118 ObčZ.<sup>212</sup> Zákon o obraně České republiky ale hovoří jen o majetku, jenž se nachází na území vojenských újezdů. Splnění takovéto podmínky je z povahy věci vyloučeno u majetkových práv a jiných majetkových hodnot. Předmětem vlastnictví mohou být podle ObčZ také pouze věci v právním smyslu. Ve vlastnictví státu tak jsou na základě citovaného ustanovení všechny věci s výjimkou

205 Viz § 30 odst. 1 ZOČR.

206 Viz důvodovou zprávu k zákonu č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28].

207 Viz § 30 odst. 1 ZOČR.

208 Viz KUBISA, Vladimír. *Neznámý svět vojenských újezdů* [online] [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/neznamy-svet-vojen-skych-ujezdu-974223.aspx>

209 Blíže viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rozloha, v km<sup>2</sup>, 2003* [online] [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfbca-9de6e905c125723a004180a6/b66af4567b794219c12570820040b748/\\$FILE/roz01.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfbca-9de6e905c125723a004180a6/b66af4567b794219c12570820040b748/$FILE/roz01.pdf)

210 Viz např. PROCHÁZKA, Radek. *Úvod do problematiky přenosové soustavy*. [online] [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/4142-venkovni-vedeni-vvn-i>

211 Viz OTE-CR.CZ. *SCHÉMATÁ SÍTÍ ELEKTRIZAČNÍ SOUSTAVY A PLYNÁRENSKÝCH SÍTÍ ČESKÉ REPUBLIKY – stav k 11/2011*. [online] [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://www.ote-cr.cz/statistika/dlouhodobé-bilance>

212 Blíže viz ELIÁŠ 2008 op. cit., s. 469, 470.

203 Viz zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

204 Viz čl. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

věcí vnesených.<sup>213</sup> Nemovitostmi jsou podle ObčZ pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem. A contrario jsou věcmi movitými všechny ostatní věci, které nejsou věcmi nemovitými. Vyžaduje-li ObčZ pro nemovitost spojení s pevným základem, vyplývá z toho, že nemovitost nemůže být přenesena ani vnesena. Lze tedy konstatovat, že Česká republika je na území vojenských újezdů ex lege vlastníkem všech nemovitých věcí a těch movitých věcí, jež nebyly na území újezdů vneseny. Ostatní movité věci, které byly na území vojenského újezdu například vyrobeny, tak náleží do vlastnictví státu.

Výše poukazují na nesprávnou kvalifikaci energetického zařízení jako součásti nemovité věci, s níž je takovéto zařízení spojeno. Podle mého názoru tak představuje takovéto energetické zařízení samostatnou věc v právním slova smyslu. Pokud tomu tak podle Nejvyššího soudu není, osoba žádající o udělení licence pro podnikání v energetických odvětvích by byla povinna získat jiný právní titul užívání věci.<sup>214</sup> V případech vnesených energetických zařízení, která se podle Nejvyššího soudu nestanou součástí věci nemovité,<sup>215</sup> zůstává vlastnické právo k nim zachováno.<sup>216</sup>

Poněkud užší potřebu obligatorního vlastnictví věcí na územích obdobných vojenským újezdům (na vojenských obvodech) vyjádřil slovenský zákonodárce v zákoně o vojenských obvodech [(SR)ZVO].<sup>217</sup> Podle ustanovení jeho § 5 odst. 1 jsou ve vlastnictví státu pouze nemovitosti a práva k nim a právo k vodám, pokud (SR) ZVO, nebo zvláštní předpisy nestanoví jinak.<sup>218</sup> I podle slovenského práva mohou být předmětem vlastnictví pouze věci. Z pohledu vlastnictví energetických zařízení jsou tak ve vlastnictví státu na území vojenských obvodů pouze taková energetická zařízení, jež jsou nemovitostmi. I když mi není známo žádné rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky, podle něhož by energetické zařízení bylo součástí nemovitosti, s níž je

213 Úmysl zákonodárce vyjádřený v důvodové zprávě k ZOČR, aby byl z vlastnictví státu na území státu vyloučen pouze vnesený majetek osob, kterým bude povolen pobyt na území vojenského újezdu, se do textu zákona nepromítá.

214 Otázkám užívání titulu k energetickým zařízením na území vojenských újezdů se podrobněji věnuji v následující podkapitole.

215 Nebo jiné věci ve vlastnictví odlišného subjektu.

216 Vyloučení přechodu vlastnického práva k věci vnesené lze přivítat také z pohledu mezinárodních závazků České republiky v oblasti zajištění tranzitu energetických surovin a produktů z nich. Viz např. čl. 7 odst. 1 Dohody k energetické chartě (SDĚLENÍ Ministerstva zahraničních věcí č. 372/1999 Sb.): „Each Contracting Party shall take the necessary measures to facilitate the Transit of Energy Materials and Products consistent with the principle of freedom of transit and without distinction as to the origin, destination or ownership of such Energy Materials and Products or discrimination as to pricing on the basis of such distinctions, and without imposing any unreasonable delays, restrictions or charges.“

217 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 281/1997 Z.z., o vojenských obvodech a zákon, kterým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ve znení pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

218 Takovýmto zvláštním předpisem je například zákon č. 229/1991 Zb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a inému polnohospodářskému majetku, ve znení pozdějších předpisů, jež v § 6 odst. 1 písm. v) stanovil, že nemovitosti, které přešly na stát, a které se nachází jen na území Vojenského obvodu Javorina, se vydají oprávněným osobám. Viz také § 16 zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí, ve znení pozdějších předpisů, na jehož základě byly vydány pozemky také obcím.

spojeno, lze vzhledem k faktickému hledání inspirace slovenských soudů za česko-slovenskou hranicí takovýto závěr předpokládat.

Vedle problémů, s nimiž se potýká také české právní prostředí, může být na Slovensku rozhodující posouzení movité nebo nemovité povahy věci. Ve vlastnictví států bude jenom takové energetické zařízení, jež je věcí nemovitou. V případě elektroenergetiky se jedná zejména o povahu stožárů elektrického vedení. Z hlediska posouzení jejich věcněprávního statusu lze takovéto sloupy v zásadě členit na (i) jednoduché stožáry s kruhovým průřezem nebo průřezem tvaru „I“ a (ii) stožáry příhradové čtyřboké konstrukce.<sup>219</sup> V prvním případě jde o dřevěné, betonové nebo ocelové sloupy, jež zpravidla nemají pevný základ a podle převažujícího názoru právní praxe je nelze považovat za stavbu.<sup>220</sup> Zpravidla proto nenaplnují zákonné vymezení věci nemovité. Povahou elektrických stožárů druhé kategorie se zabýval Nejvyšší soud Slovenské republiky v řízení o vyloučení věcí z konkurzní podstaty,<sup>221</sup> v němž naznačil, že takovýto stožár elektrického vedení lze považovat za věc movitou. Pro takovéto posouzení je, podle jeho názoru, důležitá skutečnost, že stožárovou konstrukci lze od pevného základu odmontovat. Tento názor sdílí i Truneček a dodává, že považovat betonové základové patky za nemovité věci by bylo zřejmě neadekvátní.<sup>222</sup> S uvedenými názory se nelze podle mého mínění ztotožnit. Z rozhodnutí soudu vyplývá, že v předmětném případě se jednalo o stožár elektrického vedení, který se konstrukčně skládal z betonového základu (tzv. patky) a ocelové konstrukční části. Nutno poznamenat, že ocelová část stožáru tvoří konstrukčně jediný celek. Do betonového základu elektrického stožáru jsou zalité ocelové komponenty, k nimž se následně na místě stavby stožáru maticemi upevní jednotlivé části ocelové konstrukce (tzv. štokování).<sup>223</sup> Ocelová konstrukce je tak podle mého názoru součástí betonového základu a spolu tvoří věc nemovitou. V České republice se otázkou právní povahy elektrického stožáru žádný z vrcholných soudů České republiky nezabýval. Nejvyšší soud ale posuzoval stavební konstrukci lyžařského vleku, pozůstávajícího z betonových základových patek a sloupů připevněných ocelovými kotevními šrouby. Tuto kvalifikoval jako věc nemovitou.<sup>224</sup> Lze se proto domnívat, že v analogickém

219 Blíže viz PROCHÁZKA, Radek. *Stožáry VVN (III). Konstrukční řešení stožárů*. [online] [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/4192-~stozary-vvn-iii>

220 Viz TRUNEČEK, Jaroslav. *Věcná břemena s veřejnoprávním prokem*. Praha: Leges, 2010. 136 s. ISBN 978-80-87212-37-0. s. 60.

221 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 2 Obo 41/2008. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-22]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>

222 Viz TRUNEČEK 2010 op. cit., s. 60, 61.

223 Není-li použita metoda klopení. Viz např. ČEPS, A.S. *Výstavba přenosové soustavy*. [online] [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://www.ceps.cz/CZE/Media/Ke-stazeni/Fotogalerie/Vystavba-prenosove-soustavy/Stranky/default.aspx>

224 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 35/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22]; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 2008, sp. zn. 28 Cdo 3856/2007. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22] a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2009, sp. zn. 28 Cdo 3608/2007. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační



případě stožáru příhradové čtyřboké konstrukce by byl jeho názor obdobný. V právní praxi obou sousedních zemí je aktuální a judikaturou dosud nevyřešená problematika kvalifikace plynovodu jako věci movité, respektive nemovité.<sup>225</sup> Podle EnerZ se plynovodem rozumí zařízení k potrubní dopravě plynu přepravní nebo distribuční soustavou a přímé a těžební plynovody.<sup>226</sup> Podle blíže neodůvodněného názoru slovenské společnosti SPP – distribúcia, a.s.,<sup>227</sup> je plynovod věcí movitou. Finanční úřad ve Znojme jej považoval za součást jiné věci – distribuční soustavy plynu<sup>228</sup>. Podle Fialy<sup>229</sup> je třeba pátrat, zda někde nemá plynovod spojení se zemí pevným základem, přičemž se podle jeho názoru toto spojení obvykle najde.<sup>230</sup> Na jedné straně by bylo možné použít systematický argument, že § 70 EnerZ umožňuje realizaci přeložky plynárenského zařízení.<sup>231</sup> Za použití stejného argumentu lze ale v případě přeložky zařízení přenosové soustavy a distribuční soustavy elektřiny dospět v souladu s vyvozenými závěry o nemovité povaze elektrického stožáru k výsledku, že přeložit lze ve smyslu § 47 EnerZ<sup>232</sup> také nemovitý prvek elektrizační (energetické) soustavy. Zbývá proto jen souhlasit s názorem prof. Fialy, že k povaze plynovodu jako věci movité, nebo nemovité lze dospět jenom při posouzení v konkrétní situaci.<sup>233</sup> V souvislosti s novou občanskoprávní úpravou 498 odst. 1 věty první NOBČZ lze uvést, že případy podzemních plynovodů budou (zřejmě) v České republice od 1. ledna 2014 považované za nemovitosti přímo na základě této zákonné úpravy.

Společným znakem české i slovenské úpravy vlastnického práva státu na územích určených k zajišťování obrany státu je, že se vztahují nevyhnutelně jenom k věcem. Uvedená právní úprava je z pohledu její aplikace na energetické zařízení v některých případech problematická. Území vojenských újezdů či vojenských obvodů (na Slovensku) není velmi rozlehle. Mohou se proto vyskytovat situace, kdy se například plynovod jako jedna věc v občanskoprávním smyslu nachází na území vojenského újezdu/obvodu a současně mimo tohoto území. Vlastnit přitom lze pouze věc –

ní systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].

225 Viz rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Ca 115/2006. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22]. V podrobnostech blíže viz SKÁLA, Milan. *Spojení se zemí pevným základem*. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-12-23].

Viz § 2 odst. 2 písm. b) bod 10 EnerZ. (SR)EnerZ ani (SR)NEnerZ pojem plynovodu nedefinují.

226 Viz § 2 odst. 2 písm. b) bod 10 EnerZ. (SR)EnerZ ani (SR)NEnerZ pojem plynovodu nedefinují.

227 Jde o distribuční společnost na trhu s plynem ve Slovenské republice. Viz ČOREJ, Juraj. *Prošba o konzultáciu k diplomovej práci – Vlastníctvo energetických zariadení* [online]. Viktor Szabo. 18. září 2012 [cit. 2012-10-19].

228 Věcněprávní a vlastnický režim energetické soustavy je předmětem podrobné analýzy následující kapitoly.

229 Viz FIALA, Josef. *Povaha plynovodu ako movite/nemovite veci podľa ucinneho ObcZ* [online]. Viktor Szabo. 26. září 2012 [cit. 2012-10-19].

230 Naopak k pravidelné povaze plynovodu jako věci movité viz SKÁLA, Milan. *Spojení se zemí pevným základem*. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-12-23].

231 Viz § 81 (SR)NEnerZ.

232 Viz § 45 (SR)NEnerZ.

233 Viz také nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 1999, sp. zn. IV. ÚS 189/99.

nikoliv zvláště její součást, která s ní sdílí společný osud. V případě přesahu věci na území vojenského újezdu, který je v poměru k ostatní části věci zanedbatelný, by bylo možné uvažovat o analogické aplikaci judikatury k § 418 OZO. Obecný zákoník občanský vycházel ze zásady, že stavba je součástí pozemku. Situace, kdy je podle ZOČR každá nemovitá věc nacházející se na území vojenského újezdu ve vlastnictví státu, jenž je současně vlastníkem pozemku, je podle mého názoru ve svém výsledku analogická. Ve stavební praxi se i v minulosti stávalo, že stavba přesáhla také na pozemek souseda. Podle tehdejší judikatury se vlastník pozemku, na něhož přesahovala část budovy, stával vlastníkem přesahující části této budovy (přestavku).<sup>234</sup> Ustanovení § 418 OZO přitom bylo možné podle judikatury aplikovat také na stavbu silnice.<sup>235</sup> Žádné ustanovení českého platného a účinného pozitivního práva, jež by situaci upravovalo, ale návod k řešení podle mého názoru neposkytuje.

V úvodu této podkapitoly jsem zmínil nutnost existence vlastnického práva nebo užívacího titulu žadatele o licenci podle EnerZ. Tuto skutečnost si uvědomil zatím pouze slovenský zákonodárce, který novelou zákona č. 149/2008 Z.z.<sup>236</sup> doplnil do § 5 (SR)ZVO odstavec 4. Na jeho základě může Ministerstvo obrany Slovenské republiky vydat jiné právnické osobě souhlas na výstavbu a provozování inter alia vyjmenovaných energetických zařízení, pokud výkon těchto činností nebude bránit zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu.<sup>237</sup> Vlastníkem těchto zařízení se stane osoba, které byl souhlas s výstavbou a provozováním vydán. Pozitivní legislativní počin nelze v souvislosti s uvedenou novelou (SR)ZOV upřít. Paragraf 5 odst. 4 (SR)ZOV se ale stává problematickým v kontextu s úmyslem zákonodárce vyjádřeným v důvodové zprávě. Úmyslem zákonodárce bylo podle důvodové zprávy, aby do budoucna nebyly ve vlastnictví státu na území vojenských obvodů žádné inženýrské stavby. Chtěl-li proto zákonodárce docílit přechodu vlastnického práva k energetickým zařízením na území vojenských obvodů na jiné osoby, dikce ustanovení § 5 odst. 4 (SR)ZOV upravuje jen výstavbu a provoz nových zařízení. Zákonodárce tak svou vůli do normativního textu nepřenesl ani náznakem. Zařízení, k jejichž výstavbě a provozu nebyly vydány povolení podle § 5 odst. 4 (SR)ZOV, tak z mého pohledu zůstávají i nadále ve vlastnictví státu.

234 Viz Gl. U. N. F. 6472.

235 Viz Vážný č. 9238. Viz také §§ 323 až 325 osnovy československého zákoníku občanského a § 1087 NOBČZ.

236 Blíže viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Důvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 281/1997 Z.z. o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 172/2003 Z.z. Národná rada Slovenskej republiky, tisk 511, ze dne 18. prosince 2007 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk>

237 Do 17. října 2012 vydalo Ministerstvo obrany Slovenské republiky celkem čtyři stanoviska k výstavbě energetických zařízení na území vojenských obvodů (vysokotlaké a nízkotlaké plynové přípojky, vysokonapěťové a nízkonapěťové elektrické přípojky).

### 3.2 Užívání energetických zařízení na územích určených k zajišťování obrany státu

Podle § 5 odst. 3 EnerZ<sup>238</sup> je osoba žádající o udělení licence podle EnerZ povinna doložit vlastnické, nebo užívací právo k energetickému zařízení, které má sloužit k výkonu licencované činnosti.<sup>239</sup> V následujícím rozboru se proto věnují zvláště existenci vlastnického a užívacího práva žadatele, resp. držitele licence.

Na území bývalého Československa představoval právní úpravu území určených k zajišťování obrany státu zákon č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 8 uvedeného zákona byly zestátněny všechny nemovitosti a práva k vodám na území újezdu, pokud náležely jiným osobám nežli státu.<sup>240</sup> Zestátnění bylo provedeno zásadně za náhradu. Tehdejší právní úprava na rozdíl od její současné nastupkyne ale explicitně nevyklučovala, aby vlastnictví zejména k nemovitostem na území vojenských újezdů následně (např. originálním způsobem) nabyla jiná osoba. Právní úprava zákona č. 169/1949 Sb. ve své materiálně nezměněné podobě byla způsobilá vyvolávat právní účinky na území České republiky až do 1. prosince 1999, kdy nabyl účinnosti ZOČR. Podle § 31 odst. 1 ZOČR musí být všechn majetek na území vojenských újezdů, s výjimkou vneseného majetku, jen ve vlastnictví státu. Případy nemovitostí a věcných práv k nim, které nebyly ke dni nabytí účinnosti ZOČR převedeny na stát, upravuje § 73 ZOČR. Ten stanoví, že pokud tyto nebudou převedeny do vlastnictví státu do 1. prosince 2001, nebo nebude-li do tohoto data zahájeno řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí, všechny nemovitosti a věcná práva k nim se vyvlastní. O vypořádání vlastnického práva k movitým věcem na území vojenských újezdů, jež přešly také do vlastnictví státu, již ale ZOČR nemluví.<sup>241</sup>

Na Slovensku platil zákon č. 169/1949 Zb. do 29. října 1997, kdy nabyl účinnosti (SR)ZOV. Podle § 5 odst. 1 (SR)ZOV mohou být nemovitosti a práva k nim stejně jako právo k vodám na území vojenských obvodů pouze ve vlastnictví státu.<sup>242</sup> Ministerstvo obrany bylo povinné zajistit jejich majetkoprávní vyrovnání nebo zřízení věcného břemene tak, aby nemovitost byla určena k obraně státu.<sup>243</sup> Energetická zařízení ovšem ze své povahy sloužit k obraně státu zásadně nemohou. A contrario z uvedeného pravidla v případě energetických zařízení vyplývá, že vlastnické právo k nim muselo být odejmuto vyvlastněním. Nemovitosti a práva k nim, za něž byla poskytnuta náhrada, přešly do vlastnictví státu

a jsou nezczizitelné.<sup>244</sup> Podle současně platné a účinné právní úpravy lze povolit, aby byl vlastníkem nových vybraných energetických zařízení na území vojenských obvodů subjekt od státu odlišný.<sup>245</sup>

Na území zaniklého Československa a do nabytí nové právní úpravy na území nástupnických států bylo možné, aby na základě § 8 odst. 5 zákona č. 169/1949 Sb. ministerstvo obrany dohodlo s jiným příslušným ministerstvem, jaká zařízení na území újezdu bude vojenská správa udržovat a provozovat z důvodu veřejného zájmu. Podle § 22 odst. 1 této úpravy bylo možné, aby vojenská správa vykonávala na území újezdů na základě dohody ministerstva obrany s jiným příslušným ministerstvem hospodářskou nebo správní činnost, jejíž vykonávání by jinak podle obecných předpisů náleželo někomu jinému než vojenské správě nebo národním výborům. Ministerstvo obrany České ani Slovenské republiky, navzdory mým opakovaným žádostem o zpřístupnění znění takovýchto dohod, nebylo způsobilé takto učinit ohledně žádné z nich. Ze smlouvy mezi Ministerstvem hospodářství SR a Ministerstvem obrany SR, získané jiným způsobem, lze ale podle mého názoru usuzovat, že takováto dohoda na území Slovenska v období roku 1996 skutečně existovala.<sup>246</sup> Po zrušení této právní úpravy může v České republice Ministerstvo obrany po projednání s příslušnými ministerstvy a jinými ústředními správními úřady rozhodnout, jaké právnické osoby budou z důvodů veřejného zájmu a hospodářského využití území újezdu založeny k provozování podnikatelské činnosti na území újezdů.<sup>247</sup> Ve Slovenské republice je Ministerstvo obrany povinné zabezpečovat veřejně prospěšné služby – to ale pouze na území vojenského obvodu.<sup>248</sup> Není tak povinné zajistit přenos, přepravu, distribuci nebo rozvod energií na energetických soustavách, jejichž účelem není zabezpečovat tyto potřeby na území vojenského obvodu. Ministerstvo obrany České republiky podle všech zpřístupněných informací využilo možnost zřídit zvláštní právnické osoby podle § 31 odst. 2 ZOČR v případě zajištění dodávek energií pouze v souvislosti s dodávkami tepelné energie.<sup>249</sup> Ministerstvo obrany Slovenské republiky zajišťuje dodávky

238 Ve Slovenské republice obdobně viz § 7 odst. 1 písm. f) a odst. 2 písm. c) ve spojení s odst. 4 (SR)NEnerZ.

239 Prokazování existence vlastnického nebo užívacího práva upravuje § 7 vyhlášky č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

240 S výjimkou nemovitosti a práv zapsaných v železničních knihách (§ 8 odst. 4 uvedeného zákona).

241 Zbývá proto jenom věřit, že v souladu s čl. 11 odst. 4 Listiny byla za ně poskytnuta oprávněným osobám rovněž náhrada.

242 K výjimce zvláštní právní úpravy viz výše.

243 Viz § 5 odst. 2 a § 11 odst. 2 (SR)ZOV.

244 Viz § 5 odst. 3 (SR)ZOV. Pokud si ale Ministerstvo obrany svou povinnost vypořádat tyto nemovitosti a práva k nim nesplnilo, a contrario tyto věci do vlastnictví státu nepřešly.

245 Viz výše komentář k § 5 odst. 4 (SR)ZOV.

246 Blíže viz MINISTERSTVO HOSPODÁŘSTVA SR – MINISTERSTVO OBRANY. *Smlouva o spolupráci při výstavbě, prevádzke a údržbe plynovodov na území vojenského obvodu Záhovie*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.zmluvy.gov.sk/>

247 Viz § 31 odst. 2 ZOČR.

248 Viz § 8 odst. 1 písm. b) bod 2 (SR)ZOV. V demonstračním výřtu tohoto ustanovení zákonodárce uvádí např. zásobování vodou.

249 Viz SPRÁVA VOJENSKÉHO BYTOVÉHO FONDU PRAHA – ČESKÁ REPUBLIKA (MINISTERSTVO OBRANY). *Smlouva o provozování technologického zařízení (číslo smlouvy neuvedeno; ze dne 10. ledna 2008)*. a SPRÁVA VOJENSKÉHO BYTOVÉHO FONDU PRAHA – ČESKÁ REPUBLIKA (MINISTERSTVO OBRANY). *Smlouva o dodávce tepelné energie (číslo smlouvy neuvedeno; ze dne 10. ledna 2008)*. Zpřístupněno v rámci: MINISTERSTVO OBRANY (ČESKÉ REPUBLIKY), KANCELÁŘ MINISTRA. *Žádost o poskytnutí informací ze dne 09. 10. 2012, č. j. 1780-8/2012-1140*. Viktor Szabo. 5. listopad 2012 [cit. 2012-11-11].

energií na území vojenských obvodů na základě smluvních závazků s držiteli licence podle (SR)NEnerZ.<sup>250</sup>

Z provedeného rozboru minulé i současné právní úpravy vyplývá, že s výjimkou zajištění dodávek tepelné energie na území vojenských újezdů v České republice nejsou služby dodávky elektřiny, plynu nebo tepla zajišťovány organizačními složkami České nebo Slovenské republiky, ani k tomuto účelu zřízenými právními osobami. Vykonává-li tyto činnosti jiný subjekt, musí mít k energetickým zařízením na území vojenského újezdu vlastnické právo, nebo k nim musí mít právo užívání z jiného právního titulu. Pokud byly některé věci na území vojenských újezdů ke dni nabytí účinnosti ZOČR ve vlastnictví jiné osoby než státu, nabude k nim v souladu s touto právní úpravou vlastnictví Česká republika. Současně zaniknou také věcná práva k cizím nemovitostem na území újezdů zřízená ve prospěch právnických a fyzických osob.<sup>251</sup> Podobně na Slovensku nemovitosti a práva k nim,<sup>252</sup> majetkověprávně vypořádané podle (SR)ZVO, přechází do vlastnictví státu. Pokud tedy vlastnil držitel licence na podnikání v energetických odvětvích na území vojenských újezdů energetická zařízení, o nichž mluví předmětná ustanovení ZOČR a (SR)ZVO, jeho vlastnické právo k nim zaniká. Splnění podmínky existence titulu užívání energetického zařízení proto musí žadatel o licenci prokázat v souladu s § 7 odst. 2 až 5 vyhlášky č. 426/2005 Sb.<sup>253</sup> Měl-li držitel licence podle EnerZ zřízené právo užívání jako věcné břemeno vyplývající nikoliv ze zákona (s výjimkou jeho vydržení),<sup>254</sup> v souladu s citovanou úpravou § 73 odst. 2 ZOČR toto věcné břemeno zaniklo.<sup>255</sup> Nevzniklo-li výjimečně užívací právo k ener-

getickému zařízení rozhodnutím soudu nebo správního orgánu, lze jej prokázat pouze předložením nájemní smlouvy, smlouvy o výpůjčce nebo jiným soukromoprávním titulem.<sup>256</sup> O zpřístupnění takovýchto titulů jsem požádal podle právní úpravy o svobodném přístupu k informacím.<sup>257</sup> Ministerstvo obrany České republiky a Ministerstvo obrany Slovenské republiky mou žádost o zpřístupnění všech právních titulů užívání energetických zařízení na území vojenských újezdů, resp. vojenských obvodů, zpřístupnit explicitně ani konkludentně neodmítlo. Žádný z takovýchto individuálních právních titulů mi ale nebyl zpřístupněn.<sup>258</sup> Vyloučíme-li tedy porušení povinností ministerstev, z obsahu zpřístupněných informací vyplývá, že soukromoprávní titul k užívání energetických zařízení na územích vojenských obvodů nevznikl. Z informací poskytnutých Ministerstvem obrany České republiky přitom plyne, že takováto zařízení se na území všech vojenských újezdů v České republice nachází a za účelem jejich provozování bylo vydáno od roku 2009 do 5. listopadu 2012 celkem 429 povolení pro vstup.<sup>259</sup> Lze se proto důvodně domnívat, že žádný z držitelů licence podle EnerZ soukromoprávní titul opravňující k užívání energetických zařízení na území vojenských újezdů písemně<sup>260</sup> neuzavřel.

Na území vojenských újezdů nemohou být jakákoliv energetická zařízení s výjimkou vnesených movitých věcí, jež se nestala součástí jiné věci na území vojenského újezdu, ve vlastnictví jiného subjektu nežli státu. Mají-li držitelé licence podle EnerZ zájem takovéto zařízení užívat, musí mít k tomu užívací titul. Obecně lze vyslovit předpoklad, že veškerá energetická zařízení na území vojenských újezdů nejsou užívána na základě takového práva přiznaného rozhodnutím soudu nebo správního orgánu. Provedená analýza naznačuje, že držitelé licence podle EnerZ právní titul na užívání všech energetických zařízení na území vojenských újezdů nemají. Držitelé licence tak nesplňují podmínku pro její udělení podle § 5 odst. 3 EnerZ a Energetický regulační úřad je v takovéto situaci oprávněn rozhodnutím o udělení licence změnit (§ 9 EnerZ), nebo zrušit [§ 10 odst. 2 písm. a) EnerZ]. Tyto závěry platí obdobně také pro situaci držitelů licencí podle (SR)NEnerZ.<sup>261</sup>

250 Z veřejně dostupných smluv viz např. SLOVENSKÁ REPUBLIKA – MINISTERSTVO OBRANY, SEKCIA MAJETKU A INFRAŠTRUKTÚRY, SPRÁVA PREVÁDZKY A ÚDRŽBY; STREDOSLOVENSKÁ ENERGETIKA, A.S. *Zmluva o dodávke a odbere elektriny pre odberné miesto 1220649 – 6 ze dne 2. března 2010*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.zmluvy.gov.sk/>

251 Na základě ustanovení § 73 odst. 2 ZOČR přitom mohou zaniknout pouze věcná břemena vzniklá nikoliv ze zákona, s výjimkou vydržení. Věcná břemena jako věcná práva k cizím nemovitostem zaniknou podle § 73 odst. 2 ZOČR titulem soukromoprávního úkonu spojeného s věcněprávními účinky povolení vkladu do katastru nemovitostí nebo rozhodnutím o vyvlastnění. Z citovaného ustanovení je patrné, že nejde o právní akty moci zákonodárné. Takovýmto způsobem proto nemohou zaniknout věcná břemena vyplývající z platné a účinné úpravy zákona. Jiná bude zřejmě situace v případě zákonných věcných břemen například podle již zrušené energetické legislativy. Tato věcná břemena zůstala v souladu se zásadou iura quesita zachována (§ 98 odst. 4 EnerZ). Argumentace, že zákon lze zrušit pouze aktem stejné nebo vyšší právní síly, již ale v případě zrušeného zákona uplatnit nelze.

252 Na rozdíl od ZOČR úprava (SR)ZVO nemluví jen o věcných právech. Z občanskoprávního hlediska přitom nemůže k právům existovat vlastnické právo.

253 Viz vyhláška č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

254 V případě vzniku věcného břemene vydržením dochází k vydržení ex lege splněním jeho zákonných podmínek. Na rozdíl od věcného břemene vzniklého přímo z ustanovení zákona bez přistoupení jiné právní skutečnosti tak nelze uplatnit argumentaci podle poznámky pod čarou č. 251.

255 Věcná břemena vzniklá na základě předchozí právní úpravy v souladu s § 98 odst. 4 EnerZ opravňující držitele licence k zřízení a provozování energetických zařízení na cizích nemovitostech. Nevyplývá z nich ale oprávnění držitele licence provozovat energetická zařízení ve vlastnictví jiných subjektů.

256 Podle § 7 odst. 2 písm. d) citované vyhlášky lze užívací právo prokázat také ověřenou kopií zřizovací listiny, dokládá-li žadatel jako příspěvková organizace územního samosprávního celku předání energetického zařízení v majetku zřizovatele do její správy. Vlastnické právo zřizovatele ale v případě, že jeho zřizovatelem není stát, resp. jeho organizační složka, podle ZOČR zaniklo a nelze ho doložit podle § 7 odst. 5 této vyhlášky.

257 Jednalo se o povolení na vstup pro provozovatele dálkových ropovodů a plynovodů, místních rozvodů plynu, transformačních stanic, dálkových a místních rozvodů elektřiny.

258 Byly mi ovšem zpřístupněny, kromě výše uvedené smlouvy o dodávce tepla od právnické osoby zřízené Ministerstvem obrany ČR k tomuto účelu, smlouvy zakládající užívací titul např. k vodovodům, infrastruktuře mobilních operátorů, radiokomunikací, vysílačům radiového vysílání apod.

259 Ke vstupu na území vojenského újezdu je třeba povolení (§ 39 ZOČR). Pro srovnání na území slovenských vojenských obvodů je vstup na tato území od 1. července 2012 zásadně dovolen [a contrario § 9b (SR)ZOV].

260 Paragraf 17 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů vyžaduje písemnou formu a připojení podpisů na a jedné listině i v případě, že to právní předpisy nevyžadují. Konkludentní uzavření smlouvy je proto vyloučeno.

261 Blíže viz § 10 (SR)NEnerZ.



Výše uvedené závěry o právních důvodech užívání energetických zařízení na území vojenských újezdů platí pro držitele licencí podle EnerZ obecně. Z pohledu držitele licence na přenos elektřiny (ČEPS, a.s.) a přepravu plynu (společnost NET4GAS, s.r.o.) je ale situace specifická. V návaznosti na legislativu Evropské unie o liberalizaci trhů s energiemi<sup>262</sup> stanoví § 24a odst. 2 písm. a) EnerZ (model Ownership Unbundling) povinnost, že provozovatel přenosové soustavy musí být vlastníkem provozované přenosové soustavy. Provozovatelem přenosové soustavy je v České republice společnost ČEPS, a.s. Podle informací poskytnutých samotnou společností ČEPS, a.s.,<sup>263</sup> tato provozuje energetická zařízení tvořící přenosovou soustavu také na území vojenských újezdů.<sup>264</sup> V případě provozovatele přepravní soustavy, společnosti NET4GAS, s.r.o., která je součástí vertikálně integrovaného plynárenského podnikatele, se na ni vztahují ustanovení §§ 58b až 58m (resp. § 58n) EnerZ (model Independent Transmission Operator – ITO). I v této situaci je podle § 58h odst. 1 písm. a) EnerZ provozovatel soustavy povinen vlastnit přepravní soustavu a další majetek nezbytný pro provádění přepravy plynu.<sup>265</sup> V tomto případě se ale informace o faktickém umístění zařízení přepravní soustavy na území vojenských újezdů nepodařilo získat. V případě právní úpravy Slovenské republiky je provozovatel přenosové soustavy rovněž povinen tuto soustavu jako celek vlastnit.<sup>266</sup> Společnost Slovenská elektrizačná a prenosová sústava, a.s., ale žádná zařízení na území vojenských obvodů neprovozuje.<sup>267</sup> Naopak, z obsahu starší zveřejněné smlouvy<sup>268</sup> společnost eustream, a.s., působící jako provozovatel přepravní soustavy plynu, provozuje plynovody na území vojenského obvodu Záhorie. Na základě usnesení vlády Slovenské republiky<sup>269</sup> se v případě společnosti eustream, a.s., uplatní model ITO, podle něhož

je provozovatel přepravní soustavy povinen tuto soustavu vlastnit.<sup>270</sup> Z těchto zjištění plyne, že i když jsou provozovatelé přenosových a přepravních soustav v České a Slovenské republice povinni energetická zařízení, jež je tvoří, vlastnit, faktická praxe se od normativního požadavku liší. Z pohledu konfliktů zákonů je proto třeba posoudit vztah speciality a subsidiarity sporných ustanovení zákonů. Podle právní úpravy vlastnictví na územích určených k zajišťování obrany státu jsou přitom věci vymezené v analyzovaných ustanoveních této právní úpravy obligatorně ve vlastnictví státu. Tato ustanovení se vztahují na všechny věci, respektive všechny majetky, na zvlášť vymezených územích státu. Podle rozhodné energetické legislativy musí být přenosová a přepravní soustava ve vlastnictví jejich provozovatelů na celém území státu. Relevantní ustanovení zákonné úpravy související se zajištěním obrany státu vymezuje předmět právní regulace obecně jako určité věci nebo majetky. Energetická legislativa naopak reguluje vlastnictví specifických předmětů právních vztahů, jimiž jsou přenosová a přepravní soustava. Územní působnost této legislativy zahrnuje celé státní území. Podle mého názoru je třeba dát přednost při řešení tohoto konfliktu právní úpravě s omezenou územní působností před působností celostátní. Za *lex specialis* je tak třeba považovat § 31 odst. 1 ZOČR, resp. § 5 odst. 1 (SR)ZOV. Z uvedeného řešení vyplývá, že právní úpravy vlastnictví na územích určených k zajišťování obrany státu provozovatelům těchto soustav splnění povinnosti podle energetické legislativy neumožňují. Vzhledem k povinnosti České republiky k řádné implementaci směrnice úpravy, jejíž požadavek vlastnictví soustav v uvedených případech stanoví, lze podle mého mínění zastávat názor, že Česká republika zachováním dikce § 31 odst. 1 ZOČR porušuje své závazky vyplývající z čl. 4(3) SEU (duty of sincere and loyal cooperation). V případě, že tranzitní plynovody na území vojenského obvodu Záhorie naplní zákonné znaky nemovitých věcí, platí tyto závěry obdobně pro Slovenskou republiku. Je proto zřejmě jen otázkou času a pečlivosti práce Evropské komise, kdy tato zahájí řízení podle čl. 258 a násl. SFEU.

### 3.3 Shrnutí dílčích závěrů

Ze zvláštní úpravy vlastnictví na územích vojenských újezdů státu vyplývá, že Česká republika je v oblastech újezdů *ex lege* vlastníkem všech nemovitých věcí a těch movitých věcí, jež nebyly na území újezdů vneseny. Pod tyto kategorie spadají také energetická zařízení. Ve smyslu EnerZ je přitom držitel licence na podnikání v energetických odvětvích povinen takováto zařízení vlastnit, nebo mít k jejich užívání jiný právní titul. Závěrem výše provedené analýzy je, že žádný z držitelů licence, jenž provozuje energetická zařízení na územích vojenských újezdů, vlastnické právo k těmto zařízením mít nemůže. Současně žádný z uvedených subjektů nemá jiný právní titul k jejich užívání. Držitelé licence tak nespĺňujú podmítku stanovenou EnerZ a Energetický regulační úřad je v takovéto situaci *de lege lata*

262 Z rozhodné směrnice úpravy viz směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>, a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

263 Viz FLÁŠAR, Petr. ČEPS, a.s. Nám. Curieových 7, 116 40 Praha 1. 24. září 2012.

264 Společnost ČEPS, a.s., provozuje takováto zařízení zejména na území vojenského újezdu Hradiště.

265 S výjimkou zařízení, pro která byla udělena výjimka podle § 67a EnerZ.

266 Viz § 30 odst. 1 (SR)NEnerZ.

267 Viz HALÁK, Marián. Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava. 15. října 2012.

268 Viz MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR – MINISTERSTVO OBRANY. *Zmluva o spolupráci pri výstavbe, prevádzke a údržbe plynovodov na území vojenského obvodu Záhorie*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.zmluvy.gov.sk/>; Podle této smlouvy se na území vojenského obvodu Záhorie nachází soustava pěti linií tranzitního plynovodu v celkové délce 6 km a 950 m. Smlouva současně předpokládala výstavbu další linie plynovodu na tomto území. Vlastníkem jednotlivých zařízení přepravní soustavy plynu je doposud zásadně její mateřská společnost Slovenský plynárenský priemysel, a.s.

269 Blíže viz usnesení vlády Slovenskej republiky č. 656 ze dne 28. listopadu 2011, k návrhu na určenie nepoužitia vlastnickeho oddelenia prevádzkovateľa prepravnej siete, číslo materiálu: 38632/2012. [online] [cit. 2012-11-04].

Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/GetUznesenia/?idRokovanie=668>

270 Viz § 55 odst. 3 písm. a) (SR)NEnerZ.

oprávněn rozhodnutí o udělení licence změnit, nebo zrušit. V případě provozovatelů přenosové a přepravní soustavy je omezena ve smyslu směrnice úpravy Evropské unie možnost užívání titulu energetických zařízení pouze na jejich vlastnictví. Lze proto dospět k závěru, že Česká republika porušuje své povinnosti vyplývající z čl. 4(3) SEU (duty of sincere and loyal cooperation). Tyto závěry platí obdobně také pro situaci na území Slovenské republiky.

#### 4. Věcněprávní a vlastnický režim energetické soustavy

Energetickou soustavou se v tomto pojednání rozumí celek, který tvoří samostatná funkční zařízení nebo funkční celky individuálních energetických zařízení na přeměnu, transformaci, připojení, přenos, přepravu, rozvod, distribuci nebo dodávku energie, které jsou prvky elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení provozovaného poskytovatelem energetických služeb. Primárním předmětem tohoto článku je posouzení otázky vlastnických práv k jednotlivým věcem, které jsou součástí (prvky) energetických soustav. Z dosud provedené analýzy judikatury, zejména tuzemských soudů, doplněné mými vlastními názory by bylo možné s opatrností konstatovat, že prvkem energetické soustavy mohou být samostatné věci v právním smyslu. V České republice se ale k této otázce podle mého vědomí<sup>271</sup> žádný z vyšších soudů výslovně nevyjádřil. Při bližším náhledu na vymezení energetické soustavy pro účely tohoto článku a její legální definice EnerZ lze dospět k závěru, že pojem energetická soustava není prostým zevšeobecněným názvem pro elektrizační soustavu, plynárenskou soustavu a rozvodné tepelné zařízení. Pojem energetická soustava, jak je na tomto místě používán, nezahrnuje některé prvky, jež elektrizační soustavu, plynárenskou soustavu a rozvodné tepelné zařízení ve smyslu EnerZ spoluvytváří. Pojem energetická soustava v každém z těchto odvětví je pojmem užším než ta soustava, o níž EnerZ mluví v souvislosti s jednotlivými odvětvími. Z věcněprávního a vlastnického režimu elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení pak ale vyplývají závěry nevyhnutelně také pro pojem energetické soustavy.

V předchozí analýze věcněprávního statusu energetických zařízení byla věnována pozornost energetickým zařízením v elektroenergetice a teplárenství, a to zejména z pohledu bohaté judikatury českých soudů. K otázce věcněprávního a vlastnického režimu energetické soustavy jako takové se ale žádný z vyšších soudů České republiky nevyjádřil. Vypomůžeme si proto komparativním pohledem do sousední Slovenské republiky. Tento přístup je umožněn historicky společným základem úpravy občanského práva v obou státech. Navzdory samostatnému vývoji občanskoprávní úpravy v každé z těchto dnes samostatných zemí lze

ale i dnes konstatovat, že relevantní občanskoprávní úprava součástí věci je v obou státech až dosud stejná. V praktické rovině to dokazuje i vzájemná argumentační výpomoc rozhodnutí soudů druhého státu, není-li v domácím prostředí předchozí řešení obdobného případu k dispozici. Podobná situace panuje také v oblasti legálního vymezení energetických soustav. Tyto soustavy vznikly rozdělením společné soustavy zaniklého československého státu a toto dědictví společného technického základu si nesou dodnes. Z pohledu efektivnosti působení práva se tato skutečnost odráží také ve vymezení energetických soustav. Na základě porovnání relevantní občanskoprávní a energetické legislativy lze tak dospět k závěru o vzájemné použitelnosti judikatury v oblasti věcněprávního režimu. Neexistuje-li proto v daném státě soudní řešení předkládané situace, obracím se s upozorněním k rozhodovací činnosti soudů druhého ze států.

##### 4.1 Věcněprávní status energetické soustavy z pohledu národního práva

Nejvyšší soud *Slovenské republiky* zaujal v otázce věcněprávního statusu energetické soustavy stanovisko ve věci společnosti SPP – preprava, a.s.,<sup>272</sup> jako provozovatele přepravní soustavy plynu (dále jen „SPP – přeprava“ v příslušném gramatickém tvaru), proti rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky (dále jen „Protimonopolní úřad“ nebo „úřad“ v příslušném gramatickém tvaru).<sup>273</sup> Skutkovým základem posouzení byla situace, jež vznikla v souvislosti s výstavbou a uvedením do provozu zdroje na výrobu elektřiny a tepla (dále jen „zdroj“ v příslušném gramatickém tvaru) na bázi paroplynového cyklu v oblasti západního Slovenska. Zdroj měl být zásobován plynem prostřednictvím přímého napojení na přepravní soustavu.<sup>274</sup> Toto napojení se mělo stát jedním ze dvou vstupních bodů navazující distribuční soustavy plynu. Mateřská společnost investora projektu založila za tímto účelem dvě dceřiné společnosti. Jedna z nich působila jako výrobce elektrické a tepelné energie (dále jen „výrobce“ v příslušném gramatickém tvaru) a předmětem podnikání druhé ze společností bylo provozování distribuční soustavy<sup>275</sup> a výkon činnosti dodavatele plynu (dále jen „distributor“<sup>276</sup> v příslušném gramatickém tvaru). SPP – přeprava podměnila připojení distribuční soustavy k přepravní soustavě prodejem připojovacího zařízení<sup>277</sup> (vysokotlakého plynovodu) ve vlastnictví distributora. Z důvodu časové tísně v souvislosti s plánovaným spuštěním

272 Později eustream, a.s.

273 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 4Sžh/1/2010. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-22]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>

274 Napojení zdroje na existující distribuční soustavu v oblasti nebylo možné z technických důvodů.

275 Pro přehlednost textu je, pokud to obsah pojmu dovoluje, používána terminologie českého EnerZ.

276 Plnění úkolů společností jako dodavatele plynu není v tomto kontextu významnější; proto je volen pro zkratku tento pojem.

277 Nejde o plynovodní přípojku podle § 2 odst. 2 písm. b) bodu 11 EnerZ, protože toto zařízení neslouží k připojení odběrného plynového zařízení, ale k propojení přenosové a distribuční soustavy.

271 S výjimkou možnosti analogické aplikace závěrů Nejvyššího soudu v případě vodovodu (viz výše analýzu k rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007).

výroby elektřiny a tepla a hrozícími ztrátami výrobce, přistoupil po bezúspěšných jednáních distributor na odprodej zařízení.

Protimonopolní úřad posoudil jednání společnosti SPP – přeprava jako vynucování nepřiměřené obchodní podmínky zakládající zneužití dominantního postavení<sup>278</sup> a uložil jí proto správní sankci.<sup>279</sup> Podle (SR) EnerZ, účinného v rozhodné době, tvořily národní přepravní nebo přenosovou soustavu nebo síť<sup>280</sup> soustava, která přepravuje plyn nebo elektřinu na vymezeném území.<sup>281</sup> Přepravní soustava plynu se skládala z navzájem propojené soustavy kompresorových stanic a soustavy vysokotlakých plynodů kromě těžební soustavy. Připojovací zařízení, jehož prodej provozovatel přepravní soustavy vyžadoval, mělo charakter vysokotlakého plynovodu a bylo instalováno před místem připojení přenosové a distribuční soustavy. Skutečnost, že předmětné zařízení technicky náleželo k přepravní soustavě plynu, nebyla ve smluvním jednání SPP – přeprava s distributorem ani ve správním v řízení samotném nijak rozporována.

Z pohledu posouzení přiměřenosti podmínky prodeje připojovacího zařízení se musel Protimonopolní úřad vypořádat s otázkou posouzení věcněprávního statusu připojovacího zařízení k přepravní soustavě, resp. k jejím jednotlivým prvkům, a vlastnickým právem k ní. SPP – přeprava odůvodňovala oprávněnost své podmínky inter alia tvrzením, že připojovací zařízení je součástí přepravní soustavy. Potřeba vlastnického práva k zařízení vyplývala podle názoru provozovatele přepravní soustavy z jeho povinnosti zabezpečovat spolehlivé, bezpečné a efektivní provozování přepravní soustavy.<sup>282</sup> Protimonopolní úřad argumentaci provozovatele odmítl. V řízení bylo zjištěno, že vylučným vlastníkem přepravní soustavy byla v rozhodném období mateřská společnost SPP – přeprava, společnost Slovenský plynárenský priemysel, a.s. (dále jen „SPP“). Provozovatel přepravní soustavy tuto užíval pouze titulem nájmu. Existence tohoto nájemního vztahu umožňovala obviněnému, podle názoru úřadu, plnění všech povinností vyplývajících z veřejnoprávní regulace (SR) EnerZ. Úřad se s názorem obviněné společnosti o nutnosti jednoty vlastnictví k plynárenským zařízením neztotožnil. Podle jeho právního názoru ze žádného právního předpisu nevyplývá, že přepravní soustava „*včetně všech její součástí*“ může vlastnický náležet jenom jednomu subjektu. Naopak, pro vydání povolení

278 V Slovenské republice viz § 8 odst. 2 písm. a) zákona č. 136/2001 Z.z. {SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 136/2001 Z.z., o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ve znení pozdějších předpisů In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]; v České republice viz § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znení pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-18].

279 Pro zajímavost lze uvést, že výše pokuty představovala v tehdejší měně 98.900.000,- SKK (cca. 3.282.878,- EUR; konverzní kurz 30,126 SKK/1 EUR).

280 V terminologii (SR) EnerZ.

281 Viz § 2 písm. a) bod 12 (SR) EnerZ.

282 Viz § 41 odst. 6 písm. a) (SR) EnerZ.

k přepravě plynu<sup>283</sup> postačoval podle úřadu, kromě existence vlastnického práva k technologické části zařízení pro přepravu plynu, právní titul založený na jiném než vlastnickém právním vztahu.<sup>284</sup> Otázce právní povahy připojovacího zařízení jako součásti přepravní soustavy, nebo (jiné) věci se již ale Protimonopolní úřad blíže nevěnoval. Ustanovení dodatku k provoznímu řádu<sup>285</sup> provozovatele přepravní soustavy, schválené Úřadem pro regulaci síťových odvětví<sup>286</sup> v den podpisu smlouvy o připojení s distributorem, jehož se společnost SPP – přeprava dovolávala, považoval úřad za přijaté účelově a rozporné s čl. 20 odst. 4 Ústavy Slovenské republiky.<sup>287</sup> Podle uvedeného ustanovení slovenské ústavy lze vlastnické právo omezit za tam stanovených podmínek jen zákonem. Tuto podmínku provozní řád obviněného podle rozhodnutí úřadu nesplňuje.

Proti rozhodnutí úřadu byl podán rozklad. Rada Protimonopolního úřadu, rozhodující o rozkladu, se s rozhodnutím Protimonopolního úřadu po věcné stránce ztotožnila. Proti tomuto rozhodnutí podala společnost SPP – přeprava žalobu ke Krajskému soudu v Bratislavě, který se s rozhodnutím žalovaného ztotožnil a žalobu zamítl.

V odvolacím řízení Nejvyšší soud Slovenské republiky napadený rozsudek Krajského soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. Z pohledu věcněprávního statusu připojovacího zařízení a přepravní soustavy a vlastnického práva k nim, je z mého pohledu nutno uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu podrobit podrobné analýze. Ta bude zaměřena na právní relevanci provozního řádu společnosti SPP – přeprava a odkazu Nejvyššího soudu na ustálenou judikaturu k § 120 slovenského občanského zákoníku o součástech věci.

Podle názoru Nejvyššího soudu nelze *jen* ze skutečnosti, že provozní řád provozovatele přepravní soustavy byl schválen až v den podpisu smlouvy o připojení s distributorem dovozovat, že podmínka převodu vlastnického práva k připojovacímu zařízení ze strany SPP – přeprava byla nepřiměřená. Bylo totiž zjištěno, že návrh na zahájení řízení o schválení dodatku k provoznímu řádu SPP – přeprava byl podán před zahájením řízení před Protimonopolním úřadem a Úřad pro regulaci síťových odvětví tento dodatek schválil před

283 Viz § 5 odst. 2 písm. c) (SR) EnerZ.

284 Viz § 6 odst. 2 písm. c) (SR) EnerZ ve spojení s § 1 odst. 1 vyhlášky Úřadu pre reguláciu sieťových odvetví č. 375/2005 Z.z. {SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Vyhláška Úřadu pre reguláciu sieťových odvetví č. 375/2005 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na preukázanie technických predpokladov na podnikanie v energetike, požiadavkách na vzdelanie a na odbornú spôsobilosť, ako aj spôsob ich preukázania, ve znení pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18].

285 Podle jeho čl. 7 v rozhodném znění „[t]echnické zariadenia prevádzkované PPS predstavujú neoddeliteľnú súčasť prepravnej siete. [...] Prevádzkovateľ pripojeného plynárenského zariadenia (pozn.: t.j. distribučná sieť) nemá vlastnické právo ani žiadne iné práva k prepravnej sieti ani ktorejkoľvek jej časti.“

286 Viz rozhodnutí Úřadu pre reguláciu sieťových odvetví ze dne 16. května 2007 č. 0003/2007/04/PP.

287 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Ústava č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znení pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]; „Vyvolastnenie alebo nútené obmedzenie vlastnického práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.“



skončením předmětného řízení. Z mého pohledu nelze Nejvyššímu soudu vytykat jeho právní názor, že tvrzení o nepřiměřenosti obchodní podmínky nemožno založit jen na dodatečném schválení provozního řádu obviněné, jež tento požadavek zakotvuje. Na straně druhé ovšem lze jen těžko podrobit kritice rozhodnutí Protimonopolního úřadu proto, že se v odůvodnění svého rozhodnutí vypořádal také s námitkou obviněné, že uvedený požadavek je oprávněný na základě její provozního řádu. Odůvodnění rozhodnutí není, jak by se mohlo z rozhodnutí Nejvyššího soudu zdát, založeno pouze a jenom na posouzení relevance provozního řádu společnosti SPP – přeprava. Úřad se otázkou relevance provozního řádu společnosti SPP – přeprava zabývá až v návaznosti na její vyjádření<sup>288</sup> podané před vydáním rozhodnutí úřadu. Byť také podle názoru úřadu není ustanovení provozního řádu obviněné relevantní, dovozuje tento jeho rozpor také materiálně na základě čl. 20 odst. 4 slovenské Ústavy. Z ustanovení, podle něhož nemůže být vlastníkem připojovacího zařízení distributor, k připojení jehož distribuční soustavy slouží, také nevyplývá, že jeho vlastníkem je obligatorně provozovatel přepravní soustavy. Z pohledu správního trestání nezůstává rovněž než připomenout Nejvyššímu soudu Slovenské republiky, že otázku přiměřenosti je třeba, podle mého právního názoru, posuzovat v souladu se zásadou zákonnosti.<sup>289</sup> Odpovědnost za správní delikt a z toho důvodu také (ne) přiměřenost obchodní podmínky, musí existovat v době skutku. Pokud je nepřiměřenost obchodní podmínky v řízení jinak prokázána, nelze z mého pohledu tuto skutečnost zpochybnit deklarací obviněného – byť schválenou orgánem státní správy, který k přezkumu ustanovení o určení vlastnictví k technickým zařízením navíc nemá kompetence.<sup>290</sup> Z těchto důvodů nelze podle mého mínění dospět k závěru, že vlastnický režim připojovacího zařízení propojujícího přenosovou a distribuční

soustavu je obligatorně určen provozními podmínkami provozovatele přepravní soustavy.

Výše v tomto článku konstatuji, že Protimonopolní úřad se posouzením otázky věcněprávního statusu připojovacího zařízení kromě konstatování, že ze žádného právního předpisu nevyplývá, že přepravní soustava „včetně všech její součástí“ může vlastnický náležet jenom jednomu subjektu, blíže nezabýval. Na tuto skutečnost upozorňuje ve svém rozhodnutí také Nejvyšší soud. Připomíná znění § 120 odst. 1 slovenského občanského zákoníku,<sup>291</sup> podle něhož součást věci sdílí právní osud věci, která k ní podle své povahy patří a nemůže být oddělena, aniž by se tím věc znehodnotila. V případě naplnění znaků součásti věci proto vlastnické právo k ní nabude vlastník věci hlavní, a to i tehdy, když náklady na její pořízení nebo zabudování vynaložila osoba od vlastníka věci hlavní odlišná. Tato právní úprava je podle Nejvyššího soudu použitelná i v dané věci a odpovídají jí také ustanovení provozního řádu společnosti SPP – přeprava. Je-li totiž podle Nejvyššího soudu připojovací zařízení součástí přepravní soustavy z hlediska jejího technického a hospodářského účelu, pak také úkony vlastníka [nebo správce (!)], jež tento učiní v zájmu jednoty vlastnictví přepravní soustavy, nelze považovat za nelegitimní.

Nabídnutá argumentace Nejvyššího soudu bohužel podle mého názoru neposkytuje žádné přesvědčivé důvody, proč by se s ní měly soudy v podobných řízeních v budoucnu ztotožnit.<sup>292</sup> Kritizované rozhodnutí Nejvyššího soudu je praktickým odrazem teoretickoprávního problému přisuzování soukromoprávního obsahu pojmům obsaženým v prepisech veřejného práva, jež neobsahují jejich autonomní vymezení. Právní předpisy

288 Viz čl. 87 rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenskej republiky ze dne 21. října 2011, č. 2007/DZ/2/1/105 [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozhodnutí Protimonopolního úřadu ze dne 21. října 2011, č. 2007/DZ/2/1/105. In: [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/819/4501/rozhodnutie-c-2011dzz2046.axd>].

289 Viz čl. 50 odst. 6 Ústavy Slovenské republiky [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Ústava č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]], § 2 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]], a § 7 odst. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších předpisů [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]].

290 A contrario viz § 5 zákona č. 276/2001 Z.z., o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 276/2001 Z.z., o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-24]]. Blíže viz bod 17 – 30 rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenskej republiky ze dne 27. června 2012, č. 2012/ZK/2/1/028 [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenskej republiky ze dne 27. června 2012, č. 2012/ZK/2/1/028. In: [online] [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/898/zneuzivanie-dominantneho-postavenia.axd>].

291 Uvedené ustanovení je totožného znění jako § 120 odst. 1 ObčZ.

292 Řešení předmětné věci se pohybuje na úrovni tzv. jednoduchého práva, s jehož výkladem Nejvyšším soudem Slovenské republiky se bohužel nemohu ztotožnit. Na druhé straně lze předpokládat ovlivnění Nejvyššího soudu tradičním výkladem sepětí ústavně garantovaných práv vlastnit majetek a práva (svobody) podnikat. Ústavní soud Slovenské republiky vykládá pojem vlastnictví v souladu s jeho vymezením v římskoprávním smyslu. Zdůrazňuje přitom oprávnění s předmětem vlastnictví právně relevantním způsobem nakládat k účelu, k němuž byl nabyt. Vlastnictví proto považuje za ekonomický pilíř právního státu [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Nález Ústavního soudu ze dne 25. května 1999, sp. zn. PL. ÚS 37/1999. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-02-19]]. K sepětí práva vlastnického a práva (svobody) podnikání se vyjádřil také český Ústavní soud: „Právo vlastnit majetek a svoboda podnikání jsou sice zařazeny Listinou základních práv a svobod a chápány jako práva různých kategorií, první jako základní proti druhému jako hospodářskému a sociálnímu, přesto spolu úzce souvisí. Svoboda podnikání bývá dokonce označována jako svoboda odvozená od práva na vlastnictví. Tomuto názoru lze dát za pravdu jen částečně. Podnikání a další hospodářská činnost představuje jistě zejména činnost zaměřenou na vytvoření majetkových hodnot potřebných k zajištění životních potřeb. Jejich každodenním výsledkem je majetek (v moderním hospodářství peníze), jež chrání základní právo na vlastnictví. Vlastnictví majetku (kapitálu) bývá navíc předpokladem zabývání podnikání a pokračování v něm. Vedle toho ovšem podnikání představuje způsob osobní i skupinové seberealizace. Dokonce vlastnické právo, nemá-li být pojímáno samoúčelně, samo zprostředkovává využití jiných základních a dalších práv [Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2002, sp. zn. PL. ÚS 39/01. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-19]].“ Tento myšlenkový postup využívají také stěžovatelé v řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Mezinárodní dokumenty, včetně Evropské úmluvy, totiž samostatně právo podnikat zásadně nezahrnují. „Ochrana majetku tak nabyvá nádech „ekonomické svobody...“ (WINTTR, Jan. In: KMEC, Jiří et al. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3. s. 1247.).“

energetického práva včetně (SR)EnerZ<sup>293</sup> používají pojem „součást“ na mnoha místech a v různých významech. Odkaz Nejvyššího soudu na nařízení *slovenské* vlády,<sup>294</sup> přijaté až po rozhodné době, v jeho rozsudku naznačuje zdroj inspirace soudu. Podle § 9 odst. 4 citovaného právního předpisu představuje technické zařízení, umožňující přechod plynu mezi přepravní soustavou a připojeným plynárenským zařízením, neoddělitelnou součást přepravní soustavy. Z povahy součásti věci podle § 120 odst. 1 *slovenského* ObčZ plyne, že součást věci musí náležet k věci hlavní. Nejvyšší soud v uvedeném případě aplikuje ustanovení o součásti věci a dovozuje to tak, že připojovací zařízení je součástí přepravní soustavy v občanskoprávním smyslu.<sup>295</sup> Z toho současně plyne, že přepravní soustava je věcí, jež může mít součásti v občanskoprávním smyslu. Tento závěr je podle mého mínění v zjevném rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu o věcněprávním statusu energetických zařízení.<sup>296</sup>

Z účelového vymezení elektrizační a plynárenské soustavy a rozvodného tepelného zařízení v energetické legislativě ale plyne, že všem těmto soustavám je společný znak, že je tvoří určitý soubor prvků. Na základě tohoto jednotčícího znaku mám za to, že pro argumentaci proti vyslovenému názoru Nejvyššího soudu lze použít judikaturu mimo plynárenské odvětví energetiky. Nejvyšší soud *České republiky* v případě transformátoru, jenž sloužil k zásobování elektrickou energií dvou objektů, judikoval, že tento není součástí žádného z objektů (věcí).<sup>297</sup> Transformátor byl v uvedeném případě podle soudu samostatným předmětem právních vztahů. A contrario § 118 ObčZ lze dovést, že jelikož není transformátor

293 Obdobně platí také pro český EnerZ.

294 Viz nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 409/2007 Z.z., ktorým sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie trhu s plynom, ve znění pozdějších předpisů [SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 409/2007 Z.z., ktorým sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie trhu s plynom, ve znění pozdějších předpisů In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]].

295 Podobně viz názor Finančního úřadu ve Znojme, o němž se dozvídáme z rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Ca 115/2006. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22], nebo viz TRUNEČEK 2010 op. cit., s. 60. K chápání energetické soustavy jako věci v právním smyslu se přiklání také Ministerstvo pro místní rozvoj [Metodická pracovní pomůcka v oblasti výkladu pojmů elektroenergetiky - vztah mezi zákonem č. 458/2000 Sb. (energetický zákon) ve znění pozdějších předpisů a § 103 odst. 1) písm. b) bod 4. zákona č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)]. Podle § 103 odst. 1) písm. b) bod 4 StZ ve znění do 31. 12. 2012 se v případě „zařízení, která jsou součástí nebo příslušenstvím energetické soustavy“ nevyžadovalo stavební povolení ani ohlášení stavebnímu úřadu. Energetickou soustavu ve smyslu metodické pomůcky tvoří elektrizační soustava, plynárenská soustava a soustava centrálního zásobování teplem. Součástmi těchto soustav rozumí Ministerstvo jednotlivá zařízení, která je tvoří ve smyslu § 2 EnerZ. Pojmu součást ve smyslu citovaného ustanovení StZ přitom přísluší občanskoprávní obsah podle § 120 odst. 1 ObčZ. Absurditu výkladu Ministerstva ilustruje demonstraativní výčet součástí energetické soustavy, v němž uvádí např. zařízení pro společnou výrobu elektřiny a tepla (kogenerační jednotky). Otázka, zda je kogenerační jednotka součástí elektrizační soustavy nebo soustavy centrálního zásobování teplem ale zůstává nezodpovězena.

296 Vzhledem k prakticky totožné právní úpravě součásti věci ve slovenském a českém právu to platí obdobně pro judikaturu Nejvyššího soudu České republiky v téže oblasti.

297 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

ani bytovým či nebytovým prostorem, právem ani jinou majetkovou hodnotou, je samostatnou věcí v právním smyslu. Ze skutkových okolností případu se lze důvodně domnívat, že uvedený transformátor tvořil prvek vedení menšího než 110 kV, a byl proto současně prvkem určité distribuční soustavy. Z technického a hospodářského hlediska by proto podle *slovenského* Nejvyššího soudu mělo analogicky z právní věci *SPP – přeprava* plynout, že transformátor je součástí energetické (distribuční) soustavy. Ve výše citovaném případě je ale samostatnou věcí v právním smyslu. Absurdita uvedeného názoru vzniká i při porovnání s vlastní judikaturou Nejvyššího soudu *Slovenské republiky*. I podle ní je například stožár elektrického vedení, jenž podle (SR)EnerZ tvoří prvek distribuční soustavy, samostatnou věcí.<sup>298</sup> Ani na tomto místě se proto nemůže zapomínat na podstatu dvoustranného funkčního kritéria, podle něhož tvoří energetickou soustavu soubor právně samostatných věcí, jež jsou ve vzájemných funkčních vazbách. Nelze proto podle mého názoru vykládat pojem součást, jak je používá (SR)EnerZ<sup>299</sup> v jejím občanskoprávním smyslu.

Vzhledem k výše zmíněné podobnosti právních úprav obou států lze používání pojmu součást, ve smyslu sounáležitosti s určitým hmotným objektem, v jejich předpisech, podle mého názoru, rozdělit do dvou skupin: (i) součást jako prvek určitého hospodářského nebo technického celku a (ii) všechny ostatní případy, kdy je pojem součást použit v občanskoprávním smyslu.<sup>300</sup> Základním rozlišovacím kritériem významu obou pojmů je podle mého názoru použití pojmu ve vztahu k energetické soustavě, nebo jejímu jednotlivému prvku (zejména ke konci soustavy). Hovoří-li tedy právní norma energetické legislativy o elektrických vedeních jako o součásti distribuční soustavy,<sup>301</sup> používá zákon pojem součást ve vztahu k distribuční soustavě jako k určitému hospodářskému a technickému celku, a nelze ho vykládat jako součást věci podle § 120 ObčZ, nýbrž jako její prvek bez určení jejího věcněprávního statusu. O součásti v občanskoprávním smyslu mluví (SR)EnerZ<sup>302</sup> a EnerZ ve vztahu k objektu, který zásadně netvoří energetickou soustavu. Národním příkladem je dílce ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bodu 10 *českého* EnerZ po novele zákonem č. 165/2012 Sb.,<sup>303</sup> podle něhož předávací stanice není součástí budovy, ve které je umístěna, ale je samostatnou věcí.<sup>304</sup>

298 Viz SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 2 Obo 41/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-02-07]. Z komparativního pohledu lze také uvést, že podle *českého* EnerZ jsou součástí příslušných distribučních soustav také elektrické a plynovodní přípojky za předpokladu, že jsou ve vlastnictví provozovatele příslušné soustavy. Z toho plyne, že elektrické přípojky jsou samostatným objektem majetkových práv a nejsou součástí distribuční soustavy v občanskoprávním smyslu.

299 To obdobně platí také pro *český* EnerZ.

300 Pojem součást používá příslušná energetická legislativa také k vyjádření vztahu držitele licence k vertikálně integrovanému podnikateli.

301 Viz např. § 2 písm. b) bod 8 (SR)EnerZ nebo § 2 odst. 2 písm. a) bod 1 *českého* EnerZ.

302 Obdobně platí také pro (SR)NenerZ.

303 Viz zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].

304 Viz také např. § 45 odst. 8 a 12 EnerZ.

Z provedené analýzy vyplývá, že elektrizační soustava, plynárenská soustava, rozvodné tepelné zařízení nebo, pro účely tohoto pojednání, energetická soustava není jedinou věcí v právním smyslu. Netvoří je ani jednotlivé přepravní, resp. přenosové a distribuční soustavy. Žádná z těchto soustav (sítí) není samostatnou věcí, nýbrž představuje soubor jednotlivých věcí, mezi nimiž existují vzájemné funkční vazby. Nelze proto posuzovat jednotlivé energetické zařízení ve vztahu k určité energetické soustavě za její součást. Pokud by v souladu s názorem Nejvyššího soudu podle svého technického a hospodářského účelu představovalo připojovací zařízení součástí přepravní soustavy v občanskoprávním smyslu, byla by tím podle mého názoru popřena sama existence přepravní soustavy jako samostatné věci. Lze totiž předpokládat, že samostatnou věcí by podle Nejvyššího soudu ze stejných důvodů měla být také distribuční soustava. Je-li jejich společným faktickým účelem „dodávka“ plynu z místa jeho těžby do místa spotřeby, nelze je v souladu s názorem Nejvyššího soudu považovat za věci právně samostatné a spolu by proto měly tvořit jediný právní celek. Takovýto závěr by byl zjevně absurdní i v kontextu se současnou legislativou Evropské unie, z níž nutno dovodit, že přepravní, resp. přenosová a distribuční soustava, netvoří jednu věc v občanskoprávním smyslu. Náleží-li ovšem takovýto soubor věcí jedné osobě, je otázkou, zda se může jednat o věc hromadnou.<sup>305</sup> Věc hromadná nese společné označení a představuje jeden předmět právních vztahů. V učebnicích občanského práva se jako typický příklad věci hromadné uvádí knihovna, kterou tvoří soubor samostatných knih, jež mají stejného vlastníka. Rozhodne-li se vlastník dát pro některou z jeho oblíbených knih vyhotovit vazbu v kůži, stane se tato vazba součástí této jednotlivé knihy. Nová kožená vazba se nestane součástí knihovny, neboť ta je jenom právní skutečností, že několik věcí tvoří celek. Z uvedených příkladů je patrné, že jednotlivé věci nejsou mezi sebou vzájemně fyzicky spojeny. To ale v případě energetických zařízení neplatí. Absence fyzického spojení věcí tvořících věc hromadnou je přitom podle doktríny k OZO podmínkou její existence.<sup>306</sup> Bylo by proto otázkou judikatury, zda bude považovat energetickou soustavu z důvodu její specifické povahy za věc hromadnou, či nikoliv.<sup>307</sup> Osobně se domnívám, že v případě soustav síťových odvětví existuje k odůvodnění závěru o povaze energetické soustavy jako věci hromadné dostatek prostoru pro distinkci od jiných případů. Ostatně Nejvyšší soud České republiky přiznal povahu věci hromadné vodovodu ve výše citovaném rozhodnutí pod sp. zn. 22 Cdo 944/2007.<sup>308</sup> Pokud by Nejvyšší soud *České republiky* v této názorové linii setrval i nadále, vyplývalo by

305 Věc hromadnou platný právní řád nedefinuje. K jejímu vymezení viz § 302 OZO nebo § 501 NObčZ.

306 Viz poznámku pod čarou č. 134.

307 V České republice by byl v takovém případě od 1. ledna 2014 nutný extenzivní výklad § 501 NObčZ.

308 Na druhé straně lze tento závěr Nejvyššího soudu kritizovat, neboť právě podle citovaného rozhodnutí ZOVK předpokládá, že vodovod bude ve vlastnictví různých subjektů (blíže viz poznámku pod čarou č. 155). Uvedená kritika ovšem nesměřuje proti (ne)aplikaci kritéria absence fyzického spojení věcí tvořících věc hromadnou.

z toho, že žádná z uváděných soustav v energetice by jako věc hromadná nemohla mít součásti v občanskoprávním smyslu. To ale neplatí pro jednotlivé věci, jež ji tvoří. Byla-li tedy v rozhodné době přepravní soustava plynu jako věc hromadná ve vylučném vlastnictví společnosti SPP, nemohlo být její součástí připojovací zařízení. Ostatně, pokud by připojovací zařízení bylo skutečně součástí jiné věci ve vlastnictví SPP – přeprava, resp. její mateřské společnosti, neexistoval by důvod podmiňovat uzavření smlouvy o připojení k přenosové soustavě jejím prodejem. Součástí věci totiž nutně sdílí právní osud věci hlavní.<sup>309</sup>

## 4.2 Implikace unijní legislativy na vlastnické a věcněprávní otázky režimu energetických soustav

Podle Nejvyššího soudu *Slovenské republiky* si nelze při posuzování přiměřenosti obchodní podmínky nepovšimnout rovněž pozdější právní úpravy na evropském trhu s plynem. Také s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES, podle jejíhož čl. 17 odst. 1 písm. a) musí provozovatel přenosové soustavy tuto soustavu vlastnit, měl podle soudu Protimonopolní úřad „jednoznačně zdůvodnit“ na základě jaké právní úvahy dospěl k závěru o nepřiměřenosti vyžadované obchodní podmínky. Podle mého mínění je třeba Nejvyšší soud na tomto místě upozornit, že Protimonopolní úřad vydal své rozhodnutí před uveřejněním Směrnice v Úředním věstníku Evropské unie, tj. před 13. červencem 2009, a tato nabyla účinnosti až 14. srpna 2009. Nejvyššímu soudu je třeba rovněž připomenout, že podle čl. 288 SFEU je směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředku se ponechává vnitrostátním orgánům. Slovenská republika, podobně jako ostatní členské státy EU, byla povinna transponovat závazky ze Směrnice do svého právního řádu do 3. března 2011.<sup>310</sup> Do marného uplynutí termínu k přizpůsobení vnitrostátního právního řádu nevyvolávala Směrnice vůči subjektům vnitrostátního práva žádné právní účinky.<sup>311</sup> Členské státy byly navíc

309 S tímto problémem se Nejvyšší soud snaží vypořádat zdůrazněním potřeby objasnění otázky, zda smluvní strany měly zájem řešit otázku vlastnictví, nebo se jednalo jenom o vypořádání vztahů založených vybudováním připojovacího zařízení.

310 Opírá-li se Nejvyšší soud o novou směrniceovou úpravu, kterou byly členské státy povinny promítnout do vlastního (vnitrostátního) právního řádu před uplynutím lhůty k jejímu promítnutí do národního právního řádu, lze také uvést, že Slovenská republika splnila svou povinnost až přijetím (SR)NEnerZ, jenž nabyl účinnost jeden a půl roku po uplynutí lhůty k transpozici Směrnice.

311 V dalším řízení byl podle Nejvyššího soudu Protimonopolní úřad povinen přihlídnout k *pozdější úpravě* představované Směrnicí, nařízením slovenské vlády č. 409/2007 Sb. a provozním řádem SPP – přeprava. Nad rámec posouzení věcněprávního statusu a vlastnického práva k energetickým zařízením považují za potřebné vyjádřit se také k otázce případné aplikace zásady příkazu retroaktivity in bonam partem. V práva oblasti trestního i správního trestání se uplatňuje příkaz k aplikaci pozdějšího zákona, jestliže to je pro pachatele příznivější [§ 2 odst. 1 slovenského trestního zákona; SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18] a § 7 odst. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších předpisů; SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších předpisů.



povinné zabezpečit, aby byl vybraný nebo stanovený model provedení unbundlingu v praxi proveden nejpozději do 3. března 2012.<sup>312</sup> Chtěl-li navzdory uvedeným skutečnostem Nejvyšší soud z *procesních* důvodů, aby se Protimonopolní úřad zabýval také otázkou (ne)přiměřenosti vyžadované obchodní podmínky ve vztahu k nové legislativě EU, mohl a měl tak udělat méně nedbalým způsobem než je analyzovanému rozhodnutí vlastní. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že podle názoru soudu bude moct být provozovatel přepravní soustavy jenom její vlastník. Nejvyšší soud tak vychází z ustanovení čl. 17 odst. 1 písm. a) Směrnice izolovaně bez ohledu na její kontext. Směrnice ale upravuje tři režimy unbundlingu:<sup>313</sup> (i) vlastnické oddělení (Ownership Unbundling; Transmission System Operator – TSO), (ii) právní oddělení provozovatele přepravní soustavy (Independent Transmission Operator – ITO), a (iii) provozovatele přepravní soustavy, který je nezávislý na zájmech v oblasti dodávek a výroby (Independent System Operator – ISO).

In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18]]. Platí-li uvedená podmínka pro případ změny zákonné právní úpravy, nelze uvedené pravidlo a contrario použít v případě nařízení slovenské vlády č. 409/2007 Sb., jež je podzákoným právním předpisem, a provozním řádem SPP – přeprava, jež povahu právního předpisu vůbec nemá. Otázkou proto zůstává, zda požadavek změny zákonné úpravy naplňuje přijetí směrnice EU, která k takové změně směřuje, ale sama ji bezprostředně nevyvolává. Podle konstantní judikatury SDEU nemůže, navzdory omezení kompetencí Evropské unie v trestních věcech, dojít k omezení práv poskytovaných právem EU {případ Calfa: Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 19. ledna 1999, věc C 348/96. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>}. Z rozhodnutí Ratti {Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 5. dubna 1979, věc 148/78. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>} vyplývá, že za příznivější právní úpravu zákona ve smyslu příkazu k retroaktivitě ve prospěch obviněného je třeba považovat také směrniceovou úpravu na unijní úrovni, pokud tato nebyla do uplynutí lhůty k splnění povinnosti členského státu do vnitrostátního právního řádu transponována. Podle mého vědomí ale z práva EU nevyplývá povinnost členského státu aplikovat příkaz k retroaktivitě ve prospěch obviněného, neuplynula-li lhůta k transpozici směrnice. Nejvyšší soud proto nemohl vycházet ve své úvaze kromě jiného také z judikatury SDEU. Podle mého názoru pramení úvahy Nejvyššího soudu Slovenské republiky spíše z požadavku přezkoumatelnosti rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší soud totiž žalovanému vytýká, že otázku (ne)přiměřenosti odprodeje připojovacího zařízení měl tento posoudit také ve vztahu k uvedenému právní úpravě. Byť jde z pohledu odůvodňování rozhodnutí správních orgánů o zajímavý, ale současně náročný požadavek, tento nenašel u Protimonopolního úřadu správní odezvu. Úřad si totiž ve svém pravomocném rozhodnutí klade otázku, zda „skutková okolnost“ existující před pozdější právní úpravou může být posouzena jako nepřiměřená obchodní podmínka, pokud je takováto *skutková okolnost* akceptována pozdější právní úpravou (Rozhodnutí Protimonopolního úřadu ze dne 27. června 2012, č. 2012/ZK/2/1/028, s. 37.). Protimonopolní úřad svůj názor, že v daném případě došlo k porušení pravidel o ochraně hospodářské soutěže, v uvedeném rozhodnutí z mého pohledu pregnantně a podrobně vysvětlil. Navzdory skutečnosti, že na svém názoru i po zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu vytrval, Protimonopolní úřad tak nakonec, podle mého mínění, z důvodu nesprávné interpretace názoru Nejvyššího soudu řízení zastavil, neboť „*Nejvyšší soud se s tímto odůvodněním předmětné věci ze strany Úřadu neztotožnil a důvody pro konstatování porušení zákona nepovažoval za dostatečné*“ (s. 40).“

312 Viz čl. 9 odst. 1 Směrnice ve spojení s jejím čl. 9 odst. 8.

313 Blíže viz Commission Staff Working Paper: Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas. The Unbundling Regime. [online] [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/energy/gas\\_electricity/interpretative\\_notes/doc/implementation\\_notes/2010\\_01\\_21\\_the\\_unbundling\\_regime.pdf](http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/interpretative_notes/doc/implementation_notes/2010_01_21_the_unbundling_regime.pdf)

V případě uplatnění prvního modelu stanoví čl. 9 odst. 1 písm. a) Směrnice, že takovýto provozovatel musí provozovanou soustavu také vlastnit. Tato povinnost se ale podle odstavce 5 stejného článku Směrnice považuje za splněnou, pokud dva nebo více podniků vlastnických přepravní soustavy vytvořilo společný podnik, který působí jako provozovatel přepravní soustavy ve dvou nebo více členských státech pro dotčené přepravní soustavy. I v případě uplatnění tohoto modelu tak není povinnost vlastnického práva provozovatele přepravní soustavy k této soustavě bezvýjimečná. Z hlediska účelu oddělení vlastnictví, kdy je deklarovaným cílem Směrnice zajistit, aby tatáž osoba nebo tytéž osoby nebyly oprávněny vykonávat kontrolu nad výrobním nebo dodavatelským podnikem a zároveň vykonávat kontrolu nad provozovatelem přepravní soustavy nebo nad přepravní soustavou, nebo uplatňovat ve vztahu k nim jakékoli právo,<sup>314</sup> je podle mého názoru dle čl. 9 odst. 1 písm. a) Směrnice z hlediska povinnosti minimalizace zásahu do lidských práv excesivní. Dosažení cíle účinného oddělení tak, podle mého názoru, alespoň a contrario čl. 8 Preambule Směrnice<sup>315</sup> nebrání vlastnictví připojovacího zařízení provozovatelem distribuční soustavy plynu. Směrnice ale dávala členským státům také možnost, aby v případě podniků, které vlastnily přepravní soustavu k 3. září 2009 a byly součástí vertikálně integrovaného podniku, bylo na výběr z ustanovení: (i) provozovatele přepravní soustavy, který musí být vybaven veškerými lidskými, technickými, fyzickými a finančními zdroji potřebnými pro plnění svých povinností (ITO), *nebo* (ii) provozovatele přepravní soustavy, který je nezávislý na zájmech v oblasti dodávek a výroby (ISO) a provozuje přepravu plynu na přepravní soustavu, která vlastnický náleží jinému subjektu. Vertikálně integrovaným podnikům, které vlastní přepravní soustavu, ale podle čl. 9 odst. 8 Směrnice nesmí být bráněno podniknout kroky k dosažení vlastnického oddělení podle čl. 9 odst. 1 Směrnice. Společnost SPP – přeprava, jež byla ve správním řízení obviněna z porušení pravidel hospodářské soutěže, takovýmto podnikem byla. Uplatnění modelu ISO by znamenalo, že ISO bude mít jako vlastnický oddělená společnost všechny povinnosti TSO.

314 Viz dále citace čl. 8 Preambule Směrnice.

315 „*Účinné oddělení je možné zajistit pouze odstraněním podnětu pro vertikálně integrované podniky, na jehož základě by tyto společnosti mohly diskriminovat konkurenci, pokud jde o přístup k síti a investice. Oddělení vlastnictví, které vyžaduje, aby byl vlastník soustavy určen jako provozovatel soustavy a aby byl nezávislý na veškerých zájmech v oblasti dodávek a výroby, je jednoznačně účinným a stabilním způsobem, jak vyřešit nevyhnutelný střet zájmů a zajistit bezpečnost dodávek. Z uvedené důvodu Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 10. července 2007 o perspektivách vnitřního trhu se zemním plynem a elektrinou označil oddělení vlastnictví na úrovni přepravních soustav za nejúčinnější nástroj nediskriminační podpory investic do infrastruktury, spravedlivého přístupu k soustavě pro nové účastníky a transparentnosti trhu. V rámci oddělení vlastnictví by členské státy tedy měly mít povinnost zajistit, aby tatáž osoba nebo tytéž osoby nebyly oprávněny vykonávat kontrolu nad výrobním nebo dodavatelským podnikem a zároveň vykonávat kontrolu nad provozovatelem přepravní soustavy nebo nad přepravní soustavou nebo uplatňovat ve vztahu k nim jakékoli právo. [zvýraznění V.S.] Kontrola nad přepravní soustavou nebo provozovatelem přepravní soustavy by naopak měla vyloučit možnost vykonávat kontrolu nad výrobním nebo dodavatelským podnikem nebo uplatňovat ve vztahu k němu jakékoli právo. V rámci těchto omezení by měl mít výrobní nebo dodavatelský podnik možnost vlastnit menšinový podíl v provozovateli přepravní soustavy nebo v přepravní soustavě.“*

Přepavní soustava bude ale ve vlastnictví jiného subjektu.<sup>316</sup> V případě aplikace modelu ITO může TSO, za podmínek stanovených v čl. 17 Směrnice, zůstat součástí vertikálně integrovaného podniku. Musí ale vlastnit přepavní soustavu. Vlastnické právo k energetickým zařízením tvořícím přepavní soustavu, jež doposud náleží mateřské společnosti SPP, musí být podle toho modelu převedeno na SPP – přeprava (dnes eustream, a.s.).

Slovenská republika, do doby rozhodování Nejvyššího soudu, své povinnosti do vnitrostátního práva nepromítla a učinila tak až s (SR)NEnerZ, který nabyl účinnosti 1. září 2012. Výběr některého ze tří modelů oddělení provozovatele přepavní soustavy byla přitom vláda Slovenské republiky oprávněna provést do 1. prosince 2012.<sup>317</sup> Z provedené analýzy evropské legislativy upravující otázky vlastnictví přepavní soustavy plyne, že ani podle směrnice úpravy pro oblast plynárenství nebylo možné v době rozhodování Protimonopolního úřadu ani Nejvyššího soudu dovést, že provozovatel přepavní soustavy SPP – přeprava bude na základě její transpozice do vnitrostátního právního řádu povinen přepavní soustavu jako celek vlastnit. Odkaz Nejvyššího soudu na Směrnici také ve svých důsledcích zpochybňuje platnost jeho názoru o přepavní soustavě jako o věci v občanskoprávním smyslu. Podle čl. 36 Směrnice lze totiž rozhodnutím příslušného regulačního orgánu za stanovených podmínek vyjmout infrastrukturu nedokončenou do 4. srpna 2003 (dále jen „nová infrastruktura“ v příslušném gramatickém tvaru) inter alia ze základního pravidla čl. 9 Směrnice, podle něhož musí být vlastníkem přepavní soustavy její provozovatel. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že i podle evropské legislativy, na kterou Nejvyšší soud odkazuje, je možné, aby část přepavní soustavy byla ve vlastnictví jiného subjektu než jejího provozovatele. I když právo Evropské unie nemá zásadně vliv na soukromé právo členských států, lze z uvedeného kontextu se slovenskou (a obdobně také českou) právní úpravou věcných práv dovést, že takováto část soustavy je samostatnou věcí v občanskoprávním smyslu. A contrario čl. 9 odst. 1 písm. a) Směrnice totiž může takovouto infrastrukturu provozovat také subjekt odlišný od jejího vlastníka. Pokud tedy může být nová infrastruktura tvořící přepavní soustavu ve vlastnictví jiného subjektu než provozovatele ostatních částí soustavy, jež tento provozovatel vlastní, nemůže být součástí přepavní soustavy v občanskoprávním smyslu. Součástí věci totiž sdílí právní osud věci hlavní. Věnuje-li se v této kapitole pozornost věcněprávní a vlastnickým otázkám energetickým, nutno uvést, že vlastnický unbundling evropská legislativa pro distribuční soustavy nestanoví. Aplikují se na ni proto výše uvedené závěry o věcněprávní a vlastnickém režimu přepavní soustavy.

I z pohledu evropského práva tak přepavní soustava představuje podle mého mínění soubor jednotlivých věcí, které budou v závislosti na zvoleném modelu vlastnického unbundlingu zásadně, nikoliv ale bezvýjimečně, náležet jejímu provozovateli. V případě dis-

tribuční soustavy plynu platí tyto závěry ve své věcněprávní části obdobně. Z pohledu existence vlastnického práva k nim zůstává zatím vnitrostátní právní úprava legislativou Evropské unie nedotčena. Byť se předchozí text zabývá evropskou úpravou v oblasti plynárenství, rozhodná právní úprava je v případě unbundlingu přenosových a distribučních společností v elektroenergetice obdobná.<sup>318</sup> Závěry ze sektoru plynárenství lze proto na ni aplikovat analogicky. Oblast teplárenství má pro vnitřní trh EU jenom omezený význam. Právní úprava podobná uvedeným směrnici v plynárenství a elektroenergetice na evropské úrovni proto nebyla pro něj dosud přijata.

### 4.3 Shrnutí dílčích závěrů

Odpověď na otázku věcněprávní povahy energetické soustavy determinuje úsilí o výklad právního řádu ve smyslu jeho jednoty a bezrozpornosti.<sup>319</sup> Podle Nejvyššího soudu *Slovenské republiky* je proto přepavní, resp. obecně energetická soustava, samostatnou věcí v právním smyslu. Osobně však v tomto článku připouštím různý význam a smysl navenek stejně se jevících pojmů používaných v energetické legislativě. S odůvodněním založeným na dosavadní související judikatuře českého a slovenského nejvyššího soudu, systematickém výkladu energetické legislativy a právních předpisech Evropské unie proto dospívám k názoru, že energetická soustava nepředstavuje nevyhnutelně jedinou věc v právním slova

318 Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

319 Podle Hanse Kelsena představuje právní řád jednotný, vnitřně bezrozporný systém (bliže viz KELSEN, Hans. *Ryzí nauka právní*. Brno: Orbis, 1933. 55 s. s. 32 a násl.). Weinberger chápe právní řád jako smysluplnou (racionální) jednotu, která se projevuje v postulátu konzistence a požadavku teleologické jednotnosti normativního řádu (WEINBERGER, Ota. *Norma a instituce. Úvod do teorie práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 217 s. ISBN 80-210-1123-8. s. 20, 21, 52, 53, 92 – 95.). Také Alexy považuje systémový pohled na právo za základní předpoklad jeho porozumění a aplikace (ALEXY, Robert. *Recht, Vernunft und Diskurs. Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1995, 292 s. ISBN 978-3518287675. s. 76.). Viz také ŠÍN, Zbyněk. *Tvorba práva a její pravidla*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 236. ISBN 80-244-0191-6. s. 196 a násl. Ve Slovenské republice k principu jednoty a bezrozpornosti právního řádu viz např. nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 2. dubna 1996, sp.zn. PL. ÚS 30/95 z In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-02-12]. V České republice existuje k otázce používání soukromoprávních pojmů v oblasti práva veřejného konstantní judikatura Ústavního soudu i Nejvyššího správního soudu [viz např. nález Ústavního soudu ze dne 13. září 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12], nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. října 2008, sp. zn. 7 AfS 27/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12]]. Požadavek jednoty a bezrozpornosti právního řádu se ale uplatní pouze zásadně – neexistují-li rozumné důvody vedoucí k závěru, že v daném případě jimi zákonodárce, který jich v jiném zákoně užil, mínil něco jiného než v úpravě soukromoprávní (například proto, že jsou užity v různých kontextech, nebo proto, že historický zákonodárce jimi v různých dobách mínil různé věci) [Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. května 2010, sp. zn. 4 Ads 77/2007. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12]]. Ustanovení § 1 odst. 1 věty druhé českého NOBěZ také nově stanoví, že „[u]platňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“ Je proto otázkou, jak toto ustanovení do budoucna ovlivní soudní interpretaci zásady jednoty a bezrozpornosti právního řádu.

316 Viz čl. 14 odst. 2 a 5 Směrnice.

317 Viz § 50 odst. 8 (SR)NEnerZ.

smyslu. Energetickou soustavu tvoří samostatná funkční zařízení nebo funkční celky individuálních energetických zařízení, které si zachovávají samostatnost jako individuální objekty práv. Tato její povaha na druhé straně nevylučuje kvalifikaci energetické soustavy jako majetkového celku náležejícího stejné osobě, respektive věci hromadné.

## 5. Právní úprava v novém občanském zákoníku

Dne 1. ledna 2014 nabývá účinnosti nový občanský zákoník. Vzhledem k datu vzniku tohoto článku nelze proto jeho přítomnost v kontextu koncepce vlastnictví energetických zařízení opomenout. Je obecně známo, že NObčZ opouští dosavadní zásadu, podle níž stavba není součástí pozemku, a stanoví do budoucna její opak. Předchozí text se vlastnictvím energetických zařízení ve vztahu k pozemkům detailněji nezabýval s konstatováním, že to, vzhledem k zásadě *superficies solo non cedit*, nečiní významnější problémy. Mění se společně se zásadou *superficies solo non cedit* k jejímu opaku také poklidný právní vztah energetických zařízení k pozemkům? Předkládaná kapitola věnuje otázce, zda je tomu tak či nikoli, mnohem větší pozornost. Nelze v ní ovšem opomenout ani obecnou úpravu NObčZ o součástech věci.

### 5.1 Pojetí součásti věci v novém občanském zákoníku

Nový občanský zákoník se vrací k širokému pojetí věci. Navazuje tak na OZO z roku 1811,<sup>320</sup> ale i na obecnou právní teorii, která vychází z justiniánských *Digest* a právníci vycházejí v *Digestech* zase z řecké filosofie. Paragraf 489 NObčZ stanoví, že věci v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Nový občanský zákoník tak určuje pojmové znaky věci negativně (jde o něco, co je od osoby rozdílné) a pozitivně (současně slouží k potřebám lidí). Třetí podmínkou je samostatná existence. To znamená, že *res omnium communes* nejsou věcmi.<sup>321</sup> Paragraf 493 NObčZ dále výslovně stanoví, že věci není lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny.<sup>322</sup> Nový občanský zákoník z pojetí věci vylučuje také živé zvíře.<sup>323</sup>

Pojmové vymezení věci doplňují ustanovení o součásti věci. Základní ustanovení § 505 NObčZ přejímá dosavadní úpravu § 120 odst. 1 ObčZ. Uvedené závěry o věcněprávní povaze energetického zařízení, jež je prvkem energetické soustavy, tak lze bez dalšího aplikovat kontinuálně s nabytím účinnosti NObčZ. Nový občanský zákoník již ale nepřejímá ustanovení

§ 120 odst. 2 ObčZ, že stavba není součástí pozemku, a vrací se k římskoprávní zásadě *superficies solo cedit*.<sup>324</sup> Místo toho NObčZ obsahuje podrobnější úpravu ustanovení o součástech nemovitých věcí<sup>325</sup> a zvláště pozemků. Součástí pozemku je podzemní stavba, která není nemovitou věcí, a to i tehdy, zasahuje-li pod jiný pozemek.<sup>326</sup> NObčZ také výslovně stanoví v § 507, že součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé. Paragraf 508 NObčZ přináší také možnost učinit výhradu odděleného vlastnictví ke strojům a jiným zařízením, které byly spojeny s nemovitou věcí, ale vlastnicky náleží jinému subjektu. Součástí pozemku nejsou také inženýrské sítě, jako zejména vodovody, kanalizace nebo energetické či jiné vedení. Uvedená ustanovení NObčZ představují *lex specialis* k pravidlu, že součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí. Jak bylo řečeno výše, platí tedy obecně kontinuita pojetí součásti věci s dosavadním občanským zákoníkem a závěry učiněné o právní povaze energetického zařízení v časové působnosti ObčZ lze aplikovat i v prostředí NObčZ. Dopad speciálních ustanovení NObčZ o pojetí součásti věci má ale, vzhledem k návratu k tradiční zásadě *superficies solo cedit*, zásadní právní důsledky. Jejich vliv na věcněprávní status energetických zařízení je proto předmětem detailní analýzy v následující podkapitole.

### 5.2 Výhrada odděleného vlastnictví ke strojům a jiným zařízením

Převážná většina zahraničních právních řádů respektuje zásadu, podle níž stavby a další konstrukce pevně spjaté s pozemkem nejsou samostatnými věcmi, nýbrž tvoří součást pozemku.<sup>327</sup> K této tradiční zásadě se po více než šedesáti letech vrací také NObčZ. Součástí pozemku je proto od nabytí účinnosti NObčZ prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. Součástí pozemku je také podzemní stavba, není-li tato nemovitou věcí. To platí i tehdy, když zasahuje pod jiný pozemek. Výjimku tvoří všechny stavby dočasné,<sup>328</sup> jež nejsou součástí pozemku. V souladu se zásadou ochrany nabytých práv (*iura quaesita*)<sup>329</sup> se ale stavba, spojená se zemí pevným

324 Srov. § 506 odst. 1 NObčZ: „*Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“)* s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.“

325 Nový občanský zákoník používá namísto pojmu *nemovitost* (§ 119 odst. 2 ObčZ) slovní spojení *nemovitá věc* (§ 498 odst. 1 NObčZ). Za nemovité věci se považují pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Věc je nemovitou i tehdy, stanoví-li jiný právní předpis, že tato není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty (§ 498 NObčZ). Z intertemporálních ustanovení viz § 3055 odst. 1 NObčZ.

326 Srov. § 506 odst. 2 NObčZ.

327 Viz *Zavedení zásady, podle níž stavba je součástí pozemku a s tím související zavedení práva stavby* [online] [cit. 2012-01-31]. Dostupné z: <http://obcansky-zakonik.justice.cz/cz/vlastnictvi-a-dalsi-vecna-prava/konkretni-zmeny/stavba-je-soucasti-pozemku.html>

328 Viz např. právo stavby podle § 1240 a násl. NObčZ.

329 Tuto zásadu vyjadřuje v rovině ústavního práva čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 11 Listiny. Jiný přístup jednoduchého práva by tak zakládal neústavnost předmětné právní úpravy.

320 Blíže viz §§ 285 a 353 OZO.

321 Důvodová zpráva (s. 693) výslovně uvádí, že „*věc v právním smyslu je to, čeho se mohou týkat subjektivní majetková práva, především právo vlastnické. Obecně je pro věc v právním smyslu typické, že si ji lze přivlastnit.*“

322 Stanoví-li tak ale zvláštní právní předpis, lze i části lidského těla pokládat za věc. S takovýmto věcmi je pak možné nakládat pouze v mezích těchto zvláštních právních předpisů (Důvodová zpráva, s. 694.). K nakládání s částmi lidského těla viz §§ 111 a 112 NObčZ.

323 Blíže viz § 494 věta druhá NObčZ: „*Ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“



základem, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena a je ke dni nabytí účinnosti NObčZ ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemku, nestává dnem nabytí účinnosti NObčZ součástí pozemku a je i nadále nemovitou věcí.<sup>330</sup> To platí obdobně také pro stavbu, která má být zřízena na pozemku jiného vlastníka na základě věcného práva vzniklého stavebníkovi před dnem nabytí účinnosti NObčZ, nebo na základě smlouvy uzavřené před dnem nabytí jeho účinnosti.<sup>331</sup> Stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, přestává být dnem nabytí účinnosti NObčZ samostatnou věcí a stává se součástí pozemku, měla-li v den nabytí účinnosti tohoto zákona vlastnické právo k stavbě i vlastnické právo k pozemku táž osoba.<sup>332</sup> Obdobné účinky nastanou také podle obecného pravidla § 3058 odst. 1, věty první NObčZ, „[s]tanou-li se pozemek i stavba vlastnictvím téhož vlastníka.“

Speciální ustanovení § 508 NObčZ o součástech věci umožňuje učinit výhradu odděleného vlastnictví ke strojům a jiným zařízením (dále jen „stroj“ v příslušném gramatickém tvaru) pevně spojeným s nemovitou věcí, ale náležejícím jinému vlastníku než je vlastník nemovité věci. Tato výhrada má, na rozdíl od úpravy v § 2132 NObčZ, resp. § 601 ObčZ a § 445 ObchZ, účinky erga omnes. Ustanovení tohoto paragrafu tak vylučují aplikaci ustanovení o nabytí vlastnického práva specifikací a bezdůvodném obohacení. To ale jenom tehdy, byl-li stroj upevněn<sup>333</sup> k nemovité věci, která se zapisuje do veřejného seznamu,<sup>334</sup> a se souhlasem vlastníka této nemovité věci byla do téhož seznamu zapsána výhrada, že stroj není jeho vlastnictvím. Podle Důvodové zprávy zde NObčZ sleduje řešení odpovídající evropským standardům a zřetelně vychází z dikce § 297a OZO a § 235 osnovy československého zákona občanského. V následujícím výkladu budu proto vycházet z komentáře k československému občanskému zákoníku (dále jen „komentář“ v příslušném gramatickém tvaru).<sup>335</sup> Za stroj podle § 508 NObčZ se tak považuje „vše, co podle názoru obchodu (nikoli snad jen podle fyziky) se pokládá za stroj.“<sup>336</sup> Ustanovení § 508 NObčZ předpokládá jenom spojení s nemovitou věcí, nikoli s věcí movitou. Je-li ke stroji zapsána do katastru nemovitostí výhrada odděleného vlastnictví, zůstává i nadále samostatnou věcí v právním smyslu. Otázkou je, zda musí být výhrada odděleného vlastnictví ke stroji smlouvena, nebo jestli ji stačí smluvit i dodatečně. Komentář zde vychází z judikatury, která povoluje poznámku nikoli jenom pro výhradu vlastnictví při dodání strojů až do

úplného zaplacení kupní ceny, nýbrž i pro jiné případy, kdy stroje jsou vlastnictvím osoby jiné nežli vlastníka nemovité věci.<sup>337</sup> Lze mít proto podle komentáře za to, že dodatečná výhrada vlastnictví se připouštěla a znamenala nový způsob převodu vlastnictví k součástí nemovité věci.<sup>338</sup> K těmto závěrům nelze podle mého názoru nic namítat ani v režimu NObčZ, zvláště, vyžaduje-li se k zápisu výhrady souhlas vlastníka nemovité věci. Na rozdíl od OZO, účinky výhrady podle NObčZ nejsou časově omezené.<sup>339</sup> Výhrada ale bude vymazána, prokáže-li vlastník nemovité věci, nebo jiná osoba oprávněná k tomu podle zápisu ve veřejném seznamu, že se vlastník nemovité věci stal vlastníkem stroje.<sup>340</sup> Souhlas vlastníka nemovité věci k zápisu výhrady se vyžaduje vždy. Má-li být jiným strojem nahrazen stroj, který je součástí nemovité věci, lze výhradu do katastru nemovitostí zapsat, pokud proti tomu osoba zapsaná ve výhodnějším pořadí<sup>341</sup> nevznesе odpor. Výše komentovaná úprava NObčZ, umožňující výhradu odděleného vlastnictví ke strojům, zřetelně směřuje k zlepšení právní jistoty při realizaci občanskoprávních vztahů. Její příspěvek k zajištění vlastnického práva (zejména) poskytovatelů energetických služeb podle EnerZ ve všech situacích dodávek energií je v případě zachování kontinuity judikatury Nejvyššího soudu ve věcech energetických zařízení přinejmenším problematický. Dosavadní výklad vycházel z teorie a praxe aplikace § 279a OZO. Pak nelze přehlédnout, že Nejvyšší soud Československé republiky v případě kotle sloužícího k vytápění budovy hotelu judikoval, že nazírání na stroj ve smyslu § 279a OZO podle hospodářského života je imanentní spojení pojmu stroje s tvořením, nebo výkonem pracovní síly, což ovšem nelze tvrdit ani o topném (a ani o vodovodním) zařízení hotelu.<sup>342</sup> Výhradu podle § 279a OZO k nim proto nebylo možné učinit.<sup>343</sup> Pokud by se současný Nejvyšší soud od tohoto názoru i odklonil,<sup>344</sup> respektive nejudikoval o energetických zařízeních obdobně,<sup>345</sup> problematickým se může jevit trvání na

337 Srov. Vážný 11.200.

338 Viz ROUČEK, SEDLÁČEK 1935 op. cit., s. 47.

339 Podle § 297a OZO poznámka výhrady pozbyla svého účinku, když uplynulo pět let od zápisu, počínajícího ode dne podání žádosti o povolení poznámky. Před uplynutím lhůty ji bylo možno opět se souhlasem vlastníka nemovité věci obnovit.

340 Srov. § 508 odst. 1 věta druhá NObčZ.

341 Takovými osobami jsou zapsaní hypotekární věřitelé (v terminologii NObčZ zástavní věřitelé), nikoli osoby oprávněné ze služebnosti (Vážný 4118). Podle Důvodové zprávy jsou jimi také osoby s právem zpětné koupě, předkupním právem a dalšími právy.

342 Americká kamna ale NS ČSR za stroj ve smyslu § 279a OZO ve svém předchozím rozhodnutí považoval [Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. října 1926, sp. zn. Rv I 635/26. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].]. Za stroj v uvedeném smyslu považoval tehdejší Nejvyšší soud také elektrárenské stroje sloužící k výrobě elektřiny [Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1. září 1925, sp. zn. Rv II 537/25. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].].

343 Blíže viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. února 1934, sp. zn. Rv I 2530/33. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

344 Odklon by byl potřebný minimálně v případě domovní kotelny.

345 V citovaných situacích totiž nejde o energetická zařízení, ale jde o jiná energetická zařízení, neboť se tyto nachází před začátkem energetické soustavy (úsek výroby energie). I z těchto závěrů ale lze usuzovat možný názor soudů k

330 Srov. § 3055 NObčZ, věta první; „Totéž platí o stavbě, která je ve spoluvlastnictví, je-li některý ze spoluvlastníků i vlastníkem pozemku nebo jsou-li jen někteří spoluvlastníci stavby spoluvlastníky pozemku“ (§ 3055 odst. 1 věta druhá NObčZ).

331 Srov. § 3055 odst. 2 NObčZ.

332 Srov. § 3054 NObčZ.

333 Ustanovení § 508 NObčZ se aplikuje v případech, v nichž by se stroj stal jinak součástí (nebo příslušenstvím) nemovité věci.

334 Veřejným seznamem je podle § 1 odst. 2 a § 21 odst. 1 zákona č.

344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, katastr nemovitostí.

335 Viz ROUČEK, SEDLÁČEK 1935 op. cit., 970 s.

336 Srov. Vážný 3263.

souhlasu vlastníka nemovité věci k zápisu výhrady do katastru nemovitostí. Nejvyšší soud ve své judikatuře řešil zejména případy, v nichž posuzoval, zda kupříkladu výměňková stanice nebo transformátor jsou součástí nemovité věci, k jejímuž zásobování energií slouží, či nikoliv. Tato zařízení tvoří prvky energetické soustavy, tj. nachází se před místem dodávky/odběru energie, a jsou nezbytná ke splnění jejich smluvní povinnosti dodávat za stanovených podmínek energií zákazníkovi nebo odběrateli tepelné energie. K zajištění plnění těchto smluvních povinností jim zákon ukládá k jejich energetickým soustavám povinnost zabezpečit jejich spolehlivé provozování a obnovu.<sup>346</sup> Splní-li tyto své smluvní i zákonné povinnosti, mohou pozbyt vlastnické právo k energetickému zařízení, které se stalo součástí jiné věci ve vlastnictví odlišného subjektu. Podle § 508 nelze totiž výhradu odděleného vlastnictví k věci zapsat do katastru nemovitostí bez souhlasu vlastníka nemovité věci. Poskytovateli energetických služeb tak stále zůstává jen možnost žalovat o vydání bezdůvodného obohacení. Na druhé straně nelze upřít nové právní úpravě, samozřejmě za podmínky odklonu od citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, přínos v případě domovní kotelny – nedohodne-li se poskytovatel energetických služeb s vlastníkem nemovité věci na výhradě odděleného vlastnictví, investici realizovat nebude.

### 5.3 Superficies solo (non) cedit a nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník v § 506 jako lex specialis k obecnému ustanovení o součástech věci<sup>347</sup> stanovuje, že stavby a jiná zařízení (dále jen „stavba“ v příslušném gramatickém tvaru) na povrchu pozemku jsou jeho součástí. Návrh nového občanského zákoníku zamýšlel přiznat zvláštní právní režim jen podzemním stavbám se samostatným účelovým určením<sup>348</sup> a stavbám dočasným. Zavedení obecné zásady, že stavba je součástí pozemku, by ale mohlo být problematické v případě energetických soustav. Jednotlivé prvky energetických soustav byly v režimu ObčZ především na základě práva věcného břemena umísťovány na cizích pozemcích a vzhledem k uplatňování opačné zásady, čili superficies solo non cedit, si ponechávaly povahu samostatných věcí. Samostatná věcněprávní povaha těchto věcí se ale přijetím NObčZ nezměnila a nadále jsou samostatnými věcmi v právním smyslu.<sup>349</sup> Pokud byly stavbou spojenou se zemí pevným základem, i nadále se považují za nemovité věci. Problematický se ovšem podle Návrhu jeví právní stav pro futuro. Ústavněprávní výbor Poslanecké sněmovny proto podal pozměňovací návrh,<sup>350</sup> dle

něhož „[i]nženýrské sítě, zejména vodovody, kanalizace nebo energetické či jiné vedení, nejsou součástí pozemku. Má se za to, že součástí inženýrských sítí jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí.“<sup>351</sup> Tento pozměňovací návrh byl Poslaneckou sněmovnou přijat a stal se v uvedeném znění součástí NObčZ jako jeho § 509. Pokud by nebylo uvedené ustanovení do NObčZ zapracováno, mohl by takovéto pravidlo ve vztahu k energetickým soustavám stanovit samostatně EnerZ. V tom případě by ale mohlo hrozit nebezpečí, že jeho novela by mohla nabýt účinnosti později než samotný NObčZ. Nebýt § 509 NObčZ, výklad NObčZ ve prospěch samostatné věcněprávní existence prvků energetických soustav na pozemcích by byl značně problematický.<sup>352</sup> Z pohledu právní jistoty tak lze současné znění § 509 NObčZ jen přivítat.<sup>353</sup> Ostatně, přijaté řešení podle mého mínění odpovídá také právní úpravě, z níž NObčZ ideově čerpá. Zásadu superficies solo cedit uznávalo ve starověku i římské právo a podobně jako nový český občanský zákoník, tak i Římané připouštěli z této zásady výjimky. Toto pojednání je tematicky věnováno vlastnictví energetických zařízení. Ve vztahu k období starověkého Říma je zřejmé, že o existenci energetického vedení, nebo energetického zařízení v tomto období hovořit nelze. Paralelou nám ovšem může být existence vodovodů, které již tehdejší společnost znala. Vodovody jsou inženýrskými sítěmi podle § 509 NObčZ stejně jako energetická vedení. Z pramenů vyplývá, že veřejný vodovod<sup>354</sup> mohl být věcí extra commercium<sup>355</sup> a mohl

351 „[I]nženýrské sítě se nestávají součástí pozemku, a to samozřejmě ani do minulá, ani do budoucna. [...] Inženýrské sítě se z tohoto hlediska budou pokládat více za věcná břemena nežli za stavby, protože je zcela jasné, že jejich cílem není na tom pozemku nějakým způsobem fungovat, ale že jejich cílem je ten pozemek právě přemístit a směřovat na další pozemky, kde poskytují své služby.“ (BENDA, Marek. In: Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2010–, stenozáznamy, stenografický zápis 25. schůze, 25. října 2011 [online] [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/s025015.htm#r2>)

352 Blíže viz dále o služebnosti inženýrské sítě.

353 Na straně druhé ale může mít včlenění ustanovení § 509 NObčZ, jako pozměňovacího návrhu předloženého Návrhu, za následek jeho nedůslednou provázanost s ostatními ustanoveními NObčZ. V některých případech můžou být energetická vedení považována za věci movité. Nemovité věci jsou podle § 498 odst. 1 věty první NObčZ jenom pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Samostatnou nemovitou věcí tak může být podzemní energetické vedení. Nebude-li tedy předmětné nadzemní energetické vedení prohlášeno za nemovitou věc jiným zákonem (§ 498 odst. 1 věta druhá NObčZ), zejména EnerZ, půjde podle § 498 odst. 2 NObčZ o věc movitou. Příslušenstvím věci movité by se tak mohly stát i stavby a technická zařízení, která s nadzemním energetickým vedením provozně souvisí, byť podle předchozí úpravy ObčZ by stavby byly nemovitostmi a podle intertemporálních ustanovení § 3055 NObčZ by nemovitými věcmi byly i nadále.

354 Předmětem porovnání současné úpravy NObčZ a římskoprávní úpravy je na tomto místě právě veřejný, a nikoli soukromý, vodovod. Je to z toho důvodu, že jak v případě dodávek energií prostřednictvím energetických soustav v režimu EnerZ, tak v případě veřejného vodovodu, docházelo na straně dodávky k uspokojování potřeb více než jednoho subjektu. Tato paralela již ale neplatí ve vztahu energetických soustav podle EnerZ k soukromému vodovodu ve starověkém Římě. [Pro úplnost lze dodat, že s jinou úpravou soukromých vodovodů než služebností vodovodu jsem se při studiu pramenů také nesetkal.]

355 Jde o věci vyloučené z právního obchodu. Byly to res publicae (věci veřejné státu římskému nebo obcím), protože sloužily obecnému užívání občanů. Jako příklad res publica učebnice římského práva uvádějí obvykle veřejné cesty. Povaha vodovodu jako res publica vyplývá podle mého názoru a minorit ad maius z D 43, 21, 4 Venuleus libro primo interdictorum: „De rivis reficiendis ita

povaze energetických zařízení jako strojů ve smyslu § 508 NObčZ.

346 Tyto povinnosti vyplývají v elektroenergetice např. z § 25 odst. 1 písm.

a) EnerZ; v plynárenství např. § 58 odst. 8 písm. a) EnerZ; v teplárenství § 76 odst. 9 písm. b) EnerZ.

347 Blíže viz § 505 NObčZ.

348 Podle Návrhu jde např. o metro nebo vinný sklep pod cizím pozemkem.

349 Blíže viz § 3054 NObčZ a násl. NObčZ.

350 Viz *Pozměňovací návrhy obsažené v usnesení ústavně právního výboru č. 81 z 33. schůze konané dne 10. a 11. října 2011* (sněmovní tisk 362/2) [online] [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=2>

být jak součástí pozemku, tak i věci právně samostatnou na pozemku.<sup>356</sup> Jelikož ovšem šlo o *res extra commercium*, vždy byl veřejný vodovod ve vlastnictví státu nebo obce. To platilo i v případě, že pro vodovod neplatila výjimka ze zásady *superficies solo cedit*. V takovém případě byl součástí pozemku ve vlastnictví státu nebo obce. Lze přitom podobně jako i dnes předpokládat, že vodovod musel v mnohých případech vést také přes pozemky, které byly původně ve vlastnictví subjektu od státu nebo obce odlišného. K pojmu *expropriatio* přitom římské právo nikdy nedospělo. Účinky vyvlastnění ale bylo možné dosáhnout pomocí *emptio ab invito*,<sup>357</sup> kdy byl soukromý subjekt na základě rozhodnutí magistráta nucen k uzavření kupní smlouvy ve prospěch veřejně prospěšné stavby, jako například vodovodu.<sup>358</sup> V první Československé republice se také podle OZO uplatňovala zásada *superficies solo cedit*. Podle § 26 zákona č. 438/1919 Sb., o státní podpoře při zahájení soustavné elektrisace, ve znění pozdějších předpisů, ale elektrická vedení a jejich příslušenství, včetně zařízení transformačních a spojovacích, nebyla příslušenstvím nemovitých věcí, na nichž byla zřízena. Stejně plynovody a jiná rozvodná a spotřební zařízení plynárenských podniků, jimž byly přiznány právní výhody podle §§ 2, 3 nebo 4 zákona č. 177/1934 Sb. z. a n., o plynárenských podnicích požívajících výhod, zůstávaly majetkem těchto podniků až do úplného zaplacení odběratelem<sup>359</sup> nebo vlastníkem nemovité věci, v níž byly zřízeny. Do té

doby nebyly částí ani příslušenstvím<sup>360</sup> této nemovité věci. Vodovody byly také zpravidla právně nezávislé na pozemcích, přes které vedly.<sup>361</sup>

Výše jsem se zmínil, že nebyť přijetí pozměňovacího návrhu ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny, výklad NObčZ ve prospěch samostatné věcněprávní existence prvků energetických soustav by byl problematický. Podle mého názoru naznačují jejich samostatnost ustanovení § 1267 NObčZ o služebnosti<sup>362</sup> inženýrské sítě. Služebnost inženýrské sítě<sup>363</sup> zakládá podle § 1267 odst. 1 NObčZ právo vlastním nákladem a vhodným i bezpečným způsobem zřídit na služebném pozemku, nebo přes něj vést vodovodní, kanalizační, energetické nebo jiné vedení, provozovat je a udržovat. Vlastník pozemku se zdrží všeho, co vede k ohrožení inženýrské sítě, a je-li to s ním předem projednáno, umožní oprávněné osobě vstup na pozemek po nezbytnou dobu a v nutném rozsahu za účelem prohlídky nebo údržby inženýrské sítě. Tato ustanovení umožňují energetické vedení na služebném pozemku zřídit nebo jej přes něj vést. Neupravují ale vlastnické právo k těmto vedením. Lze jenom připomenout, že byť jak právo služebnosti, tak právo stavby<sup>364</sup> patří k věcným právům k cizím věcem, jsou instituty odlišnými.<sup>365</sup> Z pojmového znaku služebnosti tak nevyplývá právní samostatnost energetického

*interdictum, ut non quaeratur, an aquam ducere actori liceret: non enim tam necessariam refectionem itinerum quam rivoorum esse, quando non reffectis rivis omnis usus aquae auferretur et homines siti necarentur. Et sane aqua pervenire nisi reffecto rivo non potest: at non reffecto itinere difficultas tantum eundi agendique fiet, quae temporibus aestivis levior esset*“ [překlad SCOTT, Samuel P.: „*The interdict is also granted where aqueducts ought to be repaired, and no inquiry is made whether a right to conduct the water exists or not. For the repair of roads is not as necessary as that of aqueducts, for if the latter are not repaired, the entire use of the water will be stopped, and persons will be exposed to death by thirst. It is evident that water cannot be obtained without repairing aqueducts; but if a road is not repaired, passage to and fro will only be rendered difficult, and this is less during the summer time.*“].

356 Viz D 43.20.1 Ulpianus libro 70 ad edictum: „*Praeterea Labeo scribit, etsi quidam ductus aquarum non sit fundi, quia quocumque duci possint, tamen ad hoc interdictum pertinere*“ [překlad SCOTT, Samuel P.: „*Moreover, Labeo says that even where there are certain aqueducts which do not belong to the land, because they can be used by anyone, the interdict still will apply.*“]. Tento názor potvrzuje podle mého mínění také D 9, 2, 27 Ulpianus libro 18 ad edictum: „*Si quis aquae ductum meum diruerit, licet cementa mea sunt, quae diruta sunt, tamen quia terra mea non sit, qua aquam duco, melius est dicere actionem utilem dandam.*“ [překlad SCOTT, Samuel P.: „*Where anyone demolishes my aqueduct, although the materials of which it was composed are my property, still, because the land through which I bring the water is not mine, the better opinion is to say that a praetorian action should be granted.*“].

357 Blíže viz Sextus Iulius Frontinus. *De Aquaeductu Urbis Romae*. Kniha II, § 128. (překlad RODGERS, R. H. On the water-management of the city of Rome. *Journal of Roman Archaeology*. 2005, ročník 18. s. 514 – 534. ISSN 1063-4304. s. 514 – 534.); D 21, 2, 11 Ulpianus libro 28 ad Sabinum.; Řešení přijaté ve znění § 509 NObčZ se ale v dnešní době jeví jako správné, a to zejména vzhledem k proporcionalitě omezení vlastnického práva. Podle čl. 4 odst. 4 Listiny musí být totiž při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod šetřeno jejich podstaty a smyslu. V případě, že stačí k dosažení účelu méně intenzivní zásah do vlastnického práva, nelze tuto věc vyvlastnit.

358 Viz BERGER, Adolf. *Encyclopedic dictionary of Roman law. Volume 43, Part 2*. Philadelphia: The American Philosophical Society, 1991. 476 s. ISBN 1-58477-142-9. s. 453.

359 Pojem odběratel je na tomto místě použit ve smyslu tehdejších právních předpisů.

360 Příslušenství podle § 294 OZO jako obecného předpisu soukromého práva v době účinnosti tohoto zákona zahrnovalo jak to, co podle ObčZ a NObčZ rozumíme součástí věci, tak to, co rozumíme příslušenstvím.

361 Blíže viz § 2 zákona č. XXIII/1885 o práve vodnom (na Slovensku). In: ROUČEK, SEDLÁČEK 1935 op. cit., s. 38: „*Vodovody (kanále, priekopy, rúry apod.), ktoré odvádzajú vodu do nejakej budovy alebo na nejaký pozemok alebo odtiaľ, sú príslušenstvom* [tj. v dnešní terminologii součástí nebo příslušenstvím] *nehnuteľnosti, k službe ktorej sú určené.*“ Zvláštní zákon v tomto případě také určil věcněprávní status vodovodů ve vztahu k nemovitostem, kterým tyto sloužily.

362 Služebnost je věcné právo, které postihuje vlastníka věci tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet (§ 1257 NObčZ). Zařazuje se k věcným břemenům.

363 Při konzultaci této problematiky s Mgr. Ondřejem Běhalem jsem byl upozorněn na skutečnost, že výklad ustanovení § 1267 NObčZ může být v odborných kruzích, právě s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu, která působí v energetice problémy, nejednotný. Existují tak dvě jeho výkladové varianty. Prvá z nich zastává názor, že jde o výslovné zakotvení smluvní možnosti dohody takového služebnosti jako párového ustanovení k úpravě v EnerZ. Jako příklad pak tento výklad uvádí sjednání služebnosti vést přes služební pozemek energetické vedení ve prospěch jiné nemovitosti a toto provozovat a udržovat. Druhý výklad má za to, že se tato úprava použije namísto úpravy, která je dnes ještě obsažena v EnerZ. Byť řešení tohoto rozporu závisí zejména na zákonodárci, zda některá ustanovení EnerZ v této souvislosti zruší, či nikoliv (nemají-li se stát obsoletními), mám za to, že tak neučiní. Z toho vyplývá, že se přikláním k první názorové variantě. Paragraf 3029 odst. 2 NObčZ totiž výslovně uvádí, že „[n]estanojí-li tento zákon něco jiného, nejsou dotčena ustanovení právních předpisů z oboru práva veřejného, jakož i ustanovení jiných právních předpisů upravujících zvláštní soukromá práva.“ Také dle Důvodové zprávy „*ustanovení o služebnosti inženýrské sítě je navržen[o] jako párové soukromoprávní ustanovení k četným veřejnoprávním úpravám*“ (s. 909) a „*je koncipována jako soukromoprávní, nezasažuje tedy do četných veřejnoprávních úprav a ponechává je nedotčeny*“ (s. 907). Pokud by se měl vyžadovat pro výkon oprávnění demonstračně uvedených v § 1267 zásadně (viz odst. 2) souhlas vlastníka služebné nemovitosti, nebo alespoň projednání předem (odst. 1, věta druhá), znamenalo by to praktickou nemožnost poskytování energetických služeb.

364 Podle § 1240 odst. 1 NObčZ může být pozemek zatížen věcným právem jiné osoby (stavebníka) mít na povrchu nebo pod povrchem pozemku stavbu. Nezáleží na tom, zda se jedná o stavbu již zřízenou či dosud nezřízenou. Právo stavby je věc nemovitá, stavba vyhovující právu stavby je jeho součástí a podléhá ustanovením o nemovitých věcech (§ 1242 NObčZ).

365 Každý z institutů je upraven v samostatném oddíle o věcných právech k cizím věcem.



vedení ve vztahu k služebnímu pozemku. Podle § 1267 odst. 2 NObčZ ale je-li to výslovně ujednáno, zahrnuje služebnost inženýrské sítě právo zřídit, mít a udržovat na služebném pozemku také potřebné obslužné zařízení. Ustanovení § 1267 odst. 1 výslovně nestanoví, že služebnost inženýrské sítě zakládá také právo na služebném pozemku mít energetické vedení. Hovoří jenom o tom, že je možné ho na služebném pozemku zřídit nebo přes něj vést, provozovat ho a udržovat. Z kontextu výkladu odstavce 1 a 2 ale vyplývá, že zahrnuje-li služebnost inženýrské sítě právo zřídit, mít a udržovat na služebném pozemku také potřebné obslužné zařízení, zahrnuje tato služebnost samozřejmě právo mít na služebném pozemku i samotné energetické vedení (odst. 1). Znamená-li mít totéž co vlastnit, jak je tomu v případě práva stavby podle § 1240 NObčZ ve spojení s § 1242 NObčZ, přičemž vlastnit je možno jenom věc,<sup>366</sup> lze z uvedeného dovodit, že energetické vedení není součástí pozemku a je samostatnou věcí. Rozhodně lepším řešením, než dovozovat samostatný věcněprávní status energetického vedení touto dlouhou a zjevně ne zcela neprůstřednou<sup>367</sup> cestou, je ustanovení § 509 NObčZ stanovící uvedené *expressis verbis*.

#### 5.4 Shrnutí dílčích závěrů

V souvislosti s přípravou NObčZ, vracejícímu se k zásadě *superficies solo cedit*, se jevílo jako problematické uplatnění této zásady bezvýjimečně ve vztahu k inženýrským sítím. Podle schváleného znění NObčZ ale díky pozměňovacímu návrhu inženýrské sítě, zejména vodovody, kanalizace nebo energetické či jiné vedení, nebudou ani do budoucna součástí pozemku. V návaznosti na problematickou judikaturu Nejvyššího soudu ve věci věcněprávního statusu energetického zařízení přináší nová úprava také možnost učinit výhradu odděleného vlastnictví ke strojům a jiným zařízením, které byly spojeny s nemovitou věcí, ale vlastnický náležejí jinému subjektu. Podle podmínek stanovených judikaturou k obdobné právní úpravě v období I. ČSR by ovšem takováto výhrada vlastnického práva k energetickým zařízením obecně nebyla možná. Zůstává proto otázkou, jak se k možnosti navázání na prvorepublikovou judikaturu vymezí současný Nejvyšší soud.

### 6. Konkretizace závěrů o věcněprávní povaze energetických zařízení pro jednotlivá energetická odvětví

Uplynulý výklad byl věnován teoretickému i praktickému náhledu na otázku vlastnictví energetických zařízení. Analyzoval jsem relevantní judikaturu, zejména Nejvyššího soudu, a pokusil jsem se formulovat vlastní ucelenou koncepci výkladu věcněprávního statusu energetických zařízení. V globálním pojetí systému práce jsem postupoval metodou indukce, jejímž účelem bylo

prokázat všeobecnou platnost navržené koncepce věcněprávního statusu energetických zařízení jako samostatných věcí. Výsledkem systematického postupu v předchozích kapitolách jsou, alespoň podle mého mínění, obecně navržené závěry, které lze aplikovat ve všech energetických odvětvích. Pro potřeby právní praxe, a to zejména té méně energetické, je ale vhodnější formulovat předchozí závěry konkrétně pro každé odvětví energetiky zvlášť. Je třeba ale připomenout, že prezentované názory nebyly potvrzeny judikaturou Nejvyššího soudu. Právě naopak, jsou s ní v přímém rozporu. Je-li potřebné předchozí názory formulovat více srozumitelně v tom smyslu, na jaké zařízení jednotlivých odvětví v energetice se uvedené závěry vztahují, je tomu tak proto, že dosavadní judikatura Nejvyššího soudu má v energetické praxi negativní důsledky a její změnu by praxe nepochybně přivítala. Obrací-li se tato kapitola ke čtenáři právnických kruhů „méně energetických,“ nutno na tomto místě poskytnout čtenáři detailnější popis technických schémat zásobování energií v jednotlivých energetických odvětvích. Jen ten totiž může zajistit správnou aplikaci předchozích závěrů tohoto pojednání.

Názory, k nimž jsem v předložené analýze dospěl, mohou z povahy věci vycházet pouze z dosavadního vývoje právní úpravy v oblasti. Má-li ovšem příkaz práva najít své místo ve světě praxe, potřebuje ke svému působení čas. Na začátku této kapitoly proto dostává prostor také obecnější úvaha o časových možnostech aplikace mých závěrů. V této souvislosti je, o to intenzivněji, nutno připomenout přijetí NObčZ. Ve vztahu k pozemkům zůstanou jednotlivé prvky energetických soustav i nadále věcněprávně nezávislými stejně jako v režimu ObčZ. Obecné pravidlo, že součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila, ponechává v platnosti i nová občanskoprávní úprava. Ani po 1. lednu 2014 není proto podle mého mínění důvodu na zastávané koncepci výkladu věcněprávního statusu energetických zařízení cokoliv zásadního měnit. Tím jsem stručně vymezil nárok na další trvání výkladu v prostředí práva soukromého. O dynamickém prostředí veřejnoprávním blíže pojednává následující podkapitola.

#### 6.1 Vymezení soustav v energetice z hlediska časové působnosti norem

Koncepce výkladu v předchozích kapitolách tohoto článku je založena na aplikaci občanskoprávní teorie ve specifickém prostředí sektoru energetiky. Dosavadní výklad se z tohoto důvodu nevyhnutně obracel k vymezení jednotlivých částí elektrizační soustavy, plynárenské soustavy a rozvodného tepelného zařízení v oblasti teplárenství. Tradiční postuláty dlouhodobé vědy občanského práva se v tomto prostředí aplikují v prostředí dynamického vývoje veřejnoprávní regulace energetických odvětví. Lze si proto položit otázku aplikovatelnosti předložených závěrů v době významnějších koncepčních změn právní regulace v oblasti energetiky. Ke stručnému nastínění mého názoru k časové aplikaci předloženého výkladu poslouží v nevyhnutné míře kon-

<sup>366</sup> Srov. § 1011 NObčZ.

<sup>367</sup> Proti výše uvedenému výkladu lze například argumentovat, že výjimky ze zásady *superficies solo cedit* jsou explicitně a zřejmě i s úmyslem jejich taxativního výčtu vyjmenované v NObčZ. Výjimky je také třeba interpretovat restriktivně.

cepční porovnání národních a nadnárodních právních úprav v této oblasti.

V jednotlivých státech světa působí různé zdroje pravidel chování, jejichž původ nebo uznání se odvozuje od vůle suveréna vykonávajícího nad tímto územím svou svrchovanou moc. Obsahovým znakem suverenity je nezávislost jejího nositele na jakémkoliv jiné moci uvnitř i mimo stát. Každý ze suverénů je proto nezávislý na jiném suverénu uplatňujícím svou moc nad jiným teritoriem. Každý z nich je proto v souladu s vnitrostátními právními poměry zásadně oprávněn k tvorbě práva (nebo jeho uznání) a aplikaci bez ohledu na praxi v jiném státě. V oblasti právní regulace energetiky využil český zákonodárce svoje oprávnění vymezit jednotlivé části soustav v energetických odvětvích v ustanoveních energetického zákona. Na něj pak koncepčně, ve snaze o jednotu a bezrozpornost právního řádu, navazují další právní předpisy stejné i nižší právní síly. Podobná situace je i v dalších státech. Obsah pojmů, míra jejich abstraktnosti nebo způsob definice (pozitivní nebo negativní) jsou ovšem stát od státu proměnlivé. Na druhé straně ale ani suverénní moc není schopna měnit či ovlivňovat platnost zákonů přírodních. Na tomto základě lze z náhledů jednotlivých právních řádů na ten samý předmět zájmu abstrahovat jeho společné znaky. V evropském prostředí se s takovou potřebou setkáváme v souvislosti s nadnárodní právní úpravou na úrovni Evropské unie.<sup>368</sup> Navzdory úsilí tvůrců pramenů unijního práva o jeho perspektivní působení se v energetice nelze obejít bez potřeby zobecnění více či méně podrobných definic platných a účinných v jednotlivých členských státech. V obecné rovině lze v unijních právních aktech sledovat také snahu o obecnější vymezení jednotlivých soustav ve spojení s účelem, který plní. Národní ani nadnárodní právo tvůrce se totiž nemůže zcela oprostít od sepětí normativity a fakticity technické konstrukce soustav v energetice. Je to právě obsah právních pojmů, jež reaguje na technické aspekty budování energetické infrastruktury, nikoliv naopak. Otázka, do jaké míry je právo tvůrce legitimován k tvorbě norem jakéhokoliv obsahu, je spíše otázkou právní teorie a práva ústavního. V případě výrazného odklonu zákonodárce od faktické technologické struktury soustav v energetice by bylo nutné očekávat dlouhodobý deficit, ne-li faktickou nemožnost naplňování obsahu aktů zákonodárce.

V souvislosti s regulací energetických odvětví na úrovni Evropské unie nutně došlo k zobecnění definic jednotlivých soustav podle jejich společných znaků. Na druhé straně lze ovšem následně sledovat v návaznosti na povinnost transpozice evropské směrnice úpravy do práva národního zpětné probírání takto obecně vymezených definic. Účelem této úvahy je odpovědět na otázku vlivu změny právního vymezení jednotlivých soustav. To má být učiněno vzhledem k možností aplikace zejména dvoustranného funkčního kritéria k určení věcněprávního statusu energetického zařízení a určení vlastnického práva k němu. Na základě uvedeného lze podle mého názoru konstatovat, že pokud bude

právo tvůrce respektovat předpoklad své rozumnosti alespoň v míře nutného sepětí normativity a fakticity, není nutno od aplikace dvojstranného funkčního kritéria upustit. Dojde-li také při změně právní úpravy k posunu vymezení soustavy v energetice směrem k výrobě nebo spotřebě energie, resp. primárního energetického zdroje, na majetkových právech dosavadních vlastníků se zásadně nic nemění. Ochranu jim totiž poskytuje zásada ochrany nabytých práv (*iura quesita*). Pokud tedy dojde z nějakého důvodu ke změně právní úpravy vymezení soustavy tak, že některá energetická zařízení soustavu začnou, nebo naopak přestanou tvořit, na trvání vlastnického práva k nim tato skutečnost zásadně nemá vliv. Existují-li ovšem závažné důvody k volbě jiného řešení úpravy vlastnických vztahů k energetickým zařízením, náleží vlastníkům lidskoprávní ochrana na národní i mezinárodní úrovni.

## 6.2 Elektroenergetika

Elektrizační soustavu České republiky tvoří vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přenos, transformaci a distribuci elektřiny, a to včetně elektrických přípojek, přímých vedení a systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky. Elektrizační soustavu lze zjednodušeně členit na oblast výroby elektřiny, jejího přenosu a distribuce. V oblasti výroby elektrické energie působí výrobní s různým výkonem, což podmiňuje možnosti uspokojování potřeb zákazníků v různě rozlehlých územích. Podle toho jsou výrobní elektrické energie připojeny k přenosové nebo distribuční soustavě.<sup>369</sup> Ve výrobnách elektrické energie s velkým instalovaným výkonem<sup>370</sup> se uskutečňuje přeměna různých forem energie na elektřinu a prostřednictvím transformátorů<sup>371</sup> se dostává do přenosové soustavy. Od obchodního místa<sup>372</sup> pokračuje přenosová soustava vzájemně propojeným souborem vedení a zařízení zejména o elektrickém napětí 400 kV a 220 kV. Přenosovou soustavu tvoří také vybraná vedení a zařízení 110 kV.<sup>373</sup> Všechna vedení a zařízení o elektrickém napětí 400 kV, 220 kV a vybraná vedení a zařízení o elektrickém napětí 110 kV slouží pro zajištění přenosu elektřiny pro celé území České republiky z míst výroby do míst koncentrované spotřeby. Přenosová soustava má páteřní charakter a propojuje hlavní uzly území<sup>374</sup> či státu. Tato vedení jsou propojena s elektrizačními soustavami sousedních států.<sup>375</sup> Vedení

369 Srov. § 23 odst. 1 písm. a) EnerZ.

370 Výrobní elektrické energie s velkým instalovaným výkonem jsou proto připojeny zásadně k přenosové soustavě. Označují se také jako tzv. systémové elektrárny.

371 Transformátory na transformaci elektrického napětí z výroby elektřiny nejsou prvkem přenosové soustavy.

372 Obchodním místem se rozumí místo, na které navazuje přenosová soustava nebo distribuční soustava, včetně měřicích transformátorů, v němž dochází k realizaci závazků účastníkům trhu s elektřinou, jejichž předmětem je dodávka elektřiny.

373 Tato vybraná vedení jsou uvedena v příloze Pravidel provozování přenosové soustavy.

374 V některých státech (např. v Německu) existuje v rámci celého území státu několik přenosových soustav.

375 Přenosovou soustavu tak tvoří také přeshraniční propojení sousedících přenosových soustav (interconnectors).

368 V současné době zejména v souvislosti s výše analyzovanou právní úpravou tzv. 3. liberalizačního balíčku.

a zařízení o elektrickém napětí 400 kV, 220 kV a 110 kV<sup>376</sup> jsou vzájemně propojena elektrickými stanicemi, v nichž dochází k transformaci parametrů elektrické energie. Přenosová soustava končí za elektrickou stanicí propojující vedení 220 kV s vedením 110 kV. V případech, kdy tvoří přenosovou soustavu také vedení o elektrickém napětí 110 kV, končí přenosová soustava až za elektrickou stanicí propojující přenosovou soustavu s vedením o elektrickém napětí velikosti 22 kV, 25 kV nebo 35 kV. Z míst napojení na přenosovou soustavu zpravidla vychází distribuční soustava,<sup>377</sup> která má obvykle paprskovitý charakter. Distribuční soustavu tak lze vymezit jako vzájemně propojený soubor vedení a zařízení o napětí 110 kV, nejsou-li tyto součástí přenosové soustavy, a vedení a zařízení o napětí 0,4/0,23 kV, 1,5 kV, 3 kV, 6 kV, 10 kV, 22 kV, 25 kV nebo 35 kV<sup>378</sup> včetně elektrických přípojek ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy.<sup>379</sup> Tato vedení a zařízení slouží k zajištění distribuce (rozvodu) elektriny k zákazníkům na vymezeném území České republiky. Elektrická energie ale nemusí do distribuční soustavy proudit jenom z přenosové soustavy. K distribuční soustavě může být také připojena výroba elektrické energie<sup>380</sup>. K distribuční soustavě tak může být připojena například malá vodní elektrárna nebo výroba elektriny fungující na principu kombinované výroby elektriny a tepla.<sup>381</sup> Do obchodního místa nejsou tyto výrobní prvky distribuční soustavy a závěry tohoto článku se na ně neaplikují.

Z předchozího výkladu je patrné, že elektrizační soustavu tvoří vedení a zařízení o různém elektrickém napětí. Účelem těchto vedení a zařízení je, společně s dalšími prvky elektrizační soustavy, zajistit dodávky elektrické energie zákazníkům poskytovatelů energetických služeb. Množství spotřebované elektrické energie těchto zákazníků se výrazně liší od velkých výrobních závodů po domácnosti o několika lidech. K zajištění dodávky elektrické energie do odběrného místa může být ale každý z této různorodé skupiny zákazníků

připojen elektrickou přípojkou.<sup>382</sup> Jde o zařízení, které začíná odbočením od spínacích prvků nebo přípojníc v elektrické stanici. Mimo ni začíná elektrická přípojka také odbočením od vedení přenosové nebo distribuční soustavy. Elektrická přípojka tak začíná odbočením od vedení o elektrickém napětí 400 kV, 220 kV, 110 kV, nebo jiného vedení o nižším elektrickém napětí, které tvoří distribuční soustavu, nebo odbočením od spínacích prvků nebo přípojníc v elektrické stanici, propojujících tato vedení o různém elektrickém napětí.<sup>383</sup> Elektrické přípojky lze tak podle provozního napětí členit na přípojky nízkého napětí a přípojky jiného než nízkého napětí.<sup>384</sup> Elektrická přípojka<sup>385</sup> nízkého napětí končí podle EnerZ:<sup>386</sup>

- a) U venkovního vedení *hlavní domovní pojistkovou skříň*, u kabelového vedení *hlavní domovní kabelovou skříň*.<sup>387</sup> Tyto skříně jsou součástí přípojky, a to navzdory skutečnosti, že hlavní domovní pojistková skříň, respektive hlavní domovní kabelová skříň se umísťuje na objekt zákazníka nebo na hranici či v blízkosti hranice jeho nemovitosti.<sup>388</sup>
- b) Není-li na nemovitosti zákazníka zřízena hlavní domovní pojistková skříň, končí venkovní přípojka nízkého napětí *posledním kotevním bodem umístěným na této nemovitosti* nebo *na svorkách hlavního jističe objektu*. Tento kotevní bod je součástí přípojky.<sup>389</sup>
- c) Není-li na nemovitosti zákazníka zřízena hlavní domovní kabelová skříň, končí elektrická přípojka nízkého napětí *na svorkách hlavního jističe objektu* nebo *v kabelové skříni uvnitř objektu*.<sup>390</sup>

Elektrická přípojka jiného než nízkého napětí končí při venkovním vedení *kotevními izolátory na stanici zákazníka*, při kabelovém vedení *kabelovou koncovkou v odběratelově stanici*. Kotevní izolátory a kabelové koncovky jsou součástí přípojky.<sup>391</sup> Je-li tedy elektrická přípojka

382 Není-li připojeno odběrné zařízení pomocí smyčky (viz § 45 odst. 7 EnerZ).

383 Místo odbočení elektrické přípojky je určeno energetickými potřebami zákazníka – množstvím spotřebované energie.

384 Elektrickou přípojkou jiného než nízkého napětí může být přípojka vysokého, velmi vysokého nebo zvlášť vysokého napětí.

385 Z § 45 odst. 4 EnerZ ve spojení s odst. 2 a 3 vyplývá, že elektrická přípojka je samostatnou věcí v právním smyslu, která může být ve vlastnictví jak provozovatele distribuční soustavy, tak jiné osoby. Viz také § 16 odst. 7, 8 a 9 zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].

386 K vymezení konce elektrické přípojky viz také § 16 zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů.

387 Z § 45 odst. 8 EnerZ vyplývá, že EnerZ rozlišuje dva způsoby provedení elektrické přípojky – venkovním nebo kabelovým vedením. V praxi se ale vyskytují také situace, kdy jsou elektrické přípojky provedeny kombinací obou způsobů. Konec takovéto elektrické přípojky již EnerZ nevymezuje. Elektrická přípojka kombinující způsob připojení venkovním a kabelovým vedením současně pozůstává z části venkovního vedení, na niž navazuje kabelové vedení nebo naopak. Takováto elektrická přípojka proto končí v tom bodě, v němž by končil ten typ elektrické přípojky, jenž tvoří část této kombinované elektrické přípojky blíže k odběrnému místu.

388 Srov. § 45 odst. 8 EnerZ.

389 Srov. § 45 odst. 9 EnerZ.

390 Srov. § 45 odst. 10 EnerZ.

391 Srov. § 45 odst. 11 EnerZ.

376 Uvedené platí bez ohledu na to, zda tvoří přenosovou nebo distribuční soustavu.

377 Distribuční soustavy lze členit na velké regionální distribuční soustavy, které vychází z přenosové soustavy, a menší lokální přenosové soustavy (vnořené), které navazují na regionální distribuční soustavy. K terminologickému využití v legislativě viz např. § 2 písm. x) zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].

378 Výjimečně se vyskytují také vedení jiných napěťových úrovní (zejména 5 kV); vznikla historicky a jsou rekonstrukcemi převáděna na napěťové hladiny uvedené v EnerZ.

379 Distribuční soustavu tvoří také systémy měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky. K podrobnému popisu distribučních soustav viz HRADÍLEK, Zdeněk. *Elektroenergetika distribučních a průmyslových zařízení*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2008. 364 s. ISBN 978-80-248-1696-8.

380 Takováto výroba má zpravidla menší instalovaný výkon a označuje se jako tzv. vnořený zdroj.

381 Kombinovanou výrobou elektriny a tepla se podle § 2 písm. g) zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13], rozumí přeměna primární energie na energii elektrickou a užitečné teplo ve společném současně probíhajícím procesu v jednom výrobním zařízení.



ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy, končí se distribuční soustava v bodě, který je podle EnerZ koncem elektrické přípojky. Je-li elektrická přípojka ve vlastnictví jiného subjektu než provozovatele distribuční soustavy, končí se distribuční soustava odbočením od spínacích prvků nebo přípojníc v elektrické stanici a mimo ni odbočením od vedení distribuční soustavy. V případě elektrické přípojky, která začíná odbočením od spínacích prvků nebo přípojníc v elektrické stanici a mimo ni odbočením od vedení přenosové soustavy, končí přenosová soustava před tímto odbočením.<sup>392</sup> I takováto přípojka je ale podle EnerZ samostatnou věcí.<sup>393</sup>

K elektrické přípojce se na jejím konci připojuje odběrné elektrické zařízení (rozvody elektriny, elektrické spotřebiče). Na určení vlastnického titulu k nim se již podle § 120 odst. 1 ObčZ nebo § 505 NObčZ nepoužije oboustranné funkční kritérium. Smluvní povinnost poskytovatele energetické služby dodat elektrinu do odběrného místa již byla splněna a další aplikace oboustranného funkčního kritéria by znamenala ad absurdum téměř vyloučení aplikace ustanovení občanskoprávních předpisů o součástech věci.<sup>394</sup> V případech bytových domů je podle § 2 písm. g) ZOVB rozvod elektriny<sup>395</sup> společnou částí domu a podle § 8 odst. 1 ZOVB jsou společné části domu v podílovém spoluvlastnictví vlastníků jednotek. Paragraf 45 odst. 12 EnerZ rovněž v souladu se ZOVB stanoví, že společná domovní elektrická instalace v domech, sloužící pro připojení více zákazníků jedné elektrické přípojky, tj. například v bytových domech, není součástí elektrické přípojky, ale naopak součástí nemovitosti. Na společné domovní elektrické stanici se nachází odběrná místa jednotlivých zákazníků. V každém odběrném místě je instalováno odběrné elektrické zařízení jednoho zákazníka, případně i včetně měřicích transformátorů, do něhož se uskutečňuje dodávka elektriny. Místo dodávky elektriny pro jednoho zákazníka se tak může v elektroenergetice nacházet za koncem distribuční (energetické) soustavy. Měřicím transformátorem v odběrném místě se rozumí elektroměr.<sup>396</sup> I když elektroměr v odběrném místě jako zařízení, které není prvkem energetické soustavy, nestojí v centru pozornosti tohoto článku, v souvislosti s realizací smluvních vztahů v elektroenergetice je nutno vyjádřit se pro úplnost také k jeho věcně-právnímu statusu. Elektroměr nelze podle mého názoru považovat za součást jiné věci, neboť nesplňuje žádnou

z podmínek § 120 odst. 1 ObčZ, resp. § 505 NObčZ. Odběr elektriny lze realizovat i bez elektroměru jako měřicího zařízení.<sup>397</sup> Z těchto důvodů je podle mého výkladu potřeba považovat elektroměr za samostatnou věc v právním smyslu.<sup>398</sup>

### 6.3 Plynárenství

Až doposud jsem mluvil, kromě jiného, také o energetickém zařízení, které je prvkem plynárenské soustavy. Pojem energetického zařízení jsem vymezil jako samostatné funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení na přeměnu, transformaci, připojení, přenos, přepravu, rozvod, distribuci nebo dodávku energie, které je prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení provozovaného poskytovatelem energetických služeb. Toto vymezení lze členit na dvě části. Prvá vymezuje účelové určení tohoto zařízení a druhá soustavy energetického odvětví, ve kterém toto účelové určení plní. Na tomto místě bych chtěl pojednat o takovémto zařízení, které naplňuje podmínky první části definice a současně plní své účelové určení v plynárenské soustavě. Plynárenskou soustavu vymezuje EnerZ<sup>399</sup> jako „vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladnění plynu, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, které slouží k provozování těchto zařízení.“ Druhá část vymezení energetického zařízení zahrnuje, nad rámec její první části, také výrobu a uskladnění plynu. Prvá část definice, tj. účelové určení zařízení, ale podmiňuje obsah pojmu jako celku. Z toho vyplývá, že energetickým zařízením v plynárenství není zařízení, jenž slouží výrobě nebo uskladnění plynu.<sup>400</sup>

Plynárenskou soustavu lze členit na část výroby, přepravní soustavu, distribuční soustavu a část uskladnění plynu. Plynárenská soustava začíná výrobnou plynu, tj. zařízením na výrobu nebo těžbu plynu, nebo terminálem zkvalitněného zemního plynu včetně stavební části a nezbytných pomocných zařízení. Výrobnou plynu může být, stejně jako výrobnou elektriny, připojena k přepravní nebo distribuční soustavě.<sup>401</sup> V dalším výkladu ale vycházím, vzhledem k vlastní výrobě plynu na území České republiky, zejména z připojení výroby k přepravní soustavě. Na výrobnou plynu navazuje od obchodního místa<sup>402</sup> soubor plynodů, v nichž udržují požadovaný tlak v přepravní soustavě kompresní stanice. Spolu s dalšími souvisejícími objekty tvoří přepravní soustavu. Ta je propojena s plynárenskými soustavami v zahraničí. Na vstupu a výstupu na/z území České republiky je plyn

392 Elektrická přípojka není a contrario § 2 odst. 2 písm. a) bodu 10 EnerZ prvkem přenosové soustavy.

393 Srov. § 45 odst. 4 EnerZ.

394 Blíže viz část C, kapitola 2.

395 Z předchozího výkladu vyplývá, že jde jenom o rozvod elektriny za odběrným místem.

396 Srov. § 2 odst. 2 písm. a) bod 6 EnerZ. Zákonná definice je podle mého názoru do jisté míry nepřesná, neboť elektroměr může být vybaven měřicím transformátorem, ale ne každý elektroměr má měřicí transformátor. Elektroměry s měřicím transformátorem se nachází na odběrných místech s vyšším napětím; tyto měřicí transformátory transformují toto napětí na nízké. Je tak zřejmě vhodnější používat obecnější pojem elektroměr. Za elektroměr (k měření činné energie) se považuje „měřidlo měřící činnou elektrickou energii spotřebovanou v elektrickém obvodu, které je určeno pro použití v obytných a obchodních prostorách a v lehkém průmyslu“ [§ 2 písm. f) Nařízení vlády].

397 Srov. § 51 odst. 1 písm. c) a d) EnerZ.

398 K problematice elektroměrů na našem území z historického hlediska viz HELLER, Jan. *Základové práva elektriny*. Bursík & Kohout: Praha, 1905. 170 s. s. 156, 157.

399 Srov. § 2 odst. 2 písm. b) bod 7 EnerZ.

400 Uskladnění plynu je vyloučeno z odborných důvodů jako je to u výroby, včetně těžby plynu (viz část C, kapitola 2.).

401 Viz § 57 odst. 1 písm. a) EnerZ.

402 Obchodním místem rozumíme místo, na které navazuje přenosová soustava nebo distribuční soustava, zpravidla osazené měřicím zařízením, v němž dochází k realizaci závazků účastníkům trhu s plynem, jejichž předmětem je dodávka plynu.

kvalitativně a objemově měřen v hraničních předávacích stanicích. S tranzitními plynovody jsou propojeny vnitrostátní plynovody vnitrostátními předávacími stanicemi. Tranzitní a vnitrostátní plynovody tvoří jako vysokotlaké plynovody přepravní soustavu. Prostřednictvím předávacích stanic je plyn z tranzitních a vnitrostátních plynovodů předáván do (regionálních) distribučních soustav.<sup>403</sup> Na každé předávací stanici je měřeno množství zemního plynu. Na přepravní soustavu jsou napojeny také zásobníky na uskladnění plynu. Kvalita plynu je měřena na uzlových místech soustavy.

Problémy s určením vlastnického titulu k energetickému zařízení mohou nastat zejména na distribuční soustavě. Distribuční soustavu odděluje od přepravní soustavy předávací stanice. Za ní tvoří distribuční soustavu vzájemně propojený soubor vysokotlakých, středotlakých a nízkotlakých plynovodů a plynovodních přípojek ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy, který není přímo propojen s kompresními stanicemi. Na vysokotlaký a středotlaký plynovod může být napojen zákazník vysokotlakou plynovou přípojkou, nebo se může od vysokotlakého plynovodu jedné distribuční soustavy oddělit distribuční soustava provozovaná jiným držitelem licence na distribuci plynu. Rovněž může být k distribuční soustavě v takovémto místě připojena výroba plynu (např. bioplynová stanice). Transformaci tlaku plynu z vysokotlakých do středotlakých a ze středotlakých do nízkotlakých plynovodů zajišťují vysokotlaké a nízkotlaké regulační stanice.<sup>404</sup> Za nízkotlakou regulační stanicí pokračuje distribuční soustava nízkotlakým plynovodem, z něhož odbočují plynovodní přípojky. Ty jsou ale součástí distribuční soustavy jenom pokud jsou ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy.<sup>405</sup> Plynovodní přípojky slouží k připojení odběrného plynového zařízení. Plynovodní přípojku odděluje od odběrného plynového zařízení hlavní uzávěř plynu. Je-li plynovodní přípojka prvkem distribuční soustavy, tak od hlavního uzávěru plynu nejde v plynárenství o distribuční soustavu a v obecné terminologii tohoto článku o energetickou soustavu.<sup>406</sup> Energetické zařízení, které je v plynárenství prvkem přepravní nebo distribuční soustavy, je samostatnou věcí v právním smyslu. Na jiné energetické zařízení, nacházející se před počátkem přepravní soustavy, tak prezentovanou koncepcí výkladu věcněprávního statusu energetických zařízení aplikovat nelze. Rovněž uvedené závěry neplatí pro veškerá zařízení počínaje hlavním uzávěrem plynu včetně zařízení pro konečné využití plynu. Tato zařízení jsou odběrným plynovým zaříze-

ním podle EnerZ. Odběrným plynovým zařízením ale není měřicí zařízení.<sup>407</sup> Je-li prostřednictvím odběrného plynového zařízení v nemovitosti vlastníka dodáván plyn více než jednomu zákazníkovi v této nemovitosti, označuje energetický zákon takovéto odběrné zařízení jako společné odběrné plynové zařízení.<sup>408</sup> Stejně jako v elektroenergetice, ani v plynárenství se nemusí odběrné místo nacházet na konci distribuční soustavy, ale až za ní. V odběrném místě musí být dodávka plynu měřená měřicím zařízením, kterým je v plynárenství plynoměr.<sup>409</sup> Odběrné zařízení v domě s byty a nebytovými prostory je podle ZOVB společnou částí<sup>410</sup> tohoto domu. Odběrné plynové zařízení je již nepochybně součástí věci, k níž zásobování plynem slouží.<sup>411</sup> O společném odběrném plynovém zařízení to stanoví EnerZ výslovně.<sup>412</sup> Odběrným plynovým zařízením není podle EnerZ měřicí zařízení, čili plynoměr. I když tento není odběrným plynovým zařízením ani prvkem distribuční soustavy, pokládám pro úplnost za potřebné vyjádřit se k souvislosti s realizací smluvních vztahů v plynárenství k jeho věcněprávnímu statusu. Plynoměr zjevně není něčím, co podle povahy věci k ní náleželo a může být od ní oddělen, aniž by se tím tato věc znehodnotila. Odběr plynu přitom lze realizovat i bez plynoměru jako měřicího zařízení.<sup>413</sup> Je proto podle mého mínění nutné považovat plynoměr za samostatnou věc, kterou vlastní ten, komu k němu jako k samostatné věci svědčí vlastnický titul.

## 6.4 Teplárenství

Dodávky tepelné energie lze v teplárenství realizovat v zásadě prostřednictvím třech typů technické infrastruktury, jež závisí na výkonu a od toho závislého umístění tepelného zdroje. Odběrateli tepelné energie může být teplo dodáváno z:

- a) centrálního dálkového zdroje(ů) tepla (dále jen „centrální zdroj tepla“ v příslušném gramatickém tvaru),
- b) blokové (okrskové) kotelny (dále jen „blokovaná kotelná“ v příslušném gramatickém tvaru), *nebo*
- c) domovní kotelny.<sup>414</sup>

K realizaci smluvních vztahů dodávky a odběru tepla se v prvních dvou případech vyžaduje veřejnoprávní

403 Přímou přepravní soustavu může být plyn dodáván pomocí vysokotlaké plynovodní přípojky také zákazníkům jako tzv. přímým odběratelům (např. paroplynová elektrárna). Takováto plynovodní přípojka ale není prvkem přepravní soustavy [§ 2 odst. 2 písm. b) bod 15 EnerZ a contrario].

404 Komplex prvků společně označený jako regulační stanice se skládá zásadně ze stavební části, souboru strojně technologického zařízení a vybavení pro regulaci vstupního přetlaku plynu na nižší výstupní přetlak.

405 Není-li tomu tak, končí distribuční soustava před odbočením z jejího plynovodu. K vlastnictví plynovodní přípojky viz § 66 odst. 2 EnerZ.

406 Pokud plynovodní přípojka není ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy a není proto prvkem distribuční soustavy, končí distribuční soustava odbočením z plynovodu distribuční soustavy. Plynovodní přípojka je přitom samostatnou věcí v právním smyslu (§ 66 odst. 2 a 3 EnerZ).

407 Měřidlem jsou podle § 2 písm. a) Nařízení vlády inter alia plynoměry, elektroměry a měřidla tepla.

408 Jako příklad společného odběrného zařízení lze uvést odběrné plynové zařízení, které slouží pro konečné využití plynu vlastníky bytových jednotek bytového domu, kteří jsou zákazníci podle EnerZ.

409 Za plynoměr se podle § 2 písm. e) Nařízení vlády považuje měřidlo určené pro měření, zaznamenávání a indikaci množství (objem nebo hmotnost) jím protéčeného topného plynu, které je určeno pro použití v obytných a obchodních prostorách a v lehkém průmyslu.

410 Srov. § 2 písm. g) ZOVB.

411 Platí obdobně to, co bylo výše řečeno o odběrném elektrickém zařízení (rozvody elektřiny za odběrným místem).

412 Blíže viz § 62 odst. 5 EnerZ.

413 Srov. § 74 odst. 1 písm. c) EnerZ.

414 V případě domovní kotelny je smluvené místo dodávky tepla zpravidla na výstupu ze zdroje tepelné energie (tj. přímo za kotlem).

povolání (licence).<sup>415</sup> V případě domovní kotelny se licence nevyžaduje.<sup>416</sup>

V prvních dvou případech lze schéma soustavy zásobování teplem členit na část výroby tepelné energie a část distribuce prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení, na níž navazuje oblast, v níž dochází ke spotřebě nebo dalšímu využití tepelné energie (dále jen „spotřeba“ v příslušném gramatickém tvaru).

S případem zásobování teplem z centrálního zdroje(ů) se setkáváme při zajišťování dodávek tepla pro velký počet odběratelů tepla například na území města, nebo jeho podstatné části. V části výroby tepelné energie působí jeden nebo více zdrojů tepelné energie zpravidla s větším instalovaným výkonem. Tyto zdroje tepelné energie jsou napojeny na rozvodné tepelné zařízení. Vlastníkem zdrojů tepelné energie může, ale nemusí být subjekt odlišný od distributora tepelné energie. Zejména v případech, kdy jsou výrobce tepelné energie a distributor odlišné subjekty,<sup>417</sup> nabývá na významu odběrné místo na výstupu ze zdroje, v němž zásadně přechází<sup>418</sup> tepelná energie z vlastnictví dodavatele (výrobce) do vlastnictví odběratele (distributora). Až od tohoto odběrného místa mezi výrobcem tepelné energie a distributorem ve směru dodávky energie lze mluvit o rozvodném tepelném zařízení (v obecné rovině podle předchozího textu energetické soustavy) a jenom zařízení od tohoto bodu naplňují vymezení energetického zařízení pro účely tohoto článku. Jiných strojně technologických zařízení před tímto bodem se proto závěry tohoto článku netýkají. Rozvodné tepelné zařízení slouží pro přepravu tepelné energie tvořené tepelnými sítěmi, předávacími stanicemi a domovními předávacími stanicemi. Rozvodné tepelné zařízení lze dále členit na primární a sekundární stranu rozvodu tepla, které technicky oddělují předávací stanice tepla, v nichž dochází k transformaci parametrů tepla podobně jako v transformátorech v elektroenergetice. Primární rozvod tepla tak začíná za odběrným místem na výstupu ze zdroje tepelné energie a na druhé straně ho ohraničuje příslušná předávací stanice tepla.<sup>419</sup> K určení konce primární strany rozvodného zařízení je ale rozhodné další odběrné místo, které je umístěné před touto předávací stanicí tepla. V odběrných místech dochází k měření dodaného a odebraného tepla, což má význam pokud v tomto místě dochází ke změně vlastnického práva k tepelné energii.<sup>420</sup> Za takovýmto odběrným místem dochází k transformaci parametrů tepla v předávací stanici tepla. Množství tepla je po transformaci

v předávací stanici opět měřeno v odběrném místě.<sup>421</sup> Za tímto odběrným místem začíná sekundární strana rozvodu tepla. Od sekundární strany rozvodu tepla začíná odbočením od rozvodného tepelného zařízení tepelná přípojka.<sup>422</sup> Energetický zákon nestanoví o tepelné přípojce<sup>423</sup> podobně jako je tomu u elektrické a plynovodní přípojky, že jsou-li tyto přípojky ve vlastnictví provozovatele příslušné distribuční soustavy, tvoří jeden z prvků této soustavy. Lze ovšem předpokládat, že vztah rozvodného tepelného zařízení a tepelné přípojky bude obdobný.<sup>424</sup> Tepelná přípojka končí vstupem do odběrného tepelného zařízení v odběrném místě (nižšího řádu). Právě v tomto místě dochází zásadně ke změně vlastnického práva k tepelné energii.<sup>425</sup> Za ním<sup>426</sup> následuje odběrné tepelné zařízení určené pro vnitřní rozvod a spotřebu tepelné energie v objektu nebo jeho části, případně v souboru objektů odběratele. Odběrné tepelné zařízení tedy není součástí rozvodného tepelného zařízení. Odběrné tepelné zařízení je podle ObčZ<sup>427</sup> nebo NObčZ<sup>428</sup> součástí vytápěné věci,<sup>429</sup> v terminologii ZOVb<sup>430</sup> odpovídá rozvodům tepla a je společnou částí domu.

421 To má význam zejména, pokud se převádí v tomto místě vlastnické právo k tepelné energii z jednoho subjektu na druhý.

422 Tepelná přípojka ale může začínat také na zdroji tepelné energie nebo může být v některých případech napojena také na primární rozvod tepla. Za ní pak následuje odběrné místo, do něhož se provádí dodávka tepla. Za odběrným místem se pak nachází předávací stanice tepla. Slouží-li ale jenom k zajištění zásobování tepla zásadně jednoho objektu, označuje se jako domovní předávací stanice. Co je ale pro předávací stanici tepla nebo domovní předávací stanici společné, je skutečnost, že se jedná o zařízení výměníku tepla, který transformuje parametry teplotnosné látky tak, že lze teplotnosnou látku využít k přímému vytápění. Uvedený výměník tepla již ale není prvkem rozvodného tepelného zařízení a závěry tohoto článku nelze naň aplikovat. To ale neznamená, že nelze použít obecnou občanskoprávní teorii, jak to učinil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

423 Oproti § 31 zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07], lze v § 75 EnerZ přivítat pojmenování zařízení jako tepelné a nikoliv již teplotnosné přípojky. Dikce § 75 EnerZ přitom zůstala obdobná jako u jeho předchůdce. Tepelná přípojka představuje obecnější pojem pro různé druhy přípojek podle vlastností teplotnosného média (teplotnosné, horkovodní a parní přípojka).

424 K situaci, že tepelná přípojka ve vlastnictví provozovatele rozvodného tepelného zařízení není EnerZ prohlášena za součást rozvodného tepelného zařízení, dochází podle mého názoru z důvodu chybějící obecnější terminologie jako je tomu u distribuční soustavy v elektroenergetice a plynárenství.

425 Je-li použít v předchozím textu místo pojmu rozvodné tepelné zařízení obecnější pojem pro všechna tři energetická odvětví, znamená to, že tento bod představuje konec energetické soustavy. Za tímto místem již nelze mluvit o energetických zařízeních, neboť ty mohou být jenom prvky energetické soustavy.

426 V praxi nastávají také případy, kdy se před odběrným místem (nižšího řádu, anebo za ním nachází tzv. tlakově závislá domovní předávací stanice. Jde o atypickou domovní předávací stanici, jež slouží k zajištění dodávky tepla a ohřevu teplé vody zásadně pro jeden objekt. Aplikovatelnost dosavadních závěrů o věcnoprávním statusu energetických zařízení bude proto záviset na konkrétním umístění této tlakově závislé domovní předávací stanice vzhledem k odběrnému místu.

427 Blíže viz § 120 odst. 1 ObčZ.

428 Blíže viz § 505 NObčZ.

429 Platí obdobně to, co bylo výše řečeno o odběrném elektrickém zařízení a odběrném plynovém zařízení.

430 Blíže viz § 2 písm. g) ZOVb.

415 Blíže viz § 4 odst. 1 písm. i) EnerZ.

416 Srov. § 3 odst. 3 věta druhá EnerZ.

417 Jako příklad může sloužit povinný výkup tepelné energie držitelem licence na rozvod tepelné energie od výrobce, jenž tuto energii získává z obnovitelných zdrojů [§ 80 odst. 1 písm. a) bod 1 EnerZ].

418 V přísné občanskoprávní terminologii jde o její převod.

419 Nad rámec vymezení prvků rozvodného tepelného zařízení v EnerZ se může na primární straně rozvodného tepelného zařízení nacházet také přečerpávací stanice. Její zařazení do rozvodného tepelného zařízení závisí od hydrauliky rozvodného tepelného zařízení (např. v případě přepravy tepla na větší vzdálenost, v případě výškových rozdílů nebo dodatečně připojených odběrných míst).

420 Nedochozí-li v tomto místě ke změně vlastnického práva k tepelné energii, nelze toto místo ztotožnit s legálním pojmem odběrného místa podle EnerZ a místo plní jen funkci měřicího zařízení.



Druhým typem realizace smluvního vztahu dodávky a odběru tepla je dodávka tepelné energie z blokové kotelny. Spolu s dodávkami tepla z centrálního zdroje představuje formu centralizovaného zásobování teplem.<sup>431</sup> Z pohledu rozlohy území, k jehož zásobování teplem slouží, stojí blokovaná kotelna v pozici předávací stanice tepla v systému centralizovaného systému zásobování teplem. Schéma dodávky tepelné energie z blokové kotelny začíná zdrojem tepelné energie, jímž je blokovaná kotelna. Na výstupu z blokové kotelny se nachází odběrné místo na výstupu ze zdroje. V tomto místě začíná rozvodné tepelné zařízení nebo, v obecné terminologii tohoto článku, energetická soustava. Závěry předkládané práce platí jenom a pouze pro zařízení, jež jsou v tepelné energetice prvkem rozvodného tepelného zařízení. Na rozvodné tepelné zařízení navazuje tepelná přípojka.<sup>432</sup> Tepelná přípojka končí v odběrném místě pro odběratele tepelné energie. Za ním následuje odběrné tepelné zařízení, o němž platí to stejné jako v případě dodávky tepla z centrálního zdroje tepla.

Třetím případem realizace vztahů v tepelné energetice je dodávka tepla vyrobeného v domovní kotelně. Domovní kotelna může být umístěna v objektu nebo mimo objekt, k jehož zásobování tepelnou energií slouží. Odběrné místo na výstupu ze zdroje, jak je známe z předchozích dvou případů, může fakticky splyvat s odběrným místem pro konečné spotřebitele.<sup>433</sup>

V předchozích podkapitolách věnovaných elektroenergetice a plynárenství jsem se vyjádřil k vlastnictví elektroměrů a plynoměrů. Pro úplnost je proto nutné zabývat se na tomto místě také problematikou měření v teplárenství. Paragraf 78 odst. 1 EnerZ stanoví, že držitel licence na výrobu tepelné energie a držitel licence na rozvod tepelné energie je povinen dodávku tepelné energie měřit, vyhodnocovat a účtovat podle skutečných parametrů teplotnosné látky a údajů *vlastního* měřicího zařízení, které na svůj náklad osadí, zapojí, udržuje a pravidelně ověřuje správnost jeho měření. U domovní předávací stanice lze instalovat měření tepelné energie na vstupu nebo na výstupu z domovní předávací stanice. Specifické případy jako v dodávkách elektřiny nebo plynu do bytových domů v teplárenství zásadně<sup>434</sup> nenastávají. Odběratelem není v případě smluvního vztahu o dodávkách tepelné energie konečný spotřebitel. Smluvní stranou dodavatele tepla je v tomto závazkovém vztahu společenství vlastníků jednotek.<sup>435</sup> Ceny služeb

spojených s užíváním jednotek rozúčtovává na jednotlivé vlastníky jednotek společenství vlastníků jednotek podle zvláštního právního předpisu.<sup>436</sup> Situace podobná odvětví elektroenergetiky a plynárenství s elektroměry a plynoměry tak v teplárenství zpravidla nevzniká.

## D. Závěr

Cílem tohoto článku bylo pokusit se zodpovědět otázku věcněprávního a vlastnického režimu energetického zařízení, které je prvkem energetické soustavy. Bylo proto třeba odpovědět, zda se energetické zařízení, jež se stane prvkem energetické soustavy, stává součástí jiné věci a jeho samostatná právní existence zaniká, anebo zůstává samostatným objektem práv. Za tímto účelem jsem provedl zejména detailní analýzu příslušné judikatury Nejvyššího soudu. Odpověď na otázku, kdo bude v konkrétním jedinečném případě vlastníkem energetického zařízení, je ale stejně nejistá jako předvídat názor Nejvyššího soudu.

Poukázal jsem na rozhodování Nejvyššího soudu v otázce, zda se energetické zařízení stává součástí věci jiné a jako samostatný objekt práv zaniká, anebo si zachovává samostatný věcný status. Každý případ posouzení věcněprávního statusu věci je ve své podstatě jedinečný. Podle mého názoru ale nelze považovat judikatorní činnost Nejvyššího soudu v této otázce za jednotnou a zohledňující specifika poskytování energetických služeb. To je důvodem, proč činí otázka věcněprávního statusu energetického zařízení v praktickém životě a rozvoji společenských vztahů, i s přispěním judikatury Nejvyššího soudu, potíže. Byť jde v případě posouzení otázky, zda se věc stává součástí jiné věci, vždy o právní kvalifikaci ad hoc v každém jednotlivém případě, odlišné právní závěry Nejvyššího soudu v případech podle mého mínění v podstatných rysech obdobných, vyvolávají zejména u poskytovatelů energetických služeb oprávněně nejistotu. Vnitřní rozpornost předmětné judikatury kromě toho umocňuje ze strany Nejvyššího soudu používání obecné věcněprávní terminologie, kterou naplňuje tato soudní instance vlastním, právním dějinám ani teorii občanského práva, neznámým obsahem. Judikatorní činnost, zejména Nejvyššího soudu, účastníky na trhu s energiemi ve svém rozhodování omezuje o to víc, že ani jeden směr, kterým se Nejvyšší soud v otázce vlastnictví energetických zařízení vydal, nerespektuje specifické rysy odvětví. Provedenou analýzu judikatury Nejvyššího soudu jsem si proto dovolil doplnit o ucelený výklad určení vlastnického práva k energetickým zařízením napříč všemi energetickými odvětvími. Navrhuji interpretaci ustanovení § 120 ObčZ a § 505 NOBčZ, která je založená

431 Pojmy centrální zdroj tepla a centralizované zásobování teplem je proto třeba rozlišovat. Centralizované zásobování teplem je pojem širší, jenž zahrnuje jak dodávku z centrálních zdrojů tepla, tak z blokových kotelein. Charakteristickým rysem pojmu centralizovaného zásobování teplem je použití primární a/nebo sekundární strany rozvodného tepelného zařízení k dodávce tepla konečnému spotřebiteli.

432 K povaze tepelné přípojky viz výše.

433 Budeme-li mít za to, že EnerZ se na tyto případy vztahuje, tak tento sice předpokládá, že odběrné místo na výstupu ze zdroje a odběrné místo pro konečné spotřebitele se nachází v různých bodech úsečky. Vzdálenost mezi nimi má tvořit rozvodné tepelné zařízení, byť by bylo jenom formální (např. o délce 1 metru). Podle mého názoru není nutné (při zachování věcné působnosti EnerZ) na tomto požadavku rozumně trvat.

434 Například pokud není tepelná přípojka ve vlastnictví subjektu odlišného od distributora tepelné energie.

435 Blíže viz § 9a odst. 1 písm. a) ZOVB. Uvedené platí ovšem za předpokladu, že společenství vlastníků zajišťující tepelnou energii jako plnění

poskytované s užíváním bytů či nebytových prostorů nebo k technologickým účelům, není vůči vlastníkům bytových jednotek v pozici dodavatele samo [§ 2 odst. 2 písm. c) bod 2 EnerZ].

436 Viz vyhlášku č. 372/2001 Sb., kterou se stanoví pravidla pro rozúčtování nákladů na tepelnou energii na vytápění a nákladů na poskytování teplé užitkové vody mezi konečné spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-15].

na tzv. dvoustranném funkčním kritériu posuzování věcněprávního statusu energetického zařízení. Energetické zařízení je prvkem určitého funkčního celku energetické soustavy, kde nikoliv jednotlivé energetické zařízení, ale tento funkční soubor energetických zařízení zabezpečuje dodávky energií. Energetické zařízení tak současně vždy slouží věcem, k jejichž zásobování energií je určeno a dalším věcem, které společně s ním toto zásobování umožňují (resp. podnikovi poskytovateli energetické služby). Energetické zařízení je proto podle uvedeného výkladu vždy samostatnou věcí v právním smyslu. Uvedený postup pak aplikuji s dávkou analogie také na některé specifické smluvní vztahy v energetice. V článku se použitím jednotné terminologie snažím demonstrovat aplikovatelnost této výkladové varianty v elektroenergetice, plynárenství a teplárenství. Argumentační přesvědčivost má, podle mého názoru, této variantě dodat také provedení harmonického výkladu všech relevantních předpisů. Z pohledu funkce práva je ale nejdůležitější, že právo má sloužit potřebám lidí. Domnívám se, že navržená výkladová varianta slouží všem účastníkům na trhu s energií, protože se vytváří spravedlivé podmínky pro realizaci právních vztahů v této oblasti, a tak i k uspokojování potřeb každého zúčastněného subjektu.

V návaznosti na tuto problematiku obecnějšího charakteru dospívám v rámci zvláštní úpravy vlastnictví na územích vojenských újezdů státu k závěru o rozporu mezi tím, co být má a mezi tím, co je. Žádné ze skutečností z provedeného výzkumu a jeho analýzy nenasvědčují tomu, že by některý z držitelů licence na podnikání v energetických odvětvích, jež provozuje energetická zařízení na územích vojenských újezdů, měl nějaký právní titul k jejich užívání. Držitelé licence tak nesplňují podmínku stanovenou energetickým zákonem a Energetický regulační úřad je v takovéto situaci oprávněn rozhodnout o změně nebo zrušení jejich licence. Provozovatelé přenosové a přepravní soustavy jsou přitom podle současné vnitrostátní i unijní legislativy povinni tyto soustavy vlastnit. Vzhledem k úpravě obligatorního vlastnictví určených věcí nacházejících se na těchto územích tak přistupuje k vnitrostátnímu porušení právní povinnosti také odpovědnost České republiky pro porušení závazku duty and loyal cooperation, vyplývajícího z čl. 4(3) SEU.

Úvahy o věcněprávních a vlastnických otázkách spojených s energetickými zařízeními a energetickými soustavami završuje odpověď na otázku věcněprávní povahy energetické soustavy. Tu podstatně ovlivňuje teoreticko-právní spor o obsahu stejných pojmů používaných jak v právu soukromém, tak v právu veřejném. Z komparativního náhledu slovenské judikatury zastává Nejvyšší soud Slovenské republiky princip jednoty a bezrozpornosti výkladu právního řádu jako celku. Energetickou soustavu proto považuje za samostatnou věc v právním smyslu. Podle mého mínění se ale s tímto pojetím nelze ztotožnit a závěry předložené analýzy vnitrostátního českého i slovenského práva a práva Evropské unie svědčí spíše pro řešení opačné. Energetickou soustavu tak podle mého názoru tvoří samostatná funkční

zařízení nebo funkční celky individuálních energetických zařízení, které si zachovávají samostatnost jako individuální objekty práv. Tato její povaha na druhé straně nevyklučuje kvalifikaci energetické soustavy jako majetkového celku náležejícího stejné osobě, respektive její právní povaze věci hromadné.

Vzhledem k datu vzniku tohoto článku jsem věnoval náležitou pozornost také relevantní právní úpravě nového občanského zákoníku. Ta ponechává základní normu k posouzení věcněprávního statusu jako součásti věci i do budoucna nezměněnou. Aplikace oboustranného funkčního kritéria proto může kontinuálně pokračovat i po 1. lednu 2014, bude-li samozřejmě soudní praxí přijata. Pokud by tomu tak nebylo, nepřináší podle mé analýzy do odvětví energetiky více jistoty ani nový občanský zákoník. Nový občanský zákoník se také vrátil k zásadě *superficies solo cedit*. Ve vztahu k energetickým vedením ale NObčZ stanoví z této zásady výjimku. Ani nová energetická vedení se tak nestanou podle NObčZ součástí pozemku a budou i nadále samostatnými věcmi v právním smyslu.

## E. Summary

The objective of this article is to establish what the real rights' and ownership' status of energy facilities in the Czech Republic is. This has been done predominantly by deep and critical analysis of the case law of the Supreme Court of the Czech Republic. The opinions of the Supreme Court itself differ. One claims that an energy facility is a component of a thing and the other opinion interprets the legal status of an energy facility as an individual thing.

The content of the paper has been split into general part and specific part. The first one provides the explanation of concept of ownership in the Czech Republic, constitutional and international guarantees of its protection, and specific features of energy facilities as the elements of energy networks. The article defines term "energy facility" as an individual functional facility or a functional complex compounded of energy facilities for the purpose of transformation, connection, transfer, transmission and distribution of energy, which is a part of electric, gas or heat network, managed and administered by a provider of energy services.

The core of the article is constituted by the specific part. First, it analyses the case law of the Supreme Court and provides discussion on the real rights to energy facilities in details. When an energy facility is not a part of an electric, gas or heat network, it is considered to be an individual thing undisputedly. However, as an energy facility becomes a part of any of the aforesaid network, the situation may change since the Art. 120(1) of the Czech Civil Code states that "component of a thing is defined as all that appertains to the thing according to its nature and can not be separated from the thing without devaluation of the thing." Cases concerning transformers, heat exchangers and boilers predominantly have been submitted to the Supreme Court. In

general, there are two different arguments in its judgments for the different solutions of the question. The first emphasises that such an energy facility can not be separated from the thing without devaluation of the thing as there would be no energy supply without the said energy facility. The others, however, point out the possible plurality of things which may be supplied with the very same energy facility. In that case, energy facility is considered to be an individual thing as it is inconceivable that the energy facility could be a component part of more than one thing. I argue that none of the opinions of the Supreme Court takes special features of supply of energy into account. I distinguish three parts of any energy network: production, (long-distance) transmission and distribution of an energy network. An energy facility, as defined above, is a part of transmission or distribution part of energy network only. Transmission and distribution are compounded of a lot of energy facilities, which create a functional complex, in which any of energy facilities is generally crucial to the complex and the supply of energy without any of them is disrupted. The last energy facility in the energy network supply chain will thus not provide the owner of a thing supplied the security of supply. That is why I argue that the last energy facility in the chain of energy network serves both energy facilities of transmission and distribution network and thing(s) supplied by the network as it is. The same applies to any energy facility as a part of the network. Thus, in my opinion, it must be claimed that any energy facility is an individual thing.

Thereafter, the real rights' and ownership' status of energy facilities is discussed in respect of specific problems related to ownership of block of flats, army areas and proprietary status of energy networks. Even though the article offers the arguments why to consider an energy facility to be an individual thing, this might be impaired as an energy facility is situated in a block of flats. Under the Czech law, it is possible to own determined premises (flats or non-residential premises) situated in a block of flats by different persons. However, besides flats and non-residential premises, there are other parts of the block of flats (e.g. common walls and stairway, chimneys) which constitute the building as well. The said constituent co-parts of a block of flats are under the Czech law in co-ownership of the owners of flats and non-residential premises. Both the Constitutional Court and the Supreme Court consider the said energy facilities to constitute a block of flats (building) as well. That is why, according the case law, these are to be in co-ownership of the owners of flats and non-residential premises. The chapter provides a complex of legal arguments for the opposite conclusion.

Particular problems with the ownership of energy facilities are raised in the army areas. According to a special law on the defence of the state, any thing situated in army area, except that, which was brought there, may be owned only by the state. However, according the EU law, the transmission system operator of the Czech Republic has to own the transmission system as well. Energy distribution companies are required to

have a legal title to energy facilities used for distribution purposes. My research, together with the legal analysis shows, that the Czech electricity transmission operator uses electricity infrastructure in an army area without any proprietary rights to it. Energy distribution companies do not have any legal title (neither ownership nor tenancy) to use the infrastructure in army areas as well. That is why I conclude, that the Czech Republic breaches the EU law and the licences of the energy companies should be modified.

Last but not least, I deal with the question of the real rights' status of an energy network. I oppose the opinion that an energy network could be considered to be an individual thing. In my opinion, an energy network is composed of individual functional facilities or functional complexes compounded of energy facilities, which are to be considered to be individual things for all the times.

As New Civil Code is to come in force in 2014 in the Czech Republic, its provisions dealing with a "component of a thing institute" are analysed in a separate chapter. In contrast to the present Civil Code, the New Civil Code states that a building shall be a component of a land. However, there is an exception for energy infrastructure. The other relevant provisions of the New Civil Code are generally the same as those of the present Civil Code. Thus, I conclude that the concept of his interpretation of real rights' status to energy facilities could be applied after January 1, 2014 as well. The last chapter of the article provides basic "instruction manual" for interpretation of the status of energy facilities in law practice.

## F. Seznam použitých pramenů

### Knižní díla

- [1] BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994. 469 s. ISBN 80-200-0243-X. s. 43, 246.
- [2] BENČEK, Karel et al. *Trh s elektřinou. Úvod do liberalizované energetiky*. Asociace energetických manažerů: Praha, 2011. 422 s. ISBN neuvedeno. s. 1, 2, 9 – 51, 209 – 221.
- [3] BERGER, Adolf. *Encyclopedic dictionary of Roman law. Volume 43, Part 2*. Philadelphia: The American Philosophical Society, 1991. 476 s. ISBN 1-58477-142-9. s. 453.
- [4] BLAŽEK, Vladimír; SKALA, Petr. *Distribuce elektrické energie*. Elektronický učební text Fakulty elektrotechniky a komunikačních technologií VUT v Brně. 2008. 135 s. ISBN neuvedeno. s. 9 – 24.
- [5] BRADÁČ, Albert; FIALA, Josef. *Rádce majitele nemovitosti*. 2. aktual. vyd. Praha: Linde, 2006. 1055 s. ISBN 80-7201-582-6. s. 495 – 560.
- [6] BRTKO, Róbert. *Res a kontroverzie sabiniánov a prokuliánov*. In: Bubelová, Kamila (ed.). *Res – věci v římském právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 119 s. ISBN 978-80-244-2151-3. s. 49 – 51.
- [7] CUPALOVÁ, Marcela. *Energetická bezpečnost EU*. In: PROROK, Vladimír et al. *Energetická bezpečnost – geopolitické souvislosti*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2008. 249 s. ISBN 978-80-86946-91-7. s. 159 – 165.



- [8] ČÁP, Jiří. *Zákon o vlastnictví bytů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 549 s. ISBN 978-80-7357-478-8. s. 19 – 40, 61, 62, 89 – 92.
- [9] ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 161 s. ISBN 978-80-87146-21-7. s. 126, 127.
- [10] ELIÁŠ, Karel et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek*. Praha: Linde Praha, 2008. 1391 s. ISBN 978-80-7400-004-1. s. 466 – 528, 606 – 610.
- [11] FIALA, Josef et al. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2002. 436 s. ISBN 80-210-2793-2.
- [12] FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 866 s. ISBN 978-80-7357-395-9. s. 343 – 358, 369 – 375, 430 – 432.
- [13] FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 867-1618 s. ISBN 978-80-7357-395-9. s. 1148 – 1150.
- [14] HAVLAN, Petr. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2008. 306 s. ISBN 978-80-7179-617-6. s. 129 – 134.
- [15] HELLER, Jan. *Základové práva elektriny*. Bursík & Kohout: Praha, 1905. 170 s.
- [16] HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl I*. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1910. 311 s. s. 169 – 183, 206 – 227, 254 – 259, 277 – 279, 295 – 325, 351 – 353, 380 – 381, 464 – 468.
- [17] CHALMERS, Damian et al. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 1235 s. ISBN-10 0-521-82041-3. s. 232 – 271.
- [18] CHALOUPKA, Vladimír. *Zákon č. 274/2001 Sb., v úplném znění k 1. lednu 2003 s rozšířeným komentářem, vyhláška č. 428/2001 Sb., s komentářem*. Praha: Soudy, 2003. 199 s. ISBN 978-80-86846-22-4. s. 8 – 15.
- [19] ILLEK, Stanislav. *Moravský vodní zákon: komentovaná sbírka norem, upravujících na podkladě zákona ze 30./V 1869, čís. 93 Ř. Z., vodoprávní poměry na Moravě*. Nové Město na Moravě: Nákladem vlastním, 1928. 147 s. s. 44 – 47.
- [20] JIČINSKÝ, Karel. *Vodní právo: přidán návrh zemského zákona o vodě: s vodopisní mapkou Čech*. Praha: K. Jičínský, 1870. 302 s. s. 51 – 64, 284 – 287.
- [21] JOHNSON, Allan Chester; COLEMAN-NORTON, Paul Robinson; BOURNE, Frank Card. *Ancient Roman statuses: a translation with introduction, commentary, glossary and index*. Clark, New Jersey: The Lawbook Exchange, 2003. 290 s. ISBN 1-58477-291-3. s. 119 – 120.
- [22] KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: 1995, C. H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1. s. 82 – 89.
- [23] KMEC, Jiří et al. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3. s. 78 – 81, 98 – 116, 118, 119, 148 – 152, 1243 – 1299.
- [24] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1. s. 105 – 128.
- [25] KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, 2008. 903 s. ISBN 978-80-7357-375-1. s. 334 – 335.
- [26] KRÁSNÝ, A. [křestní jméno neuvedeno]. *O hospodářských a právních základech zásobování zemí českých elektrinou*. Praha: Nákladem vlastním, 1913. 27 s.
- [27] LUBY, Štefan. *Vlastnictví bytov*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971, 518 s. s. 277 – 283, 294, 295, 338, 339.
- [28] MODY, Ashoka. *Infrastructure Delivery. Private Initiative and the Public Good*. Washington: The Economic Development Institute, 1996. 227 s. ISBN 0-8213-3520-0.
- [29] NOVOTNÝ, Marek. *Zákon o vlastnictví bytů: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 575 s. ISBN 978-80-7400-363-9. s. 1 – 27.
- [30] PENNITZ, Martin. *Der „Enteignungsfall“ im römischen Recht der Republik und des Prinzipats*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 1991. 346 s. ISBN 978-3-205-05453-9.
- [31] PELECH, Petr.; PELC, Vladimír. *Daně z příjmů s komentářem*. Olomouc: Anag, 2009. 967 s. ISBN 978-80-7263-542-9. s. 477 – 489, 494 – 498, 556 – 563.
- [32] PROCHÁZKA, Bohuš. *České vodní právo: systematický výklad norem českého zákona vodního se zřetelem k úchytkám vodního zákona Moravského a Slezského*. Sušice: Nákladem vlastním, 1925. 495 s. s. 116 – 119, 138 – 148, 185 – 193.
- [33] PRUDKÝ, Pavel; LOŠŤÁK, Milan. *Hmotný a nehmotný majetek v praxi: komentář, příklady, výklad změn*. 12. aktual. vyd. Olomouc: Anag, 2010. 279 s. ISBN 978-80-7263-596-2. s. 10 – 17, 73 – 77, 94 – 102.
- [34] REBRO, Karol; BLAHO, Peter. *Rímske právo*. 4. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010. 522 s. ISBN 978-80-8078-352-5. s. 220 – 223, 249 – 256.
- [35] REYNOLDS, Susan. *Before eminent domain: toward a history of expropriation of land for the common good*. Chapel Hill, N.C.: University of North Carolina Press, 2010. 192 s. ISBN 978-0-807-83353-7. s. 15, 16.
- [36] ROGGENKAMP, M. Martha et al. *Energy Law in Europe*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 1488 s. ISBN 978-0199217199. s. 225 – 234, 257, 343 – 375, 828 – 833, 842, 843, 854 – 858, 1327, 1328.
- [37] ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl II. (§§ 285 až 530)*. Praha: V. Linhart, 1935. 970 s. s. 5 – 20, 29 – 39, 42 – 50, 809 – 888.
- [38] ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. (§§ 859 až 1089)*. Praha: V. Linhart, 1936. 866 s. s. 330, 776 – 786.
- [39] SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo*. (ed. Jiří Spáčil). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 426 s. ISBN 978-80-7357-742-1. s. VII – XXIV, 17 – 42, 47, 48, 264 – 270, 298 – 301.
- [40] SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnictví a vlastnické právo: kritický pokus*. Brno: Barvič & Novotný, 1919. 58 s. s. 40 – 58.
- [41] SHERMAN, Charles Phineas. *Roman law in the modern world. Volume II*. 2. vyd. Boston: New Heaven Law Book Co., 1922. 498 s. s. 149 – 152.
- [42] SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1946. 356 s. s. 184 – 190, 231, 232.
- [43] SVOBODA, Jaromír; ČIERNA, Agneša; FICOVÁ, Svetlana. *Občiansky zákoník, I. diel. Komentár*. Bratislava: Eurounion, 1998. 744 s. s. 138 – 142, 174, 175. ISBN 80-85568-85-3.
- [44] SYLLOVÁ, Jindřiška. *Lisabonská smlouva. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. 1344 s. ISBN 978-80-7400-339-4. s. 39 – 53.

[45] SZABO, Viktor. *Vlastnictví energetických zařízení*. In: BERKOVÁ, Zuzana. SVOČ 2012. Česko-slovenská soutěž studentské vědecké odborné činnosti v oboru právo. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 180 – 238.

[46] ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 637 – 685, 786 – 790.

[47] VAŠEČKA, Jan. *Věc v právním smyslu v historickém pohledu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1979. 110 s. s. 76 – 77.

[48] VORÁČEK, Josef. *Počátky vlastnictví a práva ve světle ethnologie a sociologie*. Praha: Melantrich, 1936. 73 s.

[49] WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6. s. 23 – 29, 300 – 329.

[50] WEYR, František. *Lex generalis a lex specialis*. Brno: Nákladem autora, 1940. 10 s.

## Diplomové práce

[1] HOLČÍKOVÁ, Anna. *Vlastnictví v římském právu*. 2009. 69 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

## Časopisecká díla

[1] ELIÁŠ, Karel. Výměňková stanice tepla jako složka podniku distributora tepelné energie a otázka jejího vlastnictví. *Obchodněprávní revue*. 2010, ročník 2, č. 1, s. 18 – 21. ISSN 1803-6554.

[2] ELIÁŠ, Karel. Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušební kamenem kontinentální právní kultury. *Právní rozhledy*. 2005, ročník 13. S. 807 – 812. ISSN 1210-6410.

[3] MÁSLA, Karel. Řízení a stabilita elektrizační soustavy. *Energetika*. 2012, ročník 62. s. 427 – 431.

[4] MÁSLA, Karel; ŠVEJNAR, Pavel. Stabilita elektrizační soustavy. *Vesmír*. 2007, ročník 86, s. 30 – 32.

[5] RODGERS, R. H. On the water-management of the city of Rome. *Journal of Roman Archaeology*. 2005, ročník 18. s. 514 – 534. ISSN 1063-4304.

## Osobní odborné konzultace (jednorázového charakteru)

[1] FLÁŠAR, Petr. ČEPS, a.s. Nám. Curieových 7, 116 40 Praha 1. 24. září 2012.

[2] HALÁK, Marián. Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava. 15. října 2012.

[3] ROMAN, Milan. Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava. 15. října 2012.

## Údaje zpřístupněné v režimu svobodného přístupu k informacím

[1] MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, SEKČIA MAJETKU A INFRAŠTRUKTÚRY. *Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 09. 10. 2012, č. j. SEMaI-21-7/2012-OdSM*. Viktor Szabo. 17. říjen 2012 [cit. 2012-10-19].

[2] MINISTERSTVO OBRANY (ČESKÉ REPUBLIKY), KANCELÁŘ MINISTRA. *Žádost o poskytnutí informací ze dne 09. 10. 2012, č. j. 1780-8/2012-1140*. Viktor Szabo. 5. listopad 2012 [cit. 2012-11-11].

## Prameny mezinárodního práva

[1] Smlouva o energetické chartě. 21. listopad 1990. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana přímých zahraničních investic v energetice*. Praha: C. H. Beck, 2011. 425 s. ISBN 978-80-7400-392-9.

## Právní předpisy a legislativní materiály (Evropská unie)

[1] Commission Staff Working Paper: Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas. The Unbundling Regime. [online] [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/energy/gas\\_electricity/interpretative\\_notes/doc/implementation\\_notes/2010\\_01\\_21\\_the\\_unbundling\\_regime.pdf](http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/interpretative_notes/doc/implementation_notes/2010_01_21_the_unbundling_regime.pdf)

[2] Listina základních práv Evropské unie. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[3] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 714/2009 ze dne 13. července 2009 o podmínkách přístupu do soustavy pro přeshraniční obchod s elektřinou a o zrušení nařízení (ES) č. 1228/2003. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[4] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 715/2009 ze dne 13. července 2009 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám a o zrušení nařízení (ES) č. 1775/2005. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[5] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[6] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[7] Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[8] Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

[9] Vysvětlení k Listině základních práv. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

## Právní předpisy a legislativní materiály (Česká republika)

- [1] Císařský patent č. 946/1811 sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1925. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [2] Důvodová zpráva k návrhu energetického zákona. Obecná část. Zásady a účel. Poslanecká sněmovna, tisk 535/0, ze dne 9. února 2000 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>
- [3] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z května 2011 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>
- [4] Důvodová zpráva k zákonu č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-28].
- [5] Pozměňovací návrhy obsažené v usnesení ústavně právního výboru č. 81 z 33. schůze konané dne 10. a 11. října 2011 (sněmovní tisk 362/2) [online] [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=2>
- [6] Pozměňovací a jiné návrhy k vládnímu návrhu zákona o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů (sněmovní tisk 369/6) [online] [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=369&ct1=6>
- [7] Nařízení vlády č. 464/2005 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na měřidla, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [8] Návrh občanského zákoníku schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR (listopad 2011) [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>
- [9] Pokyn GFR č. D-6 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů [online] [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: [http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/Pokyn\\_GFR\\_c\\_D\\_6.pdf](http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/Pokyn_GFR_c_D_6.pdf)
- [10] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-09].
- [11] Zákon č. 438/1919 Sb., o státní podpoře při zahájení soustavné elektrifikace, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [12] Zákon č. 177/1934 Sb. z. a n., o plynárenských podnicích požívajících výhod. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [13] Zákon č. 169/1949 Sb., 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-19].
- [14] Zákon č. 52/1966 Sb., o osobním vlastnictví k bytům, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-19].
- [15] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12].
- [16] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12].
- [17] Zákon č. 89/1987 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě tepla, ve znění zákona č. 425/1990 Sb. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-10].
- [18] Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].
- [19] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].
- [20] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].
- [21] Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12].
- [22] Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12].
- [23] Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-11-18].
- [24] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-12].
- [25] Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-13].
- [26] Vládní návrh občanského zákoníku z května 2011 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>
- [27] Vyhláška č. 372/2001 Sb., kterou se stanoví pravidla pro rozúčtování nákladů na tepelnou energii na vytápění a nákladů na poskytování teplé užitkové vody mezi konečnými spotřebiteli. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].
- [28] Vyhláška č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].
- [29] Vyhláška č. 541/2005 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou, zásadách tvorby cen za činnosti operátora trhu s elektřinou a provedení některých dalších ustanovení energetického zákona, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].
- [30] Vyhláška č. 51/2006 Sb., o podmínkách připojení k elektrizační soustavě, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].
- [31] Vyhláška č. 365/2009 Sb., o Pravidlech trhu s plynem, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].



[32] Vyhláška č. 82/2011 Sb., o měření elektřiny a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném přenosu nebo neoprávněné distribuci elektřiny. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

[33] Vyhláška č. 108/2011 Sb., o měření plynu a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném uskladňování, neoprávněné přepravě nebo neoprávněné distribuci plynu. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

[34] Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

[35] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-01-15].

### Právní předpisy a legislativní materiály (Slovenská republika)

[1] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 281/1997 Z.z. o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 172/2003 Z.z. Národná rada Slovenskej republiky, tisk 511, ze dne 18. prosince 2007 [online] [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk>

[2] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Národná rada Slovenskej republiky, tisk 66, ze dne 1. června 2012 [online] [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk>

[3] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 169/1949 Sb., o vojenských obvodoch, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-10-19].

[4] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 182/1993 Z.z., o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-10-28].

[5] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Ústava č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18].

[6] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

[7] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 182/1993 Z.z., o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-10-28].

[8] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 278/1993 Z.z., o správě majetku štátu, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

[9] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 281/1997 Z.z., o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

[10] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 136/2001 Z.z., o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18].

[11] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 656/2004 Z.z., o energetike a o zmene niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-08-31].

[12] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 657/2004 Z.z., o tepelnej energetike, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

[13] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 409/2007 Z.z., ktorým sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie trhu s plynom, ve znění pozdějších předpisů. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-11-18].

[14] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 251/2012 Z.z., o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2013-01-15].

### Digesta

{SCOTT, Samuel P. *The Digest or Pandects of Justinian*. Dostupné z: [http://webu2.upmf-grenoble.fr/Haiti/Cours/Ak/Anglica/digest\\_Scott.htm](http://webu2.upmf-grenoble.fr/Haiti/Cours/Ak/Anglica/digest_Scott.htm) [cit. 2012-01-31]}

[1] D 9, 2, 29 Ulpianus libro 18 ad dictum.

[2] D 9, 2, 27 Ulpianus libro 18 ad dictum.

[3] D 21, 2, 11 Ulpianus libro 28 ad Sabinum.

[4] D 43, 13, 1 Ulpianus libro 68 ad dictum.

[5] D 43, 20, 1 Ulpianus libro 70 ad dictum.

[6] D 43, 21, 4 Venuleus libro primo interdictorum.

### Judikatura soudů České republiky

[1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1. září 1925, sp. zn. Rv II 537/25. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

[2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. října 1926, sp. zn. Rv I 635/26. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. 02. 1934, sp. zn. Rv I 2530/33. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].

[4] Rozhodnutí Vrchního soudu Praha ze dne 14. prosince 1993, sp. zn. 3 Cdo 70/92. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].

- [5] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp. zn. 25 Cdo 770/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [7] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2000, sp. zn. 29 Cdo 2452/98. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [8] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2002, sp. zn. 28 Cdo 990/2002. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [9] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. listopadu 2003, sp. zn. 28 Cdo 1788/2003. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [10] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1964/2003. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [11] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 1238/2004. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-02-10].
- [12] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2004, sp. zn. III. ÚS 23/04. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [13] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. prosince 2004, sp. zn. 5 Afs 130/2004. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [14] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 32 Odo 308/2005. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [15] Rozsudek Krajského soudu Brno ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Ca 115/2006. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [16] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2007, sp. zn. 30 Cdo 3034/2006. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [17] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 1118/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [18] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 1055/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [19] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 28 Cdo 35/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [20] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 2008, sp. zn. 28 Cdo 3856/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [21] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2008, sp. zn. 22 Cdo 3510/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [22] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 1028/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [23] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2009, sp. zn. 28 Cdo 3608/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [24] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [25] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 2010, sp. zn. 22 Cdo 4420/2009. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [26] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2010, sp. zn. 22 Cdo 2925/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [27] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [28] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 2958/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-02-07].
- [29] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2011, sp. zn. 22 Cdo 4949/2008. In: STUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-22].
- [30] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2012, sp. zn. 29 Cdo 2616/2010. In: 29 Cdo 2616/2010 [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/29Cdo2616/2010>

### Rozhodnutí soudů a správních orgánů Slovenské republiky

- [1] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozhodnutí Protimonopolného úřadu ze dne 21. října 2011, č. 2007/DZ/2/1/105. In: [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/819/4501/rozhodnutie-c-2011dzc2046.axd>
- [2] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 2 Obo 41/2008. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-22]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>
- [3] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2009, sp. zn. 6 Obo 138/2008. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-22]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>
- [4] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2009, sp. zn. 3 Sžf 101/2008. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-02-07].
- [5] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2009, sp. zn. 3 Sžf 101/2008. In: [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia>
- [6] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 3 Obdo 37/2009. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>
- [7] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 4Sžh/1/2010. In: Rozhodnutia [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.supcourt.gov.sk/rozhodnutia/>
- [8] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozhodnutí Protimonopolného úřadu ze dne 21. října 2011, č. 2011/DZ/R/2/046. In: [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/819/4501/rozhodnutie-c-2011dzc2046.axd>
- [9] SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Rozhodnutí Protimonopolného úřadu ze dne 27. června 2012, č. 2012/ZK/2/1/028. In: [online] [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/898/zneuzivanie-dominantneho-postavenia.axd>

## Elektronické zdroje

- [1] BENDA, Marek. In: Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2010–, stenozáznamy, stenografický zápis 25. schůze, 25. října 2011 [online] [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/s025015.htm#r2>
- [2] FRONTINUS, Sextus Julius. *De Aquaeductu Urbis Romae (On the water management of the city of Rome, přeložil by R. H. Rodgers. University of Vermont, 2003)* [online] [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.uvm.edu/~rroddgers/Frontinus.html>
- [3] GRABAN, Adrián. *Zápis inženýrských staveb a práv k nim do katastra nehnuteľností*. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Iura Edition [cit. 2012-10-27].
- [4] METCALF, Gilbert E. *Investment in Energy Infrastructure and the Tax Code*. 46 s. NBER Working Paper. Tufts University, Department of Economics [online] [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w15429>
- [5] PELIKÁNOVÁ, Radka. *Komparativní poznámky k vymezení společných částí budovy*. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-19].
- [6] *Přepavní soustava: popis* [online] [cit. 2012-01-31]. Dostupné z: <http://www.net4gas.cz/cs/popis/>
- [7] OFFICE ON FAIR TRADING. *Infrastructure Ownership and Control Stock-take*. [online] [cit. 2012-10-19]. Dostupné z: [http://www.oft.gov.uk/shared\\_of/market-studies/ownership-control-mapping/OFT1290.pdf](http://www.oft.gov.uk/shared_of/market-studies/ownership-control-mapping/OFT1290.pdf)
- [8] REALITNÍ MAGAZÍN ARK ČR. *Technické zhodnocení stavby aneb zamýšlení nad jedním rozsudkem NSS*. [online] [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19656/technicke-zhodnoceni-stavby-aneb-zamysleni-nad-jednim-rozsudkem-nss/>
- [9] SKÁLA, Martin. *Součást stavby*. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-10-19].
- [10] SKÁLA, Milan. *Spojení se zemí pevným základem*. In: ŠTUDENT ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2012-12-23].
- [11] SLOVENSKÁ REPUBLIKA – MINISTERSTVO OBRANY, SEKCIA MAJETKU A INFRAŠTRUKTÚRY, SPRÁVA PREVÁDZKY A ÚDRŽBY; STREDOSLOVENSKÉ ENERGETIKA, A.S. *Zmluva o dodávke a odbere elektriny pre odberné miesto 1220649 – 6 ze dne 2. března 2010*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.zmluvy.gov.sk/>
- [12] SLOVENSKÁ REPUBLIKA – MINISTERSTVO OBRANY SR; VÝCHODOSLOVENSKÁ ENERGETIKA, A.S. *Zmluva o poskytnutí služby č. 846/2011-S – 1472/4500/2011 ze dne 10. srpna 2011*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://crz.gov.sk/>
- [13] ÚSTAV ŠPECIÁLNEHO ZDRAVOTNÍCTVA A VÝCVIKU MO SR LEŠŤ; STREDOSLOVENSKÁ ENERGETIKA – DISTRIBÚCIA, A.S. *Zmluva o pripojení zariadenia odberateľa do distribučnej sústavy č. P20202011030183 ze dne 28. března 2011*. [online] [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://crz.gov.sk/>
- [14] *Zavedení zásady, podle níž stavba je součástí pozemku a s tím související zavedení práva stavby* [online] [cit. 2012-01-31]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/vlastnictvi-a-dalsi-vecna-prava/konkretni-zmeny/stavba-je-soucasti-pozemku.html>

## Elektronická pošta

- [1] BUBELOVÁ, Kamila. *Vlastnictvo vodovodu v starovekom Ríme* [online]. Viktor Szabo. 6. únor 2012 [cit. 2012-02-07].
- [2] COREJ, Juraj. *Prošba o konzultáciu k diplomovej práci – Vlastnictvo energetických zariadení* [online]. Viktor Szabo. 18. září 2012 [cit. 2012-10-19].
- [3] ĎURICA, Martin. *[MO SR VEREJNE] FW: FW: bremeno 1 [včetně přílohy]* [online]. Viktor Szabo. 9. listopadu 2012 [cit. 2012-11-09].
- [4] ĎURICA, Martin. *[MO SR VEREJNE] FW: FW: bremeno 2 [včetně přílohy]* [online]. Viktor Szabo. 9. listopadu 2012 [cit. 2012-11-09].
- [5] ĎURICA, Martin. *[MO SR VEREJNE] FW: FW: bremeno 3. [včetně příloh]* [online]. Viktor Szabo. 9. listopadu 2012 [cit. 2012-11-09].
- [6] FIALA, Josef. *Povaha plynovodu ako movite/nemovite veci podľa ucinneho ObcZ* [online]. Viktor Szabo. 26. září 2012 [cit. 2012-10-19].
- [7] KRATOCHVÍL, Vladimír. *Medze aplikacie zásady prikazu retroaktivity v prospech pachatela* [včetně přílohy] [online]. Viktor Szabo. 2. listopadu 2012 [cit. 2012-11-18].
- [8] ROGGENKAMP, M. Martha. *Ownership of Energy Facilities in the Netherlands* [online]. Viktor Szabo. 20. květen 2012 [cit. 2012-10-19].
- [9] SKŘEJPEK, Michal. *Vlastnictvo vodovodu v starovekom Ríme* [online]. Viktor Szabo. 31. leden 2012 [cit. 2012-02-07].

## G. Příloha

### Definice

V článku jsou často používány některé odborné výrazy z oboru energetiky. Jsem si vědom skutečnosti, že některé z nich mohou být bez předchozího výkladu méně srozumitelné. Z tohoto důvodu uvádím vysvětlení některých pojmů tak, jak je vymezuje EnerZ:<sup>437</sup>

#### a) Obecné definice

**energetická služba** – činnosti, které vedou ke zvýšení energetické účinnosti a k úsporám primární energie

**poskytovatel energetických služeb** – fyzická nebo právnická osoba, která poskytuje energetické služby nebo nabízí jiná opatření ke zvýšení energetické účinnosti zařízení uživatele, či v rámci jeho budovy a nese při tom jistou míru finančního rizika

#### b) Elektroenergetika

**distribuční soustava** – vzájemně propojený soubor vedení a zařízení o napětí 110 kV, s výjimkou vybraných vedení a zařízení o napětí 110 kV, která jsou součástí přenosové soustavy, a vedení a zařízení o napětí 0,4/0,23 kV, 1,5 kV, 3 kV, 6 kV, 10 kV, 22 kV, 25 kV nebo 35 kV sloužící k zajištění distribuce elektriny na vymezeném území České republiky, včetně systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky včetně elektrických přípojek ve vlas-

437 Srov. § 2 EnerZ.



nictví provozovatele distribuční soustavy; distribuční soustava je zřízována a provozována ve veřejném zájmu  
**elektrická přípojka** – zařízení, které začíná odbočením od spínacích prvků nebo přípojníc v elektrické stanici a mimo ní [sic] odbočením od vedení přenosové nebo distribuční soustavy, a je určeno k připojení odběrného elektrického zařízení

**elektrická stanice** – soubor staveb a zařízení elektrizační soustavy, který umožňuje transformaci, kompenzaci, přeměnu nebo přenos a distribuci elektřiny, včetně prostředků nezbytných pro zajištění jejich provozu

**elektrizační soustava** – vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přenos, transformaci a distribuci elektřiny, včetně elektrických přípojek, přímých vedení, a systémy měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky, a to na území České republiky

**měřicí zařízení** – veškerá zařízení pro měření, přenos a zpracování naměřených hodnot

**odběrné místo** – místo, kde je instalováno odběrné elektrické zařízení jednoho zákazníka, včetně měřicích transformátorů, do něhož se uskutečňuje dodávka elektřiny

**přímé vedení** – vedení elektřiny spojující výrobu elektřiny, která není připojena k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě, a odběrné místo, které není elektricky propojeno s přenosovou soustavou nebo s distribuční soustavou, nebo elektrické vedení zabezpečující přímé zásobování vlastních provozoven výrobce elektřiny, jeho ovládaných společností nebo zákazníků, a není vlastněno provozovatelem přenosové soustavy ani provozovatelem distribuční soustavy

**přenosová soustava** – vzájemně propojený soubor vedení a zařízení 400 kV, 220 kV a vybraných vedení a zařízení 110 kV, uvedených v příloze Pravidel provozování přenosové soustavy, sloužící pro zajištění přenosu elektřiny pro celé území České republiky a propojení s elektrizačními soustavami sousedních států, včetně systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky; přenosová soustava je zřízována a provozována ve veřejném zájmu

**zákazník** – fyzická či právnická osoba odebírající elektřinu odběrným elektrickým zařízením, které je připojeno k přenosové nebo distribuční soustavě, která nakoupenou elektřinu pouze spotřebovává nebo přeúčtovává

**výrobní elektřiny** – energetické zařízení pro přeměnu různých forem energie na elektřinu, zahrnující všechna nezbytná zařízení; výrobní elektřiny o celkovém instalovaném elektrickém výkonu 100 MW a více, s možností poskytovat podpůrné služby k zajištění provozu elektrizační soustavy, je zřízována a provozována ve veřejném zájmu

### c) Plynárenství

**distribuční soustava** – vzájemně propojený soubor vysokotlakých, středotlakých a nízkotlakých plynovodů, plynovodních přípojek ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy a souvisejících technologických objektů, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti

výpočetní techniky a informačních systémů, který není přímo propojen s kompresními stanicemi a na kterém zajišťuje distribuci plynu držitel licence na distribuci plynu; distribuční soustava je zřízována a provozována ve veřejném zájmu

**hlavní uzávěr plynu** – uzavírací armatura odběrného plynového zařízení, která odděluje odběrné plynové zařízení od plynovodní přípojky

**měřicí zařízení** – veškerá zařízení pro měření, přenos a zpracování naměřených hodnot

**odběrné místo** – místo, kde je instalováno odběrné plynové zařízení jednoho zákazníka, do něhož se uskutečňuje dodávka plynu měřená měřicím zařízením

**odběrné plynové zařízení** – veškerá zařízení počínaje hlavním uzávěrem plynu včetně zařízení pro konečné využití plynu; není jím měřicí zařízení

**plynárenská soustava** – vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladnění plynu, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, které slouží k provozování těchto zařízení

**plynárenské zařízení** – veškerá plynová zařízení s výjimkou odběrných plynových zařízení

**plynovod** – zařízení k potrubní dopravě plynu přepravní nebo distribuční soustavou a přímé a těžební plynovody

**plynovodní přípojka** – zařízení začínající odbočením z plynovodu přepravní nebo distribuční soustavy a ukončené před hlavním uzávěrem plynu; toto zařízení slouží k připojení odběrného plynového zařízení

**plynové zařízení** – zařízení pro výrobu a úpravu plynu, zásobníky plynu, zásobníky zkapalněných plynů, plynoměry, plnírny, zkapalňovací, odpařovací, kompresní a regulační stanice, nízkotlaké, středotlaké, vysokotlaké a přímé plynovody, plynovodní přípojky, těžební plynovody, odběrná plynová zařízení, související technologická zařízení

**zásobník plynu** – podzemní nebo nadzemní plynové zařízení, včetně souvisejících technologických objektů a systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, sloužící k uskladňování zemního plynu v plynné nebo kapalné formě přímo propojené s plynárenskou soustavou České republiky nebo se zahraniční plynárenskou soustavou; zásobník plynu je zřízován a provozován ve veřejném zájmu

**přepravní soustava** – vzájemně propojený soubor vysokotlakých plynovodů a kompresních stanic a souvisejících technologických objektů, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k přenosu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, propojený s plynárenskými soustavami v zahraničí, na kterém zajišťuje přepravu plynu držitel licence na přepravu plynu; přepravní soustava je zřízována a provozována ve veřejném zájmu

**přímý plynovod** – plynovod, který není součástí přepravní soustavy nebo distribuční soustavy a který je dodatečně zřízený pro dodávku plynu zákazníkovi, a slouží pouze pro vlastní potřebu zákazníka

**společné odběrné plynové zařízení** – odběrné plynové zařízení v nemovitosti vlastníka, jehož prostřednictvím je plyn dodáván zákazníkům v této nemovitosti

**těžební plynovod** – plynovod připojující výrobu plynu k přepravní soustavě nebo distribuční soustavě nebo jinému těžebnímu plynovodu

**zákazník** – fyzická či právnická osoba odebírající plyn odběrným plynovým zařízením, které je připojeno k přepravní nebo distribuční soustavě nebo k těžebnímu plynovodu, která odebraný plyn pouze spotřebovává nebo přeúčtovává

**výrobní plynu** – zařízení na výrobu nebo těžbu plynu nebo terminál zkvalitněného zemního plynu včetně stavební části a nezbytných pomocných zařízení, kde uskutečňuje svoji činnost držitel licence na výrobu plynu

#### d) Teplárenství

**distributor tepelné energie** – vlastník nebo nájemce rozvodného tepelného zařízení, kterým se tepelná energie dopravuje nebo transformuje a dodává k dalšímu využití jiné fyzické či právnické osobě

**dodavatel tepelné energie** – fyzická či právnická osoba dodávající tepelnou energii jiné fyzické či právnické osobě; dodavatelem může být výrobce, distributor a rovněž vlastník nebo společenství vlastníků zajišťující tepelnou energii jako plnění poskytované s užíváním bytů či nebytových prostorů nebo k technologickým účelům

**dodávka tepelné energie** – dodávka energie tepla nebo chladu k dalšímu využití jinou fyzickou či právnickou osobou; dodávka energie tepla k dalšímu využití se uskutečňuje ve veřejném zájmu

**konečný spotřebitel** – fyzická či právnická osoba, která dodanou tepelnou energii pouze spotřebovává

**odběratel tepelné energie** – distributor, vlastník či společenství vlastníků odběrného tepelného zařízení; odběratelem může být také konečný spotřebitel; dodávka tepelné energie přímo konečnému spotřebiteli je podmíněna přímým odběrem pro všechny konečné spotřebitele v centrálně vytápěném objektu

**odběr tepelné energie** – převzetí dodávky tepelné energie od výrobce nebo distributora ke konečné spotřebě nebo dalšímu využití

**odběrné místo** – místo plnění stanovené ve smlouvě o dodávce tepelné energie, v němž přechází tepelná energie z vlastnictví dodavatele do vlastnictví odběratele

**odběrné tepelné zařízení** – zařízení připojené na zdroj či rozvod tepelné energie určené pro vnitřní rozvod a spotřebu tepelné energie v objektu nebo jeho části, případně v souboru objektů odběratele

**rozvod tepelné energie** – doprava, akumulace, přeměna parametrů a dodávka tepelné energie rozvodným tepelným zařízením

**předávací stanice** – zařízení pro přeměnu parametrů tepelné energie pro potřeby jednoho nebo více objektů; předávací stanice je samostatnou věcí a není součástí budovy, ve které je umístěna

**rozvodné tepelné zařízení** – zařízení pro dopravu tepelné energie tvořené tepelnými sítěmi a předávacími

stanicemi; odběrné tepelné zařízení není součástí rozvodného tepelného zařízení

**objekt** – ucelené stavební dílo technicky propojené jedním společným odběrným tepelným zařízením

**soustava zásobování tepelnou energií** – soustava tvořená vzájemně propojeným zdrojem nebo zdroji tepelné energie a rozvodným tepelným zařízením sloužící pro dodávky tepelné energie pro vytápění, chlazení, ohřev teplé vody a technologické procesy, je-li provozována na základě licence na výrobu tepelné energie a licence na rozvod tepelné energie; soustava zásobování tepelnou energií je zřizována a provozována ve veřejném zájmu

**tepelná přípojka**<sup>438</sup> – zařízení, které vede teplotonosnou látku ze zdroje nebo rozvodného tepelného zařízení k odběrnému tepelnému zařízení pouze pro jednoho odběratele

**zdroj tepelné energie** – zařízení včetně nezbytných pomocných zařízení a stavebních částí, v němž se využíváním paliv nebo jiné formy energie získává tepelná energie, která se předává teplotonosné látce

*Pro účely tohoto článku používám také pojmy:*

**energetická soustava** – určitý komplexní soubor energetických zařízení, která společně slouží k zabezpečení dodávky a odběru energie

**energetické zařízení** – samostatné funkční zařízení nebo funkční celek individuálních energetických zařízení na přeměnu, transformaci, připojení, přenos, přepravu, rozvod, distribuci nebo dodávku energie, které je prvkem elektrizační soustavy, plynárenské soustavy nebo rozvodného tepelného zařízení, provozovaného poskytovatelem energetických služeb

<sup>438</sup> Viz § 79 odst. 1 EnerZ.





## Uspokojení oprávněného prostřednictvím doménového jména

*Milan Trávníček*

<b>1. Úvod</b> .....	<b>114</b>
<b>2. Obecná část</b> .....	<b>114</b>
2.1 Pojem doménového jména.....	114
2.2 Právní povaha doménového jména .....	114
2.3 Právní dispozice s doménovým jménem .....	116
2.4 Postavení vykonávacího řízení v civilním právu.....	118
2.5 Principy výkonu rozhodnutí .....	118
2.6 Způsoby vykonávacího řízení .....	118
2.7 Dílčí závěr .....	119
<b>3. Postižení jiných majetkových práv</b> .....	<b>120</b>
3.1 Předpoklady .....	120
3.2 Pravidla provádění exekuce postižením jiných majetkových práv.....	122
3.3 Rizika pro dražitele .....	127
<b>4. Specifika správní a daňové exekuce</b> .....	<b>127</b>
4.1 Vztah správní exekuce a daňové exekuce .....	127
4.2 Postup a specifika daňové exekuce .....	128
4.3 Dílčí závěr .....	129
<b>5. Závěr</b> .....	<b>130</b>
<b>6. Literatura</b> .....	<b>130</b>

## Uspokojení oprávněného prostřednictvím doménového jména

### Abstrakt

Článek se zabývá tím, zda lze de lege lata uspokojit peněžitou pohledávkou věřitele postižením práva dlužníka k doménovému jménu. Pro ty účely se článek nutně zabývá definováním právní povahy doménového jména, analýzou dotčených právních ustanovení občanského soudního řádu a exekučního řádu. Podrobněji popisuje postup, jakým může být právo k doménovému jménu postiženo. Zabývá se též možností dlužníka bránit se tomuto postupu. V závěrečné části práce se článek věnuje právním specifikům daňové a správní exekuce.

### Klíčová slova

doménové jméno, výkon rozhodnutí, exekuce, exekutor, peněžitá pohledávka, jiné majetkové právo, dražba, postižení práv, sdružení CZ.NIC, daňová exekuce, správní exekuce

### Abstract

The article answers the question „Is it possible and legal according to Czech law to execute a ruling through sale of domain name?“ In theoretical part the article deals with the legal nature of domain name. In the next part of thesis it analyzes legal provisions, law n. 99/1963 Sb. and n. 120/2001 Sb. and we define relationship between these two provisions. The article describes the process of sale of domain name and explains the ways how to prevent the possibility of execution. In the last part of the article we think about the specifics of tax execution and administrative execution.

### Key words

domain name, enforcement, executor, financial claim, property right, auction, association CZ.NIC, z. s. p. o., tax execution, administrative execution

## Mgr. Milan Trávníček



[travnicек.milan@gmail.com](mailto:travnicек.milan@gmail.com)

Mgr. Milan Trávníček úspěšně ukončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v roce 2010. Během studia se zajímal zvláště o oblast mezinárodního práva soukromého. V rámci XI. ročníku studentské vědecké odborné činnosti v sekci soukromého práva uspěl s nejlepší prací na téma „Kolizní režim bezdůvodného obohacení“. Při zahraničním studijním pobytu na Université de Bourgogne v Dijonu na toto téma navázal a následně obhájil diplomovou práci na téma „Bez důvodné obohacení v mezinárodním právu soukromém“. Po ukončení studia pracuje jako advokátní koncipient v advokátní kanceláři JUDr. Daniely Trávníčkové v Blansku. Letos rovněž úspěšně ukončil bakalářské studium na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity obor Informatika ve veřejné správě. Ve svém volném čase se zabývá návrhem a implementací vlastních desktopových a webových aplikací zejména pro advokátní praxi.

## 1. Úvod

Na občanské soudní řízení lze nahlížet jako na dvě vzájemně nezávislé části, kterými jsou fáze nalézací a vykonávací. V posledních letech roste význam fáze vykonávací.

K získání exekučního titulu vede cesta časově náročná a věřitelé mnohdy na nákladech vynakládají srovnatelně vysokou částku, jakou je vymáhaná částka samotná. O to více tedy věřitelé zvažují, zda se jim vymáhání pohledávek vůbec vyplatí – resp. zda existuje reálná naděje, že jejich pohledávky mohou být z majetku dlužníka uhrazeny.

Vykonávací řízení v posledních dvou desetiletích doznalo značných změn. Od stavu, kdy výkon rozhodnutí prováděly pouze samy obecné soudy, přes více jak desetiletou praxi koexistence výkonu rozhodnutí realizovaného obecnými soudy, a exekučního řízení prováděného soudními exekutory, právní řád dospěl do takového bodu vývoje, že v dnešní době v drtivé většině případů již nelze postupovat přes výkon rozhodnutí, ale pouze přes soudní exekuci, kterou již obecné soudy nenařizují, vydávají pouze pověření exekutora. Došlo tak k výraznému zvýšení autonomie soudních exekutorů.

Nucené vymožení peněžité pohledávky se děje dvěma způsoby – buď postižením majetku povinného, nebo postižením prostředků, které povinný teprve nabude (typicky mzda/plat/důchod). Mezi nejčastěji postižovaný majetek patří peněžité pohledávky u finančních ústavů, movitosti, nemovitosti nebo finanční pohledávky za třetími osobami. Vhodnost toho kterého způsobu provedení exekuce se liší případ od případu. Pokud je vymáhaná pohledávka tři miliony a povinný vlastní nemovitost obdobné hodnoty, může být vhodnější prodat nemovitost a nepostihovat finanční účty povinného. Naopak pokud je vymáhána tisícikorunová pohledávka, prodej nemovitosti nebude tím nejvhodnějším řešením.

V případech, kdy je povinný zcela nesolventní nebo není provedení exekuce výše uvedenými způsoby vhodné, přichází v úvahu přemýšlet o dalších způsobech provedení exekuce. Jsou jimi například postižení obchodního podílu společníka v obchodní společnosti nebo prodej cenných papírů. Tato práva se vyznačují tím, že jde o majetková práva, která jsou převoditelná na druhého.

V této souvislosti se nabízí otázka, co vlastně brání postižení práv k doménovému jménu v exekučním řízení? Z praxe víme, že tímto způsobem soudní exekutoři nepostupují (prozatím neznáme jediný případ), v odborné literatuře se tímto způsobem uspokojení oprávněného dle našeho zjištění nikdo dosud nezabýval, ani judikatura se k této problematice nevyjadřuje.

S ohledem na neexistenci výše uvedených pramenů jsme elektronickou cestou oslovili se svými dotazy ohledně zkoumaného předmětu sdružení CZ.NIC, z. s. p. o. (dále jen „sdružení CZ.NIC“) se žádostí o udělení souhlasu ke zveřejnění jejich názorů k tomuto tématu a jejich případných zkušeností s touto problematikou. Sdružení CZ.NIC, resp. jejich práv-

nička Mgr. Zuzana Průchová Durajová, nám na naše dotazy obratem odpověděla (sdělení ze dne 22. 2. 2013) a udělila souhlas s jejich zveřejněním, a proto tyto názory k některým otázkám citujeme, přestože nedokážeme přesně označit pramen takové citace.

Budeme se tedy zabývat tím, zda je možné *de lege lata* uspokojit finanční pohledávku oprávněného postižením práv povinného k doménovému jménu.

## 2. Obecná část

### 2.1 Pojem doménového jména

Rozbor řešené problematiky započneme tím, že definujeme pojem „doménové jméno“. Na doménové jméno se dá nahlížet z technického nebo uživatelského hlediska. Z hlediska technického je doménové jméno jedinečné označení konkrétního počítače v síti, při vzájemné komunikaci mezi počítači v síti je toto označení vyjadřováno numericky (například 147.251.48.1). Primárním účelem doménového jména je tedy zajištění funkce identifikační. Pojetím běžného uživatele je používání numerického vyjádření doménového jména dosti nepraktické, protože takové označení není snadno zapamatovatelné, proto je namísto numerického vyjádření užíváno znakové podoby (například fi.muni.cz).<sup>1</sup> Možnost vyjádřit numerickou podobu v podobě slovní je užitečné hlavně z toho důvodu, že doménové jméno slovně vyjádřené může sloužit k účelům propagačním, vyhledávacím, informačním a soutěžním. Vhodně zvolené doménové jméno vykonává propagační funkci efektivněji a může být také snadněji zapamatovatelné či častěji vyhledávané, proto jeho reálná hodnota bude ve srovnání s jinými doménovými jmény vyšší, protože subjektům v hospodářské soutěži může poskytnout konkurenční výhodu (druhotný účel).<sup>2</sup>

Pro účely tohoto článku budeme za předmět zkoumání pokládat druhý stupeň doménového jména jako celku, tj. tzn. domény<sup>3</sup>, neboť ty podléhají registraci u příslušné instituce přidělující doménové jména a mohou samy o sobě vykonávat funkci prvotní (tedy identifikaci konkrétního počítače v síti) a také funkce druhotné.<sup>4</sup>

### 2.2 Právní povaha doménového jména

Myslíme si, že je obecně známé, že žádný český právní předpis komplexně neurčuje, co to doménové jméno je, a ani neřeší právní povahu doménového jména. Mnohé zahraniční právní řády zvláštní právní úpravu doménových jmen také neznají. Někteří autoři si i pokládají otázku, zda se dá označit tato neexistence právních norem vydávaných státem za mezeru v právu, přičemž

1 Asi nikdo krom některých zaměstnanců a studentů FI MU pochopitelně nezadá do prohlížeče adresu 147.251.48.1, pokud se chce připojit k fi.muni.cz.

2 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 13-14.

3 Například google.cz.

4 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 15.



na ni nedávají zcela jasnou odpověď, neboť odpověď je odvislá od subjektivního hodnocení. Zároveň ale dospívají k závěru, že se tato problematika velmi rychle vyvíjí, proto by nebylo vhodné ji legislativně kazuisticky upravovat, a že právní otázky týkající se doménových jmen lze zpravidla řešit na základě obecných právních institutů.<sup>5</sup>

Právní charakter doménového jména je tedy třeba definovat již existujícími právními instituty. Často se hovoří o vlastníku doménového jména. I když je takové pojmenování lákavé (neboť obecně každý tuší, koho takto chceme nazvat), takové označení je zcela nesprávné, protože doménová jména nemohou být předmětem vlastnického práva, neboť to nejsou věci v právním smyslu.<sup>6</sup> Na tomto závěru je právní doktrína i česká judikatura ve shodě. Nejvyšší soud například uvádí:

*„V otázce první žalovanou tvrzeného ‚vlastnictví domén‘ se dovolací soud ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu uvedeným v jeho rozsudku (blíže viz str. 7 rozsudku odvolacího soudu, včetně odkazů na odborné publikace): ‚Vzhledem k soukromoprávní povaze smluvně získaného práva k doménovému jménu (v právním řádu nijak neupravenému), právní teorie jednotně odmítla názor, že právo k doméně je právem vlastnickým, neboť nejde o věc v právním smyslu, jde v podstatě jen o slovní či jinak přijatelné vyjádření kódové technické identifikace počítače, příp. skupiny počítačů v síti. Shodně se smluvními podmínkami, jež přihlašovatel doménového jména ve smluvním vztahu k registrátorovi akceptuje, lze uvažovat o držitelích domény a jejího označení–doménového jména. Neobstojí proto obrana argumentující nedotknutelností vlastnického práva.‘ Dovolací soud k tomu navíc dodává, že pojmu ‚držitel doménového jména‘ se používá i např. v Nařízení Komise (ES) č. 874/2004 ze dne 28. 4. 2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavádění a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž se řídí registrace, dále např. v Pravidlech registrace doménových jmen v ccTLD .cz (bod 1.2.8 Držitel).“<sup>7</sup>*

Proti tomuto rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, která u Ústavního soudu vedena pod sp. zn. III. ÚS 2912/2012. O ústavní stížnosti dle informací veřejně dostupných na internetu nebylo dosud rozhodnuto.

Vlastnické právo je chráněno článkem 11 Listiny základních práv a svobod. To, že doménové jméno nemůže být věcí v právním smyslu, má svůj dopad v tom, že se nelze domáhat jeho ochrany dle Listiny základních práv a svobod (má to své důsledky pro případné řízení před Ústavním soudem). Dle Pelikánové a Čermáka nemůže být předmětem věcných práv k věcem cizím, tzn. předmětem práva zástavního, zadržovacího, předkupního, a nemůže být předmětem věcným bře-

men.<sup>8</sup> Dle našeho názoru tato informace však není zcela přesná z toho důvodu, že nejenom věci v právním smyslu mohou být předmětem zástavního práva (příkladem uveďme třeba pohledávku), takže jen z toho důvodu, že právo k doménovému jménu není věcí v právním smyslu, nelze učinit obecný závěr, že nemůže být předmětem zástavního práva.

Dále se dá uvažovat o zařazení doménových jmen mezi tzv. zvlášť chráněné nehmotné statky, jako jsou například vynálezy, autorská díla, ochranné známky atd. Absolutní povaha těchto práv vyplývá vždy z konkrétního právního předpisu (příp. je dovozeno judikaturou). Jak již bylo výše zmíněno, doménová jména nejsou žádným právním předpisem zvlášť upravena a ani z obecných právních institutů k takovému závěru o jejich absolutní povaze dospět nelze, zejména protože se nevyznačují tzv. potenciální ubiquitous<sup>9</sup>, a to z toho důvodu, že doménové jméno může být užíváno pouze jednou osobou, a to držitelem doménového jména. Doménová jména tedy za zvlášť chráněné nehmotné statky označit nelze.<sup>10</sup> Přestože se dle doktríny nejedná v případě doménových jmen o práva absolutní, tedy jedná se o práva relativní, což ostatně potvrzuje též právnička sdružení CZ.NIC Zuzana Průchová Durajová, nelze jim upřít to, že bez vůle osoby, pro niž bylo doménové jméno registrováno, jsou všechny ostatní osoby z registrace a užívání doménového jména vyloučeny. Obdobně jako vlastník věci tak mají tyto osoby výlučnou možnost doménové jméno užívat, zrušit, převést na jinou osobu apod.<sup>11</sup>

Práva k doménovým jménům vznikají na základě smlouvy mezi přihlašovatelem doménového jména a registrátorem, který je z pohledu práva soukromou osobou. Jedná se o synallagmatický vztah, obsahem takové smlouvy je smluvně založené právo a nárok přihlašovatele doménového jména vůči registrátorovi na udržování registrace doménového jména v platnosti za sjednaných podmínek a na druhé straně například právo registrátora na úplatu za poskytování těchto služeb.<sup>12</sup>

Smlouvy týkající se doménových jmen mají povahu inominátních smluv<sup>13</sup>, pro které se použijí ustanovení § 51 zákona č. 40/1964 Sb., nebo ustanovení § 269 zákona č. 513/1991 Sb., pokud bude vyhověno požadavkům § 261 a § 262 téhož zákona. V praxi se jedná zejména o smlouvu o registraci doménového jména, smlouvu

8 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 44.

9 Schopnost být kdykoliv a na jakémkoliv místě současně i následně vnímán a užíván neomezeným množstvím subjektů.

10 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 46-47.

11 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 48-49.

12 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 50-51.

13 „U nepojmenovaných smluv určují obsah smlouvy její účastníci, kteří si upraví vzájemná práva a povinnosti, jež tvoří obsah smlouvy, která je právním důvodem jejich vzniku. Teprve není-li v určité otázce účastníky nic smluvněno, použijí se na závazkový právní vztah, vzniklý z nepojmenované smlouvy, analogicky ta zákonná ustanovení, která upravují závazkový právní vztah obsahem a účelem nejbližší.“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1977/2007. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2013].

5 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 25, 29.

6 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 44.

7 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 04. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3407/2010. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 1. 11. 2012].

o převodu doménového jména a smlouvu o spolupráci mezi jednotlivými registrátory. Zásada smluvní volnosti v tomto ohledu by měla zejména znamenat, že žádná ze stran nesmí být donucena k uzavření smlouvy, měla by existovat volnost při určení obsahu smlouvy (i když v praxi dochází k uzavírání pouze adhezních smluv<sup>14</sup>). Ani osoba registrující ani registrátor tedy nemůže být donucen takovou smlouvu uzavřít, pokud nechce.<sup>15</sup>

Doménovému jménu však nelze upřít určitou majetkovou hodnotu. Poplatek za roční registraci národní domény .cz postupně rok od roku klesá. V roce 2012 se roční poplatek u registrátorů pohyboval v rozmezí 100 – 200 Kč bez DPH.<sup>16</sup> Již vynaložením finančních prostředků na registraci doménového jména tedy jejímu držiteli svědčí jisté majetkové právo.

Skutečnou hodnotu doménového jména však netvoří registrační poplatek, ale zejména samotné znění doménového jména. Tato cena se odvíjí od mnoha faktorů, přičemž cenu doménového jména mohou zvyšovat či snižovat například následující specifika: počet znaků v doméně (čím kratší doména je, tím lépe je zapamatovatelná, snižuje se pravděpodobnost překlepů při zadání, proto čím kratší je, tím bývá dražší), vyložitelnost domény (lepší je srozumitelné slovo, než shluk znaků), návštěvnost domény (některé názvy jsou tzn. *type in* – uživatel je zkusí zadat do adresy prohlížeče, aniž by použil vyhledávač), hledanost klíčových slov v doméně (některá slova se vyhledávají častěji, než jiná slova – jejich přítomnost v doménovém jménu zvyšuje její cenu), koncovka (pro české domény má největší hodnotu .cz, až za ní jsou .com, .info, .eu, .net), cenu ovlivňuje i prodej obdobných domén na trhu (zájemce má s čím cenu srovnat a podle toho se i rozhodnout), historie, resp. stáří doménového jména (čím je doménové jméno starší, tím spíše je indexováno ve vyhledávacích, a může být proto výš ve výsledcích vyhledávání; je již obecně známé a používané), shoda doménového jména s ochrannou známkou jiného subjektu případně s firmou (tj. obchodním názvem) či jménem známé osobnosti (nabyvatel oprávnění k držbě takového doménového jména se může dostat do konfliktu s právy osoby, které například svědčí právo k ochranné známce – to může spíše devalvovat cenu takové domény) a podobně.<sup>17</sup> Cenu doménového jména je možné určit znaleckým posudkem, a to znalcem v oboru kybernetika.<sup>18</sup>

Pokud není doména věcí ani zvláště chráněným nehmotným statkem, zbývá doménové jméno zařadit do kategorie jiných majetkových hodnot při vědomí toho, že tento pojem není v zákoně výslovně definován.

14 To znamená formulářových smluv, kde se vyplňují jen identifikační údaje účastníka a ten nemá v podstatě vliv na smlouvě cokoliv změnit.

15 PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2. S. 179.

16 KUDLÁČEK, Luboš. Doména .CZ opět zlevňuje. *NETzin.cz: Magazín o Internetu a webu* [online]. 2. 2. 2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.netzin.cz/2012/domena-cz-opet-zlevnuje.php>

17 Jakou hodnotu má vaše doména? *Marketer* [online]. 7. 4. 2008 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://marketer.cz/20080407-jakou-hodnotu-ma-vase-domena/>

18 Znalecké posudky. *Soudní znalec IT, znalecký posudek software – Mgr. Martin Ludma – Znalecké posudky*. [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.martinludma.cz/znalecke-posudky>

V případě *jiné majetkové hodnoty* se musí jednat o hodnotu majetkovou a zároveň se musí jednat o jiný předmět, než věc v právním smyslu, byt, nebytový prostor nebo právo. Uvedené znaky jsou tedy v souladu s výše uvedeným výkladem naplněny.<sup>19</sup> Ostatně stejný názor zastávají také další autoři<sup>20, 21</sup> a také sdružení CZ.NIC, které na svých stránkách přímo uvádí:

*„Doménové jméno lze považovat za tzv. jinou majetkovou hodnotu, či za subjektivní právo držitele doménového jména vyplývající z uzavřené smlouvy o registraci doménového jména. Doménové jméno či právo k němu tedy může být předmětem zástavy. Zástavní právo vznikne uzavřením písemné smlouvy, není-li v ní uvedeno jinak. Existenci zástavního práva CZ.NIC nezapíše do registru doménových jmen. Úprava vzájemných práv a povinností je zcela v kompetenci smluvních stran. CZ.NIC upozorňuje, že nemá žádnou pravomoc řešit mezi smluvními stranami případné spory ze zástavních smluv.“<sup>22</sup>*

### 2.2.1 Dílčí závěr

Lze tedy zjednodušeně uzavřít, že doménové jméno lze popsat jako jedinečnou identifikaci konkrétního místa v počítačové síti, jeho podoba může být jednak numerická a jednak znaková (lze vyjádřit oběma způsoby), přičemž z pohledu našeho zkoumání je nejdůležitější ono znakové vyjádření, to je totiž jako doménové jméno obecně vnímáno a ono také přímo ovlivňuje jeho majetkovou hodnotu.

Vedle toho jsme dospěli k závěru, že doménové jméno není věcí v právním smyslu a je z hlediska českého práva tzv. jinou majetkovou hodnotou.

### 2.3 Právní dispozice s doménovým jménem

Držitelé doménových jmen mohou svá práva k doménovým jménům převádět na jiné subjekty (budoucí držitele doménových jmen) nebo mohou registraci doménového jména zrušit.<sup>23</sup>

Postup převodu doménových jmen řeší *Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD.cz* (dále jen „Pravidla“), vydávaná sdružením CZ.NIC, konkrétně v článku pátém ve znění od 1. 12. 2012. Dle nich je registrátor oprávněn podat pokyn ke změně držitele doménového jména na písemnou žádost držitele a budoucího držitele

19 MALÍŠ, Petr. Právní povaha doménových jmen - I. díl. *Právo IT* [online]. 9. 4. 2010 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/pravni-povaha-domenovych-jmen-i-dil>

20 EMR, David; KROFT Michal. Přejete si zastavit doménové jméno?

*Epravo.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 22. 10. 2001 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prejete-si-zastavit-domenove-jmeno-15260.html?mail>

21 SEHNÁLEK, David. Právní povaha doménového jména. *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 20. 5. 2003 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?task=1&cx=132115>

22 Často kladené dotazy. CZ.NIC, z. s. p. o. *CZ.NIC* [online]. 2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.CZ.NIC/page/383/>

23 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: *CZ.NIC* [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

(registrátor musí získat souhlas od budoucího držitele s aktuální verzí Pravidel).<sup>24</sup> Dále dle článku 16.3. Pravidel platí cit. (doslovně):

*„Sdružení CZ.NIC zruší delegaci a nebo registraci Doménového jména, Doménové jméno převede na jinou osobu a pozastaví možnost převodu Doménového jména na jinou osobu, pokud tak stanoví vykonatelné soudní nebo správní rozhodnutí nebo výrok rozhodce či rozhodčího soudu, a to i v případě, že sdružení CZ.NIC samo nebylo účastníkem řízení, ve kterém bylo takové rozhodnutí vydáno.“<sup>25</sup>*

Pravidla jiný způsob převodu doménového jména na jinou osobu neuvádějí.

Sdružení CZ.NIC na svých stránkách výslovně uvádí, že doménové jméno je možné zastavit, v Pravidlech o možnosti doménové jméno zastavit zmínka není.<sup>26</sup>

Z komentáře k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) vyplývá, že v praxi může být problematické, která práva mohou být předmětem zástavního práva. Doktrína zastává názor, že musí jít o majetková práva, která jsou převoditelná, v opačném případě totiž nepřichází v úvahu jejich zpeněžení. Právo k doménovému jménu má majetkovou hodnotu a je také převoditelné. Názor o zastavitelnosti doménových jmen se tedy jeví jako správný.<sup>27</sup> Ostatně o tom, že doménové jméno zastavit lze, je odborná veřejnost zajedno:

*„Zástavní právo je sice věcným právem, nikoli však pouze věcným právem, zákon mu dává širší rozměr. Možnost podřídít doménové jméno zástavnímu právo koneckonců připouští i správce národního registru.“*

*Zástavní právo bez dalšího vzniká na základě písemné smlouvy, jež musí obsahovat označení zástavy a pohledávky, kterou zástava zajišťuje, nebo na základě rozhodnutí soudu o schválení dohody o vyřádkání dědiců.“<sup>28</sup>*

Pokud je tedy možné zastavit doménové jméno, tzn. lze zajistit peněžitou pohledávku právem k doménovému jménu, pak je nutné uvést právní důsledky. Dle občanského zákoníku totiž platí, že není-li zajištěná pohledávka včas splněna, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy a také, že zástavu lze zpeněžit ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy. Pro nařízení soudního prodeje zástavy a při prodeji zástavy soudem se postupuje podle zákona

č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“).<sup>29</sup> Naše úvahy tedy směřují tím směrem, že pokud připustíme, že doménové jméno je předmětem způsobilým k zastavení, pak v případě prodlení se splněním zajištěné pohledávky může dojít ke zpeněžení doménového jména (zástavní právo k doménovému jménu se realizuje nedobrovolnou dražbou dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů<sup>30</sup>), což je ostatně hlavním smyslem institutu zástavního práva.

V souvislosti se zastavením doménového jména vzniká dílčí otázka, zda dochází k nějakému přímému omezení zástavního dlužníka v nakládání s doménovým jménem. Zástavní právo k doménovému jménu se do žádného rejstříku nezapíše a dle Pravidel nedochází k žádnému omezení práv držitele domény s touto doménou nakládat. Držitel domény ji tak může převést na jinou osobu, nebo může dojít i k zániku registrace doménového jména (např. pro neprodloužení registrace). Zástavní dlužník je však ze zákona povinen zdržet se všeho, čím by i jen částečně, zmařil uspokojení svého věřitele a tato povinnost je sankcionována i trestním právem v podobě spáchání trestného činu poškozování věřitele. Zástavní dlužník by tedy měl dbát i na to, aby byla registrace včas prodloužena.<sup>31</sup>

Čtenář může být zmaten, proč se v rámci tohoto článku zabýváme zastavitelností doménového jména. Důvod je však následující. Subjekt, kterému svědčí právo k doménovému jménu, je s tímto doménovým jménem určitým způsobem úzce spjat, je na něj zvyklý, a přestože zatíží právo k doménovému jménu zástavním právem, typicky o toto právo přijít nechce. Tuto situaci lze připodobnit k vlastníkově věci, který dává movitou či nemovitou věc do zástavy, o tuto věc přijít nechce, nicméně je předem srozuměn s tím, že pokud pohledávku není schopen uhradit, může o svou věc přijít. Je otázkou, zda je možné principiálně k úhradě dluhu použít i právo, které subjekt zástavním právem nezatížil. V případě movitých a nemovitých věcí v rámci exekučního řízení lze tyto věci zpeněžit v dražbě přesto, že je dlužník zástavním právem nezatížil, tedy nevyslovil vůli, aby byl jeho dluh v případě prodlení uhrazen z výtěžku prodeje zastavených věcí. Pokud výše uvedenými úvahami docházíme k závěru, že je doménové jméno zastavitelné a je také možné provést jeho zpeněžení dle občanského soudního řádu pro účely uspokojení zástavního věřitele, není důvod dojít k jinému předběžnému závěru než tomu, že obdobný princip by se měl, resp. by se mohl uplatnit také v případě provedení soudního výkonu rozhodnutí či exekuce.

24 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: CZ.NIC [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

25 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: CZ.NIC [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

26 Často kladené dotazy. CZ.NIC, z. s. p. o. CZ.NIC [online]. 2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.CZ.NIC/page/383/>

27 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL Jiří; ŠKÁROVÁ Marta; Milan HULMÁK a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. , 1221 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1. S. 823-824.

28 Nakládání s doménovými jmény (převod, přechod, zástava, zánik). *Doménové spory* [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://domenovespory.blogspot.cz/2011/06/nakladani-s-domenovymi-jmeny-prevod.html>

29 § 165 – § 165a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

30 Nakládání s doménovými jmény (převod, přechod, zástava, zánik). *Doménové spory* [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://domenovespory.blogspot.cz/2011/06/nakladani-s-domenovymi-jmeny-prevod.html>

31 DURAJOVÁ, Zuzana. Doménové jméno jako předmět zástavního práva. *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2010 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=2267365>



## 2.4 Postavení vykonávacího řízení v civilním právu

Civilní řízení má často dvě fáze. Jsou jimi fáze nalézací a fakultativní vykonávací. Každá z nich sleduje dosažení jiného cíle a jsou i vzájemně nezávislé. V nalézacím řízení soud nebo jiný orgán autoritativně rozhodne o právech účastníků (založí práva, stanoví povinnosti), přičemž je dán povinnému prostor k tomu, aby byla tato práva naplněna. Pokud však povinný dobrovolně svoji povinnost nesplní, je možné jeho povinnost nuceně realizovat v rámci fáze vykonávací.<sup>32</sup>

Soudní a další rozhodnutí je v praxi nutné vykonávat nejen v oblasti práva soukromého. Speciální právní úprava existuje například i v právu správním (jedná se o správní exekuci) a v daňovém řízení (obdobně daňová exekuce).

Výkon rozhodnutí je systematicky zařazen v části šesté občanského soudního řádu. Protože ne každý je ochoten dobrovolně splnit to, co mu ukládá pravomocné rozhodnutí soudu, a soudy byly postupně čím dál více zavalovány návrhy na výkon rozhodnutí, byl do našeho právního řádu nově zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen „exekuční řád“) a o změně dalších zákonů, počínaje 1. 9. 2001 zakotven institut soudního exekutora, který měl rychleji a účinněji zajistit vymahatelnost pohledávek.

*„Od účinnosti exekučního řádu není tedy nucený výkon přiznaných plnění již vyhrazen výlučně soudu. Za podmínek stanovených zákonem jej realizují i soudní exekutoři (§ 1 odst. 2 EŘ).“*

*Exekutor je oprávněn, nestanoví-li exekuční řád jinak, vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu, a jeho úkony se považují za úkony soudu (§ 28 odst. 1, § 52 odst. 2 EŘ). Z toho plyne, že v případech, kdy je exekutor povolán k rozhodování, je jeho rozhodnutí postaveno na roveň rozhodnutí soudu prvního stupně, tj. Soudu okresního (§ 45 odst. 1 EŘ). Exekutor při provádění exekuce nemá postavení soukromoprávního subjektu, nýbrž vykonává pravomoc svěřenou mu předpisy veřejného práva. Je na něj delegována část státní moci, jejímž nositelem je při soudním výkonu rozhodnutí soud, tedy pravomoc nuceně vykonávat exekuční tituly.“<sup>33</sup>*

## 2.5 Principy výkonu rozhodnutí

Podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 se mohl oprávněný rozhodnout, pokud povinný nesplnil svoji povinnost dobrovolně, zda podá návrh na soudní výkon rozhodnutí dle občanského soudního řádu,<sup>34</sup> nebo návrh

na nařízení exekuce dle exekučního řádu.<sup>35</sup> Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, novelizoval občanský soudní řád a exekuční řád. Nově platí, že výkon rozhodnutí obecnými soudy lze provést jen v případech a) rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, b) pokud nejde o exekuční titul, který lze vykonat podle správního řádu nebo daňového řádu, c) pokud je podán návrh na vyklizení bytu nebo místnosti se zajištěním bytové náhrady, d) jde-li o vykazání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným, nebo e) pokud se jedná o rozhodnutí orgánů Evropských společenství nebo cizí rozhodnutí.<sup>36</sup>

V ostatních případech oprávněný podává exekuční návrh přímo u soudního exekutora.

Exekuční řád je ve vztahu k občanskému soudnímu řádu zákonem speciálním, znamená to, že se přednostně použijí ustanovení exekučního řádu, a tam, kde exekuční řád nemá žádné speciální ustanovení, lze použít občanský soudní řád. Při výkladu těchto právních předpisů je třeba mít tento vztah na zřeteli s tím, že se při aplikaci exekučního řádu dají přiměřeně užít výkladová stanoviska k výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu.<sup>37</sup>

Exekuční soud nově vydává pouze pověření exekutora (proti kterému není přípustné odvolání), usnesení o nařízení exekuce se již nevydává. Exekutor následně vydá pouze tzv. vyzoomění o zahájení exekučního řízení.<sup>38</sup>

Přestože po novele občanského soudního řádu budou oprávněni v drtivé většině podávat návrhy u soudních exekutorů a ne u obecných soudů (až tedy na možnost výkonu tzv. cizích rozhodnutí), na specialitě ustanovení exekučního řádu k občanskému soudnímu řádu to dle nás nic nemění, a proto se nám jeví jako vhodnější provést nejprve analýzu obecného předpisu a posléze předpisu speciálního.

## 2.6 Způsoby vykonávacího řízení

Občanský soudní řád je založen na principu, že vykonávací řízení lze provést jen způsoby, které jsou v tomto zákoně uvedené. Oprávněný v návrhu uvede, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden.<sup>39</sup> Přitom musí být zvažována vhodnost takového způsobu výkonu

<sup>35</sup> § 37 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>36</sup> § 251 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>37</sup> TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 247.

<sup>38</sup> BENEŠ, Ondřej. Několik poznámek k aktuálním změnám v exekučním řádu a k zavedení povinné předžalobní výzvy. *Epravo.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 11. 1. 2013 [cit. 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-aktualnim-zmenam-v-exekucnim-radu-a-k-zavedeni-povinne-predzalobni-vyzvy-88306.html>

<sup>39</sup> § 257 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>32</sup> TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 4.

<sup>33</sup> TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 756.

<sup>34</sup> § 251 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

rozhodnutí (zejména z pohledu výše pohledávky a předmětu, kterým má být pohledávka uspokojena).<sup>40</sup> Dle judikatury platí, že oprávněný nemusí a priori tvrdit a dokládat, že navržený způsob výkonu rozhodnutí je způsobem vhodným; naopak je na povinném, aby tvrdil a prokázal, že tento způsob vhodný není, protože lze postihnout jiné majetkové hodnoty způsobem vhodnějším.<sup>41</sup>

### 2.6.1 Způsoby výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu

Způsob výkonu rozhodnutí se liší dle toho, co exekuční titul ukládá. Ukládá-li zaplacení peněžité částky, pak dle právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 bylo lze provést výkon tuzemského rozhodnutí srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem. Šlo-li o jinou povinnost, než zaplacení peněžité částky, řídila se povahou uložené povinnosti a výkon šlo provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů. Dále zákon v tehdejší znění řešil výkon tuzemských rozhodnutí prodejem zástavy tak, že šlo pro zajištěnou pohledávku provést mj. postižení zastavených jiných majetkových práv.<sup>42</sup>

Středem našeho prioritního zájmu nebude zpeněžení zástavy (práva k doménovému jménu) – v takovém případě totiž sám držitel práv k doménovému jménu v rámci kontraktace zástavní smlouvy vzal na vědomí, že může o práva k doménovému jménu přijít v případě, že neuhradí zajištěnou pohledávku. Nezajímavý je pro nás také výkon jiné povinnosti, než zaplacení peněžité částky. Zaměříme se tedy na způsoby vhodné v případě, že exekuční titul ukládá zaplacení peněžité částky a oprávněný se nemůže hojit (pokud by chtěl) prostřednictvím zástavního práva k doménovému jménu.

### 2.6.2 Způsob výkonu rozhodnutí ukládající zaplacení peněžité částky

Aby se mohl oprávněný, jehož peněžitá pohledávka nebyla řádně uspokojena, hojit prostřednictvím zpeněžení práv k doménovému jménu, musí být tento způsob zařaditelný pod jeden z výše zmíněných způsobů výkonu rozhodnutí ukládajících zaplacení peněžité částky.

Z množiny všech relevantních způsobů vyloučíme srážky ze mzdy, příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodej movitých věcí a nemovitostí, prodej podniku a zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitostem. Zůstává nám tak příkázáním pohledávky, které je systematicky zařazeno do části šesté, hlavy třetí

občanského soudního řádu. Tato hlava je pak fakticky rozdělena na příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu, příkázání jiných peněžitých pohledávek a postižení jiných majetkových práv. Znovu při aplikaci vylučovací metody docházíme k závěru, že jediným možným využitelným institutem pro účely tohoto článku je postižení jiných majetkových práv, neboť jsme dříve dospěli k závěru, že doménové jméno je tzv. jinou majetkovou hodnotou.

Jsmo tedy toho názoru, že pokud občanský soudní řád obsahuje právní ustanovení, jehož výkladem lze dospět k závěru, že se dle něj oprávnění mohou zhojit zpeněžením práv k doménovému jménu, jsou to právě ustanovení týkající se postižení jiných majetkových práv.

### 2.6.3 Způsob provedení exekuce

Exekutor v rámci své činnosti zvolí způsob, kterým exekuci provede, a vydá exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen. Exekučním příkazem je příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v exekučním řádu. Zásady zmíněné v části výkonu rozhodnutí platí i pro exekuční řízení.<sup>43</sup>

Exekuci lze provést jen způsoby uvedenými v exekučním řádu. Způsoby provedení exekuce pak jsou taxativně uvedeny v § 59 exekučního řádu. Ty do jisté míry kopírují úpravu občanského soudního řádu, proto postačí uvést, že mezi způsoby patří též příkázání pohledávky. Provedení exekuce postižením práv k doménovému jménu sice exekuční řád výslovně neuvádí, nicméně ji také výslovně nevylučuje. Exekuční řád upravuje výslovně zpeněžení patentů, průmyslových vzorů a ochranných známek v ustanovení § 64, mezi tato práva však (jak jsme již dříve dospěli) právo k doménovému jménu nepatří.

Konečně v ustanovení § 65 exekuční řád stanoví, že na provádění exekuce příkázáním pohledávky se přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky.

## 2.7 Dílčí závěr

Občanský soudní řád a exekuční řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 již nadále nepočítá s nařízením výkonu tuzemských soudních rozhodnutí, která stanovují povinnost zaplacení peněžité částky, obecnými soudy. Nadále bude možné zahájit exekuční řízení u soudních exekutorů.

Soudní exekutoři postupují zejména dle exekučního řádu, který je předpisem speciálním k občanskému soudnímu řádu. Exekuční řád stanoví, že exekuci lze provést pouze způsoby, které jsou uvedeny v exekučním řádu. Vylučovací metodou jsme dospěli k závěru, že k uspokojení oprávněného zkoumaným způsobem lze z možných právních institutů využít toliko postižení jiných majetkových práv. Exekuční řád stanoví, že na exekuci příkázáním pohledávky se použijí přiměřeně

40 § 264 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

41 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1818/2006. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 1. 11. 2012].

42 § 258 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

43 § 37 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky a dále se k této problematice nevyjadřuje.

V dalším výkladu tedy musíme vyjít z ustanovení § 320 občanského soudního řádu.

### 3. Postižení jiných majetkových práv

Jak jsme vysvětlili výše, ze všech ustanovení, která občanský soudní řád nabízí, může k uspokojení oprávněného prostřednictvím doménového jména zkoumaným způsobem vést pouze **instit ut postižení jiných majetkových práv**. Naši právní analýzu zpracujeme podle aktuálního stavu občanského soudního řádu, tedy ve znění účinném od 1. 1. 2013, resp. 28. 2. 2013, protože novelou zákonem č. 45/2013 Sb. byla s účinností od 28. 2. 2013 opravena legislativní chyba v ustanovení § 315 občanského soudního řádu.

#### 3.1 Předpoklady

Instit ut postižení jiných majetkových práv je zakotven v § 320 občanského soudního řádu. Předpokladem pro výkon rozhodnutí tímto způsobem je, že právo, které má být postiženo, má majetkovou hodnotu, není spojeno s osobou povinného a je převoditelné na jiného.

Podmínka převoditelnosti práva a majetkové hodnoty práva se kryje s předpoklady zastavitelnosti práva, přičemž již dříve jsme zjistili, že práva k doménovému jménu jsou převoditelná a mají majetkovou hodnotu. Předpokladem zastavitelnosti však výslovně nebyla podmínka, že právo nesmí být spojeno s osobou povinného.

##### 3.1.1 Spojení práva s osobou povinného

Zprvu připomeňme, že doménové jméno nemůže být předmětem vlastnického práva.

V komentáři k občanskému soudnímu řádu autoři uvádějí, která práva jsou spojena s osobou, a jsou tudíž nepřevoditelná. Jsou to typicky osobní autorská práva<sup>44</sup>, právo dědické a právo na výživné, licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání<sup>45</sup>, na poštovní licenci<sup>46</sup>, ale tento výčet není taxativní.<sup>47</sup>

Jiný způsob, jak popsat osobní práva, která nelze postihnout tímto způsobem výkonu rozhodnutí, je, že

se v jejich případě jedná o práva, která zanikají zánikem onoho subjektu.<sup>48</sup>

Práva k doménovým jménům jsou v případě smrti držitele předmětem dědictví, takže zjevně nejde o právo, které by smrtí držitele zaniklo. Na tomto základě jsou založena též Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz. Podle bodu 12.2.3. může sdružení CZ.NIC zrušit registraci doménové jména, zanikl-li držitel bez právního nástupce nebo zemřel bez dědiců. A contrario tedy zanikl-li by nebo zemřel-li by držitel s právním nástupcem nebo s dědicem, právo k doménovému jménu sdružení CZ.NIC zrušit nemůže.<sup>49</sup> Možnost zdědit práva k doménovému jménu též připouští právníčka sdružení CZ.NIC Zuzana Průchová Duračková.<sup>50,51</sup>

V této souvislosti lze zmínit například práva osobnostní jako např. právo osobovat si autorství, právo udělit svolení ke změně či zásahu do díla, které je spojeno s osobou povinného. Tato práva zanikají smrtí autora, zatímco právo k doménovému jménu smrtí držitele nezaniká a přechází na dědice. To je argument ve prospěch neexistence spojení práva k doménovému jménu s osobou držitele.

Nejvyšší soud se v rozsudku ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97, zabýval otázkou, zda je obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným tzv. jiným majetkovým právem ve smyslu ustanovení § 320 odst. 1 občanského soudního řádu, a dospěl k závěru, že:

*„[...] i když obchodní podíl se vyjadřuje v penězích a má tudíž majetkový aspekt, je souborem majetkových a nemajetkových práv a povinností (mezi nemajetková práva patří zvláště práva týkající se řízení společnosti a kontroly její činnosti). Tento soubor práv a povinností jako celek představuje míru účasti společníka na čistém obchodním jmění (v peněžním ocenění) a současně míru účasti společníka na řízení a kontrole společnosti. Majetkový aspekt, popř. majetkové právo nelze ze souboru uvedených práv vydělit jako samostatné majetkové právo, které by mohlo být předmětem výkonu rozhodnutí. [...] Kromě toho je jedním z charakteristických znaků společnosti s ručením omezeným i to, že se společníci zpravidla osobně podílejí na její činnosti. Proto také obchodní zákoník určuje, že možnost převodu obchodního podílu na jinou osobu, než na společníka musí být výslovně připuštěna ve společenské smlouvě, bez předchozího souhlasu společníků vyjádřeného ve společenské smlouvě tedy nelze založit situaci, kdy by se společníkem*

44 § 11 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

45 § 12 odst. 7 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

46 § 22 odst. 2 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách), ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

47 BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL Ljubomír; KRČMÁŘ Zdeněk. *Občanský soudní řád: komentář*. 7. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, viii s., s. 1043-2088. ISBN 8071793787. S. 1578 – 1581.

48 TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 364.

49 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: *CZ.NIC* [online]. 2011 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

50 ČIČÁK, Matěj. *Život po smrti: Zdědit můžete i internetovou doménu* [online]. Mladá fronta, a.s., 2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/zivot-po-smrti-zdedit-muzete-i-internetovou-domenu/sc-3-a-165131/default.aspx>

51 PRŮCHOVÁ DURAČKOVÁ, Zuzana. Problematika nároku na doménu spojené s pozůstalostí a následným dědickým vypořádáním. *IT právo – server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 20. 5. 2003 [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?task=1&cx=132115>



*stala osoba, která se na činnosti společnosti osobně podílet nemůže.*<sup>52</sup>

Z výše uvedeného je tedy patrné, že Nejvyšší soud reflektoval, že obchodní podíl sice má majetkovou hodnotu, ale jeho převoditelnost je podmíněná souhlasem společníků obchodní společnosti a vážou se k němu další práva – např. osobní podílení na chodu společnosti. Postihnout jej tedy tímto způsobem dle Nejvyššího soudu nešlo, Nejvyšší soud však výslovně neuvedl, že by obchodní podíl byl právem spojeným s osobou povinného.

Tento přístup k „nepostizitelnosti“ obchodního podílu byl právní obcí kritizován, novelami občanského soudního řádu byl tento přístup přehodnocen<sup>53</sup> a nyní je situace následující:

*„Nařízením výkonu rozhodnutí postižením podílu povinného ve veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným nebo postižením jeho členských práv a povinností v družstvu zaniká účast povinného v obchodní společnosti nebo v družstvu. [...]“*

*Zaniká-li nařízením výkonu rozhodnutí podle § 320 odst. 1 účast povinného v obchodní společnosti nebo v družstvu nebo zrušuje-li se tím obchodní společnost, postihuje výkon rozhodnutí pohledávku povinného z práva na vypořádací podíl, popřípadě z práva na podíl na likvidačním zůstatku (§ 320a odst. 1 OSŘ).*<sup>54</sup>

Nejvyšší soud dále v usnesení ze dne 9. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2587/99, připustil, že akcie, jakožto cenný papír (s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle zákona a stanov akciové společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti, jakož i další práva akcionáře, vyplývající ze zákona) mohou být postižena výkonem rozhodnutí podle ustanovení § 320 občanského soudního řádu. Na rozdíl od obchodního podílu nelze převoditelnost akcií vyloučit. Hlavním rozdílem tedy je, že v případě obchodního podílu jde o soubor práv a povinností, z nichž jen některá jsou volně převoditelná na jiného (nepřísluší jen jeho majiteli osobně), akcie naproti tomu je cenným papírem, s nímž jsou spojena (do něj inkorporována) všechna práva akcionáře, která mu podle zákona přísluší. Doslovnou dikci zákona „*kteřé není spojeno s osobou povinného*“ Nejvyšší soud lidsky interpretoval tak, že lze provést postižení jiného majetkového práva povinného, které není právem, které přísluší jen povinnému osobně.<sup>55</sup>

Zákonem č. 30/2000 Sb. byl novelizován občanský soudní řád a bylo přidáno nové ustanovení § 334a, které odstranilo dřívější nejistotu při způsobu jejich postižení

52 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2012].

53 TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 368-369.

54 TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 368-369.

55 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2587/99. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2012].

a novela upravuje postižení zaknihovaných a imobilizovaných cenných papírů v tomto novém ustanovení a postup dle § 320 občanského soudního řádu se nadále nepoužije (z důvodu existence speciálnějšího ustanovení).<sup>56</sup>

Z výše uvedeného dospíváme k závěru, že právo držitele k doménovému jménu sice je, resp. může být, silněji spojeno s identitou samotného subjektu, například pokud doménové jméno odpovídá ochranné známce tohoto subjektu, nicméně toto samo neznámá, že by právo k doménovému jménu bylo přímo spojeno s touto osobou, nebo že by toto právo příslušelo jen této osobě.

Pokud porovnáme právo k doménovému jménu s obchodním podílem a s akcií, pak dospíváme k závěru, že doménové jméno se méně podobá obchodnímu podílu a více se podobá akcií. Na rozdíl od obchodního podílu není při převodu práv k doménovému jménu třeba souhlasu třetích subjektů stejně jako v případě převodu akcií. Větší podobnost s akciemi tedy spatřujeme, zejména pokud srovnáváme možnost převoditelnosti těchto práv na třetí osoby.

Fakt, že přestože i v době, kdy právní úprava neobsahovala výslovnou možnost postihu akcií, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že prostřednictvím ustanovení § 320 občanského soudního řádu lze jejich postihu dosáhnout, svědčí spíše o tom, že není nutná výslovná právní úprava postižení práv k doménovému jménu (přestože z pohledu právní jistoty adresátů práva by byla zjevně velmi žádoucí) a stávající obecná ustanovení se dají vhodně vyložit.

Dle názoru Zuzany Průchové Durajové, právničky sdružení CZ.NIC, musí být otázka spojení práva k doménovému jménu s osobou držitele řešena individuálně, a to v závislosti na konkrétním znění doménového jména. V situaci, kdy by bylo exekucí postiženo doménové jméno, které je shodné s ochrannou známkou (navíc třeba obecně známou ve smyslu čl. 6bis Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883) či se jménem fyzické osoby nebo obchodní firmou právnické osoby, by nastala otázka, zda by v případě užití doménového jména novým držitelem, který doménu získá, byť pro jiné výrobky či služby, nedošlo ke konfliktu s právy třetích osob [např. § 44 odst. 2 písm. d) zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník].

Přestože se dá s výše uvedenými důsledky nabytí práva k doménovému jménu souhlasit, zastáváme názor, že soudní exekutor nemůže v rámci exekuce rozhodovat o tom, zda to které doménové jméno je silně spojeno s povinným subjektem, či není, a podle toho určovat, zda lze postihnout konkrétní právo k doménovému jménu, nebo nelze. Jsme přesvědčeni, že rozhodnout se, zda právo k doménovému jménu budoucí nabyvatel přijme do držby, je zcela v jeho režii, a nese tak plnou odpovědnost za to, zda se nabytím práv k doménovému jménu dostane do konfliktu s jinými právními předpisy. Odůvodňujeme to analogií jako v případě zpeněžení zastaveného práva k doménovému jménu – pokud je právo k doménovému jménu zpeněženo, nabyvatel

56 TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 365-366.

tohoto práva také musí posoudit, zda jeho nabytím bytí nechtěně nezasáhne do práv třetích osob. Navíc pokud by soudní exekutor v rámci své pravomoci určoval, zda konkrétní doménové jméno není úzce spojeno s osobou povinného a lze tedy provést jeho exekuci, založilo by to de facto dobrou víru jeho budoucího nabyvatele v to, že nabytím práv k němu nezasáhne do práv třetích osob. Tato dobrá víra by však dle našeho názoru byla „lichá“, protože o skutečném zásahu do těchto práv rozhodují orgány k tomu určené a soudní exekutor tímto orgánem není.

Uvedeme-li dva příklady – tedy že Zdeněk Havran je držitelem práva k doménovému jménu „zdenek-havran.cz“ a pan Petr Novotný je držitelem práva k doménovému jménu „abjzxp.cz“, pak je evidentní, že v prvním případě lze hovořit na první pohled o silnějším spojení s osobou držitele práva k doménovému jménu. Nicméně situace takto zjevné nebývají.

Zmíňme ještě například doménové jméno odpovídající jménu známé osobnosti, například „lucie-bila.cz“. Předpokládejme, že v České republice žije více osob se jménem Lucie Bílá. Dá se tvrdit, že jen z toho důvodu, že doménové jméno odpovídá jménu známé zpěvačky, by všechny ostatní Lucie Bílé byly vyloučeny z možnosti zaregistrovat si toto doménové jméno k prezentaci své osoby? Domníváme se, že jen za předpokladu kladné odpovědi na předchozí otázku by se dalo dospět k závěru, že by právo k doménovému jménu mohlo být spojeno s osobou jejího držitele (a tudíž nikdo jiný krom ní by toto právo držet nemohl). My však na tuto otázku dáváme negativní odpověď, protože jsme toho názoru, že každá Lucie Bílá má stejnou možnost si toto doménové jméno zaregistrovat a oprávněně je držet.

Jsme toho názoru, že z pohledu objektivního práva musí být možné dospět k obecně uplatnitelnému a jednoznačnému závěru o tom, zda je právo k doménovému jménu obecně spojeno s osobou povinného, či není, aby byla také zajištěna právní jistota adresátů práva v právních vztazích.

Některé domény tedy evidentně nejsou spojeny s osobou držitele, u jiných domén jisté spojení vidět lze – zejména když odpovídají jménu fyzické osoby nebo ochranné známce. Práva osobnostní (jež jsou spojena s danou osobou) jako právo oslovovat si autorství, udělit souhlas ke změně nebo k zásahu do díla, zanikají smrtí autora. Naproti tomu jsme dospěli k závěru, že právo k doménovému jménu smrtí nezaniká, ale dědí se. Právo k doménovému jménu je též volně převoditelné (obdobně jako akcie, která není spojena s osobou majitele), ale nejsou s ním spojena další práva připodobitelná k právům vztahujícím se k obchodnímu podílu (např. osobní řízení společnosti). Konkrétní znění doménového jména pak dle našeho názoru může svědčit více subjektům. Všechny tyto indicie tedy směřují k závěru, že právo k doménovému jménu není spojeno s osobou povinného.

Problematiku nabytí doménového jména, o kterém se zdá, že má užší vztah s osobou původního držitele, dále řešíme ještě v části „rizika pro dražitele“.

### 3.1.2 Dílčí závěr

Výše uvedenou analýzou jsme dospěli k závěru, že právo k doménovému jménu má majetkovou hodnotu, obsahově nespadá pod kategorii práv, která jsou spojena s osobou povinného, tedy že nepřísluší jen povinnému osobně, a že doménové jméno je převoditelné na jiného.

Předpoklady ustanovení § 320 odst. 1 občanského soudního řádu jsou tedy splněny a docházíme k závěru, že právo k doménovému jménu je postižitelné dle § 320 občanského soudního řádu postižením jiných majetkových práv.

### 3.2 Pravidla provádění exekuce postižením jiných majetkových práv

Postup provádění výkonu rozhodnutí postižením jiných majetkových práv není v § 320 občanského soudního řádu podrobně rozveden, ale je odkázáno, že se na něj přiměřeně použijí ustanovení § 312 odst. 3, § 313 až 316 občanského právního řádu, není-li stanoveno jinak. Druhá věta tohoto ustanovení stanoví, že pokud nelze cenu jiného majetkového práva určit ze smlouvy, na jejímž základě jiné majetkové právo vzniklo, přibere soud k určení rozhodné ceny znalce.<sup>57</sup>

V našem případě je toto právě ona situace, kdy ze smlouvy, na jejímž základě právo k doménovému jménu vznikla, v zásadě nelze určit cenu této domény. Jak jsme již pojednali v části týkající se právní povahy doménového jména, cenu tohoto práva ovlivňuje velké množství faktorů a cenu domény neurčuje jen poplatek za roční registraci domény. Proto je nutné, aby byl na cenu doménového jména vypracován znalecký posudek. Tím se však výkon rozhodnutí tímto způsobem stává poměrně finančně náročný, protože dle našeho názoru může v případě běžných doménových jmen cena znaleckého posudku dosahovat ceny samotného práva k doménovému jménu.

Co je vlastně cílem tohoto způsobu výkonu rozhodnutí? Cílem není, že oprávněný získá nějaké právo či nepeněžitě plnění, které náleží povinnému, ale naopak uspokojení peněžitě pohledávky oprávněného. Postižení jiného majetkového práva povinného je tu jen prostředkem k dosažení uvedeného cíle a výsledku.<sup>58</sup>

V našem případě nespočívá právo povinného ve vydání nebo dodání movitých věcí, proto je pro nás ustanovení § 320 odst. 3 občanského soudního řádu nezájímavé.

Podle ustanovení § 312 odst. 3 postihuje výkon rozhodnutí pohledávku povinného pouze do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, v našem případě však nelze zpeněžit jen část práva k doménovému jménu, takže toto ustanovení se dá vyložit přiměřeně tak, že pokud by bylo výkonem rozhodnutí postižením práv k doménovému jménu vymoženo více, než činí pohle-

57 § 320 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

58 TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9. S. 363.

dávka oprávněného a jejího příslušenství, pak výkon rozhodnutí tento rozdíl nepostihuje.<sup>59</sup>

### 3.2.1 Arrestorium a inhibitorium

Podle § 313 občanského soudního řádu v exekučním příkazu soudní exekutor zakáže povinnému, aby se svojí pohledávkou jakkoliv nakládal (tzv. inhibitorium) a dlužníkovi povinného (tzv. poddlužníku) zakáže, aby od okamžiku, kdy mu byl doručen exekuční příkaz, povinnému jeho pohledávku vyplatil, provedl započtení nebo s ní jinak nakládal (tzv. arrestorium).<sup>60, 61</sup> K tomu dodáváme, že exekuční řád takový právní úkon povinného stihá neplatností, které je třeba se dovolat.<sup>62, 63</sup>

Použijeme-li toto ustanovení přiměřeně na právo k doménovému jménu, pak soudní exekutor zakáže držiteli práv k doménovému jménu, aby s právy k doménovému jménu jakkoliv nakládal. Arrestorium v tomto případě hovoří o poddlužníku povinného, vzniká tedy otázka, zda je tímto poddlužníkem povinného registrátor, nebo sdružení CZ.NIC. S tímto problémem není úplně jednoduché se vypořádat.

Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz řeší převod doménových takto:

*„Sdružení CZ.NIC zaregistruje změnu Držitele Doménového jména (převod Doménového jména) na pokyn podaný prostřednictvím Určeného registrátora daného Doménového jména. Určený registrátor je oprávněn podat pokyn ke změně Držitele Doménového jména na písemnou žádost Držitele a budoucího Držitele.“<sup>64</sup>*

Z tohoto ustanovení tedy plyne, že pokyn na změnu podává držitel a budoucí držitel sdružení CZ.NIC prostřednictvím určeného registrátora. Registrátora tedy chápeme pouze jako prostředníka, který nerozhoduje o tom, zda skutečně musí dojít ke změně registrace, je pouze oprávněn pokyn předat sdružení CZ.NIC, které změnu provede. Z tohoto tedy dovozujeme, že zákaz, aby bylo jakkoliv nakládáno s právy k doménovému jménu, je třeba směřovat zejména sdružení CZ.NIC, protože registrátor na změně registrace nemá rozhodující vliv, resp. ji nemůže znemožnit.

To ostatně potvrzuje i ustanovení článku 12.6. pravidel:

*„Jestliže z těchto Pravidel registrace vyplývá právo či povinnost sdružení CZ.NIC provádět registrace, převody, blokace či rušení Doménových jmen, změny dalších záznamů v Centrálním registru či jakékoliv další úkony, je sdružení CZ.NIC oprávněno takové úkony činit i tehdy, jestliže žádost o jejich provedení nebyla podána prostřednictvím Určeného Registrátora. Sdružení CZ.NIC má právo provést takový úkon na žádost Držitele, osoby vedené v Centrálním registru či jiné oprávněné osoby podanou nikoliv prostřednictvím Určeného Registrátora i v případě, že taková možnost vyslovně z těchto Pravidel registrace nevyplývá.“<sup>65</sup>*

Žádost tedy nemusí být nutně podána prostřednictvím registrátora.

Otázkou však zůstává, jak by si sdružení CZ.NIC s tímto zákazem dispozice s právy k doménovému jménu poradilo. Podle článku 16.5. pravidel:

*„Sdružení CZ.NIC pozastaví možnost převodu Doménového jména na jinou osobu a možnost zrušení registrace Doménového jména (společně dále jen ‚blokace‘) na žádost osoby, která zahájila proti držiteli řízení, v němž z důvodu porušení svých práv napadá registraci Doménového jména Držitelem.“<sup>66</sup>*

V našem případě ale zjevně nejde o řízení, v němž by třetí osoba napadala registraci doménového jména držitelem z důvodu porušení svých práv. Dle tohoto ustanovení tedy subjekt oprávněný v exekuci nemůže žádat po sdružení CZ.NIC tzv. blokaci.

Srovnáme uvedenou situaci třeba s tím, kdy je peněžnímu ústavu zakázáno, aby svému klientovi vyplatil peníze na účtu či s ním jakkoliv nakládal, nebo i s jakýmkoliv jiným dlužníkem povinného, kterému je též tímto exekučním příkazem zakázáno vyplatit povinnému jeho pohledávku. Ani v těchto situacích není mezi povinným a dlužníkem v rámci jejich smluvního vztahu výslovně dohodnuto, že v případě, že bude dlužníku povinného doručen exekuční příkaz příkázáním pohledávky, tak že je dlužník povinného povinen tuto pohledávku nevyplácet. Tato povinnost dlužníka povinného vyplývá přímo z pravomocného rozhodnutí soudního exekutora. Docházíme k závěru, že absence stanovení takové povinnosti ve smluvním vztahu mezi dlužníkem a věřitelem nevádí.

Z výše uvedeného důvodu si myslíme, že i pokud by sdružení CZ.NIC nepozastavilo možnost převodu postupem dle článku 16.5. pravidel, pak by mělo přijmout jiná vhodná opatření, aby nebylo možné práva k doménovému jménu převést, a vyhovět tak povinnosti, která mu byla stanovena pravomocným rozhodnutím. V opačném případě by porušilo právní povinnost a byl by dán jeden z předpokladů odpovědnosti za škodu.

59 § 312 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

60 DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xviii s., s. 1581-3343. ISBN 9788074001079. S. 2398-2399.

61 § 313 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

62 § 47 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

63 § 44a odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

64 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: *CZ.NIC* [online]. 2011 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

65 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: *CZ.NIC* [online]. 2011 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

66 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: *CZ.NIC* [online]. 2011 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)



Z odpovědi na náš písemný dotaz právníčka sdružení CZ.NIC Zuzana Průchová Durajová uvádí:

*„Pokud exekutor uvědomí sdružení CZ.NIC (obvykle tím, že zašle na vědomí usnesení o pověření + exekuční příkaz), pak sdružení CZ.NIC doménové jméno zablokuje a tím znemožní držitelé domény s doménou disponovat „centrálně“, tzn. nepodaří se mu např. doménu převést přes kteréhokoliv registrátora.“*

Zároveň však na dotaz, zda v tomto případě jde o blokáci dle článku 16.5. pravidel odpovídá záporně. Půjde tedy zřejmě o jiné vhodné opatření.

### 3.2.2 Doručení exekučního příkazu

Exekuční příkaz postižením jiné peněžitě pohledávky se doručuje jak oprávněnému, tak povinnému a samozřejmě dlužníkovi povinného.

Zatímco u osoby oprávněného ani povinného nevznikají pochybnosti o tom, kdo je tímto subjektem, v případě osoby poddlužníka to již tak jasné není. V předchozích odstavcích jsme dospěli k závěru, že poddlužníkem je sdružení CZ.NIC, protože to má rozhodující roli na změně registrace. Pokud jde o otázku doručení exekučního příkazu poddlužníkovi, pak by ovšem nedávalo logický smysl, aby tento exekuční příkaz byl doručen pouze sdružení CZ.NIC a samotný registrátor by o existenci exekučního příkazu nevěděl. Exekuční příkaz by tedy dle našeho názoru měl být doručen i registrátorovi.

Myslíme si, že by se za poddlužníka mělo považovat jak sdružení CZ.NIC, tak dotčený registrátor. Pokud budeme považovat za poddlužníka oba tyto subjekty, bude se na ně oba arrestatorium vztahovat, což dle našeho přesvědčení žádnému právnímu ustanovení neodporuje. Registrátor by tedy nemohl předat sdružení CZ.NIC pokyn ke změně registrace doménového jména a sdružení CZ.NIC by tuto změnu provést nemohlo ani na požadavek povinného.

Účinky exekučního příkazu nastávají až doručením exekučního příkazu poddlužníkovi, proto nesmí být povinnému exekuční příkaz doručen dříve než poddlužníkovi.<sup>67</sup>

### 3.2.3 Zpeněžení doménového jména

Jak již bylo v úvodu této podkapitoly řečeno, cílem tohoto způsobu výkonu rozhodnutí je uspokojení peněžitě pohledávky oprávněného, nikoliv získání nějakého práva či nepeněžitě plnění. Postup podle ustanovení § 314a občanského soudního řádu je neúčelný, protože toto ustanovení zakotvuje povinnost poddlužníka vyplatit peněžitou pohledávku dlužníka oprávněnému v rozsahu, v jakém byla postižena.

Protože sdružení CZ.NIC ani registrátor v případě práva k doménovému jménu nemají žádný peněžitý dluh za držitelem práv k doménovému jménu, je účelnější postup dle § 314b občanského soudního řádu, který sta-

noví, že pokud není postup podle § 314a účelný, soud nařídí prodej pohledávky v dražbě a že se při tom postupuje obdobně podle § 328b, § 329 odst. 1 až 6 a § 329a až 330a občanského soudního řádu. Toto ustanovení bylo do občanského soudního řádu zaneseno zákonem č. 396/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013.

Dle odstavce druhého přecházejí na vydražitele veškerá práva a povinnosti k pohledávce doposud svědčící povinnému, a to s právními účinky k okamžiku udělení příklepu, pokud zaplatí nejvyšší podání řádně a včas. Přechod práv v dražbě oznámí exekutor dlužníkovi povinného.<sup>68</sup> V našem případě si myslíme, že soudní exekutor by měl toto oznámení opět adresovat jak dotčenému registrátorovi, tak sdružení CZ.NIC, protože obou těchto subjektů se změna v osobě držitele týká. Více k samotnému převodu v samostatné podkapitole.

Druhá věta ustanovení § 314b odst. 2 zní:

*„Jestliže je splnění vydražené pohledávky zajištěno zástavním právem, ručením nebo jiným způsobem, soud oznámí přechod práv v dražbě i osobě, která zajištění poskytla, je-li soudu taková skutečnost známa.“<sup>69</sup>*

Tato situace by nastala v případě, že by se v dražbě prodávala peněžitá pohledávka povinného za třetí osobou, protože by bylo z nějakého důvodu účinnější tuto pohledávku v dražbě prodat, než postupovat podle § 314a občanského soudního řádu. Pokud by tato peněžitá pohledávka byla například úvěrem, který poskytl povinný třetí osobě a třetí osoba jej zajistila některým zajišťovacím institutem (třeba zástavním právem k nemovitosti), soudní exekutor oznámí přechod práv k této vydražené pohledávce na vydražitele těm, kteří pohledávku zajistili. Tento postup se ovšem netýká práv k doménovému jménu, protože práva a povinnosti držitele práv k doménovému jménu zpravidla nejsou takto zajišťovány.<sup>70</sup>

Dle našeho názoru bude v případě dražby práva k doménovému jménu vhodné využít tzv. elektronických dražeb podle § 330a občanského soudního řádu.

Nejnižší podání činí jednu třetinu rozhodné ceny,<sup>71</sup> která se určí po právní moci exekučního příkazu.<sup>72</sup> Občanský soudní řád stanoví, že odhad provede soud (rozuměj soudní exekutor); znalce přibere, pokud v jednoduchých případech nestačí odhad provedený vykonavatelem při sepsání věci.<sup>73</sup> Pokud se jedná doménové jméno, bude dle našeho názoru skutečně nutné nechat

68 § 314b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

69 § 314b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

70 § 314b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

71 § 329 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

72 § 328a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

73 § 328 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

67 § 313 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

znalce jeho cenu určit, protože jeho skutečná cena je laikem velmi těžce odhadnutelná.

Podle článku 5.2. pravidel je registrátor povinen získat souhlas budoucího Držitele s aktuální verzí Pravidel registrace a Pravidel alternativního řešení sporů k datu převodu Doménového jména.<sup>74</sup> Protože podle § 314b odst. 2 občanského soudního řádu platí, že pokud vydražitel zaplatí nejvyšší podání řádně a včas, přecházejí na vydražitele veškerá práva a povinnosti k pohledávce doposud svědčící povinnému, a to s právními účinky k okamžiku udělení příklepu.

Pokud tedy vydražitel vstupuje do veškerých práv a povinností původního držitele, dle našeho názoru vstupuje i do práv a povinností vůči sdružení CZ.NIC, se kterými vyslovil souhlas předchozí držitel práv k doménovému jménu a jeho souhlas je dán už tím, že učinil podání.

### 3.2.4 Samotný převod práv k doménovému jménu

Zopakujme, že udělením příklepu přecházejí na vydražitele veškerá práva a povinnosti k pohledávce doposud svědčící povinnému a to s právními účinky k okamžiku udělení příklepu. Nicméně tímto příklepem samozřejmě nedochází k přepisu údajů v žádných registrech.

Podle článku 5.1. pravidel dochází k převodu doménového jména a sdružení CZ.NIC zaregistruje změnu držitele doménového jména na pokyn podaný prostřednictvím registrátora na písemnou žádost držitele a budoucího držitele. Pochopitelně nelze donutit původního držitele, aby sdružení CZ.NIC adresoval písemný pokyn ke změně držitele.

O možnosti zdědit právo k doménovému jsme se již zmínili. Zuzana Průchová Durajová, právnička sdružení CZ.NIC, případným dědicům doporučuje, aby bylo doménové jméno uvedeno v soupisu zjištěného majetku a v rozhodnutí soudu o dědictví bylo také výslovně uvedeno, kterému z dědiců doménové jméno připadlo. Pro „doložení získání domény jako dědictví“ pak doporučuje nechat si vyznačit na rozhodnutí o dědictví doložku právní moci.<sup>75</sup> Z pravidel registrace doménových jmen v ccTLD .cz však nevyplývá, že by sdružení CZ.NIC muselo po doručení rozhodnutí o dědictví s vyznačenou doložkou právní moci provést změnu držitele doménového jména, byť by to samozřejmě dávalo logický smysl.

Soud v usnesení o dědictví pouze potvrzuje, kdo nabývá dědictví, toto rozhodnutí má deklaratorní povahu.<sup>76</sup> Dědictví se totiž nabývá již smrtí zůstavitele.<sup>77</sup> Pokud sdružení CZ.NIC pro uskutečnění změny

držitele práv k doménovému jménu postačuje potvrzení o tom, kdo je skutečným držitelem práv k doménovému jménu, pak je dle našeho názoru možný následující postup.

Podle § 314b odst. 2 věta druhá občanského soudního řádu oznámí soudní exekutor přechod práv dlužníkovi povinného, tj. dle našeho názoru jak sdružení CZ.NIC, tak příslušnému registrátorovi. Tyto subjekty by se o příslušnou změnu registrů měly samy postarat.<sup>78</sup>

Pokud toto potvrzení nebude těmto subjektům postačovat, tak podle § 329a odst. 1 občanského soudního řádu platí:

*„Přejde-li vlastnické právo na vydražitele, vydá soud vydražiteli na základě žádosti potvrzení o přechodu vlastnického práva k vydražené věci k okamžiku udělení příklepu.“<sup>79</sup>*

Protože je toto ustanovení třeba použít obdobně, dospíváme k závěru, že soudní exekutor vydá vydražiteli na základě jeho žádosti potvrzení o přechodu práva k doménovému jménu k okamžiku udělení příklepu. Obdobně jako v případě výše zmíněného dědění by toto potvrzení mělo sdružení CZ.NIC postačovat k tomu, aby byla řádně provedena změna držitele práv k doménovému jménu.

### 3.2.5 Možnost bránit se zpeněžení doménového jména

Již dříve jsme zmínili, že mezi základní zásady exekuce patří to, že exekuce musí být provedena způsobem vhodným z pohledu výše pohledávky a předmětu, kterým má být pohledávka uspokojena. Dle judikatury je na povinném, aby tvrdil a prokázal, že prodej práva k doménovému jménu není způsob vhodný, protože lze postihnout jiné majetkové hodnoty způsobem vhodnějším. Primární obranou dlužníka tedy může být tvrzení a prokázání, že má jiný vhodnější majetek, ze kterého může být pohledávka oprávněného uspokojena.

Podle § 314a občanského soudního řádu se samotná exekuce v případě peněžitě pohledávky provede tak, že dlužník povinného (tzv. poddlužník) vyplatí oprávněnému pohledávku v rozsahu, v jakém byla nařízením výkonu postižena.<sup>80</sup> Toto provedení je založeno na dobrovolnosti a poddlužník tuto pohledávku oprávněnému vyplatit nemusí. Pakliže tak však neučiní, má oprávněný možnost podat tzv. poddlužnickou žalobu dle § 315 občanského soudního řádu. Toto ustanovení s účinností od 1. 1. 2013 zní následovně:

*„Nevyplatí-li dlužník povinného oprávněnému pohledávku podle § 314a odst. 2, popřípadě podle § 314b odst.*

74 Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012. In: CZ.NIC [online]. 2011 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSdNg\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSdNg_20121201.pdf)

75 PRŮCHOVÁ DURAJOVÁ, Zuzana. Problematika nároku na domény spojené s pozůstalostí a následným dědicím vypořádáním. *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 20. 5. 2003 [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=2356704>

76 § 175q odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

77 § 460 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

78 § 314b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

79 § 329a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

80 § 314a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

*1 a 3, může oprávněný proti dlužníku povinného vlastním jménem podat návrh na výkon rozhodnutí, jestliže jej mohl podat povinný, jinak se domáhat vyplacení pohledávky v řízení podle části třetí, popřípadě v řízení podle zvláštního zákona. [...]*<sup>81</sup>

Zřejmě legislativní chybou byl v tomto ustanovení ponechán odkaz na § 314b odst. 1 a 3, protože po novele občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 bylo ustanovení § 314b přečíslováno na § 314c, ale k žádné obsahové změně tohoto ustanovení nedošlo, navíc § 314b ve znění účinném od 1. 1. 2013 odstavec třetí ani neobsahuje. Tento legislativní odkaz byl tedy chybný. Tato legislativní chyba byla napravena dle našeho názoru poněkud nesystematicky zákonem č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, a vadný odkaz „§ 314b odst. 1 a 3“ byl nahrazen již správným odkazem na „§ 314c odst. 1 a 3“.

Otázka dále zní, je-li možné podat podlužnickou žalobu ve smyslu § 315 občanského soudního řádu, pokud bude účelné namísto postupu dle § 314a nařídit prodej práv k doménovému jménu v dražbě. Domníváme se, že postup podle § 315 občanského soudního řádu směřuje spíše směrem k převodu práv k doménovému jménu na osobu oprávněného, nikoliv k samotnému uspokojení peněžité pohledávky. Opět se tedy dostáváme zpět k primárnímu cíli exekučního řízení, kdy cílem je uhrazení peněžité pohledávky. Jsme tedy toho názoru, že postup podle § 315 občanského soudního řádu v případě, že má dojít k dražbě práv k doménovému jménu, použít nelze.

Bránit se provedení prodeje práv k doménovému jménu v rámci prodeje pohledávky v dražbě však lze vylučovací žalobou (též tzv. excindační žalobou) dle § 267 občanského soudního řádu, což plyne i z ustanovení § 328b odst. 6 občanského soudního řádu, podle kterého exekutor odročí dražbu až do pravomocného rozhodnutí o žalobě na vyloučení prodávané věci z výkonu rozhodnutí (§ 267 občanského soudního řádu).<sup>82</sup>

Odpověď na otázku, kdy lze podat vylučovací žalobu, dává Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 759/2012, takto:

*„Smyslem (účelem) excindační (vylučovací) žaloby podle § 267 o. s. ř. je poskytnout právní ochranu osobám, které mají k majetku (k věcem, právům nebo jiným majetkovým hodnotám), jež byl postižen výkonem rozhodnutí (exekucí), takové právo (právní vztah), které nepřipouští, aby nařízený výkon rozhodnutí (exekuce) byl proveden a aby se tak postižený majetek stal zdrojem pro uspokojení oprávněného [...]. K excindační žalobě podle § 267 odst. 1 o. s. ř. je aktivně věcně legitimována třetí osoba (osoba rozdílná od oprávněného, dalšího oprávněného a povinného), jejíž věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla postižena nařízením výkonu rozhodnutí (exekuce), ačkoliv k ní má takové právo (hmotněprávní*

*vztah), které výkon rozhodnutí (exekuci) nepřipouští. Právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí (exekuci) je vlastnické právo (srov. § 126 obč. zák.) a spoluvlastnické právo, excindační žalobou se dále může úspěšně bránit též oprávněný držitel věci (§ 129, § 130 obč. zák.).“<sup>83</sup>*

Nejvyšší soud sice v případě práva nepřipouštějícího exekuci hovoří o vlastnickém právu, o právu spoluvlastníkem a držiteli věci, ale domníváme se, že nejde o vyčerpávající výčet práv a vylučovací žaloba se může vztahovat též na práva k doménovému jménu. Ustanovení § 267 občanského soudního řádu totiž nehovoří o hmotných věcech, ale o majetku, který nepřipouští výkon rozhodnutí. Protože jsme dospěli k závěru, že v případě práv k doménovému jménu se jedná o jiné majetkové hodnoty, pak jsme toho názoru, že vylučovací žalobu může podat též subjekt, jemuž práva mající majetkovou hodnotu, na rozdíl od osoby povinného, skutečně náležejí. Jiný subjekt, jak je patrné z výše uvedeného judikátu, tuto žalobu podat nemůže.

Nesmíme ovšem zapomenout na subsidiární použití občanského soudního řádu ve vztahu k exekučnímu řádu. Ustanovení § 66 až § 69 exekučního řádu upravují postup při prodeji movitých věcí a nemovitostí v exekuci. Zajímavé je pro nás zejména ustanovení § 68 exekučního řádu, které upravuje postup při vyškrtnutí věci ze soupisu, které si myslíme, že je v tomto případě nutné aplikovat. Podle § 69 exekučního řádu se použijí na exekuci prodejem movitých věcí a nemovitostí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitostí.<sup>84</sup>

Stejně jako v případě jiných exekučních návrhů (např. návrh na zastavení exekuce) je nutné před žalobou dle § 267 občanského soudního řádu podat návrh prostřednictvím soudního exekutora a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se navrhopatel dozvěděl o soupisu věci. Opožděný návrh exekutor odmítne. O tomto návrhu musí exekutor rozhodnout do 15 dnů od jeho doručení. Soudní exekutor tedy o návrhu „nějakým“ způsobem rozhodne, a pokud návrhu nevyhoví, teprve poté je možné podat žalobu na vyloučení věci podle § 267 občanského soudního řádu ve lhůtě 30 dnů od doručení rozhodnutí exekutora, který včasné podanému návrhu být jen zčásti nevyhověl.<sup>85</sup>

Prodeje práv k doménovému jménu v dražbě se dle našeho názoru nemůže úspěšně bránit osoba povinného, ani registrátor ani sdružení CZ.NIC, ale pouze osoba, které právo k doménovému jménu skutečně náleží, a chybou došlo k tomu, že za osobu oprávněnou k doménovému jménu je považován povinný.

<sup>81</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 759/2012.

In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 2. 2. 2013].

<sup>84</sup> § 66 až § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>85</sup> § 68 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>81</sup> § 315 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>82</sup> § 328b odst. 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>



Pokud se osoba, které skutečně svědčí práva k doménovému jménu, o prodeji doménového jména dražbě dozví, je postup obrany poměrně jasný. Nejdříve je třeba, aby tato oprávněná osoba podala včasný návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu podle § 68 exekučního řádu u soudního exekutora, který věc pojal do soupisu movitých věcí dle § 66 exekučního řádu. Pokud návrhu není vyhověno, může se v rámci podané vylučovací žaloby dle § 267 občanského soudního řádu tato osoba domáhat, aby bylo právo k doménovému jménu z exekuce vyloučeno.

Pokud se skutečný držitel práv k doménovému jménu o tomto exekučním řízení a prodeji v dražbě nedozví, tak s velkou pravděpodobností nepodá příslušné opravné prostředky a o práva k doménovému jménu přijde. Přesně jaké nároky by taková osoba mohla vznášet, již nespadá do rozsahu tohoto článku, nicméně předpokládáme, že minimálně nárok z bezdůvodného obohacení by vůči povinnému jí vznikl.

### 3.2.6 Dílčí závěr

Postup při provádění exekuce je tedy takový, že exekuční příkazy a další korespondence by dle našeho názoru měla být doručována jak povinnému, tak dotčenému registrátorovi a též sdružení CZ.NIC – tyto jsou zavázáni zákazem, aby nepředvedli práva k doménovému jménu na jiný subjekt.

V daném případě je vhodné použít postup podle § 314b občanského soudního řádu, který pro zpeněžení pohledávek odkazuje na postup při provádění dražby movitých věcí. Tento postup se tedy použije přiměřeně. V případě provedení dražby přejdou na vydražitele veškerá práva a povinnosti k doménovému jménu. O tomto lze požadovat vystavení potvrzení, na jehož základě by měl ať už dotčený registrátor, nebo sdružení CZ.NIC, změnu v registrech provést.

V rámci tohoto způsobu provedení exekuce nelze podat poddlužnickou žalobu.

Lze se ale bránit žalobou excidanční – bránit se může pouze osoba, které právo k doménovému jménu skutečně náleží a je osobou odlišnou od osoby povinné.

### 3.3 Rizika pro dražitele

V průběhu dražby práv k doménovým jménům se může každý subjekt svobodně rozhodnout, zda práva k doménovému jménu chce přijmout a tedy učinit v dražbě podání, či nikoliv. Přestože jsme dospěli k závěru, že vydražení práv k doménovému jménu je právně možným způsobem, jak práva k doménovému jménu nabyt, je nutné poznamenat, že vydražitel musí dopředu počítat s dopady, které toto vydražení doménového jména může mít.

Doména může být registrována (podle našeho názoru i převedena na jiného, resp. zděděna) i přesto, že tímto dojde k zásahu do práv třetí osoby a to zejména zásahem do práva na ochranu názvu právnické osoby (§ 19b odst. 2 občanského zákoníku), ochrany obchodní firmy podnikatele – právnické i fyzické osoby (§ 12 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), práva na

ochranu před nekalou soutěží – vyvolání nebezpečí záměny, parazitování na pověsti či naplnění generální klauzule nekalé soutěže (§ 44 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), práva k ochranné známce (§ 8 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách), do osobnostních práv (§ 13 a násl. občanského zákoníku).<sup>86,87</sup>

Vydražitel sám tedy podle našeho názoru musí dopředu zvážit, zda nabytím práv k doménovému jménu nebude zasahovat do některých z výše uvedených práv třetích osob, protože pokud by do nich zasáhl, mohl by se lehce stát terčem žalob oprávněných subjektů.

## 4. Specifika správní a daňové exekuce

Vykonávací řízení je možné zahajovat a vést i podle dalších právních předpisů. Uvedeme tedy specifika tzv. správní a daňové exekuce.

### 4.1 Vztah správní exekuce a daňové exekuce

Nejprve je třeba vymezit, jaký je vlastně vztah mezi tzv. správní exekucí a tzv. daňovou exekucí. Zároveň připomeňme, že v tomto článku řešíme toliko vymození peněžité pohledávky.

Podle § 262 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád (dále jen „daňový řád“) platí:

*„Při správě daní se správní řád nepoužije.“<sup>88</sup>*

Podle § 177 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“) platí:

*„Základní zásady činnosti správních orgánů uvedené v § 2 až 8 se použijí při výkonu veřejné správy i v případech, kdy zvláštní zákon stanoví, že se správní řád nepoužije, ale sám úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje.“<sup>89</sup>*

Daňový řád obsahuje úpravu základních zásad v § 2 až § 9, lze tedy dospět k závěru, že při daňové exekuci se správní řád opravdu nepoužije, protože úpravu odpovídající těmto zásadám obsahuje.

Protože se zabýváme exekucí na vymození peněžitých plnění, je pro nás zajímavé zejm. ustanovení § 106 odst. 3 správního řádu:

<sup>86</sup> JANSÁ, Lukáš. Konflikt domény s ochrannou známkou nebo obchodní firmou. *Právo IT* [online]. 25. 4. 2007 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.pravoi.cz/article/konflikt-domeny-s-ochrannou-znamkou-nebo-obchodni-firmou>

<sup>87</sup> ŠEBESTA, Kamil; SÁGNEROVÁ, Zuzana. Doménová jména – jak omezit spory o jejich užívání. *ELAW.cz | právo, judikatura, novinky, vzory smluv a podání* [online]. 26. 4. 2010 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/pravo-it/210-domenova-jmena-jak-omezit-spory-o-jejich-uzivani.html>

<sup>88</sup> § 262 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

<sup>89</sup> § 177 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

„Pro exekuci, vybírání a evidenci peněžitých plnění se uplatní postup pro správu daní.“<sup>90</sup>

Tím je tedy dán vztah mezi správním řádem a daňovým řádem – při daňové exekuci se správní řád nepoužije vůbec, při správní exekuci na peněžitá plnění se uplatní postup pro správu daní dle daňového řádu.

Exekučním titulem pro správní exekuci je buď vykonatelné rozhodnutí dle § 74 správního řádu, nebo schválený soudní smír dle § 141 správního řádu. Tento exekuční titul může uplatnit buďto orgán, který tento exekuční titul vydal, nebo osoba oprávněná z tohoto exekučního titulu. Vymáhanou peněžitou povinností může být například pokuta uložená za správní delikty, náhrada škody a paušální náhrada nákladů řízení, pořádková pokuta apod. Exekuční titul se uplatňuje u tzv. *exekučního správního orgánu*, což je správní orgán, který je podle správního řádu nebo zvláštního zákona (daňového řádu) oprávněn k exekuci. Exekučním správním orgánem je dle § 106 odst. 1 správního řádu pro peněžitá plnění obecný správce daně, příp. dle odstavce druhého sám obecní úřad nebo krajský úřad, který exekuční titul vydal; tento úřad ale může o provedení exekuce obecného správce daně požádat.<sup>91,92</sup>

Tímto je de facto vyčerpána právní úprava dle správního řádu, a proto se budeme nadále zabývat specifiky postupu pro správu daní dle daňového řádu, protože tento postup se uplatní jak pro daňovou, tak správní exekuci.

## 4.2 Postup a specifika daňové exekuce

### 4.2.1 Vztah daňového řádu a občanského soudního řádu

Podle § 177 daňového řádu platí:

„Nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje se při daňové exekuci podle občanského soudního řádu.“<sup>93</sup>

Dá se tedy říct, že vztah daňového řádu k občanskému soudnímu řádu lze připodobnit vztahu exekučního řádu k občanskému soudnímu řádu. Jedná se tedy v obou případech o vztah subsidiární.

„Subsidiaritu občanského soudního řádu je třeba vykládat v tom smyslu, že nestanoví-li zákon něco jiného, použije se právě občanský soudní řád (mysleno v širším slova smyslu než jen část šestá Výkon rozhodnutí). V průběhu daňové exekuce bude správce daně a osoby zúčastněné operovat s termíny obsaženými v daňovém řádu (např. dlužník, poddlužník, daňový exekutor, úřední osoba).

90 § 106 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

91 HORZINKOVÁ, Eva; NOVOTNÝ Vladimír. *Správní právo procesní*. 3. Aktualiz. A dopl. Vyd. Praha: Leges, 2010, 360 s. ISBN 9788087212349. S. 291 – 297.

92 § 103 až § 106 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

93 § 177 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Pro účely daňové exekuce je třeba přiblížit k základním zásadám správy daní, které doplňují, popřípadě modifikují zvláštní zásady řízení o výkonu rozhodnutí, potažmo zásady občanského řízení soudního. Jinými slovy, vztah základních zásad správy daní a občanského soudního řízení bude obdobný vztahu základních zásad správy daní k zásadám správního řízení. **Absolutně nepoužitelné zásady občanského soudního řádu pro účely exekučního řízení jsou zásada dispozitivní, projednací, veřejnosti a ústnosti.**<sup>94,94</sup>

Typickým problémem bývá to, jak subsidiaritu zákona aplikovat. Na tuto otázku odpovídá komentář k daňovému řádu takto:

„Výsledkem nové úpravy je samostatná úprava daňové exekuce v daňovém řádu. Samostatná v tom smyslu, že pravomoci správce daně v pozici exekučního orgánu jsou upraveny přímo v daňovém řádu. V ostatním bude třeba vždy zkoumat, zda je konkrétní ustanovení občanského soudního řádu použitelné i pro daňovou exekuci, popřípadě zda právě v tom konkrétním případě neupravuje daňový řád institut samostatně (role manžela v exekučním řízení, vylučovací žaloby atd.). [...] Občanský soudní řád však zase přináší problémy v případě neúplné úpravy v daňovém řádu. Nastane-li taková situace, bude nutné aplikovat výkladové metody právních předpisů, popřípadě užít analogii k vyplnění mezery, která je u procesního práva přípustná (nutno podotknout, že pouze ve prospěch osoby zúčastněné na správě daní).“<sup>95</sup>

### 4.2.2 Obrana, tedy vyloučení majetku z daňové exekuce

Na problematiku vyloučení majetku z exekuce (tedy snaha zabránit exekuci postižením práva k doménovému jménu) lze uplatnit obecnou úpravu v občanském soudním řádu. Každá osoba, které svědčí právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, má možnost po nařízení daňové exekuce podat návrh na vyloučení tohoto majetku z výkonu rozhodnutí.<sup>96</sup>

„Návrh na vyloučení majetku z daňové exekuce mohou podat osoby, kterým byl doručen exekuční příkaz, a to ve lhůtě 15 ode dne doručení exekučního příkazu. Ostatní osoby pak mají stanovenou subjektivní lhůtu 15 dnů, která začíná běžet ode dne, kdy se dozvěděly, že na jejich majetek byla nařízena daňová exekuce, a objektivní lhůtu do doby provedení daňové exekuce. [...] Exekuční správní orgán musí o návrhu rozhodnout ve lhůtě 30 dnů. Odvolací lhůta je pak stanovena v délce 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí o vyloučení majetku. S majetkem, který je předmětem návrhu na vyloučení,

94 LICHNOVSKÝ, Ondřej; ONDRÝSEK, Roman a kol. *Daňový řád. komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, xii, 602 s. ISBN 9788074003905. S. 395.

95 LICHNOVSKÝ, Ondřej; ONDRÝSEK, Roman a kol. *Daňový řád. komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, xii, 602 s. ISBN 9788074003905. S. 397.

96 LICHNOVSKÝ, Ondřej; ONDRÝSEK, Roman a kol. *Daňový řád. komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, xii, 602 s. ISBN 9788074003905. S. 294.

*není možné nakládat po dobu celého řízení. Následně je možné podat i návrh na soudní přezkum vydaného rozhodnutí v rámci správního soudnictví.*<sup>97</sup>

#### 4.2.3 Prohlášení o majetku

Podle § 180 daňového řádu platí, že pokud nemůže být vymáhaný nedoplatek uhrazen příkazáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb, má na výzvu správce daně dlužník povinnost podat ve stanovené lhůtě prohlášení o majetku.

Příkazáním pohledávky z účtu tedy má jistou prioritu, protože takový způsob provedení exekuce je nejhospodárnější. Pokud by byl dlužník k podání takového prohlášení vyzván, měl by dle našeho názoru do prohlášení uvést i veškerá práva k doménovým jménům, která mu svědčí, protože mají zpeněžitelnou majetkovou hodnotu. Porušením této povinnosti se dlužník vystavuje nebezpečí trestního stíhání, přičemž povinnost mlčenlivosti exekučního správního orgánu se pro účely trestního řízení neuplatní.<sup>98</sup>

Poměrně důležitým je ustanovení § 180 odst. 6 daňového řádu, podle kterého jsou právní úkony dlužníka, které se týkají jeho majetku, učiněné poté, co byl vyzván k podání prohlášení o majetku, s výjimkou některých úkonů v zákoně uvedených, neúčinné. Na to by tedy měli dlužníci a zejména subjekty v rámci převodních smluv nabývající práva k doménovým jménům pamatovat, resp. ošetřit, co se stane v případě, že by na subjekt převádějící práva k doménovým jménům byla vedena daňová exekuce.<sup>99</sup>

#### 4.2.4 Postižení majetkových práv

V § 186 a násl. daňového řádu jsou obsažena ustanovení o daňové exekuci postižením majetkových práv. Z těchto ustanovení se dozvídáme:

*„Při daňové exekuci postižením majetkových práv správce daně ukládá exekučním příkazem povinnosti dlužníkovi a poddlužníkovi, který je oprávněn nakládat s majetkovým právem dlužníka.“*<sup>100</sup>

Opět tedy zákon hovoří o dlužníkovi a poddlužníkovi a vyvstává otázka, kdo je v rámci zkoumané problematiky poddlužníkem. Nemáme důvod odchylovat se od našeho již dříve odůvodněného názoru, že za poddlužníka by se mělo považovat jak sdružení CZ.NIC, tak samotný registrátor.

*„Nesplní-li poddlužník povinnost stanovenou mu exekučním příkazem a zákonem řádně a včas, má správce*

*daně nárok na její splnění z prostředků tohoto poddlužníka; tento nárok správce daně uplatní podáním žaloby k soudu.“*<sup>101</sup>

Toto ustanovení se zcela na danou situaci nehodí, protože správce daně by těžko stanovoval povinnost sdružení CZ.NIC nebo registrátorovi, kterou by měli jakožto poddlužníci plnit – oni nemají za dlužníkem pohledávku, kterou by mohli správci daně vyplatit.

Daňový řád v tomto oddíle upravuje postup pro daňovou exekuci srážkami ze mzdy [§ 178 odst. 5 písm. a) daňového řádu], příkazáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb [§ 178 odst. 5 písm. b) daňového řádu], příkazáním jiné peněžité pohledávky [§ 178 odst. 5 písm. c) daňového řádu], postižením jiných majetkových práv [§ 178 odst. 5 písm. d) daňového řádu]. Pokud použijeme jako v případě občanského soudního řádu vylučovací metodu, zůstane nám jako použitelný postup **postižení jiných majetkových práv** dle § 192 a § 193 daňového řádu.

*„Při provádění daňové exekuce postižením jiných majetkových práv dlužníka, než podle § 178 odst. 5 písm. a) až c), za podmínky, že nejsou spojena s jeho osobou a jsou převoditelná na jiného, se přiměřeně použije ustanovení o provádění takového způsobu daňové exekuce, který odpovídá povaze majetkového práva, které je postiženo exekucí.“*<sup>102</sup>

Zde můžeme navázat na předešlé závěry – tedy že právo k doménovému jménu není spojeno s osobou dlužníka a je převoditelné na jiného. Z toho plyne, že se tedy dají přiměřeně použít ustanovení o provádění takového způsobu exekuce, který odpovídá povaze práva k doménovému jménu. Způsoby provedení exekuce jsou vypočteny v § 178 odst. 5 daňového řádu a kromě těch, které jsme již zmínili, patří mezi způsoby provedení daňové exekuce prodej movitých věcí, nebo prodej nemovitostí.

Otázkou zůstává, který ze způsobů provedení daňové exekuce nejvíc odpovídá povaze práva k doménovému jménu. S ohledem na úpravu § 314b občanského soudního řádu, kdy lze při prodeji jiného majetkového práva postupovat dle § 328b, § 329 odst. 1 až 6 a § 329a až 330a občanského soudního řádu, což jsou ustanovení týkající se prodeje movitých věcí v dražbě (nikoliv tedy § 335 a násl. občanského soudního řádu, které řeší prodej nemovitostí), lze dospět k závěru, že lze na provedení daňové exekuce přiměřeně použít ustanovení týkající dražby movitých věcí, tj. ustanovení § 194 až § 217 daňového řádu.

#### 4.3 Dílčí závěr

Naším cílem bylo zamyslet se nad specifiky správní a daňové exekuce.

Dospěli jsme k závěru, že při daňové exekuci se použijí ustanovení pouze daňového řádu, při správní

97 LICHNOVSKÝ, Ondřej; ONDRÝSEK, Roman a kol. *Daňový řád: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, xii, 602 s. ISBN 9788074003905. S. 294.

98 § 180 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

99 § 180 odst. 6 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

100 § 186 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

101 § 186 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

102 § 192 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>



exekuci na peněžitě plnění se uplatní postup pro správu daní dle daňového řádu. V obou případech je tedy nutné postupovat dle daňového řádu.

Zabývali jsme se pouze situací, kdy je vymáhána peněžitá pohledávka (např. pokuta, náhrada škody, náklady řízení apod.). Exekucním správním orgánem je obecný správce daně, příp. obecní nebo krajský úřad, který vydal exekuční titul (ty ovšem mohou o provedení exekuce požádat obecného správce daně).

Nelze-li provést exekuci příkázáním pohledávky z peněžního účtu, může správce daně uložit dlužníkovi podat prohlášení o majetku, ve kterém by dlužník měl pravdivě uvést veškerá majetková práva, která mu náleží. Tedy i případná práva k doménovým jménům. Jinak se vystavuje nebezpečí trestního stíhání.

Dále jsme dospěli k závěru, že v rámci postupu dle daňového řádu lze provést exekuci dražbou práva k doménovému jménu jako by docházelo k provádění dražby movitých věcí. Daňový řád totiž stanoví, že v případě, že jsou postihována jiná majetková práva dlužníka, která nejsou spojena s osobou dlužníka a zároveň jsou převoditelná na jiného, lze přiměřeně použít ustanovení o provádění jiného způsobu exekuce, které odpovídá povaze tohoto jiného majetkového práva.

Dospíváme k závěru, že lze provést postižení práv k doménovému jménu taktéž v daňové exekuci (a i ve správní exekuci). Postup při provádění samotné dražby je v rámci daňového řádu a občanského soudního řádu velmi podobný.

## 5. Závěr

V rámci tohoto článku jsme se zabývali otázkou, zda lze finanční pohledávku oprávněného uspokojit prostřednictvím práva k doménovému jménu.

V souladu s právní doktrínou a soudní judikaturou jsme dospěli k závěru, že právo k doménovému jménu má majetkovou hodnotu, kterou ovlivňuje zejména konkrétní znění doménového jména, ale také další faktory (například vyslovitelnost domény, návštěvnost, konkovka, stáří, shoda s ochrannou známkou). Její cenu lze zjistit znaleckým posudkem. Ohledně převoditelnosti jsme dospěli též k pozitivnímu závěru, protože dle pravidel sdružení CZ.NIC je právo k doménovému jménu převoditelné. Ohledně spojení práva k doménovému jménu s osobou držitele je odpověď problematičtější, protože v některých případech lze souhlasit s tím, že míra spojení je vyšší (například odpovídá-li doménové jméno jménu fyzické osoby apod.). Nicméně i v tomto případě jsme dospěli k závěru, že doménové jméno není spojeno s osobou držitele, zejména protože je právní doktrínou zastáván názor o zastavitelnosti práva k doménovému jménu a o jeho děditelnosti – přičemž práva osobnostní (osobovat si autorství, právo udělit svolení ke změně či zásahu do díla, které je spojeno s osobou povinného) zanikají smrtí autora, zatímco právo k doménovému jménu smrtí nezaniká a přechází na dědice.

Dospěli jsme proto k závěru, že peněžitou pohledávku oprávněného lze uspokojit v rámci výkonu roz-

hodnutí i postižením práva k doménovému jménu dle § 320 občanského soudního řádu tzv. postižením jiných majetkových práv.

Zabývali jsme se rovněž tím, zda lze práva k doménovému jménu zpeněžit v dražbě obdobně jako jiné peněžitě pohledávky. Dle ustanovení § 314b občanského soudního řádu soud, je-li to účelné, namísto příkázání peněžitě pohledávky nařídí prodej jiného majetkového práva v dražbě. Dle našeho názoru je právě toto případ, kdy to účelné je. Jedná se o právo ocenitelné penězi, které je běžně na internetových aukcích draženo. Proto jsme dospěli k závěru, že právo k doménovému jménu lze zpeněžit v dražbě obdobně jako např. jinou peněžitou pohledávku.

Okrajově jsme se v tomto článku zabývali též specifiky správní a daňové exekuce a dospěli jsme k závěru, že na vymození peněžitě povinnosti v těchto případech se použije postup dle daňového řádu. Daňový řád je založen na principu vyloučení použití správního řádu a na subsidiárním použití občanského soudního řádu. Sám obsahuje právní úpravu, která umožňuje přiměřené použití toho způsobu provedení exekuce, který odpovídá povaze majetkového práva, které je postiženo exekucí. S ohledem na to jsme dospěli k závěru, že obdobně jako podle občanského soudního řádu lze dle daňového řádu provést prodej práv k doménovému jménu dle ustanovení o dražbě movitých věcí.

Závěrem tohoto článku tedy shrňme, že dle našeho právního názoru je možné *de lege lata* uspokojit finanční pohledávku oprávněného postižením práv povinného k doménovému jménu dle občanského soudního řádu, ale i ve správní a daňové exekuci.

## 6. Literatura

### 6.1 Právní předpisy

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách), ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 6. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [on-line]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [on-line]. AION CS 2010-2012 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/>

## 6.2 Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2012].

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1977/2007. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2013].

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 04. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3407/2010. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 1. 11. 2012].

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2587/99. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 8. 2. 2012].

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1818/2006. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 1. 11. 2012].

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012 sp. zn. 20 Cdo 759/2012. In: *Codexis Academia* [právní informační systém]. ATLAS consulting s.r.o. [cit. 2. 2. 2013].

## 6.3 Tištěná odborná literatura

BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL Ljubomír; KRČMÁŘ Zdeněk. *Občanský soudní řád: komentář*. 7. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, viii s., s. 1043-2088. ISBN 8071793787.

DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, xviii s., s. 1581-3343. ISBN 9788074001079.

HORZINKOVÁ, Eva; NOVOTNÝ Vladimír. *Správní právo procesní*. 3. Aktualiz. A dopl. Vyd. Praha: Leges, 2010, 360 s. ISBN 9788087212349.

LICHNOVSKÝ, Ondřej; ONDRÝSEK, Roman a kol. *Daňový řád: komentář*. 2. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, xii, 602 s. ISBN 9788074003905.

PELIKÁNOVÁ, Radka; ČERMÁK, Karel. *Právní aspekty doménových jmen*. Praha: Linde, 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL Jiří; ŠKÁROVÁ Marta; Milan HULMÁK a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2008., 1221 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1.

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi. Beckovy příručky pro právní praxi*. Praha: C.H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-489-9.

## 6.4 Elektronické prameny

BENEŠ, Ondřej. *Několik poznámek k aktuálním změnám v exekčním řádu a k zavedení povinné předžalobní výzvy*. Epravo.cz – Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. 11. 1. 2013 [cit. 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/>

clanky/nekolik-poznamek-k-aktualnim-zmenam-v-exekucnim-radu-a-k-zavedeni-povinne-predzalobni-vyzvy-88306.html

Často kladené dotazy. CZ.NIC, z. s. p. o. CZ.NIC [online]. 2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.CZ.NIC/page/383/>

ČIČÁK, Matěj. *Život po smrti: Zdědit můžete i internetovou doménu* [online]. Mladá fronta, a.s., 2012 [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/zivot-po-smrti-zdedit-muzete-i-internetovou-domenu/sc-3-a-165131/default.aspx>

DURAJOVÁ, Zuzana. *Doménové jméno jako předmět zástavního práva*. ITprávo – server o internetovém a počítačovém právu [online]. 2010 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=2267365>

EMR, David; KROFT Michal. *Přejete si zastavit doménové jméno?* Epravo.cz – Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. 22. 10. 2001 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prejete-si-zastavit-domenove-jmeno-15260.html?mail>

*Jakou hodnotu má vaše doména?* Marketer [online]. 7. 4. 2008 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://marketer.cz/20080407-jakou-hodnotu-ma-vase-domena/>

JANSA, Lukáš. *Konflikt domény s ochrannou známkou nebo obchodní firmou*. Právo IT [online]. 25. 4. 2007 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/konflikt-domeny-s-ochrannou-znamkou-nebo-obchodni-firmou>

KUDLÁČEK, Luboš. *Doména .CZ opět zlevňuje*. NETzin.cz: Magazín o Internetu a webu [online]. 2. 2. 2012 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.netzin.cz/2012/domena-cz-opet-zlevnuje.php>

MALIŠ, Petr. *Právní povaha doménových jmen – I. díl*. Právo IT [online]. 9. 4. 2010 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/pravni-povaha-domenovych-jmen-i-dil>

*Nakládání s doménovými jmény (převod, přechod, zástava, zánik)*. Doménové spory [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://domenovespory.blogspot.cz/2011/06/nakladani-s-domenovymi-jmeny-prevod.html>

*Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz: platná od 1. 12. 2012*. In: CZ.NIC [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: [http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla\\_registrace\\_CZ\\_DSDng\\_20121201.pdf](http://www.CZ.NIC/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_DSDng_20121201.pdf)

PRŮCHOVÁ DURAJOVÁ, Zuzana. *Problematika nároku na domény spojené s pozůstalostí a následným dědickým vypořádáním*. ITprávo – server o internetovém a počítačovém právu [online]. 20. 5. 2003 [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?tisk=1&cx=132115>

SEHNÁLEK, David. *Právní povaha doménového jména*. ITprávo – server o internetovém a počítačovém právu [online]. 20. 5. 2003 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?tisk=1&cx=132115>

ŠEBESTA, Kamil; SÁGNEROVÁ, Zuzana. *Doménová jména – jak omezit spory o jejich užívání*. ELAW.cz | právo, judikatura, novinky, vzory smluv a podání [online]. 26. 4. 2010 [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/pravo-it/210-domenova-jmena-jak-omezit-spory-o-jejich-uzivani.html>

*Znalecké posudky*. Soudní znalec IT, znalecký posudek software – Mgr. Martin Ludma – Znalecké posudky. [online]. 2011 [cit. 3. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.martinludma.cz/znalecke-posudky>

## Mezinárodní příslušnost soudů ve sporech z online B2B smluv

*Tereza Kyselovská*

<b>1. Úvod .....</b>	<b>134</b>
1.1 Vymezení zkoumané problematiky .....	134
1.2 Vymezení pracovních hypotéz a cílů příspěvku .....	134
<b>2. Vybrané otázky elektronizace a jejího vlivu na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů .....</b>	<b>135</b>
2.1 Cíl a struktura kapitoly .....	135
2.2 Nařízení Brusel I .....	135
2.3 Vliv elektronizace na pravidla pro založení obecné příslušnosti .....	136
2.4 Vliv elektronizace na pravidla pro založení tzv. alternativní příslušnosti dle Nařízení Brusel I .....	137
<b>3. Závěr .....</b>	<b>142</b>
<b>4. Seznam použitých zdrojů .....</b>	<b>143</b>



## Mezinárodní příslušnost soudů ve sporech z online B2B smluv

### Abstrakt

Tento příspěvek se zabývá analýzou pravidel pro určení mezinárodní pravomoci/příslušnosti v případě online business-to-business smluv. Předmětem zkoumání je Nařízení Brusel I a jeho ustanovení v článku 2 a článku 5 odst. 1. Článek 2 obsahuje kritérium bydliště žalovaného. Článek 5 odst. 1, tzv. alternativní příslušnost ve věcech obchodních smluv, obsahuje kritérium místa plnění (resp. místa dodání a místa poskytnutí služby). Tato kritéria jsou analyzována z pohledu offline a online.

### Klíčová slova

mezinárodní pravomoc (příslušnost), Nařízení Brusel I, online smlouvy, business-to-business smlouvy, místo plnění

### Abstract

This contribution deals with the analysis of the rules of jurisdiction for online business-to-business contracts from the point of view of Brussels I Regulation. This Regulation contains relevant rules in Article 2 and Article 5 (1). Article 2 deals with the general provision and connecting factor defendant's domicile. Article 5 (1) deals with special rules for contracts and contains connecting factor place of performance. These provisions and their connecting factors are analyzed in offline and online contracts.

### Key words

jurisdiction, Brussels I Regulation, online contracts, business-to-business, place of performance, complex contracts

## JUDr. Bc. Tereza Kyselovská, Ph.D.



[tereza.kyselovska@law.muni.cz](mailto:tereza.kyselovska@law.muni.cz)

JUDr. Bc. Tereza Kyselovská, Ph.D. je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2008), kde od roku 2009 působí na Katedře mezinárodního a evropského práva. Vyučuje předměty z oblasti mezinárodního práva soukromého, práva mezinárodního obchodu a rozhodčího řízení. V rámci své vědecké a publikační činnosti se zaměřuje na problematiku vztahu elektronizace a mezinárodního práva soukromého a procesního. Je členkou fakultního týmu soutěže v mezinárodní obchodní arbitráži Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot.

## 1. Úvod<sup>1</sup>

Díky rozvoji komerčního využívání internetu a nových informačních a komunikačních technologií dochází nárůstu přeshraničních styků.<sup>2</sup> S rostoucím počtem přeshraničních styků roste i počet přeshraničních sporů.

Vliv globalizované ekonomiky zasahuje (kromě jiných otázek) především oblast (mezinárodního) obchodu. Vznik virtuálního světa, který boří tradiční hranice mezi státy, rozvoj cestování a jeho dopady ovlivňuje nejen společnost samotnou, ale i normativní systémy regulace.<sup>3</sup> Tyto se musí vyrovnávat s existencí tohoto nového prostředí, které má své specifické vlastnosti. Především z pohledu mezinárodního práva soukromého a procesního narušuje tradiční vnímání vazby místa a právního řádu, tedy lokalizaci osob, věcí a jednání k území určitého státu.

V dnešní době to nejsou jen běžní uživatelé (spotřebitelé), kteří využívají služby počítačové sítě, jako jsou elektronická pošta, služba world wide web apod. Internet a další počítačové sítě se stal neodmyslitelnou součástí obchodování a obchodních strategií podnikatelů. Stal se důležitým nástrojem (mezinárodního) obchodního styku.

### 1.1 Vymezení zkoumané problematiky

Tématem tohoto příspěvku je analýza vlivu elektronizace na pravidla pro určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech z přeshraničních obchodně podnikatelských (business-to-business) online smluv. Tedy problematika soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Kdykoliv má soukromoprávní vztah spojení se dvěma a více zeměmi a právními řády, je potřeba odpovědět na dvě základní otázky. Který soud má mezinárodní pravomoci (jejich příslušnost) k rozhodnutí sporu a jaké je právo rozhodné? Tyto otázky řeší obor mezinárodního práva soukromého a procesního

V příspěvku se zaměřím právě na **problematiku pravidel pro určení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů**. Řešení otázek mezinárodního práva procesního má zásadní význam pro zacházení s hmotněprávními vztahy s mezinárodním prvkem. Klíčovým pojmem je „forum“. „*Forum je nejen geograficky určené místo konání řízení, ale především určovatel vazby na kon-*

*krétní právní řád.*“<sup>4</sup> Pro spory s mezinárodním prvkem má právní i ekonomický význam.<sup>5</sup>

*Forum* ovlivňuje aplikaci procesních norem, norem mezinárodního práva soukromého (vč. způsobu aplikace cizího práva), výhrady veřejného pořádku, mezinárodně kogentních (imperativních) norem a další. Rozhoduje také o míře volnosti v aplikaci jednotlivých norem.

Při řešení případu s mezinárodním prvkem před obecnými soudy<sup>6</sup> je proto třeba se nejdříve vypořádat s určením sudiště a procesními otázkami. Má-li se soud zabývat určitým případem obsahujícím mezinárodní prvek, musí nejprve zhodnotit svou mezinárodní pravomoc (příslušnost)<sup>7</sup>.

V příspěvku se budu zabývat **analýzou Nařízení Brusel I a jeho pravidly pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve věcech obchodních**. Tedy určení soudu, který bude oprávněn řešit spory z vznikající ze smluv, jež byly uzavřeny nebo plněny online.

Oblast zkoumání jsem dále zúžila na **smlouvy mezi podnikateli**, tedy tzv. business-to-business smlouvy **v rámci elektronického obchodování**.<sup>8</sup>

Důvodem tohoto zaměření je především to, že většina odborné literatury se věnuje analýze online spotřebitelských smluv. Problematika obchodněprávních smluv mezi podnikateli v mezinárodním prostředí je však neméně zajímavou a velmi důležitou. Ráda bych proto tímto článkem přispěla k odborné diskuzi v této oblasti.

### 1.2 Vymezení pracovních hypotéz a cílů příspěvku

Cílem příspěvku je analýza pravidel pro založení mezinárodní pravomoci soudů ve sporech vyplývajících z online business-to-business smluv v rámci Nařízení Brusel I. Předmětem zkoumání budou jeho vybraná ustanovení, která budu analyzovat především z pohledu vlivu elektronizace.

Na základě výše uvedeného bude v tomto příspěvku sledováno potvrzení nebo vyvrácení hlavní pracovní hypotézy a dvou subhypotéz:

4 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5. S. 214.

5 ROZEHNALOVÁ (2010) op. cit., s. 214.

6 V dizertační práci se věnuji výhradně řešení mezinárodněprávních sporů před soudy obecnými. Z tohoto důvodu jsem vyloučila řízení před rozhodci a rozhodčími soudy. V tomto typu řízení není vazba místa a práva státu tam platného zcela jednoznačná. V (mezinárodním) rozhodčím řízení lze hovořit o tzv. delokalizaci či denacionalizaci. Tedy o rozvolnění či zcela popření právní vazby mezi fórem a řízením.

7 K pojmům mezinárodní pravomoc a mezinárodní příslušnost srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vyd. Brno: Doplněk, 2004. 458 s. ISBN 1081-278-2004.

8 V předložené práci vycházím z pojetí elektronického obchodu (*e-commerce*) jakožto **obchodní aktivity realizované prostřednictvím prostředků informačních technologií, především realizace obchodních aktivit (nebo jejich částí) s využitím elektronických nástrojů – počítačových sítí (internet a jeho služby)**. In: KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. 2013 [citováno 30.4.2013]. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: [https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf\\_d/](https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf_d/). s. 30

1 Tento článek byl zpracován na základě dizertační práce autorky KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. 2013 [citováno 30.4.2013]. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: [https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf\\_d/](https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf_d/).

2 KOHL, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [online]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12.9.2012]. Dostupné z: [www.heinonline.org](http://www.heinonline.org). S. 556 – 557.

3 K normativní regulaci kyberprostoru, proměňám práva v kontextu nových technologií srov. například POLČÁK, Radim. *Introduction to ICT Law (Selected Issues)*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 185 s. ISBN 978-80-210-4302-2; POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 978-8087-28422-3. Polčák hovoří o nutnosti zamýšlení se nad způsobem přístupu, který je použit k porozumění a právnímu uchopení otázek vznikajících z používání informačních a komunikačních technologií.

**Současná právní úprava pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel I nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v online prostředí.**

- a) **Kritérium bydliště žalovaného dle článku 2 Nařízení Brusel I nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v online prostředí.**
- b) **Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v online prostředí.**

## 2. Vybrané otázky elektronizace a jejího vlivu na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů

### 2.1 Cíl a struktura kapitoly

Cílem této kapitoly je analýza vybraných pravidel pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů v rámci Nařízení Brusel I. Tato pravidla budou zkoumána především z pohledu vlivu elektronizace.

V první části této kapitoly budou zhodnoceny aplikační předpoklady Nařízení Brusel I a identifikována jeho ustanovení, která budou předmětem našeho zkoumání. V dalších částech budou tato ustanovení podrobena stručné analýze z pohledu tradičního (offline). Toto vymezení považují za nutné pro zhodnocení vlivu elektronizace.

V závěrečné části této kapitoly budou zhodnoceny pracovní hypotézy, které byly vymezeny v úvodní kapitole.

### 2.2 Nařízení Brusel I

#### 2.2.1 Úvod

V rámci evropského justičního prostoru a evropského mezinárodního práva soukromého a procesního je nejvýznamnějším předpisem Nařízení Brusel I,<sup>9</sup> které upravuje mezinárodní pravomoc (v rámci některých ustanovení i příslušnost) soudů a pravidla pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Cílem Nařízení Brusel I je zajistit volný pohyb rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

stanovením jednotných pravidel pro příslušnost soudů a uznání a výkon rozhodnutí.<sup>10</sup>

Nařízení Brusel I prošlo v letech 2009 až 2012 významnou revizí. Jejím výsledkem bylo přijetí „nového“ Nařízení Brusel I.<sup>11</sup> Tento předpis se ve své části stane použitelným až od 10. ledna 2015.<sup>12</sup> Největší změny oproti současné právní úpravě lze nalézt v části věnované uznání a výkonu cizích z rozhodnutí. Z hlediska cíle tohoto příspěvku a zkoumaných ustanovení v rámci Nařízení Brusel I (článek 2 a článek 5 odst. 1) nedošlo v nové verzi ke změnám.

#### 2.2.2 Aplikační předpoklady Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I se vztahuje na nároky ze smluvních, mimosmluvních a vlastnických vztahů v řízeních s relevantním mezinárodním prvkem mezi fyzickými a právními osobami soukromého práva.<sup>13</sup>

Nařízení Brusel I je právně závazné a aplikovatelné na území členských států EU.<sup>14</sup> A to včetně Dánska, které má zvláštní režim pro justiční spolupráci v rámci Smlouvy o fungování Evropské unie.<sup>15</sup>

Nařízení Brusel I se vztahuje na řízení zahájená a veřejné listiny vypracované po vstupu Nařízení Brusel I v platnost, tedy od 1. března 2003,<sup>16</sup> pro Českou republiku od 1. května 2004.

Z hlediska věcné působnosti se Nařízení Brusel I vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu (článek 1).<sup>17</sup> Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní. Nařízení Brusel I se vztahuje na řízení mezi soukromými osobami, nikoliv na řízení s veřejnoprávními osobami, které jednájí ve výkonu veřejné moci.<sup>18</sup> Článek 1 odst. 2 Nařízení Brusel I výslovně vylučuje některé otázky, které do rozsahu jeho působnosti nespádají.

#### 2.2.3 Vymezení zkoumaných pravidel pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů dle Nařízení Brusel I

Jak již bylo vymezeno v úvodní kapitole, tento příspěvek se zabývá vlivem elektronizace na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů mezi podnikateli. Z hlediska tohoto cíle se zaměříme na analýzu následujících ustanovení v Nařízení Brusel I:

- Článek 2 - obecná příslušnost;

<sup>10</sup> Bod 6 Preambule k Nařízení Brusel I.

<sup>11</sup> Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.1.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

<sup>12</sup> Článek 81 nového Nařízení Brusel I.

<sup>13</sup> MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935808-32-3. s. 48.

<sup>14</sup> MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 23.

<sup>15</sup> Dánsko přistoupilo k režimu Nařízení Brusel I samostatnou mezinárodní smlouvou s EU ze dne 1. 7. 2007.

<sup>16</sup> Článek 66 a 76 Nařízení Brusel I.

<sup>17</sup> Věcná působnost nového Nařízení Brusel I je upravena v článku 1.

<sup>18</sup> MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 52.

<sup>9</sup> Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.9.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.



- Článek 5 odst. 1 – tzv. alternativní příslušnost pro spory ze smluvních závazkových vztahů.

Cílem našeho příspěvku není podrobná analýza uvedených ustanovení z pohledu tradičního (offline). Tento úkol přenecháváme povolanějším publikacím<sup>19</sup> a komentářům<sup>20</sup>. Vymezením cílem tohoto příspěvku je zkoumání těchto pravidel z pohledu vlivu elektronizace.

## 2.3 Vliv elektronizace na pravidla pro založení obecné příslušnosti

### 2.3.1 Vymezení pravidla pro založení obecné příslušnosti dle Nařízení Brusel I

Pravidla obecné příslušnosti jsou v Nařízení Brusel I upravena v článcích 2 až 4.

Základním pravidlem v Nařízení Brusel I je článek 2, který upravuje tzv. obecnou příslušnost. Dle článku 2 odst. 1 „*nestanoví-li toto Nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost, žalovány u soudů tohoto členského státu.*“ Dle článku 2 odst. 2 se „*na osoby, které nejsou státními příslušníky členského státu, v němž mají bydliště, použijí pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro jeho vlastní státní příslušníky.*“

Nařízení Brusel I je možné aplikovat, má-li žalovaný bydliště na území EU. Státní příslušnost žalovaného není pro účely Nařízení Brusel I rozhodující<sup>21</sup>. Článek 2 Nařízení Brusel I je podle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-281/02 Owusu*<sup>22</sup> kogentním ustanovením (mandatory provision), od které se státy nemohou odchýlit.<sup>23</sup>

Nařízení Brusel I obsahuje pravidla pro určení bydliště fyzické a právnické osoby. Pro osoby fyzické jsou upravena v článku 59 Nařízení Brusel I,<sup>24</sup> který však neobsahuje autonomní definici.<sup>25</sup> V článku 60 Nařízení

Brusel I<sup>26</sup> je již obsažena autonomní definice<sup>27</sup> pro bydliště právnických osob.

### 2.3.2 Vymezení vlivu elektronizace na pravidla pro založení obecné příslušnosti dle Nařízení Brusel I

Jedním z problémů, který lze u elektronické kontraktace nalézt, je identifikace smluvních stran.<sup>28</sup> Pro účely procesního práva pak identifikace místa jejich bydliště.<sup>29</sup> Otázka lokalizace osob je spojena nejen s obecnou příslušností, ale i s alternativní příslušností (viz výklad v další kapitole). Lokalizace osob je spojena i otázkou, kde se nacházela osoba například v okamžiku uzavření smlouvy, v okamžiku jejího plnění ze smlouvy (pro účely článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I) apod.

Z pohledu mezinárodního práva procesního a vlivu elektronizace je tato otázka *per se* poměrně nezajímavá. Identifikace a lokalizace osob je spíše záležitostí technologií. Má však významné právní důsledky, proto považujeme za důležité se touto otázkou v rozsahu článku 2 Nařízení Brusel I zabývat.

Pro založení obecné příslušnosti dle článku 2 Nařízení Brusel I nutné, aby měl žalovaný bydliště na území členského státu. V kontextu elektronizace je otázkou identifikace smluvního partnera a zjištění jeho bydliště.

Na internetu může být elektronická transakce uzavřena například cestou videokonference nebo skype mezi obchodníky, kteří se nacházejí na území různých států.

V rámci elektronického obchodu a obchodníků-podnikatelů, kteří provádějí svou obchodně-podnikatelskou činnost online, je nutné zabývat se kritériem bydliště (domicilu).

Je otázkou, zda je toto kritérium aplikovatelné i na webové stránky. Jednou z výhod elektronického obchodu je, že podnikatel nemusí mít kamennou prodejnu, může podnikat pouze na svých webových stránkách. Na těchto musí být uvedeny základní informace týkající se podnikatele. Tato obecná informační povinnost vyplývá také z článku 5 směrnice o elektronickém obchodu<sup>30, 31</sup>

19 K tomu z tuzemské odborné literatury srov. například ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 401 s. ISBN 80-210-3054-2; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-016-5.

20 K tomu ze zahraniční odborné literatury srov. především MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935808-32-3.

21 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 73.

22 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 1. března 2005, Andrew Owusu proti N. B. Jackson, jednájícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, a dalším, věc C-281/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28.12.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

23 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 72.

24 Článek 59 odst. 1 a 2 Nařízení Brusel I: „*Pro posouzení toho, zda má strana řízení bydliště na území členského státu, u jehož soudů byl podán návrh, použije soud své právo. Nemá-li strana řízení bydliště v členském státě, u jehož soudů byl podán návrh, použije soud pro posouzení, zda má strana řízení bydliště v jiném členském státě, právo tohoto členského státu.*“

25 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 699.

26 Článek 60 odst. 1 Nařízení Brusel I: „*Pro účely tohoto nařízení se v případě společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob „bydlištěm“ rozumí místo, kde má tato osoba své a) sídlo nebo b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.*“

27 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 702.

28 REED, Chris. *Making Law in Cyberspace*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 249 s. ISBN 978-0-19-965760-5. s. 50.

29 FAWCETT, James, J; HARRIS, Jonathan, M; BRIDGE, Michael. *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1458 s. ISBN 0199244693. S. 511.

30 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.9.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

31 V současné době probíhá revize směrnice o elektronickém obchodu. V lednu 2012 zveřejnila Evropská komise pracovní dokument On-line služby, včetně e-commerce, na jednotném trhu. Cílem revize je adaptace směrnice a zohlednění vývoje a změn, ke kterým došlo v prostředí internetu od vydání směrnice v roce 2001. In: *Commission Staff Working Document. Online services, including e-commerce, in the Single Market* [online]. COM(2011) 942 final [citováno 14.2.2013]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/internal\\_market/e-](http://ec.europa.eu/internal_market/e-)

(k otázce webových stránek jako pobočky srov. výklad v dalších kapitolách.).

Pravidlo obecné příslušnosti lze nalézt i v judikatuře soudů Spojených států, která je založena na podobných kritériích – bydliště apod. Jak uvádí *Svantesson*, v současné době lze ve Spojených státech pozorovat trend rozšiřování obecné příslušnosti v online kontextu.<sup>32</sup> *Svantesson* uvádí příklady rozhodnutí, kdy soudy aplikovaly kritéria obecné příslušnosti i na obchodníky, kteří provozují svou obchodně podnikatelskou činnost pouze prostřednictvím svých webových stránek. Tyto webové stránky mohou být dostupné kdekoliv po celém světě. Obchodník tak teoreticky může být žalován všude tam, kde je jeho webová stránka dostupná.

#### *Exkurs: Lex loci server*

V odborné literatuře se lze setkat s uměle vytvářeným hraničním určovatelem nebo procesním kritériem *lex loci server*.<sup>33</sup> Jak už označení napovídá, jedná se o místo polohy serveru (tedy počítače, který poskytuje určité služby nebo počítačový program, který tyto služby realizuje). Na serveru se může nacházet (je uložena) webová stránka nebo jsou uloženy relevantní informace/data.

Lze se setkat se soudními rozhodnutími, kdy národní soudy (především v USA) založily svou obecnou příslušnost právě na faktu, že server se nachází v jejich jurisdikci a na jejich území. Jak uvádí *Svantesson*, tento přístup je velmi naivní a nezohledňuje podstatu a úlohu serveru jako pouhého „nosiče“ informace. Jako jedinou situaci, kdy by bylo možné toto kritérium využít, je rámci výkonu rozhodnutí.<sup>34</sup> Bude-li se server nacházet na území *fora*, je výkon rozhodnutí (například povinnost stáhnout závadnou informaci) teoreticky usnadněn. Prakticky však mohou správci obsah poměrně snadno přesunout na jiné místo a pokračovat ve výkonu své činnosti.

### 2.3.3 Shrnutí podkapitoly

Jak vyplývá z výše uvedeného výkladu, elektronizace může ovlivnit pravidla pro založení obecné příslušnosti dle článku 2 Nařízení Brusel I. Jedná se především o identifikaci a lokalizaci osob a jejich bydliště (domicilu).

Tato problematika nicméně není otázkou mezinárodního práva soukromého a procesního jako takového. Jedná se spíše o problematiku, pro jejíž řešení mohou nalézt odpovědi technologie a její prostředky. V této souvislosti je možné uvést problematiku tzv. geolokačních technologií a jejich využití v mezinárodním právu soukromém. Tato otázka však překračuje vymezený rozsah našeho příspěvku. V podrobnostech proto odkazujeme na příslušnou odbornou literaturu.<sup>35</sup>

commerce/docs/communication2012/SEC2011\_1641\_en.pdf.

32 SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 319.

33 SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 356 – 357.

34 SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 356 – 357.

35 Této problematice se věnuje především *Svantesson*. K tomu srov. například SVANTESSON, Dan Jerker B. „Imagine there's no countries...“ – Geo-identification, the law and the not so borderless Internet [online]. *Bond University Law Papers*. Faculty of Law, 2007 [citováno 12.1.2013]. Dostupné z: <http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent>.

V úvodní kapitole jsme si stanovili první pracovní hypotézu: **Kritérium bydliště žalovaného dle článku 2 Nařízení Brusel I nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v online prostředí.** Tato hypotéza nebyla potvrzena.

## 2.4 Vliv elektronizace na pravidla pro založení tzv. alternativní příslušnosti dle Nařízení Brusel I

### 2.4.1 Vymezení pravidel pro založení alternativní příslušnosti dle Nařízení Brusel I

Obecné pravidlo podle článku 2 má v oddíle 2 Nařízení Brusel I dvě alternativy, články 5 a 6.<sup>36</sup>

Ustanovení alternativní příslušnosti jsou výjimkami z obecného pravidla bydliště žalovaného dle článku 2 Nařízení Brusel I. Je možné je použít tehdy, pokud příslušnost založená na jejich základě je pro strany předvídatelná a naplňuje tak požadavek právní jistoty.<sup>37</sup>

Cílem a účelem alternativní příslušnosti je založit soudiště tak, aby bylo co nejužší spojeno s předmětným sporem.<sup>38</sup> Tím má být umožněn řádný výkon spravedlnosti; posílení právní jistoty žalovaného, který nebude žalován ve státě, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat; řádný výkon spravedlnosti a užitečná procesní organizace.<sup>39</sup> Právě soud nejbližší spojený s předmětem sporu může například nejlépe zajistit a provést důkazy (*C-189/08 Zuid-Chemie BV*).<sup>40</sup>

### 2.4.2 Pravidla pro založení alternativní příslušnosti dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I

Z pohledu pravidel pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů pro spory vyplývající z obchodněpodnikatelských (business-to-business smluv) je významný článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Toto usta-

cg?article=1131&context=law\_pubs; SVANTESSON, Dan Jerker B. How Does the Accuracy of Geo-location Technologies Affect the Law? [online]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2008, Vol. 2, Issue 1, s. 11 – 21 [citováno 11.1.2013]. Dostupné z: [http://mujtl.law.muni.cz/storage/1234798550\\_sb\\_02\\_svantesson.pdf](http://mujtl.law.muni.cz/storage/1234798550_sb_02_svantesson.pdf); SVANTESSON, Dan Jerker B. *Private International Law and the Internet*. Second Edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. 557 s. ISBN 978-90-411-3416-5.

36 Pro vyjasnění terminologie je nutné upřesnit, že oddíl 2 je v textu Nařízení Brusel I označen jako „Zvláštní příslušnost“. Pro potřeby našeho výkladu však používáme označení „Alternativní příslušnost.“ Toto označení podle našeho názoru lépe vystihuje povahu těchto ustanovení. Označení „alternativní příslušnost“ je také v souladu tuzemskými učebnicemi mezinárodního práva procesního, ze kterých v práci vycházíme. Při užití označení „alternativní“ místo „speciální“ pravomoci v článcích 5 a 6 Nařízení Brusel I vycházíme z publikace ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 200 a násl. Naopak v jiné tuzemské učebnici, PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-8074000348, je standardně užíváno označení „zvláštní příslušnosti.“ K tomu srov. s. 135 a násl.

37 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 89.

38 ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 203.

39 Bod 12 Preambule k Nařízením Brusel I.

40 Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. července 2009, *Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, věc C-189/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20.12.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

novení upravuje tzv. alternativní příslušnost ve smluvních závazkových vztazích.

V systematicke Nařízení Brusel I se jedná o jedno z nejvýznamnějších a zároveň nejsložitějších pravidel, má však velký praktický význam.<sup>41</sup> Text článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I zní:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

1. a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;
- b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
  - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,
  - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytovány,
- c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

Pro aplikaci článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I je nutné, aby měl žalovaný bydliště na území členského státu EU. Pokud má žalovaný bydliště na území členského státu, může si žalující zvolit, zda bude postupovat podle obecného (článek 2) nebo alternativního (článek 5 odst. 1) pravidla. Volbu žalobce může ovlivnit řada okolností, jako jazyková a územní blízkost, náklady řízení, aplikace procesních a imperativního norem *fora*, nutnost uznání a výkonu rozhodnutí a další.

Alternativní pravidlo v článku 5 odst. 1 obsahuje vlastní systematicku, člení se na odst. 1 písm. a) a písm. b). Článek 5 odst. 1 písm. b) má přednostní použití před článkem 5 odst. 1 a).

Pro řádnou aplikaci článku 5 odst. 1 je proto nutné nejdříve kvalifikovat, o jaký smluvní typ se jedná.

Jedná-li se o kupní smlouvu nebo o smlouvu o poskytování služeb, aplikuje se článek 5 odst. 1 písm. b). V případě prodeje zboží je možné žalovat v místě dodání, v případě poskytování služeb v místě, kde byly služby poskytnuty.

Bude-li předmětem sporu tzv. jiná smlouva (tedy nikoliv smlouva o dodání zboží nebo smlouva o poskytnutí služeb, resp. podmínky aplikace článku 5 odst. 1 písm. b) nebudou splněny), aplikuje se článek 5 odst. 1 písm. a). V tomto případě je nutné určit tzv. rozhodný závazek (závazek, který se jedná) a místo plnění tohoto závazku.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že většina smluv (i v online kontextu) bude kvalifikována jako smluvní typ v rozsahu ustanovení článku 5 odst. 1 písm. b), tedy smlouvy kupní nebo smlouvy o poskytnutí služeb. Aplikace článku 5 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I je spíše výjimečná.

### 2.4.3 Elektronizace a její vliv na pravidla pro založení alternativní příslušnosti dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I<sup>42</sup>

Smlouvy mezi obchodníky tvoří základ mezinárodního obchodu. Objem obchodních transakcí mezi obchodníky prostřednictvím počítačových sítí a internetu neustále narůstá.<sup>43</sup>

Smlouvy mohou být nejen uzavírány online, ale také plněny online. Je proto otázkou, zda pro určení příslušného soudu pro řešení sporů z takovýchto smluv je možné použít alternativní pravidla příslušnosti stanovené v článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. V rámci smluv, jejichž předmětem je plnění v elektronické podobě (například vytvoření webových stránek, stažení počítačového programu) je **největší otázkou více míst plnění, dodání nebo poskytnutí služeb, které mohou připadat do úvahy.**

Již na konci 90. let bylo na půdě UNCITRAL řečeno: „...for online contracts in general, in the matter of jurisdiction and applicable law, if the performance of the relevant obligation takes place off-line, the existing rules of private international law referring to the place of performance remain relevant. If the performance takes place on-line, the place of performance is not appropriate as a connecting factor. In that case, the relevant connecting factors are the location of each of the parties involved.“<sup>44</sup>

Na úvod je nutné uvést, že tato část je založena především na našich vlastních závěrech a úvahách *de lege ferenda*. V oblasti B2B smluv, procesních předpisů (především Nařízení Brusel I) a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) dle kritéria místa plnění/místa dodání/místa poskytnutí služeb neexistuje příliš rozsáhlý počet zdrojů. Většina tuzemské i zahraniční literatury se věnuje především online spotřebitelským smlouvám a řešení sporů z nich vznikajících.<sup>45</sup>

42 Tato část byla zpracována na základě předchozího výzkumu autorky a jejího článku KYSELOVSKÁ, Tereza. Interpretace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I a hraničního určovatele „místo plnění“ v případě B2B online smluv. In ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; NECHVÁTALOVÁ, Lucia; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2012. Sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 1724 s., od s. 998-1005 [citováno 26.12.2012]. ISBN 978-80-210-5929-0. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>.

43 Ke statistikám elektronického obchodu srov. například údaje Evropské komise a Eurostatu. Dostupné z: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics\\_explained/index.php/E-commerce\\_statistics](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/E-commerce_statistics). Stránka navštívena dne 14.2.2013.

44 UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996) with Guide to Enactment with additional article 5 bis as adopted in 1998 [online]. UNCITRAL [citováno 30.12.2012]. Dostupné z: [http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral\\_texts/electronic\\_commerce/1996Model.html](http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html)

45 K tomu srov. například GILLIES, Lorna, E. *Electronic Commerce and International Private Law. A Study of Electronic Consumer Contracts*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008. ISBN 978-0-7546-4855-0; EDWARDS, Lillian; WAELDE, Charlotte. *Law and the Internet*. Third Edition. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2009. 713 s. ISBN 978-1-84113-815-2; HÖRNLE, Julia. *Cross-border Internet Dispute Resolution*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 286 s. ISBN 978-0-521-89620-7; KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměření“ činnosti ve světle judikatury Soudního dvora Evropské unie. Časopis pro právní vědu a praxi. 2011, roč. 19, č. 3, s. 221 – 226. ISSN 1210-9126; KYSELOVSKÁ, Tereza. Rome I Regulation and the Law Applicable to Internet-Related Consumer Contracts. In: SMUK, Peter. *Az állam és jog alapvető értékei II. Győr: Széchenyi István Egyetem Állam – és Jogtudományi Doktori Iskola*. 1. vyd. Győr:

41 PAUKNEROVÁ op. cit., s. 139.



Naši analýzu neusnadňuje ani fakt, že ji nemůžeme opřít o judikaturu soudů (pro Nařízení Brusel I rozhodnutími Soudního dvora). Soudní dvůr se zatím k určení příslušnosti na základě článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I v případě elektronického plnění/dodání zboží/poskytnutí služeb nevyjádřil, resp. zatím nebyla položena předběžná otázka v podobné záležitosti.

Lze namítnout, zda právě nedostatek soudních rozhodnutí nám nenaznačuje pravý stav věci. Neexistence judikatury k článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I v případě sporů ze smluv v rámci online obchodování a nakupování by mohlo být vnímáno z několika pohledů:

1. Mezi obchodníky nedochází ke sporům. Tento pohled nepovažujeme za zcela správný. S růstem přeshraničních styků a uzavírání smluv dochází ke zvyšování počtu sporů.
2. Mezi obchodníky dochází ke sporům, ale tyto jsou řešeny mimosoudní cestou. V případě online obchodování přichází do úvahy online způsoby řešení sporů, například tzv. online dispute resolutions, online mediace apod.<sup>46</sup>
3. Spory mezi obchodníky jsou řešeny cestou mezinárodního rozhodčího řízení (mezinárodní obchodní arbitráže). Pro online obchodování pak můžeme zmínit online rozhodčí řízení.<sup>47</sup>
4. Ve smlouvách mezi obchodníky jsou sjednávány prorogační doložky ve prospěch konkrétních soudů. V takovém případě by se mohl (za splnění jeho aplikačních předpokladů) použít článek 23 Nařízení Brusel I a problém s určením místa plnění/dodání/poskytnutí služby z procesního hlediska nenastává.
5. Ve smlouvě mezi dvěma podnikateli je výslovně sjednáno místo dodání nebo místo poskytnutí služby. V takovém případě k problému opět nedochází.

Jak je z provedeného rozlišení patrné, pro účely tohoto výkladu nás budou zajímat situace, kdy ani jeden z výše uvedených bodů není splněn.

#### **Předpoklady aplikace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I**

Jak bylo uvedeno výše, pro účely aplikace článku 5 odst. 1 je nutné nejdříve kvalifikovat, o jaký **smluvní typ** se jedná. Podle této kvalifikace pak smlouvu podřadíme buď pod ustanovení článku 5 odst. 1 písm. a) nebo písm. b). Toto rozlišení je nutné s ohledem na kritérium pro určení příslušného soudu.

Dále budeme pro účely našeho výkladu rozlišovat, na **jaký typ zboží nebo služeb** byla smlouva uzavřena. Zda se jedná o kupní smlouvu na „hmotné“ nebo „digitální“ zboží, resp. smlouvu o poskytnutí „hmotných“ nebo „digitálních“ služeb. Toto rozlišení je vhodné pro zhodnocení možnosti a způsobu aplikace zkoumaného ustanovení.<sup>48</sup>

Jak již bylo uvedeno v předchozím výkladu, zboží je zpravidla v podobě hmotné, movité věci. Zbožím ve smyslu smlouvy o koupi zboží může být i věc nehmotná, například elektronická kniha, online článek nebo časopis, softwarový program.<sup>49</sup>

Službou ve smyslu smlouvy o poskytnutí služeb může být nabídka internetového připojení, vytvoření a správa webových stránek apod. Dalším příkladem služby může být vytvoření počítačového programu dle specifikací objednatele. Jak uvádí Wang,<sup>50</sup> dlouhodobé a komplexní smlouvy na vytvoření a/nebo správu software se mohou skládat z řady dílčích smluv nebo dílčích kroků, které jsou plněny v určitých časových lhůtách. Tyto jednotlivé postupné kroky mohou být placeny na základě splátek po splnění stanoveného zadání.

U některého typu (například *dobavy na míru šitých softwarových balíčků*), **ne musí být zřejmé, zda se jedná o smlouvu o koupi zboží nebo o smlouvu o poskytnutí služeb**.<sup>51</sup> Jako další příklad bychom mohli uvést situaci: *Podnikatel z Velké Británie si u české IT společnosti z důvodu výrazně nižší ceny objedná vytvoření určitého produktu pro svého zákazníka (japonskou obchodní společnost). Česká společnost produkt vytvoří a v digitální podobě zašle přímo japonskému zákazníkovi (produkt je zaslán/stažen elektronicky, nedochází k předání na pevném nosiči). Společnost z Velké Británie za produkt nezaplátla. Jedná se v tomto případě o smlouvu na poskytnutí služby nebo o smlouvu o dílo? Podle našeho názoru by se mohlo jednat spíše o smlouvu o dílo. Závazek k placení v tomto případě je možné oddělit dodání zboží. Česká společnost by mohla žalovat na zaplacení dlužné částky žalovat podle článku 2 v místě bydliště žalovaného (ve Velké Británii) nebo podle článku 5 odst. 1 a) v místě plnění závazku, což by bylo v České republice.*

Pro **smlouvu o dodání zboží** můžeme dále rozlišit následující situace:

1. Kupní smlouva uzavřena tradičně/offline, předmětem je hmotná věc, která bude doručena fyzicky. *Například koupě počítačového hardware v kamenné prodejně.* Je-li uzavřena smlouva na zboží, které bude doručeno fyzicky, nevzniká problém. Je možné využít interpretaci článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I, která byla provedena výše, interpretaci Soudního dvora a jeho judikaturu, a ustanovení aplikovat v jeho souladu. Tento příklad nečiní problémy, v této části jej uvádíme spíše s ohledem na systematicku výkladu.
2. Kupní smlouva uzavřena tradičně/offline, předmětem je nehmotná věc. *Jako příklad lze uvést koupě počítačového software v kamenné prodejně.* Tato situace opět z hlediska článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I podle našeho názoru nemusí činit problém.

Széchenyi István Egyetem Állam - és Jogtudományi Doktori Iskola, 2011. s. 92-97. ISBN 978-963-7175-60 a další.

46 K tomu srov. například HÖRNLE op. cit., s. 74 – 90; WANG (2010) a op. cit., s. 51 – 164.

47 K tomu srov. například HÖRNLE op. cit., s. 91 a násled.; KYSELOVSKÁ (2011)a op. cit.; KYSELOVSKÁ (2012) op. cit. a další.

48 WANG, Faye, Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law. Legal Practices in the EU, US and China*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 261. ISBN 978-0-521-19933-9. s. 52.

49 Software je považován za zboží ve smyslu článku 2 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí 160/1991 Sb., o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [citováno 1.9.2012].

50 WANG, Faye, Fangfei. *Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China*. London: Routledge, 2011. S. 270. ISBN 978-0-415-55745-0. s. 52

51 KOHL, Uta. *Jurisdiction and the Internet: A Study of Regulatory Competence over Online Activity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 323 s. ISBN 978-0-521-8430-5. s. 36.

3. Kupní smlouva uzavřena elektronicky prostřednictvím webových stránek, předmětem je hmotná věc, která bude doručena fyzicky. *Jako příklad lze uvést nákup materiálu v zahraničním e-shopu.* I v tomto případě elektronizace jako taková nemá *per se* zásadní vliv na aplikaci článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I.
4. Kupní smlouva uzavřena elektronicky, předmětem je nehmotná věc, která bude doručena elektronicky. *Příkladem může být koupě počítačového programu, který je po zaplacení stažen do počítače kupujícího.* Tato situace již může přinést zajímavé otázky. Z hlediska elektronizace je to především mnohost míst plnění. Není-li výslovně sjednáno místo plnění ve smlouvě, těchto míst může být mnoho.

Pro **smlouvu o poskytnutí služeb** lze uvést podobné možnosti:

1. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena tradičně/offline, předmětem je fyzické poskytnutí služeb. *Jako příklad uvádíme provádění marketingu ve vybrané zemi.* Tento případ opět v rámci našeho výkladu vlivu elektronizace není zajímavý. Můžeme odkázat na výklad provedený v předchozí kapitole.
2. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena tradičně/offline, předmětem je služba v nehmotné podobě. *Jako příklad lze uvést vytvoření bannerové reklamy pro webovou stránku obchodníka.*
3. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena elektronicky, předmětem je „fyzické“ poskytnutí služby. *Například elektronická objednávka provádění reklamy a marketingu ve vybrané zemi (prostřednictvím internetu, rádia, televize, letáku, předváděcích akcí apod).*
4. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena elektronicky, předmětem je poskytnutí služby v nehmotné podobě. *Například elektronická objednávka na vytvoření webových stránek obchodníka, které budou dále spravovány jejich tvůrcem; zajištění nebo zprostedkování přístupu na internet; provádění reklamy prostřednictvím webových stránek;<sup>52</sup> zřízení přístupu do odborné elektronické databáze apod.*

Je zřejmé, že poskytovatel služby vykonává svou činnost v místě, kde se nachází jeho zaměstnanci nebo kde se nachází jeho technické zázemí. Jak uvádí komentář k Nařízení Brusel I, kompletní poskytnutí služby vyžaduje, aby objednatel získal její výsledek nebo přístup k výsledku. Samotné poskytování služby nestačí (objednatel si objedná přístup k internetu a služba je poskytnuta v okamžiku, kdy tento přístup získá).<sup>53</sup> Dle *Mankowského* je nutné si položit základní otázku: „[...] *what should gain prevalence under b), the activity or the result?*“<sup>54</sup>

#### **Více míst dodání nebo míst poskytnutí služby**

Kritérium místa plnění je pro určení příslušnosti soudů pro řešení sporů ze smluv v případě „elektronického“ online plnění velmi problematický.

Aplikace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I vyžaduje, aby se místo plnění, místo dodání a místo poskytnutí služby nacházelo na území některého členského státu EU. Otázkou v této souvislosti může být právě identifikace onoho místa.

Je-li uzavřena smlouva s plněním online (například vytvoření webové stránky nebo prodej software), **míst plnění může být mnoho**. Nemusí být přesně identifikované, kde k plnění, dodání, poskytnutí služby dochází.<sup>55</sup> Jako další příklad lze uvést situace, kdy poskytnutí služby spočívá ve vytvoření přístupu na webové stránky, které jsou hostovány na serverech, jež se nacházejí na území různých států, odlišných od státu, na jehož území se poskytovatel služby nachází. Těmito místy v nejširší interpretaci bude každé místo, kde bude možné si například vytvořenou a spravovanou webovou stránku otevřít nebo kde bude možné si dodaný softwarový program stáhnout. Určení pravomocného soudu v takové situaci může být velmi obtížné a v rozporu s požadavkem právní jistoty a předvídatelnosti.

Podle některých autorů by mělo být do článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I vloženo ustanovení, které by výslovně upravovalo tyto situace. Podle jiných autorů by vytvoření speciálního pravidla pro elektronický obchod bylo v rozporu s filozofií článku 5 odst. 1.<sup>56</sup>

V (nejen) mezinárodním obchodě může dojít k situaci, kdy prodávající má své bydliště nebo místo podnikání ve státě A, ale vlastní zpřístupnění softwarového programu nebo dat se provede ze státu B. Kupující si program „stáhne“ nikoliv ve státě svého bydliště C, ale pokud je například na služební zahraniční cestě ve státě D. Dlouhodobé smlouvy, jejichž předmětem je vývoj a vytvoření na míru šitého software může být plněn na různých místech v různých zemích.

*Hörnle* uvádí další možný příklad:<sup>57</sup> *Obchodní společnost si objedná software, který jí bude zaslán elektronicky, příp. bude stažen z webových stránek zhotovitele. Sídlo poskytovatele software se nachází ve Francii, kupující je domicilován v Lucembursku. Kupující využívá poskytovatele internetového připojení se sídlem v Belgii. Server hostující stahovaný software se nachází v Irsku.* Kde je v tomto případě místo plnění ze smlouvy?

Zboží v digitální podobě je nehmotným statkem. Zboží v nehmotné podobě není ze své podstaty umístěno na území některého státu. Podle *Wang* nelze uzavřít, že nehmotné zboží se nachází na disku, kam si jej objednatel stáhl. *“The fact that a party has downloaded digitised products onto his computer, so that they are located on his hard drive, does not mean that the relevant situs is the place where the computer is presently located. Rather, we must consider the more complex question of where the digitised products were located at the time of the purported dealing with them.”*<sup>58</sup>

Vzhledem k tomu, že neexistuje judikatura Soudního dvora pro tyto případy, pokusíme se *per analogiam* aplikovat judikaturu Soudního dvora pro situace offline. Jak je nutné postupovat v případě více

52 Jak vyplývá z komentáře k Nařízení Brusel I: *“The mere accessibility of a website via the World Wide Web does not suffice.”* In: MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 212.

53 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 148.

54 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

55 SVANTESSON (2012) op. cit., s. 331 – 332.

56 FAWCETT et al. Op. cit., s. 594.

57 EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

58 WANG (2010) op. cit., s. 53.

míst dodání zboží, upřesnil Soudní dvůr v rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*.<sup>59</sup>

### Možná řešení *de lege ferenda*

V případě smluv mezi obchodníky bývá místo dodání nebo místo poskytnuté služby stanoveno výslovně ve smlouvě. Jejich určení je ovšem složitější v případě absence takového ujednání ve smlouvě. Pro zodpovězení této otázky navrhuje *Wang* několik možných řešení.<sup>60</sup>

#### 1. Místo, kde byly informace nahrány na webovou stránku nebo kde byly zpřístupněny (*place of dispatch/uploading*).<sup>61</sup>

Podle této varianty řešení je tedy místem dodání místo, kde byla data nebo informace nahrány na webovou stránku nebo na online uložení. Otázkou může být, které je oním místem.

Pro účely této práce a naší analýzy se podpůrně inspirováme Úmluvou OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace.<sup>62</sup> Dle jejího článku 10 odst. 3 „*an electronic communication is deemed to be dispatched at the place where the originator has its place of business.*“ Místem nahrání informace je tedy podle Úmluvy místo podnikání dodavatele. Podle některých autorů tímto místem může být i poloha serveru.<sup>63</sup> Zde ale může opět vzniknout problematická situace, neboť server se nemusí nacházet ve stejném státě jako místo podnikání subjektu. Obchodník může zvolit různá kritéria pro výběr serveru, jako například náklady, rychlost přenosu dat a jejich správa, právní prostředí apod. Místo, kde byly informace nahrány, může být nejčastěji spojována s místem podnikání subjektu (obchodníka).

Tento výklad podporuje i komentář k Nařízení Brusel I. Jiné řešení by podle *Mankowského* přineslo nepřijatelnou situaci, kdy objednatel by byl schopen účinně kontrolovat, kde bude informace stažena, a tím založit příslušnost určitých soudů. Stejně taky by měla být vyloučena možnost založená na místě polohy serveru. I jeho poloha může být zvolena účelově s ohledem na případné místo sudiště.<sup>64</sup>

Problematická může být situace, kdy poskytovatel dat započne proces nahrávání informace na jednom místě, ale dokončí jej na jiném. Tuto interpretaci proto

59 „... v případě více míst dodání zboží je v zásadě třeba pro účely použití dotčeného ustanovení rozumět místem plnění místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi smlouvou a příslušným soudem. V takovém případě se nejužší vztah nachází zpravidla v místě hlavního dodání, které musí být stanoveno v závislosti na ekonomických kritériích. Nelze-li stanovit místo hlavního dodání, každé z míst dodání má dostatečně úzký vztah s věcnými prvky sporu, a tedy významný vztah s ohledem na soudní příslušnost. Tento závěr nemůže být zpochybněn skutečností, že žalovaný nemůže předvídat, před kterým soudem tohoto členského státu může být konkrétně žalován, neboť je dostatečně chráněn, jelikož na základě dotčeného ustanovení může být v případě více míst plnění v téměř členském státě žalován pouze před soudy tohoto členského státu, v jejichž obvodu bylo uskutečněno dodání.“ Bod 40 – 44 rozhodnutí SD EU ve věci *Color Drack*.

60 WANG (2010) op. cit., s. 53 – 57.

61 WANG (2010) op. cit., s. 53; WANG (2011) op. cit., s. 38.

62 Na tomto místě je nutné uvést, že význam této Úmluvy je v českém právním prostředí minimální. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts [online]. UNCITRAL [citováno 25.2.2013]. Dostupné z: [http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral\\_texts/electronic\\_commerce.html](http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce.html).

63 WANG (2010) op. cit., s. 53.

64 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

nepovažujeme za zcela vhodnou. A to především s ohledem na zajištění právní jistoty a předvídatelnosti pro příjemce informace a případné třetí osoby.

#### 2. Místo přijetí (stažení) informace (*the place of receipt/download*).<sup>65</sup>

Dalším možným řešením je místo, kde byla data nebo informace přijaty/staženy. Nejjednodušší interpretací by mohlo být místo státu, kde se objednatel v okamžiku stažení nacházel, případně místo bydliště objednatele.<sup>66</sup> Tím by ale dle *Mankowského* došlo opět k nežádoucí situaci: „*This would, however, be tantamount to re-introducing normative concepts through the backdoor in spite of the fact that this rule was developed as a deviation and as opposed to normative concepts [...] and thus is bound to revert to a factual concept.*“<sup>67</sup>

Toto řešení by bylo nepředvídatelné naopak pro prodávajícího. Ten si nemusí být vědom, na jakém místě budou data kupujícím stažena do jeho počítače.

Právní řešení nám může zkomplikovat ještě další okolnost: digitální produkt by mohl být připojen v příloze k emailu. Lze pak za místo přijetí považovat místo, kde se nachází příjemcův mailbox?

Jinou situací může být, pokud si příjemce objedná nějakou pokračující službu, například předplatné elektronického časopisu. Příjemce si pak může takovou informaci opakovaně stáhnout na jakémkoliv místě a území, kde se právě nachází.<sup>68</sup>

Dle článku 10 odst. 3 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace je místem přijetí informace místo, kde má kupující místo podnikání: „*an electronic communication is received at the place where the addressee has its place of business.*“ Stejně tak podle *Wang*: „*Under these circumstances, the principal place of business of the recipient should be the appropriate situs as the place of performance of contract.*“<sup>69</sup>

#### 3. Místo, se kterým je poskytovatel nebo příjemce nejúžeji spojen (*closest connection*)

Jako další možné řešení navrhuje *Wang* místo podnikání, sídlo, provozovnu nebo obvyklé bydliště prodávajícího nebo kupujícího.<sup>70</sup> Tento výklad je podle *Wang* podpořen článkem 60 Nařízení Brusel I,<sup>71</sup> článkem 2 směrnice o elektronickém obchodu a bodem 19 Prembule k této směrnici,<sup>72</sup> článkem 31 Vídeňské úmluvy,

65 WANG (2010) op. cit., s. 53; WANG (2011) op. cit., s. 39.

66 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

67 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

68 WANG (2010) op. cit., s. 54.

69 FAWCETT et. al., s. 1302.

70 WANG (2010) op. cit., s. 54.

71 Článek 60 odst. 1 Nařízení Brusel I: „Pro účely tohoto nařízení se v případě společnosti nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob „bydlištěm“ rozumí místo, kde má tato osoba své a) sídlo nebo b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.“

72 Bod 19 směrnice o elektronickém obchodu: „Místo usazení poskytovatele by mělo být určeno v souladu s judikaturou Soudního dvora, podle níž pojem usazení zahrnuje účinný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálé provozovny po neurčitou dobu. Tento požadavek je splněn i v případě, že je společnost založena na dobu určitou. Místem usazení společnosti poskytující služby prostřednictvím internetových stránek na internetu není místo, kde se nachází technické zařízení, jež prostřednictvím společnosti provozuje internetové stránky, ani místo, kde jsou internetové stránky přístupné, ale místo, kde společnost vykonává svou hospodářskou



článkem 15 odst. 4 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu a články 6 a 10 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. Všechny uvedené úpravy používají místo podnikání jako jedno z hlavních kritérií.

Podle komentáře k Nařízení Brusel I by oním místem poskytnutí služeb mohlo být místo bydliště poskytovatele služby. Tento výklad podporuje i článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I. Nařízení Brusel I tímto hraničním určovatelem klade větší důraz na činnost samotnou, než výsledek činnosti.<sup>73</sup> Tím se takto ze své podstaty odlišuje smlouva kupní a smlouva o poskytnutí služeb.

Tímto místem by mohlo také být místo polohy počítače, na který si příjemce produkt skutečně stáhl.<sup>74</sup>

#### 4. Lex loci server. Tedy poloha serveru, na kterém se nachází informace/data, která jsou příjemcem stanovována do počítače.

Jak uvádí *Hörnle*, v tomto případě se nejedná o vhodné kritérium pro založení příslušnosti soudu. „*However, this could be completely arbitrary, and with no obvious connection to either party, and might be moved from time to time.*“<sup>75</sup>

Místo podnikání nebo bydliště kupujícího považuje Wang za předvídatelnější, než kritérium založené na místě stažení dat. Důvodem pro tento závěr je, že kupující/objednatel si může produkt stáhnout v okamžiku, kdy se nachází mimo místo svého bydliště nebo místa podnikání.<sup>76</sup> Kupující by tím mohl (zne)užít jev *forum shopping* a vybrat si pro něj nevhodnější soudiště.

Vyjdeme-li ze znění článku 5 odst. 1 písm. b), jeho text „... kde zboží bylo nebo mělo být ... dodáno,“ míří spíše k interpretaci pomocí místa, kde si kupující program nebo data stáhl. Taková interpretace je ale v rozporu s článkem 6 odst. 4 písm. a) Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace, který uvádí: „*A location is not a place of business merely because that is where equipment and technology supporting an information system used by a party in connection with the formation of a contract are located.*“

Článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I je naopak v souladu s článkem 6 odst. 2 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace, který uvádí: „*If a party has not indicated a place of business and has more than one place of business, then the place of business for the purposes of this Convention is that which has the closest relationship [zvýrazněno TK] to the relevant contract, having regard to the circumstances known to or contemplated by the parties at any time before or at the conclusion of the contract.*“

činnost. V případech, kdy má poskytovatel několik míst usazení, je důležité určit, z kterého místa usazení je daná služba poskytována. V případech, kdy je obtížné určit z několika míst usazení místo, ze kterého je daná služba poskytována, je místem usazení místo, kde má poskytovatel pro danou službu středisko činnosti.“

73 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 150.

74 EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

75 EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

76 WANG (2010) op. cit., s. 56.

Dle Wang by měl být článek 5 odst. 1 písm. interpretován tímto způsobem: „... *should be at a recipient's place of business indicated by the party. If the party has not indicated a place of business, or has more than one place of business, then the place of business should be the one with the closest relationship to the relevant contract or where the recipient's principal place of business is situated. The place to which online business activities are directed shall be considered to be most closely connected with the contract. If there is no place of business, the place of performance shall be at a recipient's domicile.*“<sup>77</sup>

#### 3.4.4 Shrnutí podkapitoly

V této podkapitole jsem se zabývala tzv. alternativní příslušností dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Jak vyplývá z výše uvedené analýzy, názory na možné cesty interpretace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I v případě online plnění se liší. Vytváří se různé koncepty a přístupy. Podle našeho názoru je však nutné vrátit se ke smyslu a účelu pravidel pro založení příslušnosti v Nařízení Brusel I, a sice právní jistotě a předvídatelnosti řešení. Stejně tak je nutné mít na paměti systematicku alternativního pravidla v článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Není-li možné využít článek 5 odst. 1 písm. b), je nutné se vrátit do článku 5 odst. 1 písm. a).<sup>78</sup> Náš závěr musíme opřít o základní smysl alternativního pravidla v článku 5 odst. 1. Jedná se o výjimku z obecného pravidla podle článku 2, která má spor ze smluv přiblížit soudišti. Nemůže-li být místo plnění jasně určeno, je nutné se vrátit do pravidla základního žalovat dle místa bydliště žalovaného.

V úvodní kapitole jsem si stanovila druhou pracovní hypotézu: **Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v online prostředí.** Tato hypotéza byla potvrzena.

### 3. Závěr

V tomto příspěvku jsem se zabývala analýzou pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ze smluv mezi podnikateli, které byly uzavřeny nebo plněny online. Svou analýzu jsem založila na článku 2 a článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I.

Jak jsem uvedla v úvodní kapitole, určení pravomocného soudu je ve vztazích s mezinárodním prvkem klíčové. *Forum* neboli soudiště ovlivňuje řadu dalších právních otázek, které mají své důsledky do hmotného práva.

Vzhledem k rozvoji nových komunikačních a informačních technologií dochází k nárůstu přeshraničních obchodněprávních vztahů. S tím roste počet přeshraničních sporů.

Nejen pro další vývoj vnitřního trhu v rámci Evropské unie, ale také pro rozvoj elektronického a potažmo mezinárodního obchodu ve 21. století je

77 WANG (2010) op. cit., s. 56 – 57.

78 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 150.

nutná vysoká míra v právní prostředí. Jedním z jejich aspektů je předvídatelnost a právní jistota stran při určení příslušného soudu.

Z mé analýzy vyplynulo, že pravidla pro určení příslušného soudu v rámci Nařízení Brusel I jsou elektronizací ovlivněna. Výrazný vliv elektronizace se projevuje především v článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Toto ustanovení patří mezi nejvýznamnější v rámci Nařízení. Smlouvy mezi obchodníky tvoří páteř mezinárodního elektronického obchodu. Je-li toto ustanovení aplikováno pro určení příslušnosti ve sporech ze smluv, které jsou plněny online, nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran.

Jak vyplývá z výsledků práce, elektronizace má důsledky do oblasti mezinárodního práva soukromého. Některé otázky jsou prozatím řešeny více na úrovni teoretické a doktrinní. Vzhledem k významu mezinárodního práva soukromého a procesního v dnešní globalizované společnosti je tyto otázky nutné zkoumat i z ryze praktických důvodů. A právě (mezinárodní) elektronický obchod a řešení sporů je tím nejlepším příkladem.

## 4. Seznam použitých zdrojů

- DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In: ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; HORECKÝ, Jan; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings* [online]. 2011. Brno: Masarykova univerzita, 2011, od s. 526-550, 1772 s [citováno 24.12.2012]. ISBN 978-80-210-5582-7. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/sbornik.pdf>.
- EDWARDS, Lilian; WAELDE, Charlotte. *Law and the Internet*. Third Edition. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2009. 713 s. ISBN 978-1-84113-815-2.
- FAWCETT, James, J; HARRIS, Jonathan, M; BRIDGE, Michael. *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1458 s. ISBN 0199244693.
- GILLIES, Lorna, E. *Electronic Commerce and International Private Law. A Study of Electronic Consumer Contracts*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008. ISBN 978-0-7546-4855-0.
- HÖRNLE, Julia. *Cross-border Internet Dispute Resolution*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 286 s. ISBN 978-0-521-89620-7.
- KOHL, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [online]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12.9.2012]. Dostupné z: [www.heinonline.org](http://www.heinonline.org). S. 556 – 557.
- KOHL, Uta. *Jurisdiction and the Internet: A Study of Regulatory Competence over Online Activity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 323 s. ISBN 978-0-521-8430-5.
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vyd. Brno: Doplněk, 2004. 458 s. ISBN 1081-278-2004.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Electronization, Globalization and Their Influence on Private International Law. In: KUNOVÁ, V. *Law as a Unifying Factor of Europe – Jurisprudence and Practice: Harmonization and Unification of Law in the European Context*. Bratislava: Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, 2011. S. 163 – 168. ISBN 978-80-7160-307-8.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatelnost „zaměřování“ činnosti ve světle judikatury Soudního dvora Evropské unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, roč. 19, č. 3, s. 221 – 226. ISSN 1210-9126.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Rome I Regulation and the Law Applicable to Internet-Related Consumer Contracts. In: SMUK, Peter. *Az állam és jog alapvető értékei II. Győr : Széchenyi István Egyetem Állam – és Jogtudományi Doktori Iskola*. 1. vyd. Győr: Széchenyi István Egyetem Állam – és Jogtudományi Doktori Iskola, 2011. s. 92-97. ISBN 978-963-7175-60-2.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Interpretace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I a hraničního určovatelnosti „místo plnění“ v případě B2B online smluv. In: ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; NECHVÁTALOVÁ, Lucia; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2012. Sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 1724 s., od s. 998-1005 [citováno 26.12.2012]. ISBN 978-80-210-5929-0. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. 2013 [citováno 30.4.2013]. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: [https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf\\_d/](https://is.muni.cz/auth/th/107801/pravf_d/).
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935808-32-3.
- MAREŠ, David. *Vybrané právní aspekty elektronického obchodu* [online]. 2011 [citováno 26.12.2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: [https://is.muni.cz/auth/th/41916/pravf\\_d/](https://is.muni.cz/auth/th/41916/pravf_d/).
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.9.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1.1.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-8074000348.
- POLČÁK, Radim. *Introduction to ICT Law (Selected Issues)*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 185 s. ISBN 978-80-210-4302-2.
- POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 978-8087-28422-3.
- REED, Chris. *Making Laws for Cyberspace*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 249 s. ISBN 978-0-19-965760-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v občanských otázkách)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 401 s. ISBN 80-210-3054-2.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5. S. 214.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-016-5.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 1. března 2005, Andrew Owusu proti N. B. Jackson, jednajícimu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, a dalším, věc C-281/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28.12.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. července 2009, Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, věc C-189/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20.12.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

SVANTESSON, Dan Jerker B. „Imagine there's no countries...“ – Geo-identification, the law and the not so borderless Internet [online]. *Bond University Law Papers*. Faculty of Law, 2007 [citováno 12.1.2013]. Dostupné z: [http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1131&context=law\\_pubs](http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1131&context=law_pubs)

SVANTESSON, Dan Jerker B. How Does the Accuracy of Geo-location Technologies Affect the Law? [online]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2008, Vol. 2, Issue 1, s. 11 – 21 [citováno 11.1.2013]. Dostupné z: [http://mujlt.law.muni.cz/storage/1234798550\\_sb\\_02\\_svante-sson.pdf](http://mujlt.law.muni.cz/storage/1234798550_sb_02_svante-sson.pdf).

SVANTESSON, Dan Jerker B. *Private International Law and the Internet*. Second Edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. 557 s. ISBN 978-90-411-3416-5.

United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts [online]. UNCITRAL [citováno 25.2.2013]. Dostupné z: [http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral\\_texts/electronic\\_commerce.html](http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce.html).

WANG, Faye, Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law. Legal Practices in the EU, US and China*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 261. ISBN 978-0-521-19933-9.

WANG, Faye, Fangfei. *Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China*. London: Routledge, 2011. S. 270. ISBN 978-0-415-55745-0.





# Úprava právních dokumentů pomocí značkovacích jazyků

*Pavel Dvořák*

<b>1. Úvod</b> .....	<b>148</b>
<b>2. XML</b> .....	<b>148</b>
2.1 Historie XML .....	148
2.2 Struktura XML dokumentu.....	149
<b>3. Legislativní úprava právních dokumentů</b> .....	<b>150</b>
3.1 Právní řád České republiky.....	150
3.2 Právní předpisy.....	150
3.3 Sbírka zákonů .....	151
<b>4. Legal XML</b> .....	<b>151</b>
4.1 Architektura Legal XML systému .....	152
<b>5. Legal XML projekty</b> .....	<b>154</b>
5.1 OASIS LegalXML .....	154
5.2 MetaLex .....	155
5.2 Shrnutí .....	156
5.3 Akoma Ntoso .....	157
<b>6. Analýza stavu právního řádu České republiky</b> .....	<b>160</b>
<b>7. Značkování právního dokumentu</b> .....	<b>162</b>
7.1 Průběh značkování .....	162
7.2 Zhodnocení výsledků značkování.....	162
7.3 Využití výsledků značkování .....	163
<b>8. Závěr</b> .....	<b>163</b>
<b>9. Použitá literatura</b> .....	<b>164</b>

## Úprava právních dokumentů pomocí značkovacích jazyků

### Abstrakt

Článek „Úprava právních dokumentů pomocí značkovacích jazyků“ objasňuje poslání značkovacích jazyků a jejich využití v oblasti elektronické úpravy právních dokumentů. Na úvod je přiblížena problematika značkovacích jazyků a jejich možné využití v právní oblasti – označované jako Legal Markup. Na zřetel je rovněž brána relevantní česká právní úprava, která se formou právních předpisů zabývá. V neposlední řadě článek seznamuje s významnými zahraničními projekty, které zpracování právních dokumentů uvádějí v praxi. Součástí článku je rovněž popis průběhů značkování a aplikace schématu Akoma Ntoso na český právní předpis.

### Klíčová slova

Akoma Ntoso, Legal XML, Legal Markup, právní dokument, právní předpis, XML, značkovací jazyk, značkování

### Abstract

The article „Legal Documents Processing Using Markup Languages,“ explains the mission of markup languages and their use in electronic editing legal documents. The introduction is an idea of markup languages and their possible use in the legal area – known as Legal Markup. The account is also taken relevant Czech legislation, which deals with the form of legislation. Finally, this article introduces the major international projects, preparation of legal documents in state practice. The article also describes demonstration and marking scheme Akoma Ntoso on the Czech law.

### Key words

Akoma Ntoso, Legal XML, Legal Markup, Legal Document, The Legislation, XML, Markup Language, Marking

## Bc. Pavel Dvořák



[dvorak.paja@gmail.com](mailto:dvorak.paja@gmail.com)

Pavel Dvořák je absolventem bakalářského studijní oboru Informatika ve veřejné správě na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity v Brně. V současné době je studentem magisterského navazujícího studijního oboru Počítačové systémy, rovněž na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity. Ve svém studiu se soustředí zejména na problematiku bezpečnosti informačních technologií a také na využití informačních a komunikačních technologií v oblasti práva.



## 1. Úvod

Jedním z mnoha oborů, které informatika v poslední době pozitivně ovlivňuje, je právo. Jeho korektní interpretace je nutná k fungování každé vyspělé společnosti. Legislativa a judikatura soudů přitom vždy tvoří složitý a těžko zvladatelný systém. Orientace v takovém systému je natolik obtížná, že elektronické zpracování dokumentů, které jsou jeho součástí, již patří k neodmyslitelným složkám vypořádávání se s jeho komplexností. Jednou ze slibných cest v oblasti elektronického zpracování právních dokumentů je využití značkovacích jazyků. Nejvhodnějším kandidátem je značně rozšířené XML (eXtensible Markup Language, česky rozšiřitelný značkovací jazyk *pozn. Autora*) [33]. XML vyniká především svým otevřeným formátem, který není úzce spjat s žádnou konkrétní platformou [3, s. 15]. Jeho zásadní výhodou je možnost striktního oddělení obsahu dokumentu od jeho prezentace, jakož i dat, která jsou jeho součástí, od dat, která dokument popisují. Zatímco v zahraničí již bylo realizováno několik projektů zabývajících se značkováním právních dokumentů pomocí XML, v českém právním prostředí se jedná o oblast, která je téměř zcela opomíjena.

Z výše uvedených důvodů se v článku na téma úpravy právních dokumentů pomocí značkovacích jazyků zaměřuji. Pojící linkou celého článku je základní stavební kámen této oblasti – již výše zmíněný značkovací jazyk XML. Velké množství informací je čerpáno z výsledků významných zahraničních projektů, a to zejména Akoma Ntoso [7] a CEN MetaLex [19]. Opomenut v tomto kontextu nezůstává ani průkopník v této oblasti, asociace OASIS, se svým LegalXML standardem [25]. Zjednodušeně řečeno jde ale vždy o to stejné – právní předpisy, judikatura, smlouvy i další dokumenty se značkují podle předem připraveného XML schématu. Výsledkem procesu je označovaný dokument, který skýtá značné možnosti z hlediska jeho automatizovaného zpracování. Například lze zmínit možnosti v oblasti novelizace právních předpisů spočívající v automatickém přecíslování jednotlivých částí předpisu, náhradu příslušné části textu, obnovu odkazů a uchování dat o jednotlivých verzích dokumentu.

Odborný článek je členěn na dvě základní části – teoretickou a aplikační. Teoretická část obsahuje popis a vývoj problematiky užívání značkovacích jazyků v oblasti automatizovaného zpracování právních dokumentů a dále popis již výše zmíněných významných zahraničních projektů. Následuje analýza aktuálního stavu využívání těchto technologií v českém právním prostředí. V aplikační části je provedena analýza vhodnosti XML schématu vyvinutého v rámci projektu Akoma Ntoso z hlediska jeho užití pro značkování českých právních předpisů. Následně je schéma přímo užito k označování vybraného právního předpisu. Výsledky konkrétní aplikace jsou závěrem zhodnoceny ve světle předpokladů formulovaných prostřednictvím výše zmíněné analýzy. Je tak učiněn jednoznačný soud ohledně použitelnosti zvoleného XML schématu v českém právním prostředí.

Celkovým výstupem tak je nejen komplexní pohled na problematiku využití značkování právních dokumentů v českém právním prostředí, ale i stručný popis a srovnání nejvýznamnějších zahraničních projektů. Důraz je přitom kladen na projekt Akoma Ntoso, který se ze všech výše uvedených projektů jeví jako nejpracovanější a nejperspektivnější. Korpus právních předpisů označovaných dle XML schématu vyvinutého v rámci projektu Akoma Ntoso by bylo možno považovat za solidní základ efektivně fungujícího moderního právního informačního systému. Základními, nikoli však jedinými, přednostmi takového systému by byla možnost do jisté míry obohatit dokumenty o sémantické prvky umožňující efektivně pracovat s dynamikou právního řádu, jakož i bezproblémové zvládnutí styku většího množství právních režimů na mezinárodní úrovni.

## 2. XML

XML je obecný značkovací jazyk, který se využívá pro popis elektronických dokumentů a jejich následné publikování. Jeho hlavním posláním je efektivní výměna dokumentů bez závislosti na konkrétní platformě, rychlé a přesné vyhledávání v označovaných dokumentech a v neposlední řadě také uchování elektronických dokumentů, pro což se proprietární formáty textových procesorů, typu MS WORD, příliš nehodí. Jazyk XML se nezabývá vzhledem dokumentu, ale pouze jeho významem – odděluje formu dokumentu od jeho obsahu. Dále umožňuje dokument obohatit o tzv. metadata – data o datech nebo také informace o datech (záznamy o autorovi dokumentu, datu vydání apod.). Děje se tak prostřednictvím značek (častěji však označované v originálním anglickém jazyce – *tagy*). XML byl vyvinut a standardizován konsorciem W3C, které je hlavním průkopníkem a etalonem zabývajícím se efektivním využitím značkovacích jazyků a dalšími technologiemi souvisejícími s Webem a publikováním elektronických dokumentů. XML je otevřený formát a jeho implementace je dostupná každému uživateli zdarma.

### 2.1 Historie XML

Základním stavebním kamenem XML je jazyk SGML (Standard Generalized Markup Language), který je definován ISO normou 8879 z roku 1986. V principu se XML od SGML nijak neliší, plní funkci jeho podmnoužiny – stále se jedná o značkovací jazyk, který pomocí definice typu dokumentu (DTD) umožňuje vlastní definici značek a jejich vzájemné propojení. Avšak jeho přílišná obecnost a složitost vedla k malému rozšíření a neoblíbenosti. Důvodů, které toto způsobily, bylo několik:

- XML má oproti SGML přísnější syntaxi – kód se snaže a jednodušeji čte, případně se lépe provádí korektura.
- Označované dokumenty se kontrolují, zda jsou „well-formed“, což v překladu znamená správně for-

mátované – validní. Validní dokument se správně zobrazí bez ohledu na platformu. Validitu dokumentu kontroluje program zvaný *parser*, který rovněž obstarává samotné čtení dokumentu a jeho interpretaci.

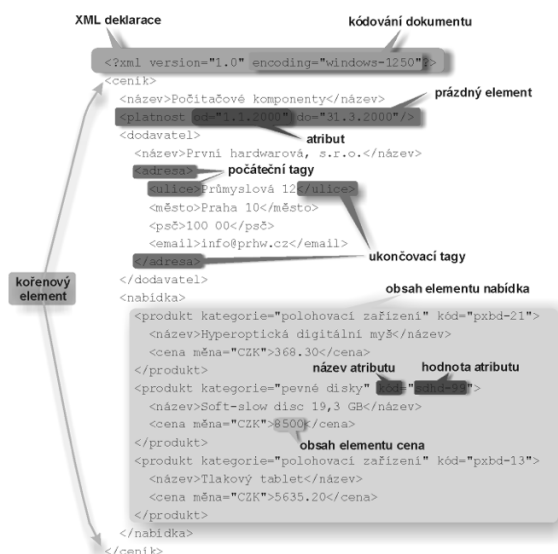
- XML je plně využitelný ve většině světových jazycích a není úzce spjat s anglickým jazykem jako SGML.

Jazyk SGML se tedy nehodil pro přímou aplikaci, ale přímo vybízel k tvorbě dalších značkovacích jazyků. Jedním z nejznámějších značkovacích jazyků, založených na základech SGML, je HTML (HyperText Markup Language), který je známý především prostřednictvím webových stránek, k jejichž vývoji se využívá. Tento značkovací jazyk se pro svoji jednoduchost těší velké oblibě a dokázal, že zjednodušení SGML může přinést křídlené ovoce. Právě to bylo impulsem pro vývoj XML – tedy jazyka, který by si zachoval jednoduchost HTML, ale spojil by ji s hlavními přednostmi SGML.

## 2.2 Struktura XML dokumentu

Celá procedura značkování a samotný značkovací jazyk XML má několik částí. Obrázek níže popisuje základní strukturu XML dokumentu. Barevně jsou jednotlivé fragmenty rozlišeny a vysvětleny. Hlavními prvky dokumentu je deklarace a kořenový element skládající se z atributů a dalších vnořených elementů.

Obrázek č. 1: Obecná struktura XML dokumentu



Zdroj: *Programovací techniky* [online]. Praha: Fakulta elektrotechnická ČVÚT, vydáno 10. 11. 2009 [cit. 2012-03-09]. Dostupné z: <http://labe.felk.cvut.cz/vyuka/X33PTE/PTE-06.pdf>.

### 2.2.1 Definice elementů

Všechny značky, respektive elementy, jsou definovány v tzv. DTD. Zjednodušeně řečeno se jedná o recept, podle kterého se dokument značkuje a následně pomocí parseru zobrazuje jeho výsledná podoba. Parser může rovněž podle DTD kontrolovat správnost dokumentu –

validitu, tedy korektní použití značek, formální náležitosti dokumentu apod. Použití DTD tak usnadňuje zejména kontrolu dokumentu a rychlost značkování [3, s. 18]. Tato volnost a svoboda má ale i své nevýhody. Zásadní problém představuje možnost definice vlastních značek. Různí uživatelé totiž mohou značky, které slouží k odlišným účelům, pojmenovat stejně a dokument se tak stává nepřenositelným a strojově těžko zpracovatelným. Toto úskalí se snaží řešit velká konsorcia se svými standardy. Jedná se o dohodu, jaké značky se budou pro konkrétní části dokumentů používat. Jedním z hlavních představitelů těchto konsorcií je skupina OASIS, o které bude ještě řeč dále [22].

DTD definuje názvy značek, nikoliv však datové typy a další informace o fragmentech dokumentu. Pro tyto potřeby jsou vyvinuta tzv. schémata (XSD – XML Schema Definition). Jedná se o předem připravené šablony, které obsahují definici značek i datové typy a jsou určeny pro konkrétní dokumenty (značkování právních dokumentů, zápis matematických značek apod.) – právě schémata pro značkování právních dokumentů jsou hlavní náplní mého článku.

### 2.2.2 Jmenný prostor (Namespace)

Jmenné prostory umožňují rozlišení stejných značek v různých dokumentech. V principu toto rozlišení poskytuje základní DTD v rámci vlastní definice značek, ale nezachovává integritu a konzistenci dat. Jmenný prostor umožňuje každou značku obohatit o další prvek. Tedy dvě stejné značky v různých dokumentech jsou stále strojově zpracovatelné a zachovávají stejný význam, avšak dokážeme rozlišit, která značka je z dokumentu A, a která z dokumentu B. Další výhodou je možnost použití více druhů značek najednou [3, s. 18].

### 2.2.3 Překlad (Parsing)

Parsing je fáze čtení a překladu zdrojového XML dokumentu pro další aplikace. Jejím účelem je zprostředkování interpretace a vizuální formy dokumentu. V principu se jedná o poskytnutí přístupu k XML dokumentu. Program, který parsing provádí, se nazývá parser. Typy parserů jsou nejčastěji dva: DOM parser (Document Object Model) a SAX parser (Simple API for XML) [8, s. 37–38]. Oba parsery se od sebe liší především přístupem k zdrojovému XML dokumentu. DOM parser zpracovává zdrojový dokument jako strom – přistupuje k celému dokumentu najednou. Tento přístup tedy vyžaduje nahrání celého dokumentu do paměti. Výhodné je to zejména v případech, kdy se k dokumentu a jeho elementům přistupuje náhodným způsobem nebo opakovaně [10]. Nevýhody jsou v podobě časové a paměťové náročnosti. Tam, kde vzniká omezení v podobě nedostatku paměti, se využívá parseru typu SAX, který přistupuje k dokumentu sekvenčně – elementy dokumentu se procházejí jednotlivě a postupně se zpracovávají [29].

## 2.2.4 Konverze do alternativních formátů

Výhodou jazyka XML je snadná konverze do dalších formátů, což se v případě dnešního masivního použití aplikace MS WORD, byť obohacené o funkci maker, říci nedá. XML však v sobě žádný konvertor zabudovaný nemá. Proto se využívá služeb takzvaných stylových jazyků, které XML dokumentu dodají potřebnou vizuální stránku. Souhrnně jsou označovány zkratkou XSL (eXtensible Stylesheet Language). Stylové jazyky obsahují pravidla a příkazy nutné pro převod dokumentu. Na XML dokument použijeme konkrétní styl, podle kterého XSL parser vygeneruje dokument v požadovaném formátu [8, s. 40]. Pro formáty jako je například PDF se využívá takzvaných formátových objektů – XSL:FO. Zjednodušeně řečeno jde o nadstavbu XSL. Celý proces znázorňuje následující obrázek.

Obrázek č. 2: Schéma použití XSL stylů

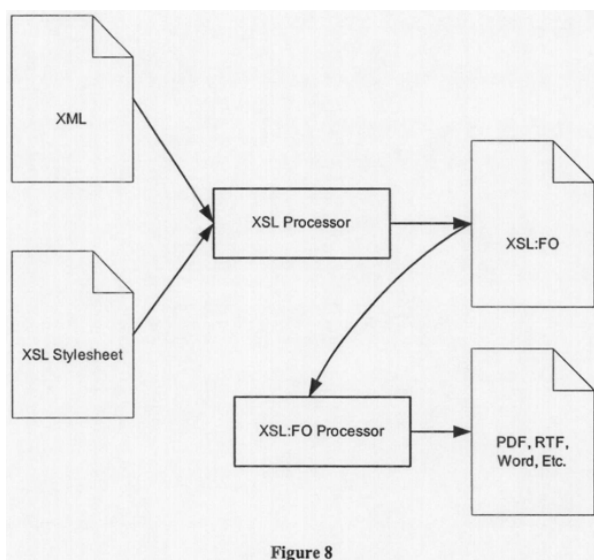


Figure 8

Zdroj: Breneman, Brian C. Applying XML to the legislative process. *Law Technology* [online]. 4th Quarter 2002, vol. 35, iss. 4 [cit. 2011-11-16]. s. 23. Dostupné z ProQuest: <<http://search.proquest.com.ezproxy.muni.cz/docview/219315542?accountid=16531>> ISSN 02783916.

## 3. Legislativní úprava právních dokumentů

Pro pochopení a následnou korektní aplikaci projektů Legal XML a značkovacích jazyků na právní dokumenty, musí být nedílnou součástí článku pasáž o legislativě upravující podobu a fungování právního řádu. Ten je tvořen právními předpisy, obsahujícími právní normy – tedy obecně závazné normativní právní akty orgánů nadaných legislativní pravomocí a způsobilostí k jejich vydávání. Středem pozornosti se pro naše potřeby stanou zejména dva právní předpisy, které by při návrhu Legal XML systému měly být zohledněny. Jsou jimi Legislativní pravidla vlády [35], která upravují strukturu a formu právních předpisů, a zákon o Sbírce

zákonů a Sbírce mezinárodních smluv [35], který se zaměřuje na následnou publikaci právních předpisů.

Forma a struktura právních předpisů a jejich publikace se samozřejmě řídí příslušnými právními normami, na něž se v této části zaměřuji [2, s. 255]. Jen pro úplnost doplním, že se budu zabývat výhradně českým právním řádem.

### 3.1 Právní řád České republiky

Právní řád České republiky lze s jistou dávkou zjednodušení charakterizovat jako komplexní systém obecně závazných normativních právních aktů. Tento tzv. systémový přístup má několik zásadních výhod, mezi které patří zejména zpřehlednění masy právních předpisů, umožnění jejich systematické interpretace a v neposlední řadě též možnosti řešení potenciálních konfliktů mezi různými právními normami [5, s. 23–24]. Podle Šína, můžeme rozlišit tři systémové přístupy následující kategorizaci předpisů: horizontální, vertikální a teritoriální [6, s. 27–28].

Na horizontální úrovni se právní řád rozděluje na oblasti, které jeho právní normy upravují – jedná se o druhovou kategorizaci členění právních předpisů. Příkladem těchto oblastí je právo veřejné a právo soukromé a podrobněji pak právo ústavní, trestní atd. Vertikální členění právního řádu vyjadřuje tzv. právní sílu legislativních předpisů. Právní síla se dělí na tři základní skupiny – hierarchicky uspořádané: ústavní, zákonnou a podzákonnou, kde právní předpis vyšší právní síly má přednost před předpisem nižší právní síly [2, s. 264–266]. Teritoriální členění se zabývá místní působností právních norem – např. předpisy upravující celé území České republiky nebo upravující pouze určité geografické oblasti – teritorium krajů, tedy samosprávných celků. Díky komplexnosti právního řádu a nahlížení na něj z těchto tří úrovní se tento složitý systém daří v rozumné míře zvládat.

### 3.2 Právní předpisy

Právní řád je tvořen souborem právních předpisů – právě ty tvoří prvky tohoto komplexního a složitého systému. Mezi legislativu v právním řádu České republiky řadíme ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, jiných správních úřadů a nařízení obcí a krajů. Zastupitelstva obcí a krajů mohou dále vydávat obecně závazné vyhlášky. Nedílnou součástí právního řádu České republiky jsou také mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a je jimi naše země vázána – příkladem je právo Evropské unie [6, s. 27–28].

#### 3.2.1 Tvorba právních předpisů

Tvorba právních předpisů, jejich obsah a forma v Českém právním řádu je definována v Legislativních pravidlech vlády, schválených usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších usnesení, kde je celý legislativní proces upraven a sjednocen [35].



Zodpovědnost za tvorbu právních předpisů padá na bedra vlády, která jako vrcholný orgán moci výkonné řídí činnost ministerstev a dalších ústředních orgánů, které jsou k návrhu právních předpisů a jejich následné tvorbě způsobilé. Na legislativním procesu se podílí Legislativní rada vlády jako poradní orgán vlády a pracovní komise Legislativní rady [35].

### 3.2.2 Struktura právního předpisu

Jednotná struktura každého právního předpisu je rovněž upravena Legislativními pravidly vlády. Struktura členění právního předpisu, s výjimkou novely, je následující: právní předpis se člení na části, části lze členit na hlavy, hlavy na díly, díly na oddíly a oddíly na pododdíly [35]. Fragmenty rozčleněného právního předpisu mají svůj předepsaný formát, který vyjadřuje následující bodová struktura:

- je-li právní předpis členěn na části  
„ČÁST PRVNÍ“, „ČÁST DRUHÁ“, „ČÁST TŘETÍ“ atd.,
- je-li část členěna na hlavy  
„Hlava I“, „Hlava II“, „Hlava III“ atd.,
- je-li hlava členěna na díly  
„Díl 1“, „Díl 2“, „Díl 3“ atd.,
- je-li díl členěn na oddíly  
„Oddíl 1“, „Oddíl 2“, „Oddíl 3“ atd. a
- je-li oddíl členěn na pododdíly  
„Pododdíl 1“, „Pododdíl 2“, „Pododdíl 3“ atd. [35]

Právní předpisy se dále, rovněž s výjimkou novely a ústavního zákona, člení na: paragraf, paragraf lze členit na odstavce, odstavce na pododstavce a pododstavce na body. Paragrafy se označují znakem „§“ a arabským číslem bez tečky. Pokud se za stávající paragraf vkládá nový, použije se stejného čísla, pouze se doplní o písmeno „a“, „b“ atd. Odstavce se označují arabskými číslicemi v kulatých závorkách, pododstavce malými písmeny v kulatých závorkách a body arabskými číslicemi s tečkou. Ústavní zákony se dále člení na články označované „Čl“ a arabskou číslicí. Členění dalších právních předpisů se rovněž nachází v Legislativních pravidlech vlády [35]. Příklad členění paragrafu:

#### § 1

- .....
- a) .....
- b) .....
- 1. ....,
- 2. ....
- 3. ....

Nedílnou součástí každého právního předpisu je jeho nadpis, který definuje druh právního dokumentu (ústavní zákon, zákon atd.), a celý název právního předpisu – příklad nadpisu zákona:

ZÁKON  
ze dne.....1998  
.....  
(název zákona)

### 3.3 Sbirka zákonů

Pro všechny výše uvedené druhy právních předpisů se uplatňuje jednotný publikační postup, v rámci kterého se právní předpisy oficiálně vyhláší – a to ve Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv upravené zvláštním právním předpisem (viz výše). Právní předpisy se stávají platnými okamžikem publikace ve Sbírce zákonů, pokud není uvedeno pozdější datum účinnosti, stávají se účinnými patnáctým dnem od jejich publikace ve Sbírce zákonů. Datum účinnosti může být rovněž stanoveno na konkrétní den, po patnáctém dni od vyhlášení ve sbírce – v praxi se tohoto mechanismu využívá poměrně hojně, zákon je tak sice platný i vyhlášený, ale v rámci legisvakční lhůty poskytuje veřejnosti přiměřeně dlouhou dobu k tomu, aby se s ním mohla seznámit [36].

Sbírka zákonů je neodmyslitelnou součástí právní reality České republiky – představuje oficiální nástroj pro vyhlášení a výklad právních předpisů, které se tak stávají platným článkem právního řádu. Stejně jako struktura právních předpisů, tak i struktura Sbírky zákonů je upravena příslušným zákonem – výše zmíněným zákonem o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv [36]. Sbírka zákonů je rovněž velmi důležitá z hlediska Legal XML schémat z jednoho, avšak velmi závažného důvodu – za předpokladu, že s některým z Legal XML projektů, chceme nahradit právní řád nebo jej chceme zařadit pouze jako paralelu ke stávajícímu právnímu řádu v jeho elektronické podobě (např. v rámci zkušebního provozu nebo zachování transparentnosti pro konzervativce), musí být při návrhu tohoto Legal XML projektu brána v úvahu oficiální podoba Sbírky zákonů a způsob zařazování v ní vyhlášených právních předpisů. Legal XML projekt by tak měl být upraven stejným právním předpisem – samozřejmě za předpokladu, že bude korektně novelizován.

Z odstavců výše uvedených tedy vyplývá, že kromě samotného návrhu a dodržení principů značkovacího jazyka XML při vývoji Legal XML schémat, je nutné brát na zřetel i relevantní právní úpravu a zahrnout ji do složitějšího procesu elektronizace právního řádu – v ideálním případě následně celý komplexní systém právního řádu v Legal XML schématu zakotvit v legislativě a postavit ho tak na stejnou úroveň jako tištěnou Sbírku zákonů.

### 4. Legal XML

Hned zpočátku je třeba objasnit, proč jsem přistoupil k užívání anglického originálu tohoto výrazu a nepracuji s jeho překladem. Pojmy Legal Markup a Legal XML jsou na mezinárodní scéně již dlouhou dobu vnímány jako ustálená součást relevantní terminologie. Dle mého názoru pokusy o překlad ztroskotávají na tom, že neexistuje žádný ustálený ekvivalent. Výrazy typu „právní značkování“ či „právní XML“ působí uměle. Proto v článku i nadále zachovávám originální terminologii.

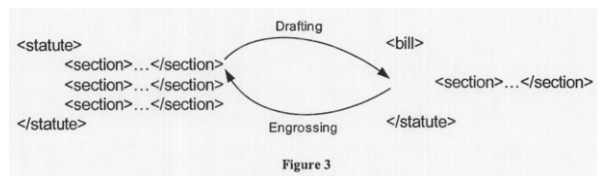
Aplikaci informačních technologií na jiná – často zcela neinformatická odvětví – běžně provází těžkosti.

Systémy elektronického zpracování právních předpisů v tomto směru nejsou žádnou výjimkou. Jelikož je formát XML standardem a zároveň je podporován několika velkými konsorcií, lze říci, že se tento neduh daří minimalizovat a aktualizace systému spolu s přechodem na novou platformu nebo použití nových technologií, již není zásadní překážkou, tak jako například v oblasti výše zmíněných právních informačních systémů, z nichž některé jsou s platformou striktně úzce spjaty (ASPI, CODEXIS atd.).

Historie problematiky Legal XML se datuje do konce devadesátých let minulého století, kdy se pod záštitou konsorcia OASIS začal formovat první významný projekt, který se zaměřil na využití značkovacího jazyka v právní rovině – což bylo způsobeno dvěma impulsy. Tím prvním byly pozitivní výsledky při zkoumání formátu XML a jeho vlastností. Na první pohled se jevil jako slibná technologie s perspektivou pro budoucí využití. Druhým impulsem byl stávající neuspokojivý stav elektronického zpracování právních řádů a mechanismů, kterými se právní dokumenty zpracovávají – jmenovitě zejména proprietární formát textového procesoru MS WORD. Jedná se o standardní formát pro zpracování textových dokumentů. Avšak tento formát nepočítá s jejich případným hromadným strojovým zpracováním a s tím spojeným zvýšením efektivity při manipulaci s nimi. To by zejména v rovině právních dokumentů bylo jistě podstatným přínosem.

Příkladem vhodného využití formátu XML v rámci legislativního procesu je následující obrázek, který popisuje proces novelizace právního předpisu:

**Obrázek č. 3: Legislativní proces v rámci XML**



Zdroj: Breneman, Brian C. Applying XML to the legislative process. *Law Technology* [online]. 4th Quarter 2002, vol. 35, iss. 4 [cit. 2011-11-16]. s. 12. Dostupné z ProQuest: <<http://search.proquest.com.ezproxy.muni.cz/docview/219315542?accountid=16531/>> ISSN 02783916.

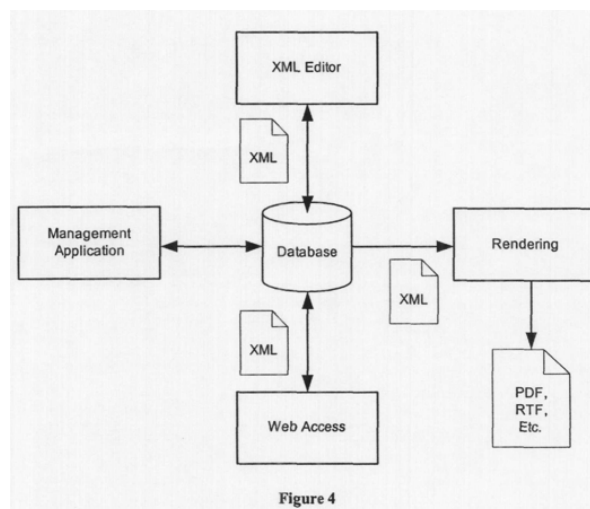
Jedná se o dva označované právní předpisy – původní legislativní dokument (*tag <statute>*) a návrh novelizovaného právního předpisu (*tag <bill>*), které jsou díky stejnému formátu (XML) vzájemně transparentní. Ona transparentnost zajišťuje snadné a rychlé nahrazení jednotlivých částí dokumentu a tím se celý novelizační proces právních předpisů stává efektivnějším. Šipkami je průběh legislativního procesu znázorněn – z existujícího právního předpisu jsou požadované části přeneseny do návrhu nového právního předpisu (*Drafting*) a po jejich úpravě následně znovu začleněny zpět do jednoho celku (*Engrossing*).

Na předcházejícím příkladu je vidět jasná výhoda při použití formátu XML oproti MS WORD. Obsah právního předpisu je striktně oddělen od jeho formy, díky čemuž se editor touto otázkou již nadále nemusí zabývat a smí se zaměřit na obsah, který je tolik relevantní. Textové formáty sice převádí právní dokumenty do elektronické podoby, ale práci s nimi v zásadě žádným způsobem neulehčují – zjednodušeně řečeno se o nikterak velkém kroku kupředu oproti papírové podobě hovořit nedá. Oproti tomu jednoduchost formátu XML se všemi jeho výhodami představuje vhodnou náhradu. Legal XML v sobě neskrývá jenom alternativu k běžně používaným textovým formátům, ale přináší sebou další mechanismy a vlastnosti, které mezi elektronické právní dokumenty přináší tolik kýžený řád a efektivitu. Všechny tyto okolnosti přispěly k vzniku a rozvoji problematiky značkování právních dokumentů.

#### 4.1 Architektura Legal XML systému

Komplexní právní systém založený na formátu dokumentů XML, skládajícího se z několika vzájemně provázaných komponent znázorňuje obrázek níže.

**Obrázek č. 4: Architektura Legal XML systému**



Zdroj: Breneman, Brian C. Applying XML to the legislative process. *Law Technology* [online]. 4th Quarter 2002, vol. 35, iss. 4 [cit. 2011-11-16]. s. 13. Dostupné z ProQuest: <<http://search.proquest.com.ezproxy.muni.cz/docview/219315542?accountid=16531/>> ISSN 02783916.

Hlavními prvky systému jsou: XML editor, prostřednictvím kterého vytváříme a editujeme právní předpisy v XML a dále pak databáze všech právních dokumentů, kde se tyto data uchovávají a přistupuje se k nim v rámci vyhledávání apod.

*Management application* (řídící aplikace) zajišťují správu ještě neoznačovaných dokumentů v běžné či elektronické podobě, stejně jako další potřeby důležité pro legislativní proces. Může se jednat o právní informační systémy nebo i faktory zprostředkovávající přístup k tištěné Sbírce zákonů.

Prostřednictvím *Renderingu* je znázorněno vytváření vizuální podoby dokumentů ve formátu XML, které probíhá pomocí jazyka XSL. Zde už právní dokumenty získávají konkrétní vizuální podobu – např. PDF dokumentu a jsou čitelné i pro člověka, stejně tak tisknutelné a dále publikovatelné. Zjednodušeně řečeno jde o výstup, kterým se reprezentuje obsah právních předpisů navenek – elektronická Sběrka zákonů.

V rámci *Web access* (webového přístupu) jsou právní dokumenty publikovatelné skrze vzdálený přístup – zpravidla na webových stránkách příslušných institucí. Obdobnou funkcí disponuje dnes již Portál veřejné správy, provozovaný Ministerstvem vnitra České republiky, na kterém jsou právní předpisy online dostupné veřejnosti [9, s. 13–15].

Formát legislativních dokumentů je bezesporu jednou z nejdůležitějších komponent právního systému. Jejich podoba je předem striktně určená právními předpisy, které definují požadavky na XML editor a databázi, kde se dokumenty uchovávají a také pro jejich následnou vizualizaci, respektive publikaci jako relevantních pramenů práva.

Srdcem každého Legal XML systému je jeho schéma pro popis právních dokumentů. Tvorba schématu by se stejně jako návrh celého komplexního systému, měla řídit několika zásadami. Breneman uvádí tři zásady týkající se:

- Vyhledávání
- Renderingu
- Editace

Vyhledávací mechanismus nemůže efektivně fungovat bez patřičné základny v podobě jednotného formátu všech právních předpisů a správné struktury jejich částí – tuto zásadu úspěšně implementuje patřičná legislativa pro popis právních předpisů. Zásada *renderingu*, tedy vizualizace právních předpisů se neobejde bez dostatečného množství *metadat* a jejich správného použití. Zjednodušeně řečeno se tato zásada zabývá hlavně principy metadat a to správný záznam všech změn, prováděných v právních předpisech. V rámci editace je při tvorbě schématu důležité zvážit dostupnost nutných editačních nástrojů – Legal XML editorů. Vytvořené schéma může vypadat bezchybně, avšak celý systém zkolabuje kvůli špatně dostupným nebo přímo nedostupným editorům [9, s. 15–16].

#### 4.1.1 Databáze

Databáze je podvozkem každého právního informačního systému. Uchovává data v podobě legislativy, ke kterým se skrze ni přistupuje, umožňuje jejich pravidelnou aktualizaci s uchováním změn (přehled novelizací, dříve provedených změn, dále pak záznam přístupů apod.) a v neposlední řadě zajišťuje i bezpečnost a integritu těchto dat. Rovněž zprostředkovává efektivní vyhledávání uvnitř ní.

Právní dokumenty se mohou ukládat dvěma způsoby. Použije se standardní relační databáze a právní předpis v podobě XML dokumentu se rozloží na tabulky a řádky (případně se vyjádří i vztahy mezi nimi), nebo se

přistoupí ke druhému způsobu – vytvoření nativní XML databáze, která obsahuje dokumenty přímo ve formátu XML [9, s. 16–17]. Výběr konkrétního způsobu přistupování závisí na určitých kritériích, nejčastěji na dostupnosti nástrojů a potřebách konkrétního systému. Výhody nativní XML databáze jsou v efektivnosti práce s více typy právních dokumentů. Dokument se do databáze ukládá v přirozeném formátu – tedy XML, bez nutných dalších zásahů a převodů na tabulky a sloupce, jako v případě běžné relační databáze. Výběr dokumentu z databáze je stejný – opět odpadá nutnost sestavování, z tabulek a řádků v databázi, výsledný dokument. Drobnou nevýhodou jsou vyšší nároky kladené na implementaci nativní databáze [9, s. 19].

Jako vhodné řešení se nabízí inverzní rejstřík. V současné době se jedná o nejpoužívanější techniku přestavby a indexace textu v právních informačních systémech. Inverzní rejstřík je tabulka se seznamem všech slov obsažených v databázi, respektive v jejích dokumentech. V seznamu jsou obsaženy informace o pozici těchto slov a dále o příslušnosti ke konkrétnímu dokumentu. Inverzní rejstřík vyniká svojí jednoduchou implementací a možností nasazení pokročilejších způsobů vyhledávání.

#### 4.1.2 XML editor

Hlavním kritériem pro výběr XML editoru by měla být jeho efektivnost při zpracování všech druhů dokumentů napříč celým systémem, do kterého je implementovaný. Dalším požadavkem je jeho přívětivost a jistá intuitivnost v ovládání pro koncové uživatele, kteří s ním pracují. Navzdory těmto kritériím je výběr XML editoru pro právní řád obtížnější, a to z důvodů jeho velké obsáhlosti a komplexnosti – značkování jednotlivých typů dokumentů vyžaduje úzce specializované nástroje [9, s. 21]. Příkladem specializovaného LegalXML editoru je *xmLeges* editor [34]. Jedná se o vizuální XML editor, který vyvíjí společnost ITTIG-CNR (Institute of Legal Information Theory and Techniques, Italian National Research).

#### 4.1.3 AKN/EDITOR

Nicméně všechny tyto komerční Legal XML editory mají jednu velkou společnou nevýhodu – nejsou zdarma dostupné, tudíž jsou pro mnoho národních i nadnárodních korporací pouze drahou alternativou ke standardním XML editorům. Je to způsobeno hlavně jejich uzavřeným kódem, na kterém se podílí pouze jeden vývojář a svoji práci si nechá náležitě finančně ohodnotit. Zdarma dostupná je ale například beta verze Legal XML editoru AKN/EDITOR určeného pro práci se schématem Akoma Ntoso [14]. Jde o projekt natolik zajímavý, že si jej do obsahu článku dovoluji zařadit, a i to přes svůj teprve počáteční vývoj a ranou verzi.

AKN/EDITOR je volně dostupný editační nástroj postavený na otevřeném formátu pro úpravu právních dokumentů. V případě editoru se jedná o formát pro vývoj webových stránek – HTML5 standardizovaným konsorciem W3C. Editor proto stejně jako samotné



schéma XML není vázán na konkrétní platformu – editace je prozatím prováděna v rámci webového prohlížeče. Podporovány jsou všechny dnešní nejrozšířenější webové prohlížeče (Internet Explorer 10, Mozilla Firefox, Google Chrome, podpora Opery zatím není plně ošetřena.) Editor je zdarma dostupný pod bezplatnou registrací. První z výhod je již přiblížená otevřenost formátu spolu s dostupností skrze webový prohlížeč a tudíž nezávislost na konkrétní platformě. Avšak praktičtějším důvodem pro využití služeb tohoto editoru je způsob značkování právního dokumentu – možnost značkovat dokument standardním způsobem skrze obohacování textu značkami je dále doplněna vizuální částí, která dosahuje velké míry intuitivnosti v práci s právním předpisem. Na této úrovni probíhá značkování následovně: do editoru se text právního předpisu zkopíruje ve standardním textovém formátu a značuje se předem připravenými nástroji, které přesně odpovídají struktuře právního dokumentu ve schématu Akoma Ntoso – všechny významné fragmenty právního předpisu (preface, preambule, metadata, tělo předpisu a jejich podmnožiny). Značkování tak probíhá s nezanedbatelnou časovou úsporou.

Výhoda AKN/EDITORu, spolu s filozofií jeho vývojářů, spočívá ve sdružování označovaných právních dokumentů na mezinárodní úrovni, tudíž každý označovaný právní předpis skrze AKN/EDITOR je možné uložit do databáze všech těchto právních předpisů upravených schématem Akoma Ntoso a editorem AKN/EDITOR – samozřejmě s rozdělením podle země původu legislativy apod. Databázi spravují vývojáři editoru na svých webových stránkách. Editor v sobě kromě schématu Akoma Ntoso a potřebných vizuálních nástrojů ukrývá i validátor, který efektivním způsobem výsledný označovaný dokument podle XSD schématu Akoma Ntoso validuje – editor tak představuje komplexní nástroj pro úpravu právních dokumentů. Celý projekt je sice zatím na svém úplném začátku, avšak budoucí potenciál v sobě, ve světle výše zmíněných argumentů, neoddiskutovatelně zahrnuje.

## 5. Legal XML projekty

Na základně obecné struktury XML dokumentů, jejich principů, konkrétních návrhů spolu s požadavky, a relevantní právní úpravou na vytvoření efektivního Legal XML systému, vzniklo několik významných zahraničních projektů, zabývajících se značkováním právních dokumentů a procesů s nimi spojených. Mezi tyto projekty patří: OASIS LegalXML, CEN MetaLex a v neposlední řadě také stále více diskutovaný, mnou již několikrát zmíněný, projekt Organizace spojených národů pro panafrické státy – Akoma Ntoso.

### 5.1 OASIS LegalXML

Průkopníkem v oblasti značkovacích jazyků a jejich využití i ve sféře mimo oblast informačních technologií je konsorcium OASIS. O významu a výhodách značkovacích jazyků a zejména jazyka XML se zasazují již

od svého počátku. Stejně tak je tomu i v problematice značkování právních dokumentů, respektive standardů pro právo a soudnictví, kde se opírají o svůj projekt *LegalXML* [5].

Počátky tohoto XML standardu se datují do roku 1998. Základem a prvotním impulsem pro vznik podobného systému se stala spolupráce advokátů, soudních pracovníků a specialistů v oblasti informačních a komunikačních technologií a jejich přesvědčení v efektivní využití informačních technologií v rámci elektronické výměny dokumentů v právnickém odvětví a potřeby tyto postupy určitým způsobem definovat a standardizovat. Předností je otevřenost tohoto projektu, do kterého se může zapojit téměř „každý“, stačí být členem, respektive partnerem konsorcia OASIS. Členství je bezplatnou záležitostí.

Hlavním, a také jedním z prvních úkolů *LegalXML* standardu OASIS, se stal od počátků záznam soudních jednání, jejich administrace a následné zpracování. V následujících letech se systém dále rozvíjel, až dospěl do aktuální verze, která v sobě kombinuje nejenom výše zmíněnou elektronizaci záznamů soudních jednání, ale i další postupy v rámci výměny elektronických dokumentů (např. elektronické podávání žalob soudům, správa právních předpisů, komunikace mezi advokáty apod.) [26].

V současné době jsou aktuální tři oblasti tohoto schématu, mezi které patří:

- OASIS LegalDocumentML
- OASIS LegalRuleML
- OASIS LegalXML Electronic Court Filing [27].

#### 5.1.1 OASIS LegalDocumentML

Cílem projektu *LegalDocumentML* je celosvětové prosazování osvědčených postupů pro využití značkovacího jazyka XML v rámci správy a výměny elektronických právních dokumentů v parlamentech (příp. kongresech apod.) a mezi ostatními složkami právního státu. Hlavní snaha je vynakládána na shromažďování informací, připomínek a návrhů všech zúčastněných stran, které se konkrétním způsobem podílejí na práci s elektronickými právními dokumenty – tyto složky komplexního právního systému tvoří návrháři a vývojáři specializovaných XML editorů, databázi a knihoven dokumentů, ale také soudy, parlamenty a další instituce, které tak přispívají ke zdokonalování a rozšiřování již jednou vytvořených právních norem. Pomocí tohoto projektu se vytváří společný standard právních dokumentů a konkrétní postupy pro jejich výměnu mezi výše zmíněnými institucemi kdekoli ve světě. Dosahuje se tak křížené standardizace, zjednodušení a vytvoření jednoho společného formátu pro právní dokumenty. Přínosem je sdílení již jednou objevených odborných znalostí a jejich postoupení dalším uživatelům [23].

Aktuální vývoj *LegalDocumentML* je založen na projektu Spojených Národů – Akoma Ntoso a čerpá ze zkušeností při jeho vývoji. Jádro systému obou těchto projektů je velmi podobné a některé základní prvky a metadata se dokonce shodují. *LegalDocumentML* dále

umožňuje i vzájemné porovnání těchto dvou Legal XML standardů a poskytuje tak jistou míru vzájemné kompatibility. Dále se zaměřuje hlavně na komparaci a spolupráci s mezinárodně uznávanými projekty, mezi které patří kromě projektu Akoma Ntoso i schéma MetaLex, které využívá například vláda Holandska. Jedním z dalších témat diskutovaných v projektu *Legal-DocumentML* je tzv. konvence schématu. Zjednodušeně řečeno jde o přezkoumání projektu Akoma Ntoso a jeho následnou optimalizaci za pomoci zkušeností získaných za provozu a z odlišného pohledu, než je postoj jeho vývojářů, pro ještě efektivnější využití. Vývojáři se domnívají, že takto upravené Akoma Ntoso bude pro evropské parlamenty přínosnější. Jestli tomu tak opravdu bude, ukáže až blízká budoucnost [23].

### 5.1.2 OASIS LegalRuleML

Další důležitou součástí projektu OASIS *LegalXML* je tzv. *LegalRuleML*. Jedná se o pravidla pro popis jazyka, pomocí kterého je realizována výměna právních dokumentů. Je tak umožněno modelování a uvažování, skrze které je možné porovnávat a vyhodnocovat konkrétní argumenty a jejich relevanci [24].

### 5.1.3 OASIS LegalXML Electronic Court Filing

Tato specifikace popisuje technické architektury a funkční vlastnosti potřebné pro úspěšné fungování systému soudní evidence dokumentů a jejich dalšího zpracování a výměny. Prostřednictvím tohoto systému smí probíhat také komunikace mezi advokátem a soudem. Podrobný rozbor architektury je popsán v příslušné příručce – *Electronic Court Filing 4.0* [11].

Konsorcium OASIS se svým pojetím a filozofií značkovacího jazyka XML a následnému značkování právních dokumentů, položilo základy a určilo směr vývoje pro projekty ostatních institucí zabývajících se touto problematikou. OASIS je proto bezesporu významným článkem a etalonem v této oblasti. Avšak i přes tento nesporný důležitý přínos se domnívám, že následující dva projekty MetaLex a zejména Akoma Ntoso jsou již ve vývoji dále a jejich potenciál je pro ostrý provoz v současné době větší.

## 5.2 MetaLex

MetaLex se stejně jako ostatní Legal XML projekty tohoto typu zabývá standardem pro vývoj formátu elektronické výměny právních dokumentů. Ústředním článkem schématu je problematika metadat, na kterou jsou kladeny nejvyšší nároky. MetaLex je standardizován výborem CEN/ISSS [13], který ho také zastřešuje a na příslušných workshopech, probíhajících na toto téma, se jím patřičně zabývá (viz: *CEN Workshop on an Open XML interchange Format for Legal and Legislative Resources*). Aktuální stav a specifikace projektu MetaLex se nachází na příslušné webové adrese [17].

### 5.2.1 Historie

Historie standardu MetaLex sahá do roku 2002, kdy se touto problematikou začaly zabývat kapacity z Amsterdamské univerzity – přesněji ústav pro počítačové vědy a právo [1, s. 142–149]. Avšak v roce 2006 se MetaLex dostal pod výbor CEN v rámci probíhajícího workshopu a jeho další vývoj již probíhá pod záštitou právě této instituce – stále však ve spolupráci s Amsterdamskou univerzitou a odborníky, kteří stáli u zrodu projektu. Schéma projektu MetaLex bylo na výše zmíněném workshopu CEN značně přepracováno, a to za přispění znalostí a zkušeností při vývoji Akoma Ntoso a Norme in Rete, který je italskou obdobou standardu pro značkování právních dokumentů. Přepracování standardu bylo zahájeno v roce 2006 a v roce 2010 bylo dokončeno a projekt standardizován [4, s. 133].

### 5.2.2 Schéma MetaLex

Standard MetaLex se skládá ze dvou ústředních složek projektu. První je písemná specifikace schématu, která popisuje strukturu, principy značkování dokumentů a samotné XML schéma. Druhou složku tvoří tzv. OWL schéma. V něm jsou popsána metadata. Obě tyto složky tvoří komplexní systém, který kromě samotného značkování dokumentů dále umožňuje i rozšiřování schématu a metadat, funkci křížových odkazů a rovněž dodržuje zásady konvence pojmenování elementů.

XML dokumenty označované prostřednictvím schématu MetaLex by měly obsahovat následující náležitosti:

- XML dokumenty jsou validní oproti schématu MetaLex
- Jednoznačná typová rozlišitelnost MetaLex dokumentů a jejich snadná a rychlá selekce
- Dostupnost dostatečného množství metadat
- Přizpůsobení a dodržování konvence pojmenování
- Deklarace a konkrétní specifikace metadat
- Kompatibilita s ostatními standardy, které výbor CEN zastřešuje a také validita se strukturou standardních XML dokumentů [4, s. 134]

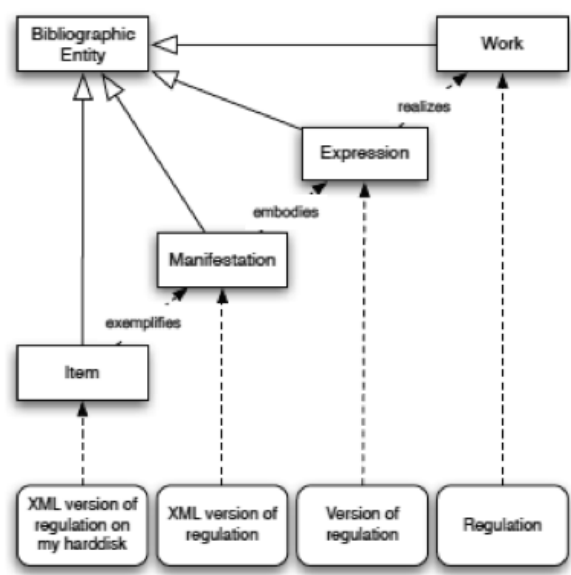
Pozoruhodnou vlastností schématu MetaLex je jeho velká tolerance vůči ostatním XML schématům. Umožňuje totiž existující XML dokument, který je sestaven podle odlišného schématu, převést na základní strukturu MetaLex dokumentu. Toho je dosaženo díky definici elementů původního XML standardu, jako by byly součástí standardu MetaLex a pouze jej rozšiřovaly. Avšak toto pravidlo neplatí vždy – struktura existujícího dokumentu nemusí poskytovat všechny prvky potřebné pro dosažení tohoto cíle. MetaLex tedy umožňuje rozšiřování původního schématu o nové elementy a jejich atributy. Rozšiřování původního standardu může být použito k validování a kontrole struktury výsledného dokumentu před jeho publikací. Z toho vyplývá, že XML schéma MetaLex striktně rozlišuje syntax elementů a jejich význam (jméno elementu a jeho vlastnost). V rámci tohoto dělení můžeme elementy rozdělit do celkem dvanácti od sebe odlišných abstraktních modelů.

Jedná se o pět základních vzorů pro popis dokumentu a dalších sedm pro jejich specifikování [4, s. 136].

### 5.2.3 Metadata a jejich implementace

Jak už bylo zmíněno výše, ústřední pozornost schématu MetaLex je upírána na metadata (to vyplývá již ze samotného názvu – MetaLex). Pomocí těchto metadat rozlišujeme jednotlivé úrovně implementace právního předpisu jako pramene práva. Struktura těchto úrovní ve schématu MetaLex (ale také v Akoma Ntoso – oba jsou založeny na stejném principu) pracuje s úrovními vyjádřenými pomocí FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) [12]. Základem je rozdělení hierarchie do celkem třech respektive čtyřech částí – *Work*, *Expressions*, *Manifestation*, *Item*, které jsou vzájemně provázány (tvoří stromovou strukturu – viz obrázek). Účelem FRBR je sjednocení standardů pro popis bibliografických záznamů, kde je největší důraz kladen na zachycení změn a všech verzí dokumentu tak, jak se v průběhu času vyvíjel, což je zejména v oblasti právních předpisů a jejich novelizace klíčové.

Obrázek č. 5: Struktura úrovní FRBR standardu



Zdroj: *The Metalex Document Server* [online]. Amsterdam: University of Amsterdam, [cit. 2012-05-08], s. 14. Dostupné z: <<http://www.slideshare.net/rinkehoekstra/the-metalex-document-server-legal-documents-as-versioned-linked-data>>.

Základem pramenů práva v projektu MetaLex je databáze uložených právních předpisů v podobě označovaných XML dokumentů. Jedná se tedy o výsledek značkování a již o jeho hotový produkt. Tento označovaný dokument znázorňuje použití určitého mechanismu k vyjádření právních pramenů (v tomto konkrétním případě XML schéma MetaLex) – schéma MetaLex je tedy implementováno na úrovni *Manifestation*. Z toho vyplývá, že první dvě úrovně tvorby pramene práva se v právním řádu od běžného legislativního procesu nemění (úrovně *Work* a *Expression*).

Tuto hierarchii úrovní FRBR využívá kromě schématu MetaLex již výše zmíněný projekt Akoma Ntoso, dále The Crown XML Schema for Legislation vyvinutý pro právní řád Spojeného království [30] a v neposlední řadě také italský projekt Norme in Rete.

### 5.2.4 Použití MetaLex schématu

Využití schématu MetaLex plyne z jeho poslání být standardem pro výměnu elektronických dokumentů. Umožňuje vytvářet obecné a abstraktní MetaLex dokumenty, se zachováním jisté kompatibility pro konkrétní specifické XML dokumenty. Výhodou této vlastnosti je jednoduchost a jednotnost těchto dokumentů. Oproti tomu záporom je existující riziko ztráty informací, které při převodu z úzce specifické formy XML dokumentu na obecnější MetaLex dokument hrozí. Zpětná reinterpetace zpravidla vyžaduje doplnění o potřebná metadata, která MetaLex schéma nemusí obsahovat. Tato záporná vlastnost, na první pohled identická s přílišnou obecností značkovacího jazyka SGML, se však dá využít pro tvorbu konkrétnějších schémat. OSN tuto strategii využila při tvorbě schématu Akoma Ntoso.

Funkce podporované v MetaLex schématu jsou implementovány v nejrozšířenějších komerčních Legal XML editorech. Nachází se tak v editoru *xmLeges* vyvinutého institucí ITTIG-CNR, dále v *Norma editor* a také v jeho nástupci – *Bungemi editor*, vyvíjeným Boloňskou univerzitou. Opomenut nesmí zůstat ani *MetaVex editor* centra pro právo a technologie Leibniz Amsterdamské univerzity [15]. Přednosti tohoto editoru jsou v efektivním hledání v databázi právních dokumentů. Podobnými vlastnostmi disponuje i editor AT4LEX na podporu navrhování legislativy, který je v současné době ve vývoji Evropským parlamentem a příslušnými institucemi.

Jako demonstraci úspěchu zde zmiňuji použití schématu MetaLex na úpravu legislativy právního řádu Nizozemí. Amsterdamská univerzita v roce 2011 spustila projekt na elektronizaci kompletního právního řádu a za využití schématu MetaLex převedla legislativu do elektronické podoby. Server spravující celý komplexní systém se nazývá MDS – MetaLex Document Server. Více informací je dostupných na relevantní webové adrese [16].

## 5.2 Shrnutí

MetaLex je tedy obecný a rozšiřitelný základ, jak pro výměnu a značkování právních dokumentů, tak i pro vývoj dalších konkrétních schémat pro toto odvětví. Značný důraz je kladen na práci a definici metadat. Klíčovou vlastností je jeho obecnost a z toho vyplývající přizpůsobitelnost konkrétním účelům. To umožňuje snadnou implementaci metadat ve stávajících XML systémech nebo naopak – obohatit schéma MetaLex o elementy obsažené v jiných XML standardech.



### 5.3 Akoma Ntoso

V předchozích odstavcích jsou uvedeny dva významné zahraniční projekty, které ve velké míře přispěly k rozvoji značkování právních dokumentů. Avšak nejperspektivnějším systémem značkování právních dokumentů je z mého pohledu schéma Akoma Ntoso, jehož vývoj má na svědomí Organizace spojených národů. A právě díky jeho slibné perspektivě a možnému budoucímu přínosu i pro české právní prostředí se na něj podrobněji zaměřuji.

#### 5.3.1 Historie

Historie projektu Akoma Ntoso sahá do roků 2004 a 2005, kdy se odbor pro ekonomické a sociální záležitosti Organizace spojených národů (UNDESA) [32], začal zabývat problematikou zefektivnění a posílení parlamentních informačních systémů v zemích afrického kontinentu. Hlavním cílem bylo zlepšení postavení informačních a komunikačních technologií při využití v parlamentních službách, lepší plnění demokratické funkce zákonodárství, usnadnění práce zákonodárců a v neposlední řadě také snadnější přístup veřejnosti k relevantní legislativě. Projekt se souhrnně označuje názvem *Africa I-Parliament Action Plan* a zahrnuje v sobě nejen schéma Akoma Ntoso, ale i další součásti, kterými se však nezabývám. Významnou roli v tomto akčním plánu hraje právě schéma Akoma Ntoso – Architecture for Knowledge-Oriented Management of Any Normative Texts using Open Standards and Ontologies [4, s. 76]. Akoma Ntoso se zabývá informačním obsahem a doporučenými technikami pro tvorbu parlamentních – respektive právních informačních systémů, včetně tří základních pilířů schématu:

- Akoma Ntoso XML schéma
- Konvence pojmenování právních termínů
- Tvorba správně strukturovaných a validních právních dokumentů spolu s jejich bezpečností a pokyny pro vývojáře – zákonodárce

XML schéma projektu Akoma Ntoso (dále jen Akoma Ntoso) je technologicky nezávislý, otevřený a strojově zpracovatelný formát pro popis legislativních a soudních dokumentů, mezi které patří právní předpisy, záznamy zasedání parlamentů, soudních jednání a další právní dokumenty. Akoma Ntoso stejně jako ostatní Legal XML standardy umožňuje tyto dokumenty obohatit o sémantické značky a dodat jim tak vyšší úroveň informativnosti. Schéma Akoma Ntoso tak tvoří spolu s právním dokumentem jeden celek. Hlavním přínosem je tedy stále zefektivnění účinnosti legislativních procesů, jejich zabezpečení a odpovědnost spolu s autentizací pro snadnější kontrolu přístupu.

Afrika je prvním kontinentem, který se vydal cestou společného otevřeného standardu pro své právní dokumenty a zefektivnění všech souvisejících procesů. Relativní úspěch tohoto projektu, je dobrou ilustrací pro ostatní země, které uvažují o začlenění Akoma Ntoso do svého právního řádu. Jako příklad derivátu projektu Akoma Ntoso může být brazilský LexML Brazil [18].

V průběhu uplynulých deseti let, kdy se píše historie standardů Legal XML, se tyto standardy značně vyvíjely a není od věci i standard Akoma Ntoso zařadit do jedné z tzv. generačních kategorií, které jsou celkem čtyři.

Do první generace Legal XML standardů patří pouhý popis struktury textu a jeho následný záznam v databázi. Nezaměřuje se tak vůbec na metadata, ani na možnost dalšího zpracování. Jedná se čistě jen o datový záznam.

Druhá generace klade již větší důraz na popis textu a obohacení o metadata. Avšak označování nepředchází hloubková analýza textu a rozřazení značek, respektive jednotlivých metadat do specifických tříd. Výsledkem tak je nepřehledné množství značek, které se jen těžko aplikují v praxi. Rovněž není ošetřeno propojení metadat na jednotlivých vrstvách dokumentu a jejich vzájemné odkazování.

Třetí generace je založena na modelování vzoru, který definuje vlastnosti tříd a tudíž i gramatiky značek, obsah a chování metadat. Řadí je tedy do pomyslné hierarchie, ve které jsou vzájemně provázány. Silný důraz, který je kladen na strukturu, správné používání a definice metadat, spolu s ontologií jsou základním principem pro efektivní fungování těchto systémů. Standard Akoma Ntoso spolu s CEN MetaLex se řadí právě do této generace a představují zajímavou perspektivu a solidní základ, na kterém mohou stavět standardy generace čtvrté [4, s. 78].

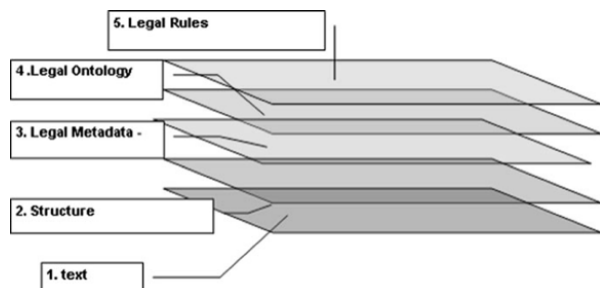
#### 5.3.2 Struktura Akoma Ntoso

Standard Akoma Ntoso má několik důležitých vlastností, o kterých je třeba se zmínit. Některé vyplývají ze samotného použití značkovacího jazyka XML.

V první řadě se Akoma Ntoso zaměřuje na dokument, nikoliv na data (orientuje se na formu dokumentu, místo obsahu a umožňuje tak být nezávislý – tzv. Self-Contained). To sebou přináší řadu výhod. Umožňuje dokument obohatit o další prvky a informace potřebné pro přístup a pochopení obsahu. Externí zdroje (např. databáze), které s dokumenty pracují, mají k dispozici snadnější a rychlejší manipulaci. To je základem pro jejich úspěšné a dlouhodobé uchování, kdy nejsou závislé na architektuře ani na nových technologických trendech. Je zde náležitá podobnost se standardem MetaLex, kde se upírá velká pozornost rovněž na metadata (V principu se od sebe nijak výrazně neliší a je snahou obě schémata standardizovat společnou normu.) [4, s. 77].

Další unikátní vlastností schématu je jeho víceúrovňová architektura a oddělování těchto jednotlivých vrstev dokumentu, mezi které se řadí: obsah, struktura, metadata, ontologie a pravidla pro použití a výklad těchto norem. Tato architektura je znázorněna následujícím obrázkem.

**Obrázek č. 6: Struktura úrovní schématu Akoma Ntoso**



Zdroj: SARTOR, G., PALMIRANI, M., FRANCESCONI, E. et al. (eds.). *Legislative XML for the Semantic Web*. Heidelberg: Springer, 2011. s. 79. ISBN 9400718861.

- Text dokumentu tvoří jeho obsah, který je schválen příslušnou právní autoritou. Jedná se o text právního předpisu.
- Struktura dokumentu určuje jeho uspořádání.
- Metadata tvoří všechny ostatní informace, na kterých se přímo zákonodárci nepodíleli, respektive dokument jimi byl obohacen až po legislativním procesu v rámci značkování. Popisují samotný dokument, nejčastěji pomocí klíčových slov (nebo lépe *tagů – značek*) a dále také průběh a historii jeho následných modifikací.
- Veškeré informace popisující právní zařazení dokumentu. Zjednodušeně řečeno jsou to podmnožiny metadat, které ještě více specifikují konkrétní právní dokument (např. právní předpis, rozhodnutí soudu apod.)
- Právní interpretace a modelování významu textu. Dále transformace norem do logických pravidel, které připouštějí právní argumentaci [4, s. 79].

Mezi další vlastnosti schématu Akoma Ntoso patří tzv. *Naming policy* neboli politika pojmenovávání metadat. Schéma přijímá všechny úrovně syntaxe založené na URI (Uniform Resource Identifier). Jedná se o odkazování v rámci dokumentu, respektive popis zdroje. To umožňuje korektní a detailní statické odkazování na právní zdroje a stejně tak dynamické odkazování na další prameny práva [31].

Důležitým faktorem schématu je správné reprezentování času, respektive možnost časového záznamu změn dokumentu. To umožňuje na základě politiky pojmenování interpretaci dokumentů ve více verzích, což je nezbytné zejména u právních dokumentů.

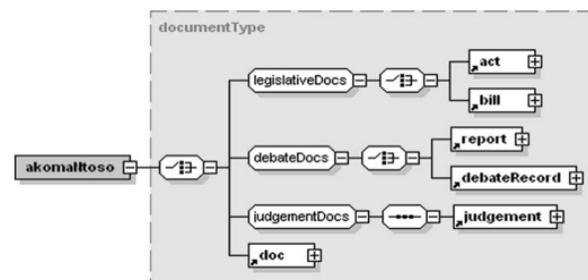
Standard se dále nezaměřuje pouze na samotný dokument, ale také na jeho tvorbu a popisuje postup, kterým se značkování provádí.

### 5.3.3 Architektura Akoma Ntoso

Architektura schématu Akoma Ntoso je založena na třetí generaci Legal XML projektů a zaměřuje se tak na tři úrovně dokumentu: strukturu, text a metadata spolu s ontologií. Dále označované dokumenty rozděluje do několika tříd: právní dokumenty, což jsou návrhy zákonů

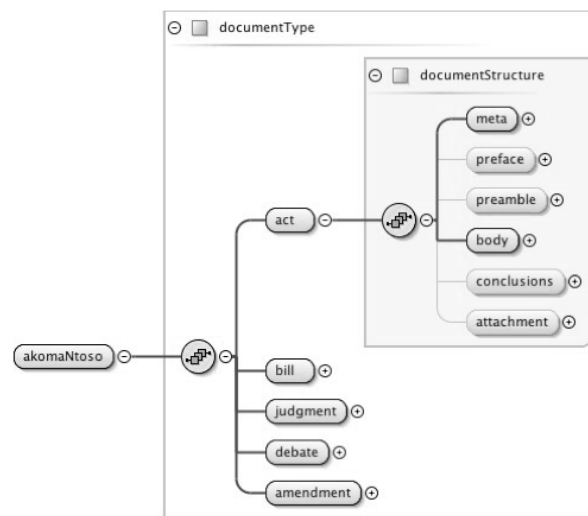
a již hotové právní předpisy, záznamy jednání a soudní dokumenty. Pro každou třídu dokumentu je k dispozici speciální sada elementů pro jejich označování, která je součástí schématu. Strukturu schématu hierarchicky znázorňují následující dva obrázky. Na prvním je znázorněna komplexní architektura schématu Akoma Ntoso a na druhém již jednotlivé typy dokumentů, které umožňují upravovat.

**Obrázek č. 7: Architektura schématu Akoma Ntoso**



Zdroj: SARTOR, G., PALMIRANI, M., FRANCESCONI, E. et al. (eds.). *Legislative XML for the Semantic Web*. Heidelberg: Springer, 2011. s. 83. ISBN 9400718861.

**Obrázek č. 8: Struktura dokumentů schématu Akoma Ntoso**



Zdroj: *An Introduction to the document types in Akoma Ntoso* [online]. Cape town: University of Bologna, Law faculty. Vydáno 25. 1. 2011 [cit. 2011-11-06]. s. 12. Dostupné z: <[http://www.akomantoso.org/presentations/an-introduction-to-the-document-types-in-akoma-ntoso-flavio-vitali-cape-town-25-01-2011-pdf/at\\_download/file](http://www.akomantoso.org/presentations/an-introduction-to-the-document-types-in-akoma-ntoso-flavio-vitali-cape-town-25-01-2011-pdf/at_download/file)>.

Na textové úrovni umožňují elementy schématu zachytit text do bloků a stejně tak vyjádřit i sémantické prvky, jako např. citace. Elementy na úrovni struktury zachycují a reprezentují organizaci právního předpisu. Jsou zde tři příklady: preambule, paragrafy a závěrečná ustanovení. Na úrovni metadat Akoma Ntoso poskytuje nezbytné mechanismy pro obohacení textu dalšími popisnými značkami. Metadata mohou být součástí

textu (tzv. *inline* elementy) nebo v odděleném bloku, vyhrazeném právě pro ně (meta-blok). Tento blok je se samotným textem vzájemně propojený a každý jednotlivý fragment textu může být provázaný s více meta-bloky na stejné úrovni [4, s. 82].

### 5.3.4 Obecné elementy a vzory schématu Akoma Ntoso

Schéma Akoma Ntoso poskytuje více než 170 pojmenovaných elementů pro popis jednotlivých fragmentů značkovacího dokumentu rozřazených do tříd neboli vzorů. V případě, že se ve slovníku (respektive v databázi elementů) nenachází vhodný specifický název pro konkrétní prvek, použije se k označování fragmentu tzv. obecný element. Hrozí zde ovšem riziko, že bude fragment pojmenován nepřesně. Z toho důvodu je snaha obecné elementy využívat pouze v nutných případech a chybějící speciální element vytvořit a přidat do slovníku elementů. A právě tvorba nových jmen elementů je založena na použití vhodného obecného elementu, který je zjednodušeně řečeno více specifikován. Protože slovník schématu Akoma Ntoso neklade důraz na jeho kompletní konzistenci s použitými elementy v dokumentu, mohou nastat případy, kdy se prvky z dokumentu ve slovníku nenacházejí a vzniká tím nepřehlednost. Tento problém částečně řeší rovněž obecné elementy. Pro každý pojmenovaný specifický prvek ve slovníku existuje ekvivalentní nepojmenovaný obecný prvek, se stejnými charakteristikami [4, s. 84–85].

Jak už jsem zmínil výše, elementy jsou řazeny do určitých rodin vzorů se stejnými vlastnostmi. Akoma Ntoso definuje následující vzory:

- *Containers* (kontejnery). Strukturální elementy, které se nezaměřují na samotný text.
- *Hcontainers* (hierarchická kontejnery). Poskytující více-úrovňovou strukturu dokumentu – vnořené kontejnery.
- *Blocks* (bloky). Elementy sdružující text do bloků – např. paragraf. Dodržují vertikální posloupnost textu.
- *Inline* (vnořené elementy). Vnořené elementy uvnitř bloků, které nenarušují vertikální orientaci.
- *Milestones* (prázdné elementy). Prázdné elementy v hlavní struktuře textu. Vizually oddělují např. obrázky nebo konce stránek.
- *Metadata*. (prázdné elementy). Prázdné elementy mimo hlavní strukturu textu, které popisují jeho celkové vlastnosti.
- *Mcontainers* (metadata kontejnery). Organizují další vlastnosti dokumentu.

Pokud není nalezen odpovídající specifický element, existují dva vhodné mechanismy výběru náhradního prvku. Tím prvním je nalezení elementu ve slovníku, který se svojí strukturou co nejvíce podobá chybějícímu elementu. Druhý způsob náhrady je zjištění odpovídající rodiny vzorů, do které chybějící prvek může náležet a použití obecného elementu z tohoto vzoru [4, s. 87–91].

### 5.3.5 Metadata

Analogickým postupem jako je rozdělena rodina elementů, se do zvláštních skupin klasifikují i metadata. Mezi jediné dva povinné elementy patří elementy *identification* a *publication*. V prvním elementu jsou metadata označovaná jako FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) obsahující bibliografické informace o právním předpisu, jeho fáze vývoje atd.

Element *publication* obsahuje informace kdy a kde byl právní předpis vydán a ověřuje autentičnost a validitu právního dokumentu.

V elementu *classification* se mohou nacházet klíčová slova pro přesnější a snadnější rozlišení právního předpisu. Například se může jednat o klíčová slova typu: „obchodní právo“, „rodinné právo“ apod.

Element *lifecycle* je určen pro zaznamenávání změn a všech dalších případných modifikací právního předpisu. Tyto metadata jsou zvláště důležitá pro sledování změn dokumentu a jejich případné využití při zapojení softwaru pro modifikování a aktualizaci právních předpisů v reálném čase. Možnosti tohoto mechanismu se dají efektivně využít při tvorbě legislativy, úpravách návrhu zákonů a jejich následném začlenění do právního řádu.

Na element *lifecycle* svým způsobem navazuje element *workflow*. Souvislost je dána jeho úkolem spravovat modifikace právních dokumentů, avšak z pohledu pracovních postupů. Tedy kdy, kde, ale také jakým způsobem byl právní předpis upraven. Změny uvedené v elementu *lifecycle*, totiž vždy nutně nemusí vyvolávat nové právní účinky nebo jejich změnu. Oproti tomu v elementu *workflow* jsou uvedeny změny mající vliv na právní účinky legislativního dokumentu.

Element *analysis* dovoluje komentování sémantiky právních předpisů z hlediska jejich zařazení do třídy právních dokumentů, provedené v rámci analýzy právního předpisu ještě před samotným značkováním legislativního dokumentu.

Spojením právního dokumentu s „vnějším světem“ zaznamenává element *references*. Jsou zde vyjádřeny odkazy a propojení s dalšími právními dokumenty apod.

Pro obohacení právního dokumentu o poznámky nebo vysvětlivky slouží element *notes*. Tyto metadata smí využívat jak autor právního dokumentu, tak i jeho editor a slouží pro objasnění případných sporných změn apod.

Prostřednictvím elementu *proprietary* je umožňováno obohacení dokumentu o další metadata, která nejsou součástí vybavení jeho základního bloku. Právě zde je prostor pro úpravu schématu specifickým potřebám odlišných právních prostředí, než pro které bylo schéma nativně vytvořeno [4, s. 85].

### 5.3.6 Analýza právních dokumentů

Ještě před zahájením značkování je nutné provést analýzu právního dokumentu, kterou provádí právní experti. V rámci této analýzy se vyhodnotí právní význam dokumentu a jeho základních částí. Analýza se provádí nejčastěji na papíře a má několik fází.



V pořadí prvním krokem je identifikování typu právního dokumentu. Nejčastěji se rozdělují na dva typy: hierarchický dokument a dokument, kde na posloupnosti fragmentů tolik nezáleží. V prvním případě se jedná o právní předpisy nebo soudní rozhodnutí a ve druhém o záznamy soudních jednání apod. [4, s. 91].

Po identifikaci a zařazení právního dokumentu se provede odstranění těch částí, které jsou již pro následující procesy dále nepotřebné. Jedná se o čísla stránek, poznámky pod čarou apod.

Každá součást hlavního dokumentu by dále měla být posouzena z hlediska vhodnosti použití XML schématu. Příkladem mohou být různé přílohy, které je lepší zachovat ve formátu PDF, nebo obrázky, pro které je v daný moment vhodnější formát TIFF. Tento krok je nesmírně důležitý a podílí se na výsledné efektivitě celé transformace právního předpisu.

Nezbytným krokem je identifikace hlavních částí dokumentu – metadata, preambule, tělo právního dokumentu, závěrečná ustanovení a přílohy. To je důležité z hlediska budoucí reprezentace dokumentu.

Poznámky pod čarou či jiné doplňující informace již dále netvoří hlavní součást právních dokumentů, ale stále je nutné je umět identifikovat a izolovat pro pochopení, jak je dokument organizován. To je důležité zejména v právním systému Common Law, kde mohou tyto poznámky vyjadřovat i strukturu právního dokumentu a nést právní informace.

Dalším důležitým faktorem je správná volba metadat a jejich deklarace, která je u každého právního dokumentu povinná. Pro příklad tato metadata definují datum přijetí právního předpisu, jeho vstup v platnost, v účinnost, dále orgán nadaný legislativní pravomocí, který jej vydal, kde je dokument publikován apod. V rozsudku se bude jednat např. o jména advokátů atd. [4, s. 92–97].

### 5.3.7 Struktura označovaného právního předpisu

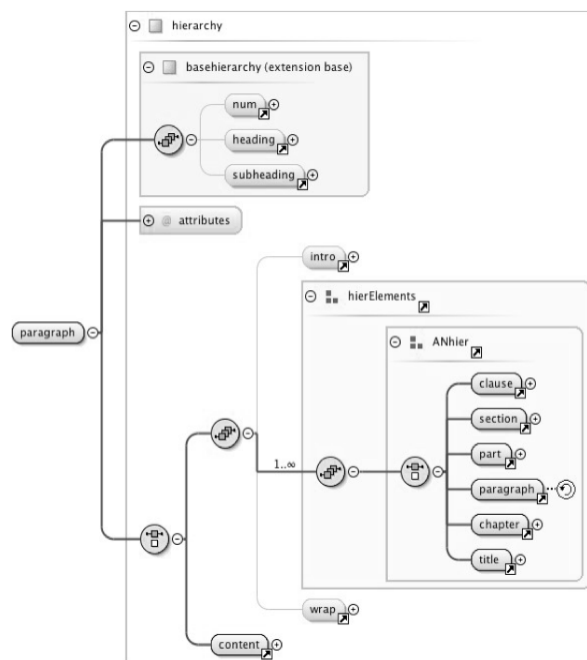
Obrázek níže představuje strukturu právního předpisu, jak jej vidí standard Akoma Ntoso a dělí jeho jednotlivé fragmenty. Prakticky řečeno se jedná o korpus každého označovaného právního předpisu.

Základním stavebním kamenem každého právního předpisu je jeho obsah – tedy potřebné paragrafy pro jeho možnou aplikaci. Hierarchie předpisu v sobě zahrnuje dvě hlavní složky – identifikaci spolu s dalšími informacemi o každém paragrafu nebo jiné části právního předpisu (jako je číslo paragrafu, číslo hlavy, případně název těchto fragmentů) a za druhé jeho samotný obsah (tedy text předpisu). Na schématu jsou tyto dvě složky vyjádřeny elementem *basehierarchy*, který představuje místo právě pro popis informací o konkrétní části předpisu (atribut *num* pro číslo, *heading* název atd.), a dále elementem *content*, ve kterém je umístěn jeho obsah.

Elementy *clause*, *section*, *part*, *paragraph*, *chapter* a *title* v bloku *hierelements* (hierarchy elements) slouží pro demonstraci stromové strukturu právního předpisu tak, jak je koncipován v relevantní právní úpravě – tedy

na hlavy, jeho díly a oddíly, paragrafy, odstavce atd. Každý z těchto elementů obsahuje výše zmíněné informace z bloku *basehierarchy*.

Obrázek č. 9: Struktura obsahu právního předpisu



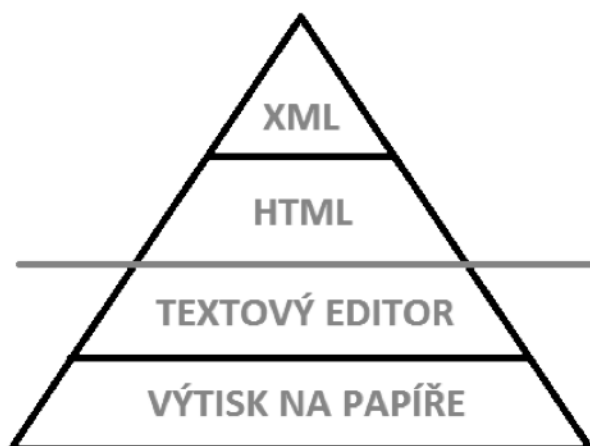
Zdroj: *An Introduction to the document types in Akoma Ntoso* [online]. Cape town: University of Bologna, Law faculty. Vydáno 25. 1. 2011 [cit. 2011-11-06]. s. 12. Dostupné z: <[http://www.akomantoso.org/presentations/an-introduction-to-the-document-types-in-akoma-ntoso-flavio-vitali-cape-town-25-01-2011-pdf/at\\_download/file](http://www.akomantoso.org/presentations/an-introduction-to-the-document-types-in-akoma-ntoso-flavio-vitali-cape-town-25-01-2011-pdf/at_download/file)>.

## 6. Analýza stavu právního řádu České republiky

Právní řád České republiky v současné době neumožňuje vydávání a publikování právních předpisů, mimo Sbírku zákonů, v elektronické podobě. Směrodatnou a zároveň jedinou relevantní dostupnou formou právních předpisů tedy i nadále zůstává tištěná Sbírka zákonů, tak jako tomu bylo před bezmála 30 lety. V tomto ohledu je český právní řád oproti právním řádům členských států Evropské unie i dalším západním zemím značně zastaralý a tudíž neefektivní. Příkladem zaostalosti našeho právního řádu je Rakousko, kde elektronické zpracování právních předpisů a jejich publikace probíhá již od roku 2004.

Hierarchickou strukturu technologií použitelných pro elektronickou publikaci právních předpisů, potažmo celé Sbírky zákonů, zjednodušeně představuje následující obrázek v podobě pyramidy, kde ideální stav znázorňuje vrchol pyramidy, tedy využití značkovacího jazyka XML a z toho plynoucí oddělení obsahu právních předpisů od jejich formy:

Obrázek č. 10: Hierarchie publikačních technologií



Zdroj: Autor.

Tištěná Sběrka zákonů představuje v pyramidě nejnižší stupeň, kdy se jedná o pouhý prostý text bez možnosti vzdáleného přístupu a snadné a efektivní editace. Práce s návrhy právních předpisů tak probíhá na vyšší úrovni v rámci textových editorů, v jistých případech obohacených o makra (tohoto se v současnosti využívá v rámci práva Evropské unie), která editaci usnadňují – typickým zástupcem je MS WORD. Bohužel tento stav je stále silně nedostačující a práce s právními dokumenty v textové formě je značně neefektivní a hlavně obtížná a náročná z hlediska zapojení lidského faktoru – tedy v přechodu na automatizované elektronické zpracování. Příkladem je již několikrát zmíněný proces novelizace právních předpisů, kde značkovací jazyky představují stěžejní záchytný bod, pro netriviální odlehčení legislativního procesu.

Jistým pokrokem v oblasti elektronického zpracování dokumentů a vzdáleného přístupu k nim je existence a zavedení projektu Ministerstva vnitra – Portálu veřejné správy [28]. Jedná se o webové stránky Ministerstva vnitra, které v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím, zřizuje tento portál jako vizi vzdáleného přístupu občanů na úřady přes webové rozhraní [38]. V rámci tohoto portálu poskytuje Ministerstvo vnitra také fulltextové vyhledávání v právních předpisech, případně jejich stažení v textovém formátu. Jedná se o první impuls ze strany veřejné správy, pro zefektivnění oblasti právních předpisů, alespoň na úrovni snadnějšího přístupu k nim. Avšak celkové provedení portálu je stále na velmi základní úrovni. Kýžený efekt v podobě elektronizace právního řádu stále není ani z malé části naplněn – portál neposkytuje potřebnou úroveň elektronické Sběrky zákonů a samotný legislativní proces téměř v žádném směru neulehčuje.

Obdobným způsobem jsou na tom i vyšší úrovně implementace komerčních právních informačních systémů. Využitelnost právních předpisů v nich obsažených je sice na podobné úrovni jako jejich databáze na Portálu veřejné správy, avšak propracovanost těchto komerčních systémů je na zcela jiné úrovni. Hlavním přínosem je zdokonalené fulltextové vyhledávání – zejména velké množství funkcí pro filtrování relevant-

ních výsledků a jejich hodnověrnosti. Příkladem těchto právních informačních systémů jsou aplikace ASPI a CODEXIS. Jednou z nevýhod oproti Portálu veřejné správy je jejich cena – tyto právní informační systémy jsou značně finančně nákladné (oproti veřejně přístupnému Portálu veřejné správy). Druhou a poslední vadou těchto systémů je jejich úzká vazba na konkrétní platformu – k těmto systémům je umožněn přístup pouze z předem určených pracovních stanic. V případě Portálu veřejné správy nebo systému Beck-Online, ke kterým se přistupuje skrze webový prohlížeč, se tento neduh podařilo eliminovat – k právním předpisům je v dnešní době přístup téměř odkudkoli.

Právní informační systémy jsou zcela jistě přínosem v oblasti publikace právních dokumentů a jejich efektivního vyhledávání, nicméně stále se jedná o aplikace, které zprostředkovávají pouhý přístup k těmto právním informacím, ale žádným způsobem se nepodílejí na víceúrovňovém elektronickém zpracování a jejich tvorbě – vliv na právní řád je takřka nulový a zefektivnění legislativního procesu se tak stále nekoná.

Dle mého názoru, v oblasti vyhledávání a databáze právních předpisů, jsou právní informační systémy dobrým počinem a krokem kupředu – usnadňují přístup k právním informacím, ale v rámci jisté míry „uspokojení“, se další vývoj vzhůru po struktuře pomyslné pyramidy zastavil. Vždyť historie systému ASPI sahá do konce 80. let, což je při nejmenším alarmující. Portál veřejné správy je sice dalším ze světlých okamžiků a náznaků ve zdokonalování právního řádu, nicméně hlavní oblasti a technologie, které by měly být brány na zřetel, se zatím stále opomíjejí a alibisticky přehlíží.

Vrchol pyramidy, respektive využití značkovacích jazyků v českém právním řádu, je tak v současné době stále v nedohlednu. A právě tento problém by v budoucnu mohly řešit zahraniční Legal XML projekty, aplikovatelné na právní řád České republiky, potažmo jejich český derivát, postavený na základech některého z těchto projektů. Přínos v oblasti publikování právních předpisů se na první pohled nemusí jevit jako zcela zásadní – což v době chytrých právních informačních systémů se může nabízet, avšak tímto způsobem by se dalo docílit také tvorby legislativní úpravy, která by elektronickou publikací Sběrky zákonů napevno ukotvila v právním řádu – elektronické publikování právních předpisů by tak postavila na stejnou úroveň, jako právě publikování ve Sběrce zákonů. Druhým, zcela jistě neodiskutovatelným přínosem, je elektronizace a zefektivnění celého legislativního procesu, kde zejména v oblasti novelizace právních předpisů obsahuje český právní řád až příliš nedostatků.

V rámci analýzy právního řádu České republiky jsem nastínil jeho aktuální stav i s jeho současnými hrubými nedostatky. Těmi hlavními je tedy chybějící využití technologií vyšších úrovní – v našem případě značkovacího jazyka XML prostřednictvím vhodného schématu, ale také absence konkrétní relevantní právní úpravy, která by tuto problematiku zakotvila v právním řádu. V následující části se pokusím o navrhnutí a také obhájení možného řešení problému – využití značko-

vacího jazyka XML skrze schéma Akoma Ntoso. Jeho aplikaci provedu na českém právním předpise.

## 7. Značkování právního dokumentu

K simulaci značkování právního dokumentu skrze schéma Akoma Ntoso jsem vybral autorský zákon – zákon č. 121/2000 Sb., který je díky své délce a struktuře typickým zástupcem právních předpisů objevujících se v českém právním řádu [37]. Druhým typickým právním dokumentem by mohl být některý z ústavních zákonů. Jejich struktura je však obdobná. Výsledkem celého procesu značkování je kompletně označovaný právní předpis, který tak demonstruje praktickou aplikaci značkování a použití schématu Akoma Ntoso.

### 7.1 Průběh značkování

Vůbec prvním krokem, ještě před zahájením samotného značkování, bylo opatření si konkrétního právního předpisu spolu s potřebnými nástroji – komponenty projektu Akoma Ntoso, tedy konkrétním schématem ve formátu XSD, kde jsou uvedeny všechny potřebné elementy pro značkování fragmentů dokumentu. Dále jsem využil i schémata korpusu struktury označovaného dokumentu, která jsem ve svém článku rovněž popisoval. Dalším důležitým krokem byla volba vhodného editoru. Pro značkování jsem využil služeb základního textového editoru Notepad++, který však umožňuje zvýrazňování potřebné XML syntaxe a usnadňuje tak průběh značkování. Editor je, na webových stránkách tvůrce, volně dostupný pod licencí GNU/GPL [21]. Pro hromadné značkování právních dokumentů, kde se uplatňují specializované editory (nikoliv však zdarma dostupné), se zcela jistě nehodí, avšak pro mé účely pouhé demonstrace postačuje. Pro validaci a kontrolu struktury „well-formed“ jsem využil validátoru zabudovaného ve webovém prohlížeči Mozilla Firefox ve své aktuální verzi 12 [20]. Stejně jako textový editor Notepad++ není určen pro využití v rámci značkování právních dokumentů, ale pro základní kontrolu správné struktury XML dokumentu je použitelný.

Po přípravě nástrojů, potřebných pro označkování následuje fáze zkoumání právního předpisu. Právní předpis je třeba analyzovat a zařadit do příslušné druhové skupiny právních dokumentů – v mém případě se jednalo o právní předpis, tudíž jsem vybíral vhodné elementy a struktury schématu připravených právě pro značkování právních předpisů – zákonů (ve schématu Akoma Ntoso je definována potřebná třída elementů *act*). Jistým problémem byla důležitá správná volba těchto vhodných elementů – respektive konvence jejich pojmenování. Názvoslovní elementů pro právní předpisy panafrických států se vždy nutně nemusí shodovat, a v některých případech se také neshoduje, s názvoslovím použitým v českém právním řádu. Příkladem je element pro popis paragrafu – ve schématu Akoma Ntoso je pro tento fragment použit element *article*, nikoliv analogicky

*paragraph*, jak jsem logicky očekával. Avšak pro strojové zpracování právního předpisu to závažný problém nepředstavuje, pouze snižuje intuitivnost při čtení kódu.

Výčet všech použitých elementů zde uvádět nebudu, avšak ty nejdůležitější si pozornost jistě zaslouží. Element *preface* reprezentuje formální náležitosti právního předpisu, tedy název a číslo zákona, dále datum jeho publikace ve Sbírce zákonů. V preambuli – element *preamble*, se nachází informace o příslušném orgánu, který se na daném zákoně usnesl. Následuje element *body*, který nemá velký význam pro samotný právní předpis a jeho označování – pouze usnadňuje orientaci a odděluje obsah právního předpisu od zbývajících částí. Nyní již následují elementy pro popis struktury obsahu právního předpisu:

- part = část
- clause = hlava
- section = díl
- subsection = oddíl
- article = paragraf
- content = obsah paragrafů – jednotlivé odstavce paragrafu

Pro popis obsahu paragrafů, tedy jednotlivých odstavců a jejich bodů jsem využil defaultních značek jazyka XML pro tyto elementy – *párové tagy* `<p></p>`.

Následné kroky směřovaly již k samotnému označování právního dokumentu – rozčlenění struktury právního předpisu na jednotlivé fragmenty a stupně v hierarchii a jejich postupné označování. Na závěr došlo k doplnění o některá metadata a kontrolu struktury skrze validátor obsažený ve výše zmíněném webovém prohlížeči Mozilla Firefox. Výsledek je tvořen označovaným právním předpisem autorského zákona, který je plně strojově zpracovatelný a v rámci rozumné míry uspokojení se mi úspěšně podařilo oddělit formu tohoto právního předpisu od jeho obsahu.

### 7.2 Zhodnocení výsledků značkování

Na výsledném označovaném dokumentu je sice vidět použití pouze základních nástrojů, které by profesionální zpracování právních dokumentů zcela jistě nevyužilo, avšak to nijak neubírá na jeho informačním přínosu a hodnotnosti, jako demonstrace použití LegalXML – označovaný dokument i přes svoji jednoduchost a základní kvalitu odděluje formu od svého obsahu, umožňuje strojové zpracování a pomocí příslušných aplikací v sobě skýtá další možné využití.

Uvažování o vhodnosti schématu Akoma Ntoso, pro jeho možnou aplikaci na české právní předpisy, se ukázalo jako opodstatněné a to i přes některé nedostatky v podobě odlišné konvence pojmenování a z toho plynoucích jiných názvů elementů pro fragmenty konkrétního právního předpisu a nepřijemností s tím spojených. Tyto „porodní“ bolesti jsou však způsobeny specifiky, kterými se odlišné právní řády vyznačují. Ty nicméně nepředstavují zásadní překážky, které by měly tento projekt již předem pasovat do role nevhodného produktu.



Ukázka toho, že schéma Akoma Ntoso je použitelné i v našich podmínkách, však nutně nemusí znamenat aplikaci právě tohoto schématu na právní řád České republiky. Měla by však sloužit jako demonstrace síly značkovacích jazyků a toho, že tento systém opravdu funguje. Dle mého názoru a přesvědčení projekt Akoma Ntoso v sobě skýtá slušný potenciál pro jeho budoucí využití, ať už jeho přímé aplikace, nebo spíše pro další analýzu tohoto schématu. Přímo se nabízí možnost tvorby jeho derivátu, tedy vytvoření „nového schématu na míru“ založeného na Akoma Ntoso, ale přitom ihned aplikovatelným v našem právním prostředí.

Z výše zmíněných důvodů se domnívám, že právě tato technologie je slušným základem, na kterém by se dalo postavit efektivní fungování elektronické úpravy právních dokumentů v českém právním řádu a následně ho zapojit do složitějšího procesu kompletní elektronizace právního řádu České republiky. Ve světle úspěchů těchto Legal XML projektů v zahraničních právních řádech je doslova zarážející, že tato problematika v českém právním prostředí zůstává stále zcela opomíjena. Proto nezbývá než doufat, že se tento stav v nejbližších letech změní a české kapacity v oborech informatiky a práva se značkovacími jazyky a projekty na nich založenými, začnou výrazněji zabývat.

### 7.3 Využití výsledků značkování

Proces aplikace schématu Akoma Ntoso na český právní předpis by měl sloužit jako demonstrace jeho hlavních předností, využitelných v českém právním řádu jako nástroje zefektivnění legislativního procesu a publikování právních dokumentů v podobě elektronické Sbírek zákonů. Dovolím si zhodnotit, že tato aplikace proběhla v rozumné míře úspěšně a takto upravený právní předpis v sobě skýtá slušný potenciál pro další strojové zpracování.

Takto jednotně upravené všechny předpisy právního řádu přinášejí výhodu v jejich snadnější a nenáročném evidenci. Vysoké nároky na databázi se podařilo minimalizovat a tudíž i vyhledávání dokumentů je efektivnější. Vyhledávání uvnitř dokumentů se rovněž podařilo posunout na další úroveň – zejména v oblasti fulltextového vyhledávání nabízených relevantních výsledků. Tohoto zlepšení je docíleno klasifikací použitých elementů, kde každý fragment právního předpisu je předem specifikován. Dalším nesmírným přínosem je snadnější proces novelizace právních předpisů. Představme si novelizaci předpisu na textové úrovni, kdy je třeba novelizovat několik paragrafů konkrétního právního předpisu. Editor, který novelizaci provádí, musí pracovat, zjednodušeně řečeno, s fulltextovým vyhledáváním klíčových slov, nebo postupným procházením kompletního právního předpisu k dosažení hledaných paragrafů. Označovaný dokument v XML však díky specifickým elementům pro každou část předpisu umožňuje jednoduchým zadáním parametrů do dotazu jeho efektivní a rychlé vyhledání a následné správné umístění ve struktuře právního předpisu. Z těchto výhod je v rámci legislativního procesu možné těžit na stejném

principu i při tvorbě právních předpisů, které se za tento svůj životní cyklus zpravidla několikrát přepracovávají a jejich editace je díky předem určené struktuře o mnoho snadnější. Elektronická výměna dokumentů je jedním z dalších možných využití právních předpisů v XML. Přínosem je standardizovaný a jednoduchý formát, který se zaměřuje na svůj obsah, nikoliv formu. Elektronizace výměny dokumentů není využitelná pouze na lokální úrovni v rámci Českého státu, příp. mezi samosprávnými celky atd., svůj potenciál plně představuje i na mezinárodní úrovni – zejména v právu Evropské unie, kde se příslušná nařízení a směrnice často stávají součástí tuzemského právního řádu – jednotný formát právních dokumentů by tento proces zcela jistě ulehčil.

V přecházející části jsem se zmínil o možné úpravě schématu Akoma Ntoso, jako jeho derivátu a tímto způsobem zkonstruování schématu na míru a pro potřebu českého právního řádu. Domnívám se, že na základě několika zjištění, ke kterým jsem se při své analýze dopracoval, je to směrlá myšlenka, avšak zcela na místě. Schéma Akoma Ntoso je v principu základní XML schéma, které je sice obohaceno o mnoho nadstandardních elementů, ale stále umožňuje k němu přistupovat jako ke kterémukoli jinému XML dokumentu – tvorbě vlastních struktur a elementů tedy víceméně nic nebrání. Jsem si plně vědom, že schéma Akoma Ntoso je složitým komplexem, a zasahování do něj obnáší jistá rizika, avšak pouhé zefektivnění názvosloví a případná úprava metadat by jeho fungování ohrozit neměla. Dle mého názoru, bude zásadní spíše zvládnutí implementace databázového systému, který elektronickou úpravu dokumentů a práci s nimi zastřešuje. Zde by se nabízelo možné využití principů z fungování právních informačních systémů, které mají databázi právních předpisů na solidní úrovni. Otázkou však zůstává, jak složitá by analogická implementace této databáze pro potřeby právních předpisů v XML byla.

## 8. Závěr

Ve svém článku na téma úpravy právních dokumentů skrze značkovací jazyky jsem si položil za cíl představení technologie značkovacích jazyků jako možného nástroje pro ulehčení procesů probíhajících v právním prostředí, a to zejména z důvodu naprostého opomíjení, kterému se této problematice v České republice dostává. Konkrétně jsem se zaměřil na značkovací jazyk XML, na kterém je postavena nemalá část zahraničních projektů zabývajících se úpravou právních dokumentů. Více se pak zabýval schématem Akoma Ntoso, který představuje komplexní nástroj pro elektronizaci kompletní legislativy.

Obsah článku je rozdělen na dvě rozsáhlé části – na teoretickou a aplikační. V teoretické části jsem se pokusil čtenáře seznámit s technologií XML, jejím využitím v právním prostředí a v neposlední řadě také s relevantní právní úpravou, která se formou právních předpisů v českém právním řáde zabývá. Rovněž je součástí teoretické části stručný popis zahraničních projektů OASIS

LegalXML a CEN MetaLex, na pomezí částí teoretické a aplikační se nachází podrobný rozbor schématu Akoma Ntoso, vyvinutého v rámci projektu sjednocení právních řádů panafrických států. V aplikační části jsem se zaměřil na analýzu schématu Akoma Ntoso spolu s aktuálním stavem českého právního řádu – zejména elektronických právních dokumentů, které jsou v porovnání se zahraničními právními řády téměř v žalostném stavu. Součástí aplikační části je rovněž simulace použití schématu Akoma Ntoso na český právní dokument, v podobě autorského zákona označovaného v celé své délce, a následné zhodnocení celého procesu, a možného budoucího využití na celý právní řád České republiky. Závěrem jsem vyhodnotil, že na základě komparace s aktuálním stavem právního řádu vyznívá použití schématu Akoma Ntoso jednoznačně kladně, a to i přes některé nedostatky, které však nepředstavují zásadní problém.

Ve světle informací obsažených v tomto článku se domnívám, že schéma projektu Akoma Ntoso se z představených Legal XML projektů jeví jako nejperspektivnější, a to hlavně z důvodu jeho otevřenosti, neustálého zdokonalování a práci na schématu, a v neposlední řadě také dobré uživatelské podpory. Čtenář by tak na základě těchto informací měl nabyt kladného dojmu, a sice že schéma Akoma Ntoso je opravdu perspektivním nástrojem pro český právní řád, nicméně s přihlédnutím ke kapitole věnované značkování českého právního předpisu, jejímu průběhu – absenci příslušného Legal XML editoru je možné, že čtenář bude svým způsobem dezorientován a kladný dojem bude ubývat na intenzitě. Ještě donedávna bych s touto myšlenkou souhlasil, avšak poměrně nedávno uvedený (květen 2012) Legal XML editor AKN/EDITOR, tuto situaci radikálním způsobem změnil. Schéma Akoma Ntoso tak již není pouhý perspektivní Legal XML projekt bez patřičné základny v podobě odpovídajícího XML editoru, nýbrž spolu s AKN/EDITOREM tvoří komplexní systém Legal XML na úpravu právních dokumentů.

Jsem si vědom, že technologie Legal Markup a značkování právních dokumentů je natolik obsáhlou problematikou a v českém právním prostředí zcela neprozkoumanou, že na několika stranách, kterými je článek komponován, se tento složitý systém se všemi svými aspekty shrnuje jen stěží. Nicméně mým záměrem bylo zaměřit se na hlavní cíl – představení této problematiky a demonstrace toho, že projekty Legal XML a konkrétně Akoma Ntoso mají své opodstatnění a jejich možné efektivní využití se nachází i v českém právním řádu. Společně s touto demonstrací by dále měla sloužit jako impuls pro další zkoumání této problematiky českými odborníky.

## 9. Použitá literatura

### Knižní publikace

- [1] BOER, A., R. HOEKSTRA, R. WINKELS, T. et al. (eds.). *Proposal for a Dutch legal XML standard. In Electronic Government (EGOV 2002)*, eds. R. Traunmüller and K. Lenk. Springer Lecture Notes in Computer Science, Aix en Provence, France: DEXA, 2002. s. 142–149.
- [2] FILIP, J.: *Ústavní právo České republiky*. 4. opr a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 556 s. ISBN 8021032545.
- [3] KOSEK, J. *XML pro každého – podrobný průvodce*. Praha: Grada publishing, 2000. 164 s. ISBN 80-7169-860-1.
- [4] SARTOR, G., PALMIRANI, M., FRANCESCONI, E. et al. (eds.). *Legislative XML for the Semantic Web*. Heidelberg: Springer, 2011. s. 190. ISBN 9400718861.
- [5] ŠAVELKA, J., MYŠKA, M., PTAŠNIK, A. et al. (eds.). *Právní informační systémy*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2011. 260 s. ISBN 978-80-7399-248-4.
- [6] ŠÍN, Z.: *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. 2. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 176 s. ISBN 9788074001628.

### Elektronické prameny

- [7] *Akoma Ntoso – XML for parliamentary, legislative & judiciary documents* [online]. 2010–2011 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.akomantoso.org/>>.
- [8] Breneman, Brian C. An introduction to XML. *Law Technology* [online]. 3rd Quarter 2002, vol. 35, iss. 3 [cit. 2012-03-04]. s. 33–46. Dostupné z ProQuest: <<http://search.proquest.com.ezproxy.muni.cz/docview/219282530>> ISSN 02783916.
- [9] Breneman, Brian C. Applying XML to the legislative process. *Law Technology* [online]. 4th Quarter 2002, vol. 35, iss. 4 [cit. 2011-11-16]. s. 13. Dostupné z ProQuest: <<http://search.proquest.com.ezproxy.muni.cz/docview/219315542?accountid=16531/>> ISSN 02783916.
- [10] Document Object Model. *Wikipedia* [online]. Last modified 21 January 2012 [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Document\\_Object\\_Model](http://cs.wikipedia.org/wiki/Document_Object_Model)>.
- [11] *Electronic Court Filing 4.0* [online]. OASIS LegalXML. Vydáno 21. 9. 2008 [cit. 2011-11-07]. Dostupné z: <<http://docs.oasis-open.org/legalxml-courtfiling/specs/ecf/v4.0/ecf-v4.0-spec/ecf-v4.0-spec-cd01.pdf>>.
- [12] *European Committee for Standardization* [online]. 2009. [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.cen.eu>>.
- [13] *IFLA: Functional Requirements for Bibliographic Records* [online]. 2011. Změněno 18. 8. 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <<http://www.ifla.org/publications/functional-requirements-for-bibliographic-records>>.
- [14] *Legal Hacks: Standardized legislation from around the world* [online]. 2012. [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <<http://legalthacks.org/>>.
- [15] *Leibniz Center of Law* [online]. 2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <<http://www.leibnizcenter.org/>>.
- [16] *Leibniz Center of Law: All dutch legislative Publisher as CEN MetaLex and linked open data* [online]. 2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <<http://www.leibnizcenter.org/general/all-dutch-legislation-published-as-cen-metalex-and-linked-open-data>>.

- [17] *Leibniz Center of Law: Proposal* [online]. 2011. [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.metalex.eu/WA/proposal>>.
- [18] *LEXML* [online]. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <<http://projeto.lexml.gov.br/>>.
- [19] *MetaLex* [online]. 2011 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://legacy.metalex.eu/>>.
- [20] *Mozilla Firefox* [online]. 1998–2012 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <<http://www.mozilla.org/en-US/firefox/fx/>>.
- [21] *Notepad++* [online]. 2011 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: <<http://notepad-plus-plus.org/>>.
- [22] *OASIS Advancing open standards for the informatic society* [online]. 2012 [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <<http://www.oasis-open.org/>>.
- [23] *OASIS LegalDocumentML* [online]. 1993–2008 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <[http://www.oasis-open.org/committees/tc\\_home.php?wg\\_abbrev=legaldocml](http://www.oasis-open.org/committees/tc_home.php?wg_abbrev=legaldocml)>.
- [24] *OASIS LegalRuleML* [online]. 1993–2008 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <[http://www.oasis-open.org/committees/tc\\_home.php?wg\\_abbrev=legalruleml](http://www.oasis-open.org/committees/tc_home.php?wg_abbrev=legalruleml)>.
- [25] *OASIS LegalXML* [online]. 1993–2008 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.legalxml.org/>>.
- [26] *OASIS LegalXML: About* [online]. 1993–2008 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.legalxml.org/about/index.shtml>>.
- [27] *OASIS LegalXML: Committees* [online]. 1993–2008 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.legalxml.org/committees/>>.
- [28] *Portál veřejné správy* [online]. 2012 [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <<http://portal.gov.cz/portal/obcan/>>.
- [29] Simple API for XML. *Wikipedia* [online]. Last modified 24 April 2011 [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Simple\\_API\\_for\\_XML](http://cs.wikipedia.org/wiki/Simple_API_for_XML)>.
- [30] *The Crown XML Schema for Legislation* [online]. Změněno 30. 3. 2008 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100512144829/opsi.gov.uk/legislation/schema/>>.
- [31] Uniform Resource Identifier. *Wikipedia* [online]. Last modified 27 April 2012 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Uniform\\_Resource\\_Identifier](http://cs.wikipedia.org/wiki/Uniform_Resource_Identifier)>.
- [32] *United Nations: Department of Economic and Social Affairs* [online]. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <<http://www.un.org/esa/desa/>>.
- [33] *W3C: Extensible Markup Language (XML)* [online]. Změněno 23. 4. 2011 [cit. 2011-11-06]. Dostupné z: <<http://www.w3.org/XML/>>.
- [34] *xmLeges* [online]. 2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <[http://www.xmlleges.org/eng/index.php?option=com\\_content&task=view&id=14&Itemid=39](http://www.xmlleges.org/eng/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=39)>.
- [35] Legislativní pravidla vlády České republiky schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších usnesení.
- [36] Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.
- [37] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- [38] Zákon č. 176/2006 Sb., o svobodném přístupu k informacím, jak vyplývá z pozdějších změn, ve znění pozdějších předpisů.

## Právní předpisy

- [35] Legislativní pravidla vlády České republiky schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších usnesení.
- [36] Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.



# Projekt integrace veřejných licencí

## Free Licences Integration Project



Veřejné licence se v průběhu předchozích deseti let staly každodenní realitou. Protože se koncept veřejných licencí vyvinul v angloamerickém prostředí, kde licence nemá povahu smlouvy, bylo jejich přejímání do zemí s kontinentálním systémem práva spojeno s řadou problémů. Přestože jsou veřejné licence od roku 2006 součástí českého právního prostředí, v české právní vědě nedošlo k jejich komplexnímu podchycení.

Cílem projektu je vytvoření teoretického a metodologického rámce pro aplikaci veřejných licencí, který se v budoucnu stane východiskem pro řešení praktických problémů. V průběhu samotného projektu bude vytvářená teoretická základna testována prostřednictvím aktuálních problematických otázek, které na své řešení teprve čekají.

Tematicky je pak výzkum v Projektu integrace veřejných licencí zaměřen na tyto oblasti aplikace veřejných licencí:

- knihovny on-line repozitáře,
- hnutí Open Access,
- praktické otázky Free / Open Source Software,
- veřejné licence v prostředí vícero jurisdikcí,
- využití veřejných licencí při tvorbě a distribuci nových médií,
- vztah kolektivní správy autorských práv a veřejných licencí,
- veřejné licence a další využití informací veřejné správy (PSI Re-use).

Veškeré informace o Projektu integraci veřejných licencí jsou dostupné na:

**[www.flip.law.muni.cz](http://www.flip.law.muni.cz)**

“Projekt integrace veřejných licencí”, reg. č. P408/12/2210 je financován  
Grantovou agenturou České Republiky.

# Instructions for authors

---

The Review of Law and Technology is a peer-reviewed scientific journal. Manuscripts are reviewed anonymously by independent reviewers and the final decision on publication is the in the sole discretion of the editorial board.

More information available from the editors upon request at the email address [revue@law.muni.cz](mailto:revue@law.muni.cz).

Contributions to the Review of Law and Technology should be sent to [revue@law.muni.cz](mailto:revue@law.muni.cz) in common text formats (.doc, .docx, .rtf, .odt). Please consult using different formats with the editors at the above mentioned e-mail address. The contribution should use a maximum of two levels and formats of headings.

## Structure of contributions to the DISCUSSION section

Title, title in English, author's name, information about the author (author's professional occupation), brief abstract in Czech and in English (1 paragraph), key words in Czech and in English, text, references.

Recommended extent of the contribution: 9 000 - 36 000 characters

## Structure of contributions to the TOPIC section

Title, title in English, author's name, information about the author (author's professional occupation), photograph of the author, a brief professional biography of the author in the extent of one paragraph, abstract in Czech and in English, key words in Czech and in English, the content of the contribution (a list of subchapters), text, references.

Recommended extent of the contribution: 54 000 - 144 000 characters

## Structure of a book REVIEW

Original title, author, name of the publisher, year of publication, name of the reviewer.

Recommended extent of the review: 1 800 - 9 000 characters

## Structure of a case ANNOTATION

Title, title in English, name of the annotation's author, designation of the court, date of publication, reference number, accessibility (e.g. published in the Collection, on the court's webpage, published etc.), legal sentence, text of the annotation, eventually commented selected passages from the decision.

Recommended extent of the annotation: 3 600 - 18 000 characters

## Citations format

Citations are governed primarily by the directive of the Dean of the Faculty of Law, Masaryk University No. 4/2012 (available from <http://is.muni.cz/do/law/ud/predp/smer/S-04-2012.pdf>), then alternatively by the ISO 690 standard, 3rd edition published in March 2011. Individual sources are referenced in the text by index. The actual citation of the source is then contained in a footnote.

## Citation structure

PRIMARY COPYRIGHT DATA. *Title: subtitle of the information source.* Secondary copyright data. Issue. Place of publication: Publisher, year. Physical description.

## Example of a book citation (with page number)

NEUMAN, Pavel. *Firemní právo*. Second ed. Brno: ARON Publishing, 2009. 670 pp. ISBN 8071796646. P. 591.

## Example of a magazine article citation

NOVOTNÝ, Josef. *Akceptace směnky*. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, vol. 9, no. 4, pp. 385-389. ISSN 1210-9126.

## Example of a proceedings article citation

OVESNÝ, Pavel. *Finanční správa - součást realizace finančního práva*. NECKÁŘ, Jan et al. (eds). *Days of Law* - 2008. Brno: Masaryk University, 2008, pp. 227-234. ISBN 9788021047334.

## Example of an internet resource (publications in the online continuing source) citation

RADVAN, Michal. *Je berní právo samostatným odvětvím práva?* In: NECKÁŘ, Jan et al. (eds). *Days of Law* - 2008 [online]. Brno: Masaryk University, 2008 [Accessed on 4th of May 2009]. ISBN 9788021047334. Available from: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/radvan.pdf>

## Example of an article from an online resource on the web citation

KREČ, Luboš. *Vláda omezí anonymní akcie. Jejich majitelé se budou muset zaregistrovat*. *IHNED.cz* [online]. *Economia*, 2011 [Accessed on 29th of April 2012]. ISSN 1213-7693. Available from: <http://zpravy.ihned.cz/c1-53187630-vladaomezi-anonymni-akcie-jejich-majitele-se-budoumuset-Zaregistrovat>

## Deadlines for contributions submissions

For the summer issue: 30<sup>th</sup> of April

For the winter issue: 30<sup>th</sup> of October

By submitting a contribution the author consents to the use of his or her contribution in the electronic databases of the companies Wolters Kluwer Czech Republic, a.s., C.H. BECK Publishing, s. r. o. and ATLAS Consulting spol. s. r. o., and consequently in the legal information systems ASPI, Beck-online and Codexis, operated by these companies. The journal is also freely available at the website of the Faculty of Law, Masaryk University at [www.revue.law.muni.cz](http://www.revue.law.muni.cz).

# Review of Law and Technology

## Review of Law and Technology

reviewed scientific journal for technological fields of law and jurisprudence

### Journal website

<http://www.revue.law.muni.cz>

Published bi-annually  
ISSN 1804-5383 (Print)  
ISSN 1805-2797 (Online)  
Ev. č. MK ČR E 19707

The seventh issue was published on 30<sup>th</sup> June 2013.

### Published by

Masarykova univerzita  
Žerotínovo nám. 9  
601 77 Brno, ČR  
IČ 00216224

### Editor-in-chief

doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

### Deputy editor-in-chief and contact person

JUDr. Matěj Myška  
Ústav práva a technologií Právnické fakulty MU  
Veveří 70  
611 80 Brno, ČR  
tel: +420 549 494 751  
fax: +420 541 210 604  
e-mail: [revue@law.muni.cz](mailto:revue@law.muni.cz)

### Editorial staff

Mgr. Michal Koščík, Ph.D.  
Mgr. Václav Stupka  
JUDr. Bc. Jaromír Šavelka

### Secretary

Martin Černý

### Editorial Board

JUDr. Zuzana Adamová, Ph.D.  
prof. JUDr. Michael Bogdan  
JUDr. Marie Brejchová, LL.M.  
JUDr. Jiří Čermák  
JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.  
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.  
Mgr. Zbyněk Loebel, LL.M.  
JUDr. Ján Matejka, Ph.D.  
prof. RNDr. Václav Matyáš, M.Sc., Ph.D.  
Mgr. Antonín Panák  
JUDr. Radim Polčák, Ph.D.  
Mgr. Bc. Adam Ptašník, Ph.D.  
JUDr. Danuše Spáčilová  
JUDr. Eduard Szattler, Ph.D.  
JUDr. Tomáš Ščerba, Ph.D.

### Layout

JUDr. Matěj Myška  
Bc. Petr Šavelka

### Print

Tribun EU s.r.o., Cejl 892/23, 602 00 Brno

The publication of this issue of the Review of Law and Technology was funded by the project „Právo a technologie“ MUNI/A/0864/2012.

© Masarykova univerzita, 2013



## Discussion

„The Right to Be Forgotten“ as a solution to the problem of permanence of information	3
Digital Rights Management as an example of the possibility of cyberspace regulation	12
Electronic evidence in competition law	24
Patent law and its strategic use	27

## Annotations

Overview of current case-law	32
Jurisdiction in business-to-consumer contracts	33
Distance consumer contract - offer and acceptance	34
Solar energetics in Czech case law	36
Patentability of human DNA	41
Hyperlink is not a crime? Embedding, use of work and the crime of copyright infringement	42

## Reviews

Súkromnoprávne aspekty protimonopolného práva	46
E-government v České republice: právní a technologické aspekty	47
ODR in current literature	48

## Topics

Ownership of energy facilities	52
Execution of a ruling through sale of domain name	112
Jurisdiction in online B2B contracts	132
Legal documents processing using markup languages	146



## Call for Papers

11<sup>th</sup> international conference  
Cyberspace 2013  
<http://www.cyberspace.muni.cz>

organized by Faculty of Law in cooperation with Faculty of Social Studies, Masaryk University  
Brno, Czech Republic, 22. 11. - 23. 11. 2013

### Paper abstracts are solicited for submission to following workshops:

**Ideas for cyberspace**, *chairs*: Herbert Hrachovec,  
Radim Polčák, *publication of papers*: MUJLT

**Legal Informatics**, *chair*: Jaromír Šavelka, *publication of  
papers*: MUJLT

**Videogames and Society**, *chair*: Cyril Brom, *publication of  
papers*: MUJLT/Cyberpsychology

**Legal aspects of free and open software**, *chair*: Matěj  
Myška, *publication of papers*: MUJLT

**Cybersecurity, Cybercrime**, *chair*: Václav Stupka,  
*publication of papers*: MUJLT

**New Media and Society**, *chair*: Kristian Daneback,  
*publication of papers*: Cyberpsychology

**Privacy, Personal Data and Surveillance**,  
*chair*: Aleš Završník, *publication of papers*: MUJLT

**New Media and Politics**, *chairs*: Monika Metykova,  
Marta Fialova, *publication of papers*: Cyberpsychology

**International Internet Law**, *chair*: Dan Svantesson,  
*publication of papers*: MUJLT

**Intellectual Property On-Line**, *chair*: Andreas Wiebe,  
*publication of papers*: MUJLT

**Religion in Cyberspace**, *chair*: Vít Šisler, *publication of  
papers*: MUJLT/Cyberpsychology

**eFinance**, *chair*: Libor Kyncl, *publication of papers*: MUJLT

**Psychology of Cyberspace**, *chair*: David Šmahel, *publication  
of papers*: Cyberpsychology

**Government 2.0 - Recent Developments and Future  
Trends**, *chair*: Ludwig Gramlich, *publication of  
papers*: MUJLT

**eCommerce Law**, *chair*: Zsolt Balogh, *publication of  
papers*: MUJLT

### Important dates:

Abstract submission deadline: **31 July 2013**  
Notice on acceptance deadline: **31 August 2013**  
Conference dates: **22 - 23 November 2013**  
Papers for publication deadline: **11 January 2014**

### Abstract formal requirements:

Range: max. 1.500 characters incl. spaces  
Submission: on-line at [www.cyberspace.muni.cz](http://www.cyberspace.muni.cz)

### Papers formal requirements:

Papers published in MUJLT:  
<http://mujlt.law.muni.cz/instructions.php>

Papers published in Cyberpsychology:  
<http://www.cyberpsychology.eu/submission.php>

### Conference fees:

**full pass** - speakers: 990 CZK (approx. 39 EUR)

**full pass** - delegates (not presenting a paper): 1290 CZK  
(approx. 52 EUR)

**full pass** - VIP (upon an appointment): FREE  
student pass for the scientific programme - students of  
Masaryk University and partner universities (please, check  
with the organizers): FREE

**last minute** (on-site) registration - 1990 CZK  
(approx. 80 EUR)

**dinner fee**: conference dinner with free complimentary  
drinks - 550 CZK (approx. 22 EUR), last-minute (on-site):  
650 CZK (approx. 26 EUR)

**Notes**: The registration will be carried out on-line through  
the conference web at [www.cyberspace.muni.cz](http://www.cyberspace.muni.cz). The regis-  
tration system will provide for the conference registration,  
for the payment of the registration fee (by credit/debit card  
or bank transfer) incl. automated invoicing and for optional  
booking of accommodation in selected hotels at conference  
rates (from approx. 40 EUR/night). The registration opens  
1 June 2013 and closes 5 November 2013.

### Addresses:

Conference website: <http://www.cyberspace.muni.cz>  
Central conference e-mail address: [cyberspace@law.muni.cz](mailto:cyberspace@law.muni.cz)

Mailing address: Masaryk University, Faculty of Law  
Institute of Law and Technology  
Veveří 70  
611 80 Brno  
Czech Republic

General partner:



Main partner:



Wolters Kluwer  
Česká republika

Partner:



**muni**  
PRESS

